Valiokunnan mietintöluonnos – HE 15/2017 vp, HE 57/2017 vp, HE 71/2017 vp, HE 15/2018 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi annetun hallituksen esityksen (HE 15/2017 vp) täydentämiseksi maakuntien rahoitusta koskevien ja eräiden muiden säännösten osalta

Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi annetun lain hallituksen esityksen (HE 15/2017 vp) täydentämisestä Ahvenanmaan rahoitusasemaa koskevien säännösten osalta

Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi annetun hallituksen esityksen (HE 15/2017 vp) täydentämiseksi maakuntien arvonlisäverokustannusten korvaamista sekä eräitä rahoitusratkaisuja koskien

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi (HE 15/2017 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan, valtiovarainvaliokuntaan, hallintovaliokuntaan ja työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi annetun hallituksen esityksen (HE 15/2017 vp) täydentämiseksi maakuntien rahoitusta koskevien ja eräiden muiden säännösten osalta (HE 57/2017 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Hyväksytty
3.62

Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan, valtiovarainvaliokuntaan, hallintovaliokuntaan ja työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi annetun lain hallituksen esityksen (HE 15/2017 vp) täydentämisestä Ahvenanmaan rahoitusasemaa koskevien säännösten osalta (HE 71/2017 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan ja valtiovarainvaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi annetun hallituksen esityksen (HE 15/2017 vp) täydentämiseksi maakuntien arvonlisäverokustannusten korvaamista sekä eräitä rahoitusratkaisuja koskien (HE 15/2018 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan, valtiovarainvaliokuntaan, hallintovaliokuntaan ja työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Eduskunta-aloitteet

Esityksen yhteydessä valiokunta on käsitellyt seuraavat aloitteet:
- Lakialoite LA 6/2017 vp Thomas Blomqvist r ym. Lakialoite laiksi terveydenhuoltolain 50 §:n muuttamisesta
- Lakialoite LA 36/2017 vp Anna-Maja Henriksson r ym. Lakialoite laiksi terveydenhuoltolain 45 ja 50 §:n muuttamisesta
- Toimenpidealoite TPA 17/2015 vp Anna-Maja Henriksson r ym. Toimenpidealoite vahvoihin peruskuntiin perustuvasta sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:
- maa- ja metsätalousvaliokunta MmVL 12/2017 vp
- ympäristövaliokunta YmVL 22/2017 vp
- sivistysvaliokunta SiVL 11/2017 vp
- perustuslakivaliokunta PeVL 26/2017 vp
- hallintovaliokunta HaVL 3/2018 vp
- työelämä- ja tasa-arvovaliokunta TyVL 4/2018 vp
- valtiovarainvaliokunta VaVL 5/2018 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula, sosiaali- ja terveysministeriö
- perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko, sosiaali- ja terveysministeriö
- puheenjohtaja Annika Lapintie, perustuslakivaliokunta

- valiokuntaneuvos Matti Marttunen, perustuslakivaliokunta
- valiokuntaneuvos Mikael Koillinen, perustuslakivaliokunta
- valiokuntaneuvos Liisa Vanhala, perustuslakivaliokunta
- puheenjohtaja Juho Eerola, hallintovaliokunta
- varapuheenjohtaja Timo V. Korhonen, hallintovaliokunta
- valiokuntaneuvos Ossi Lantto, hallintovaliokunta
- valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne, hallintovaliokunta
- esittelijäneuvos Håkan Stoor, Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- tuloksellisuustarkastuspäällikkö Anna-Liisa Pasanen, Valtiontalouden tarkastusvirasto
- kansliapäällikkö Pekka Timonen, oikeusministeriö
- vaalijohtaja Arto Jääskeläinen, oikeusministeriö
- lainsäädäntöneuvos Janina Groop-Bondestam, oikeusministeriö
- lainsäädäntöneuvos Marietta Keravuori-Rusanen, oikeusministeriö
- kieliasiainneuvos Corinna Tammenmaa, oikeusministeriö
- ohjaus- ja kehittämisjohtaja Taito Vainio, sisäministeriö
- hallitusneuvos Ilpo Helismaa, sisäministeriö
- valtiosihteeri kansliapäällikkönä Martti Hetemäki, valtiovarainministeriö
- alivaltiosihteeri Päivi Nerg, valtiovarainministeriö
- ylijohtaja Anna-Maija Karjalainen, valtiovarainministeriö
- ylijohtaja Jani Pitkäniemi, valtiovarainministeriö
- muutosjohtaja Pauli Harju, valtiovarainministeriö
- yksikön päällikkö, hallitusneuvos Auli Valli-Lintu, valtiovarainministeriö
- yksikön päällikkö, finanssineuvos Tanja Rantanen, valtiovarainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Jaska Siikavirta, valtiovarainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Marja Isomäki, valtiovarainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Minna-Marja Jokinen, valtiovarainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Sami Kouki, valtiovarainministeriö
- budjettineuvos Petri Syrjänen, valtiovarainministeriö
- budjettineuvos Virpi Vuorinen, valtiovarainministeriö
- finanssineuvos Ville-Veikko Ahonen, valtiovarainministeriö
- finanssineuvos Markku Nissinen, valtiovarainministeriö
- hallitusneuvos Eeva Mäenpää, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Timo Annala, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Noora Heinonen, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Marja Niiranen, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Pauliina Pekonen, valtiovarainministeriö
- projektipäällikkö Tomi Hytönen, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Jani Heikkinen, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Erkki Papunen, valtiovarainministeriö
- finanssisihteeri Filip Kjellberg, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Anna Kaarina Piepponen, Valtion työmarkkinalaitos
- opetusneuvos Päivi Bosquet, opetus- ja kulttuuriministeriö
- opetusneuvos Johanna Moisio, opetus- ja kulttuuriministeriö
- neuvotteleva virkamies Merja Niemi, opetus- ja kulttuuriministeriö
- elintarviketurvallisuusjohtaja Sebastian Hielm, maa- ja metsätalousministeriö
- talousjohtaja Jukka Nummikoski, maa- ja metsätalousministeriö

- neuvotteleva virkamies Kajsa Hakulin, maa- ja metsätalousministeriö
- neuvotteleva virkamies Leena Westerholm, maa- ja metsätalousministeriö
- talousjohtaja Mika Niemelä, työ- ja elinkeinoministeriö
- kehitysjohtaja Outi Ryyppö, työ- ja elinkeinoministeriö
- hallitusneuvos Elise Pekkala, työ- ja elinkeinoministeriö
- alivaltiosihteeri Tuomas Pöysti, sosiaali- ja terveysministeriö
- osastopäällikkö Kirsi Varhila, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtaja Taru Koivisto, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtaja Tuija Kumpulainen, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtaja Pasi Pohjola, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtaja Minna Saario, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtaja Raija Volk, sosiaali- ja terveysministeriö
- muutosjohtaja Sinikka Salo, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitusneuvos Pekka Järvinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitusneuvos Pirjo Kainulainen, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitusneuvos Päivi Salo, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitusneuvos Erik Strömberg, sosiaali- ja terveysministeriö
- sosiaalineuvos Viveca Arrhenius, sosiaali- ja terveysministeriö
- lääkintöneuvos Timo Keistinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- lääkintöneuvos Anne Nordblad, sosiaali- ja terveysministeriö
- tietohallintoneuvos Maritta Korhonen, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtava asiantuntija Eeva Nykänen, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Virva Juurikkala, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Piia Pekola, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Marja Penttilä, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylilääkäri Teppo Heikkilä, sosiaali- ja terveysministeriö
- neuvotteleva virkamies Saara Leppinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- neuvotteleva virkamies Kalle Tervo, sosiaali- ja terveysministeriö
- neuvotteleva virkamies Antti Väisänen, sosiaali- ja terveysministeriö
- lakimies Joni Komulainen, sosiaali- ja terveysministeriö
- asiantuntija Mikko Meuronen, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitussihteeri Maria Porko, sosiaali- ja terveysministeriö
- kehittämisjohtaja Juho Korpi, ympäristöministeriö
- hallitussihteeri Ville Koponen, ympäristöministeriö
- osastopäällikkö, esittelijäneuvos Maija Salo, oikeuskanslerinvirasto
- apulaisoikeuskanslerin sijainen Kimmo Hakonen, oikeuskanslerinvirasto
- oikeusneuvos Ilkka Rautio, korkein oikeus
- oikeusneuvos, OTT Eija Siitari, korkein hallinto-oikeus
- hallinto-oikeustuomari Jaana Hemminki, Helsingin hallinto-oikeus
- kuntoutuspäällikkö Tuula Ahlgren, Kansaneläkelaitos
- muutosjohtaja Marjukka Turunen, Kansaneläkelaitos
- johtaja Mikael Forss, Kansaneläkelaitos
- tutkimusprofessori Hennamari Mikkola, Kansaneläkelaitos
- etuuspäällikkö Seija Sukula, Kansaneläkelaitos
- erikoisasiantuntija Maritta Korhonen, Kansaneläkelaitos
- johtaja Eeva Leinonen, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea

- tutkimusjohtaja Martti Virtanen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- pääjohtaja Juhani Eskola, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- ylijohtaja Marina Erhola, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- johtaja Markku Pekurinen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- tietojohtaja Pekka Kahri, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- tutkimusprofessori Ilmo Keskimäki, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- kehittämispäällikkö Tapani Kauppinen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- johtava asiantuntija Päivi Hämäläinen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- johtava asiantuntija Pia Maria Jonsson, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- johtava asiantuntija Vesa Jormanainen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- johtava asiantuntija Anu Muuri, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- johtava asiantuntija Eeva Nykänen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- tutkimuspäällikkö Mikko Peltola, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- tutkimuspäällikkö Timo Seppälä, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- ylilääkäri Taneli Puumalainen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- ylijohtaja Marja-Liisa Partanen, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira)
- johtaja Tarja Holi, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira)
- esittelijäneuvos Arja Myllynpää, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira)
- lakimies Marika Puusa, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira)
- johtaja Päivi Husman, Työterveyslaitos
- tutkimus- ja palvelukeskuksen johtaja Jorma Mäkitalo, Työterveyslaitos
- tutkimusohjaaja, johtava tutkija Mika Kortelainen, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- erikoistutkija Antti Saastamoinen, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- kuntoutuskomitean puheenjohtaja Kari Välimäki
- perhekuntoutuksen päällikkö Marjo Alatalo, Helsingin kaupunki
- hallintoylihoitaja Marketta Kupiainen, Helsingin kaupunki
- kaupunginjohtaja Jussi Pajunen, Helsingin kaupunki
- rahoitusjohtaja Ari Konttas, Espoon kaupunki
- perusturvajohtaja Juha Metso, Espoon kaupunki
- toimitusjohtaja Joona Iso-Lotila, Vantaan kaupunki
- apulaiskaupunginjohtaja Martti Lipponen, Vantaan kaupunki
- muutosjohtaja Antti Parpo, Turun kaupunki
- palvelualuejohtaja Markku Tervahauta, Kuopion kaupunki
- kaupunginjohtaja Jukka-Pekka Ujula, Porvoon kaupunki
- kaupunginjohtaja Patrik Nygrén, Paraisten kaupunki
- kaupunginjohtaja Olli Naukkarinen, Järvenpään kaupunki
- sosiaali- ja terveysministeri Wille Valve, Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- valtiovarainministeri Mats Perämaa, Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- toimistopäällikkö Olli-Pekka Lehtonen, Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- erikoistutkija/lakimies Niclas Slotte, Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- johtaja Jaakko Pihlajamäki, Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri
- vs. johtajaylilääkäri Matti Viitanen, Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri
- yhtymäjohtaja Juha Heino, Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymä
- toimitusjohtaja Aki Lindén, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- tutkimusjohtaja Anne Pitkäranta, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri

- yhteyspäällikkö Janne Aaltonen, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- hallintoylilääkäri Lasse Lehtonen, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- hallintoylihoitaja Kaarina Torppa, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- toimialajohtaja Juha Jolkkonen, Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveysvirasto
- muutosjohtaja Jukka Lindberg, Hämeen liitto
- toimitusjohtaja Kari Punnonen, Itä-Suomen laboratoriokeskuksen liikelaitoskuntayhtymä (ISLAB)
- toimitusjohtaja Ilkka Luoma, Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveyspalvelukuntayhtymä Soite
- muutosjohtaja Tapani Mattila, Keski-Suomi
- johtaja Marja Heikkilä, Koske - Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
- konsultti Marcus Henricson, Kårkulla samkommun
- kuntayhtymän johtaja Sofia Ulfstedt, Kårkulla samkommun
- johtajaylilääkäri Jukka Mattila, Lapin sairaanhoitopiiri
- toimitusjohtaja Merja Salmi, Länsi- ja Keski-Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Sosiaalitaito
- sosiaali- ja terveysjohtaja Merja Honkanen, Muhoksen terveyskeskus
- ylilääkäri Mauri Kallinen, Oulun yliopistollinen sairaala (OYS)
- toimitusjohtaja Ilkka Pirskanen, Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä
- johtaja Hannu Leskinen, Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri
- tietohallintojohtaja Veijo Romppainen, Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri
- johtajaylilääkäri Jorma Penttinen, Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri
- muutosjohtaja Jouko Isolauri, Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä
- toimitusjohtaja Sari Paukku-Sani, Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä
- toimitusjohtaja Eetu Salunen, Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä
- kehittämispäällikkö Laura Yliruka, Socca - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus
- saamen kieliturvasihteeri Siiri Jomppanen, saamelaiskäräjät
- muutosjohtaja Kari Hakari, Pirkanmaan liitto
- lakimies Heli Kajava, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
- pääsihteeri Markus Österlund, Svenska Finlands folkting
- asiantuntija Erik Munsterhjelm, Svenska Finlands folkting
- yksikön päällikkö Anne Hiiri , Etelä-Suomen aluehallintovirasto
- sosiaalihuollon johtava ylitarkastaja Eija Hynninen-Joensivu, Etelä-Suomen aluehallintovirasto
- sosiaali- ja terveysyksikön päällikkö Aija Ström, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
- professori Teemu Malmi, Aalto-yliopisto
- projektipäällikkö Oskari Nokso-Koivisto, Aalto-yliopisto
- professori Otto Toivanen, Aalto-yliopisto
- professori Heikki Hiilamo, Helsingin yliopisto
- professori Kari Reijula, Helsingin yliopisto
- professori Marjaana Seppänen, Helsingin yliopisto
- professori Tiina Laatikainen, Itä-Suomen yliopisto
- professori (emerita) Anneli Pohjola, Lapin yliopisto
- asiantuntija Taru Ruotsalainen, Metropolia Ammattikorkeakoulu
- puheenjohtaja, professori Roope Uusitalo, Talouspolitiikan arviointineuvosto
- professori Pekka Rissanen, Tampereen yliopisto
- yliopistonlehtori Liina-Kaisa Tynkkynen, Tampereen yliopisto

- professori Jari Stenvall, Tampereen yliopisto, Johtamiskorkeakoulu
- professori Jukka Snell, Turun yliopisto
- rehtori Kalervo Väänänen, Turun yliopisto
- perhepalvelujen ja erityishuoltopiirin johtaja Riitta Hakoma, Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri
- kuntoutusjohtaja Markku Hupli, Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri
- toimitusjohtaja Pentti Itkonen, Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri
- johtaja Tuula Karhula, Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri
- lakimies Lassi Kauttonen, Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA
- valvontapäällikkö Kristian Seemer, Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA
- toimitusjohtaja Torbjörn Stoor, Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området - FSKC
- varatoimitusjohtaja Hanna Tainio, Suomen Kuntaliitto
- johtaja Tarja Myllärinen, Suomen Kuntaliitto
- lakiasiain johtaja Arto Sulonen, Suomen Kuntaliitto
- kehittämispäällikkö Sari Korento, Suomen Kuntaliitto
- kehittämispäällikkö Sanna Lehtonen, Suomen Kuntaliitto
- tilapalvelupäällikkö Jussi Niemi, Suomen Kuntaliitto
- johtava lakimies Pirkka-Petri Lebedeff, Suomen Kuntaliitto
- johtava lakimies Kirsi Mononen, Suomen Kuntaliitto
- erityisasiantuntija Tero Tyni, Suomen Kuntaliitto
- erityisasiantuntija Karri Vainio, Suomen Kuntaliitto
- johtaja Göran Honga, Vaasan sairaanhoitopiiri
- johtaja Marina Kinnunen, Vaasan sairaanhoitopiiri
- puheenjohtaja Marjo Kuronen, Valtakunnallisen sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnet
- kuntayhtymän johtaja Seija Aaltonen, Varsinais-Suomen erityishuoltopiiri
- tietohallintojohtaja Yrjö Koivusalo, Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri
- johtaja Leena Setälä, Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri
- toimitusjohtaja Leila Pekkanen, Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä
- toimitusjohtaja Timo Viherkenttä, Valtion Eläkerahasto
- johtaja Antti Kivelä, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- projektijohtaja Mika Pyykkö, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- toimitusjohtaja Olavi Kaukonen, A-klinikkasäätiö
- toimitusjohtaja Olli Holmström, Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö sr
- kiinteistötoimen johtaja Aarne Rajalahti, Kehitysvammaisten Palvelusäätiö
- toimitusjohtaja Tiina Wangel, Vääksyn lääkärikeskus
- lakimies Paula Ilveskivi, Akava ry
- toiminnanjohtaja Riitta Rissanen, Ammattikorkeakoulujen Rehtorineuvosto Arene ry
- pääsihteeri Riitta Särkelä, Ensi- ja turvakotien liitto
- toiminnanjohtaja Lisbeth Hemgård, FDUV Förbundet de utvecklingsstördas väl
- tutkija ja lakimies Henri Telkki, Finnwatch ry
- johtava asiantuntija Aino Närkki, Hyvinvointialan liitto ry
- asiantuntija Eveliina Vigelius, Hyvinvointialan liitto ry
- pääjohtaja Petri Pohjonen, Invalidiliitto ry
- lakimies Elina Nieminen, Invalidiliitto ry
- terveyspoliittinen asiantuntija Riitta Saksanen, Invalidiliitto ry

- edunvalvontajohtaja Marja Lounasmaa, Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty ry
- erityisasiantuntija Minna Salminen, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
- lakiasiainjohtaja Karoliina Kiuru, Keva
- neuvottelupäällikkö Henrika Nybondas-Kangas, KT Kuntatyönantajat
- pääsihteeri Juha Beurling, Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry
- erityisasiantuntija Pirkko Selin-Grönlund, Kuurojen Liitto ry
- viittomakielen tulkki Susanna Söderlund, Kuurojen Liitto ry
- johtaja Helena Torboli, Kuurojen Liitto ry
- toiminnanjohtaja Ismo Partanen, Lääkäripalveluyritykset ry
- toiminnanjohtaja Pia Hytönen, Mielenterveysomaisten keskusliitto FinFami
- vs. toiminnanjohtaja Magga Ristenrauna, SámiSoster ry
- toiminnanjohtaja Nina af Hällström, SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf
- lakiasiamies Kirsi-Maria Malmlund, SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf
- erityisasiantuntija Marjo Katajisto, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry
- pääsihteeri Vertti Kiukas, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
- asiantuntijalääkäri Kari Haring, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- toiminnanjohtaja Matti Pöyry, Suomen Hammaslääkäriliitto ry
- varatoiminnanjohtaja Anja Eerola, Suomen Hammaslääkäriliitto ry
- toiminnanjohtaja Leila Salonen, Suomen Kuntoutusyrittäjät ry
- lakimies Juhani Saarinen, Suomen Kuntoutusyrittäjät ry
- edunvalvontajohtaja Anne Sainila-Vaarno, Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry
- kehittämisjohtaja Jussi Salo, Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry
- johtaja Heikki Pärnänen, Suomen Lääkäriliitto ry
- koulutuspäällikkö Sami Heistaro, Suomen Lääkäriliitto ry
- kehittämispäällikkö Teija Korhonen, Suomen sairaanhoitajaliitto ry
- puheenjohtaja Kai Kaarniranta, Suomen Silmälääkäriyhdistys ry
- puheenjohtaja Mari Heinonen, Suomen Suuhygienistiliitto SSHL ry
- puheenjohtaja Leila Lehtomäki, Suomen Terveydenhoitajaliitto STHL ry
- varatoimitusjohtaja Antti Neimala, Suomen Yrittäjät ry
- elinkeinoasioiden päällikkö Susanna Kallama, Suomen Yrittäjät ry
- johtaja Kirsi Sillanpää, Tehy ry
- tutkimuspäällikkö Juha Kurtti, Tehy ry
- kehittämispäällikkö Kirsi Markkanen, Tehy ry
- puheenjohtaja Miia Ståhle, Terveyssosiaalityöntekijät ry
- sosiaali- ja terveyspoliittinen asiantuntija Riitta Työläjärvi, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- muutosjohtaja Timo Aronkytö, Uudenmaan liitto
- muutosjohtaja Markus Sovala, Uudenmaan liitto
- puheenjohtaja Kalle Könkkölä, Vammaisfoorumi ry
- hallituksen jäsen Annette Tallberg, Vammaisfoorumi ry
- toiminnanjohtaja Satu Helin, Vanhustyön keskusliitto ry
- professori Martti Koskenniemi
- professori (emeritus) Juhani Lehto
- professori Tuomas Ojanen
- professori Jukka Pekkarinen

- lääketieteen tohtori, dosentti Juha Teperi
- professori Kaarlo Tuori
- kansalaisaloitteen tekijöiden edustaja Kim Berg
- kansalaisaloitteen tekijöiden edustaja Hans Frantz
- viestintä- ja yhteiskuntasuhdejohtaja Lauri Korkeaoja, Attendo
- toimitusjohtaja Martti Kiuru, Cityterveys Oy
- toimitusjohtaja Ari Miettinen, Fimlab Laboratoriot Oy
- ylilääkäri Piia Aarnisalo, HUSLAB
- johtava ylilääkäri Mika Pekkonen, Kylpylähotelli Peurunka
- toimitusjohtaja Raija Tapio, Lääkärikeskus Aava Oy
- toimitusjohtaja Janne Järvinen, Lääkärikeskus Gyneko Oy
- hallituksen puheenjohtaja Mikael Aro, Mehiläinen
- hallituksen puheenjohtaja Eero Laesterä, Perlacon Oy
- hallituksen puheenjohtaja Mikko Wirén, Pihlajalinna Terveys Oy
- hallituksen puheenjohtaja Hannu Leskinen, SoteDigi Oy
- johtava ylilääkäri Juha Tuominen, Suomen terveystalo Oyj

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:
- Lainsäädännön arviointineuvosto
- valtioneuvosto
- liikenne- ja viestintäministeriö
- tasa-arvovaltuutettu Jukka Maarianvaara, Tasa-arvovaltuutetun toimisto
- professori Anneli Anttonen, Tampereen yliopisto
- Oy Apotti Ab
- Yhtyneet Medix Laboratoriot Oy
- Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö
- professori Olli Mäenpää
- Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området - FSKC
- Lapin liitto
- Akavan sairaanhoitajat ja Taja ry
- Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus ISO
- Kehitysvammaisten Tukiliitto ry
- Kehitysvammaliitto ry
- Keva
- Koulukuraattorit ry
- Kuntoutusalan Asiantuntijat ry
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto
- Näkemisen ja silmäterveyden toimiala, NÄE ry
- Palkansaajajärjestö Pardia ry
- SámiSoster ry
- Sosiaaliasiamiehet ry
- Sosiaalijohto ry
- Suomen Eläinlääkäriliitto
- Suomen Fysioterapeutit ry
- Suomen Geronomiliitto ry
- Suomen Gynekologiyhdistys ry

- Suomen Klubitalot ry
- Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry
- Suomen Optometrian Ammattilaiset ry
- Suomen Psykologiliitto ry
- Tekniikka ja Terveys KTN ry

HALLITUKSEN ESITYKSET JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys HE 15/2017 vp

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi maakuntalaki, laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä sekä niiden yhteinen voimaanpanolaki. Lisäksi esityksessä on maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuoltouudistuksen edellyttämät muutokset muuhun lainsäädäntöön. Esityksessä on tämän mukaisesti ehdotus laiksi maakuntien rahoituksesta sekä ehdotukset kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön, verolainsäädännön, maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskevan lainsäädännön sekä eräiden yleishallintoa koskevien lakien muuttamiseksi.

Esityksen mukaan Suomeen muodostetaan 18 maakuntaa. Maakunnat olisivat julkisoikeudellisia yhteisöjä, joilla on alueellaan itsehallinto. Uudet maakunnat olisivat alueeltaan nykyisiä maakuntia vastaavia eräin yksittäisiä kuntia koskevin poikkeuksin. Maakuntien ylin päättävä toimielin olisi vaaleilla valittava maakuntavaltuusto. Maakunnat hoitaisivat niille laissa säädettäviä tehtäviä. Keskeisiä tehtäviä olisivat sosiaali- ja terveydenhuolto ja pelastustoimi. Lisäksi erikseen valmistellaan eräiden elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, työ- ja elinkeinotoimistojen ja aluehallintovirastojen sekä maakuntien liittojen ja ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirtäminen maakuntien vastuulle. Maakuntalaissa säädettäisiin niiden toimintaa, taloutta ja hallintoa koskevat säännökset.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettavalla lailla siirrettäisiin kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu perustettaville maakunnille. Lisäksi hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen jäisi kuntien tehtäväksi, minkä lisäksi maakuntien pitäisi myös omassa toiminnassaan huolehtia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon alueellisen yhteistyön ja tarkoituksenmukaisen palvelurakenteen varmistamiseksi muodostettaisiin viisi yhteistyöaluetta. Yhteistyöalueeseen kuuluvat maakunnat laatisivat nelivuosittain yhteistyösuunnitelman. Maakuntien toiminnassa palvelujen järjestäminen ja tuottaminen erotettaisiin toisistaan. Palvelujen tuottamiseksi jokaiseen maakuntaan perustettaisiin maakunnan liikelaitos. Sen vastuulla olisi merkittävää julkista valtaa sisältävien palvelujen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon erityispalvelujen tuottaminen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutuotantoa monipuolistetaan siten, että maakunnan omilla sekä yksityisillä ja kolmannen sektorin palvelun tuottajilla on tasapuoliset toimintaedellytykset tuottaa kaikkia markkinoilla olevia palveluja. Tähän liittyen erikseen valmistellaan asiakkaan valinnanvapautta koskeva lainsäädäntö. Samalla toteutetaan asiakaskeskeinen palveluintegraatio. Siinä huolehditaan asiakkaiden palvelutarpeiden kokonaisarvioinnista ja tähän perustuen varmis-

tetaan tarvittavien palvelujen joustava ja oikea-aikeinen saatavuus ja toteutuminen. Maakunnat velvoitettaisiin myös edistämään asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia.

Valtion mahdollisuutta ohjata maakuntien vastuulle kuuluvaa sosiaali- ja terveydenhuoltoa ehdotetaan samalla vahvistettavaksi. Valtioneuvosto vahvistaisi joka neljäs vuosi strategiset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollolle. Maakuntien pitäisi ottaa tavoitteet huomioon omassa toiminnassaan ja myös yhteistyösopimusten valmistelussa. Valtioneuvosto voisi antaa maakuntia sitovia hallintopäätöksiä palvelurakenteesta, laajakantoisista ja merkittävistä investoinneista sekä tietohallinto- ja tietojärjestelmäpalvelujen toteuttamisesta. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö neuvottelee vuosittain maakuntien kanssa niiden järjestämisvastuulle kuuluvan sosiaali- ja terveydenhuollon toteutumisesta.

Maakuntien toiminta rahoitetaan pääosin valtion rahoituksella ja osaksi palvelujen käyttäjiltä perittävillä asiakasmaksuilla. Rahoituksesta säädettäisiin maakunnan rahoituslailla. Rahoitus määräytyisi laskennallisesti osin maakunnan asukasluvun ja osin palvelujen tarpeen ja olosuhdetekijöiden perusteella. Valtion rahoitus olisi maakunnille yleiskatteellista.

Rahoitusvastuun siirtyessä kunnilta valtiolle, on valtion tuloja lisättävä ja kuntien tuloja vastaavasti vähennettävä niiltä pois siirtyvän rahoitusvastuun verran. Tämän takia valtion verotuloja ehdotetaan kasvatettavaksi kiristämällä valtion ansiotuloverotusta. Jotta kokonaisveroaste ei kasvaisi, velvoitetaan kunnat alentamaan kunnallisveroa. Kunnallisveron vähennys olisi 12,47 prosenttiyksikköä kaikissa kunnissa. Myös kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta alennettaisiin ja valtion osuutta vastaavasti kasvatettaisiin. Verotusta koskevat muutokset toteutetaan verovelvollisten kannalta mahdollisimman neutraalisti. Työn verotus ei kiristy eikä kokonaisveroaste nouse. Kuntien valtionosuuksia ehdotetaan vähennettäväksi siirtyviä tehtäviä vastaavalta osalta ja tästä sekä kunnallisveron alentamisesta aiheutuvia. muutoksia rajoitettaisiin valtionosuusjärjestelmään sisällytettävällä pysyvällä määräytymistekijällä ja valtionosuusjärjestelmämuutoksen tasauksella.

Kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluksessa oleva henkilöstö siirtyy ehdotuksen mukaan maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Sairaanhoitopiirien ja kehitysvammaisten erityishuoltopiirien kuntayhtymät ja maakuntien liitot sekä niiden omaisuus, vastuut ja velvoitteet siirtyvät maakunnille. Lisäksi kunnista siirtyisi maakunnille sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämiseen liittyvä irtain omaisuus. Omaisuussiirroista ei suoritettaisi korvausta kunnille eikä kuntayhtymille.

Maakunnille perustetaan kolme valtakunnallista palvelukeskusta. Ne vastaavat maakuntien toimitilapalveluista, henkilöstö- ja taloushallinnosta sekä tietohallinto- ja tietojärjestelmäpalveluista.

Uudistukseen liittyen valmistellaan erikseen asiakkaan valinnanvapautta koskeva lainsäädäntö sekä osana maakuntauudistusta muut maakuntien tehtäväksi siirtyvät ja säädettävät tehtävät. Niistä aiheutuvat muutostarpeet nyt ehdotettaviin lakeihin otetaan huomioon asianomaisten lakiesitysten yhteydessä.

Maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuoltouudistuksen tavoitteena on myös vähentää julkisen talouden kestävyysvajetta. Esityksen mukaiset uudistukset mahdollistavat kustannusten kasvun hillinnän siten, että vuoteen 2030 mennessä sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset ovat vuositasolla 3 miljardia euroa alemmat kuin ne olisivat ilman uudistusta. Lainsäädäntöön perustuvien muutosten ja uudistusten lisäksi tämä edellyttää aktiivista ja taitavaa muutosjohtajuutta, johon uudistuksen toimeenpanossa on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että eduskunta hyväksyisi annettavaksi Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen peruskirjan soveltamisesta Suomessa kuntiin ja maakuntiin. Ilmoitus on tarkoitettu tulemaan voimaan kuukauden ensimmäisenä päivänä kolmen kuukauden kuluttua sen jälkeen, kun siitä on ilmoitettu sopimuksen tallettajalle.

Ehdotuksen mukaiset maakunnat perustettaisiin mahdollisimman pian lakien hyväksymisen ja vahvistamisen jälkeen. Ensi vaiheessa maakuntien väliaikaishallinto ja maakuntavaalien jälkeen valittujen maakuntavaltuustojen toiminnan käynnistymisen jälkeen maakunnat valmistelevat toiminnan organisoinnin sekä henkilöstö- ja omaisuussiirrot yhdessä kuntien ja kuntayhtymien kanssa siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muiden erikseen säädettävien palvelujen ja tehtävien järjestämisvastuu siirtyisi maakunnille vuoden 2019 alusta.

Hallituksen esitys HE 57/2017 vp

Esityksessä ehdotetaan täydennettävän eduskunnalle 2 päivänä maaliskuuta 2017 annettua hallituksen esitystä eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi (HE 15/2017 vp).

Esitystä täydennetään maakuntien rahoituksesta annettavaksi ehdotettuun lakiin sisältyvän maakuntien muiden tehtävien rahoituksen määräytymistä koskevan sääntelyn osalta siten, että maakuntien rahoitusjärjestelmää voitaisiin käsitellä kokonaisuutena. Tältä osin esityksen perusteluja täydennetään myös nykytilakuvauksen, keskeisten ehdotusten sekä vaikutusarvioinnin osalta.

Maakuntalain, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain voimaanpanosta annettavaksi ehdotettua lakia täydennetään sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen toimitiloihin myönnettyjä valtionavustuksia koskevalla pykälällä. Pykälällä varmistettaisiin, että uudistuksen toimeenpanon seurauksena kunnilta tai kuntayhtymiltä ei ryhdytä perimään takaisin sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen toimitiloihin myönnettyjä valtionavustuksia, jos toimitilan käyttötarkoituksen, hallinnan tai omistusoikeuden muutos tai jääminen kokonaan pois käytöstä ei johdu kunnan tai kuntayhtymän vaikutusmahdollisuuksien piirissä olevasta syystä, vaan nimenomaan uudistuksen toimeenpanosta. Lisäksi täydennetään esityksen perusteluiden nykytilakuvausta ja keskeisiä ehdotuksia.

Julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että hankintalaissa huomioidaan maakuntauudistuksen aiheuttamat muutokset hankintayksiköihin.

Valiokunnan mietintöluonnos

Hallituksen esitys HE 71/2017 vp

Esityksellä täydennetään eduskunnalle 2 päivänä maaliskuuta 2017 annettua hallituksen esitystä maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi (HE 15/2017 vp). Ahvenanmaan maakuntavähennys laskettaisiin verovelvollisen kunnallisverotuksen verotettavaa tuloa koskevien tuloverolain säännösten perusteella. Ahvenanmaan itsehallintolaissa tarkoitetun tasoitusperusteen muuttamisesta annettu lakiesitys ehdotetaan poistettavaksi.

Hallituksen esitys HE 15/2018 vp

Esityksessä ehdotetaan täydennettävän 2 päivänä maaliskuuta 2017 eduskunnalle annettua hallituksen esitystä maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi. Täydennys koskee sanottuun hallituksen esitykseen sisältyvää ehdotusta maakuntien rahoituksesta annettavaksi laiksi. Ehdotusta on täydennetty aiemmin 18 päivänä toukokuuta 2017 annetulla hallituksen esityksellä eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi annetun hallituksen esityksen täydentämiseksi maakuntien rahoitusta koskevien ja eräiden muiden säännösten osalta.

Esitystä täydennetään lisäämällä maakuntien rahoituksesta annettavaksi ehdotettuun lakiin säännökset arvonlisäverotuksen soveltamisalan ulkopuolelle jäävää ja verotonta toimintaa varten tehtyihin hankintoihin sisältyvien arvonlisäverokustannusten korvaamisesta.

Lakialoitteet

LA 6/2017 vp. Lakialoitteessa ehdotetaan, että terveydenhuoltolain (1326/2010) 50 §:n 3 momenttia muutetaan niin, että myös Vaasan keskussairaala saisi laajan ympärivuorokautisen päivystyksen.

LA 36/2017 vp. Lakialoitteessa ehdotetaan, että leikkaustoiminnan keskittämistä ja päivystystoimintaa koskevat terveydenhuoltolain 45 ja 50 §:ä muutetaan siten, että sekä julkiset että yksityiset sairaalat voivat hoitaa päiväkirurgiaa ja päätökset julkisten sairaaloiden toiminnasta tehdään paikallisesti sairaanhoitopiireissä.

Toimenpidealoite

TPA 17/2015 vp. Toimenpidealoitteessa ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin vahvoihin peruskuntiin perustuvan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen toteuttamiseksi.

Kansalaisaloite

KAA 3/2017 vp. Kansalaisaloitteessa ehdotetaan terveydenhuoltolain 50 §:n muuttamista siten, että laajan ympärivuorokautisen päivystyksen luetteloon lisätään Vaasan sairaanhoitopiiri ja että pykälästä poistetaan Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin velvollisuus järjestää päivystyspalvelut suomen ja ruotsin kielellä siten, että potilas saa palvelut valitsemallaan kielellä.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Uudistuksen lähtökohdat

Uudistuksen taustaa

Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman mukaan julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenne uudistetaan siten, että julkisten sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisestä vastaisivat kuntaa suuremmat sosiaali- ja terveyspalveluiden (SOTE) itsehallintoalueet, joiden päätöksenteko kuuluu vaaleilla valituille valtuustoille.

Hallitus linjasi 7.11.2015, että vastuu sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä siirtyy kunnilta ja kuntayhtymiltä 18 itsehallintoalueelle. Itsehallintoalueet muodostetaan maakuntajaon pohjalta. Itsehallintoalueen rahoituksesta linjattiin, ettei kunnilla voi jatkossa olla merkittävää vastuuta sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksesta, vaan itsehallintoalueiden rahoitus valmistellaan ensisijaisesti valtion rahoitusvastuun pohjalta selvittäen kuitenkin vaihtoehtoisesti vielä mallia, joka perustuisi osittain itsehallintoalueiden omaan verotusoikeuteen.

Hallituksen marraskuussa 2015 tekemän linjauksen mukaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin luodaan myös valinnanvapausmalli, joka mahdollistaa sen, että käyttäjä valitsee itse palveluiden julkisen, yksityisen tai kolmannen sektorin tuottajan. Valinnanvapaus toteutetaan pääsääntönä perustasolla ja soveltuvin osin erikoistason sote-palveluissa. Hallituksen linjausten mukaan laajalla valinnanvapausmallilla voidaan merkittävästi edistää kilpailullisuutta sote-palveluiden tuotannossa ja mahdollistaa nykyistä monipuolisemmin palvelun tarjoajien markkinoille tulon.

Huhtikuussa 2016 hallitus päätti laajemman aluehallintouudistuksen valmistelusta ja itsehallintoalueille siirrettävistä tehtävistä. Hallituksen linjauksen mukaan maakunnille osoitetaan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen lisäksi nykyisten maakuntien liittojen ja TE-toimistojen tehtävät sekä suuri osa nyt ELY-keskuksissa hoidettavista elinkeinopolitiikan ja työllisyyden hoidon tehtävistä sekä monet liikenteen ja ympäristöhallinnon tehtävät. Tehtäväsiirtojen jälkeen jäsenkunnat voivat lakkauttaa nykyiset kuntayhtymämuotoiset maakuntien liitot. Tehtävät, joissa on kyse oikeusharkintaisista tehtävistä ilman alueellista näkökulmaa, valtion tai yleisen edun valvonnasta taikka vaikutuksiltaan valtakunnallisista tehtävistä, organisoidaan valtionhallintoon.

Valiokunnan mietintöluonnos

Uudistuksen lainsäädännöllinen kokonaisuus

Hallituksen esityksessä (HE 15/2017 vp) ehdotetaan, että Suomen julkista hallintoa uudistetaan siten, että luodaan uusi hallinnon taso, maakuntahallinto, jolle siirtyy merkittävä määrä kunnille, kuntayhtymille ja valtion viranomaisille nykyisin kuuluvia tehtäviä. Kyseessä on historiallisen laaja julkisen hallinnon ja julkisen vallan tehtävien uudelleen järjestely. Toinen laajakantoinen osa esitystä on nykyisin kuntien järjestämisvastuulle rakentuvan sosiaali- ja terveyspalvelujen palvelujärjestelmän kokonaisvaltainen uudistaminen.

Käsiteltävään hallituksen esitykseen sekä sitä täydentäviin hallituksen esityksiin (HE 57/2017 vp ja HE 71/2017 vp sekä HE 15/2018 vp) sisältyvä lakikokonaisuus muodostaa pohjan hallinnolliselle uudistukselle, jonka toteuttaminen vaatii hyvin usean hallinnonalan keskeisen lainsäädännön uudistamista. Hallituksen esityksiin sisältyvät kaikki itsehallinnollisten maakuntien perustamisen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen edellyttämät perussäännökset. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämiseen hallituksen linjausten mukaisesti kiinteästi liittyvä hallituksen esitys asiakkaan valinnanvapaudesta (HE 16/2018 vp) on eduskunnan käsiteltävänä ja valiokunta antaa siitä tämän esityksen kanssa saman aikaisesti mietintönsä. Kyseisessä esityksessä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämistapaa ehdotetaan muutettavaksi keskeisiltä perusteiltaan. Hallitus on linjannut, että maakuntauudistus ja valinnanvapauslaki muodostavat toisiinsa kytköksissä olevan kokonaisuuden. Samaan kokonaisuuteen kuuluu myös hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta (jäljempänä tuottajalaki, HE 52/2017 vp), jossa esitetään säädettäväksi yhtäläisesti niin julkisten kuin yksityisten tuottajien toimintaedellytyksistä, rekisteröinnistä ja valvonnasta.

Pelastustoimen sekä ympäristöterveydenhuollon maakuntahallinnolle siirrettäviä tehtäviä koskevat esitykset on annettu eduskunnalle erillisinä hallituksen esityksinä (HE 16/2017 vp ja HE 149/2017 vp). Erikseen on annettu myös esitys alueiden kehittämisen ja kasvupalveluiden uudistamisesta, johon sisältyvissä lakiehdotuksissa nykyiset TE- ja yrityspalvelut yhdistetään kasvupalveluiksi ja kasvupalvelujen tuotantorakennetta monipuolistetaan kilpailullisuutta lisäämällä (HE 35/2018 vp).

Muut maakuntauudistuksen toteuttamiseksi välttämättömät uudistuksen täytäntöönpanoa koskevat eri hallinnonalojen lainsäädännön muutokset on annettu eduskunnalle hallituksen esityksellä HE 14/2018 vp (nk. Maku II). Esityksellä toteutetaan ehdotetun maakuntalain mukaisesti siirrettäväksi tarkoitettujen tehtävien siirto valtiolta ja kunnilta maakunnille lukuun ottamatta omina esityksinään käsiteltäviä pelastustoimen, ympäristöterveydenhuollon, aluekehittämistehtävien, kasvupalvelujen ja eräiden muiden tehtävien siirtoa (maakuntalain 6 §:n 1 momentin 5—8, 10—13, 16—22 ja 25—26 kohdissa sekä maakuntalain 6 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetut tehtävät). Esitykseen sisältyvät myös ehdotukset valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenorganisoinnista. Perustettavaan Valtion lupa- ja valvontavirastoon (Luova) on tarkoitus koota pääosa lakkautettavaksi ehdotettavien aluehallintovirastojen ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valvira) tehtävistä sekä osa lakkautettavaksi ehdotettavien elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen tehtävistä. Valtion lupa- ja valvontavirasto on toimivallaltaan valtakunnallinen ja sen tehtävänä on hoitaa lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus-, lupa-, rekisteröinti- ja valvontatehtäviä.

Lisäksi eduskunnalle on annettu uudistuksen siirtymäajan järjestelyihin liittyvä hallituksen esitys Kuntien takauskeskuksesta annetun lain muuttamisesta (HE 5/2018 vp). Esityksessä ehdotetaan, että Kuntien takauskeskus voisi myöntää takauksen myös sellaiselle Kuntarahoitus Oyj:n varainhankinnalle, jota käytetään maakuntauudistuksessa maakunnille ja maakuntien palvelukeskuksille siirtyvien lainojen rahoitukseen.

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että hallituksen esityksistä maakuntien perustamista- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta (HE 15/2017 vp), sitä täydentävät hallituksen esitykset (HE 57/2017 vp, HE 71/2017 vp ja HE 15/2018 vp), hallituksen esitys (HE 16/2018 vp) asiakkaan valinnanvapaudesta samoin kuin hallituksen esitys (HE 52/2017 vp) tuottajalaiksi muodostavat kaikki keskenään oikeudellisen kokonaisuuden (PeVL 26/2017 vp, s. 6 ja PeVL 5/2018 vp, s. 62). Tuottajalakiehdotuksen osalta perustuslakivaliokunta on todennut, että lakiehdotukseen sisältyvällä sääntelyllä on rakenteellinen kytkentä valinnanvapauslakiehdotukseen (PeVL 26/2017 vp, s 65).

Aiemmat sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukset

Kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistamistarve on ollut esillä pitkään. Monet palvelujen järjestämisestä vastuussa olevista kunnista ovat asukasluvultaan liian pieniä ja kantokyvyltään liian heikkoja huolehtimaan yksinään sosiaali- ja terveyspalveluista tilanteessa, jossa väestö vanhenee ja palvelujen tarve kasvaa. Yhteinen näkemys nykyisen kuntien järjestämisvastuuseen perustuvan järjestelmän heikkouksista on varsin laaja. Tarve saattaa palvelut nykyistä laajempien alueiden järjestettäväksi, tarve luoda nykyistä sujuvampia palveluketjuja sekä tarve hoitoon pääsyn nopeuttamiseen, palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden turvaamiseen sekä kustannusten kasvun hillintään ovat olleet yhteisesti tunnistettuja uudistusta edellyttäviä tekijöitä. Muutospaineiden vuoksi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta on ryhdytty uudistamaan sekä nykyjärjestelmään tehdyillä muutoksilla että valmistelemalla siirtymistä kokonaan uudenlaiseen järjestelmään.

Palvelurakenneuudistuksen valmisteluun liittyvissä eri selvityksissä tärkeimpinä korjauskeinoina palvelujen riittämättömyyteen, eriarvoisuusongelmiin ja kustannusvaikuttavuuden parantamiseen on ollut pirstaleisen sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuun integroiminen mahdollisimman laajasti samaan kokonaisuuteen sekä peruspalvelujen että erityistason palvelujen osalta. Tämä edellyttää selvitysten mukaan järjestämisvastuussa olevien toimijoiden kantokyvyn merkittävää vahvistamista.

Kaikki aiemmat uudistukset sekä uudistusesitykset ovat perustuneet kuntapohjaiseen järjestelmään. Vain Kainuun hallintokokeilussa vuosina 2005—2012 toteutettiin palvelujen ja tehtävien kokoaminen maakunnan laajuisesti samaan organisaatioon. Kaikissa uudistusesityksissä on lähtökohtana myös ollut — Kainuun hallintokokeilusta lähtien — sekä perus- että erikoistason sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen integrointi samaan organisaatioon.

Vuosina 2007—2013 toteutetulla kunta- ja palvelurakenneuudistuksen eli Paras-uudistuksen tavoitteena oli perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon palvelujen integrointi sekä kantokyvyltään vahvempien vastuuorganisaatioiden muodostaminen. Paras-puitelaki velvoitti kunnat yhteistoimintaan palvelujen järjestämisessä. Kunnassa tai yhteistoiminta-alueella, joka huolehtii pe-

rusterveydenhuollosta ja sosiaalihuollosta, oli oltava vähintään noin 20 000 asukasta. Puitelain mukaiset yhteistoimintavelvoitteet olivat voimassa määräaikaisesti vuoden 2016 loppuun saakka.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen (2011—2014) ohjelmaan perustuen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta pyrittiin uudistamaan viime vaalikaudella osana kuntarakenteen uudistamista. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämis- ja rahoitusvastuu olisi säilytetty kunnilla, mutta samalla olisi toteutettu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen laaja integraatio. Samaan aikaan valmisteltu kuntauudistus ei kuitenkaan johtanut sellaisiin kuntarakenteen muutoksiin, joiden perusteella sosiaali- ja terveydenhuollon integraatio olisi ollut mahdollista toteuttaa taloudelliselta kantokyvyltään vahvojen kuntien varaan.

Pääministeri Alexander Stubbin hallitus (2014—2015) sitoutui hallituksen ja oppositiopuolueiden yhdessä tekemään linjaukseen sosiaali- ja terveyspalvelu-uudistuksesta. Yhteisen linjauksen perusteella parlamentaarinen ohjausryhmä valmisteli hallituksen esityksen (HE 324/2014 vp), jossa esitettiin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen laajaa perus- ja erikoistason integroimista kaksitasoisella kuntayhtymämallilla. Esitys perustui ratkaisuun, jossa kaikista sosiaali- ja terveyspalveluista järjestämisvastuussa olevia sosiaali- ja terveysalueen kuntayhtymiä olisi ollut viisi ja palvelujen tuottamisvastuussa olevia kuntayhtymiä olisi ollut enintään 19. Kunnat olisivat vastanneet toiminnan rahoituksesta.

Perustuslakivaliokunta totesi kuitenkin, ettei esitystä voinut säätää tavallisen lain säätämisjärjestyksessä kaksitasoiseen kuntayhtymämalliin liittyvien kansanvaltaisuuden toteutumiseen ja kuntien rahoitusvastuuseen liittyvien perustuslaillisten ongelmien vuoksi (PeVL 67/2014 vp ja HE 75/2014 vp). Sosiaali- ja terveysvaliokunta laati vielä hallituksen esityksen pohjalta uuden ehdotuksen, joka perustui yksitasoiseen kuntayhtymämalliin, jossa järjestämisvastuu olisi ollut 19 kuntayhtymällä. Perustuslakivaliokunnan kannan mukaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan ehdotukset ja niiden perustelut eivät muodostaneet riittävää perustaa arvioida tämän yksitasoisen kuntayhtymämallin perustuslainmukaisuutta tai sitä, millaiset muutokset olisivat mahdollistaneet lain säätämisen tavallisen lain säätämisjärjestyksessä (PeVL 75/2014 vp). Sosiaali- ja terveysvaliokunta ei antanut asiasta mietintöä, koska ehdotuksia ei enää ehditty muokata uudelleen ennen vaalikauden loppua ja lakiehdotuksen käsittely eduskunnassa raukesi.

Perustuslakivaliokunta totesi uudistusta koskevassa lausunnossaan ja aikaisemmassa kuntarakennelakia koskeneessa lausunnossaan, että sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamiselle on olemassa perusoikeusjärjestelmään pohjautuvia painavia perusteita, jotka puoltavat sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämis- ja tuottamisvastuun siirtämistä yksittäisiä kuntia suurempien toimijoiden hoidettavaksi (PeVL 30/2016 vp, s. 2, PeVL 75/2014 vp, s. 2/I ja PeVL 67/2014 vp, s. 3—4). Perustuslakivaliokunnan mukaan julkisen talouden rahoituspohjaan vaikuttavat toimintaympäristön muutostekijät, kuten käynnissä oleva väestörakenteen muutos, edellyttävät tehokkaita toimenpiteitä muun muassa perustuslain 19 §:ssä tarkoitettujen sosiaaliturvaan kuuluvien oikeuksien turvaamiseksi tulevaisuudessa (PeVL 20/2013 vp, s. 3 ja PeVL 63/2016 vp, s. 2—3). Mahdollisina vaihtoehtoina valiokunta linjasi sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien siirtämisen perustuslain 121 §:n 4 momentissa tarkoitettua kuntaa suuremmille itsehallintoalueille, yksitasoisille kuntayhtymille tai järjestämisvastuun siirtämistä valtion vastuulle.

Valiokunnan mietintöluonnos

Perustuslakivaliokunnan mukaan sosiaali- ja terveyspalvelujen tehostamiselle, integraatiolle sekä järjestäjien kantokyvyn vahvistamiselle on olemassa akuutti tarve myös sosiaalisten perusoikeuksien toteutumisen näkökulmasta (PeVL 26/2017 vp, s. 77). Edellä kuvattujen pääministeri Sipilän hallituksen linjausten pohjalta nyt ehdotetun uudistuksen lähtökohta on, ettei kuntien tehtävänä enää jatkossa ole järjestää sosiaali- ja terveyspalveluita eivätkä kunnat myöskään osallistu niiden rahoitukseen.

Uudistuksen tavoitteet

Maakuntauudistuksen tavoitteena on sovittaa yhteen valtion aluehallinto ja maakuntahallinto sekä luoda tarkoituksenmukainen työnjako valtion aluehallinnon, maakuntien ja kuntien välille. Tavoitteena on toteuttaa maakunnalliseen itsehallintoon perustuva palvelu- ja hallintojärjestelmä, joka pystyy nykyistä selkeämmin ja yksinkertaisemmin vastaamaan ihmisten palvelutarpeisiin.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää maakuntauudistusta kannatettavana. Maakuntien perustamisella vahvistetaan demokratiaa aluehallinnossa ja samalla yksinkertaistetaan ja selkeytetään sekä aluehallintoa että koko julkista hallintoa olennaisella tavalla. Valtaosa aluehallinnon virkamiesorganisaatiossa nykyisin hoidettavista tehtävistä siirtyy kokonaan vaaleilla valitun maakuntavaltuuston vastuulle.

Kuntien lukumäärä ei uudistuksen johdosta muutu, sen sijaan aluehallinnon kokoaminen yhteen organisaatioon vähentää olemassa olevien hallinto-organisaatioiden määrää merkittävästi. Nykyisin maassamme on 62 ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-aluetta, 44 maatalouslomituksen kunnallista paikallisyksikköä, 56 maaseutuhallintoa, 190 kunnallista sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatiota, 22 pelastuslaitosta, 18 maakuntien liittoa, 15 ELY-keskusta, 15 TE-toimistoa sekä 6 aluehallintovirastoa. Maakuntauudistuksen myötä mainitut tehtävät siirtyvät pääosin 18 maakunnan vastuulle.

Alueellisten tehtävien keskittäminen paitsi selkeyttää hallintoa, parantaa myös mahdollisuuksia kustannustehokkaan palvelujärjestelmän ja vaikuttavien toimintatapojen luomiselle. Valiokunta korostaa, että tehtävien järjestämisvastuun keskittäminen yhdelle organisaatiolle ei kuitenkaan tarkoita palvelujen keskittämistä, koska kukin maakunta omalla alueellaan vastaa asukkaittensa laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta sekä asukkaiden yhdenvertaisista palveluista.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisvastuuta ja -tapaa koskevan uudistuksen tavoitteena on kaventaa terveys- ja hyvinvointieroja ja parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta ja vaikuttavuutta sekä hillitä julkisesta sosiaali- ja terveydenhuollosta aiheutuvien kustannusten kasvua. Uudistuksen yksi keskeinen tavoite on myös sosiaalihuollon ja terveydenhuollon peruspalvelujen vahvistaminen.

Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelmaan sisältyy tavoite vahvistaa julkisen talouden kestävyyttä rakenteellisilla uudistuksilla. Keskeisessä asemassa on tällöin sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus, jonka avulla hallitus on asettanut tavoitteeksi supistaa pitkän aikavälin kestävyysvajetta 3 mrd. eurolla vuoteen 2030 mennessä. Kestävyyslaskelmien mukaan väestön ikärakenteen muutoksesta aiheutuvaksi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvuksi arvioidaan

vuosina 2019—2029 keskimäärin noin 1,5 % vuodessa. Kustannusten kasvu sosiaali- ja terveyspalveluissa on viime vuosina ollut 3,5 % vuosittain, mutta valtiovarainministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön sote-menojen ennusteen mukaan kustannukset kasvavat 2020-luvulla 4,5 % vuodessa. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistuksella pyritään tehostamaan palvelutuotantoa ja lisäämään tuottajien välistä kilpailua siten, että kustannustason nousu jäisi laskennallista menoennustetta matalammaksi. Osana uudistusta tavoitteena on luoda selkeä maakuntien ohjausjärjestelmä, joka varmistaa saavutettavissa olevien tehokkuushyötyjen toteuttamisen ja kustannuskehityksen hidastumisen.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteiden ja toimintatapojen uudistamista välttämättömänä ja uudistuksen tavoitteita kaikilta osin kannatettavina. Valiokunta katsoo, että hallituksen esityksen mukainen sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäjien määrän olennainen väheneminen nykyisestä ja järjestämisvastuun siirtyminen kuntaa merkittävästi suuremmille maakunnille luo edellytykset parantaa sosiaali- ja terveyspalvelujen vaikuttavuutta ja yhdenvertaisuutta sekä niiden tuottamista taloudellisesti kestävällä tavalla. Valtakunnallisen ohjauksen vahvistamisella voidaan aiempaa paremmin turvata tarkoituksenmukaisen palvelurakenteen muodostumista.

Ehdotetulla uudistuksella päästään 18:aan sote-palveluista järjestämisvastuussa olevaan organisaatioon nykyisin noin 190 kunnan tai kuntayhtymän sijasta. Järjestämisvastuun siirtäminen kunnilta maakunnille vahvistaa järjestäjätahojen taloudellista kantokykyä ja vähentää asukkaiden palvelujen tarpeen satunnaisvaihtelun mukanaan tuomia kustannusvaihteluita. Lisäksi palveluverkosta on mahdollista suunnitella tarkoituksenmukainen kokonaisuus, kun järjestämisvastuu on yksittäistä kuntaa laajemmalla alueella. Palvelujen kokoaminen laajasti samaan vastuuorganisaatioon saman johdon ja yhteisen budjetoinnin alle on omiaan ohjaamaan siihen, että järjestämisvastuussa olevilla maakunnilla on vahva peruste kehittää palvelukokonaisuuden kaikkia osia sekä toiminnallisesti että resursseiltaan tasapuolisesti. Myös joidenkin alueiden mahdollista palveluvajetta on mahdollisuus paikata isomman alueen puitteissa. Valiokunnan näkemyksen mukaan palvelurakenteiden uudistuksen keskeisenä tavoitteena on varmistaa yhdenvertaiset palvelut ja pitkällä aikavälillä kaventaa alueellisia ja väestöryhmien välisiä hyvinvointi- ja terveyseroja.

Valiokunta painottaa, että uudistuksen tavoitteiden saavuttamiseen tulee aivan olennaisesti vaikuttamaan se, miten uudistuksen toimeenpanossa onnistutaan. Hyvä johtaminen ja kustannusten hallinnan parantaminen ovat tällöin keskeisessä asemassa. Maakuntauudistuksessa näyttöön perustuva toiminta ja hyvien käytänteiden kansallinen leviäminen ovat olennaisia uudistuksen tavoitteiden saavuttamisessa. Johtaminen on olennainen osa sekä palvelujen järjestämistä että palvelujen tuottamista. Johtamisen tulee perustua tutkittuun tietoon. Valiokunta pitää välttämättömänä, että maakunnissa sosiaali- ja terveyspalvelujen kaikilla tasoilla tulee olla monialaista johtamisosaamista. Monialainen johtamisosaaminen käsittää yleisjohtamisen lisäksi lääketieteen, hoitotieteen ja sosiaalitieteen johtamisosaamista. Toiminnan johtamisessa on oltava sellaista asiantuntemusta, joka tukee laadukkaan ja turvallisen hoidon ja huolenpidon kokonaisuutta, eri ammattiryhmien yhteistyötä sekä hoito- ja toimintatapojen kehittämistä.

Kuten perustuslakivaliokunta esitetystä uudistuksesta kokonaisuutena toteaa, hallituksen esityksissä ehdotetut muutokset ulottuvat julkisesti rahoitetun terveyden- ja sosiaalihuollon perustei-

siin, ja ne muuttavat perustavanlaatuisella tavalla sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämis-, tuottamis- ja rahoitusvastuun. Ne myös muuttavat olennaisesti julkisen vallan organisaatiota tuomalla siihen uuden, maakunnallisen itsehallinnon tason. Tämä puolestaan vähentää kunnallisen itsehallinnon painoarvoa. Ehdotukset myös siirtävät verotuksen painopistettä valtiollisen verotuksen suuntaan.

Maakuntauudistus

Maakuntien itsehallinto

Suomeen muodostetaan maakuntalain, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain voimaanpanosta ehdotetun lain (3. lakiehdotus, jäljempänä voimaanpanolaki) 5 §:n perusteella pääsääntöisesti nykyisin voimassa olevan maakuntajaon pohjalta 18 maakuntaa, joiden toiminta perustuu perustuslain 121 §:n 4 momentissa tarkoitettuun itsehallintoon. Mainitun säännöksen mukaan itsehallinnosta kuntia suuremmilla alueilla säädetään lailla. Tarkemmat säännökset maakuntaitsehallinnosta sisältyvät pääosin käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen ensimmäiseen lakiehdotukseen eli maakuntalakiin.

Perustuslakivaliokunta samoin kuin hallintovaliokunta ovat lausunnoissaan (PeVL 26/2017 vp ja HaVL 3/2016 vp) laajasti käsitelleet maakuntaitsehallinnon luonnetta ja sen eroja muihin perustuslaissa säädettyihin itsehallinnon muotoihin, erityisesti kunnalliseen itsehallintoon. Perustuslaissa säänneltyjen itsehallinnon muotojen epäyhtenäisyyden vuoksi lainsäätäjällä on perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan harkintavaltaa sen suhteen, millaiseksi maakunnallinen itsehallinto muodostuu. Perustuslain 121 §:n 4 momentista taikka sen esitöistä ei ole luettavissa tarkkoja reunaehtoja myöskään näiden hallintoalueiden suuruudesta. Maakuntien itsehallinnolle ei myöskään aseteta samanlaisia vaatimuksia kuin perustuslain 121 §:n 1—3 momentissa asetetaan kunnan asukkaiden itsehallinnolle.

Perustuslakivaliokunta toteaa, että kunnallisen itsehallinnon keskeisiä osatekijöitä ovat kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet, verotusoikeus ja siihen sisältyvä kuntien mahdollisuus päättää itsenäisesti omasta taloudestaan sekä yleinen toimiala. Maakunnilta puuttuisi verotusoikeuden lisäksi yleinen toimiala, koska maakunnat hoitaisivat vain niille laissa erikseen säädettyjä tehtäviä eikä niillä olisi kuntien tapaan yleistä oikeutta ottaa tehtäviä hoidettavakseen. Kuten perustuslakivaliokunta toteaa, tässä suhteessa maakuntien itsehallinto eroaa merkittävällä tavalla kuntien itsehallinnosta. Kunta hoitaa kuntalain 7 §:n mukaan itsehallinnon nojalla itselleen ottamansa tehtävät ja järjestää sille laissa erikseen säädetyt tehtävät. Laissa säädetään myös siitä, että tehtäviä on järjestettävä yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa (lakisääteinen yhteistoiminta). Kunta voi sopimuksen nojalla ottaa hoitaakseen muitakin kuin itsehallintoonsa kuuluvia julkisia tehtäviä.

Perustuslakivaliokunta samoin kuin hallintovaliokunta ovat arvioineet ehdotuksen mukaista maakuntien itsehallintoa erityisesti maakuntien lakisääteisten tehtävien, niiden rahoituksen, päätöksenteon kansanvaltaisuuden sekä itsehallinnon lakisääteisyyden kannalta.

Valiokunnan mietintöluonnos

Maakunnan tehtävät

Maakunta olisi monitoimialainen viranomainen, joka hoitaa sille lailla säädettyjä alueellisia tehtäviä. Maakuntalain 6 §:n 1 momentissa maakunnille on säädetty yhteensä 26 lakisääteistä tehtäväaluetta, joiden tarkempi sisältö määritellään joko ehdotetussa laissa tai erityislainsäädännössä. Tässä on kysymys maakunnan niin sanotusta erityisestä toimialasta.

Hallintovaliokunta on lausunnossaan ilmaissut maakuntien tehtäväalat tiivistetysti seuraavasti:
— sosiaali- ja terveystoimi,
— pelastustoimi,
— ympäristöterveydenhuolto,
— maatalous ja maaseudun kehittäminen,
— alueiden kehittäminen ja rakennerahastotoiminta, alueiden elinvoima ja elinkeinotehtävien kehittäminen, yritys-, työ ja elinkeinopalvelujen järjestäminen sekä kotouttamisen edistäminen,
— alueiden käytön suunnittelu ja ohjaus, maakuntakaavoitus sekä rakennustoiminnan edistäminen,
— kala- ja vesitalous, vesihuollon suunnittelu sekä vesi- ja merenhoito,
— liikennejärjestelmäsuunnittelu ja alueellinen tienpito,
— maakunnallisen identiteetin sekä kulttuurin, osaamisen ja liikunnan edistäminen,
— yhteiskunnan turvallisuusstrategiaan kuuluvat alueellinen varautuminen sekä
— lailla erikseen annettavat muut alueelliset tehtävät.

Edellä mainituista tehtävistä kunnista maakuntiin siirtyvät sosiaali- ja terveydenhuollon, pelastustoimen ja ympäristöterveydenhuollon sekä maaseutuhallinnon ja lomituksen tehtävät. Näistä sosiaali- ja terveyspalvelujen (jäljempänä myös sote-palvelut) järjestämisvastuu on merkittävin. Myös taloudelliselta merkitykseltään sosiaali- ja terveydenhuolto on maakunnan tärkein toimiala, joka muodostaa maakunnille siirtyvien tehtävien kustannuksista noin 17,4 mrd. euroa. Muilta osin kysymys on valtion aluehallinnon lakisääteisistä maakunnille siirtyvistä tehtävistä. Perustuslakivaliokunta toteaa tehtäviä koskevasta sääntelystä seuraavan, ettei maakunnalla ole, toisin kuin kunnalla, ns. yleistä toimialaa. Toisaalta maakuntien tehtäviä sääntelevässä 6 §:n 2 momentissa määritellään viisi eri tehtävää, jotka maakunta voi ottaa hoitaakseen ja joista ei välttämättä säädettäisi yksityiskohtaisesti erityislainsäädännössä. Perustuslakivaliokunta katsoo, että viimeksi mainitussa voidaan arvioida olevan kysymys jonkinlaisesta maakunnan niin sanotusta yleisestä toimialasta. Se on kuitenkin rajoitettu vain säännöksestä ilmeneviin tehtäväaloihin, eikä maakunnilla siis ole tätä laajemmin oikeutta ottaa itsehallintonsa perusteella tehtäviä hoitaakseen. Rajaus on hallituksen mielestä perusteltu, jottei synny toimivaltaristiriitaa suhteessa kuntien ja valtion viranomaisten tehtäväaloihin.

Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan maakuntien tehtäviä koskeva sääntely on edellä todetulta osin asianmukaista ja maakunnan tehtävistä säätäminen kuuluu epäilyksittä lainsäätäjän harkinnan alaan. Valiokunta korostaa maakuntien tehtävien määrittelyn lakitasoisuutta ja niiden rahoituksen yleiskatteellisuutta maakuntien itsehallinnon perustuslainsuojan kannalta.

Perustuslakivaliokunta pitää kuitenkin selvänä, että maakunnan yleinen toimiala vahvistaisi maakunnan itsehallinnollista asemaa.

Valiokunnan mietintöluonnos

Valtion rahoituksen suhde maakuntien itsehallintoon ja verotusoikeus

Maakuntien rahoitus perustuu valtion rahoitukseen, joka on pääosin yleiskatteellista. Maakunnille ei ehdoteta säädettäväksi verotusoikeutta. Maakuntien rahoituksesta ehdotetulla lailla (4. lakiehdotus, rahoituslaki) säädetään valtion rahoituksesta maakunnille, jotka päättäisivät itse itsehallintonsa mukaisesti ja lain nojalla yleiskatteellisen rahoituksen käytöstä ja kohdentamisesta toimivaltansa rajoissa.

Hallituksen esityksen tavoitteena on luoda rahoitusjärjestelmä, jolla turvataan maakuntien kyky niille lain mukaan kuuluvien tehtävien hoitamiseen. Maakuntien väliset erot palvelutarpeissa ja järjestämisen olosuhteissa huomioitaisiin valtion rahoituksessa, ja näin varmistettaisiin kunkin maakunnan riittävät edellytykset järjestää palveluja asukkailleen. Valtion rahoitus kohdennettaisiin maakunnille laskennallisin perustein, jossa otetaan huomioon niin sanotut olosuhdetekijät ja palvelutarvetta kuvaavat tekijät (rahoituslain 3 ja 9 §). Maakuntia varten ei ehdoteta perustettavaksi kuntatalousohjelmaa vastaavaa maakuntatalousohjelmaa, vaan maakuntien taloutta käsiteltäisiin suoraan julkisen talouden suunnitelmassa.

Maakuntien tulonlähteinä ovat valtion rahoituksen lisäksi asiakas- ja käyttömaksut sekä myyntitulot. Maakunnilla ei olisi muita merkittäviä tulonlähteitä. Maakuntien itsehallinnollisen aseman kannalta on ongelmallista, että verotusoikeuden puuttuessa ne ovat miltei kokonaan valtionrahoituksen varassa. Valtionrahoitukseen perustuva malli johtaa väistämättä maakuntien tiukkaan ja yksityiskohtaiseen valtionohjaukseen. Maakuntalakiin ehdotetaankin useita valtion ohjausmekanismeja. Valtion taloudellista ohjausvaltaa vahvistaa vielä maakunnille asetettu kielto ottaa pitkäaikaista lainaa.

Perustuslakivaliokunnan mielestä lainsäätäjän harkintavalta maakuntien verotusoikeuden suhteen on laaja. Itsenäinen verotusoikeus olisi perustuslakivaliokunnan mielestä perustuslain 121 §:n 4 momentin kannalta perusteltu, mutta ehdoton maakunnalliselle itsehallinnolle asetettava vaatimus se ei ole. On sinänsä selvää, että verotusoikeus vahvistaisi itsehallintoa, kuten myös hallintovaliokunta lausunnossaan toteaa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta viittaa maakunnan verotusoikeuden osalta erityisesti valtiovarainvaliokunnan lausuntoon (VaVL 5/2018 vp), jossa on arvioitu hallituksen esitykseen sisältyvää verotusoikeutta koskevaa ratkaisua. Valtiovarainvaliokunta pitää perusteltuna sitä, että verotusoikeutta koskevassa ratkaisussa on otettu huomioon maakuntien väliset suuret — ja edelleen kasvavat — erot mm. palvelutarpeessa ja taloudellisessa kantokyvyssä. Itsenäinen verotusoikeus olisi edellyttänyt vahvaa tasausjärjestelmää eri alueiden välillä. Tällainen muutos olisi ollut suuri. Valtiovarainvaliokunta katsoo, että valtion rahoitusvastuuta voidaan puoltaa lisäksi verojärjestelmän selkeyteen, veroasteen hallintaan sekä veropoliittisen ohjauksen kokonaisvaltaisuuteen perustuvilla syillä. Ratkaisun avulla voidaan pitää myös kiinni hallituksen linjauksista, joiden mukaan uudistus ei kiristä työn verotusta eikä kasvata kokonaisveroastetta.

Valtiovarainvaliokunnan näkemyksen mukaan valittuun ratkaisuun liittyy ilmeisestä hyväksyttävyydestään huolimatta puutteita. Niistä keskeisin on se, että vastuu palveluiden järjestämisestä ja rahoituksesta on eri tahoilla. Kysymys on siis tulo- ja menoautomatian tasapainosta ja toiminnan kannustimista. Jos maakunnilla olisi itsenäinen verotusoikeus, kannustimet tehostaa toimintaa

syntyisivät luontevasti verotuksen ja maakuntavaalien kautta. Nyt tilanne muodostuu päinvastaiseksi; kun raha tulee valtiolta, maakunnan intressissä on kuluttaa kaikki saamansa rahat.

Kysymys maakuntien itsenäisestä verotusoikeudesta on valtiovarainvaliokunnan mielestä kuitenkin varsin monitahoinen. Mikään ratkaisu ei valiokunnan näkemyksen mukaan ole itsestään selvä eikä helppo.

Hallintovaliokunta pitää perusteltuna, että maakuntien järjestämisvastuulla olevien tehtävien rahoitus perustuu etenkin maakuntauudistuksen toimeenpanon alkuvaiheessa valtion rahoitukseen ja asiakasmaksutuloihin. Valiokunta katsoo, että valtion suora rahoitus on ainakin uudistuksen toimeenpanon ensivaiheessa ainoa keino, joka kohdentaa kansalaisten verorasituksen oikeudenmukaisesti. Hallintovaliokunta viittaa myös siihen, että meneillään olevassa murroskaudessa myös kuntien tehtävät ja samalla verotus ovat merkittävässä muutoksessa. Uudistuksen hallittu toimeenpano edellyttää myös maakunnan tehtävistä johtuvien menojen vastuullista ja kokonaisvaltaista hallintaa. Hallintovaliokunta pitää joka tapauksessa tavoitteena, että tulevai-suudessa, kun uudistus on vakiintunut, maakuntien tulot perustuvat kuntien tapaan ainakin osittain itsehallintoalueiden omaan verotusoikeuteen.

Saman suuntaiseen päätelmään päätyy valtiovarainvaliokunta, joka katsoo, että rahoitusratkaisu saattaisi löytyä jonkinlaisesta välimallista, joka olisi yhdistelmä maakuntien omaa verorahoitusta ja valtionosuuksia. Eri vaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia on syytä selvittää vielä erikseen, kuten hallitus on todennut sote- ja aluehallintouudistuksen jatkovalmistelua koskevissa tarkentavissa linjauksissaan keväällä 2016. Valtiovarainvaliokunta pitää hyvänä, jos asiaa selvitetään itsenäisenä tutkimushankkeena ja erikseen muista tulevaisuuden verojärjestelmää tarkastelevista selvityksistä.

Myös hallintovaliokunta katsoo, että maakuntien verotusoikeuteen ja valtionosuuksiin liittyvistä kysymyksistä on perusteltua käynnistää viipymättä kattava selvitys.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää valiokuntien esittämää etenemistapaa kannatettavana.

Maakunnan rahoitusta käsitellään tarkemmin mietinnössä jäljempänä.

Kansanvaltaisuus ja osallistumisoikeudet

Perustuslakivaliokunta toteaa, että perustuslain eri itsehallinnon muotoja koskevalle sääntelylle yhteinen piirre on kansanvaltaisuus, joka on kiinteässä yhteydessä muihinkin perustuslain säännöksiin. Kansanvaltaisuutta ymmärrettynä erityisesti osallistumisena ja vaikuttamisena voidaan pitää keskeisimpänä itsehallinnon periaatteellisena osatekijänä kulloisestakin itsehallinnollisesta järjestelystä riippumatta.

Maakunnan ylin päättävä toimielin eli maakuntavaltuusto valitaan vaaleilla, joissa maakunnan asukkailla on yleinen ja yhtäläinen äänioikeus. Maakuntavaltuusto voi hallintosäännöllä siirtää toimivaltaansa muulle maakunnan viranomaiselle. Valtuusto valitsee myös maakunnan toimielimet ja nimittää viranhaltijat, jollei se ole siirtänyt joltain osin toimivaltaansa muulle viranomai-

selle. Kansanvaltaisuutta tuetaan ehdotetussa maakuntalaissa maakuntavaalien ohella muillakin tavoilla.

Maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista säädetään maakuntalain 5 luvussa. Luku sisältää säännökset ääni- ja äänestysoikeudesta, aloiteoikeudesta ja muista osallistumisen ja vaikuttamisen keinoista, vaikuttamistoimielimistä sekä viestinnästä. Asukkaiden osallistumisoikeuksia koskeva sääntely maakunnissa vastaa kuntalain sääntelyä. Maakuntavaltuuston tulee lakiehdotuksen mukaan luoda edellytykset asukkaiden suoralle osallistumiselle. Hallintovaliokunta katsoo, että lakiehdotus antaa siihen toimivat puitteet. Itsehallinnon näkökulmasta hallintovaliokunta pitää perusteltuna, että laissa pyritään välttämään liian yksityiskohtaista sääntelyä ja jättämään maakunnalle mahdollisuus päättää erilaisista alueellisista ratkaisuista ja kehittää edelleen toimivia asukkaiden osallistumisen ja osallisuuden keinoja.

Maakuntalain 26 §:n mukaan maakuntahallituksen tulee asettaa maakunnan vaikuttamistoimielimet eri väestöryhmien vaikuttamismahdollisuuksien turvaamiseksi. Maakunnan vaikuttamistoimielimiä koskevan sääntelyn tavoitteena on turvata nuorten, ikääntyneiden ja vammaisten henkilöiden vaikuttamismahdollisuudet kuntia vastaavalla tavalla tilanteessa, jossa aiemmin kunnilla olleita tehtäviä siirtyy maakuntatasolle. Maakuntalain 26 §:n 2 momentissa asetetaan maakunnalle velvoite antaa edellä tarkoitetuille maakunnan vaikuttamistoimielimille mahdollisuus vaikuttaa maakunnan toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joissa kyseinen vaikuttamistoimielin arvioi olevan merkitystä lasten ja nuorten, ikääntyneen väestön tai vammaisten taikka heidän tarvitsemiensa palveluiden kannalta.

Eri väestöryhmien vaikutusmahdollisuuksien näkökulmasta sosiaali- ja terveysvaliokunta viittaa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausuntoon (TyVL 4/2018 vp), jossa se kiinnittää huomiota siihen, että naiset ovat tällä hetkellä aliedustettuina kaikissa vaaleilla valituissa päätöksentekoelimissä, ja tilanteen oletetaan olevan samansuuntainen myös tulevissa maakunnissa. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää hyvänä, että esitykseen sisältyy tasa-arvolain muuttamista koskeva ehdotus, jonka mukaan maakunnan toimielimissä lukuun ottamatta maakuntavaltuustoa tulee olla sekä naisia että miehiä kumpiakin vähintään 40 %, jollei erityisestä syystä muuta johdu. Säännöstä sovelletaan myös maakuntien väliaikaisiin valmistelutoimielimiin. Valiokunta painottaa sukupuolten tasa-arvon toteutumisen huomioon ottamista myös maakuntien epävirallisissa valmisteluelimissä. Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan näkemykseen.

Päätöksenteon ohjaus

Perustuslakivaliokunta katsoo, että maakuntien päätöksentekojärjestelmä täyttää perusteiltaan itsehallintoon kuuluvan kansanvaltaisuuden vaatimuksen ja että ehdotettu sääntely toteuttaa perustuslain 2, 14 ja 121 §:ssä edellytettyä kansanvaltaisuutta. Perustuslakivaliokunta kiinnittää kuitenkin kansanvaltaisuuden näkökulmasta huomiota siihen, että maakuntavaltuuston päätösvaltaa rajoittavat kiinteä valtion ohjaus samoin kuin sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyvät paikoin yksityiskohtaiset säännökset palveluiden järjestämisestä ja tuotannosta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että maakuntalakiin sisältyy useita säännöksiä, joissa säädetään valtion maakuntiin kohdistamasta ohjauksesta. Nämä ohjausmekanismit rajoittavat monin tavoin maakuntien itsehallintoa. Valtion ohjauskeinoja ovat julkisen talouden suunnitelma (11 §), investointien ohjaus (12 §), maakuntien kanssa käytävät neuvottelut (13 §), maakuntatalouden neuvottelukunta

(14 §), maakunnan arviointimenettely (103 §), maakunnille asetettu palvelukeskusten käyttövelvoite (119 §) ja asetukset palvelukokonaisuuksista. Lisäksi valtioneuvostolla on toimivaltaa maakuntien yhteistyösopimusten valmistelussa ja palvelurakenteen, investointien ja tiedonhallinnan ohjauksessa sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tavoitteiden asettelussa ja laillisuusvalvonnassa. Hallituksen esitys (HE 16/2018 vp) asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sisältää lisäksi useita hyvin yksityiskohtaisia määräyksiä siitä, miten maakunnan on järjestettävä sote-palvelut.

Perustuslakivaliokunnan mukaan maakuntiin kohdistuvaa voimakasta valtiollista ohjausta voidaan pitää paikoin maakunnan itsehallinnon kannalta ongelmallisena. Valtioneuvostolle annetaan valiokunnan mielestä sote-järjestämislakiehdotuksessa maakuntiin kohdistuvaa päätösvaltaa, joka ei ole hyvin sovitettavissa maakunnallisen itsehallinnon periaatteeseen.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan toteamukseen, mutta viittaa ohjausvallan hyväksyttävyyden näkökulmasta siihen perustuslakivaliokunnan esiin tuomaan seikkaan, että erityisesti tällaisen laajan hallinnollisen muutoksen yhteydessä sosiaalisten perusoikeuksien turvaaminen edellyttää sellaista valtiollista ohjausta ja valvontaa, jota voidaan pitää maakuntaitsehallinnon toteutumisen kokonaisarvioinnissa jossain määrin ongelmallisena.

Sote- ja maakunta -uudistuksen tavoitteena on perustuslain 19 §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla turvata jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut. Julkisen talouden kestävyys on puolestaan suorassa yhteydessä siihen, että julkinen valta kykenee turvaamaan perustuslain 19 §:n 3 momentin edellyttämät perusoikeudet.

Hallintovaliokunta korostaa lausunnossaan, että valtion maakuntiin kohdistaman, maakuntalain ja sote-järjestämislain säännöksiin perustuvan ohjauksen ja seurannan tavoitteena on varmistaa samanaikaisesti rahoituksen riittävyyttä maakuntien tehtävien hoitamiseen sekä toisaalta julkisen talouden kestävyyttä. Hallintovaliokunta painottaa, että julkisen talouden kestävyyden turvaaminen ja perusoikeuksien turvaaminen edellyttävät, että valtion ohjaus kohdistuu paitsi maakuntatalouteen kokonaisuutena, ja myös tarvittaessa maakuntalain puitteissa yksittäisiin maakuntiin.

Valtion ohjaukselle on sosiaali- ja terveysvaliokunnankin näkemyksen mukaan erityisiä, etenkin palvelujen yhdenvertaiseen saatavuuteen ja laadun varmistamiseen liittyviä perusteita. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen valtakunnallisen kehittämisen ja ohjauksen keskeisenä tavoitteena on päällekkäisen toiminnan välttäminen, rajallisten voimavarojen tehokas käyttö ja laadukkaiden sosiaali- ja terveyspalvelujen yhdenvertaisen toteutumisen turvaaminen. Valtakunnallisella ohjauksella edistetään toimijoiden yhteistyötä ja tarkoituksenmukaisten palvelu- ja henkilöstörakenteiden syntymistä sekä varmistetaan valtakunnallista keskittämistä edellyttävien palvelujen toteutumista. Etenkin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevan lain toimeenpanovaiheessa uudenlaista järjestämisrakennetta luotaessa, on valtakunnallisen ohjauksen merkitys olennainen.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa, että perustuslakivaliokunta pitää hallituksen esityksen sisältämää maakuntien itsehallintoa kokonaisuudessaan arvioituna perustuslain kannalta mahdollisena. Näin ollen käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen perustuva maakuntahallinto täyttää

perustuslaissa maakuntaitsehallinnolle asetetut vaatimukset. Perustuslakivaliokunta korostaa välttämättöminä maakuntaitsehallinnon peruselementteinä itsehallinnon kansanvaltaista perustaa sekä maakunnan tehtävien ja hallinnon lakiperustaa.

Maakuntajako

Maakuntien lukumäärä

Perustettavat maakunnat muodostuvat Manner-Suomen nykyisten 18 maakunnan pohjalle (VoimaanpanoL 5 §). Näiden lisäksi on Ahvenanmaan maakunta. Maakuntien tulisi hallituksen esityksen mukaan muodostaa toiminnallisesti ja taloudellisesti yhtenäinen kokonaisuus niiden hoidettaviksi tulevien tehtävien kannalta. Sitä, miten ehdotettu maakuntien lukumäärää vastaa tätä vaatimusta, on melko niukasti perusteltu hallituksen esityksessä.

Hallintovaliokunnan näkemyksen mukaan maakuntajaon perustamista nykyiseen maakuntajakoon puoltaa osaltaan se, että aluejako on yhteensopiva uusille maakunnille maakuntien liitoilta siirtyvien aluekehittämisen ja alueiden käytön suunnittelun ja ohjauksen tehtävien kanssa. Toiseksi hallintovaliokunta huomauttaa, että ehdotettu maakuntajako perustuu pitempiaikaisen tradition mukaiseen nykyiseen maakuntajakoon, jonka pohjalle on jo muodostunut maakunnallista identiteettiä. Tästä lähtökohdasta maakunnat muodostuvat myös asukkaiden vaikuttamisen ja vaaleihin perustuvan demokratian kannalta tarkoituksenmukaisiksi toiminnallisiksi kokonaisuuksiksi.

Perustuslain 22 §:n mukainen velvoite siitä, että julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen, rajoittaa aluejaossa lainsäätäjän harkintavaltaa. Aluejakoratkaisujen on osaltaan turvattava riittävästi oikeus sosiaali- ja terveyspalveluihin yhdenvertaisella tavalla.

Punnittaessa aluejakoon liittyviä kysymyksiä lainsäätäjän on arvioitava perusoikeuksien toteutumisen edellytykset ja annettava perusoikeuksien toteutumiselle kokonaisuutena riittävä painoarvo suhteessa muihin näkökohtiin.

Hallituksen esityksen mukaisessa aluejakoratkaisussa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäjien määrä vähenee nykyisestä olennaisesti ja järjestämisvastuussa olevien kantokyky monilla alueilla merkittävästi kasvaa nykyiseen verrattuna. Maakunnista muodostuu kuitenkin sekä asukasluvultaan että alueelliselta kooltaan hyvin erilaisia. Suurimman eli Uudenmaan maakunnan alueella asuu noin 1,6 milj. asukasta ja pienimmän eli Keski-Pohjanmaan alueella noin 69 000 asukasta. Maakuntien kyky selviytyä tehtävistään ovat tosiasiallisesti hyvin erilaiset.

Palveluiden järjestäjien määrää on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) asiantuntija-arvioinnin ja lainvalmistelun yhteydessä laadittujen arviointien perusteella arvosteltu liian suureksi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhdenvertaisen järjestämisen kannalta. Uhkana on esitetty, että osa maakunnista on jo uudistuksen alkuvaiheessa voimavaroiltaan ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämiseen tarvittavalta osaamiseltaan heikkoja, mikä voi heikentää sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Vankan osaa-

misen tarve vielä korostuu, kun maakunnat alkavat hallinnoida hallituksen esityksen (HE 16/ 2018 vp) mukaista valinnanvapausjärjestelmää ja monituottajamallia.

Valiokunta toteaa, että maakuntien lukumäärä ja heterogeenisyys korostavat ehdotettuun sääntelyyn sisältyvien yhteistyömekanismien, kuten yhteistyöalueiden ja palvelujen keskittämisen sekä valtion vahvan ohjauksen tarvetta palvelutuotannon toimivuuden ja laadun varmistamiseksi. Palveluita on ehdotetussa mallissa tarpeen koota laajasti yhteen maakuntien rajat ylittävällä tavalla. Maakuntien välisellä laajalla yhteistyöllä ja työnjaon kehittämisellä voidaan tukea myös pienempien maakuntien mahdollisuuksia hoitaa järjestämistehtävänsä.

Vaikka järjestämisvastuussa olevien alueiden määrä ei sosiaali- ja terveydenhuollon näkökulmasta muodostu kaikkein optimaalisimmaksi osan alueista jäädessä väestömäärältään melko pieniksi, sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoo niiden ehdotettua lukumäärää voitavan puoltaa erityisesti jo käytössä olevien, vakiintuneiden aluejakojen vuoksi. Monet maakunnista muodostuvat pääosin nykyisten sairaanhoitopiirien aluejaon pohjalta. Valtion ohjauksella on kuitenkin syytä pyrkiä voimakkaasti tukemaan merkittävän ylimaakunnallisen yhteistyön syntymistä.

Maakuntajaon muuttaminen ja arviointimenettely

Maakuntajaon muuttamiseen on varauduttu ehdotetun maakuntajakolain (5. lakiehdotus) säännöksissä. Valtioneuvosto voi päättää maakuntajakolain 10 §:n mukaisesti maakuntien yhdistymisestä tai kunnan siirtämisestä toiseen maakuntaan maakuntajakolaissa määriteltyjen kriteerien perusteella. Maakuntajaon muuttamista voivat esittää muutoksen kohteena olevat maakunnat ja kunnat. Lisäksi valtiovarainministeriö voi käynnistää maakuntajakoselvityksen omasta aloitteestaan, kunnan tai maakunnan aloitteesta taikka maakunnan asukkaiden tehtyä aloitteen. Maakuntajakoselvitys voi tulla vireille myös maakuntalaissa säädetyn arviointimenettelyn kautta.

Maakuntajaon muuttamisen edellytyksenä on maakunnan alueen yhtenäisyyden ja toiminnallisuuden lisäksi se, että maakuntajaon muutos parantaa maakunnan vastuulla olevien palvelujen järjestämisedellytyksiä tai asukkaiden elinolosuhteita, elinkeinojen toimintamahdollisuuksia taikka yhdyskuntarakenteen toimivuutta. Maakuntajaon muuttaminen on mahdollista maakuntajakolain edellytysten täyttyessä myös maakuntien vastustuksesta huolimatta. Tällöin edellytetään ensinnäkin, että maakunnassa täyttyvät joko taloutta tai sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämiskykyä koskevat arviointimenettelyn edellytykset. Tällöin valtiovarainministeriö käynnistää omasta tai sosiaali- ja terveysministeriön aloitteesta arviointimenettelyn. Arviointimenettelyssä valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja maakuntien edustajista sekä puolueettomasta puheenjohtajasta koostuva arviointiryhmä arvioi maakunnan tilanteen. Arviointiryhmä voi esittää maakuntajakoselvityksen asettamista, jos se arvioi maakuntien yhdistymisen olevan ratkaisu tilanteeseen. Valtiovarainministeriön asettama yksi tai useampi maakuntajakoselvittäjä valmistelisivat yhdistymistä koskevan ehdotuksensa yhdessä maakuntien kanssa. Maakuntajakoselvittäjän ehdotuksen perusteella valtioneuvosto voi päättää maakuntien yhdistymisestä.

Maakuntalain 104 §:ssä (mietinnön pykälänumerointi ehdotettujen muutosten jälkeen) säädetyssä arviointimenettelyssä valtio ja maakunta arvioivat maakunnan taloudellisia sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämiseen liittyviä edellytyksiä selvitä tehtävistään. Valtiovarainministeriö voi käynnistää menettelyn maakuntalain 105 §:ssä tarkoitettujen edellytysten täyttyessä.

Lisäksi järjestämislain 20 §:n perusteella sosiaali- ja terveysministeriö voi tehdä aloitteen arviointimenettelyn käynnistämiseksi, jos on osoittautunut, että maakunnan kyky järjestää palveluja on vaarantunut. Arviointimenettelyn käynnistäminen ei automaattisesti johda maakuntajakoselvittäjän asettamiseen, koska harkintavalta on valtiovarainministeriöllä. Valtiovarainministeriö päättää arviointiryhmän ehdotusten ja maakuntavaltuuston päätösten perusteella, onko maakuntajakolaissa tarkoitetun maakuntajakoselvittäjän asettaminen tarpeen. Maakunnan arviointimenettelyn edellytyksiä arvioidaan ensimmäisen kerran vuosien 2023 ja 2024 tilinpäätösten perusteella.

Hallintovaliokunta toteaa lausunnossaan, että maakuntien arviointimenettelyssä on pyritty uudistukselle asetettujen tavoitteiden ja rahoituslain säännösten kanssa yhdenmukaisesti ohjaavaan kokonaisuuteen, jossa on tiukat kriteerit, mutta menettelyn käynnistämisessä valtiovarainministeriöllä on harkinnanvaraa. Tiukat kriteerit varmistavat valtion mahdollisuuden puuttua maakunnan tilanteeseen riittävän aikaisessa vaiheessa, mutta menettelyn käynnistämiseen liittyvä harkinnanvara varmistaa sen, ettei käynnistetä turhia arviointimenettelyitä. Hallintovaliokunta on pitänyt tätä tärkeänä arviointimenettelyn tehokkuuden ja uskottavuuden kannalta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa maakuntien kantokyvyn varmistamiseksi valtion ohjauksen ja seurannan merkitystä. Palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden ja maakuntien taloudellisen kantokyvyn sekä tavoiteltujen kustannussäästöjen toteutumiseksi on tärkeää, että maakuntien kykyä suoriutua sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämistehtävästä sekä maakuntien taloudellista kantokykyä seurataan huolellisesti vuosittaisissa selvityksissä, neuvotteluissa ja arvioinneissa.

Valtion ohjauksen ja seurannan merkitys on olennainen palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden ja maakuntien taloudellisen kantokyvyn sekä tavoiteltujen kustannussäästöjen toteutumiseksi. Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa kansalaisten perusoikeuksien turvaamisen näkökulmasta, että maakuntien rahoitusta ja kykyä selviytyä tehtävistään on tärkeä huolellisesti seurata vuosittaisissa selvityksissä, neuvotteluissa ja arvioinneissa ja ryhtyä arviointimenettelyyn riittävän varhaisessa vaiheessa. Tämä on erityisen tärkeää sen vuoksi, että nyt hyväksyttävään maakuntajakoon on arvioitu sisältyvän riski siitä, että pienimmillä maakunnilla on haasteita selvitä tehtävistään. Valiokunta huomauttaa, että arviointimenettelyssä valtiovarainministeriölle muodostuu erityinen rooli sen arvioimisessa, pystytäänkö perusoikeuksien toteutuminen maakunnassa turvaamaan.

Maakunnan hallinnon järjestäminen

Toimielimet

Maakunnassa tulee ehdotetun maakuntalain mukaan olla maakuntavaltuusto, maakuntahallitus ja tarkastuslautakunta. Maakuntavaltuusto voi asettaa maakuntahallituksen alaisena toimivia lautakuntia hoitamaan pysyväisluonteisia tehtäviä ja johtokuntia tietyn tehtävän hoitamista varten (maakuntalain 29 §). Maakuntavaltuusto voi edelleen päättää myös toimielinten kokoonpanosta ja siitä, että johtokunnan jäsenet tai osan heistä valitsee jokin muu toimielin (maakuntalain 30 §). Maakunnan muut kuin lakisääteiset toimielimet sekä hallinto-organisaatio ovat maakuntavaltuuston päätettävissä ja niiden tulee ilmetä maakunnan hallintosäännöstä.

Valiokunnan mietintöluonnos

Maakunnan hallintoa ja taloutta koskevat maakuntalain säännökset ovat pitkälti yhdenmukaisia kuntalain (410/2015) vastaavien säännösten kanssa. Maakuntalain säännökset ovat yleisiä ja jättävät maakunnan tarkemman organisaatiorakenteen maakuntavaltuuston päätettäväksi. Onkin selvää, että maakuntien hallinto tulee muodostumaan erilaiseksi riippuen kunkin maakunnan tarpeista ja ennen kaikkea maakunnan asukasmäärästä ja alueellisista olosuhteista.

Maakunnan toimintaa johdetaan maakuntavaltuuston hyväksymän maakuntastrategian mukaisesti (36 §). Maakuntavaltuusto asettaa maakunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin keskeiset tavoitteet ja hyväksyy vuosittain talousarvion ja samassa yhteydessä useamman vuoden taloussuunnitelman (35 ja 97 §). Ne ovat maakuntastrategian ohella valtuuston keskeiset toiminnan ohjausvälineet. Maakunnan toimintaa, hallintoa ja taloutta johtaa maakuntahallitus, joka vastaa myös maakuntavaltuuston päätösten valmistelusta ja täytäntöönpanosta. Maakunnan organisaation sisällä toimintaa ohjataan hallintosäännöllä ja muilla maakuntavaltuuston päätöksillä.

Maakunnan toiminnassa järjestämisvastuuta koskeva päätöksenteko ja palvelujen tuotanto eriytetään. Maakuntalain 52 §:ssä maakunnille asetetaan velvoite perustaa yksi tai useampi liikelaitos niiden omaa sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamista tai muiden sille säädettyjen palvelujen tuottamista taikka maakunnan liikelaitokselle osoittamia tehtäviä varten.

Esityksen mukaan liikelaitos on osa maakuntaa, mutta se on toiminnallisesti ja taloudellisesti eriytetty maakunnan sisällä. Valiokunta toteaa, että maakuntavaltuustolla on laajasti liikelaitokseen kohdistuvaa ohjausvaltaa. Maakuntavaltuusto päättää liikelaitoksen toiminnan ja talouden reunaehdoista, joita ovat liikelaitoksen toiminnan tavoitteet, palvelujärjestelmän yhteensovittaminen, palvelujen tuotannon edellytykset ja velvoitteet, velvoitteet hankkia palveluja muilta tuottajilta sekä hankittavia palveluja koskevat yleiset edellytykset, talouden tavoitteet ja sitovat meno- ja tuloerät, johtokunnan valitseminen ja erottaminen sekä investointisuunnitelma (53 §).

Maakuntavaltuuston ohjausvallasta huolimatta palvelujen eriyttäminen liikelaitokseen siirtää myös osan päätösvallasta pois vaaleilla valitulta maakuntavaltuustolta liikelaitoksen johtokunnalle. Velvoite eriyttää palvelujen tuottaminen liikelaitokseen tuo väistämättä mukanaan myös päällekkäistä hallintoa ja siitä johtuvia lisäkustannuksia, mikä on rasite erityisesti pienimmille maakunnille. Valiokunta korostaa, että käytännössä maakunnan ja liikelaitoksen tehtävät tulee pyrkiä erottamaan niin, että päällekkäistä hallintoa voidaan mahdollisimman paljon torjua. Liikelaitosta koskeva sääntely kohdistaa lisäksi maakunnan liikelaitoksen organisointiin ja toimintaan varsin yksityiskohtaisia vaatimuksia. Liikelaitoksen johtokunnan jäsenelle muun muassa asetetaan laissa erityisiä kelpoisuusehtoja, jotka koskevat muun muassa talouden ja liiketoiminnan tai johtamisen asiantuntemusta (55 § 2 mom.). Liikelaitoksen johtokuntaan ei voida valita henkilöä, joka on maakuntavaltuuston, maakuntahallituksen tai maakunnan muun toimielimen jäsen eikä myöskään henkilöä, joka ei ole vaalikelpoinen maakuntahallitukseen (55 §). Liikelaitosten perustamista sekä palvelujen järjestämisen ja tuottamisen erottamista käsitellään tarkemmin mietinnössä jäljempänä.

Hallintovaliokunnan lausunnossa on käsitelty seikkaperäisemmin maakuntien taloushallintoa sekä talouden tarkastusta sekä esitetty pykälämuutoksia kirjanpidon osalta 57 ja 98 §:ään (mietinnössä 99 §) ja tilintarkastuksen osalta 108 §:ään (mietinnössä 109 §). Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa jäljempänä lakiehdotusta muutettavaksi hallintovaliokunnan esitysten mukaisesti.

Valiokunnan mietintöluonnos

Asian ottaminen ylemmän toimielimen käsiteltäväksi (otto-oikeus)

Hallintovaliokunnan lausunnossa kiinnitetään huomiota siihen, että maakuntalakiehdotukseen ei sisälly kuntalakia vastaavia säännöksiä asian ottamisesta ylemmän toimielimen käsiteltäväksi (otto-oikeus). Kunnan hallinnon otto-oikeudesta säädetään kuntalain 92 §:ssä. Otto-oikeus merkitsee poikkeusta kunnallishallinnossa pääsääntönä olevasta toimivaltojen jäykkyysperiaatteesta.

Hallintovaliokunnan lausunnossa todetaan, että maakunnan hallintosääntömallin valmistelun yhteydessä on pohdittu otto-oikeuden sijasta muita maakuntahallituksen käytössä olevia keinoja puuttua alaistensa viranomaisten päätöksentekoon. Valmistelussa on katsottu, että maakuntahallituksen vastuuta ja kontrollia alaistensa viranomaisten toimintaan voidaan tukea jo ennen päätöksentekoa vaikuttavilla hallintosääntömääräyksillä. Vastaavasti voidaan menetellä johtokunnan alaisten viranomaisten kohdalla, ellei päätöksentekoa ole laissa säädetty yksittäiselle viranomaiselle tai viranhaltijalle. Maakuntahallitus voi delegoidessaan toimivaltaa hallintosäännön nojalla pidättää itselleen kussakin asiassa tarkoituksenmukaisen toimivallan. Hallintosääntöön voidaan tarvittaessa ottaa myös määräyksiä maakuntahallituksen oikeudesta ratkaisuvallan pidättämiseen myös asiakohtaisesti vireille tulleissa asioissa. Lisäksi hallintosääntöön on mahdollista ottaa määräyksiä strategisten tai merkittävien maakuntahallituksen alaiselle viranomaiselle delegoitujen asioiden siirtämisestä maakuntahallituksen päätettäväksi tarkemmin määritellyissä asioissa. Maakuntahallituksen tehtäviin kuuluvaa vastuuta hallinnosta ja taloudesta voidaan korostaa myös esimerkiksi ennakkokäsitysmenettelyllä tai henkilöstöasioissa täyttölupamenettelyllä.

Hallintovaliokunnan tavoin sosiaali- ja terveysvaliokunta ei näe edellä kuvattuja toimivaltuuksia kuitenkaan riittävinä, vaan pitää tarpeellisena otto-oikeuden mahdollistamista myös maakuntahallinnossa. Valiokunnan käsityksen mukaan otto-oikeus laajentaa edellytyksiä toimivallan delegoimiseen, kun delegoitua toimivaltaa koskeva asia voidaan ottaa tarvittaessa ylemmän toimielimen käsiteltäväksi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että maakuntalakiin sisällytetään soveltuvin osin kuntalakia vastaavat säännökset otto-oikeudesta maakunnassa, jotta siellä voidaan yksittäistapauksessa puuttua delegoidun toimivallan käyttämiseen. Menettelyyn voi ilmetä tarvetta esimerkiksi vakiintuneen maakunnassa noudatetun periaatelinjauksen mukaisen päätöksenteon turvaamiseksi. Maakunnassa järjestämisvastuussa oleva toimielin tai viranhaltija ei kuitenkaan voi käyttää otto-oikeutta palvelujen tuottajana toimivan liikelaitoksen päätökseen.

Kuntien otto-oikeudesta saatujen kokemusten perusteella otto-oikeuden käyttämiseen tulee todennäköisesti olemaan tarvetta suhteellisen harvoin. Kuntalaissa on otto-oikeuteen liittyviä säännöksiä myös hallintosääntöä ja oikaisuvaatimusta koskevissa pykälissä, minkä vuoksi sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa myös näitä lainkohtia täsmennettäväksi maakuntalaissa.

Maakuntien kielellinen asema

Maakuntien kielellisestä asemasta ehdotetaan säädettäväksi kielilain 6 §:ssä (26. lakiehdotus). Säännöksen mukaan maakunnan viranomainen on kaksikielinen, jos maakuntaan kuuluu erikielisiä kuntia tai vähintään yksi kaksikielinen kunta. Muodostettavista maakunnista kaksikielisiä

ovat Keski-Pohjanmaa, Kymenlaakso, Pohjanmaa, Uusimaa ja Varsinais-Suomi. Näistä Pohjanmaata lukuun ottamatta ruotsi on vähemmistökielenä.

Ehdotettu sääntely laajentaa lähtökohtaisesti kielellisten oikeuksien maantieteellistä aluetta niissä maakunnissa, joista tulee kaksikielisiä. Lainsäädännössä kielelliset oikeudet on siten turvattu, mutta käytännössä toteutuva tilanne määräytyy esityksen perusteluissa todetun mukaisesti (HE 15/2017 vp, s. 281) sen mukaan, miten aktiivisesti kaksikieliset maakunnat toimivat kielellisten oikeuksien toteuttamiseksi.

Hallituksen esityksen perusteluissa (HE 15/2017 vp, s. 279) arvioidaan, että organisaatioiden koon kasvaessa ja kielivähemmistön suhteellisen osuuden pienentyessä lakiehdotukset voivat johtaa siihen, että ruotsin kielen käyttö hallintokielenä maakunnille siirtyvillä tehtäväaloilla vähenee. Tämä voi heikentää kielellisten oikeuksien toteutumista käytännössä. Lisäksi arvioidaan, että ruotsinkielisten todelliset vaikutusmahdollisuudet päätöksentekoon saattavat jossakin määrin kokonaisuutena ottaen heiketä.

Maakuntalakiehdotuksen 27 §:n mukaan kaksikielisiin maakuntiin asetetaan kielivähemmistön vaikuttamistoimielin. Saamen kielen vaikuttamistoimielin tulee asettaa maakunnassa, johon kuuluu saamelaisten kotiseutualueeseen kuuluva kunta. Toimielimen tehtävänä on selvittää, arvioida ja määritellä maakunnan kielellisen vähemmistön omalla kielellä tarjottavien palveluiden tarvetta, seurata näiden palvelujen saatavuutta ja laatua sekä tehdä ehdotuksia maakuntahallitukselle palvelujen kehittämiseksi.

Kielivähemmistön vaikuttamistoimielin korvaa säännöksen perustelujen (HE 15/2017 vp, s. 345) mukaan erikoissairaanhoitolain 18 §:ssä tarkoitetun lautakunnan, jonka tehtävänä on erikielisiä ja kaksikielisiä kuntia käsittävässä sairaanhoitopiirissä kehittää ja yhteensovittaa kielellisen vähemmistön erikoissairaanhoitoa sekä vähemmistön kielellä annettavaa terveydenhuoltohenkilökunnan koulutusta.

Kielivähemmistön vaikuttamistoimielimen tehtävä koskee edellä mainitusta lautakunnasta poiketen kaikkia maakunnan tehtäviä. Maakunnissa ei edellytetä asetettavaksi eri toimialojen hallintoon erillisiä toimielimiä tai niiden jaostoja eri kieliryhmiä varten (vrt. kuntalain 30 §). Vaikuttamistoimielin ei ole lautakunta, joka voi käyttää julkista valtaa, eikä se ole sidottu maakunnan hallintoon. Toimielimellä ei myöskään ole maakuntaa velvoittavaa päätösvaltaa, ja siten siltä puuttuu tosiasiallinen vaikutusvalta. Vaikuttamistoimielimiä voi näin ollen luonnehtia neuvoa-antaviksi toimielimiksi, joiden asema maakunnassa saattaa jäädä vähäiseksi.

Perustuslakivaliokunta huomauttaa lausunnossaan, että vaikuttamistoimielintä olisi perusteltua kielellisten oikeuksien ja perustuslain 14 §:n 4 momentin mukaisten osallistumisoikeuksien vuoksi vahvistaa lautakunnan kaltaiseksi toimielimeksi. Myös työelämä- ja tasa-arvovaliokunta katsoo, että kielivähemmistön lautakunta turvaisi ehdotettua vaikuttamistoimielintä paremmin kielivähemmistön oikeuksia.

Hallintovaliokunta puolestaan pitää asianmukaisena hallituksen esityksessä omaksuttua lähtökohtaa, ettei maakunnan tehtävissä järjestämisvastuuta koskevaa päätöksentekoa ole perusteltua jakaa kielellisillä perusteilla eri toimielimiin. Tällainen ratkaisu saattaisi johtaa päätöksenteon si-

sällölliseen eriytymiseen ja palvelurakenteen ennakoimattomaan epäyhtenäisyyteen. Maakuntien tehtäväalaan kuuluu maakuntalain 6 §:n mukaan myös lukuisia muita tehtäviä kuin sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävät. Nämä tehtävät tullaan siirtämään maakunnille kunnista, kuntayhtymistä ja valtion hallinnosta, joissa ei ole nykyisin ollut käytössä erillisiä kielivähemmistön lautakuntia tai toimielimiä. Kun kielivähemmistön vaikuttamistoimielimen tehtävä koskee koko maakunnan toimialaa, merkitsisi sitovan päätösvallan antaminen neuvoa-antavalle toimielimelle itse asiassa maakuntavaltuuston ja maakuntahallituksen toimivallan siirtymistä käytännössä vaikuttamistoimielimelle, jota ei kuitenkaan valita suoralla kansanvaalilla.

Maakuntalain 29 §:n mukaan maakunnan toimielinrakenne on maakunnan päätettävissä lukuun ottamatta lakisääteisiä toimielimiä (maakuntavaltuusto, maakuntahallitus ja tarkastuslautakunta). Hallintovaliokunta katsoo, ettei lailla ole syytä tämän laajemmin rajata itsehallintoon keskeisesti kuuluvaa maakunnan oikeutta itse päättää hallinnostaan ja sen organisoinnista. Sosiaali- ja terveysvaliokunta huomauttaa, että hallintovaliokunnan lausunnossaan esiin tuomat seikat lautakuntien demokraattisesta valinnasta tai päätösvallan suhteesta maakuntavaltuustoon pätevät muihinkin mahdollisesti asetettaviin lautakuntiin.

Hallintovaliokunta ei näe perusteltuna säätää maakuntia velvoittavasti vähemmistökielen lautakunnasta, jolla olisi edellä kuvatusta poikkeava tai laajempi toimivalta. Niille ei siten voida delegoida esimerkiksi palvelujen järjestämisvastuuta koskevaa toimivaltaa eivätkä ne näin ollen myöskään kavenna esimerkiksi saamelaiskäräjien toimivaltaa saamenkielisten palveluiden tarpeen ja saatavuuden määrittelyn osalta.

Hallintovaliokunnan mukaan eri kieliryhmien vaikuttamismahdollisuuksia vahvistetaan luonteeltaan neuvoa-antavia vaikuttamistoimielimiä koskevalla sääntelyllä, minkä lisäksi maakunta voi itsehallinnollisen päätöksentekonsa puitteissa vahvistaa myös rakenteellisesti alueen eri väestöryhmien vaikuttamismahdollisuuksia ja -keinoja. Maakuntavaltuustolla on maakuntalain mukaan velvollisuus vastata eri väestöryhmien vaikuttamismahdollisuuksien toteutumisesta (23 §:n 1 mom.) ja toisaalta myös palvelujen järjestämisvastuusta (7 §), johon sisältyy vastuu asukkaiden oikeuksien turvaamisesta, kielelliset oikeudet mukaan lukien. Se, millä keinoilla kukin maakunta parhaiten vastaa näistä velvoitteistaan, tulee jättää maakunnan päätettäväksi.

Perustuslakivaliokunnan tavoin hallintovaliokunta korostaa tarvetta kiinnittää erityistä huomiota kielellisten oikeuksien käytännön toteutumiseen. Sosiaali- ja terveysvaliokunta painottaa, että jo yleinen kielilainsäädäntö sinänsä asettaa maakunnalle perustuslakiin pohjautuvan selkeän velvoitteen kielellisten palvelujen turvaamisesta lainsäädännön mukaisesti.

Maakuntavaalit

Kukin maakuntavaltuusto päättää jatkossa itse kokonsa. Maakuntalain 18 §:n mukaan pienimmissä maakunnissa valitaan kuitenkin vähintään 59 valtuutettua ja suurimmissa vähintään 99 valtuutettua.

Hallituksen esityksen (HE 15/2017 vp) mukaisen lainsäädännön oli tarkoitus tulla voimaan 1.7.2017 ja ensimmäiset maakuntavaalit oli tarkoitus toimittaa vuoden 2018 presidentinvaalin yhteydessä. Perustuslakivaliokunnan annettua esityksestä lausuntonsa 29.6.2017 (PeVL 26/2017

vp) hallitus linjasi 5.7.2017 muun ohella, että ensimmäiset maakuntavaalit toimitetaan omina erillisinä vaaleinaan 28.10.2018.

Maakunta- ja sote -uudistuksen lainsäädännön voimaantulosta ei tällä hetkellä ole varmaa tietoa. Pääministeri Juha Sipilän eduskunnalle 27.6.2018 antamassa ilmoituksessa (PI 2/2018 vp) todetaan, että "hallituksen tavoitteena on järjestää maakuntavaalit toukokuussa 2019 ja että lainsäädännön tulisi silloin olla voimassa noin puolta vuotta tätä ennen" eli siis marraskuussa 2018. Valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö sekä oikeusministeriö ovat yhteisessä kirjelmässään sosiaali- ja terveysvaliokunnalle esittäneet, että ensimmäiset maakuntavaalit toimitetaan sunnuntaina 26.5.2019 samanaikaisesti europarlamenttivaalien kanssa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että vaalit järjestetään ministeriöiden esityksen mukaisesti europarlamenttivaalien yhteydessä. Lainsäädännön voimaantuloajankohdan ollessa vielä auki, sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa kuitenkin sitä oikeuskanslerinviraston valiokunnalle esiin tuomaa seikkaa, että ensimmäisten maakuntavaalien asianmukaiseen ajankohtaan vaikuttavat oikeudellisesta näkökulmasta vaalien toimittamiseen liittyvien teknisten kysymysten lisäksi erityisesti kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen sopimuksen 25 artiklassa ja perustuslain 14 §:ssä tarkoitetut vaali- ja osallistumisoikeudet. Kyse on äänioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta ehdokkaaksi. Äänioikeutetuilla on oltava riittävän ajoissa käytettävissään äänestyspäätösharkinnassaan tarvitsemansa tiedot maakuntien tehtävistä ja asemasta. Vaatimus korostuu ensimmäisissä maakuntavaaleissa valittavien ensimmäisten maakuntavaltuustojen uranuurtajaroolin vuoksi.

Puolueilla ja mahdollisilla valitsijayhdistyksillä on myös oltava käytettävissään riittävä aika ehdokasasetteluun ja vaalikampanjointiin, jolla ehdokkaiden asettajat ja ehdokkaat viestivät yhteiskunnallisista tavoitteistaan äänioikeutetuille. Ehdokasasetteluun tarvittavaa aikaa arvioitaessa on otettava huomioon mahdollisten valitsijayhdistysten perustamisen vaatima aika ja se, että ehdokashakemus on jätettävä maakuntavaalilautakunnalle viimeistään 40. päivänä ennen vaalipäivää. Huomioitava on myös maakuntahallinnon väliaikaisten toimielinten ja niiden asettamien maakuntavaalilautakuntien järjestäytymiseen tarvittava aika. Lisäksi on huomattava, että varsinkin valtionavustusjärjestelmän ulkopuolisille pienpuolueille ja mahdollisille valitsijayhdistyksille voi olla merkitystä myös vaalikampanjoiden rahoitusmahdollisuuksilla. Vaalirahoitukseen liittyvän lainsäädännön vaalikampanja-ajan määritelmä (laki ehdokkaan vaalirahoituksesta 2 §:n 1 momentti, puoluelaki 8 §:n 3 momentti ja rahankeräyslaki 5 §:n 3 momentti) kuudesta kuukaudesta ennen vaalipäivää kahteen viikkoon vaalipäivän jälkeen kuvaa tavanomaisen vaalikampanjan ajoittumista, mutta siitä ei valiokunnan saaman selvityksen mukaan voi kuitenkaan tehdä suoria velvoittavia johtopäätöksiä ensimmäisten maakuntavaalien ajankohdan suhteen. Mainittujen kampanja-aikamäärittelyjen sääntelyfunktio ei ole varsinaisesti vaalikampanjoiden rahoitusmahdollisuuksien turvaaminen, vaan vaalirahoituksen avoimuuden lisääminen ja rahankeräysten luvanvaraisuutta koskevan poikkeuksen rajaaminen.

Oikeuskanslerinviraston mukaan noin puolta vuotta voidaan pitää vähimmäisaikana turvaamaan vaali- ja osallistumisoikeudet lakien voimaantulon ja ensimmäisten maakuntavaalien välillä.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että ensimmäisiin maakuntavaaleihin valmistauduttaessa pyritään laajasti aktivoimaan kansalaisia osallistumaan vaaleihin. Europarlamenttivaaleissa äänestysprosentti on yleensä jäänyt eduskuntavaaleja alhaisemmalle tasolle. Ensimmäisten maakuntavaa-

lien yhdistäminen eurovaaleihin muodostaakin tiedottamiselle ja kampanjoinnille erityisen haasteen, jotta kansalaiset tulevat tietoisiksi maakuntavaalien tärkeydestä. Vaaleissa valitaan jäsenet ja varajäsenet maakuntavaltuustoon, joka käyttää ylintä päätösvaltaa uusissa maakunnissa. Valiokunta painottaa, että kansalaisten tietoisuutta maakuntavaltuuston laajasta toimivallasta tulee pyrkiä korostamaan tiedottamisessa. Kansalaisten on tärkeä tietää, että maakuntavaltuustot paitsi päättävät maakunnan toiminnasta, hallinnosta ja taloudesta, ne myös vastaavat sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisestä, samoin kuin monista ELY-keskusten, TE-toimistojen, aluehallintovirastojen, maakuntaliittojen, kuntayhtymien ja kuntien nykyisistä tehtävistä. Ottaen huomioon valtuuston laaja toimivalta demokratian toteutuminen päätöksenteossa on ensiarvoista.

Jatkossa maakuntavaalit ovat aina samaan aikaan säännönmukaisten kuntavaalien kanssa. Kuntavaalit toimitetaan joka neljäs vuosi huhtikuussa. Seuraavat kuntavaalit toimitetaan vuonna 2021.

Maakuntavaalien siirtymisen vuoksi on välttämätöntä muuttaa voimaanpanolain 12 §:ää ja syytä poistaa tarpeettomana vaalilain 198 § (19. lakiehdotus). Lisäksi valiokunta ehdottaa vaalilain 143 e §:n muuttamista siten, että valitsijayhdistyksen voi perustaa vähintään 50 maakunnassa kotikunnan omaavaa äänioikeutettua henkilöä. Valitsijayhdistyksen vähimmäiskannattajamäärän on maakuntavaaleissa kohtuullista olla yhtäältä selvästi korkeampi kuin kuntavaaleissa (10), mutta toisaalta myös selvästi alhaisempi kuin eduskuntavaaleissa (100).

Hallituksen esityksessä ehdotetaan tehtäväksi neljän kunnan osalta muutos nykyiseen maakuntajakoon (voimaanpanolain 5 §). Kun vaalilain mukaan vaalipiirit määräytyvät maakuntajaon pohjalta, muuttuvat vaalipiirit Joroisten, Heinäveden, Iitin ja Kuhmoisten kuntien osalta. Kun lainsäädännön voimaantulon tarkka ajankohta on epäselvä, olisivat vaalipiirit ja niiden paikkajako epävarmoja pitkään, mikä sekoittaisi valmistautumista 14.4.2019 pidettäviin eduskuntavaaleihin. Tästä syystä ehdotetaan edellä selostetun epävarman tilanteen ehkäisemiseksi, että hallituksen esitykseen sisältyvän vaalilain 5 §:n muutoksen voimaantulo säädetään tapahtuvaksi vasta seuraavien eduskuntavaalien jälkeen. Tällöin se, milloin uudistus tulee voimaan, ei vaikuta eduskuntavaalien toimittamiseen. Näin myös aluehallintovirastot voivat aloittaa vaalipiirilautakuntien nimeämisprosessin ajallaan. Tästä muutosehdotuksesta seuraa se, että maakuntavaalit toukokuussa 2019 toimitetaan eri vaalipiirijaon pohjalta kuin eduskuntavaalit huhtikuussa 2019.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että perustuslain tulisi säännellä kaikkia keskeisiä julkisen vallan käytön mekanismeja ja muita valtiollisia perusratkaisuja (HE 1/1998 vp, s. 6). Vaali- ja osallistumisoikeuksia koskeva perustuslain 14 § sisältää säännökset oikeudesta äänestää valtiollisissa ja kunnallisissa vaaleissa, Euroopan parlamentin vaaleissa ja kansanäänestyksissä. Perusoikeusuudistuksen esitöissä vaali- ja osallistumisoikeutta koskevaa perusoikeussäännöstä perusteltiin sillä, että oikeus äänestää vaaleissa sekä kansanäänestyksessä tulee voida johtaa suoraan valtiojärjestyksemme perusteet sisältävästä hallitusmuodosta (HE 309/1993 vp, 61/II). Kunnallinen ääni- ja äänestysoikeus nostettiin perustuslain tasolle, koska vaikuttamismahdollisuus paikallisen tason päätöksentekoon voitiin rinnastaa valtiollisiin vaali- ja osallistumisoikeuksiin (HE 309/1993 vp, s. 61). Sittemmin säännökseen lisättiin perustuslain tarkistamisen yhteydessä vuonna 2011 uusi 2 momentti oikeudesta äänestää Euroopan parlamentin vaaleissa (HE 60/2010 vp, s. 21/I).

Perustuslakivaliokunnan mielestä perustuslain 14 §:ää tulee edellä sanotun johdosta täydentää siten, että siitä ilmenee muiden vaalien lisäksi myös maakuntavaalit. Muutos voitaisiin toteuttaa esimerkiksi täydentämällä perustuslain 14 §:n 3 momentin kunnallista osallistumisoikeutta koskevaa sääntelyä rinnastamalla siihen maakunnallinen osallistuminen. Perustuslain tasoista sääntelyä puoltaa maakunnallisen vaali- ja osallistumisoikeuden kiistaton perusoikeusluonne.

Vaalikelpoisuus maakuntavaltuustoon

Hallintovaliokunta on lausunnossaan katsonut, että maakuntavaltuutettujen vaalikelpoisuuden rajoitukset ovat liian tiukkoja erityisesti maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavien yksityisten palveluntuottajien johtohenkilöiden osalta (MaakuntaL 61 §:n 1 mom. 4 kohta). Ehdotettua sääntelyä valiokunta pitää ongelmallisena erityisesti sellaisten pienyrittäjien osalta, jotka rinnastuvat asemaltaan ammatinharjoittajiin samoin kuin vain vähäistä palvelutoimintaa harjoittavien yhdistysten hallituksen jäsenten osalta.

Hallituksen esityksessä on katsottu, että myös yksittäistä palvelutehtävää hoitavan yhteisön johtohenkilö voi olla sellaisessa asemassa, joka tulee ottaa huomioon maakuntavaltuuston vaalikelpoisuutta arvioitaessa. Vaalikelpoisuusrajoitus maakuntavaltuustoon ei koske sosiaali- ja terveyspalveluiden ammatinharjoittajia tai toiminimellä toimivia yrittäjiä.

Maakuntalakiin ehdotetut rajoitukset maakuntavaltuuston vaalikelpoisuuteen on tarkoitettu koskemaan vain asemaltaan johtavassa ja vastuullisessa tehtävässä tai siihen rinnastettavassa asemassa olevia henkilöitä. Sääntelyn tarkoituksena on estää se, ettei sama henkilö ole toisaalta päättämässä maakuntavaltuustossa maakunnan asioista ja samalla virkamiesjohdossa tai yksityisen palveluntuottajan johdossa sellaisissa palveluissa, jotka kuuluvat maakunnan järjestämisvastuulle.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa jäljempänä vaalikelpoisuutta koskevan pykälän muuttamista hallintovaliokunnan esittämällä tavalla siten, että henkilö on vaalikelpoinen, vaikka hän olisi edellä kuvatussa asemassa, mutta hän yhteisön palvelutuotannon laajuuden perusteella rinnastuu ammatinharjoittajaan tai kyseessä on yksittäinen palvelutehtävä.

Valtakunnalliset palvelukeskukset

Maakuntalaissa säädetään maakuntien valtakunnallisista palvelukeskuksista, joita perustettaisiin hallituksen esityksen mukaan kolme (16 luku). Maakunnilla olisi velvoite käyttää valtakunnallisten palvelukeskusten palveluita. Palvelukeskukset ovat maakuntalaissa ja voimaanpanolaissa säädetyllä tavalla maakuntien yhteisesti omistamia osakeyhtiötä, joissa valtio voi olla osakkaana. Maakuntalaissa säädetään palvelukeskusten tehtävistä, käyttövelvoitteesta, tiedonsaantioikeuksista sekä muista palvelukeskusten toiminnan lähtökohtiin vaikuttavista asioista. Valtakunnallisia palvelukeskuksia olisivat maakuntalakiehdotuksen 119 §:n (mietinnön mukainen muuttunut pykälänumerointi) mukaan: 1) toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskus, 2) talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus sekä 3) tieto- ja viestintäteknisten palvelujen palvelukeskus.

Maakuntien palvelukeskusten perustamisesta ja osakkeiden jakautumisesta maakuntien kesken säädetään voimaanpanolain 6 luvussa. Voimaanpanolain 41 §:n mukaan valtio huolehtii maakun-

tien palvelukeskusten perustamisen edellyttämistä toimenpiteistä. Palvelukeskusten osakkeet on tarkoitus luovuttaa maakunnille uudistuksen muuttuneen aikataulun mukaisesti viimeistään 1.1.2021 mennessä. Maakuntien omistukseen tulevat palvelukeskusten osakkeet jakautuvat maakuntien kesken niiden asukasluvun mukaisessa suhteessa (42 §).

Valiokuntakäsittelyn yhteydessä Valtiontalouden tarkastusvirasto totesi, että palvelukeskusten toiminnan läpinäkyvyys heikkenee yhtiömuodon vuoksi. Kuitenkin kaikki palvelukeskuksen asiakkaat ovat velvoitettuja käyttämään palveluja palvelukeskuksen määrittelemällä hinnalla, jolloin läpinäkyvyyden tarve korostuu. Läpinäkyvyyden heikkeneminen voi johtaa siihen, että on vaikea valvoa palvelukeskuksen palveluketjussa tuottaman lisäarvon realisoitumista. Valtiontalouden tarkastusvirasto piti palvelukeskusmallin riskinä myös sitä, että palvelussa ei huomioida riittävästi asiakastarpeita eikä palvelutoimintaa suunnitella riittävästi käytännön tasolla. Valiokunta pitää tärkeänä, että palvelukeskusten toiminnan laatua ja kustannustehokkuutta on seurattava säännöllisesti.

Toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskus

Hallituksen esityksen mukaan toimitila- ja kiinteistönhallinnon palvelukeskuksen (Maakuntien tilakeskus Oy, jäljempänä Tilakeskus) tehtävänä olisi hallita omistus- ja vuokraoikeuden nojalla kiinteistöjä ja toimitiloja ja vuokrata niitä pääasiallisesti maakuntien vastuulla oleviin toimintoihin maakuntien pitkäjänteisen toiminnan turvaamiseksi. Tilakeskus voisi myös ostaa, myydä, rakennuttaa ja peruskorjata kiinteistöjä ja harjoittaa kiinteistöjen riskitöntä kehittämistä sekä vuokraustoimintaan liittyvää toimitila-, ylläpito- ja tukipalvelutoimintaa. Tilakeskus voisi myös ostaa, myydä ja omistaa arvopapereita. Tilakeskuksen omistukseen siirtyisi kuntien ja kuntayhtymien toimitila- ja kiinteistöomaisuutta siten kuin omaisuusjärjestelyjä koskevassa jaksossa jäljempänä erikseen todetaan. Tilakeskuksen tehtävistä säädettäisiin maakuntalain 121 §:ssä (mietinnön mukainen muuttunut pykälänumerointi).

Tilakeskuksen omistus jakautuu maakuntien kesken niiden asukasluvun mukaisessa suhteessa, eikä esimerkiksi yhtiöön siirtyvien kiinteistömassojen arvojen mukaan. Maakuntien määräysvaltaa rajaa valtion erilajinen osake yhtiössä. Valtion omistuksen tarkoituksena on varmistaa, että yhtiö säilyy edelleen maakuntien määräysvallassa, että yhtiö toimii julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa (1397/2016, jäljempänä hankintalaki) tarkoitettuna sidosyksikkönä ja että yhtiön toimintaperiaatteet ovat yhteneväiset maakuntalaissa tarkoitettujen periaatteiden kanssa.

Valiokunta pitää tärkeänä, ettei Tilakeskuksella ole itsenäistä, maakunnista riippumatonta päätösvaltaa maakuntien strategiseen päätöksentekoon kuuluvissa palveluverkko- ja toimitilakysymyksissä, vaan se toimii maakunnan toimeksiantojen perusteella. Maakunta tilaa tarvitsemansa toimitilat palvelukeskukselta solmimalla vuokrasopimuksen joko olemassa olevista palvelukeskuksen omistamista tiloista, uusista rakennettavista tiloista tai palvelukeskuksen maakunnalle vuokraamista muun omistajan tiloista. Palvelukeskus ei siten lähtökohtaisesti rakennuta tai vuokraa tiloja omaan lukuunsa ilman maakunnan kanssa ennalta solmittua vuokrasopimusta. Näin ollen maakunta itse päättää siitä, mitä tiloja se tarvitsee, ja se toimii tilojen tilaajana. Tilakeskus toimii maakuntien ei-kilpailullisissa olosuhteissa toimivien organisaatioiden toimitila- ja kiinteistö-

palvelujen toteuttajana. Se ei tarjoa palveluita markkinoilla toimiville maakunnan yhtiöille, vaan toimii maakuntien sidosyksikkönä (ns. in house -yhtiönä).

Valiokunta pitää palvelurakenteen kehittämisen kannalta perusteltuna, että valtioneuvosto päättää maakuntia sitovasti laajakantoisten tai taloudellisesti ja toiminnallisesti merkittävien maakuntien investointien toteuttamisesta. Palvelukeskuksen tulee omassa toiminnassaan noudattaa valtioneuvoston päätöstä.

Tilakeskuksen toimintamalli liittyy maakuntien rahoitusmalliin. Maakuntalain lähtökohtana on, että maakunnilla ei ole oikeutta ottaa pitkäaikaista, investointien toteuttamiseen tarvittavaa lainaa. Maakuntien toimitiloihin liittyvät investointitarpeet hoidetaan tämän vuoksi Tilakeskuksen kautta. Tilakeskus ei tee investointeja omalla riskillään, vaan kaikki investoinnit tapahtuvat maakunnan kanssa tehtävän vuokrasopimuksen perusteella. Pitkäaikaisten investointien tarvitsema lainanotto näkyy maakuntien käyttötalousmenoissa vuokrakustannuksina.

Tilakeskuksen vastuulle ovat siirtymässä erittäin suuret velkavastuut. Hallintovaliokunnan lausunnon mukaan sairaanhoitopiireillä on maakuntien toiminnan käynnistyessä keskeneräisiä tai juuri käynnistymässä olevia toimitilahankkeita alustavien selvitysten mukaan ilmeisesti noin 4 mrd. euron arvosta. Oletettavaa on, että vuosien 2017—2019 aikana nämä hankkeet rahoitetaan velanotolla eikä jäsenkuntien rahoituksella. Lisäksi nykyisillä sairaanhoitopiireillä on edelleen vuosille 2020—2030 kohdistuvia investointitarpeita lähes 3 mrd. euron määrästä. Lisäksi Tilakeskuksen vastuulle ja hoidettavaksi tulee myös sairaanhoitopiirien omistuksessa olevia, käytöstä jo poistettuja suuria erikoiskiinteistöjä, esimerkiksi entisiä keuhkotautiparantoloita. Näiden tuloa tuottamattomien kiinteistöjen hoitovastuu ja uudelleen sijoittaminen markkinoille edellyttää myös riittävää kantokykyä. Valtakunnallinen yhtiö on myös riittävän vahva osaamiskeskittymä erityisosaamista vaativille kiinteistöille, joita erityisesti erikoissairaanhoidon kiinteistöt ovat.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoo hallintovaliokunnan tavoin, että valtakunnallisen tilakeskuksen avulla voidaan tehostaa toimitilojen ammattimaista hoitamista. Tilakeskuksen perustaminen liittyy myös uudistukselle asetettuihin julkisen talouden kestävyyden tavoitteisiin. Tavoitteiden saavuttamiseksi maakuntien tukipalvelujen keskittämisestä ja tehostamisesta koituvat kustannus- ja tuottavuushyödyt ovat erittäin tärkeitä. Näiden hyötyjen aikaansaamiseksi yhteiset prosessit ja osaamisen keskittäminen ovat olennaisia.

Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Hetli Oy

Maakuntalain 118 §:n mukaan yksi palvelukeskuksista olisi talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus (Hetli Oy). Maakuntalain 121 §:n mukaan valtakunnallisen talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen tehtävänä on tuottaa taloushallinnon, maksuliikenteen ja kirjanpidon palveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja sekä tuottaa henkilöstö- ja palkkahallinnon asiantuntija- ja tukipalveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja.

Hetli Oy:lle oli kaavailtu siirtää myös ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskukseen (KEHA-keskus) keskitettyjä maksatustehtäviä.

Valiokunnan mietintöluonnos

Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko sekä alue- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen ovat 8.5.2018 sosiaali- ja terveysvaliokunnalle osoittamassa kirjelmässään ehdottaneet, että talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusta koskeva sääntely poistetaan maakunta- ja sote-uudistusta koskevista lakiehdotuksista.

Hallituksen esityksessä on lähdetty siitä, että talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut tuottaisi maakunnille Hetli Oy, jos palveluita ei ole maakunnissa yhtiöitetty siirtyvien toimintojen osalta. Hetli Oy tuottaisi palveluita sekä omana tuotantona että tytär- ja osaomistusyhtiöiden (konsortioyhtiöiden) kautta maakunnille, maakuntien määräysvallassa oleville yhteisöille sekä maakunnan tytäryhteisöille, jotka eivät toimi kilpailutilanteessa markkinoilla.

Tavoitteena oli esityksen perustelujen mukaan lisätä tehokkuutta ja tuottavuutta, yhtenäistää toimintatapoja ja varmistaa tasainen ja oikeantasoinen palveluiden laatu kaikissa maakunnissa. Yhdistämällä talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut olisi voitu hyödyntää suuruuden ekonomiaa, joka luo pohjaa myös töiden robotisoinnille. Lisäksi Hetli Oy:llä tavoiteltiin myös maakuntien talous- ja henkilöstöhallinnon ja sen tuottamien tietojen yhtenäisyyttä maakuntien ohjauksen ja maakuntien oman johtamisen sekä vertailutiedon kehittämisen tueksi.

Hetli Oy on ehditty jo perustaa, koska valmistautuminen maakuntauudistuksen toimeenpanoon aloitettiin keväällä 2017. Valtioneuvosto päätti 8.6.2017 oikeuttaa KEHA-keskuksen perustamaan täyteen omistukseensa uuden, valtion kokonaan omistaman Hetli Oy -nimisen talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusyhtiön sekä merkitsemään valtion puolesta kaikki perustettavan osakeyhtiön osakkeet. Perustettu yhtiö on työ- ja elinkeinoministeriön omistajaohjauksessa oleva valtio-omisteinen yhtiö, jonka osakkeiden oli tarkoitus siirtyä voimaanpanolain säädösten perusteella maakuntien omistukseen viimeistään 1.1.2020 mennessä.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan alueilla käynnissä olevassa uudistuksen toimeenpanoon liittyvässä muutostyössä on todettu, ettei Hetli Oy:tä talous- ja henkilöstöhallinnon palvelujen tuottajaksi ollut valitsemassa yksikään maakunta. Maakunnissa käynnissä olevassa valmistelussa on lähdetty siitä, että ratkaisut rakennetaan lähtökohtaisesti nykyisten tietojärjestelmien pohjalle, jolloin ei ole tarvetta Hetli Oy:n kaltaiselle valtakunnalliselle toimijalle ja keskitetylle järjestelmäinvestoinnille. Maakuntien omille päätöksille perustuvan rakenteen on alueilla katsottu turvaavan paremmin palvelujen kustannustehokkaan tuotannon.

Hallintovaliokunta toteaa, että nyt syntyvä rakenne ei ole optimaalinen tehokkuuden ja tuottavuuden kannalta tai valtakunnanlaajuisen yhtenäisyyden näkökulmasta. Hajautetussa mallissa tietojärjestelmien yhtenäistäminen on mahdollista, mutta se edellyttää maakuntien yhteistyötä ja mahdollisesti myös valtion ohjausta. Kehittäminen on todennäköisesti myös hitaampaa ja kustannukset vaikeammin hallittavissa. Hajautetussa mallissa voi myös muodostua alueellisia eroja maakuntien ja maakuntien yhtiöiden välille. Hallintovaliokunnan käsityksen mukaan maakunnissa käynnissä oleva valmistelutyö vie kuitenkin joiltain osin Hetli Oy:lle asetettujen tavoitteiden suuntaan eli lisäävät tehokkuutta ja tuottavuutta ja varmistavat yhtenäiset toimintatavat yksittäisen maakunnan alueella. Nykytilaan verrattuna kehitystä voidaan pitää askeleena oikeaan suuntaan.

KEHA-keskuksesta siirtyviksi suunniteltujen maksatustehtävien hoito on hallintovaliokunnan mukaan mahdollista järjestää keskitetysti myös muulla tavalla kuin Hetli Oy:ssä. Asia vaatii kuitenkin lisäselvitystä ja lainvalmistelua. Hallintovaliokunta pitää tärkeänä, että KEHA-keskuksen henkilöstön asemasta huolehditaan muuttuvassa tilanteessa. Valiokunta lisäksi korostaa niin KEHA-keskuksen osalta kuin yleisemminkin, että uudistuksessa ei pidä hukata nykyisten organisaatioiden osaamista ja että kaikessa uudistukseen liittyvässä valmistelussa tulee noudattaa hyvää henkilöstöpolitiikkaa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy tähän hallintovaliokunnan korostamaan lähtökohtaan.

Hetli Oy:tä koskevat ratkaisut vaikuttavat myös valtion rahoitukseen. Vuoden 2018 valtion talousarviossa Hetli Oy:lle on varattu rahoitusta perustamistoimiin sekä maakunnille toteutettavia talous- ja henkilöstöhallinnon yhteisiä palveluja ja yhteisiä investointeja varten yhteensä 1,55 milj. euroa. Hetli Oy:n lakkauttamisen johdosta sille varattua perustamisen ja investointien rahoitusta ei tarvita vuosina 2018 ja 2019. Yhtiön alasajon kustannukset rahoitetaan vuoden 2018 talousarviosta.

Tieto- ja viestintäteknisten palvelujen palvelukeskus

Tieto- ja viestintäteknisten palvelujen palvelukeskuksen (ICT-Palvelukeskus Vimana Oy, jäljempänä Vimana Oy) tehtävänä on tuottaa yhteisiä tietohallinto-, tietojärjestelmä- ja tietotekniikkapalveluita maakunnille ja valtion viranomaisille. Tämä tapahtuu kilpailuttamalla markkinoilta palvelukokonaisuuksia sekä kehittämällä ja tuottamalla asiakkaille digitalisaatiota ja ICT:n hyväksikäyttöä edistäviä yhteisiä ICT-infrapalveluita, toimialariippumattomia ja toimialasidonnaisia järjestelmäpalveluita sekä asiantuntijapalveluita. Vimana Oy hyödyntää tuottamisessa laajasti markkinoilta kilpailutettuja ratkaisuja. Vimana Oy:llä tavoitellaan maakuntien palvelujen digitalisaation vahvaa edistämistä ja sitä kautta myös toiminnallisia ja laadullisia parannuksia maakuntien toiminnassa sekä kustannustehokkuutta ICT-palvelujen järjestämiseen ja tuotantoon. Vimana Oy:n avulla on tarkoitus yhtenäistää toimintatapoja ja lisätä tiedon yhteentoimivuutta sekä tarjota asiantuntijaosaamista kaikkien maakuntien käyttöön.

Yhtiön palveluille ehdotetaan käyttövelvoitetta siten, että maakunnilla ja niiden tytäryhtiöillä on velvoite käyttää yhtiöiden tuottamia palveluja. Käyttövelvoitteen tarkoituksena on ohjata maakuntia yhteisten palveluiden ja ratkaisujen käyttöön sekä hyödyntämään yhteisiä hankintoja ja toimintamalleja. Käyttövelvoite koskee lähtökohtaisesti maakuntaa ja maakunnan tytäryhteisöä, joka ei toimi kilpailutilanteessa markkinoilla.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoo hallintovaliokunnan tavoin, että Vimana Oy:n avulla voidaan tarjota merkittävää osaamista ja toteutusresurssia edellä mainittuun toiminnan uudistamiseen sekä nykyisen hajanaisen ja kalliin tietojärjestelmärakenteen konsolidointiin. Yhteisten tietojärjestelmien ja sähköisten palvelujen tuottamisessa sekä niiden avulla saavutettavissa olevan yhteentoimivuuden ja yhtenäisyyden toteuttamisessa palvelukeskuksen rooli on keskeinen. Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy hallintovaliokunnan lausuntoon, jonka mukaan Vimana Oy:llä tavoiteltujen vaikutusten voidaan arvioida toteutuvan vasta toiminnan pitkäjänteisen kehittämisen ja uusien toimintamallien käyttöönoton tuloksena. Hyötyjen saamisen edellytyksenä on myös mittavien kehittämispanostusten osoittaminen toiminnan digitalisointiin ja toisaalta investointeja yhtenäisiin tietojärjestelmäratkaisuihin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon digitaalisten palvelujen kehittämistoimintaa varten on lisäksi perustettu erillinen valtion ja maakuntien SoteDigi Oy. Yhtiö vastaa kansallisesti kehitettäviin sosiaali- ja terveydenhuollon uusiin digitaalisiin ratkaisuihin liittyvien hankkeiden ja hankintojen toteuttamisesta ja niitä tukevasta kehittämisestä. SoteDigi Oy toimii tiiviissä yhteistyössä Vimana Oy:n kanssa, jonka tehtävänä on SoteDigi Oy:n kehittämien järjestelmien ja sovellusten ylläpito sekä niiden käyttöönotot. SoteDigi Oy:stä tarkemmin jäljempänä sosiaali- ja terveydenhuollon ICT:tä koskevassa jaksossa.

Tukipalveluja koskeva rajaus

Tukipalvelun määritelmä

Ehdotetun maakuntalain 15 luvussa säädetään maakunnan toiminnasta kilpailutilanteessa markkinoilla. Säännökset liittyvät EU:n valtiontukisääntelystä johtuvien vaatimuksien täyttämiseen sekä kilpailuneutraliteetin toteuttamiseen. Sääntely vastaa pitkälti kuntalain säännöksiä kunnan toiminnasta kilpailutilanteessa merkkinoilla. Maakuntalain 112 §:n mukaan silloin, kun on kyse toiminnasta kilpailutilanteessa markkinoilla, maakunnan on annettava tehtävä osakeyhtiön, yhdistyksen tai säätiön hoidettavaksi (yhtiöittämisvelvollisuus). Lisäksi pykälässä on säännös maakunnan toiminnasta, jota ei ainakaan katsota hoidettavan kilpailutilanteessa markkinoilla. Säännös liittyy EU-valtiontukisäännösten vastaisten tukielementtien eli konkurssisuojan ja mahdollisten veroetujen poistamiseen sekä kilpailuneutraliteetin toteuttamiseen maakunnan harjoittaessa toimintaa kilpailutilanteessa markkinoilla. Voimaanpanolain 44 §:n (mietinnön mukainen pykälänumerointi muutosten jälkeen) mukaan maakunnan on perustettava maakunnan tytäryhteisöt siten, että maakuntalaissa säädetty yhtiöittäminen on toteutettu viimeistään 31.12.2022.

Maakuntalain 113 §:ssä on poikkeussäännöksiä tilanteista, joissa maakunnan voidaan katsoa toimivan kilpailutilanteessa markkinoilla, mutta toiminnan luonteen perusteella maakunnalla ei kuitenkaan ole yhtiöittämisvelvollisuutta. Maakunta voi yhtiöittämisvelvollisuuden estämättä hoitaa omana toimintanaan tehtävää esimerkiksi silloin, jos maakunta tuottaa tukipalveluja tytäryhteisölleen (1 momentin 3 kohta). Säännöksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan kyseisessä säännöksessä tarkoitettuja tukipalveluja olisivat muun muassa tietojärjestelmät ja niiden ylläpitoa koskevien palvelujen myynti, siivous, arkistointi, kiinteistöhuolto sekä tilojen vuokraus. Tukipalvelun käsitettä ei ole hallituksen esityksessä määritelty tyhjentävästi.

Hallituksen esityksen yhtiöittämisvelvollisuutta koskeva poikkeussäännös vastaa pitkälti kuntalain 127 §:n 1 momentin 3 kohtaa, joka säädettiin kuntien toimiessa kilpailutilanteessa markkinoilla veroeduin ja konkurssisuojan antamin eduin. Edut piti poistaa EU-valtiontukisäännösten vastaisina tukielementteinä ja niiden katsottiin olleen poistettavissa vain säätämällä tällaista toimintaa koskeva yhtiöittämisvelvollisuus. Kuntalain perustelujen (HE 32/2013 vp ja HE 268/2014 vp) mukaan tukipalveluja olisivat muun muassa kirjanpidon ja palkkahallinnon järjestäminen sekä tietojärjestelmät ja niiden ylläpitoa koskevien palvelujen myynti, siivous, arkistointi, kiinteistöhuolto sekä tilojen vuokraus ja myynti.

Hallituksen esityksessä todetaan henkilöstövaikutusten kuvaamisen yhteydessä seuraavaa: "Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavien yksiköiden, laitosten ja kuntayhtymien henkilöstö siirtyisi kokonaisuudessaan maakuntien tai maakuntien yhtiöiden palvelukseen. Kun-

tien yhteisten tukipalvelujen osalta työntekijä siirtyisi maakunnan palvelukseen, jos henkilön nykytehtävistä vähintään puolet kohdistuu kunnan sosiaali- tai terveyspalveluihin. Tukipalveluiksi katsotaan kaikki sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa tukevat tehtävät, kuten esimerkiksi keskitetty ruokahuolto, siivous, laitehuolto, toimisto- ja hallintopalvelut, palkanlaskenta-, talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut, ICT-palvelut tai kiinteistötoimi, tekniset palvelut sekä laboratoriot ja röntgenpalvelut." (HE 15/2017 vp, s. 290 ja 510)

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan maakuntalakia valmisteltaessa tukipalvelukäsitteeseen tehtiin kuntalain vastaaviin säännöksiin verrattuna ainoastaan valtakunnallisten palvelukeskusten tehtäviä koskevat muutokset. Selvityksen mukaan tarkoitus ei ollut muutoin supistaa tukipalvelujen käsitettä. Kun maakuntien talous- ja henkilöstöhallintoa koskevasta palvelukeskuksesta (Hetli Oy) on esitetty luovuttavaksi, voi tukipalvelukäsite koskea myös kuntien tapaan talous- ja henkilöstöhallinnon palveluja. Hallituksen esityksessä (HE 15/2017 vp) ne rajattiin maakuntalain 113 §:n perusteluissa pois, koska maakunnan ei ollut tarkoitus itse hoitaa niitä palveluja.

Esityksen käsittelyn yhteydessä on noussut esiin kysymyksiä esimerkiksi siitä, missä määrin maakunta voi tuottaa tukipalveluja omalle tytäryhteisölleen ja voiko kunta tuottaa tukipalveluja maakunnalle.

Tietojärjestelmäpalvelut

Hallintovaliokunnan lausunnossa viitataan maakuntalain 113 §:n perusteluihin ja todetaan, että maakunta voisi hoitaa myös eräitä tietojärjestelmien edellyttämiä tuki- ja ylläpitopalveluja. Lausunnon muotoilu poikkeaa hallituksen esityksen perusteluista, joiden mukaan säännöksessä tarkoitettuja tukipalveluja olisivat muun muassa tietojärjestelmät ja niiden ylläpitoa koskevien palvelujen myynti. Hallintovaliokunnan lausunnon muotoilua on pidetty tulkinnanvaraisena. Lausunnossa esitetty määritelmä voidaan tulkita siten, että se tiukentaa hallituksen esityksessä todettua sekä vallitsevan oikeustilan määrittelyä ja kaventaa tukipalveluiden määritelmää maakuntalain perusteluihin kirjattuun nähden.

Diagnostiset tukipalvelut

Hallituksen esityksessä säännöksen taustalla on kuntalain ja sen esitöiden (HE 32/2013 vp ja HE 268/2014 vp) mukainen määrittely, jonka mukaan tukipalveluja ovat muun muassa tietojärjestelmät ja niiden ylläpitoa koskevien palvelujen myynti. Sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoo, ettei hallituksen esityksen mukaista tukipalvelujen määritelmää ole tarkoituksenmukaista tiukentaa. Säännösehdotus perusteluineen on tehty kuntalakia vastaavasti, eikä tässä yhteydessä ole esitetty perusteita, joiden mukaan maakuntia koskeva sääntelyn pitäisi poiketa vastaavasta kuntia koskevasta sääntelystä. Maakunta voi siten tuottaa tietojärjestelmäpalveluita tukipalveluina omille tytäryksiköilleen ja sidosyksiköilleen. Jälkimmäiset voivat hankkia palveluita myös ns. käänteisenä sidosyksikköhankintana maakunnalta, mikäli toimijoiden välillä on sidossuhde. Hinnoittelun tulee olla markkinaehtoista ja eriytettyä.

Diagnostiset tukipalvelut (laboratorio ja kuvantaminen) ovat keskeinen osa potilaan tutkimusta ja hoitoa. Nämä palvelut on valinnanvapauslaissa määritelty osaksi sosiaali- ja terveyskeskusten ja suunhoidon yksiköiden palvelukokonaisuutta. Suoran valinnan palvelun tuottaja saa rahoituk-

sen määräämiensä tutkimusten hankintaan kapitaatiomaksun kautta ja vastaa määräämiensä tutkimusten kustannuksista. Suoran valinnan palveluiden tuottajat voivat tuottaa tarvitsemansa diagnostiset tukipalvelut itse tai hankkia niitä muilta palveluntarjoajilta.

Laboratorio- ja kuvantamispalvelut

Asiantuntijakuulemisessa tuli esille epäselvyys siitä, voivatko maakunnat tai niiden liikelaitokset tuottaa sairaanhoidollisia diagnostisia kliinisiä tukipalveluita, kuten esim. laboratorio- ja kuvantamispalveluita omistamilleen valinnanvapauslakiehdotusta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 16/2018 vp) tarkoitettuja suoran valinnan palveluita tuottaville liikelaitoksille tai omistamilleen tytäryhtiöille maakuntaorganisaatiomuodossa maakuntalain 113 §:n 1 momentin 3 kohdan perusteella. On esitetty näkemys, että em. säännösehdotus ei mahdollista sitä, että maakunta myy maakuntaorganisaatiossa laboratorio- ja kuvantamispalveluja omistamilleen tytäryhtiöille, vaan ko. myynnin tulee tapahtua yhtiömuodossa. Laboratorio- ja kuvantamispalvelujen rajaamisen tukipalvelujen ulkopuolelle on katsottu johtavan maakuntien toiminnan kokonaistaloudellisen tehostamisen kannalta epätarkoituksenmukaiseen nykyisen tuotannon jakamiseen osiin ja palvelujen yksikkökustannusten kasvuun.

Hallintovaliokunta toteaa lausunnossaan, että ehdotetun maakuntalain 113 §:ssä tarkoitetuilla tukipalveluilla tarkoitetaan hyvin suppeaa palveluiden alaa, eikä maakuntalain mukainen tukipalvelukäsite mahdollista esimerkiksi ruokahuollon, pesulapalveluiden tai laboratorio- ja kuvantamispalveluiden myyntiä maakunnan tytäryhtiöille maakunnan liikelaitoksen toimesta, vaan ne tulisi tuottaa yhtiömuodossa. Tällaista poissulkevaa määrittelyä ei tehdä maakuntalakia koskevassa hallituksen esityksessä.

Ongelmallisena on pidetty sitä, että maakuntien liikelaitokset eivät voi tuottaa diagnostisia kliinisiä tukipalveluja sote-keskukselle, nykyiset sairaanhoitopiirien laboratoriot joudutaan pilkkomaan ja diagnostiikka pirstoutuu jopa potilasturvallisuutta vaarantavalla tavalla. Uhkana on pidetty myös mm. diagnostiikan kustannusten nousua ja potilaiden saaman palvelun heikentymistä.

Asiantuntijakuulemisessa tuotiin esille, että maakunnan tai sen liikelaitoksen tuottamat laboratorio-ja kuvantamispalvelut liittyvät toiminnallisesti niin kiinteästi maakunnan järjestämisvastuulla oleviin terveydenhuollon palveluiden toteuttamiseen, että niitä olisi pidettävä maakuntalain 113 §:n 1 momentin 3 tarkoittamina tukipalveluina (sairaanhoidollinen tukipalvelu, mietinnön mukainen pykälänumerointi muutosten jälkeen), jolloin maakunnalla tai sen liikelaitoksella tulee olla oikeus tuottaa kyseisiä palveluita tytäryhtiölleen yhtiöittämättä kyseisestä toimintaa. Laboratorio- ja kuvantamistutkimukset ovat välttämättömiä lääkärin työssä niin perus- kuin erikoissairaanhoidossakin asiakkaan sairauden määrittämisessä, sen poissulkemisessa, hoidon suunnittelussa ja seurannassa. Asiaa on käsitelty aikaisemmin kuntien kilpailuneutraliteettiin liittyvien säännösten esitöissä, esim. edellä mainitussa kuntalain muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä (HE 32/2013 vp). Lainmuutoksella poistettiin kuntien toiminnan organisointitavoista johtuvia kilpailuneutraliteetti- ja valtiontukiongelmia kunnan tai kuntayhtymän toimiessa kilpailutilanteessa markkinoilla. Mainitussa hallituksen esityksessä todetaan, että: "Kunnat ja kuntayhtymät joutuvat tarkastelemaan toimintaansa esimerkiksi ateria- ja ruokapalveluissa, tilahallinnossa ja kunnallistekniikan ylläpidossa. Kuntayhtymien tuottamissa laboratorio- ja kuvantamispalveluissa on tarkasteltava, miltä osin toiminta perustuu lailla säädettyyn tai lain perusteella sovit-

tavaan työnjakoon ja miltä osin kyse on toiminnasta kilpailutilanteessa markkinoilla. Vuonna 2010 voimaantullut uusi terveydenhuoltolaki (1326/2010) sisältää säännöksiä kuitenkin kuvantamis- ja laboratoriotoimintojen keskittämisestä ja työnjaosta."

Valtiovarainministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön vastineen (18.6.2018, s. 105—106) mukaan yhtiöittämispoikkeuksen tukipalvelukäsitteellä tarkoitetaan hallinnollisia tukipalveluja, eikä esimerkiksi laboratorio- ja kuvantamispalveluja taikka pesula- tai ruokahuoltopalveluja, jotka eroavat hallinnollisista tukipalveluista luonteeltaan ja volyymiltaan.

Maakuntalain 113 §:ssä säädetään yhtiöittämisvelvollisuuteen liittyvistä poikkeuksista. Pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädetään tukipalveluja koskevasta poikkeuksesta yhtiöittämisvelvollisuuteen. Säännöksen tarkoittamat tukipalvelut eivät kuitenkaan käsitä diagnostisia tukipalveluja, vaan tukipalvelukäsite on suppeampi. Yhtiöittämispoikkeuksen perusteella maakunta voi tuottaa tytäryhtiöilleen vain lähinnä siivous-, arkistointi- ja kiinteistönhuoltopalveluja sekä eräitä tietojärjestelmien edellyttämiä tuki- ja ylläpitopalveluja. Hoidon toteuttamiseen välittömästi liittyvät palvelut, kuten diagnostiset tukipalvelut eivät lukeudu maakuntalain 113 §:ssä tarkoitettujen tukipalvelujen alaan. EU:n valtiontukisääntely rajaa mahdollisuuksia laajentaa 113 §:n tukipalvelujen käsitettä kattamaan laajalti hoidon toteuttamiseen liittyviä palveluita.

Diagnostisten tukipalveluiden, erityisesti laboratoriopalveluiden, osalta on jo nykyisin merkittävästi yksityistä palvelutarjontaa. Diagnostisten tukipalveluiden myyminen terveydenhuollon palveluiden tuottajille on selvästi toimintaa kilpailutilanteessa markkinoilla. Maakuntalain 112 §:n perusteella maakunnan liikelaitos ei voi tuottaa diagnostisia tukipalveluita muille suoran valinnan palveluntuottajille kuin liikelaitoksen osana toimiville yksiköille yhtiöittämättä toimintaa. Liikelaitoksen osana toimiville sosiaali- ja terveyskeskuksille ja suunhoidon yksiköille liikelaitos voi tarjota palveluita, koska nämä yksiköt eivät kirjanpidollisesta eriyttämisestä huolimatta ole juridisesti liikelaitoksesta erillisiä yksiköitä. Liikelaitoksen on kuitenkin maakuntalain 114 §:n mukaan hinnoiteltava palvelunsa liikelaitoksen sosiaali- ja terveyskeskukselle ja suunhoidon yksikölle markkinaperusteisesti.

Liikelaitos ei siis voi tarjota omana toimintanaan diagnostisia tukipalveluita yksityisille palveluntuottajille eikä edes maakunnan omistamalle suoran valinnan palveluita tuottavalle yhtiölle. Maakunnan on kuitenkin mahdollista perustaa erillinen yhtiö, joka tarjoaa diagnostisia tukipalveluita yksityisille suoran valinnan palveluiden tuottajille. Hankintalaista (laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista, 1397/2016) johtuen maakunnan liikelaitos ei voi hankkia palveluita tällaiselta markkinoilla toimivalta yhtiöltä kilpailuttamatta hankintojaan hankintalain mukaisesti.

Valiokunta katsoo, että laboratorio- ja kuvantamispalvelujen tilannetta ja muutoksen potilasturvallisuuteen liittyviä ja taloudellisia vaikutuksia on seurattava huolellisesti sote-uudistuksen toimeenpanossa. Seurannassa on tarpeen arvioida tarkoituksenmukaisten toiminnallisten kokonaisuuksien muodostumista laboratorio- ja kuvantamispalvelujen tuotannossa. Diagnostisten palveluiden laadun varmistamiseksi terveydenhuollon laaturekistereissä tulee mitata myös diagnostisten palveluiden laatua. Arvioinnissa on sote-palvelujen osalta syytä harkita myös mahdollisuuksia poiketa hankintalain sidosyksikköasemalle asetetusta ulosmyynnin ylärajasta esimerkiksi si-

ten, että se nostetaan nykyisestä (5 % liikevaihdosta tai 500 000 euroa) hankintadirektiivin mukaiseen rajaan (20 % liikevaihdosta).

Hankintalain siirtymäsäännöksen perusteella sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen hankinta- ja sidosyksiköihin sovellettava ulosmyynnin prosenttiosuus on 10 % vuoden 2021 loppuun saakka eikä euromääräistä rajaa sovelleta ennen vuoden 2022 alkua. Valiokunta katsoo, että näitä siirtymäaikoja on niin ikään tarvittaessa pidennettävä.

Eräistä maakunnan tehtävistä

Hallituksen esityksessä ehdotetun maakuntalain 6 §:n 1 momentin 24 kohdan mukaan maakuntien lakisääteisiin tehtäviin kuuluisivat maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen järjestäminen sekä poronhoitajien sijaisavun kustannusten korvaaminen.

Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko sekä kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen ovat 8.5.2018 sosiaali- ja terveysvaliokunnalle osoittamallaan yhteisellä kirjelmällä ehdottaneet hallituksen esitykseen sisältyvän maakuntalakiehdotuksen muuttamista maakunnan tehtävien osalta siten, että turkistuottajien lomituspalvelujen ja poronhoitajien sijaisavun tehtävien siirrosta maakuntiin luovutaan.

Lomituspalvelujen osalta ehdotettu muutos merkitsee, että maakunnan tehtävänä on hoitaa vain maatalousyrittäjien lomituspalveluita. Sen sijaan turkistuottajien lomituspalveluja maakunnalla ei ole velvoitetta hoitaa, mutta maakunta voi halutessaan ottaa tehtävän hoitaakseen. Sen sijaan poronhoitajien sijaisapu säilyy nykyiseen tapaan poronhoitajien itse järjestämänä palveluna, jonka kustannukset valtio korvaa palveluntuottajalle. Turkistuottajien lomituspalvelujen ja poronhoitajien sijaisavun rahoitus säilyy sosiaali- ja terveysministeriön erillismäärärahana eikä rahoitus kummankaan palvelun osalta siirry maakuntien yleiskatteiseen rahoitukseen. Ministerien kirjelmän mukaan tätä ratkaisua puoltaa rahoituksen pienehkö kokonaismäärä ja molempien palvelujen käyttäjien vähäinen määrä.

Ministereiden valiokunnalle osoittamassa edellä mainitussa kirjelmässä ehdotetaan myös, että maakuntien toimivaltaa rautatieliikenteessä laajennetaan.

Liikenne- ja infrastruktuuri -vastuualueella ELY-keskuksissa hoidetut tehtävät siirtyvät pääsääntöisesti hoidettaviksi maakunnissa. Maakuntalain 6 §:n 1 momentin 14 kohdan mukaan maakunta hoitaa sille lailla säädettyjä tehtäviä seuraavilla liikenteeseen liittyvillä tehtäväaloilla: liikennejärjestelmän toimivuus, liikenneturvallisuus, tie- ja liikenneolot, alueellinen tienpito, maankäytön yhteistyö ja toimintaympäristöä koskevien tietojen tuottaminen valtakunnalliseen liikennejärjestelmäsuunnitteluun sekä yksityisteitä ja liikkumisen ohjausta koskevat valtionavustustehtävät.

Maakunta voi lisäksi hoitaa (6 §:n 2 momentin 1 kohta) liikennepalveluiden maakunnallista kehittämistä ja järjestämistä sekä julkisen henkilöliikenteen suunnittelua ja järjestämistä samoin kuin sitä koskevia valtionavustustehtäviä, lukuun ottamatta liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) IV osan 1 luvun 3 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen kunnallisten ja seudullisten viranomaisten toimialuetta sekä raideliikennettä. Maakunta voi myös hoitaa saaristoliikenteen suunnittelua ja järjestämistä (6 §:n 2 momentin 2 kohta).

Edellä mainitussa kirjelmässä ministerit ehdottavat, että maakunnille annetaan myös raideliikenteessä toimivaltaisen viranomaisen rooli. Kirjelmän mukaan tämä on tarpeen, koska hallitus on päättänyt rautateiden henkilöliikenteen avaamisesta kilpailulle. Kilpailun avaaminen ei sinänsä edellytä lainsäädäntömuutoksia.

Rautatieliikenne on osa julkista henkilöliikennettä, jota koskeva maakunnan toimivalta sisältyy maakuntalain 6 §:n 2 momentin 1 kohtaan. Jotta maakunnat voisivat raideliikenteen kilpailun vapauduttua järjestää liikkumista koskevat ostot ja palvelut tehokkaasti sekä kokonaisvaltaisesti, olisi ministerien mukaan tärkeää, että niillä olisi toimivalta halutessaan järjestää myös rautatieliikenteen palveluja. Maakuntien toimivaltaa raideliikenteen osalta ei sen vuoksi ole tarkoituksenmukaista rajoittaa laissa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa jäljempänä kirjelmässä tarkoitettujen muutosten tekemistä lakiehdotukseen.

Järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö

Maakuntalakiin ei sisälly erikseen järjestöjen kanssa tehtävää yhteistyötä koskevia säännöksiä. Hallintovaliokunta toteaa, että maakuntalain säännökset maakunnan toiminnan käsitteestä, maakuntastrategiasta ja asukkaiden vaikutusmahdollisuuksista ottavat huomioon järjestöt ja mahdollistavat järjestöjen toiminnan taloudellisen tukemisen maakunnan tehtäväaloihin liittyen. Maakuntalain 4 §:n käsitteeseen "maakunnan toiminta" kuuluu valiokunnan käsityksen mukaan myös avustusten antaminen maakunnan tehtäviä toteuttavaan toimintaan. Sanamuodon mukaan maakunnan toimintaan kuuluu rahoittamiseen perustuva toiminta.

Maakuntalain osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia koskevassa 23 §:n 2 momentin perusteluissa tuodaan esille järjestöjen rooli toimijoina, kun on kysymys maakunnan asukkaiden ja palvelujen käyttäjien osallistumisesta ja vaikuttamisesta. Tällaista järjestöjen tärkeää toimintaa maakunnat voivat tukea maakuntalain nojalla muun muassa avustuksin. Säännöksen yksityiskohtaisista perusteluista ilmenee, että maakunnan antama tuki voi olla esimerkiksi työvälineisiin, viestintään tai toimintaan liittyvää tukea. Asukkaiden lisäksi toimijoina voivat olla erilaiset järjestöt ja yhteisöt, palvelujen käyttäjäyhdistykset, verkostot, projektit, kampanjat, yritykset sekä säätiöt.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa, että sosiaali- ja terveysalan järjestöjen asema merkittävinä palvelujen tuottajina sekä yhteisöllisyyden ja osallisuuden rakentajina samoin kuin vertaistuen tarjoajina on maassamme historiallisesti pitkä. Kunnat ovat perinteisesti tukeneet järjestöjen toimintaa myöntämällä avustuksia ja tarjoamalla tiloja kansalaistoiminnan käyttöön. Uudistuksen seurauksena jatkossa tämä tehtävä jakaantuu kuntien ja maakuntien kesken. Valiokunta pitää tärkeänä, ettei kansalaisjärjestöjen työ ja vapaaehtoistoiminnan keskeinen rooli kansalaisten arjessa heikkene uudistuksessa. Valiokunta pitää välttämätöntä, että järjestötoiminnan tukemista voidaan jatkaa niin kuntien kuin maakuntien toimesta myös uudistuksen jälkeen ja ehdottaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevaan lakiehdotukseen maakunnille tätä koskevaa velvoitetta. Muutosvaiheessa on valiokunnan näkemyksen mukaan tarpeen huolehtia siitä, ettei avustamiseen synny katkoksia.

Katkokset avustuksissa voivat pahimmillaan johtaa järjestöjen toiminnan päättymiseen. Pelkästään sote-järjestöissä tehdään noin 21 000 henkilötyövuotta vastaava määrä vapaaehtoistyötä vuosittain. Sen korvaaminen palkkatyöllä tulisi erittäin kalliiksi. Sote-uudistuksessa pitää tunnistaa myös se, miten veikkausvoittovaroista myönnettävät avustukset vaikuttavat järjestöjen toimintaan ja mahdollisuuksiin osallistua palvelutuotantoon. Valiokunta katsoo, että rahoituksen turvaamiseksi tulisi laatia valtakunnallinen ohjeistus.

Paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukainen ilmoitus

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että hallitus antaa maakuntien perustamiseen liittyen ilmoituksen Euroopan neuvoston paikallisen itsehallinnon peruskirjan soveltamisesta Suomessa. Kysymys on siitä, että Suomi ei voi uudistuksen myötä täyttää ainakaan sen toimeenpanon alkuvaiheessa kaikkia peruskirjan määräyksiä.

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä tai ovat muutoin merkitykseltään huomattavia taikka vaativat perustuslain mukaan muusta syystä eduskunnan hyväksymisen. Eduskunnan hyväksyminen tarvitaan myös tällaisen velvoitteen irtisanomiseen. Paikallisen itsehallinnon peruskirjan soveltamista koskevan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen hyväksyminen vaatii eduskunnan suostumuksen, koska maakuntahallinnon perusteista säädetään perustuslain edellyttämällä tavalla lailla.

Peruskirjaa sovelletaan uudistuksen myötä Suomessa kuntien lisäksi Manner-Suomen maakuntiin, lukuun ottamatta peruskirjan 4 artiklan kappaletta 2 sekä 9 artiklan kappaletta 3 ja 8. Peruskirjan 4 artiklan 2 kappaleen mukaan paikallisviranomaisilla tulee olla lain nojalla harkintavalta aloiteoikeuden käyttämiseen kaikissa sellaisissa kysymyksissä, joita ei ole suljettu niiden toimivallan ulkopuolelle tai annettu muulle viranomaiselle. Perusoikeuskirjan 9 artiklan 3 kappaleesta puolestaan ilmenee, että ainakin osan paikallisviranomaisten taloudellisista voimavaroista tulee muodostua paikallisista veroista ja maksuista, joiden suuruudesta niillä on oikeus päättää lain asettamissa rajoissa. Lisäksi paikallisviranomaisilla tulee lain asettamissa rajoissa olla 9 artiklan kappaleen 8 perusteella mahdollisuus päästä kansallisille pääomamarkkinoille, jotta ne voisivat ottaa lainaa pääomasijoituksiinsa.

Hallintovaliokunta pitää perusteltuna, että peruskirjan soveltamista maakuntiin rajoitetaan Euroopan neuvostolle tehtävällä ilmoituksella verotusoikeuden, lainanotto-oikeuden sekä rajoittamattoman yleisen toimialan osalta.

Valiokunta toteaa lisäksi, että asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota siihen, ettei ehdotettu maakuntien rahoitusmalli ole ehkä riittävän moninainen ja joustava, jotta rahoitus seuraisi paikallisviranomaisten tehtävien hoitamisesta aiheutuvien kustannusten todellista kehitystä niin hyvin kuin käytännössä on mahdollista (9 artiklan 4 kohta.) Tältä osin hallintovaliokunta toteaa, että maakunnan rahoituksen määräytymisperusteissa otetaan huomioon erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien osalta eri ikäryhmien tarpeet, erilaisista sairauksista ja sosioekonomisista tekijöistä aiheutuvat tarpeet, väestömäärä, asukastiheys, vieraskielisyys, kaksikielisyys, saaristoisuus, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä maakunnan muiden tehtävien rahoituksen myötä kasvupalvelut ja lomitus. Näin ollen maakuntien kustannuksiin keskeisesti vaikut-

tavien tekijöiden maakunnittaiset muutokset tulevat huomioiduksi rahoituksen kohdentamisessa vuosittain ja rahoitusmalli reagoi maakuntien muuttuviin tilanteisiin. Lisäksi maakuntien rahoituslakiin ja sen nojalla annettavaksi valmisteltuun asetukseen sisältyy saadun selvityksen perusteella velvoite rahoituksen määräytymisperusteiden määräaikaisarviointiin niiden toimivuuden arvioimiseksi.

Lähes täyteen valtion rahoitukseen perustuvassa rahoitusmalliratkaisussa on katsottu, ettei rahoitusta ole perusteltua jättää siten auki, että valtio rahoittaisi jatkuvasti maakuntien nousevia kustannuksia ilman mahdollisuutta puuttua maksettaviksi tuleviin kustannuksiin, erityisesti huomioiden julkisen talouden tila ja odotettavissa oleva väestön ikääntymisestä aiheutuva palvelutarpeiden muutos. Jos kustannusten kehitys huomioitaisiin täysimääräisesti, järjestelmästä puuttuisi maakuntien kannustin tehostaa toimintaansa ja vaikuttaa kustannuskehitykseensä. Tällöin olisi vaara, että kustannukset ja valtion rahoitustarve kasvaisivat hallitsemattomasti.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestäminen tai tuottaminen ei ole enää jatkossa kuntien tehtävä. Sosiaali- ja terveydenhuollossa on kyse merkittävästä tehtävästä, jossa kuitenkin erilaisten yhteistoimintavelvoitteiden vuoksi jo tällä hetkellä yksittäisten kuntien tosiasiallista päätösvaltaa on rajoitettu. Kuntien tehtävistä tulee perustuslain mukaan säätää lailla. Lailla kunnilta voidaan myös siirtää tehtäviä pois, kuitenkin sillä rajoituksella, ettei kuntien itsehallinnollista asemaa vaaranneta. Kunnille jää uudistuksen jälkeenkin sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävä sekä muita hyvin merkittäviä lakisääteisiä tehtäviä sekä kunnan yleinen toimivalta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että eduskunta antaa maakuntien perustamiseen liittyen ilmoituksen Euroopan neuvoston paikallisen itsehallinnon peruskirjan soveltamisesta Suomessa.

Uudistuksen vaikutukset kuntiin

Kunnille jäävät tehtävät

Maakuntalain mukaan kunnista maakuntiin siirretään sosiaali- ja terveydenhuollon, pelastustoimen ja ympäristöterveydenhuollon sekä maaseutuhallinnon ja lomituksen tehtävät.

Ehdotettu tehtävien siirto on merkityksellinen kuntien itsehallinnon ja talouden sekä tulevaisuuden kunnan muodostamisen kannalta. Kuntien ja kuntayhtymien sosiaali- ja terveydenhuollon ja eräiden muiden tehtävien maakunnille siirtymisen myötä kuntiin ja kuntayhtymiin jää nykyistä vähemmän lakisääteisiä tehtäviä ja niistä aiheutuvaa kustannusvastuuta. Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten kuntakohtaiset erot poistuvat uudistuksen myötä.

Suurien tehtäväkokonaisuuksien siirtyminen maakuntiin vaikuttaa kuntien organisaatio-, päätöksenteko- ja hallintorakenteisiin myös kuntiin jäävien tehtävien osalta ja edellyttää siten kuntien toiminnan uudelleen organisointia. Hallintorakenteesta päättäminen kuuluu kuntalain (410/2015) mukaisesti kunnan itsehallinnon piiriin, joten kunnat ottavat päätöksillään tarvittavat muutokset huomioon hallintojaan uudistaessaan. Tehtävien ja niitä hoitavan henkilöstön tuntuva vähentyminen aiheuttaa tarvetta organisoida uudelleen myös erilaisten tukipalvelujen järjestäminen kunnissa.

Hallituksen esityksen mukaan kunnilla säilyy yleinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävä, mikä tarkoittaa hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden huomioon ottamista kunnan kaikkien hallinnonalojen toiminnassa. Kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävistä ehdotetaan säädettävän järjestämislaissa (7 §). Kuten hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, ihmisten hyvinvointi ja terveys ovat yhteydessä koulutukseen, liikunta-, ravitsemus- ja kulttuuripalveluihin, kaavoitukseen, liikennejärjestelyihin sekä moniin muihin kuntien hoitamiin tehtäviin. Tähän liittyen kunnan on kuntalain 1 §:n perusteella edistettävä asukkaittensa hyvinvointia. Ihmisten hyvinvoinnin edistäminen tapahtuu kunnissa osana sinne jääviä tehtäviä ja ehdotetulla säännöksellä velvoitetaan kunnat huolehtimaan siitä kokonaisvaltaisesti ja tavoitteellisesti. Nykyisin tästä säädetään terveydenhuoltolaissa (1326/2010, 11 ja 12 §).

Sosiaali- ja terveysvaliokunta tunnistaa hallituksen esityksen mukaisessa tehtävänjaossa uhan, että taloudellisesti vaikeina aikoina kuntien voi olla houkuttelevaa vähentää hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen suunnattavista resursseista, kun uudistuksesta johtuen kunnilla ei ole sosiaali- ja terveyspalveluista rahoitusvastuuta eikä taloudellista kannustetta hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Tämänkin vuoksi on tärkeää, että kuntien lakisääteisten tehtävien hoitamiseen osoitetaan riittävä valtion rahoitus ja että kunnat pohtivat, miten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen osana kunnan toimintaa järjestetään tehokkaasti, myös kumppanuutta muun muassa toisten kuntien ja maakuntien sekä kolmannen sektorin kanssa hyödyntäen. Valiokunta korostaa, että hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnissa perustuu olennaisesti sitä tukeville hallinto- ja politiikkapäätöksille, joita tehdään laaja-alaisesti kaikilla kunnan toimialoilla. Niillä päätöksillä ja toimilla, joita tehdään muun muassa varhaiskasvatuksessa, koulutoimessa, liikuntatoimessa, asumisessa, kaavoituksessa sekä ympäristöterveydenhuollossa on keskeinen rooli muun muassa väestöryhmien välisten hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisessa, kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden ylläpidossa sekä osallisuuden, työ- ja toimintakyvyn sekä mielenterveyden vahvistamisessa sekä sairauksien, tapaturmien ja syrjäytymisen ehkäisyssä.

Kunnille jää oikeus itsehallintonsa perusteella ottaa hoidettavikseen myös muita kuin niille laissa säädettyjä tehtäviä. Sen sijaan kunnat eivät jatkossa saa ottaa hoitaakseen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämis- ja tuottamistehtäviä, jotka ehdotetaan lakisääteisesti rajattavan kunnan toimialan ulkopuolelle. Tämä menettely ei perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 26/2017 vp, s. 15) mukaan ole ristiriidassa kuntien itsehallinnon perustuslainsuojan kanssa. Lausunnon mukaan kunnille jäisi edelleen merkittäviä tehtäviä ja merkitystä on myös sillä, että ehdotetulle tehtävien siirrolle on esitettävissä etenkin perusoikeuksien toteutumisen turvaamiseen liittyviä painavia perusteita.

Muutoksen jälkeen kunnat säilyvät paikallisen osallistumisen, demokratian, sivistyksen ja elinvoiman yhteisöinä, jotka hoitavat asukkaiden päättämiä itsehallintotehtäviä (yleinen toimiala) ja laissa säädettyjä paikallisia tehtäviä. Keskeistä on huomata, että kunta on aina ollut kuntalaisille etenkin palvelujen järjestäjä. Tämä tulee uudistuksen myötä muuttumaan, jolloin kunnan merkitys kuntalaisille muuttuu. Valiokunta korostaa, että kuntien tärkeänä tehtävänä säilyy myös paikallisen demokratian ylläpitäminen ja edistäminen esimerkiksi edustuksellisen demokratian ja kansalaisten osallistamisen keinoin.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että uudistuksessa on joitakin ratkaisuja, jotka huolestuttavat kaupunkikuntia. Tällainen on erityisesti se, että maakuntien elinvoimatehtävät on lakiesi-

tyksessä kirjattu laveammiksi kuin ELY-keskusten nykyiset tehtävät. Valiokunta korostaa, että kaupungeilla, erityisesti isoilla kaupungeilla, on paljon annettavaa alueiden elinvoiman vahvistamisessa. Niiden erityisasema on tunnistettu myös ympäristöterveydenhuollossa. Uusien rajapintojen syntymistä elinvoima- ja kasvupalveluissa sekä maankäytön suunnittelussa tulee pyrkiä maakuntien ja kaupunkikuntien tiiviillä yhteistyöllä välttämään.

Valiokunta toteaa, että kunnat vastaavat jatkossakin paitsi kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä, myös työllisyyden hoidosta ja edistämisestä sekä osaamisen ja sivistyksen sekä liikunta-, kulttuuri- ja muista vapaa-ajan palveluista, nuorisotoimesta, paikallisesta elinkeinopolitiikasta, maankäytöstä, rakentamisesta ja kaupunkisuunnittelusta sekä pääosin asuntopolitiikasta. Sote-tehtävien siirto maakuntiin on omiaan korostamaan kunnan elinvoima- ja sivistysroolia. Ne, samoin kuin kunnan hyvinvoinnin edistämistehtävä ja -rooli, elinympäristörooli, kehittäjä- ja kumppanuusrooli sekä osallisuus- ja yhteisörooli tulevaisuudessa vahvistuvat. Tulevaisuuden kunnan keskiössä ovat hyvinvoivat kuntalaiset ja menestyvät yritykset. (Tulevaisuuden kunta -asiantuntijaryhmän muistio sote- ja maakuntauudistuksen vaikutuksista kuntiin, valtiovarainministeriön julkaisu 11 a/2017).

Ehdotetun maakuntalain 6 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan maakunnan alueen kaikki kunnat voivat yhteisellä sopimuksellaan siirtää kuntien tehtäviä maakunnan hoidettavaksi. Siirtää voi vain tehtäviä, jotka kuuluvat mainitun pykälän 1 momentin mukaisiin tehtäväaloihin ja joihin kunnat osoittavat maakunnalle rahoituksen tehtävien hoitamiseen. Valiokunta pitää ratkaisua kannatettavana.

Rajapinnat sekä kuntien ja maakuntien välinen yhteistyö

Ehdotetun maakuntalain 6 §:n mukaisissa maakuntien tehtäväaloja koskevassa luettelossa on nähtävissä päällekkäisyyttä kunnan tehtävien kanssa. Valiokunta katsoo, että jatkossa tulee kiinnittää huomiota maakunnan ja kunnan roolien selkeyteen. Selkeästä toimivallan jaosta huolimatta tehtävissä tulee olemaan toimijoiden välillä rajapintaa, jossa vastuuta kuuluu sekä kunnille että maakunnille. Valiokunta toteaa, että sosiaali- ja terveydenhuollon palveluketjut, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, elinkeinojen kehittäminen, aluekehittämisviranomaisen tehtävät, maankäytön suunnittelu ja maakuntakaavoitus sekä liikenneasiat ovat kunta-, maakunta ja asukasnäkökulmasta kokonaisuuksia, jotka edellyttävät toimivaa yhteistyötä, yhteistä suunnittelua ja kehittämistä sekä palvelujen yhteensovittamista. Valiokunta painottaa, että uudistuksen yksi vahvuus palvelujen järjestämiseksi tulee horisontaalisella ja vertikaalisella yhteistyöllä viranomaisten ja muiden toimijoiden välillä. Oleellista onkin jo toteutuksen valmisteluvaiheessa huolehtia toimintojen kehittämisestä siten, että päällekkäinen työ vältetään. Valiokunta korostaa, että palvelujärjestelmän tulee olla selkeä myös palvelujen käyttäjien näkökulmasta.

Kuntien nyt hoitamista palveluista osan siirtyessä esityksen mukaisesti maakuntien vastuulle ja osan jäädessä kuntiin, syntyy näiden toimijoiden välille tehtävien rajapintoja, mitkä on tarpeen huomioida palveluprosesseja suunniteltaessa ja toteutettaessa. Valiokunta toteaa, että asia on tunnistettu lain valmistelussa ja se on otettu hallituksen esityksessä huomioon velvoittamalla kunnat ja maakunnat tekemään yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä (järjestämislain 7 ja 8 §). Myös lasten, nuorten ja perheiden palvelut on sovitettava yhteen, mikä edellyttää sujuvaa tiedon kulkua kunnan ja maakunnan välillä. Valiokunta pitää tämän vuoksi erittäin tärkeänä, että

olemassa olevien sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä kasvatus- ja sivistyspalvelujen rakenteiden uudistaminen toteutetaan siten, että toimivat yhteistyökäytännöt säilyvät. Hallituksen esityksessä (HE 15/2017 vp, s. 285) todetun tavoin sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää tärkeänä, että lasten ja perheiden sekä maakuntiin siirtyvät että kuntiin jäävät palvelut ovat helposti saavutettavia ja matalan kynnyksen lähipalveluja. Valiokunta tähdentää, että yhteistyötä rakennettaessa tulee kiinnittää huomiota siihen, että kansalaisille muodostuu joustavat palveluketjut, joilla saadaan aikaan entistä vaikuttavampaa toimintaa. Tätä kehitetään parhaillaan mm. hallituksen kärkihankkeisiin kuuluvassa valtakunnallisessa lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmassa (LAPE-hanke).

Sivistysvaliokunnan lausunnossa esitetyn tavoin (SiVL 11/2017 vp) sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää välttämättömänä uudistuksen toimeenpanon seurantaa ja kattavaa vaikutusten arviointia lasten ja nuorten kannalta. Sekä kuntien että maakuntien toiminnan näkökulmasta uudistus edellyttää yhteistyöverkostojen ja yhteisten toimintatapojen rakentamista. Kuten sivistysvaliokunnan lausunnossa todetaan, oppilas- ja opiskelijahuolto (jäljempänä opiskeluhuolto) on yksi esimerkki kunnan ja maakunnan rajapinnalla olevasta palvelusta. Opiskeluhuoltoon sisältyvät opetuksen tai koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhuolto sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä opiskeluterveydenhuollon palvelut. Niihin kuuluvat sekä yhteisölliset että yksilölliset palvelut sekä myös opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen välinen saumaton yhteistyö.

Hallituksen esityksen mukaan opiskeluterveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy maakuntiin. Kuntiin jäävät psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestäminen sekä yhteisöllinen opiskeluhuolto, joka on kouluympäristöön tiiviisti liittyvää ennaltaehkäisevää toimintaa. Sivistysvaliokunnan lausunnossa esitetyn mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoo, että koulu- ja opiskeluterveydenhuollon järjestämisvastuun siirtyminen maakunnalle yhdessä muiden sote-palvelujen kanssa on perusteltua. Kyse on toimivasta ja tiiviistä yhteistyöstä lasten ja nuorten hoito- ja palveluketjujen sekä muiden perus- ja erityistason sote-palvelujen kanssa. Samoin valiokunta kannattaa opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen jäämistä kunnan järjestämisvastuulle. Tämä takaa mahdollisuuden järjestää yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppimisen tuen palvelut lähellä oppilasta ja opiskelijaa sekä heidän oppimisyhteisöään mahdollisimman joustavasti ja sujuvasti.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että edellä kuvatun kaltainen rajapinta ja siitä syntyvät palvelujen organisoinnin erityiset vaateet syntyvät myös kuntien vastuulle jäävän varhaiskasvatuksen ja maakuntiin siirtyvän lastenneuvolapalvelun välille, kuten myös hyvinvoinnin edistämisessä esimerkiksi liikunnan ja vapaa-ajan palvelujen järjestämisessä. Palvelujen käyttäjien näkökulmasta on tärkeää, että rajapinnoille jäävien tehtävien kokonaisuus toteutuu hyvin. Tämä edellyttää, että maakunnat ja kunnat sopivat keskinäisestä yhteistyöstä, sen käytännön toteuttamisesta ja vastuista.

Muutoksesta aiheutuvat kuntatalouden toimenpiteet

Hallintovaliokunta toteaa lausunnossaan, että sote- ja maakuntauudistus vaikuttaa tulevaisuudessa paitsi kuntien rooliin myös kuntien talouteen. Kunnilla tulee olemaan nykyistä vähemmän lakisääteisiä tehtäviä. Sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että jäljelle jäävien

tehtävien riittävästä resursoinnista tulee huolehtia. Rahoitusperiaatteen mukaan kuntien tehtävistä säädettäessä tulee huolehtia siitä, että kunnilla on taloudelliset edellytykset selviytyä niistä (PeVL 16/2014 vp, s. 2/II ja siinä mainitut lausunnot). Perustuslakivaliokunta on katsonut, että kunnille osoitettavat rahoitustehtävät eivät itsehallinnon perustuslain suojan takia saa suuruutensa puolesta heikentää kuntien toimintaedellytyksiä tavalla, joka vaarantaisi kuntien mahdollisuuksia päättää itsenäisesti taloudestaan ja siten myös omasta hallinnostaan (esim. PeVL 41/2014 vp, s. 3/II ja PeVL 50/2005 vp, s. 2). Rahoitusperiaate sisältyy myös Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 9 (2) artiklaan, jonka mukaan paikallisviranomaisten voimavarojen tulee olla riittävät suhteessa niihin velvoitteisiin, jotka niille on annettu perustuslaissa ja muissa laeissa (PeVL 16/2014 vp, s. 2/II). Perustuslakivaliokunta on valtionosuusjärjestelmää koskevassa käytännössään katsonut, ettei perustuslain turvaaman rahoitusperiaatteen kannalta ole riittävää arvioida sen toteutumista koko kuntasektorin tasolla, koska asukkaiden itsehallinto on suojattu kussakin kunnassa. Vaikutuksia on siten tarkasteltava myös yksittäisten kuntien tilanteen kannalta (esim. PeVL 40/2014 vp, s. 3, PeVL 16/2014 vp, s. 3 ja PeVL 41/2002 vp, s. 3/II). Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa rahoitusperiaatteen toteutumisen merkitystä uudistusta toimeenpantaessa.

Maakunnille siirtyvien tehtävien rahoittamiseksi siirretään kunnilta valtiolle verotuottoja alentamalla kuntien osuutta yhteisöverosta ja alentamalla kunnallisveroa. Uudistuksen toimeenpanoon sisältyy lisäksi merkittäviä omaisuusjärjestelyjä. Suuri tehtävien hallittu siirto kunnista maakuntiin edellyttää välivaiheen ratkaisuja rahoituksen osalta toistaiseksi voimassa olevien muutosten lisäksi.

Ehdotetussa verontilityslain (10. lakiehdotus) 12 §:n muutoksessa kuntien yhteisövero-osuutta alennetaan alustavan arvion mukaan 10,69 prosenttiyksiköllä siten, että se vastaisi noin 0,5 mrd. euron siirtoa maakuntien rahoitukseen vuoden 2016 tasossa. Tämä uusi jako-osuus olisi uudistuksen voimaantulon jälkeen voimassa toistaiseksi. Loppuosa vähennetään alentamalla voimaanpanolain 42 §:n nojalla kunnallisveroprosentteja siten, että kunnanvaltuuston on määrättävä vuoden 2019 tuloveroprosentiksi vuoden 2018 tuloveroprosentti vähennettynä 12,47 prosenttiyksiköllä. Tällöin maakuntien rahoitukseen siirtyisi 11,14 mrd. euron kunnallisverotulo. Muutoksilla pyritään turvaamaan rahoitusvastuun siirtyminen kunnilta valtiolle mahdollisimman neutraalisti ja hallitusti, vaikkakin hallituksen esityksen säätämisjärjestysperusteluissa todetaan (HE 15/2017 vp, s. 675—677), että sääntely asettaa uudenlaisen rajoitteen kunnan verotusoikeudelle, ja sen voidaan lähtökohtaisesti nähdä olevan ristiriidassa perustuslaissa turvatun kuntien verotusoikeuden kanssa. Uudistus merkitsee verotuksen painopisteen siirtymistä veronsaajalta toiselle. Tällainen hallinnollinen muutos on tärkeää toteuttaa verovelvollisten näkökulmasta mahdollisimman neutraalisti yhdenvertaisuus turvaten. Ottaen kuitenkin huomioon kuntien määrä ja erilaisuus sekä se, että kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon menot ja niiden suhde kunnallisveron tuottoon vaihtelevat huomattavasti kunnittain, kunnallisveroprosentit todennäköisesti alenisivat eri kunnissa hyvin eri tavalla, jos sitä ei erillisin toimenpitein ehkäistä. Siitä seuraisi, että uudistuksen vaikutukset ansiotulojen verotukseen olisivat lähtökohtaisesti erilaiset asuinpaikasta riippuen.

Valtiovarainvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että leikattava prosenttiosuus selviää lopullisesti, kun valtion rahoitusvastuulle siirtyvien menojen määrä vahvistuu lopullisesti. Alennettava osuus on kuitenkin varsin huomattava, käytännössä yli puolet jokaisen kunnan kunnallisveroasteesta. Lisäksi valiokunta toteaa, että yhtä vuotta koskeva saman suuruinen muutos kaikissa kunnissa ei ole yhteydessä siihen, miten paljon varoja kunnassa on käytetty siirtyvien tehtävien hoi-

tamiseen. Tasasuuruinen alennus merkitsee myös sitä, että verotulojen rakenne muuttuu eri tavoin erilaisissa kunnissa. Erot kuntien välillä voivat olla suuriakin erityisesti, kun kiinteistöverotulojen suhteellinen osuus kunnan verotuloista kasvaa jatkossa. Verotulojen rakenne tulee muuttumaan lisäksi valtionosuusjärjestelmään ehdotettujen, uudistuksen vaikutuksia tasaavien mekanismien vuoksi.

Hallintovaliokunta pitää välttämättömänä, että kunnallisveroprosentin alentaminen tapahtuu uudistuksen voimaantulohetkellä kaikissa kunnissa samoin perustein, jotta kuntien veroprosenttien välinen ero ei uudistuksen takia välittömästi kasva merkittävällä tavalla nykyisestä. Perustuslakivaliokunta katsoo ehdotetun menettelyn olevan mahdollinen. Sen antaman lausunnon mukaan voimaanpanolain 42 § voidaan nyt käsillä olevassa erittäin poikkeuksellisessa tilanteessa säätää tavallisen lain säätämisjärjestyksessä perustuslain 121 §:n 3 momentin estämättä. Perustuslakivaliokunta pitää merkityksellisenä sitä, että lähtötasona vuoden 2019 veroprosentille ovat kuntien itsensä syksyllä 2017 päättämät vuoden 2018 veroprosentit (voimaantulon muutosehdotuksissa lähtötasona vuoden 2021 veroprosentille ovat vuoden 2020 veroprosentit). Lisäksi merkityksellistä on, että rajoitus tehdään verovelvollisten intressissä. Ehdotuksen tavoite on estää verotuksen tason yleinen kasvu sen johdosta, että kuntien tehtävien siirtäminen maakunnille ja valtion rahoituksen piiriin edellyttää valtion veron korotuksia. Hallituksen esityksen perusteluissa viitataan myös tarkoitukseen uudistaa peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmää, jolla turvattaisiin kuntien rahoitusperiaatteen toteutuminen uudistuksen yhteydessä (s. 676).

Vaikka ehdotettu määräaikainen kuntien tuloveroprosentin lakisääteinen alentaminen rajoittaa kuntien verotusoikeutta, on tällaiselle järjestelylle esitettävissä edellä todettuja painavia perusteita. Perustuslakivaliokunnan mielestä nämä perusteet liittyvät viime kädessä siihen, että rajoitus toteutetaan suuren, perustuslain 19 §:n turvaamiseen kytkeytyvän hallinnollisen uudistuksen siirtymäajan järjestelynä (PeVL 51/2005 vp, s. 2—3).

Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa, että ehdotus kunnallisveroprosentin alentamisesta koskee vain vuotta 2021. Valtiovarainvaliokunnan käsityksen mukaan, perustuslakivaliokunta on lausunnossaan asettanut korkean kynnyksen kuntien verotusoikeuteen puuttumiselle eikä se sen vuoksi puolla vaatimuksia, joiden mukaan määräaikainen verokatto tulisi säätää myös kahdelle seuraavalle vuodelle, kuten valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on ehdotettu. Vaatimuksen taustalla on valiokunnan mukaan sinänsä hyväksyttävä ajatus suojata kokonaisveroasteen nousua uudistuksen alkuvuosina ja vähentää riskiä ansiotuloverotuksen kiristymisestä.

Kuten hallintovaliokunta lausunnossaan toteaa, muutoksen jälkeenkin kunnallisvero on tason laskemisesta huolimatta edelleen kuntien merkittävin tulonlähde, yhteensä 7,5 mrd. euroa. Muutoksen myötä valtionosuuksien suhteellinen osuus alenee, koska iso tehtävälohko, johon valtionosuuksia on osoitettu, siirtyy maakunnille. Yhteisöveron suhteellinen osuus nousee, mutta sitä hillitään edellä todetun mukaisesti alentamalla kuntien osuutta yhteisöveron tuottoon. Kiinteistöveron suhteellinen osuus kuntien verotuloista kaksinkertaistuu, minkä vuoksi kiinteistövero palautetaan osaksi valtionosuusjärjestelmää. Kunnallisverotulojen siirtymä valtion verotuksen piiriin johtaa siihen, että joissakin kunnissa tulorakenne muuttuu veropainotteisesta enemmän valtionosuuspainotteiseksi. Sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoo, että kuntien tulorakenteen muutoksen vaikutuksia on tarpeen tarkkaan seurata.

Valiokunnan mietintöluonnos

Kuntien valtionosuudet

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että voimassa oleva laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta (1704/2009) kumotaan ja säädetään uusi laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta (jäljempänä uusi valtionosuuslaki). Kunnan peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmää on välttämätöntä muuttaa, jotta valtionosuusjärjestelmän perusteena käytettävät valtionosuusperusteet kuvaisivat uudistuksen jälkeen kunnille jääviä tehtäviä ja niihin liittyviä tarve-eroja. Muutoksia ehdotetaan valtionosuusjärjestelmän laskennallisiin valtionosuusperusteisiin, lisäosien määräytymisperusteisiin ja verotuloihin perustuvaan valtionosuuden tasaukseen. Järjestelmän perusrakenne säilyy ennallaan.

Hallintovaliokunta on lausunnossaan kuvannut kuntien valtionosuuksiin ehdotettavia muutoksia ja toteaa kokonaisarvionaan, että ehdotuksessa on kyse ennen kaikkea kuntien valtionosuusjärjestelmän sopeuttamisesta maakuntauudistukseen. Ehdotetuilla muutoksilla kunnan taloudessa säilytetään suhteellisesti sama tasapainotila kuin ennen uudistusta, mikä on perusteltu lähtökohta. Jatkossa kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmää tulee kuitenkin arvioida ja kehittää vastaamaan uudistuvien kuntien tarpeita ja toimintaympäristöä.

Hallintovaliokunta esittää ehdotettuun uuteen valtionosuuslakiin uutta pykälää (52 §) kustannustenjaon tarkistamisesta vuosina 2021—2023, jotta kunta-valtio-rahoitussuhde säilyy ennallaan siihen asti, kun sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyy kunnilta maakunnille vuoden 2021 alusta lukien, ja se jatkaa voimassa olevan kunnan peruspalvelujen valtionosuuslainsäädännön periaatteita valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon toteuttamisesta.

Kunnan omaisuuteen liittyvät järjestelyt

Uudistuksen toteuttamiseksi tarvittavista omaisuusjärjestelyistä ehdotetaan säädettäväksi voimaanpanolain 4 luvussa. Ehdotuksen mukaan sairaanhoitopiirien kuntayhtymien, erityishuoltopiirien ja maakunnan liittojen omaisuus, vastuut ja velvoitteet siirtyvät yleisseuraantona suoraan lain nojalla maakunnalle. Kunnan järjestämän perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalitoimen ja pelastustoimen käytössä olevat toimitilat säilyvät lähtökohtaisesti kuntien omistuksessa, mutta siirtyvät vuokrasopimuksen nojalla maakunnan hallintaan kolmen vuoden siirtymäkauden ajaksi. Hallintovaliokunnan lausuntoon viitaten sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa tässä yhteydessä, että edellä mainitun kolmen vuoden pituisen vuokrakauden ja mahdollisen jatkovuoden aikana toimitiloja ei tarvitse yhtiöittää, koska kyseessä on lakisääteinen velvoite. Sen jälkeen yhtiöittämisvelvollisuus olisi, koska vuokraus maakunnille tai yhtiöille on markkinaehtoista toimintaa. Siirtymäkauden jälkeen maakunta vuokraa kunnalta ne tilat, jotka se katsoo tarvitsevansa.

Maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvaan toimintaan liittyvä kunnan omistama irtaimisto siirtyy maakunnalle. Tämän lisäksi kunta siirtää maakunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämiseen liittyvät sopimukset. Voimaanpanolain 23 §:n mukaan kunnan on tehtävä vuoden 2017 loppuun mennessä maakunnalle yksityiskohtainen selvitys 20—22 §:ssä tarkoitetuista sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen käytössä olevista toimitiloista, siirtyvästä irtaimesta omaisuudesta ja sopimuksista. Uudistuksen aikataulumuutosten vuoksi valio-

kunta ehdottaa, että selvityksen tekemisen takarajaksi asetetaan 28.2.2020. Voimaanpanolain 24 §:n mukaan maakuntavaltuusto käsittelee kunnan selvityksen ja päättää sen perusteella 20—22 §:ssä tarkoitetuista sopimuksista ja irtaimen omaisuuden siirtymisestä maakunnalle ja maakunnan vastuulle. Kunnalla on 25 §:n mukaan valitusoikeus maakunnan päätökseen.

Ehdotetun 31 §:n mukaan maakunnan on siirrettävä omistukseensa tulleet kiinteistöt, kiinteistön hallintaan oikeuttavat osakeyhtiöiden osakkeet, maanvuokrasopimukset sekä toimitilojen vuokrasopimukset maakuntien yhdessä omistamalle, tätä tarkoitusta varten perustetulle osakeyhtiömuotoiselle palvelukeskukselle (voimaanpanoL 6 luku ja maakuntaL 16 luku). Hallituksen esityksessä ei ehdoteta kunnille korvattavaksi siirtyvää omaisuutta, vaan kunnan peruspääomaa alennetaan siirtyvää omaisuutta vastaavalla määrällä. Esityksen perustelujen mukaan kysymys on verovaroin rahoitetusta julkisesta omaisuudesta, joten korvauksen suorittaminen voisi asiallisesti merkitä kaksinkertaista verorasitusta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy hallintovaliokunnan näkemykseen siitä, että kunnan lakisääteisten tehtävien siirtoa vastaavalle omaisuuden siirrolle on sinänsä hyväksyttävät perusteet, jotka liittyvät kyseisten lakisääteisten julkisten tehtävien asianmukaiseen hoitamiseen.

Ehdotettu sääntely merkitsee, että kuntien omistamat perusterveydenhuollon ja sosiaalitoimen tilat säilyvät uudistuksen jälkeen lähtökohtaisesti kuntien omistuksessa. Siirtymäkauden jälkeen tilat voivat edelleen pysyä maakunnan hallinnassa vuokrasopimuksen nojalla, ne voidaan vuokrata tai myydä sosiaali- ja terveyspalveluja tuottaville, valinnanvapauden piirissä toimiville yhteisöille tai ne voivat poistua kokonaan sosiaali- ja terveyspalvelujen käytöstä.

Maakunta- ja sote-esityksen vaikutusarvioinnin (HE 15/2017 vp, s. 253—260) mukaan kuntien omistamille, sosiaali- ja terveydenhuollon käytössä oleville toimitiloille tapahtuu merkittäviä muutoksia uudistuksen toimeenpanon edetessä. Arviot perustuvat sosiaali- ja terveydenhuollon kehitysnäkymiin, väestönkehitykseen ja kokemuksiin, joita on kertynyt aiemmin toteutetuista muutoksista, kuten esimerkiksi kuntaliitoksista sekä Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän toiminnasta. Muutoksiin johtavia tekijöitä ovat muun muassa väestön ikääntyminen, työikäisen väestön siirtyminen kasvukeskuksiin, terveydenhuollon hoitokäytäntöjen muuttuminen sekä digitalisaation seurauksena syntyvät muutokset eli tekijät, jotka ovat osittain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun siirrosta riippumattomia.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetaan, että maakunta- ja sote-esityksen perustelujen ja valiokunnan saaman selvityksen mukaan kuntasektorin omistukseen on jäämässä uudistuksen jälkeen noin 6,8 milj. m^2 tällä hetkellä sosiaali- ja terveydenhuollon käytössä olevia toimitiloja (HE 15/2017 vp, s. 86 ja 254). Valmistelun yhteydessä on pyritty arvioimaan, miten kuntien omistamiin sosiaali- ja terveydenhuollon kiinteistöihin kohdistuva riski jakautuu ja miten suuren taloudellisen rasituksen riski mahdollisesti toteutuessaan aiheuttaisi kunnille. Saadun selvityksen mukaan noin 20 % kyseessä olevista toimitiloista tulee jossakin vaiheessa poistumaan sote-käytöstä.

Perustuslakivaliokunnan saamien selvitysten mukaan suurin riski sille, että kiinteistölle ei löydetä lainkaan uutta käyttötarkoitusta, on pienissä ja väestömäärältään taantuvissa, harvaan asutuissa kunnissa erityisesti silloin, jos kyseessä on laitospalvelurakennus. Seuraavaksi suurin riski kohdistuu vanhoihin avopalvelurakennuksiin tiheän palveluverkon omaavalla, mutta väestömää-

rältään taantuvalla alueella. Tämän suurimmalla todennäköisyydellä käytöstä kokonaan poistuvan ja vaille uutta käyttöä jäävän osuuden arvoksi on arvioitu vähennetyn jälleenhankintakustannuksen menetelmää käyttäen noin 315 milj. euroa sekä vuosittaisiksi ylläpitokustannuksiksi noin 3 milj. euroa (HE 15/2017 vp, s. 259). Mahdollisesti käyttämättömiksi jäävien tilojen määrä ja osuus kunnan omistamista toimitiloista tulisi todennäköisesti vaihtelemaan merkittävästi eri kunnissa. Olemassa olevien kiinteistöjen tämänhetkinen oletettu arvo ei osoita suoraan kunnan taloudellisen riskin suuruutta, vaan kunnan lopullinen, tilinpäätöksen tulokseen vaikuttava riski muodostuu käyttämättä jäävän tilan ylläpitokustannuksista, mahdollisesta jäljellä olevasta investointivelasta sekä kunnan taseessa olevasta poistamattomasta hankintamenosta.

Kuntien omistamasta rakennuskannasta kohdistuu aiemmin tehtyjen selvitysten perusteella merkittävin osuus eli noin 60 % opetustoimeen ja noin 20 % sote-toimitiloihin. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelu- ja toimitilaverkkoon tulevaisuudessa kohdistuvia muutoksia on käytännössä mahdotonta arvioida kunnittain yksityiskohtaisesti. Selvitystenkään perusteella ei voida tarkoin paikantaa, mihin yksittäiseen kuntaan muutos kohdistuu, sillä lopulliset ratkaisut palveluverkosta tulee tekemään maakunta ja valinnanvapauden piirissä olevien palveluiden osalta palveluiden tuottajat. Lisäksi maakunnan toimitilatarpeet voivat monituottajamalliin siirtymisen myötä vähentyä, ja tilalle tulevat yksityisen palvelutuotannon tilatarpeet.

Edellä todetut kysymykset ovat perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan valtiosääntöoikeudellisesti merkityksellisiä perustuslain 121 §:ssä turvatun kunnan asukkaiden itsehallinnon kannalta. Lähtökohtana sääntelyn arvioinnissa on pidettävä perustuslain esitöistä ilmenevää kantaa, jonka mukaan perustuslailla suojattu kunnallinen itsehallinto merkitsee kuntalaisille kuuluvaa oikeutta päättää kuntansa hallinnosta ja taloudesta. Tavallisella lailla ei voida puuttua itsehallinnon keskeisiin ominaispiirteisiin tavalla, joka asiallisesti ottaen tekisi itsehallinnon merkityksettömäksi (esim. PeVL 67/2014 vp, s. 5). Rahoitusperiaatteen toteutumista on arvioitava paitsi koko kuntasektorin tasolla myös kunkin yksittäisen kunnan osalta (PeVL 40/2014 vp, s. 3 ja PeVL 16/2014 vp, s. 3 sekä PeVL 41/2002 vp, s. 3/II). Valtiosääntöoikeudellinen kysymyksenasettelu palautuu näin ollen lausunnon mukaan siihen, johtaako omaisuuden siirto kunnilta maakunnille sellaiseen kuntien taloudellisen itsehallinnon heikennykseen, joka vaarantaisi kuntien mahdollisuudet päättää itsenäisesti taloudestaan ja siten myös omasta hallinnostaan.

Perustuslakivaliokunta katsoo, että ehdotetut muutokset eivät lähtökohtaisesti vaaranna yleisellä tasolla kuntien taloudellisen itsehallinnon edellytyksiä perustuslainvastaisella tavalla. Myöskään omaisuuden siirtoon liittyvät järjestelyt eivät vaikuta vaarantavan yleisesti kuntien kykyä huolehtia taloudestaan itsehallinnon periaatteiden mukaisesti. Perustuslakivaliokunnan mukaan on kuitenkin huomattava, että yksittäisten kuntien kannalta arvioituna vaikutusarviointiin liittyvät riskit eivät ole vailla valtiosääntöistä painoarvoa eikä ehdotusta voida pitää kunnallisen itsehallinnon perustuslain suojan kannalta ongelmattomana.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan näkemykseen, että voimaanpanolaissa tulee säädösperusteisesti varmistaa, että kunnan omaisuuteen liittyviin omaisuusjärjestelyihin kytketään kunnan itsehallinnon turvaava kompensaatiosääntely. Kunnan itsehallinto on turvattava säädösperustaisesti esimerkiksi tilanteessa, jossa investointeja vaatineiden tilojen jääminen uudistuksen seurauksena käyttämättömiksi taikka jokin muu uudistukseen kytkeytyvä,

mahdollisesti ennakoimatonkin peruste vaarantaisi kuntien mahdollisuuksia päättää itsenäisesti taloudestaan.

Perustuslakivaliokunta viittaa laadittavan sääntelyn malliksi esimerkiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettuun lakiin (valtionosuuslaki) sisältyvään säännökseen harkinnanvaraisesta avustuksesta. Valtionosuuslain 30 §:n mukaan kunnan valtionosuuden korottaminen on mahdollista, jos kunta on ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten kuntataloudellisten vaikeuksien vuoksi lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa. Tällaisella avustuksella tuetaan kuntaa nimenomaan sellaisessa poikkeuksellisessa taloudellisessa tilanteessa, johon kunnalla ei ole ollut mahdollisuutta vaikuttaa. Voimaanpanolakiin lisättävän uuden säännöksen tulee kuitenkin olla kunnan peruspalvelujen valtionosuuslakiin verrattuna itsenäinen. Harkinnanvaraisen avustussääntelyn edellytykset tulee kytkeä lisäksi valtionosuuslaista poikkeavasti yksittäisille kunnille nyt arvioitavana olevasta uudistuksesta aiheutuviin ongelmatilanteisiin. Perustuslakivaliokunnan mukaan edellä todetun kaltaisen täydennyksen tekeminen on edellytyksenä sille, että voimaanpanolaki voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Hallintovaliokunnan lausunnon mukaan omaisuuden lunastuksen suurimmat haasteet liittyvät maakunnan lunastusvelvollisuuden laajuuteen, lunastettavan omaisuuden arvon määrittämiseen, kuntien maaomaisuuden rooliin elinkeino- ja yhdyskuntarakennetekijänä sekä maakunnan lunastukseen tarvitsemaan rahoitukseen. Hallintovaliokunta ei lausunnossaan pitänyt lunastuskorvauksen maksamista tarkoituksenmukaisena ratkaisuna nyt käsiteltävänä olevan uudistuksen edellyttämien omaisuusjärjestelyjen toteuttamisessa. Hallintovaliokunta esitti lausunnossaan perustuslakivaliokunnan valtiosääntöoikeudellisen huomautuksen huomioon ottamiseksi voimaanpanolakiin uutta 35 §:ää.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa hallintovaliokunnan esittämän 35 §:n säännöksiä täsmennettäväksi uudistuksen omaisuusjärjestelyistä kunnille aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi siten, että korvauksen myöntämistä arvioidaan omaisuusjärjestelyistä aiheutuvan kunnallisveroprosentin laskennallisen korotustarpeen perusteella. Kunnalle aiheutuneita välittömiä kustannuksia ovat ehdotuksen mukaan kustannukset, joiden syntymiseen kunta ei olisi voinut omilla toimillaan vaikuttaa. Korvauksen määrässä ehdotetaan otettavaksi huomioon kunnan kokonaistaloudellinen tilanne maksettavan korvauksen porrastamisen avulla.

Kuntaa sitovien sopimusten ja vastuiden siirtäminen maakunnalle

Voimaanpanolain 22 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi kuntaa sitovien sopimusten ja vastuiden siirtämisestä maakunnalle. Lainkohdan nojalla muun muassa palvelutalokiinteistöjä koskevat kunnan ja kiinteistön omistajan väliset sopimukset samoin kuin kunnan ja asukkaan väliset vuokrasopimukset siirtyvät kunnilta sellaisenaan maakunnille. Ympäristövaliokunta on lausunnossaan (YmVL 22/2017 vp) ilmaissut huolensa siitä, miten vuokrasopimusten siirtäminen vaikuttaa palveluasuntojen vuokrien tasoon, kun maakunnalliseen toimintaan ei sovelleta arvonlisäveron palautusmenettelyä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että uudistuksen yhteydessä ei ole tarkoitus muuttaa sosiaalipalveluiden arvonlisäverovapauden perusteita. Tämän johdosta täydentävässä hallituksen esityksessä (HE 15/2018 vp) on rahoituslakia esitetty muutettavaksi niin, että maakunnalla olisi kun-

tien nykyistä palautusoikeutta vastaava oikeus saada hankintoihin sisältyvän arvonlisäveron korvaus. Kun hallituksen esityksen (HE 16/2018 vp) mukaiseen valinnanvapausmalliin ei sisälly maakunnan sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevaa yhtiöittämisvelvoitetta, ei siitä aiheudu lakiin perustuvia muutoksia maakunnan palvelutuotannon rakenteeseen, eikä myöskään lähtökohtaisesti muutoksia sosiaalihuoltolainsäädännön mukaisia asumismuotoja koskevaan nykyiseen verotuskäytäntöön.

Maakunnalle siirtyvät sellaiset yksittäisten henkilöiden vuokrasopimukset, jotka ovat luonteeltaan sosiaalipalvelua. Asuntojen tullessa maakunnan järjestämän sosiaalihuollon käyttöön asunnon vuokranantajana kunta voisi nykyisen verotuskäytännön mukaisesti hakeutua muiden vuokranantajien tavoin vuokraustoiminnastaan verovelvolliseksi, jolloin kunnalle palautetaan toimintaan sisältyvä arvonlisävero. Järjestäjän muutoksesta ei tällöin aiheudu muutosta arvonlisäveroon verrattuna nykytilaan.

Muuhun kuin sosiaalipalveluna toteutettavaan kunnan vuokra-asumiseen liittyvät sopimukset jäävät kunnalle. Asuntojen vuokra ei sisällä arvonlisäveroa, eikä vuokranantaja saa vähentää vuokraustoiminnan menojen arvonlisäveroa. Tavallinen vuokra-asuminen ei ole sosiaalihuoltoon kuuluvan arvonlisäverottomuuden piirissä nykyisinkään. Vuokra-asumisen jääminen kuntaan ei tarkoita muutoksia asukkaan vuokrasuhteeseen. Maakuntaan ei siis siirretä tavanomaisia vuokrasopimuksia, jotka eivät liity sosiaalihuollon järjestämiseen. Sellaisia ovat esimerkiksi tilanteet, jossa kunnan sosiaalitoimi on toiminut jälleenvuokraajana asukkaan maksuhäiriömerkintöjen vuoksi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että uudistus antaa hyvän mahdollisuuden pohtia asukkaita palvelevia toimintakäytäntöjä eri asumispalveluissa samoin kuin kuntien ja maakuntien roolia asunnottomuuden ennalta ehkäisyssä osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuutta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmän uudistaminen

Maakunnan järjestämisvastuu sosiaali- ja terveyspalveluista

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistuksen valmisteluun liittyvissä selvityksissä tärkeimpinä korjauskeinoina palvelujen riittämättömyyteen, eriarvoisuusongelmiin, järjestelmän sekä kustannusvaikuttavuuden parantamiseen on ollut pirstaleisen sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuun integroiminen mahdollisimman laajasti samaan kokonaisuuteen sekä peruspalvelujen että erikoistason palvelujen osalta. Tämä edellyttää järjestämisvastuussa olevien toimijoiden kantokyvyn merkittävää vahvistamista.

Sosiaalihuollon, perusterveydenhuollon ja erityispalvelujen mahdollisimman laaja järjestäminen yhden vastuutahon toimesta, eli integraatio, perustuu siihen, että näin voidaan turvata parhaiten asiakkaiden ja potilaiden riittävät, laadukkaat sekä oikea-aikaiset palvelut. Palvelujen järjestäminen yhden vastuutahon toimesta käsittää sekä horisontaalisen integraation (sosiaalihuollon palvelut ja terveydenhuollon palvelut) että vertikaalisen integraation (peruspalvelut ja erityispalvelut). Laaja integraatio turvaa parhaiten sen, että eri toimijoilla on toisaalta edellytykset kantaa vastuu

kokonaisuudesta ja samalla niillä ei ole nykyiseen tapaan kannustetta asiakkaiden ja potilaiden siirtämiseen vastuutaholta toiselle.

Uudistuksen yksi keskeinen tavoite on myös sosiaalihuollon ja terveydenhuollon peruspalvelujen vahvistaminen. Palvelujen kokoaminen laajasti samaan vastuuorganisaatioon yhden johdon ja yhteisen budjetoinnin alle ohjaa siihen, että järjestämisvastuussa olevilla maakunnilla on vahva peruste kehittää palvelukokonaisuuden kaikkia osia sekä toiminnallisesti että resursoinnin osalta tasapuolisesti. Perustuslakivaliokunta piti lausunnossaan (PeVL 26/2017 vp) erittäin tärkeinä maakunta- ja sote-esityksen sekä valinnanvapauslakiesityksen tavoitteita sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluiden vahvistamisesta, asiakkaiden valinnanmahdollisuuksien edistämisestä ja palveluiden saatavuuden sekä laadun parantamisesta. Perustuslakivaliokunta toisti myös käsityksensä siitä, että sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamiselle on perusoikeusjärjestelmään pohjautuvia painavia perusteita, jotka puoltavat sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämis- ja tuottamisvastuun siirtämistä yksittäisiä kuntia suurempien toimijoiden hoidettavaksi (PeVL 26/2017 vp, s. 44 ja PeVL 75/2014 vp, s. 2/I).

Integroidun palvelurakenteen tavoitteena on lisäksi mahdollistaa käytössä olevien voimavarojen vaikuttava ja kustannustehokas hyödyntäminen. Julkisen talouden kestävyysvaje edellyttää, että olemassa olevat voimavarat ovat täysimääräisesti käytössä ja ne saadaan jaetuksi mahdollisimman tasapainoisesti maan eri osiin. Määrittelemällä palvelujen järjestämisvastuu nykyistä suuremmille alueille, voidaan ne suunnitella ja toteuttaa tavalla, joka ottaa huomioon sekä haja-asutusalueiden että taajamien ja kaupunkien tarpeet.

Hallituksen esityksessä (HE 15/2017 vp) ehdotettu uusi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmä muuttaa olennaisesti nykyisiä palvelurakenteita. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu ei perustu jatkossa enää kuntien toimintaan, vaan tehtävä siirtyy maakuntalain 7 §:n sekä järjestämislain 9 §:n mukaisesti alueellisesti nykyisiä maakuntia vastaaville uusille itsehallinnollisille maakunnille. Järjestämisvastuussa olevien organisaatioiden määrä vähenee vajaasta kahdestasadasta kahdeksaantoista. Tämä tarkoittaa sitä, että järjestämisvastuussa olevien kantokyky erityisesti peruspalveluissa kasvaa olennaisesti verrattuna nykyiseen. Samalla järjestämisvastuun sisältö muuttuu. Nykyisessä järjestelmässä järjestämisvastuussa olevat kunnat tai kuntayhtymät ovat päättäneet laajasti itse palvelujen tuottamisesta. Ehdotettu palvelujärjestelmä perustuu uudenlaiselle monituottajamallille, josta säädetään yhtäältä järjestämislain 3 luvussa sekä uudistukseen liittyvässä sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapautta koskevassa lakiehdotuksessa (HE 16/2018 vp), josta sosiaali- ja terveysvaliokunta antaa erillisen mietinnön. Järjestämislain 22 §:n mukaan maakunnan on omassa tuotannossaan erotettava järjestäminen ja tuottaminen toisistaan. Myös rahoituksen lähtökohtainen vastuu muuttuu olennaisesti, kun nykyisessä järjestelmässä rahoitusvastuu on perustunut järjestämisvastuussa olevien kuntien tai kuntayhtymän jäsenkuntien verotusoikeuteen. Ehdotetussa mallissa rahoitusvastuu perustuu pääosin valtion rahoitukseen.

Saadun lausuntopalautteen perusteella palvelujen järjestäjien määrä jää edelleen eräiden asiantuntijoiden mukaan liian suureksi. Joidenkin asiantuntijanäkemysten mukaan osa maakunnista on jo uudistuksen alkuvaiheessa varsin pieniä ja siten voimavaroiltaan ja järjestämiseen tarvittavalta osaamiseltaan varsin paljon heikompia kuin toiset maakunnat. Myös eräissä asiantuntijaraporteissa on suositeltu pienempää järjestäjien määrää. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön

sekä valtiovarainministeriön toimeksiannosta tehdyssä selvityshenkilöhankkeen raportissa linjattiin, että muodostettavien itsehallintoalueiden sopiva määrä olisi 9—12.[1]

Sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoo, että perustettavilla 18 maakunnalla on nykytilaan verrattuna merkittävästi paremmat edellytykset järjestämisvastuutaan toteuttaen varmistaa tarkoituksenmukainen palvelurakenne sekä laadukkaiden ja vaikuttavien palvelujen toteutuminen. Hallituksen esityksen mukaisessa aluejakoratkaisussa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäjien määrä vähenee nykyisestä olennaisesti ja niiden kantokyky kasvaa. Palvelujen yhdenvertaista saatavuutta sekä laatua varmistaa valiokunnan näkemyksen mukaan osaltaan lisäksi se, että palveluja kootaan tulevassa rakenteessa varsin laajasti maakuntien rajat ylittävällä tavalla suurempien maakuntien järjestämisvastuulle. Tämä koskee erityisesti erikoissairaanhoidon päivystystä sekä kapeampaa erityisosaamista ja kalliimpia toimenpiteitä vaativia palveluja. Lisäksi valiokunta pitää tärkeänä, että palvelujen järjestämisen rakenteeseen muodostetaan viisi yhteistyöaluetta sosiaali- ja terveydenhuollon alueellista yhteensovittamista, kehittämistä sekä yhteistyötä varten.

Valiokunta toteaa, että koska maakuntien kantokyky on keskenään erilainen, on tärkeää, että maakuntalakiin ja järjestämislakiin on sisällytetty säännökset arviointimenettelystä. Sen johdosta valtioneuvosto voi päättää asetetun maakuntajakoselvittäjän esityksestä maakuntajaon muuttamisesta vastoin kunnan ja maakunnan tahtoa. Arviointimenettely voi käynnistyä sekä valtiovarainministeriön että sosiaali- ja terveysministeriön aloitteesta muun muassa silloin, jos on osoittautunut, että maakunnan kyky järjestää palveluja on vaarantunut. Valiokunta pitää tärkeänä, että tämä menettely turvaa osaltaan palvelujen yhdenvertaista saatavuutta ja laatua, jos maakunnan kantokyky ei riitä palvelujen järjestämisvastuun toteuttamiseen.

Ehdotuksen mukaan kunta on jatkossakin vastuussa asukkaittensa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä. Kunnan olisi strategisessa suunnittelussaan asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiselle tavoitteet sekä määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet. Myös maakunnan on omassa toiminnassaan huolehdittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä. Maakunnan on toimittava yhteistyössä alueensa kuntien kanssa. Lisäksi maakunnan on tuettava kuntia asiantuntemuksellaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä. Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävän merkitystä tulevissa rakenteissa sekä kansalaisten omaa vastuunottoa terveytensä edistämisestä ja omahoidossaan. Sen onnistuminen on ratkaisevaa ennen kaikkea ihmisten hyvinvoinnin kannalta, mutta myös palvelujärjestelmälle aiheutuvan kuormituksen sekä kustannusten kannalta.

Järjestämislaissa otetaan huomioon erikseen valmisteltava valinnanvapauslaki. Maakunnan on järjestämislain 12 §:n mukaan järjestettävä sosiaali- ja terveydenhuolto siten, että asiakkaalla on mahdollisuus valita palveluntuottaja siten kuin valinnanvapaudesta erikseen säädetään.

1 Selvityshenkilöinä hankkeessa toimivat valtiontalouden tarkastusviraston pääjohtaja Tuomas Pöysti, Kouvolan kaupungin apulaiskaupunginjohtaja Annikki Niiranen sekä Tampereen yliopiston professori Arto Haveri.

Yhteistyöalueet ja yhteistyösopimus

Koska maakuntien kantokyky vaihtelee, on sosiaali- ja terveysvaliokunnan näkemyksen mukaan palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi tärkeää, että kapeampaa erityisosaamista ja kalliita investointeja vaativien palvelujen järjestämisvastuu kootaan kantokyvyltään vahvemmille alueille. Maakuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon alueellista yhteensovittamista, kehittämistä ja yhteistyötä varten on järjestämislain 10 §:n mukaan viisi yhteistyöaluetta. Yhteistyöalueisiin kuuluvat maakunnat säädetään valtioneuvoston asetuksella siten, että yliopistollista sairaalaa ylläpitävät Pirkanmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen maakunnat kuuluvat eri yhteistyöalueisiin. Yhteistyöalueet vastaavat nykyisen erikoissairaanhoitolain 9 §:n 3 momentin mukaisesti vahvistettuja erityisvastuualueita.

Yhteistyöalueisiin kuuluvista maakunnista säädetään hallituksen esityksen mukaan valtioneuvoston asetuksella. Perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 26/2017 vp, s. 27—28) mukaan ehdotettu asetuksenantovaltuus on varsin avoin. Se ei sisällä muita asetuksenantajan harkintaa rajaavia säännöksiä kuin maininnan yhteistyöalueiden lukumäärästä ja edellytyksen siitä, että yliopistollista sairaalaa ylläpitävät maakunnat kuuluvat eri yhteistyöalueisiin. Yhteistyöalueella on maakunnan palveluiden järjestämisen kannalta huomattava merkitys esimerkiksi maakuntien yhteistyösopimuksen kautta. Ottaen huomioon perustuslain 121 §:n 4 momenttiin sisältyvä lailla säätämisen vaatimus sääntelyä yhteistyöalueiden muodostamisen perusteista on perustuslakivaliokunnan mukaan välttämätöntä täsmentää. Tällainen muutos on perustuslakivaliokunnan mukaan edellytys järjestämislain käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Hallintovaliokunta on ehdottanut säännöksen täsmentämistä maantieteellisen eheyden vaatimuksella sekä viittauksella palvelurakenteen suunnitteluun ja toteutukseen yhteistyösopimuksessa sovitulla tavalla. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ei pidä tätä täsmennystä riittävänä. Hallintovaliokunnan ehdottamassa muodossa valtioneuvoston asetusta täsmennettäisiin käytännössä vain maantieteellisen eheyden vaatimuksella, koska yhteistyösopimuksella ei voida täsmentää valtioneuvoston asetuksella säätämisen edellytyksiä. Maakuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon alueellista yhteensovittamista varten perustettavat yhteistyöalueet kuuluvat sosiaali- ja terveysvaliokunnan toimialaan. Valiokunta toteaa, että yhteistyöalueita koskevaa asetuksenantovaltuutta on tarpeen täsmentää myös sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnallisuutta määrittävällä edellytyksellä. Valiokunta ehdottaa, että yhteistyöalueiden muodostamista koskevaa säännöstä täsmennetään perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella siten, että lakiin lisätään yhteistyöalueiden muodostamisen edellytyksinä alueiden maantieteellisen yhtenäisyyden lisäksi toiminnallisuus, joka liittyy alueen väestön palvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen sekä potilasturvallisuuteen ja palvelujen saavutettavuuteen.

Yhteistyöalueelle laaditaan järjestämislain 10 §:n 2 momentin mukaan maakuntien yhteistyösopimus, jonka laatimisen edellyttämistä hallintotehtävistä säädetään pykälän 3 momentissa vastuu Pirkanmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen maakunnille. Yhteistyöalueen tehtävänä on toteuttaa yhteistyösopimuksen pohjalta alueellista yhteistyötä sopimuksen mukaisesti. Yhteistyösopimuksesta säädetään tarkemmin järjestämislain 16 §:ssä. Ehdotetussa mallissa on nykyiseen erityisvastuualueita koskevaan sääntelyyn verrattuna lailla säädetyt tiukemmat edellytykset yhteistyösopimukselle sekä valtioneuvoston toimivalta puuttua yhteistyösopimuksen sisältöön laissa säädetyillä perusteilla. Valtioneuvostolle on säädetty toimi-

valta päättää sopimuksen sisällöstä, jos alueet eivät pääse sopimukseen yhteistyösopimuksen sisällöstä tai sopimus ei vastaa järjestämislain 16 §:n 1 ja 3 momentissa sille säädettyjä edellytyksiä taikka asukkaiden yhdenvertaisuus tai palvelujen saatavuus, saavutettavuus sekä laatu, vaikuttavuus ja tuottavuus vaarantuvat yhteistyöalueella. Laissa säädetyt tiukemmat edellytykset sekä valtioneuvoston toimivalta rajoittaa sinänsä maakunnan asukkaiden itsehallintoa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että nykyistä tiukempia edellytyksiä voidaan pitää säädettävässä 18 alueen mallissa kuitenkin välttämättömänä, jotta turvataan yhdenvertaiset sosiaali- ja terveyspalvelut.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan asiantuntijakuulemisissa nousi esiin huoli siitä, että maakunnille ei ole asetettu yhteistyösopimuksen valmistelun yhteydessä velvollisuutta kuulla alueen yliopistoja järjestämislain 16 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitetusta yhteistyöstä ja työnjaosta koulutuksen, tutkimuksen ja kehittämistoiminnan toteuttamisessa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää yliopistojen roolia tärkeänä ja ehdottaa, että yhteistyösopimuksen valmistelua koskevaan järjestämislain 17 §:n 1 momenttiin lisätään säännös sosiaali- ja terveysalan koulutusta antavien yliopistojen kuulemisesta.

Palvelujen kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin

Maakunnilla on vastuu huolehtia asianmukaisesta palvelujen saatavuudesta ja saavutettavuudesta. Palvelut tulee toteuttaa yhteen sovitettuina palvelukokonaisuuksina sekä maakunnan väestön tarpeet huomioon ottaen lähellä asiakkaita, lähipalveluina. Palveluja voidaan kuitenkin järjestämislain 11 §:n 1 momentin mukaisesti koota suurempiin kokonaisuuksiin yhdelle tai useammalle maakunnalle, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden ja laadun sekä asiakkaiden oikeuksien varmistamiseksi tehtävän vaativuuden, harvinaisuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Siitä, mitkä palvelut kootaan kokonaisuuksiksi sekä siitä, mihin maakuntiin ne kootaan, säädetään valtioneuvoston asetuksella. Valiokunta korostaa lääketieteellisesti harvinaisten ja vaativien sairauksien valtakunnallisen ohjauksen ja koordinoinnin tarpeellisuutta asiakkaiden yhdenvertaisen hoidon sekä kustannustehokkaan järjestämisen varmistamiseksi yli maakuntarajojen.

Järjestämislain 11 §:n 2 momentissa säädetään lisäksi niistä 12 maakunnasta, jotka vastaavat laajan ympärivuorokautisen päivystyksen palveluista. Siitä, mitä ovat laajaan ympärivuorokautiseen päivystykseen kuuluvat palvelut, säädetään kyseisen momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella.

Maakunta, jonka tehtäväksi joko suurempiin kokonaisuuksiin koottu palvelu tai laajan ympärivuorokautisen päivystyksen palvelu on osoitettu, vastaa järjestämislain 11 §:n 3 momentin mukaan palvelun yhdenvertaisesta saatavuudesta sekä päättää palvelujen tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä, palvelun tuottamistavasta, tuottamisen valvonnasta ja viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä näissä palveluissa. Muilla maakunnilla ei ole päätösvaltaa näistä palveluista, eivätkä ne saa tuottaa tai hankkia niitä muualta. Toisin sanoen tämä tarkoittaa, että sille maakunnalle, jolle kyseiset tehtävät osoitetaan, siirtyy maakuntalain 7 §:n ja järjestämislain 9 §:n mukaiseen järjestämisvastuuseen kuuluvat tehtävät kootuista palveluista.

Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan (PeVL 26/2017 vp, s. 27), että lakiehdotus jättää valtioneuvoston asetuksella säänneltäväksi sen, mitkä sosiaali- ja terveydenhuoltoon kuuluvista pal-

veluista ja tehtävistä kootaan suurempiin kokonaisuuksiin. Siten maakunnan tehtävät ja toimivalta näissä palveluissa ja tehtävissä jäävät määräytymään lain sijasta valtioneuvoston asetuksella. Asetuksen antamista rajaa ainoastaan vaatimus siitä, että kokoaminen on välttämätöntä palvelujen saatavuuden ja laadun sekä asiakkaiden oikeuksien varmistamiseksi tehtävän vaativuuden, harvinaisuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Laintasoinen sääntely koottavista palveluista ja tehtävistä muodostuu perustuslain 121 §:n 4 momenttiin sisältyvän lailla säätämisen vaatimuksen kannalta perustuslakivaliokunnan mukaan liian epätäsmälliseksi, erityisesti ottaen huomioon muita kuin koottuja palveluja ja tehtäviä hoitavia maakuntia koskevat, järjestämislain 11 §:n 3 momentista aiheutuvat rajoitukset. Laissa on nyt ehdotettua täsmällisemmin määriteltävä, millaisia palveluita ja tehtäviä kokoaminen voi koskea. Tällainen muutos on perustuslakivaliokunnan mukaan edellytys järjestämislain käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että järjestämislain 11 §:ssä tarkoitetusta palvelujen ja palveluihin sisältyvien toimenpiteiden kokoamisesta suurempiin kokonaisuuksiin säädetään nykyisin terveydenhuoltolain (1326/2010) 45 §:ssä ja sosiaalihuoltolain (1301/2014) 33 a §:ssä. Tosin kyseisissä laeissa asetuksenantovaltuus liittyy määritelmällisesti palvelujen keskittämiseen. Niissä on ehdotettua järjestämislain 11 §:ää tarkemmat kriteerit asetuksenantovaltuuksien rajauksiksi. Valiokunta ehdottaa 11 §:n 1 momentin täsmentämistä perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta siten, että pykälässä viitataan sosiaalihuoltolain 33 a §:n ja terveydenhuoltolain 45 §:n mukaisiin asetuksenantovaltuuksiin.

Kansalaisaloite: Terveydenhuoltolain 50 §:n 3 momentti on muutettava

Kansalaisaloitteessa (KAA 3/2017 vp) ehdotetaan terveydenhuoltolain 50 §:n muuttamista siten, että laajan ympärivuorokautisen päivystyksen luetteloon lisätään Vaasan sairaanhoitopiiri ja että pykälästä poistetaan Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin velvollisuus järjestää päivystyspalvelut suomen ja ruotsin kielellä siten, että potilas saa palvelut valitsemallaan kielellä. Aloitteessa katsotaan, että Vaasan sairaanhoitopiiri täyttää laajan ympärivuorokautisen päivystyksen järjestämiselle asetetut kriteerit. Kansalaisaloitteen käsittelyn yhteydessä aloitteen tekijöiden edustajat ovat esittäneet asiallisesti vastaavien muutosten tekemistä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 11 §:ään. Perustuslakivaliokunta kiinnitti sote-uudistuksesta antamassaan lausunnossa huomiota myös järjestämislain 11 §:n sääntelyyn palvelujen kokoamisesta suurempiin kokonaisuuksiin. Pykälän 2 momentin sääntely perustuu vuoden 2017 alussa voimaan tulleisiin terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain muutoksiin, joilla laaja päivystys keskitettiin 12 yksikköön. Perustuslakivaliokunta totesi tuolloisesta lakiehdotuksesta antamassaan lausunnossa (PeVL 63/2016 vp, s. 6), että perustuslain 17 §:n kielelliset perusoikeudet parhaiten toteuttavana ratkaisuna voidaan pitää sitä, että laajan päivystyksen yksikkö sijoitettaisiin sekä Vaasan että Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin. Lisäksi valiokunta totesi perustuslain 17 §:n 2 momentin edellyttävän, että myös ehdotetussa ratkaisussa turvataan kattavasti ruotsinkielisen väestön oikeus kiireelliseen sairaanhoitoon ja muihin sosiaali- ja terveyspalveluihin omalla kielellään asioiden ja samanlaisten perusteiden mukaan kuin suomenkielisen väestön kohdalla. Valiokunta asetti tavallisen lain säätämisjärjestyksen edellytykseksi, että kielellisten oikeuksien käytännön toteutuminen turvataan vähintään asettamalla Seinäjoen keskussairaalalle nimenomainen lakisääteinen velvoite huolehtia siitä, että Vaasasta Seinäjoelle siirtyvät ruotsinkieliset voivat käytännössä käyttää omaa kieltään.

Valiokunnan mietintöluonnos

Terveydenhuoltolakiin otettiin perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta säännös, jonka mukaan väestön kielellisten oikeuksien turvaamiseksi Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin on järjestettävä päivystyspalvelut suomen ja ruotsin kielellä siten, että potilas saa palvelut valitsemallaan kielellä. Asiallisesti vastaava säännös sisältyy järjestämislain 11 §:n 2 momenttiin. Perustuslakivaliokunta piti puutteena sitä, ettei säännöksessä tai sen perusteluissa ole tehty selkoa siitä, miten valiokunnan lausunnossa edellytetty kielellisten oikeuksien käytännön toteutuminen turvataan. Perustuslakivaliokunnan mukaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan tulee vielä — tarvittaessa valtioneuvostolta pyydettävän lisäselvityksen valossa — varmistua kielellisten oikeuksien toteutumiseksi tarvittavien toimenpiteiden riittävyydestä. Perustuslakivaliokunta painotti erityistä tarvetta ryhtyä edellä kuvattujen kaltaisiin ratkaisuihin kielellisten oikeuksien toteutumiseksi käytännössä.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri on järjestänyt ruotsin kielen koulutusta henkilökunnalleen viime vuosina tehostetusti. Erityisesti päivystysalueen henkilökunnan ruotsin kielen taitoa on kohennettu ja yli kolmesataa työntekijää on osallistunut ruotsin kielen koulutukseen. Sosiaali- ja terveysministeriön tekemän selvityksen mukaan vuonna 2017 avohoidon potilaskäynneistä Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirissä oli 1,3 % Vaasan sairaanhoitopiirin alueelta (5 591 käyntiä). Näistä avohoidossa asioineista henkilöistä 182 oli ilmoittanut äidinkielekseen ruotsin. Kaikkiaan vuoden 2017 aikana oli Vaasan sairaanhoitopiirin asukkaista 25 ruotsinkielistä käyttänyt Seinäjoen keskussairaalan päivystyspoliklinikan palveluita. Tämä kuvaa ministeriön mukaan sitä, että Vaasan keskussairaala on voinut vuoden 2016 terveydenhuoltolain muutoksen jälkeenkin ylläpitää kattavaa väestön palvelut turvaavaa päivystystä. Vaativissa tilanteissa Vaasa on käyttänyt yliopistosairaaloiden palveluita, kuten erityisvastuualueensa Turun yliopistollista sairaalaa tai tarvittaessa Tampereen tai Helsingin yliopistosairaaloita.

Terveydenhuoltolain 50 § edellyttää laajan päivystyksen sairaalaa tarjoamaan laajasti palveluita usealla lääketieteen erikoisalalla ympärivuorokautisesti välittömästi ja sillä on oltava voimavarat terveydenhuollossa tarvittavan valmiuden ylläpitämiseen ja erityistilanteiden hoitamiseen. Muiden sairaanhoitopiirien keskussairaalan yhteydessä toimivalla yhteispäivystyksellä on oikeus aina itse päättää järjestämissopimuksen mukaisesti päivystyksensä laajuudesta. Tällainen sairaanhoitopiiri voi siten muodostaa sen laajuisen ja toiminnallisesti monipuolisen päivystyksen yksikön, jota palvelujen saavutettavuus, päivystyspisteiden väliset etäisyydet ja sairaanhoitopiirin väestön kielellisten oikeuksien toteuttaminen edellyttävät.

Maakunta, jonka vastuulla on järjestämislain 11 §:n 2 momentissa tarkoitettu päivystys, päättää muun muassa palvelujen tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä, palvelun tuottamistavasta ja tuottamisen valvonnasta. Muilla maakunnilla ei 11 §:n 3 momentin mukaan ole päätösvaltaa näistä palveluista eivätkä ne saa tuottaa tai hankkia muualta mainittuja palveluja.

Sosiaali- ja terveysministeriön antaman selvityksen mukaan voimassa oleva terveydenhuoltolain 50 § ja ehdotettu järjestämislain 11 § mahdollistavat erityisvastuualueella ja jatkossa järjestämislain mukaisella yhteistyöalueella kattavan erikoissairaanhoidon päivystyksen ja toimivan työnjaon yhteistyössä sairaanhoitopiirien ja jatkossa maakuntien kesken. Sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoo, ettei säännöstä laajan ympärivuorokautisen päivystyksen palveluista terveydenhuolto-

lain 50 §:ssä eikä järjestämislain 11 §:ssä ole tarkoituksenmukaista muuttaa tässä yhteydessä ja ehdottaa kansalaisaloitteen hylkäämistä.

Valiokunta korostaa, että ruotsinkielisen väestön oikeus kiireelliseen sairaanhoitoon ja muihin sosiaali- ja terveyspalveluihin omalla kielellään ja samanlaisten perusteiden mukaan kuin suomenkielisen väestön kohdalla on turvattava käytännössä. Valiokunta pitää välttämättömänä, että Vaasan keskussairaalan väestön tarpeita vastaavan päivystyksen riittävyyttä seurataan ja tarvittaessa kehitetään maakuntien välistä yhteistyötä.

Järjestämisen ja tuottamisen erottaminen

Tuleva sosiaali- ja terveydenhuollon rakenne perustuu järjestämisen ja tuottamisen toimintojen erottamiseen. Maakunnan velvollisuudesta erottaa omassa toiminnassaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen ja tuottaminen säädetään järjestämislain 22 §:ssä. Käytännössä järjestämisen ja tuottamisen erottaminen myös maakunnan omassa toiminnassa tarkoittaa, että maakunnassa on näitä tehtäviä varten eri viranomaiset, joiden tehtävät ja keskinäiset suhteet on lainsäädännössä määritelty. Järjestämisestä vastaavalla maakunnan viranomaisella ei ole toimivaltaa päättää siitä, miten maakunnan liikelaitos käytännössä toteuttaa oman palvelutuotannon. Toisaalta tuottamisesta vastaava maakunnan liikelaitos ei voi päättää järjestäjälle kuuluvista asioista.

Hallituksen esitys ei sisällä kuvausta maakunnan järjestämisestä vastaavasta viranomaisesta. Sen sijaan järjestämisvastuusta säädetään yleisesti maakuntalain 7 §:ssä. Sen mukaan tehtävien hoidosta järjestämisvastuussa oleva maakunta vastaa asukkaan laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta ja palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisesta sekä järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden: 1) yhdenvertaisesta saatavuudesta 2) tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä; 3) tuottamistavasta; 4) tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta; sekä 5) viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä. Maakunnan järjestämisestä vastaavan viranomaisen yleiset vastuut ovat siten erittäin laajat.

Sosiaali- ja terveydenhuollon osalta maakunnan järjestämisvastuuseen kuuluu lisäksi vastuu asiakkaiden palvelujen integraatiosta. Tästä säädetään järjestämislain 9 §:ssä. Sen mukaan maakunnan järjestämisvastuuseen kuuluu vastuu asiakkaiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhteensovittamisesta kokonaisuuksiksi ja toiminnan yhteensovittaminen kunnan, valtion ja maakunnan muiden palvelujen kanssa. Järjestämisvastuussa oleva maakunta huolehtii lisäksi siitä, että palveluntuottajat toimivat keskenään yhteistyössä siten, että asiakkaiden käytössä on yhteen sovitettuja palveluja. Säännöksen tarkoituksena hallituksen esityksen mukaan on varmistaa yksilön tarpeen mukaisten palvelujen toteutuminen myös monituottajamallissa, josta säädetään tarkemmin valinnanvapauslakiehdotuksessa. Maakunnan on huolehdittava siitä, että erilaisia palveluja tarvitsevan ja käyttävän henkilön palvelut muodostavat tarpeen mukaisen ja keskenään yhteen sovitetun kokonaisuuden. Integroidussa palvelukokonaisuudessa ei ole hallituksen esityksen mukaan tarpeettomia päällekkäisiä palveluja eikä myöskään palveluvajeita. Järjestäjäviranomaisen vastuu asiakkaiden palvelujen integraation toteuttajana on siten valiokunnan näkemyksen mukaan hyvin merkittävä.

Maakunnan omasta palvelujen tuottamisesta vastaa maakuntalain 52 §:ssä tarkoitettu liikelaitos. Kaikki maakunnan omat sosiaali- ja terveyspalvelut on annettava yhden liikelaitoksen tuotetta-

vaksi. Säätämällä yhdestä sosiaali- ja terveydenhuollon liikelaitoksesta, on tarkoitus varmistaa, että vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon tuotannosta on maakunnan oman tuotannon osalta yhdellä taholla.

Ehdotetussa uudistuksessa sosiaali- ja terveyspalveluja tuottaisivat maakuntien liikelaitokset sekä markkinoilla tuotettavissa palveluissa maakuntien, yksityisten ja järjestöjen omistamat yhtiöt ja itsenäiset ammatinharjoittajat. Maakunnan omaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutuotantoa varten oleva maakunnan liikelaitos on kuntalain kunnallista liikelaitosta koskevien säännösten tapaan osa maakunnan organisaatiota ja siten maakuntavaltuuston alainen. Liikelaitos on maakunnan sisällä kuitenkin toiminnallisesti ja taloudellisesti eriytetty. Liikelaitoksessa on ehdotettavan maakuntalain mukaan oma ammattijohto. Liikelaitoksella on myös oma talousarvio erillisenä osana maakunnan talousarviota.

Hallituksen esityksen mukaan liikelaitos käyttää tehtäviensä edellyttämää julkista valtaa ja näin ollen perusoikeuksien näkökulmasta päätöksenteko jakautuu siten, että liikelaitoksen ammattijohto ja muut virkamiehet pääosin tekevät sosiaali- ja terveyspalveluiden tuotannossa yksilöitä koskevia oikeusharkintaisia päätöksiä. Koska hallituksen esitys ei sisällä kuvausta maakunnan järjestämisestä vastaavan viranomaisen toiminnasta ja sen organisoinnista, ei julkisen vallan käyttö maakunnan järjestäjäviranomaisen ja tuottajaviranomaisen välillä muodostu perustelujen valossa täysin selkeäksi. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää siten tärkeänä maakuntalain 28 §:n 1 momentin säännöstä siitä, että maakunnan hallintosäännössä annetaan tarpeelliset määräykset palvelujen tuottamisesta ja viranomaispäätöksiä koskevan toimivallan käytön järjestämisestä maakunnassa ja liikelaitoksessa, koska myös maakunnan järjestäjäviranomaiselle kuuluu vastuuta perusoikeuksien toteutumisesta.

Maakuntavaltuuston rooli on suhteessa sekä järjestämiseen että tuottamiseen ennen kaikkea strateginen. Maakuntavaltuusto asettaa maakunnan toiminnan keskeiset tavoitteet ja tekee strategiset päätökset. Maakuntavaltuusto asettaa maakunnan ja sen toiminnan keskeiset tavoitteet maakuntastrategiassa. Siinä valtuuston on sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen osalta otettava huomioon palvelujen järjestäminen ja tuottamista koskevat strategiset linjaukset sekä lakisääteiset palvelutavoitteet. Näitä ovat erityisesti järjestämislain 14 §:ssä tarkoitettu palvelustrategia ja 15 §:ssä tarkoitettu palvelulupaus. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategiassa maakunta päättää sen järjestämisvastuulle kuuluvan sosiaali- ja terveydenhuollon pitkän aikavälin tavoitteet. Palvelulupaus on maakunnan asukkaille osoitettu tahdonilmaisu siitä, miten maakunta toteuttaa sosiaali- ja terveyspalvelut. Maakuntavaltuusto päättää lisäksi liikelaitosta koskevista muista keskeisistä asioista, kuten sen talousarviosta.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa useat lausunnonantajat ovat arvioineet, että järjestämisen ja tuottamisen erottamista ei tulisi laissa säätää. Lausunnoissa nähdään, että maakuntien mahdollisuuksia toimeenpanna uudistus tarkoituksenmukaisella tavalla parantaisi se, että niillä olisi nyt esitettyä suurempi vapaus päättää omasta organisaatiostaan. Sosiaali- ja terveydenhuollon julkinen järjestämisvastuu ei sinänsä edellytä sitä, että järjestäminen ja tuottaminen erotettaisiin toisistaan, vaan se voitaisiin lähtökohtaisesti toteuttaa kevyemmillä keinoilla tai kuten nykyisinkin siten, että järjestämisvastuussa oleva julkinen toimija voi valita miten ja missä organisaatiorakenteessa se palvelut tuottaa. Esimerkiksi THL:n mukaan hallituksen esittämä sääntely kohdistaa maakunnan hallintoon melko yksityiskohtaisia vaatimuksia, jotka silpovat maakuntakokonaisuu-

dessa järjestelmää ja vaarana on muodostua monimutkaisesti hallittava ja ohjattava järjestelmä. THL esittää, että lain eduskuntakäsittelyn yhteydessä tulisi vielä harkita, että maakunnille jätettäisiin enemmän liikkumavaraa niiden oman hallinnollisen rakenteen muodostamisessa luopumalla maakunnille osoitetusta velvoitteesta perustaa liikelaitos. Useiden lausujien mukaan järjestämisen ja tuottamisen erottamiseen liittyy sekä kustannusten kasvun paineita että pulaa osaajista, kun luodaan osin päällekkäistä hallintoa. Suomen Kuntaliitto toteaa, että ehdotukset palvelujen järjestämisen ja tuottamisen erottamisesta kaventavat maakuntien mahdollisuutta päättää palvelutuotannon tarkoituksenmukaisesta ja tehokkaasta organisointitavasta maakunnan erityispiirteet huomioiden. Järjestely synnyttää Suomen Kuntaliiton mukaan tarpeetonta päällekkäistä hallintoa ja hallintokustannuksia sekä heikentää maakunnan ja tätä kautta koko kansallisen ohjausjärjestelmän kykyä palvelutuotannon ohjaukseen. Lausunnoissa kiinnitetään huomiota myös siihen, että ehdotettu malli pirstoo nykyiset integroidut kuntayhtymämallit (esim. Eksote, Siun sote ja Soite).

Hallituksen linjaaman monituottajamallin toteutus ja hallinta edellyttävät vankkaa järjestäjäosaamista. Ehdotetussa ratkaisussa muodostuu nykyiseen verrattuna uudenlainen kokonaisuus, jossa järjestäjältä edellytetään laaja-alaista kokonaisuuden hallintaa. Etenkin pienempien maakuntien on lausuntojen mukaan vaikea turvata tarvittavaa osaamista ja johtamisen kyvykkyyttä muodostuville eri organisaatioille. Toimintojen jäykkä erottaminen toisistaan kaikissa maakunnissa samankaltaisesti asettaa siten maakunnat hyvin erilaiseen asemaan. Lausunnoissa rinnastetaan valittua mallia osin myös hallituksen esittämästä mallista poikkeavaan tilaaja-tuottaja -malliin, jota useat kunnat ovat kokeilleet omassa toiminnassaan, mutta järjestelyistä on viime aikoina luovuttu niistä saatujen huonojen kokemusten vuoksi. Myöskään kansainväliset kokemukset eivät asiantuntijalausuntojen mukaan tue tilaaja-tuottaja -mallin käyttöönottoa. Myös maakunnan keinojen toteuttaa integraatiota on todettu jäävän heikoiksi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta viittaa hallituksen esityksen perusteluihin ja pitää perusteltuna poliittista valintaa järjestämisen ja tuottamisen erottamisesta sekä tähän valintaan perustuvia säännöksiä, joilla luodaan läpinäkyvyyttä suhteessa yksityiseen palvelutuotantoon. Järjestämisen ja tuottamisen erottaminen liittyy osaltaan valinnanvapauslakia koskevaan hallituksen esityksen (HE 16/2018 vp) sisältämään monituottajamalliin ja sen tavoitteena on varmistaa maakunnan omassa toiminnassa tuotannon vertailtavuus yksityisen sektorin toiminnan kanssa sekä varmistaa tuotannon erillinen johtaminen, joka perustuisi ammattijohtoon. Tarkoituksena on parantaa johtamisen laatua ja sitä kautta toiminnan tehokkuutta. Johtamisessa tarkoituksena on, että palveluiden ja niiden tuotannon yleinen järjestäminen sekä myös asiakkaan tasolle asti ulottuva vaikuttavuuden, laadun ja tehokkuuden arviointi saisivat riittävästi huomiota ja niitä tehtäisiin riittävän riippumattomasti suhteessa oman tuotannon intresseihin. Tarkoituksena erottelulla on, että myös julkiset tuottajat voisivat arvioida kriittisesti omaa tuotantoaan asiakasnäkökulmasta ja taloudellisilla perusteilla ilman, että tässä arvioinnissa painottuvat oman tuotannon ja tuotanto-organisaation etujen näkökohdat. Palveluiden järjestäjän rooli on tässä suhteessa erilainen kuin operatiivisessa tuotannossa. Järjestämisvastuun ja tuotantovastuun sekä sitä seuraten järjestäjän ja tuotannon erottelulla haetaan myös erilaisten näkökohtien riittävän selkeää ja painavaa esille tulemista ja niistä huolehtimista maakunnan organisaatiossa. Järjestäjä on ehdotettavan lainsäädännön mukaan keskeinen strateginen toimija. Maakunnan järjestämistehtävää koskeva päätöksenteko on suoraan maakuntavaltuuston alaista ja organisoidaan tarkemmin maakunnan hallintosäännöllä,

josta maakuntavaltuusto päättää. Maakunnan tehtävänä palvelujen järjestäjänä on myös huolehtia yksilöiden perusoikeuksien toteutumisesta (HE 15/2017 vp, s. 662—663).

Valiokunta pitää perusperiaatetta järjestämisen ja tuottamisen erottelussa tärkeänä, koska tavoitteena on luoda vahva järjestäjä. Maakunnan tehtävä järjestäjänä integraation turvaamisessa on erityisen haastava valinnanvapauslakiehdotukseen sisältyvien valinnanvapauden piiriin kuuluvien palvelujen osalta. Liikelaitoksella taas on keskeinen tehtävä huolehtia ja seurata integraation toteutumista asiakasvirtojen tasolla, mihin liittyvät erityisesti hyvät tietojärjestelmät sekä valinnanvapauslaissa sanottu asiakassuunnitelma. Valiokunta toteaa, että ehdotettu malli eroaa aiemmista tilaaja-tuottaja -malleista ja korostaa maakunnan roolia järjestäjänä, ei tilaajana. Valiokunta toteaa, että järjestämisen ja tuottamisen erottamisen sekä valinnanvapauslain myötä syntyy kokonaan uudenlainen rakenne, jossa tavoitteena on pitää järjestäjän ja tuottajan toiminnot erillään luomatta päällekkäistä hallintoa. Maakuntien tulee valiokunnan näkemyksen mukaan organisoida järjestäjäviranomainen siten, että ne kykenevät ohjaamaan valinnanvapauslakiesityksen myötä syntyvää monituottajamallia niin, että asiakkaiden palvelujen integraatio toteutuu lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Myös tiedolla johtamisen edellytykset korostuvat tämän tehtävän toteutuksessa. Maakunnalla on aina kokonaisvastuu sosiaali- ja terveyspalveluiden kokonaisuuden järjestämisestä ja sujuvien hoitopolkujen muodostumisesta. Valiokunta korostaa toimeenpanon merkitystä erityisesti siinä, että järjestäjä- ja tuottajaviranomaisten organisoinnissa vältetään päällekkäistä hallintoa.

Sote- ja maakuntauudistusta koskevaan hallituksen esitykseen liittyvä alkuperäinen valinnanvapaulakiehdotus (HE 47/2017 vp) sisälsi yhtiöittämisvelvoitteen maakunnan suoran valinnan palveluille sekä asiakassetelillä tuotettaville palveluille. Perustuslakivaliokunta piti tätä sääntelyä valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallisena ja katsoi, että valinnanvapauslakiehdotuksen 52 §:n säännös siitä, että maakunta ei itse saa tuottaa suoran valinnan palveluja eikä asiakassetelillä tuotettavia palveluja sekä sote-palvelujen yhtiöittämisvelvoitetta merkitsevä säännös on poistettava valinnanvapauslakiehdotuksesta (PeVL 26/2017 vp, s. 45). Perustuslakivaliokunnan mielestä sääntely tuli muuttaa siten, että julkinen valta voi kaikissa tilanteissa taata sosiaali- ja terveyspalvelujen riittävän toteutumisen yhdenvertaisesti.

Hallitus on 8.3.2018 antanut uuden hallituksen esityksen asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa (HE 16/2018 vp). Siitä on poistettu yhtiöittämisvelvoitetta koskeva sääntely. Esityksen 16 §:n 1 momentissa ehdotetaan, että maakunnalla olisi oltava suoran valinnan palveluja varten sosiaali- ja terveyskeskus ja suunhoidon yksikkö. Sosiaali- ja terveyskeskuksia ja suunhoidon yksiköitä voisi olla myös useita. Maakunnan sosiaali- ja terveyskeskukset ja suunhoidon yksiköt voivat toimia osana maakunnan liikelaitosta. Maakunnan päätöksen mukaisesti maakunnalla voisi olla myös useita erillisiä liikelaitoksia sosiaali- ja terveyskeskuksia ja suunhoidon yksiköitä varten. Näin maakunta voisi toteuttaa palvelut toimintansa kannalta tarkoituksenmukaisimmalla tavalla. Lisäksi maakunta voisi niin halutessaan perustaa erillisiä yhtiöitä ja muita yhteisöjä, jotka tuottaisivat suoran valinnan palveluja.

Valinnanvapauslakiehdotuksen sääntelyn johdosta sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että järjestämislain 22 §:n 1 momenttiin lisätään säännös, jonka mukaan maakunnalla voi olla sotepalvelujen tuotannosta vastaavan liikelaitoksen lisäksi yksi tai useampia liikelaitoksia asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa annetun lain 16 §:ssä tarkoitettuja sosiaali- ja

terveyskeskusta ja suun hoidon yksikköä varten. Lisäksi samaan momenttiin ehdotetaan lisättävän säännös siitä, että maakunnan muu kuin sote-palveluista vastaava liikelaitos voi tuottaa sen tuotantovastuulla olevaan tehtävään liittyviä yksittäisiä täydentäviä palvelun osia sote-palvelujen tuottamisesta vastaavalle liikelaitokselle. Tämä säännös on valiokunnan näkemyksen mukaan tarpeen erityisesti ensihoidossa pelastustoimen kanssa tehtävää yhteistyötä varten.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja siihen sisältyvä eriarvoisuuden vähentäminen, osallisuuden vahvistaminen ja terveyserojen kaventaminen ovat kunnan perustehtäviä. Kuntalain, sosiaalihuoltolain ja terveydenhuoltolain mukaan tehtävä kuuluu kunnassa kaikille hallinnonaloille, osana kunkin hallinnonalan omia perustehtäviä. Hyvinvointia ja terveyttä edistävän työn kansallinen ohjaus on lainsäädännön ohella painottunut informaatio-ohjaukseen, johon ohjelmaohjauksen lisäksi luetaan kuntien kanssa tehtävä käytäntöjen, toimintamallien ja menetelmien kehittäminen, koulutus ja seuranta- ja tutkimustiedon levittäminen viestinnän keinoin.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on kehittänyt hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tietopohjaa, käytäntöjä, menetelmiä ja työvälineitä yhdessä kuntien ja alueiden kanssa. THL seuraa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tuloksellisuutta kunnissa toimialakohtaisilla terveyden edistämisen aktiivisuutta kuvaavilla kuntakyselyillä. Lisäksi aluehallintovirastot ja valtakunnallisesti Valvira, ympäristöterveydenhuollossa myös Evira ja Tukes, seuraavat ja ohjaavat kuntien hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa.

Järjestämislain 1 §:n perustelujen mukaan lain ensisijaisena tarkoituksena on väestön hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtiminen ja tätä kautta väestöryhmien välisten hyvinvointi- ja terveyserojen vähentäminen (HE 15/2017 vp, s. 438).

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvät kunnan tehtävät pysyvät käytännössä entisellään. Järjestämislain 7 §:n mukaan kunnan edistäessä asukkaittensa hyvinvointia kuntalain 1 §:n mukaisesti, sen on seurattava asukkaittensa elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Väestön hyvinvoinnin ja terveyden seurannassa kunnan tulee tehdä yhteistyötä maakunnan kanssa. Kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava kunnanvaltuustolle vuosittain. Lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava hyvinvointikertomus ja -suunnitelma, jonka vähimmäistietosisällön määrittelee Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (31 §). Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma on toimitettava maakunnalle ja julkaistava julkisessa tietoverkossa.

Kuten esityksen perusteluissa todetaan ovat ihmisten hyvinvointi ja terveys yhteydessä koulutukseen, liikunta-, ravitsemus- ja kulttuuripalveluihin, kaavoitukseen, liikennejärjestelyihin sekä moniin muihin kuntien jatkossakin hoitamiin tehtäviin. Tältä kannalta on perusteltua, että vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä kuuluu edelleen ensisijaisesti kunnille.

Kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiselle tavoitteet. Lisäksi sen tulee määritellä tavoitteita tukevat toimenpiteet. Päätösten vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen on arvioitava ennakkoon ja otettava huomioon kunnan eri toimialojen päätöksenteossa. Kunnan eri toimialojen on tehtävä yhteistyötä hyvinvoinnin ja tervey-

den edistämisessä. Lisäksi kunnan on nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho ja tehtävä yhteistyötä maakunnan sekä muiden kunnassa toimivien julkisten toimijoiden sekä yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa.

Maakunnan on puolestaan järjestämislain 8 §:n mukaan arvioitava ennakkoon ja otettava huomioon päätösten vaikutukset eri väestöryhmien hyvinvointiin ja terveyteen. Sen on myös asetettava suunnittelussaan tavoitteet, joilla sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen ja tuottaminen edistää hyvinvointia ja terveyttä. Lisäksi maakunnan on määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet ja vastuutahot.

Maakunnan on valmisteltava omalta osaltaan valtuustolleen valtuustokausittain alueellinen Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma väestön hyvinvoinnista, terveydestä ja niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista ja suunnitelluista toimenpiteistä. Asiakirja laaditaan yhteistyössä alueen kuntien kanssa. Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma on julkaistava julkisessa tietoverkossa. Maakunnan on toimittava yhteistyössä alueen kuntien kanssa ja tuettava niitä asiantuntemuksellaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kannustimena kunta saa jatkossa valtionosuuden lisäosaa sen mukaan, miten hyvin se hoitaa tehtävänsä asukkaidensa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Lisäosa rahoitetaan siten, että 50 % otetaan maakuntien rahoitukseen siirtyvästä tuloerästä ja 50 % kunnan peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän sisältä. Kiinteästi sote-tehtäviin liittyvät valtionosuuden määräytymistekijät, esimerkiksi sairastavuus, poistuvat valtionosuusperusteista. Uutena määräytymisperusteena kuntien valtionosuusjärjestelmään sisällytetään hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin. Hallintovaliokunta kiinnitti huomiota siihen, että kertoimen määräytymisperusteet vaikuttavat jossain määrin monimutkaisilta. Lausunnossa todetaan myös, ettei kunta myöskään pääse hyötymään taloudellisesti hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen eteen jo tekemästään työstä sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien siirtyessä maakuntien vastuulle.

Myös maakuntien valtionosuuksissa huomioidaan se, miten maakunnan toimet edistävät maakunnan asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä. Maakuntien rahoituksesta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella maksettava osuus on 1 % (n. 174 milj. euroa). Nykyiseen kuntien valtionosuusjärjestelmään verrattuna uutena määräytymisperusteena otetaan käyttöön maakuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin. Kerroin perustuu kymmeneen indikaattoriin, jotka liittyvät merkittävimpien kansansairauksien ennaltaehkäisyyn, tapaturmien vähentämiseen sekä syrjäytymisen ja työelämän ulkopuolelle joutumisen ehkäisyyn ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kaikessa maakuntien toiminnassa on tärkeää ja tämän sosiaali- ja terveydenhuollon keskeisen tavoitteen toteuttamisessa on tarpeen saada käyttöön eri toimijoiden osaaminen. Järjestöillä ja muilla kolmannen sektorin toimijoilla on tärkeä asema hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä maakunta- ja sote-uudistuksessa.

Sosiaali- ja terveysalan järjestöjen toiminnalla on merkittävä rooli väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Tällä toiminnalla on huomattava merkitys myös maakuntien vastuulle siirtyvälle sosiaali- ja terveydenhuollolle. Valiokunta pitää tärkeänä, että järjestöjen edustajat voivat

osallistua maakuntien ja kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnitteluun. Järjestöjen yleishyödyllinen toiminta ja vertaistuki on hyvä sisällyttää myös maakunnan lakisääteisiin strategioihin ja julkiseen palvelulupaukseen. Maakuntien ja kuntien valtionosuuksissa on syytä ottaa huomioon alan järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö esimerkiksi sisällyttämällä yhteistyö sote-järjestöjen kanssa liikuntajärjestöjen tavoin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen indikaattoreihin.

Kunnat voivat jatkossakin huolehtia järjestöjen avustuksista eri toimialoilla. Valiokunta pitää myös tärkeänä, että maakunnilla on oikeus ja mahdollisuus antaa järjestöavustuksia erityisesti hyvinvointia ja terveyttä edistäviin järjestölähtöisiin toimintoihin. Valiokunta ehdottaa järjestämislain 8 §:n täydentämistä maakunnan yhteistyöstä järjestöjen kanssa. Valiokunta ehdottaa säännöksen täydentämistä lisäksi siten, että maakunnan on myös osaltaan tuettava sosiaali- ja terveysalan järjestöjen toimintaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä esimerkiksi antamalla asiantuntija-apua, luovuttamalla toimitiloja järjestöjen käyttöön ja maakunnan harkinnan mukaan myös myöntämällä avustuksia järjestöille. Valiokunta pitää tärkeänä, että sekä maakunnat että kunnat tukevat osaltaan järjestöjen toimintaa myös avustuksina.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimus- ja kehittämistoiminta

Järjestämislakiehdotuksen 35 §:ssä säädetään maakunnan järjestämisvastuulla olevien palvelujen kehittämisestä. Käytännössä sosiaalialan osaamiskeskukset ovat huolehtineet sosiaalialan kehittämisestä, perusterveydenhuollon yksiköt perusterveydenhuollon kehittämisestä ja erikoissairaanhoidon kehittämistä on tehty vaihtelevasti eri sairaanhoitopiireissä. Järjestämislain 35 §:n mukaan maakunta vastaa alueensa sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisestä sekä alue- ja organisaatiorajat ylittävästä kehittämisyhteistyöstä. Maakunta koordinoi ja ohjaa tuottajatasolla tapahtuvaa, integroitua kehittämistyötä sekä tukee kuntia hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä.

Valtion rahoitus tutkimukseen myönnetään erityisvastuualueiden tutkimustoimikunnille. Ne päättävät tutkimusrahoituksen osoittamisesta tutkimushankkeille. Rahoitus maksetaan tutkimustoimikunnille sosiaali- ja terveysministeriön neljäksi vuodeksi kerrallaan tekemän päätöksen mukaisesti. Ministeriön päätös perustuu tutkimustoiminnan painopistealueiden ja tavoitteiden toteutumiseen sekä tutkimuksen laatuun, määrään ja tuloksellisuuteen edellisellä nelivuotiskaudella. Valiokunta korostaa tutkimus- ja kehittämistoiminnan valtakunnallisen ohjauksen ja koordinaation sekä järjestelmätason kehittämistyön merkitystä toiminnan jakautuessa maakuntiin.

Yliopistosairaaloiden osalta on huolehdittava siitä, että rahoitus on niiden tehtävään nähden riittävällä tasolla. Yliopistosairaaloilla on palvelutuotantoaan laajempi tehtävä Suomen kokonaishyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kannalta. Niiden tehtäviä voidaan pitää muita sairaaloita painavampina ja niiden rahoituksen riittävyys on varmistettava.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimusrahoituksen turvaaminen on välttämätöntä korkeatasoisen ja vaikuttavan hoidon samoin kuin palvelujärjestelmän kehittämisen kannalta. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että 2000-luvun alkuvuosista lähtien tutkimusmääräraha on laskenut merkittävästi. Valiokunta kiinnittää huomiota eduskunnan valtion talousarviokäsittelyn yhteydessä vuonna 2016 hyväksymään lausumaan, jossa edellytetään, että osana sosiaali- ja terveydenhuol-

lon uudistusta on huolehdittava terveydenhuollon tutkimuksen, mukaan lukien hoitotyön tutkimuksen, rahoituksen riittävyydestä samoin kuin sosiaalialan tutkimuksen ja kehittämisen voimavarojen pitkäjänteisestä turvaamisesta. Lisäksi valiokunta pitää olennaisena, että lääketieteen huippututkimuksen määrärahojen riittävyydestä huolehditaan.

Valiokunta pitää tärkeänä, että maakunnan kehittämistoiminnassa muodostetaan sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistoiminta monialaiseksi integroituneeksi kokonaisuudeksi. Monialaisuus edellyttää sosiaalihuollon, perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä työterveyshuollon osaamista.

Kehittämistoiminnan tehtäviin kuuluu myös tuottajatasolla tapahtuvan kehittämisyhteistyön koordinaatio ja ohjaus. Kehittämistoiminnan tehtävänä on tukea alueellaan sosiaali- ja terveydenhuollon integraatiota ja kustannusten hallintaa edistävää käytännönläheistä kehittämistyötä sekä tietoon perustuvien, kustannusvaikuttavien toimintamallien ja hyvien käytäntöjen juurruttamista alueella. Maakunnan tehtävänä on myös antaa tukea hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä kunnille, joilla tästä on päävastuu.

Maakunnan kehittämistoiminta osallistuu myös kansalliseen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiseen sekä toimii yhteistyössä alueen koulutus-, kehittämis- ja tutkimustoimintaan osallistuvien organisaatioiden kanssa. Tutkimusperustaisessa kehittämistoiminnassa yhteistyö yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja alan järjestöjen kanssa on tärkeää.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa sivistysvaliokunnan tavoin, että järjestämislakiesitys antaa maakunnille tärkeän velvoitteen tutkimukseen ja kehittämiseen, mutta ei ota kantaa kehittämistoiminnan organisointiin ja rakenteisiin. Sivistysvaliokunta piti niin ikään tärkeänä, että lakiesityksen 35 §:n mukaan maakunta koordinoi kehittämistoiminnan yhteistyössä maakunnassa toimivien pysyvien tutkimus- ja koulutusalan rakenteiden ja palveluorganisaation kanssa sekä yhteistyössä yhteistyöalueen ja valtakunnallisten asiantuntijalaitosten kanssa.

Lakiehdotuksen mukaan kaikkien maakunnan järjestämisvastuulla olevia palveluja tuottavien yhtiöiden ja yhteisöjen on osallistuttava palvelujen kehittämiseen maakunnan määrittelemällä tavalla. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi kansallisten hoitosuositusten tai muiden näyttöön perustuvien käytäntöjen käyttöönottoon osallistumista.

Lakiehdotuksen mukaan Pirkanmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen maakuntien on kehittämistehtäväänsä liittyen sovittava muiden samaan yhteistyöalueeseen kuuluvien maakuntien kanssa sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistoiminnan yhteistyöstä. Näiden maakuntien on tehtävä yhteistyötä uusien menetelmien, tuotteiden ja palvelujen kehittämisessä sekä osaamistarpeen arvioinnin ja ammatillisen osaamisen kehittämiseksi eri tahojen, kuten yliopistojen, korkeakoulujen, järjestöjen ja elinkeinoelämän kanssa. Mainitut maakunnat huolehtivat yhteistyöalueen yhteistyösopimuksen mukaisesti myös muista kehittämiseen liittyvistä tehtävistä, joita ei ole perustelua tehdä kunkin maakunnan alueella erikseen, kuten ammatillisen osaamisen sekä henkilöstövoimavarojen hallinnan kehittämisestä yhteistyössä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa tuotiin esiin huoli erityisesti sosiaalialan kehittämistoiminnan jatkuvuudesta, kun organisoinnista sosiaalialan osaamiskeskuksiin ei enää ehdoteta säädettäväksi. Organisoinnin ja resursoinnin vaihtelevuuden arvioitiin voivan heikentää toiminnan laatua, tuottavuutta ja jatkuvuutta sekä vaikeuttaa ohjausta ja kustannusvaikuttavuuden arviointia niin alueilla kuin valtakunnallisesti. Valiokunta katsoo, että tähän tulee kiinnittää erityistä huomiota edellä mainittujen yhteistyösopimusten valmistelussa, jossa on myös syytä sopia yhteistyöalueiden sosiaali- ja terveydenhuollon osaamiskeskustoiminnan tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä.

Valiokunnan mielestä kehittämistyön organisoinnissa on syytä tukea alueellista sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimus-, kehittämis-, koulutus- ja innovaatiotoimintaa. Erityisesti sosiaalihuollon tutkimusperusteisen kehittämistoiminnan jatkuvuudesta on huolehdittava myös sen vuoksi, että sosiaalipalvelujen vaikutusten ja vaikuttavuuden mittareiden kehittäminen ja kehittämistyön tulosten juurruttaminen käytäntöön ei sosiaalihuollossa ole yhtä pitkällä kuin terveydenhuollossa. Kehittämistoiminnan järjestelyissä on tarpeen varmistaa tutkimus- ja kehittämistoiminnan tasapuolisuus ja monitieteellisyys sekä vahvat yhteydet kansalliseen tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaus

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus sekä maakuntauudistus muuttavat sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaus- ja seurantajärjestelmää. Valtio ohjaa ja seuraa maakuntia ja maakunnat palveluntuottajia. Jo pitkään käytettyjä normiohjausta, resurssiohjausta ja informaatio-ohjausta käytetään jatkossakin. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaissa palvelurakenteen valtakunnallisen kehittämisen ja ohjauksen keskeisenä tavoitteena on päällekkäisen toiminnan välttäminen, rajallisten voimavarojen tehokkaan käytön varmistaminen ja laadukkaiden sosiaali- ja terveyspalvelujen yhdenvertaisen toteutumisen turvaaminen. Valiokunta korostaa erityisesti perustason toiminnan vahvistamiseen sekä palvelujen yhdenvertaiseen saatavuuteen ja laadun varmistamiseen liittyviä perusteita valtion ohjaukselle. Ohjauksen merkitys korostuu uudistuksen alkuvaiheen toimeenpanossa.

Valtioneuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi sosiaali- ja terveydenhuollolle valtakunnalliset strategiset tavoitteet. Valtakunnallisten tavoitteiden yhteydessä voidaan vahvistaa myös maakuntakohtaisia tavoitteita. Lakiehdotukset sisältävät useita asetuksenantovaltuuksia, jotka antavat valtioneuvostolle tai ministeriöille ohjausvaltaa maakuntien päätöksentekoon.

Tarkoitus on vahvistaa seurannan ja arvioinnin merkitystä muun muassa ministeriöiden ja maakuntien välisillä vuotuisilla neuvotteluilla. Valtakunnallisia ja alueellisia neuvotteluja ovat muun muassa maakuntataloutta koskevat neuvottelut (maakuntalaki 13 §), maakuntien järjestämisvastuuta koskevat neuvottelut (järjestämislaki 29 §), ja maakuntien yhteistyösopimuksen neuvottelut (järjestämislaki 10 §).

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevissa keskusteluissa käsitellään muun muassa toiminnan tavoitteita, palvelutuotannon työnjakoa ja omavalvontaa. Taloutta koskevissa neuvotteluissa käsitellään muun muassa maakuntien tehtäviä ja velvoitteita, laajakantoisia investointeja sekä kustannuskehitystä. Järjestämislaissa ja maakuntalaissa säädettäviin valtion ja maakuntien

erilaisiin neuvotteluihin liittyy yhteisten arvioiden ja johtopäätösten syntyminen. Sosiaali- ja terveysministeriön erikseen kunkin maakunnan kanssa käytävien neuvottelujen tarkoituksena on seurata, miten maakunta on toteuttanut sosiaali- ja terveyspalvelut alueellaan.

Järjestämislaissa on säännöksiä myös siitä, miten valtio voi ohjata maakuntien palvelurakennetta, investointeja ja ICT-hankkeita. Valtioneuvosto voi tehdä velvoittavia päätöksiä muun muassa maakuntien välisestä työnjaosta (järjestämislaki 18 §) ja maakunnan palvelurakenteesta, jos se ei varmista palvelujen yhdenvertaista saatavuutta, laatua, vaikuttavuutta tai tuottavuutta tai valinnanvapauden toteutumista (19 §).

Maakunnat laativat taloutensa ja toimintansa suunnittelua ja johtamista varten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategian. Siinä maakunta päättää sen järjestämisvastuulle kuuluvan sosiaali- ja terveydenhuollon pitkän aikavälin tavoitteet.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle ehdotetaan uusia tehtäviä muun muassa palvelujen saatavuuden ja rahoituksen riittävyyden arviointiin ja sosiaali- ja terveydenhuollon seurantaan ja arviointiin liittyen. THL:n toteuttama seuranta ja arviointi muodostavat lähtökohdan sosiaali- ja terveysministeriön ohjaus- ja arviointitehtäville ja myös maakuntien tarkastuslautakuntien tulee ne huomioida. Valiokunta pitää tärkeänä, että ohjaus- ja valvontatehtävien riittävät voimavarat turvataan uudistuksessa.

Maakunnan on laadittava järjestämisvastuuseen kuuluvista tehtävistä ja palveluista omavalvontaohjelma, jossa määritellään, miten sosiaali- ja terveydenhuollon toteuttaminen, saatavuus ja laatu sekä asiakkaiden ja potilaiden yhdenvertaisuus varmistetaan siitä riippumatta, tuottaako palvelun maakunnan liikelaitos, maakunnan omistama yhtiö tai joku muu palveluntuottaja. Maakunnan on seurattava alueensa väestön hyvinvointia ja terveyttä, järjestämänsä sosiaali- ja terveydenhuollon laatua ja vaikuttavuutta, kustannuksia ja tuottavuutta sekä sitä, miten asiakkaiden palvelujen yhteensovittaminen on toteutunut. Lisäksi maakunnan on seurattava oman palvelutuotantonsa toimintaa ja taloutta sekä verrattava sitä muiden tuottamiin palveluihin. Maakunnan tulee seurannan toteuttamisessa olla yhteistyössä THL:n kanssa valtakunnallisesti yhdenmukaisten ja vertailukelpoisten seurantakriteerien käyttämiseksi. THL käyttää näitä tietoja maakuntien palvelutoiminnan arvioinnissa sekä kansallisessa hyvinvoinnin ja terveyden seurannassa.

Maakunta vastaa alueensa sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisestä sekä alue- ja organisaatiorajat ylittävästä kehittämisyhteistyöstä sekä koordinoi ja ohjaa tuottajatasolla tapahtuvaa, integroitua kehittämistyötä ja tukee kuntia hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä. Yhteistyöalueen maakunnat sopivat sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistoiminnan yhteistyöstä.

Sääntelykokonaisuudella velvoitetaan valtio ja maakunnat seuraamaan palvelujen toteutumista ja reagoimaan palveluissa ilmenneisiin puutteisiin. Ohjauksella ja valvonnalla pyritään varmistamaan riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen yhdenvertainen toteutuminen koko maassa ja se, että maakuntien sisäiset ja niiden väliset erot eivät kasva liian suuriksi.

Palveluntuottajien osalta keskeisessä asemassa ovat sopimukset, joissa maakunta määrittää eri palvelujen tuottamistavat ja tuottajien ehdot sekä sopii palvelutuotantoon liittyvästä vastuunjaos-

ta palveluntuottajien kanssa sekä tuottajille maksettavista korvauksista. Näillä keinoilla on tarkoitus sitouttaa palvelujentuottajat toimimaan valtion ja maakunnan linjausten mukaisesti.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien monituottajamallissa maakuntien on kyettävä varmistamaan palveluntuottajien toimiva työnjako ja palvelujen integraatio käytännössä. Maakunnan on varmistettava palvelutarpeen arvioinnin, palveluihin pääsyn sekä palveluiden saatavuuden ja laadun yhdenvertaisuus myös yksityisten sote-keskusten osalta.

Laissa säädetään palveluntuottajan yleisistä velvollisuuksista. Järjestämislain 23 §:n mukaan palveluntuottajan on muun muassa noudatettava maakunnan määrittelemiä palvelukokonaisuuksia ja palveluketjuja sekä varmistettava palveluketjujen integraation toteutuminen yhteistyössä muiden palveluntuottajien kanssa. Maakunnalle sosiaali- ja terveyspalveluja tuottavan palveluntuottajan on valvottava oman toimintansa asianmukaisuutta sekä asiakas- ja potilasturvallisuutta ja muuta laatua. Maakunnan on tehtävä palveluntuottajien kanssa sopimus tuotettavista palveluista ja niistä suoritettavista korvauksista.

Ehdotuksen mukaan asukkaiden näkemykset on otettava huomioon valmisteltaessa maakunnan palvelulupausta, maakuntien yhteistyösopimusta sekä yhteistyöalueen ehdotusta sosiaali- ja terveysministeriölle siitä, miten alueen palvelut ja niiden kehittäminen sekä maakuntien välinen yhteistyö pitäisi ottaa huomioon valtioneuvoston hyväksymissä valtakunnallisissa tavoitteissa.

Valiokunta toteaa, että uudistuksessa sosiaali- ja terveysministeriön asema sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaajana vahvistuu, koska sen uudeksi nimenomaiseksi tehtäväksi tulee maakuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaaminen. Ohjaamisen välineenä ovat muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten tavoitteiden valmistelu, maakuntien toiminnan ohjaaminen ja siihen liittyen, yhteistyöalueiden hyväksymien yhteistyösopimusten arviointi ja vuotuiset neuvottelut maakuntien kanssa sekä palvelujen saatavuuden ja rahoituksen riittävyyden arviointi. Ohjauksen vahvistamiseksi sosiaali- ja terveysministeriöön on perustettu uusi ohjausyksikkö.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta

Valiokunta korostaa valvonnan merkitystä asiakas- ja potilasturvallisuutta vaarantavien olosuhteiden ja käytäntöjen ennalta ehkäisemisessä. Valvonnan tehokkuudella on merkitystä myös palvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden edistämisessä samoin kuin havaittujen puutteiden ja epäkohtien jälkikäteisessä korjaamisessa.

Uudistuksessa myös valvontaa koskevia säännöksiä uudistetaan, mutta sääntelyä on jatkossakin useissa eri laeissa. Sääntelykokonaisuuden hahmottamista vaikeuttaa se, että valvontaa koskevia säännöksiä joudutaan uudistamaan jo ennen kuin palvelujen tuottaminen uudistetun järjestelmän mukaisesti alkaa. Ihmisten perusoikeuksien valvontaa koskevat säännökset säilyvät uudistuksessa kuitenkin periaatetasolla ennallaan, vaikka viranomaisrakenne muuttuu.

Järjestämislain 6 luvussa säädetään valtion viranomaisten suorittamasta maakuntien järjestämisvastuun sekä kuntien 7 §:ssä tarkoitettujen tehtävien valvonnasta ja siihen liittyvästä ohjauksesta. Lain tavoitteena on maakunnille kuuluvan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun lain-

mukaisuuden varmistaminen ensisijaisesti maakuntien omaan toimintaan kohdistuvalla suunnittelulla ja seurannalla ja erityisesti 21 §:ssä tarkoitetulla omavalvonnalla. Perustelujen mukaan tätä tukee valvontaviranomaisen suorittama ohjaus ja valvonta, joka perustuu muun muassa valvontaohjelmiin ja niistä informoimiseen.

Aluehallintovirastot vastaavat lakiehdotuksen mukaan ensisijaisesti maakuntien palvelurakenteen sekä toiminnan ja niiden järjestämien ja tuottamien palvelujen sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lainmukaisuuden valvonnasta ja valvontaan liittyvästä ohjauksesta. Uutena valvontakohteena on palvelurakenteen lainmukaisuuden valvonta.

Valviralle kuuluu puolestaan aluehallintovirastojen toiminnan ja ratkaisukäytäntöjen yhdenmukaisuuden ohjaus sekä säännöksessä erikseen määriteltyjen valvonta-asioiden käsittely. Valviran vastuulle säädetään voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti muun muassa valtakunnallisesti merkittävät asiat. Lisäksi Valviralle kuuluvat usean aluehallintoviraston toimialuetta koskevat asiat samoin kuin virastossa muulla perusteella käsiteltävään asiaan olennaisesti liittyvät asiat.

Säännökset aluehallintovirastojen ja Valviran tehtävistä ja työnjaosta tulevat voimaantulon muutosten jälkeen sovellettaviksi vain vuoteen 2021 saakka, jos eduskunnalle annettu hallituksen esitys valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenorganisointia koskevaksi lainsäädännöksi hyväksytään (HE 14/2018 vp). Keskeinen muutos on aluehallintovirastojen hoitaman valvonnan siirtyminen perustettavan uuden Valtion lupa- ja valvontaviraston (Luova) tehtäväksi. Luovan tehtävänä on turvata perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumista koko maassa hoitamalla lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- lupa, rekisteröinti- ja valvontatehtäviä. Luovan toimialueena on koko Suomi. Luovalla on käytössään palveluntuottajalaissa (HE 52/2017 vp) säädettävät valvontakeinot ja toimivalta puuttua palvelujen tuottamisessa havaittuihin epäkohtiin.

Maakuntahallitus vastaa valtuuston päätösten toimeenpanosta ja valvoo palveluntuottajien toimintaa. Maakuntalain 78 §:n mukaisessa hallintosäännössä maakuntavaltuusto antaa tarpeelliset määräykset palvelujen järjestämisvastuuta ja muuta viranomaispäätöksentekoa koskevan toimivallan jakautumisesta maakunnassa eri toimielinten ja viranhaltijaorganisaation kesken. Lisäksi hallintosäännössä annetaan määräykset muun muassa hallinnon ja talouden tarkastuksesta ja sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta.

Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastusoikeutta laajennetaan koskemaan maakuntia ja maakuntalain 4 §:ssä tarkoitettujen maakuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen, kuten maakunnan omistamien osakeyhtiöiden ja säätiöiden taloudenhoidon laillisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Valtiontalouden tarkastusvirastolla on lisäksi oikeus tarkastaa maakuntalain 4 §:ssä tarkoitettujen muiden yhteisöjen esimerkiksi pääosin tai kokonaan yksityisesti omistettujen yhtiöiden, säätiöiden ja laitosten taloudenhoidon laillisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta siltä osin kuin kyse on maakunnan järjestämisvastuulle ja siten maakunnan rahoitusvastuulle kuuluvien palveluiden tuottamisesta taikka maakunnan omistukseen, sopimukseen tai rahoitukseen perustuvasta maakunnan muusta toiminnasta. Valiokunta pitää esitettyä tarkastusoikeuden laajentamista tarkastusvaliokunnan tavoin oikeana ratkaisuna, koska maakuntien toiminta muodostaa merkittävän osan rahoituksellisesti valtion vastuulla olevasta julkisesta taloudesta ja perusoikeussidonnaisesta palvelutuotannosta. On myös perusteltua, että valtion rahoituksella tapahtuvien palvelujen tuottami-

sen valvonta tulee toteuttaa lainsäädännöllä samalla tavalla riippumatta palveluntuottajasta. Sääntely turvaa valtion etua luonteeltaan julkisen tehtävän varainkäytön valvonnassa.

Palveluntuottajien toimintaan sovelletaan jatkossa samanaikaisesti käsiteltävänä olevaa lakiehdotusta sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta (HE 52/2017 vp). Lain mukaiset säännökset koskevat sekä julkisia että yksityisiä palveluntuottajia. Sosiaali- ja terveyspalvelujen valvonnan aineellinen sisältö määräytyy jatkossakin sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevan erityislainsäädännön perusteella, johon on tarkoitus tehdä uudistuksesta johtuvat muutokset myöhemmin annettavalla hallituksen esityksellä.

Saadun selvityksen mukaan valmistelussa on pyritty luomaan valvontarakenne, joka takaa mahdollisimman monipuolisesti paitsi maakuntiin kohdistuvan valtakunnallisen ohjauksen ja valvonnan toteutumisen myös maakuntien ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet niiden järjestämisvastuusta eriytettyyn sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutuotantoon.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää tärkeänä, että uudistuksen toteutuessa valvontajärjestelmän toimivuutta seurataan ja mahdollisiin epäkohtiin puututaan tarvittaessa lainsäädäntöä tarkistamalla.

Valvontaviranomaiset ovat tehneet valvontatapahtumiin perustuvien tarkastuskäyntien lisäksi kuntiin ja kuntayhtymiin ennakollisia ohjaus- ja arviointikäyntejä, joista on sovittu etukäteen kunnan tai kuntayhtymän kanssa. Järjestämislakiehdotuksen mukaan ohjaus- ja arviointikäyntejä voi jatkossa tehdä myös maakuntiin ja maakuntien liikelaitoksiin. Käynnin kohteella on perustelujen mukaan mahdollisuus ilmoittaa, että se ei pidä valvontaviranomaisen suunnittelemaa ohjauskäyntiä tarpeellisena.

Viranomaisen oikeudesta tarkastaa maakunnan tai maakunnan liikelaitoksen toimitiloja säädetään lakiehdotuksen 47 §:ssä. Säännökset vastaavat asiasisällöltään pääosin nykyisin muun muassa kansanterveyslaissa, erikoissairaanhoitolaissa ja sosiaalihuoltolaissa olevia säännöksiä. Tarkastus voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta eikä sen tekemiselle edellytetä nykyisen lainsäädännön tapaan nimenomaista perusteltua syytä. Valiokunta pitää tärkeänä, että muutos mahdollistaa muun muassa sen, että valvontaviranomainen voi tehdä tarkastuksia satunnaisesti valittuihin kohteisiin tai riskianalyysiin perustuen.

Tietojärjestelmien uudistaminen

Esityksen perustelujen mukaan uudistuksen pitkän aikavälin vaikutukset riippuvat olennaisesti siitä, miten maakunnat toteuttavat niiden järjestämisvastuuta ja kuinka valtakunnallinen ohjaus, julkinen palvelujen laatua ja saatavuutta koskeva tieto sekä digitalisaatio tukevat tavoitteiden saavuttamista. Tietojärjestelmien muutoksissa ja digitalisaatiossa on asiakkaan kannalta keskeistä, että häntä koskeva tieto on käytettävissä aina siellä, missä hän saa palvelua tai hoitoa. Kansaneläkelaitoksen ylläpitämiin Kanta-palveluihin tallennetaan jokaisen kansalaisen potilaskertomus sekä jatkossa myös sosiaalihuollon asiakasasiakirjat. Kaikki palveluntuottajat liittyvät Kanta-palveluihin ja näin tieto on hyödynnettävissä kaikilla palveluntuottajilla. Sosiaalihuollossa päästään hyödyntämään Kanta-palveluita täysimääräisesti vasta 2020-luvun alkupuolella. Kanta-palvelui-

hin ja palveluntuottajien asiakas- ja potilastietojärjestelmiin tarvitaan paljon muutoksia. Uudistuksen vuoksi on tarkoitus antaa erillinen esitys asiakastietolain muuttamisesta.

Sote-uudistuksen tavoitteiden toteutumisen kannalta on välttämätöntä, että palvelujen suunnittelussa ja päätöksenteossa tehdään tietoon perustuvia ratkaisuja. Valtakunnallisesti vertailukelpoista tietoa tarvitaan valtakunnallista ja maakuntien ohjausta varten, järjestäjien ja tuottajien välillä sekä asiakkaiden ja tuottajien välillä. Tietoa kerätään esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksista ja vaikuttavuudesta. Tiedon avulla voidaan arvioida sote-uudistuksen tavoitteiden toteutumista ja levittää hyviä käytäntöjä. Uudistus edellyttää mittavaa tietotuotannon uudistamista. Valtakunnallisesti on tarvetta uuteen tietotuotantoon mm. valinnanvapauteen, palvelujen laatuun sekä potilas- ja asiakasturvallisuuteen liittyvässä tiedossa.

Maakunta tarvitsee mittareita toimintansa suunnitteluun ja johtamiseen. Palveluntuottajien taas on tuotettava maakunnille tietoa esimerkiksi palvelujensa asiakasmääristä, odotusajoista ja kustannuksista. Osana uudistuksen toimeenpanoa valmistellaan yhtenäistä mittaristoa ja indikaattoreita väestön hyvinvoinnin ja palvelutarpeiden arviointiin sekä palvelujen laadun, vaikuttavuuden, kustannusten ja tehokkuuden seuraamiseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että tiedot saadaan tulevaisuudessa kaikkien saataville myös kansalaisten ymmärrettävässä muodossa. Tietojen jakamisessa ja viestinnässä on otettava huomioon myös ne kansalaiset, jotka eivät käytä digitaalisia palveluja.

Sosiaali- ja terveydenhuollon suurimmat säästöpotentiaalit ovat toimintaprosessien muutoksessa ja erityisesti sähköisten palveluiden käyttöönotossa. Omahoito sekä muut sähköiset palvelut asiakkaille mahdollistavat toiminnan tehostumisen ja resurssien järkevän kohdentamisen. Hyvin suunnitellut tietojärjestelmät voivat tukea palvelujen ohjaamista ja sen myötä vähentää alueellisia ja väestöryhmittäisiä eroja palveluiden saatavuudessa. Kattavien rekisterien ja palveluntuottajien käyttämien sähköisten asiakastietojärjestelmien avulla on mahdollista rakentaa palvelujen kustannusvaikuttavuutta ja muita keskeisiä tavoitteita arvioivia tietojärjestelmiä. Arvioivien tietojärjestelmien lisäksi tarvitaan yhtenäisiä toimintaa kuvaavia valtakunnallisia mittareita.

THL ja Kela ovat toteuttamassa rekisterinpitomallien muuttamista tietojärjestelmiin sekä uudenlaisten asiakkaan tietojen yhteenvetonäkymien kehittämistä. Tämä on tarpeen asiakas- ja potilastietojen käytettävyyden ja tiedon oikea-aikaisen saatavuuden kannalta. Kansallisten rekisteri- ja laatutietojen kehittämisellä sekä Kanta-palveluiden tietojen mahdollisimman laajalla käytöllä on huomattava merkitys myös maakuntien tiedolla johtamisen kannalta. Kanta-palvelujen tietojen hyödyntäminen vähentää myös hallinnollista taakkaa ja kustannuksia aiheuttavien erillisten tietojen keräämisten tarvetta.

Hallituksen esityksen mukaan toiminnan kokoaminen laajempiin kokonaisuuksiin mahdollistaa onnistuessaan merkittäviä kustannussäästöjä ja toiminnan tehostamista muun muassa tietohallinnossa. Kustannusten aleneminen edellyttää tuottamisvastuussa olevissa organisaatioissa investointeja muun muassa yhtenäisiin tietojärjestelmäratkaisuihin. Osassa ICT- palveluista on pidetty mahdollisena saavuttaa arviolta 10—15 %:n vuosittainen kustannussäästö kilpailuttamalla ja yhdistämällä hankintoja sekä ylläpitotehtäviä organisoimalla. Päällekkäisiä ratkaisuja tai päällekkäisiä kehittämishankkeita karsimalla on mahdollista säästää suorista ICT-kustannuksista. Näiden säästöjen suuruusluokka vuositasolla on esityksen perustelujen mukaan kymmeniä miljoonia

euroja, 10 %:n säästöarvio nykykustannustasosta on 50—60 milj. euroa. ICT-ratkaisujen uudistamisella on arvioitu voitavan saavuttaa merkittäviä kustannussäästöjä. Esimerkiksi potilastietojärjestelmien käytettävyyden parantamisen avulla tehostuneella ajankäytöllä voidaan saavuttaa laskennallisesti noin 400 000 uutta lääkärin vastaanottoaikaa terveyskeskuksiin. Merkittävimmät kustannussäästöt, joiden suuruusluokka on esityksen mukaan vähintään 100 milj. euroa vuositasolla muodostuvat toiminnan muutoksesta, joka mahdollistuu ottamalla käyttöön uusia ja parempia ICT-ratkaisuja. Tietojärjestelmien kehittämisessä Kanta-palvelujen ja nykyisin käytössä olevien asiakas- ja potilastietojärjestelmien asema on keskeinen. Uusia integraatioratkaisuja tarvitaan erityisesti valinnanvapauden tiedonhallinnan ja järjestäjän tiedolla johtamisen tarpeisiin.

Valtiovarainministeriö on arvioinut tiedon ja teknologian käytön säästöpotentiaaliksi 4 mrd. euroa. Arvion lähtökohtana on esitetty, että soten tietojärjestelmät on uudistettava sote-uudistuksesta riippumatta ja ettei uudistus itsessään aiheuta lisää ICT-investointikustannuksia.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on esitetty näkemyksiä, että tarvittavat muutokset maakuntien tietojärjestelmiin ovat niin laajoja ja aikaa vieviä, että järjestelmät eivät 1.1.2020 ole riittävän yhtenäisiä ja toimivia. Myös välttämättömien toimien, joilla potilaat saadaan hoidettua ja palkat maksettua, on katsottu tuottavan vaikeuksia. Aikaa päätöksistä tietojärjestelmämuutosten toteutukseen on myös pidetty erittäin lyhyenä ottaen huomioon osaavan, kokonaisuuden hallitsevan ja sosiaali- ja terveydenhuoltoa tuntevan ICT-henkilöstön tarve.

Kela on arvioinut maakunta- ja sote-uudistuksen ja sen osana valinnanvapauden ICT-ratkaisujen edellyttävän huomattavaa panostusta uusiin tietojärjestelmiin ja niiden väliseen integraatioon. Erityisen haasteen ICT-kehittämiselle aiheuttaa se, että samanaikaisesti tulee kehittää uutta toimintaa ja turvata toimintojen jatkuvuus ja asiakkaiden saamien palvelujen häiriöttömyys. Merkittävä riski liittyy Kelan mukaan toimeenpanon edellyttämien ICT-muutosten ja niiden kokonaiskäyttöönoton aikatauluun sekä valtakunnallisten ja maakunnissa tapahtuvien muutosten synkronointiin. Kela on pitänyt myös sen vastuulle esitettyjen tehtävien ja toiminnan muutosten kannalta uudistuksen voimaantuloaikataulua liian tiukkana ja ehdottanut sen siirtämistä vähintään vuodella eteenpäin.

Suurimmissa maakunnissa nykyisiltä organisaatioilta siirtyy maakunnille useita satoja ja Uudellamaalla jopa yli 2 000 tietojärjestelmää. Suoraan uudistukseen liittyvien tietojärjestelmämuutosten lisäksi voimassa oleva ja valmisteltava lainsäädäntö asettavat vaatimuksia muutokseen valmistautuville organisaatioille ja maakunnille. Kuntaliiton mukaan kaikkien tiedossa olevien vaatimusten toteuttaminen muutoksessa olevien organisaatioiden tietojärjestelmiin samanaikaisesti maakunta- ja sote-uudistuksen kanssa on mahdoton tehtävä eivätkä organisaatioiden ja tietojärjestelmätoimittajien resurssit riitä kaikkien tiedossa olevien muutoskohteiden toteuttamiseen.

Valtioneuvoston selvityksen mukaan maakunta- ja sote-uudistuksen aiheuttamat ICT-muutokset toteutetaan valtioneuvoston yhteisellä digimuutosohjelmalla ja hankkeistamalla eri toimenpiteet. Hankkeistuksen osana kaikki toimenpiteet on arvioitu uudistuksen toteuttamisen kannalta ja asetettu sen mukaiseen tärkeysjärjestykseen ja aikatauluun sekä vastuutettu eri toimijoille. Selvityksen mukaan maakuntien valmistelutilanteessa on vaihteluja, mutta valmistelun etenemistilanne on kuitenkin kokonaisuutena hyvä. Selvityksen mukaan 18:sta maakuntavalmisteluorganisaa-

tiosta 13 on raportoinut valmistelun sujuvan aikataulussa tai toistaiseksi ilman pahoja ongelmia. Ne arvioivat voivansa toteuttaa tarvittavat toimenpiteet vuoden 2019 loppuun mennessä.

Myös SOTE-ICT:n eteneminen näyttää valtioneuvoston selvityksen mukaan yleisesti hyvältä (kuusi maakunnista ei toimittanut tämän osa-alueen raporttia). Maakuntien tilanteissa todetaan kuitenkin olevan merkittäviä eroja johtuen pääosin nykyisten toimijoiden organisoitumisesta. Digimuutoksen periaatteena on, että uusien ICT-ratkaisujen kehittäminen ja hankkiminen minimoidaan ja siirtymä toteutetaan pääosin vanhoilla, käytössä olevilla tietojärjestelmillä ja -palveluilla. Vanhaa ICT-ratkaisua käytetään, kunnes sen tilalle on olemassa uusi, toimiva ratkaisu. Tällä toimintamallilla kyetään selvityksen mukaan varmistamaan palvelutoiminnan jatkuvuus ja mahdollisimman suuri häiriöttömyys.

Hallintovaliokunta toteaa lausunnossaan, että säästöjen toteuttaminen vaatii maakunnissa voimakasta muutosjohtamista heti maakuntien tultua perustetuiksi ja sitä tulee jatkaa siitä eteenpäinkin vielä vuosia. Pelkät investoinnit digitaalisuutta mahdollistavaan teknologiaan eivät lausunnon mukaan riitä. Alkuvaiheessa päällekkäisten järjestelmien olemassaoloa ei hallintovaliokunnan mukaan todennäköisesti voida välttää, mutta päällekkäisyyksistä tulee pyrkiä nopeasti eroon uusien järjestelmien valmistuessa vanhojen järjestelmien ylläpitokustannusten poistamiseksi ja nettokustannusten alentamiseksi.

Valtiovarainvaliokunnan lausunnon mukaan pidemmällä aikavälillä sekä hallinnon että ICT-palveluiden uudelleenjärjestelyistä on myös realistista odottaa kustannussäästöjä, kun alkuvaiheen jälkeen toiminta tehostuu. Valiokunta piti tietojärjestelmien toimivuutta keskeisenä kysymyksenä uudistuksen onnistumisen kannalta, sillä koko järjestelmän toimivuus perustuu suurelta osin siihen, että tietojärjestelmät toimivat kaikissa maakunnissa moitteettomasti ja saumattomasti. Tämä edellyttää lausunnon mukaan huolellista ja valtakunnallisesti kattavaa valmistelua ja järjestelmien riittävää testausta. Valiokunta painotti lisäksi, että palvelujärjestelmän tulee huolehtia myös niistä kansalaisista, jotka eivät itse kykene hyödyntämään tietoyhteiskunnan ja soten digipalveluita. Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa myös ikääntyneiden ja toimintakyvyltään rajoittuneiden ihmisten tarpeiden huomioon ottamista muun muassa esteettömän ohjauksen ja neuvonnan järjestämisessä.

Perustuslakivaliokunta totesi viimevuotisessa lausunnossaan, että kokonaisuuden monimutkaisuuden ja maakuntien erilaisuuden vuoksi myös toiminnassa tarvittavien tietojärjestelmien rakentaminen on kesken ja tiedossa olevien hallinnollisten kokemusten perusteella vaikeaa ja aikaa vievää (PeVL 26/2017 vp). Valiokunta totesi myös, ettei maakunta- ja sote- sekä valinnanvapauslakiesitysten perusteella ole mahdollista saada selvää kuvaa siitä, miten tosiasiallisesti muodostetaan ja käsitellään se tieto, jota maakunnat tarvitsevat järjestäjinä tehtävänsä hoitamiseen ja jota väestö tarvitsee valintojensa tekemisen tueksi. Esityksen puutteellisuus oli valiokunnan käsityksen mukaan hyvin ongelmallista, sillä tietojärjestelmäratkaisuihin liittyvät riskit vaikuttavat mahdollisuuksiin vastata yhdenmukaisesti asiakkaiden palvelutarpeeseen.

Tarkastusvaliokunta totesi lausunnossaan (TrVL 9/2018 vp) kymmenen viime vuoden aikana käsitelleensä useasti viranomaisten sähköisiä tietojärjestelmiä ja niiden kehittämisessä sekä käytössä ilmenneitä ongelmia. Aiempaan kokemukseensa perustuen valiokunta suhtautui epäillen tietojärjestelmäratkaisuilla kaavailtujen säästöjen saavuttamiseen ja niille kaavailtuun aikatauluun.

Lisäriskinä valiokunta näki edelleen keväällä 2017 antamansa lausunnon mukaisesti ICT-ratkaisujen toteutukseen tarvittavien kustannusten hallinnan.

Sosiaali- ja terveysministeriö on arvioinut, että maakuntajärjestäjien tiedolla johtamisen valmistelun kokonaisuuteen liittyy riskejä, jotka johtuvat eroista maakuntien välillä siinä, miten niissä ollaan edetty järjestämiseen liittyvässä valmistelussa. Varsinaiset tiedolla johtamisen tietojärjestelmätoteutukset päästään aloittamaan varsin myöhäisessä vaiheessa suhteessa kokonaisaikatauluun. Riskien hallitsemiseksi toteutuksia on ministeriön mukaan priorisoitava voimakkaasti ja pyrittävä turvaamaan se, että järjestäjä kykenee selviytymään kaikkein keskeisimmistä tehtävistä toiminnan alkaessa. Kokonaisuutena ministeriö arvioi, että välttämättömät ICT-toteutukset pystytään saamaan aikaiseksi uudistuksen aikataulun mukaisesti, mutta kehittämistä on jatkettava määrätietoisesti 2020-luvun puoliväliin saakka.

Valtioneuvoston ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmähankkeiden toteuttamisessa on tarpeen, koska kyseessä ovat koko sote-uudistuksen onnistumisen kannalta mittavat ja kiireelliset investoinnit. Ohjauksella tuetaan eheän kokonaisarkkitehtuurin rakentamista, joka edellyttää lisäksi toimijoiden välistä määrätietoista ja suunnitelmallista yhteistyötä sekä vahvaa sotealan, ICT:n ja projektinhallinnan osaamista.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy näkemyksiin tietojärjestelmien ja digitalisaation mahdollistamasta sosiaali- ja terveydenhuollon tehostumisesta ja että sitä kautta saavutetaan merkittäviä kustannussäästöjä pitkällä aikavälillä. Tietojärjestelmillä voidaan myös tukea maakuntia niiden arvioidessa palveluntuottajien sopimuksenmukaista toimintaa, talouden hallintaa, laatua ja toiminnan vaikuttavuutta. Valiokunta pitää kuitenkin hallituksen esittämää tietojärjestelmien uudistuksen toteuttamisaikataulua erittäin vaativana ja palvelujärjestelmän toimivuuden sekä asiakas- ja potilasturvallisuuden kannalta kriittisenä kysymyksenä. Asiakkaiden ja potilaiden näkökulmasta uudistus tulee toteuttaa mahdollisimman vähin häiriöin ja siten, ettei kansalaisten luottamus sosiaali- ja terveystietojen salassapitoon vaarannu. Tehtävien häiriötön siirtyminen maakunnille ja jatkuvuuden varmistaminen potilas- ja asiakasturvallisuutta vaarantamatta on sote-uudistuksen onnistumisen keskeinen edellytys. Valiokunta katsoo, että uudistuksen edetessä on riskejä jatkuvasti arvioitava ja muutosten vaiheistusta tarvittaessa tarkennettava.

ICT-palvelukeskusyhtiöt

Maakuntalaissa ehdotetaan säädettäväksi maakuntien ICT-palvelukeskusyhtiöstä (Vimana Oy), jonka tehtävänä on tuottaa yhteisiä tietohallinto-, tietojärjestelmä- ja tietotekniikkapalveluita maakunnille ja valtion viranomaisille (ks. tarkemmin edellä jakso Valtakunnalliset palvelukeskukset).

Valtioneuvosto päätti elokuussa 2017 perustaa valtion ja maakuntien SoteDigi Oy:n kehittämään sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisia asiakas- ja potilastietojärjestelmäratkaisuja sekä muita digitaalisia ratkaisuja. Yhtiö vastaa kansallisesti kehitettäviin sosiaali- ja terveydenhuollon uusiin digitaalisiin ratkaisuihin liittyvien hankkeiden ja hankintojen toteuttamisesta ja niitä tukevasta kehittämisestä. SoteDigi Oy toimii tiiviissä yhteistyössä Vimana Oy:n kanssa, jonka tehtävänä on SoteDigi Oy:n kehittämien järjestelmien ja sovellusten ylläpito sekä niiden käyttöönotot. Selvityksen mukaan SoteDigi Oy:tä koskevat säännökset oli tarkoitus sisällyttää järjestämisla-

kiin, maakuntalakiin ja voimaanpanolakiin täydentävällä hallituksen esityksellä, mutta ehdotukset annetaan eduskunnalle erikseen myöhemmin. Valiokunta katsoo, että mainitut säännösehdotukset olisi ollut asianmukaisinta käsitellä tässä yhteydessä.

Kuten edellä palvelukeskusten yhteydessä on todettu, piti Valtiontalouden tarkastusvirasto yhtiömuotoa jossain määrin ongelmallisena. Tietojärjestelmiin liittyvän valtion ohjauksen ja moniportaisen hallinnollisen menettelyn on myös arvioitu voivan hidastaa uusien ICT-ratkaisujen kehittämistä tai johtaa maakunnallisten toimintojen yhtiöittämiseen valtion ohjauksen välttämisen vuoksi. Valtiontalouden tarkastusviraston lausunnon mukaan erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, että olemassa olevat IT-sopimukset voivat olla voimassa useita vuosia ja että uuden yhteisen ratkaisun kehittäminen ja lukuisten voimassa olevien järjestelmien ylläpitäminen samaan aikaan on kallista ja työlästä. Valiokunta pitää tietojärjestelmien kehittämisen valtakunnallista yhtenäistämistä tarkoituksenmukaisena, mutta pitää tärkeänä, että säännösten toimivuutta seurataan myös tästä näkökulmasta.

Kansallisten ICT-yhtiöiden lisäksi valiokunta pitää tärkeänä ICT-ratkaisujen ohjauksen varmistamiseksi, että valtioneuvosto voi järjestämislain 19 §:n nojalla lisäksi tietojärjestelmäpalvelujen ja tiedonhallinnan kustannusvaikuttavan ja tehokkaan toteutuksen varmistamiseksi ja hyödyntämiseksi päättää olemassa olevien järjestelmien muuttamisesta ja uusien järjestelmien hankkimisessa noudatettavista vaatimuksista.

Maakuntien rahoitus

Yleistä

Maakuntien rahoitus perustuu pääsääntöisesti valtion rahoitukseen. Maakuntien tulolähteitä ovat valtion rahoituksen lisäksi asiakas- ja käyttömaksut sekä myyntitulot. Maakuntien toimintamahdollisuuksien kannalta on olennaista, että maakunnalla on valtion rahoituksen puitteissa mahdollisuudet hoitaa sille annettavat lakisääteiset tehtävät. Kuntien osalta kuntien toimintamahdollisuuksia turvaavasta rahoitusperiaatteesta on perustuslakivaliokunnan tulkintakäytäntöä jo pidemmältä ajalta. Perustuslakivaliokunta on käytännössään korostanut, että kuntien tehtävistä säädettäessä on huolehdittava rahoitusperiaatteen mukaisesti niiden tosiasiallisista edellytyksistä suoriutua velvoitteistaan (PeVL 16/2014 vp, s. 2/II ja siinä mainitut lausunnot). Rahoitusperiaate on nykyisin kirjattu myös kuntalakiin (410/2015), jonka 12 §:n 3 momentin mukaan kuntatalousohjelmassa arvioidaan rahoituksen riittävyyttä kuntien tehtävien hoitamiseen (rahoitusperiaate). Perutuslakivaliokunta totesi lausunnossaan (PeVL 26/2018 vp), että maakuntien rahoituksen riittävyydestä ei ole kuntien rahoitusperiaatteen kaltaista perustuslakivaliokunnan tulkintakäytäntöä. Valiokunnan mielestä perustuslain 22 §:n mukaiseen perusoikeuksien toteuttamis-velvoitteeseen kuuluu valtion vastuu huolehtia siitä, että maakunnilla on käytännön edellytykset suoriutua tehtävistään (PeVL 10/2015 vp ja PeVL 37/2009 vp). Valiokunta pitää myös maakuntien rahoituksen perusteltuna lähtökohtana, että tehtävistä säädettäessä on huolehdittava rahoitusperiaatteen mukaisesti maakuntien tosiasiallisista edellytyksistä suoriutua velvoitteistaan.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy edellä todettuun perustuslakivaliokunnan näkemykseen. Näin ollen sekä tässä uudistuksessa että jatkossa siihen liittyvissä lainsäädäntömuutoksissa on huolehdittava siitä, että maakuntien rahoitus on siten riittävä, että maakunta kykenee tosiasiassa

hoitamaan tehtävänsä sekä huolehtimaan ihmisten perusoikeuksien toteutumisesta. Rahoitusperiaatteen toteutumisesta tulee siten jatkossa huolehtia myös, jos maakunnan tehtäviä koskevaan sääntelyyn tehdään muutoksia.

Valtion rahoitus maakunnille on pääosin yleiskatteellista, ja maakunnat päättävät rahoituslain perusteella rahoituksen käytöstä ja kohdentamisesta itsehallintonsa ja toimivaltansa puitteissa. Maakunnille kohdennetaan myös erillisrahoitusta sellaisiin tehtäviin, joiden rahoituksessa maakunnalla ei ole päätösvaltaa tai jotka kohdentuvat maantieteellisesti rajatulle alueelle. Erillisrahoituksen jakamiseen ei sovelleta rahoituslakia, vaan ao. hallinnonalan erityislainsäädäntöä ja valtion talousarviota.

Valtion rahoituksen ohella maakunnalle voidaan myöntää valtion varoista lyhytaikaista lainaa tai valtiontakaus erityisesti lyhytaikaisten maksuvalmiusongelmien hoitamiseksi. Jos maakunnan taloudelliset vaikeudet ovat pitkäaikaisia tai rakenteellisia, tulee ongelmia ratkaista järjestämislain 29 §:n mukaisen vuosittaisen neuvottelumenettelyn sekä 30 §:ssä tarkoitetun palvelujen saatavuutta ja rahoituksen riittävyyttä koskevan arvioinnin ja maakuntalain 13 §:n mukaisten neuvottelujen avulla. Maakunnalle voidaan myös myöntää erityistä valtionavustusta palvelujen järjestämisen turvaamiseksi.

Maakunnille kohdennettavan valtion rahoituksen periaatteista ja tarkemmista määräytymisperusteista ehdotetaan säädettäväksi maakuntien rahoituksesta annettavalla lailla (4. lakiehdotus, jäljempänä rahoituslaki). Ehdotettuun rahoituslakiin on annettu eduskunnalle kaksi täydentävää hallituksen esitystä. Ensimmäinen täydentävä hallituksen esitys (HE 57/2017 vp) annettiin 18.5.2017. Se sisältää muun muassa säännökset maakuntien muiden kuin sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien rahoituksesta. Toinen täydentävä hallituksen esitys (HE 15/2018 vp) annettiin 8.3.2018. Sen keskeisenä sisältönä on maakuntien arvonlisäverokustannusten korvaamista koskevat säännökset. Rahoituslakiehdotuksen usean pykälän sisältö sekä samalla pykälänumerointi muuttuu kahteen kertaan molempien täydentävien hallituksen esitysten johdosta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että rahoituslain oikeudelliset asiakirjat muodostavat muun muassa tästä syystä varsin hajanaisen ja vaikeasti hahmottuvan kokonaisuuden eduskuntakäsittelyn ja myöhemmän laintulkinnan pohjaksi. Viitattaessa tässä mietinnössä jäljempänä rahoituslain tiettyyn säännökseen, kohdistuu viittaus siihen rahoituslain pykälään, millaiseksi käsittelyssä oleva rahoituslaki muodostuu kahden täydentävän hallituksen esityksen jälkeen.

Rahoituslakiehdotus tuo merkittävän muutoksen erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen rahoitukseen. Kun nykyisessä järjestelmässä rahoitusvastuu on perustunut pääosin järjestämisvastuussa olevien kuntien tai kuntayhtymän jäsenkuntien verotusoikeuteen sekä valtion osallistumisesta rahoitukseen ja kuntien väliseen tasaukseen kuntien valtionosuusjärjestelmän kautta, irtautuu uudessa järjestelmässä järjestämisvastuu ja rahoitusvastuu toisistaan siten, että maakunnilla on järjestämisvastuu, mutta sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitus tulee jatkossa pääosin valtion rahoituksena.

Valtion yleiskatteellinen rahoitus kootaan valtion talousarviossa valtiovarainministeriön pääluokkaan perustettavalle uudelle momentille (Maakuntien rahoitus). Maakuntien yleiskatteellinen rahoitus olisi kokonaisuudessaan tämänhetkisen tiedon perusteella noin 18,6 mrd. euroa vuoden 2019 tasossa. Sosiaali- ja terveydenhuoltoon kohdennettava valtion rahoitus on yhteensä noin

17,3 mrd. euroa vuoden 2019 tasossa. Maakuntien muiden tehtävien arvioitu kokonaisrahoitus on vuoden 2019 tasolla laskettuna noin 4,1 mrd. euroa, josta noin 1,3 mrd. euroa osoitetaan maakunnille maakuntavaltuuston kohdennettavaksi tulevaan yleiskatteelliseen rahoitukseen ja 2,8 mrd. euroa osoitetaan maakunnille valtion talousarviossa tiettyihin käyttötarkoituksiin erillisrahoituksena. Parhaillaan käynnissä olevan sosiaali- ja terveydenhuollon niin sanotun monikanavaisen rahoituksen uudistukseen liittyvät myöhemmin tehtävät päätökset vaikuttavat todennäköisesti määrärahan suuruuteen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan uudistukseen liittyvät laskelmat päivittyvät muutoinkin ennen uudistuksen voimaantuloa.

Maakuntataloudesta tulee uusi julkisen talouden osa. Maakuntalain 11 §:n mukaan julkisen talouden suunnitelmaan sisältyy maakuntien taloutta koskeva osio. Maakuntatalouden laajuus ja tehtävät huomioon ottaen sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää hallintovaliokunnan tavoin perusteltuna, että maakuntataloutta tarkastellaan julkisen talouden suunnitelmassa omana kokonaisuutena ja että sille asetetaan myös rahoitusasemaa koskeva tavoite. Tämä on perusteltua yhtäältä siksi, että maakunnan lakisääteisten tehtävien toteutumiseen kohdennetaan niiden edellyttämä riittävä rahoitus sekä toisaalta julkisen talouden kestävyyttä koskevien tavoitteiden vuoksi. Julkisen talouden suunnitelmassa on tärkeä arvioida maakuntien rahoituksen riittävyyttä tehtävien hoitamiseen kokonaisuutena ja maakunnittain sekä analysoida maakuntien talouden kehitystä vastaavalla tavalla kuin kuntien osalta tehdään nykyisin kuntatalousohjelmassa. Julkisen talouden suunnitelmassa tulee valiokunnan näkemyksen mukaan turvata rahoitus riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen toteuttamiseksi sekä maakunnan lakisääteisiin tehtäviin kokonaisuudessaan.

Maakuntien kokonaisrahoituksen määräytyminen

Rahoituksen perusteena olevat kustannukset ja rahoituksen taso

Valtion kokonaisrahoituksen perusteena käytetään rahoituslain 5 §:n 1 momentin mukaan maakuntien sosiaali- ja terveydenhuollon toteutuneiden käyttökustannusten kahden viimeisimmän tilastoidun vuoden keskiarvoa. Vuonna 2021 rahoituksen pohjana on siten vuosien 2019 ja 2020 kunnilta maakuntiin siirtyvien kustannusten keskiarvo, jota korotetaan peruspalvelujen hintaindeksillä vuoden 2021 tasoon. Tässä ei oteta huomioon palvelutarpeen muutosta, vaan pelkästään kustannustason nousu. Huomioitavista käyttökustannuksista vähennetään vuosikohtaisesti maakuntien perimät asiakas- ja käyttömaksut, maakuntien saamat myyntitulot sekä maakuntien mahdollisesti saama valtion lisärahoitus. Laskennalliseen rahoitusmalliin siirrytään portaittain siten, että vuonna 2022 maakuntien rahoituksesta 80 % perustuu toteutuneisiin ja 20 % laskennallisiin kustannuksiin. Muutos on vuositasolla 20 %, jolloin viiden vuoden siirtymäajan jälkeen vuonna 2026 maakuntien rahoitus on kokonaan (100 %) laskennallista.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää valtiovarainvaliokunnan tavoin rahoituksen portaittaista muutosta perusteltuna, sillä se antaa maakunnille aikaa sopeutua uuteen tilanteeseen ja sopeuttaa toimintaansa. Selkeät rahoitusperusteet ovat myös ennustettavia, ja ne antavat maakunnille mahdollisuuden suunnitelmalliseen ja pitkäjänteiseen toimintaan. Myös rahoituksen yleiskatteellisuus on lähtökohta, joka antaa maakunnille liikkumavaraa palveluiden järjestämisessä ja mahdollisuuden kokonaisresurssien tehokkaaseen käyttöön.

Kustannusten kasvua hillitään niin, että sote-menojen osalta maakuntien rahoitusta tarkistetaan rahoituslain 6 §:n mukaan vuosittain ja maakuntien käyttökustannusten kasvusta huomioidaan enintään maakuntaindeksi lisättynä aluksi rahoituslain 33 §:n poikkeussäännöksen mukaisesti yhdellä prosenttiyksiköllä (vuosina 2022 ja 2023) ja sen jälkeen rahoituslain 6 §:n 2 momentin mukaisesti 0,5 prosenttiyksiköllä. Maakunnan muiden tehtävien laskennallisia kustannuksia tarkistettaessa toteutuneista kustannuksista ehdotetaan otettavan huomioon vain henkilöstökustannusten kehitys, minkä vuoksi kustannuksiin kohdistettaisiin osittainen indeksitarkistus.

Valtion rahoituksen tarkistamisessa ei siis oteta huomioon maakuntien toteutuneita kustannuksia, vaan maakuntia ohjataan toiminnan tehostamiseen ns. menorajoittimen avulla. Tämän mallin tarkoituksena on, että maakuntien rahoitus on hallituksen alkuperäisen tavoitteen mukaisella tasolla vuoteen 2029 mennessä, ts. noin 3 mrd. euroa perusuraa alemmalla tasolla. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että maakuntien rahoituksessa ja kustannusten kasvun hillinnän tavoittelussa on huomioitava se, että uudistuksen viivästyminen aiheuttaa mitä todennäköisimmin viivettä myös kustannusten kasvun hillinnän ajalliseen saavuttamiseen.

Maakuntaindeksi. Valtion kokonaisrahoituksen tasoon vaikuttaa menorajoittimien lisäksi uusi maakuntaindeksi. Maakuntien saama sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitus ei siirtymäkauden jälkeen enää seuraa sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten kehitystä, vaan on sidottu uuteen maakuntaindeksiin. Maakunnan tehtävien rahoituksen tarkistuksessa otetaan huomioon laskennallisten kustannusten perusteiden osalta arvioitu kustannustason muutos, joka määräytyy maakuntaindeksin mukaisesti. Maakuntaindeksi muodostuu rahoituslain 6 §:n 4 momentin mukaisesti kolmesta tekijästä: yleisestä ansiotasoindeksistä (painokerroin 0,45), kuluttajahintaindeksistä (painokerroin 0,40) ja maakuntatyönantajan sosiaaliturvamaksujen muutoksesta (painokerroin 0,15).

Rahoituksen jakautuminen maakuntien kesken

Maakuntien rahoituksen määräytymistekijät

Maakuntien yleiskatteellinen rahoitus jaetaan maakunnille laskennallisesti erilaisiin määräytymistekijöihin perustuen. Sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksen määräytymistekijöistä ehdotetaan säädettävän rahoituslain 3 luvussa ja maakuntien muiden tehtävien rahoituksen määräytymistekijöistä lain 4 luvussa.

Hallituksen esityksen (HE 15/2017 vp) sisältämän rahoituslain 3 §:n sekä siihen täydentävillä hallituksen esityksillä (HE 57/2017 vp ja HE 15/2018 vp) tehtyjen muutosten mukaisesti maakunnille myönnetään rahoitusta maakunnan asukasmäärän, sosiaali- ja terveydenhuollon ikäryhmäkohtaisten tekijöiden ja palvelujen tarvetta kuvaavien tekijöiden sekä kasvupalvelua kuvaavien tekijöiden, maatalousyritysten määrän, asukastiheyden, vieraskielisyyden, kaksikielisyyden ja saaristoisuuden sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimien perusteella. Nämä määräytymisperusteet vastaavat pitkälti kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa (1704/2009) säädettyjä perusteita. Maakunnille yleisesti asukaskohtaisesti määrättävällä euromääräisellä rahoituksen osuudella on tarkoitus kattaa osa maakunnan tehtävistä aiheutuvista kustannuksista. Tässä muodossa rahoituksen määräytymisperusteelle ei ole vastinetta voimassa olevassa kuntien valtionosuusjärjestelmässä.

Nykyiseen kuntien valtionosuusjärjestelmään verrattuna uutena määräytymisperusteena otetaan käyttöön maakuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin. Se perustuu rahoituslakiehdotuksen 13 §:n mukaan toimintaa ja toiminnan tuloksia kuvaaviin indikaattoreihin. Molempien osuuksien painoarvo kertoimen laskemisessa on 50 %. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perushinnasta, indikaattoreista, niiden painokertoimista sekä laskennassa käytettävistä tiedoista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Kertoimen perusteeksi on hallituksen esityksen mukaan suunniteltu kymmentä indikaattoria, jotka liittyvät merkittävimpien kansansairauksien ennaltaehkäisyyn, tapaturmien vähentämiseen sekä syrjäytymisen ja työelämän ulkopuolelle joutumisen ehkäisyyn ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (HE 15/2017 vp, s. 546).

Määräytymistekijöiden osuuksien painokertoimet

Rahoituslakiehdotukseen liittyvässä täydentävässä hallituksen esityksessä (HE 57/2017 vp) ehdotetaan rahoituslakiehdotusta muutettavaksi hallituksen esityksessä (HE 15/2017 vp) ehdotetusta siten, että eri määräytymistekijöiden osuuksien painotuksista ei säädettäisikään lain 3 §:ssä, vaan painoarvoista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Painoarvot kuvataan esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa. Lain 31 §:ään sisällytetään täydentävässä esityksessä kuitenkin säännös ensimmäisen vuoden (HE 57/2017 vp:ssä vuosi 2019) rahoituksen painotuksista. Myös painotusten arvoissa on jonkin verran muutosta verrattuna alkuperäisen hallituksen esityksen sisältämään ehdotukseen.

Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan, että rahoitusosuuksien painoarvoilla voidaan katsoa olevan keskeinen merkitys maakuntien rahoituksen riittävyyden ja riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamisen kannalta. Tämän vuoksi ja koska julkisen vallan turvaamisvelvollisuudesta säädetään lailla perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan, asetuksentasoinen sääntely ei ole perustuslain asettamien vaatimusten kannalta riittävää. Tämän epäkohdan korjaaminen on valiokunnan mukaan edellytyksenä sille, että laki maakuntien rahoituksesta voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä (PeVL 15/2018 vp, s. 22).

Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan näkemykseen rahoitusosuuksien painoarvojen merkityksestä ja ehdottaa, että perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta säännös painoarvoja koskevasta asetuksenantovaltuudesta poistetaan ja painoarvoista säädetään alkuperäisen hallituksen esityksen mukaisesti lain tasolla, kuitenkin siten, että painoarvot vastaavat täydentävässä hallituksen esityksessä olevia painokertoimia.

Rahoituksen riittävyys

Yhtenä uudistuksen keskeisenä tavoitteena on hillitä sosiaali- ja terveydenhuollon menojen kasvua. Pääministeri Juha Sipilän hallitus linjasi jo uudistuksen alkuvaiheessa, että uudistuksella on tarkoitus hillitä tätä kustannusten kasvua kolmella mrd. eurolla vuoteen 2029 mennessä. Hallituksen esityksen mukaan (HE 15/2017 vp, s. 164) kustannuskehityksen hillintä ehdotetaan toteutettavaksi sisällyttämällä maakuntien rahoituslakiin sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannusten nousun rajoitin. Tätä tukisivat sosiaali- ja terveysministeriön ohjaus, maakuntalakiin sisältyvä valtion ja maakunnan välinen neuvottelu sekä maakuntien talouden arviointimenettely.

Valiokunnan mietintöluonnos

Perustuslakivaliokunnan ja valtiovarainvaliokunnan lausunnot sekä asiantuntijakuuleminen

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneessa käytännössään katsonut, että budjettirajoitteella ei voida rajoittaa lakisääteisten palvelujen saatavuutta (PeVL 26/2017 vp, s. 22—22, ks. myös PeVL 20/2004 vp ja PeVL 63/2014 vp sekä PeVL 19/2016 vp).

Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan (PeVL 26/2017 vp), että maakuntien rahoituksen riittävyydestä ei ole kuntien rahoitusperiaatteen kaltaista perustuslakivaliokunnan käytäntöä. Valiokunnan mielestä perustuslain 22 §:n mukaiseen perusoikeuksien toteuttamisvelvoitteeseen kuuluu kuitenkin valtion vastuu huolehtia siitä, että maakunnilla on käytännön edellytykset suoriutua tehtävistään (PeVL 10/2015 vp ja PeVL 37/2009 vp). Valiokunta piti myös maakuntien rahoituksen perusteltuna lähtökohtana, että tehtävistä säädettäessä on huolehdittava rahoitusperiaatteen mukaisesti maakuntien tosiasiallisista edellytyksistä suoriutua velvoitteistaan.

Lausunnossaan (PeVL 15/2018 vp) perustuslakivaliokunta totesi, että sosiaali- ja terveyspalveluissa rahoitusperiaatteen merkitystä korostaa perustuslain 19 §:n 3 momentin ja 22 §:n mukainen turvaamisvelvollisuus. Perustuslakivaliokunta katsoi, että maakuntien rahoitusta tulee soveltuvin osin arvioida perustuslakivaliokunnan rahoitusperiaatetta koskevan käytännön valossa (PeVL 15/2018 vp, s. 20).

Arvioidessaan rahoituksen riittävyyttä, perustuslakivaliokunta kiinnitti lausunnossaan (PeVL 15/2018 vp) huomiota erityisesti rahoituslakiehdotuksen 6, 7 ja 8 §:ään ja edellytti niiden muuttamista, jotta lakiehdotus voitaisiin käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Perustuslakivaliokunnan mielestä olennaista oli, että sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoituksen on riittävästi vastattava palvelutarvetta ja turvattava se, etteivät sosiaali- ja terveyspalveluista perittävät asiakasmaksut suuruudellaan siirrä palveluja niitä tarvitsevien ulottumattomiin. Valiokunta kiinnitti huomiota, että jo rahoituslakia koskevan hallituksen esityksen säätämisjärjestysperusteluissa rahoitusmallia luonnehditaan "äärimmäisen kireäksi" kaikkien maakuntien kannalta (HE 15/2017 vp, s. 674). Perustuslakivaliokunnan mielestä huoli rahoituksen riittämättömyydestä tuodaan varsin painokkaasti esiin myös valtiovarainvaliokunnan asiasta antamassa lausunnossa. Se toteaa, että koska valtion myöntämä rahoitus ei lähtökohtaisesti jousta, on vaarana, että tiukassa taloudellisessa tilanteessa maakunnat joutuvat tinkimään palvelujen saatavuudesta tai laadusta. Ne voivat hillitä sote-kustannuksia leikkaamalla omalla vastuullaan kokonaan olevia palveluja (erikoissairaanhoitoa ja sosiaalipalveluja) tai korottamalla asiakasmaksuja (VaVL 5/2018 vp, s. 9 ja PeVL 15/2018 vp, s. 23).

Perustuslakivaliokunta on esityskokonaisuutta arvioidessaan nojautunut hallituksen esitysten vaikutusarvioihin, hallitukselta saatuihin lisäselvityksiin ja sosiaali- ja terveysalan asiantuntijoiden esittämiin arvioihin. Perustuslakivaliokunta toteaa, että sen saaman selvityksen mukaan 6 §:n 2 momentin ja 33 §:n mukaan määräytyvää rajoitinta on syytä pitää perusoikeuksien turvaamisen kannalta ennakoitavissa olevaan kustannusten nousukehitykseen nähden epäsuhtaisena.

Rahoituslain 6 §:n 3 momentti mahdollistaa perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan toteutuneiden kustannusten huomioon ottamisen myös 2 momentissa säädetyn määrän ylittävältä osalta, jos se on välttämätöntä peruspalvelujen saatavuuden turvaamiseksi. Perustuslakivaliokunnan

käsityksen mukaan säännöksen välttämättömyysedellytys asettaa poikkeamisen kustannusrajoittimesta perustuslain 19 §:n 3 momentin sanamuoto "riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut" huomioon ottaen ongelmallisen korkealle. Säännös on muutoinkin varsin tulkinnanvarainen, minkä lisäksi sen passiivimuoto korostaa soveltamisen harkinnanvaraisuutta. Säännöksen tulkinnanvaraisuutta lisää myös sen soveltamisen vaihtoehtoisuus valtion ja maakuntien neuvotteluun perustuvien, maakunnissa toteutettavissa olevien kustannusten hallinnan kannalta välttämättömien toimenpiteiden toteuttamisvelvollisuuden sekä maakuntien tehtävien vähennystarpeen arvioinnin kanssa (HE 15/2017 vp, s. 537 sekä järjestämislain 30 § ja maakuntalain 13 §).

Valtioneuvoston perustuslakivaliokunnalle antaman lisäselvityksen mukaan rajoittimen korotusperusteen arvioidaan aktualisoituvan "tilanteessa, jossa ongelmat ovat kansallisia tai vähintään useita maakuntia koskevia ja ne johtuisivat siitä, että rahoituksen perusteena olevat määräytymisperusteet eivät toimi" (s. 10). Perustuslakivaliokunnan mielestä tämä osoittaa, että ehdotettu menettely vaikuttaa koskevan tilanteita, joissa palvelujen tuotantoa turvaava rahoitus on ainakin jollakin tasolla jo vaarantunut. Lisäksi se merkitsee, että jos rahoituksen riittämättömyys aiheuttaa ongelmia vain yhdessä maakunnassa, 6 §:n 3 momentin poikkeussäännöstä ei sovellettaisi. Sama asia todetaan rahoituslakia koskevan hallituksen esityksen perusteluissa (HE 15/2017 vp, s. 36—537, 674). Edellä todetut näkökohdat huomioiden perustuslakivaliokunta pitää lisärahoitusta koskevan 3 momentin soveltamisalaa kokonaisuutena arvioituna suppeana, mitä voidaan pitää varsin ongelmallisena perustuslain 19 §:n 3 momentin ja 22 §:n kannalta.

Perustuslakivaliokunta kiinnitti valtiovarainvaliokunnan tavoin (VaVL 5/2018 vp, s. 8) sosiaali- ja terveysvaliokunnan huomiota myös siihen, että rahoituslain 6 §:n perustana oleva maakuntaindeksi ei välttämättä ole perusteltu rahoituksen perusta sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuskehitykselle, koska se ei muodostu juuri ollenkaan sellaisista tekijöistä, jotka kuvaisivat sote-menojen kehitystä. Perustuslakivaliokunta toteaa epäkohdan olevan merkityksellinen perustuslain 19 §:n 3 momentin ja 22 §:n kannalta. Epäkohdan merkityksellisyyttä korostaa se, että rahoituslain myötä maakuntien uusista ja laajenevista lakisääteisistä tehtävistä ja velvoitteista aiheutuva kustannusten lisäys huomioitaisiin esityksen perustelujen mukaan (HE 15/2017 vp, s. 553) vain kertaalleen valtion rahoituksen tasoa korottavasti silloin, kun muutos tulisi voimaan. Maakuntaindeksin ja rahoitusperiaatteen välille voi siten muodostua valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallinen rakenteellinen jännite. Maakuntaindeksin perustan valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa on merkityksellistä myös se, kuinka rahoituslain mukaan siirtymäkauden rahoituksessa on tarkoitus ottaa huomioon vain kustannustason muutos, mutta ei palvelutarpeen muutosta (VaVL 5/2018 vp, s. 14 ja PeVL 15/2018 vp. s. 22—23).

Yksittäisten maakuntien lisärahoitusta koskevien säännösten (rahoituslain 7 ja 8 §) osalta perustuslakivaliokunta toteaa, että "Perustuslakivaliokunnan mielestä myös muiden ehdotettujen poikkeussäännösten soveltamiseen liittyy rajoituksia, joiden seurauksena niiden vaikutus voi jäädä vähäiseksi. Rahoituslain 7 §:n mukaan maakunnan rahoitusta voidaan korottaa hakemuksesta harkinnanvaraisesti ja tilapäisesti valtion talousarvion rajoissa, jos maakunta ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten maakuntatalouden vaikeuksien vuoksi on lisärahoituksen tarpeessa. Rahoituslain 8 § puolestaan koskee taloudellisissa vaikeuksissa olevan maakunnan valtion rahoitusta. Säännöksessä pidetään sinänsä asianmukaisella tavalla sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämiseen ja niiden turvaamisen liittyviä seikkoja valtionavustuksen myöntämisen edellytyksinä. Näiden säännösten soveltaminen on perustuslain kannalta ongelmallista johtuen valtiovarainmi-

nisteriön harkinnasta ja korkeasta soveltamiskynnyksestä. Perustuslaillisen arvioinnin kannalta 7 § on erikoislaatuinen siinäkin suhteessa, että korotuksen yhteismäärä vähennettäisiin pykälän 3 momentin mukaan maakunnille maksettavan valtion rahoituksen kokonaismäärästä siten, että vähennys olisi kaikissa maakunnissa asukasta kohden yhtä suuri. Sääntely siis merkitsee, että yhden maakunnan rahoituksen korotus vaikuttaisi alentavasti kaikkien maakuntien vuosittaisen rahoituksen tasoon." (PeVL 15/2018 vp, s. 23).

Perustuslakivaliokunta totesi edelleen, että riittävien taloudellisten resurssien turvaaminen maakunnille on välttämätöntä, jotta maakunnat pystyvät varmistamaan perustuslain mukaiset riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut kaikille asukkailleen. Lisäksi valiokunta totesi, että rahoituslain 6 §:n 3 momentin rahoituksen tarkistusperustetta menettelyineen ei ole määritelty niin, että se tosiasiallisesti vastaisi perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaisten riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen rahoitustarvetta ja täyttäisi myös perustuslain säännökseen sisältyvän lailla säätämisen vaatimuksen. Myöskään poikkeustilanteita koskevat menettelysäännökset 7 ja 8 §:ssä eivät valiokunnan näkemyksen mukaan riittävän yksiselitteisesti toteuta perustuslakivaliokunnan tarkoittamalla tavalla (PeVL 26/2017 vp) perustuslain 22 §:ään perustuvaa valtion vastuuta huolehtia siitä, että maakunnilla on käytännön edellytykset suoriutua tehtävistään myös poikkeustilanteissa. Perustuslakivaliokunta huomauttaa, että myös valtiovarainvaliokunnan mielestä tulisi harkita sitä, että valtiontalouden kehyksiin jätetään riittävä jakamaton varaus kattamaan mahdollista sosiaali- ja terveydenhuollon menojen ennakoitua nopeampaa kasvua (VaVL 5/2018 vp, s. 16 ja PeVL 15/2018 vp, s. 24).

Perustuslakivaliokunta piti sinänsä selvänä, että valtion on viime kädessä turvattava oikeus riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin tilanteessa, jossa maakunnalla ei ole tähän taloudellisia edellytyksiä. Valiokunta katsoo, että siltä osin kuin ehdotettavissa poikkeustilanteita koskevissa menettelysäännöksissä ei edellytetä riittävällä tavalla valtiota toteuttamaan tätä vastuuta, muodostuu sääntely perustuslain kannalta ongelmalliseksi (PeVL 15/2018 vp, s. 24).

Rahoitusta koskevan sääntelyn riittävyyden perusteellinen arviointi on perustuslakivaliokunnan mielestä valtiosääntöoikeudelliselta kannalta mahdollista vasta, kun asiaa voidaan arvioida sosiaali- ja terveysvaliokunnan rahoituslakiin tekemien muutosten perusteella (PeVL 15/2018 vp, s. 24).

Rahoituksen riittävyyteen liittyen valtiovarainvaliokunta kiinnitti lausunnossaan lisäksi huomiota käynnistys- ja siirtymävaiheen muutoskustannuksiin sekä muihin siirtymäkauden kustannuspaineisiin. Valiokunta totesi, että uudistukseen liittyy sekä väliaikaisia että pysyviä muutoskustannuksia, joiden kokonaismäärää ei ole pystytty arvioimaan. Valtiovarainministeriö teki alkuvuonna 2018 maakunnille kyselyn muutoskustannuksista, joka osoitti, ettei selvää käsitystä niistä ja niiden laajuudesta ole vielä olemassa. Näin ollen myöskään valtiovarainvaliokunta ei pysty tässä vaiheessa arvioimaan muutoskustannuksia muuten kuin vain hyvin karkeasti ja esimerkkien tasolla. Väliaikaisia muutoskustannuksia ovat valiokunnan mukaan mm. hallinnolliset, oppimiseen, koulutukseen ja osin myös tietojärjestelmien uusimiseen liittyvät kustannukset, pysyviä kustannuksia mm. palkkausjärjestelmien yhteensovittamisen kustannukset ja tilakustannukset. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että osa tietojärjestelmien muutos- ja kehittämistyöstä olisi joka tapauksessa tehtävä nykyisten järjestelmien uusimiseksi ja yhteentoimivuuden parantamiseksi. Pidemmällä aikavälillä sekä hallinnon että ICT-palveluiden uudelleenjärjes-

telyistä on myös realistista odottaa kustannussäästöjä, kun alkuvaiheen jälkeen toiminta tehostuu (VaVL 5/2018 vp, s. 13—14).

Valtiovarainvaliokunta toteaa lausunnossaan, että sen saaman selvityksen mukaan esim. Uudellamaalla, jossa väestö kasvaa voimakkaasti, vuosien 2020 ja 2021 valtionrahoitus onkin jäämässä liian pieneksi väestömäärään nähden. Laskelmat tarkentuvat valtiovarainvaliokunnan mukaan myöhemmin, mutta sen hetkisen lisärahoitustarpeen arvioitiin olevan noin 300 milj. euroa. Valiokunta piti välttämättömänä, että maakuntien rahoitustasoa arvioidaan vielä uudelleen ja huolehditaan siitä, että maakunnat voivat uudistuksen alusta lukien selviytyä niille tulevista tehtävistä. Maakunnilla tulee valtiovarainvaliokunnan mukaan olla heti alusta lähtien edellytykset vahvalle järjestämistoimelle ja tiedolla johtamiselle sekä toimivat suunnitelmat maakuntien vastuulle siirtyvien palveluiden hoitamisesta (VaVL 5/2018 vp, s. 15).

Valtiovarainvaliokunnan lausunnossa (VaVL 5/2018 vp, s. 7—8) todetaan, että sen asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota siihen, että maakuntaindeksin rakenne ei vastaa riittävästi maakuntien järjestämisvastuulla olevan sosiaali- ja terveydenhuollon todellista hintakehitystä. Menojen todellinen kasvu korvataan siten maakunnille vain osittain. Valtiovarainvaliokunnan mielestä on vielä syytä arvioida, kuvaako ehdotettu maakuntaindeksi riittävästi sosiaali-ja terveydenhuollon menojen kustannustason muutosta. Myös sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuulemisessa maakuntaindeksiä on vastaavista syistä kritisoitu. Muun muassa THL esittää, että sallitun 0,9 %:n vuotuisen kustannuskasvun sijaan tulisi harkita 1,5 %:n vuotuista kasvua. Muutoksen perusteluna on esitetty väestön ikääntymisen mukanaan tuomat tarpeet. Myös asiantuntijakuulemisen perusteella maakuntaindeksin määräytymistekijät vastaavat heikosti sosiaali- ja terveydenhuollon menojen kasvuun, koska ainoastaan maakuntien maksamilla sosiaaliturvamaksuilla on suora yhteys maakunnan menoihin, vaikka valtaosa maakunnan kustannuksista muodostuu sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuskehityksen perusteista.

Perustuslakivaliokunnan sekä valtiovarainvaliokunnan lausuntojen lisäksi myös sosiaali- ja terveysvaliokunnan asiantuntijakuulemisissa useat ovat esittäneet varsin kriittisiä näkemyksiä maakunnille kohdennettavan rahoituksen riittävyydestä. Kritiikin pääkohteena on kokonaisrahoituksen riittämättömyys, joka johtuu yhtäältä kustannusten nousun rajoittimesta sekä toisaalta uudistukseen liittyvistä useista tekijöistä koostuvista kustannusten nousupaineista. Useat lausunnon antajat arvioivat, että hallituksen tavoittelemaa 3 mrd. euron kustannusten kasvun hillinnän tavoitetta ei saavuteta.

Jos kustannusten kasvun hillinnän tavoitteesta pidetään esityksen mukaisesti kiinni, ovat monet asiantuntijat nähneet uhkana palvelujen saatavuuden rajoittamisen ja/tai asiakasmaksujen korottamisen. Maakuntarahoituksen mekaaniset lakiin sidotut ja ennakkoon lukkoon lyödyt palveluvelvoitteisiin sitoutumattomia leikkureita ei pidetä toimivina ratkaisuina ja ne saattavat vaarantaa perusoikeuksina turvatut palvelut. Riittävien palvelujen turvaamisen sekä maakuntien itsehallinnon kannalta kuulemisissa on pidetty ongelmallisena, että maakunnat ovat miltei kokonaan valtion rahoituksen varassa.

Uudistuksesta aiheutuvat muutoskustannukset lisäävät asiantuntijanäkemysten mukaan merkittävästi riskiä siitä, että maakuntien rahoitus ei riitä palvelujen toteutukseen. Kustannusten kasvun rajoitin korostaa tätä riskiä.

Valiokunnan valtiovarainministeriöltä saaman selvityksen perusteella uudistuksen alkuvaiheessa on odotettavissa uudistuksen voimaanpanoon ja toteuttamiseen liittyviä väliaikaisia tai kertaluontoisia perustamisvaiheen lisäkustannuksia, jotka liittyvät välittömästi uudistuksen toimeenpanoon, jotka eivät ole vältettävissä ja joiden toteuttamisesta ei aiheudu välittömiä tuottavuushyötyjä ja siten kustannusten kasvun hillintää. Muutoskustannus voi olla väliaikainen (alkuvaiheen kustannus, joka poistuu ajan myötä) tai pysyvä (kustannuspohjaan jäävä). Muutoskustannukset eivät ole alueittain symmetrisiä, vaan maakuntien välillä on paljon eroja. Joidenkin tulevien maakuntien alueilla palkka- tai asiakasmaksuharmonisointeja on jo toteutettu, jolloin näihin ei enää kohdistu mittavia uusia harmonisoinnista johtuvia lisäkustannuksia. Maakuntien toimeenpanon valmistelu on myös erivaiheista, mikä tulee myös vaikuttamaan muutoskustannusten määrään ja erityisesti niiden kohdentumiseen maakunnittain vuonna 2020. Väliaikaisia muutoskustannuksia arvioidaan olevan maakuntien perustamiseen ja aloittamiseen liittyvät hallinnolliset kustannukset ja ICT-muutoskustannukset, joista ei aiheudu välitöntä tuottavuushyötyä, vaan ne saattavat nostaa maakunnan kustannuksia verrattuna tilanteeseen, jossa uudistusta ei tehtäisi. Ajan myötä sekä hallinnon kustannuksissa että ICT-palveluiden uudelleenjärjestelyssä on kuitenkin realistista olettaa olevan tuottavuuspotentiaalia. Pidemmällä aikavälillä on valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan mahdollista saavuttaa myös kustannussäästöjä, kun alkuvaiheen lisäkustannusten jälkeen toimintaa voidaan tehostaa. Pysyviksi muutoskustannuksiksi arvioidaan muodostuvan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen sekä tukien ja etuuksien maksujen yhtenäistämisen aiheuttamat kustannukset sekä palkkausjärjestelmien yhteensovittamisen aiheuttama lisäkustannus. Maakuntien ICT-muutoskustannuksia on valtiovarainministeriön mukaan varauduttu rahoittamaan valtion talousarviosta vuosina 2017—2019 yhteensä 192 milj. eurolla, mutta tässä vaiheessa valmistelua ei pystytä luotettavasti arvioimaan ICT-muutoskustannuksia vuonna 2020.

Muutosehdotukset rahoituslain 5—8 §:ään

Edellä todettujen perustuslakivaliokunnan sekä valtiovarainvaliokunnan ja asiantuntijakuulemisten perusteella sosiaali- ja terveysministeriö sekä valtiovarainministeriö ovat ehdottaneet sosiaali- ja terveysvaliokunnalle muutoksia rahoituslain 5—8 §:ään. Muutosehdotusten johdosta valiokunta ehdottaa, että kyseisiä pykäliä muutetaan seuraavasti:

Rahoituslain 6 §:n sääntelyä ehdotetaan muutettavan siten, että hallituksen esityksiin sisältyvät 3 ja 4 momentit korvataan uudella 3 momentilla. Uudessa 3 momentissa säädetään 2 momentin sisältävän niin sanotun rajoittimen ylittävästä rahoituksen tason korottamisesta silloin, kun rahoituksen taso muutoin vaarantaisi riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamisen. Riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamisella tarkoitetaan tässä nimenomaisesti palvelujen turvaamista perustuslain 19 §:n 3 momentin merkityksessä.

Uuden 3 momentin mukaan valtion kokonaisrahoitusta korotettaisiin silloin, kun rahoituksen riittämättömyys ilmenisi laajemmin kuin yksittäisissä maakunnissa. Valtion rahoituksen varainhoitovuoden tasoa korotettaisiin silloin, kun rahoituksen taso vaarantaisi edellä tarkoitetulla tavalla riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamisen useammassa kuin seitsemässä maakunnassa tai maakunnissa, joiden asukasmäärä on yhteensä enemmän kuin 40 % koko maan asukasmäärästä.

Valiokunnan mietintöluonnos

Valiokunta toteaa, että ehdotettu 6 §:n 3 momentti soveltuisi tilanteisiin, joissa rahoituksen taso olisi yleisemmin riittämätön maakunnan palvelujen turvaamiseksi. Säännöksen tarkoittama tilanne voi valiokunnan käsityksen mukaan eri maakuntien kohdalla syntyä eri syistä. Näitä tilanteita olisivat ensinnäkin tilanteet, joissa rahoituslaki ei kohdenna rahoitusta oikeudenmukaisesti kullekin maakunnalle niiden tehtävien edellyttämässä laajuudessa. Toisin sanoen joko kaikkien tai usean maakunnan rahoituksen ja velvoitteiden välillä vallitsisi merkityksellinen epäsuhta, joka tarkoittaisi, että maakuntien rahoitusperiaate ei toteudu. Tilanne voi syntyä myös siitä, että usealla maakunnalla olisi ongelmia toimintansa tehostamisessa ja siten taloudenpidossa, kuten myös näiden tilanteiden yhdistelmistä. Lisäksi yksittäistilanteissa maakunnittaiset menojen merkittävät satunnaisvaihtelut erityisesti pienissä maakunnissa saattaisivat vaikuttaa rahoituksen riittävyyteen.

Valiokunnan ehdottaman 6 §:n 3 momentin tarkoittamissa tilanteissa korotettaisiin kaikkien maakuntien rahoitusta eli tällöin myös niiden maakuntien rahoitus kasvaa, joita kyseiset rahoitusongelmat eivät kohtaa. Lisärahoitusta annettaisiin kaikille maakunnille samoin jakoperustein kuin millä maakuntien sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitus muutoinkin jaetaan (rahoituslain 3 luvun jakoperusteet). Rahoituksen tasoa tulee tällöin korottaa määrällä, joka on tarpeen riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi jokaiselle yhdenvertaisesti ottaen samalla huomioon maakunnan edellytykset muiden lakisääteisten velvoitteidensa hoitamiseen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että rahoituksen tason korotuksen myötä kaikkien maakuntien rahoituksen kokonaistason tulee olla sellainen, että myös ne maakunnat, joiden kohdalla rahoitus ei ole riittävä, pystyvät käytössään olevalla yleiskatteisella rahoitusosuudellaan sekä turvaamaan riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut jokaiselle yhdenvertaisesti että myös vastaamaan muista sille annetuista lakisääteisistä velvoitteista. Rahoituksen tasoa korotettaessa on siten otettava huomioon myös maakunnan edellytykset varautua muiden lakisääteisten velvoitteidensa hoitamiseen. Myös hallituksen esityksissä ehdotetun 6 §:n 3 momentin sääntely koski kaikkien maakuntien rahoituksen tason pysyvää nostoa. Se ei kuitenkaan sisältänyt nimenomaista rajaa sille, millaisissa tilanteissa maakuntien rahoituksen tasoa tulisi nostaa. Siten ehdotettu muutos tiukentaa pykälän sääntelyä aiemmasta.

Rahoituksen tason korottamisen soveltamisedellytys on kytketty tilanteisiin, joissa riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamisen edellytysten arvioitaisiin olevan vaarantumassa. Soveltamisedellytyksen toteutuessa korotustarpeen määrällinen arviointi perustuu kuitenkin kokonaisarviointiin.

Valiokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan sekä saatujen asiantuntijalausuntojen johdosta 7 §:ää muutettavaksi siten, että hallituksen esityksissä pykälään sisältyneestä maakunnan harkinnanvaraista lisärahoitusta koskevasta sääntelystä luovutaan. Sen sijaan 7 §:ssä säädettäisiin yksittäisen maakunnan oikeudesta lisärahoitukseen tilanteessa, jossa sen riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaaminen muutoin 2—4 lukuun perustuen myönnettävällä rahoituksella vaarantuisi. Säännöksellä turvataan yksittäisen maakunnan oikeus saada lisärahoitusta 6 §:n nojalla määräytyvästä varainhoitovuoden rahoituksen tasosta huolimatta, jos riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen yhdenvertainen turvaaminen sitä edellyttäisi. Valiokunnan ehdottama säännös väljentää maakunnan lisärahoituksen saannin edellytyksiä verrattuna hallituksen esityksen tarkoittamaan 7 §:n sääntelyyn.

Jos 6 §:n 3 momentissa asetetut edellytykset täyttyisivät, maakunnan riittävä rahoitus tulee lähtökohtaisesti turvatuksi 6 §:n 3 momentin soveltamisen nojalla. On kuitenkin mahdollista, että rahoitus muodostuisi edelleen yksittäiselle maakunnalle 6 §:n 3 momentin nojalla tehdystä rahoituksen tason korottamisesta huolimatta riittämättömäksi esimerkiksi äkillisissä ja ennakoimattomissa tilanteissa. Tällöin yksittäisellä maakunnalla olisi oikeus saada lisärahoitusta 7 §:n nojalla. Siten 6 §:n 3 momentin soveltaminen ei poissulkisi mahdollisuutta 7 §:n soveltamiseen edelleen joissain tilanteissa yksittäisen maakunnan kohdalla.

Maakunnalla olisi oikeus saada lisärahoitusta 7 §:n nojalla myös silloin, jos 6 §:n 3 momentin nojalla tulevan säännönmukaisen rahoituksen korotuksen edellytykset olisivat ongelmallisia alle kahdeksan maakunnan kohdalla ja kyseisten maakuntien asukasmäärä ei yllä yli 40 prosenttiin maan väestöstä. Tämä tarkoittaisi tilannetta, jossa ongelmat kohdistuisivat vähäisempään määrään maakuntia sekä väestöä kuin mitä 6 §:n 3 momentin lisärahoitussäännös edellyttää.

Myös valiokunnan ehdottaman 7 §:n mukaisen lisärahoituksen määrän tulee vastata sitä rahoituksen määrää, mikä on tarpeen riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi jokaiselle yhdenvertaisesti ottaen samalla huomioon maakunnan edellytykset muiden lakisääteisten velvoitteidensa hoitamiseen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että lisärahoituksen myötä maakunnan rahoituksen kokonaistason tulee olla sellainen, että maakunta pystyy käytössään olevalla yleiskatteisella rahoitusosuudellaan sekä saamallaan lisärahoituksella sekä turvaamaan riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut jokaiselle yhdenvertaisesti että myös vastaamaan muista sille annetuista lakisääteisistä velvoitteista.

Oikeus lisärahoitukseen on kytketty tilanteisiin, joissa riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamisen edellytysten arvioidaan olevan vaarantumassa, mutta tämän soveltamisedellytyksen toteutuessa korotustarpeen määrällinen arviointi perustuu kokonaisarviointiin. Edellytyksiä arvioitaessa otettaisiin valiokunnan näkemyksen mukaan huomioon maakunnan taloudellinen kokonaistilanne.

Lisärahoituksen tarvetta arvioidaan käytännössä osana julkisen talouden suunnitelman ja valtion talousarvion valmisteluun liittyvää arviointiprosessia vuosittain. Tässä arvioinnissa maakuntakohtaiset tiedot maakunnan olosuhteista sekä palvelujen tarvetta kuvaavista tekijöistä saadaan sosiaali- ja terveydenhuollon osalta maakunnista, THL:lta ja valvontaviranomaisilta järjestämislain 30 §:n valtakunnalliseen ohjaukseen liittyvässä vuosittaisessa arvioinnissa sekä lisäksi muiden tehtävien osalta maakuntalain 13 §:n mukaisissa neuvotteluissa. Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia ja tarpeita selittävät tekijät ovat ajassa muuttuvia. Rahoituslain 22 §:n 2 momentin mukaan 10 §:n 3 momentissa säädetyt tehtäväkohtaiset painotukset ja 13 §:n 1 momentissa säädettyjen indikaattoreiden painoarvot sekä 19 §:n 1 momentissa säädetyt painotukset tarkistetaan vähintään neljän vuoden välein. Perushinnat tarkistetaan vuosittain kustannusten ja rahoituksen tason tarkistamisen sekä perushintoihin vaikuttavien määräytymistekijöiden perusteella. Sen lisäksi hallituksen esityksen mukaan on tarkoitus, että ikäryhmäkohtaisten ja palvelujen käyttöä kuvaavien tarvetekijöiden painokertoimet tarkistetaan myöhemmin säädettävän asetuksen nojalla vähintään neljän vuoden välein (HE 15/2017 vp, s. 995—996 valtioneuvoston asetusluonnos maakuntien rahoituksesta 6 §). Tarkoituksena on, että THL tuottaa tutkimustiedon tätä valmistelua varten. Jos lisärahoitustarve ilmenee valtioneuvoston maakuntien talouden ohjausmalliin sisältyvästä arviointiprosessista ajallisesti poikkeavasti esimerkiksi kesken valtion talousarviovuo-

den, lisärahoituksen tarpeen arvioinnissa käytetään viimeisimpiä arviointihetkellä käytettävissä olevia maakunnan taloutta ja palvelujärjestelmän tilaa kuvaavia tietoja. Lisämäärärahan käyttö on tarkoitettu sekä ennakoivaksi että tarvittaessa yksittäisen maakunnan ongelmatilanteiden ilmetessä korjaavaksi lisärahoituskeinoksi.

Valiokunnan ehdottamalla 7 §:n sääntelyllä ei puututa oikeuteen myöntää harkinnanvaraisia määrärahojen maakunnille. Toisin kuin hallituksen esityksessä ehdotettiin, harkinnanvaraisen rahoituksen osuutta ei vähennettäisi maakunnille maksettavan valtion rahoituksen kokonaismäärästä.

Lisäksi valiokunta ehdottaa, että 7 §:ssä säädetään siitä, että lisämäärärahan perusteluihin voitaisiin ottaa määrärahan käytöstä palvelujen vaikuttavuutta, laatua, määrää tai järjestämisen tehokkuutta koskevia määräyksiä. Yksittäiselle maakunnalle kohdennettava lisärahoitus mahdollistaa siten maakuntaan kohdistettavan valtion maakuntien talouden ohjausmallia suoraviivaisemman ohjauksen. Määräyksillä on tarkoitus vahvistaa lisärahan käyttöä mahdollisimman vaikuttavasti perusoikeuksien toteuttamiseen. Tarkoituksena on lisämäärärahan turvin vaikuttaa maakunnan toiminnan ja talouden kehitykseen siten, että lisämäärärahatarve muodostuisi määräaikaiseksi ja maakunta pystyisi tilanteen vakauduttua suoriutumaan 6 §:ään perustuvalla rahoituksella. Jos näin ei kuitenkaan tapahdu tai maakunnalla olisi muusta syystä aiheutuva 7 §:ssä tarkoitettu lisärahoitustarve, maakunnan oikeutta lisämäärärahan saamiseen ei ole rajattu. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää tätä tärkeänä, koska pykälän tarkoittaman lisärahoituksen perusteena voi olla se, että maakunnan säännönmukaisen rahoituksen riittämättömyyteen liittyvät ongelmat kohtaavat alle kahdeksaa maakuntaa tai väestömääräisesti enintään 40 % väestöstä.

Koska sosiaali- ja terveyspalvelujen vaarantumiseen liittyvä lisärahoitus ehdotetaan edellä esitetyllä tavoin säänneltävän hallituksen esityksessä ehdotettua selkeämmin rahoituslain 7 §:n nojalla, ehdottaa sosiaali- ja terveysvaliokunta, että rahoituslain 8 §:ää muutetaan siten, että siitä poistetaan hallituksen esityksessä olleet valtionavustuksen myöntämisen edellytykset. Ne liittyivät keskeisiltä osiltaan erityisesti sosiaali- ja terveyspalvelujen vaarantumiseen, mutta osin myös muiden tehtävien hoitamiseen. Pykälän valtionavustusta koskeva säännös olisi siten valtionavustuslakiin viittaavana luonteeltaan informatiivinen.

Koska lain 7 ja 8 §:ää ehdotetaan muutettavan edellä esitetyllä tavalla, ehdottaa valiokunta, että samalla muutetaan 5 §:n 1 momentin sääntelyä siten, että myös 7 §:ssä tarkoitettu lisärahoitus sekä 8 §:ssä tarkoitettu laina ja avustukset vähennettäisiin valtion rahoituksen perusteena huomioitavista kustannuksista. Tämä tarkoittaa sitä, että 6 §:n 3 momenttia sovellettaessa lisärahoitus lasketaan mukaan 5 §:n 1 momentin tarkoittamaan kokonaisrahoituksen perusteisiin, kun 7 ja 8 §:n nojalla saatua lisärahoitusta ei siihen lasketa eli ne eivät nosta pysyvästi 6 §:ssä ehdotettua valtion rahoituksen kokonaistasoa toisin kuin 6 §:n 3 momentin mukainen lisärahoitus. Ehdotetut 6 §:n 3 momentin sekä 7 §:n lisärahoitusta koskevat säännökset eroavat toisistaan lisäksi siinä, että 7 §:n nojalla rahoitusta saavat maakunnat voivat joutua maakuntalain 105 §:n (mietinnön pykälämuutosehdotusten jälkeen muutettu numerointi) tarkoittamaan arviointimenettelyyn maakuntien yhdistämiseksi, jos ne saavat lisärahoitusta kahtena vuotena peräkkäin. Sen mukaan valtiovarainministeriö voi käynnistää arviointimenettelyn, jos maakunnalle on myönnetty kahtena vuotena peräkkäin 7 §:n mukaista lisärahoitusta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää siten tärkeänä, että sääntelyn toimivuutta seurataan tarkoin ja arviointimenettelyssä selvitetään huolellisesti,

johtuuko maakunnan taloudelliset vaikeudet ja lisärahoituksen tarve siitä, että rahoituslain sääntely ei kohtele oikeudenmukaisesti kyseisiä maakuntia (alle kahdeksan maakuntaa sekä enintään 40 % väestöstä). Jos näin todetaan olevan, on rahoituslakia syytä viivytyksettä muuttaa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ei ehdota muutosta 6 §:n 2 momentin sisältämään kustannusten kasvun rajoitinta koskevaan sääntelyyn. Tämä on valiokunnan näkemyksen mukaan perusteltua, jotta uudistukselle asetetut säästötavoitteet voisivat toteutua. Valtion rahoituksen rajoitin on perusteltua ottaa käyttöön, koska maakunta- ja sote-uudistuksella saavutettavissa olevat tuottavuuden paraneminen ja tehokkuushyödyt mahdollistavat kustannusten nousun hidastumisen. Rajoitin myös osaltaan kannustaa julkisen rahoituksen ohjauksen tehostamiseen ja saavutettavissa olevien tehokkuushyötyjen toteuttamiseen. Palvelujärjestelmän sisällöllisen ohjauksen tehostamiseen pyritään lisäksi erityisesti järjestämislakiin sisältyvillä säännöksillä, jotka koskevat palvelurakenteen, investointien ja tiedonhallinnan ohjausta sekä yleisesti sosiaali- ja terveydenhuollon ohjausta, suunnittelua ja kehittämistä. Valiokunta toteaa, että maakunta voi omalla päätöksenteollaan vaikuttaa kustannuskehitykseen kehittämällä palveluprosesseja kustannustehokkuutta ja -vaikuttavuutta tavoitellen. Valiokunta korostaa, että uudistuksella ei rajata palvelujen saatavuutta ja siten valtion rahoituksen on, rajoittimesta huolimatta, aina turvattava maakuntien lakisääteisten velvoitteiden hoitaminen sekä katettava perusoikeuksina turvatut palvelut. Siten rahoitusta koskevaan sääntelyyn on perusteltua tehdä edellä kuvatut säännösmuutokset. Rahoituksen joustoelementtejä on käytettävä, mikäli maakuntien tehtävien hoitaminen tai palvelujen saatavuus voi vaarantua. Valiokunta toteaa, että sosiaali- ja terveyspalvelujen riittämätön rahoitus voi helposti heijastua myös maakunnan muiden tehtävien rahoituksen liian alhaiseen tasoon. Rahoituksen riittävyyden arvioinnissa onkin aina punnittava myös maakunnan kykyä suoriutua kaikista sille säädetyistä tehtävistä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ei ehdota myöskään, että 6 §:n mukaista maakuntaindeksiä muutetaan. Hallituksen esityksessä yleisen ansiotasoindeksin käyttöä sosiaali- ja terveydenhuollon ansiotasoindeksin tai maakuntien ansiotasoindeksin sijaan perustellaan sillä, että maakunnat eivät voi suoraan vaikuttaa ansiotasoindeksin kehitykseen (HE 15/2017 vp, s. 537). Esityksen mukaan näin vältettäisiin mahdollinen tilanne, jossa maakunnilla ei olisi riittäviä kannusteita täyden valtion rahoituksen tapauksessa hillitä palkkauskustannusten kasvua. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että maakuntaindeksin painorakenne on valiokunnan saaman selvityksen perusteella suunniteltu siten, että se osaltaan tukee uudistukselle asetettua 3 mrd. euron kustannusten kasvun hillinnän tavoitetta. Valiokunta pitää siten maakuntaindeksin rakennetta perusteltuna.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta kuuli vielä eräitä asiantuntijoita edellä todetuista sosiaali- ja terveysministeriön ja valtiovarainministeriön ehdottamista pykälämuutoksista. Valiokunnan saamissa asiantuntija-arvioissa on esitetty kritiikkiä edellä todettuihin sosiaali- ja terveysministeriön sekä valtiovarainministeriön ehdottamiin muutosehdotuksiin. Niiden ei nähdä poistavan mallin sisältämiä kannustinongelmia. Asiantuntijanäkemyksissä pidetään ongelmallisena, että keinotekoisesti määritellään 6 §:n 3 momenttiin ehdotetut raja-arvot. Muutosehdotusta voidaan tulkita siten, että maakuntien rahoituksen taso on riittävä, vaikka palveluja ei kyetä turvaamaan 39 prosentille väestöstä. Kuulemisissa pidettiin sinänsä hyvänä, että ehdotettu uusi 7 § turvaa yksittäisen maakunnan rahoituksen riittävyyttä. Se pitää kuitenkin ongelmallisena, että mikäli 1—7 maakuntaa (tai alle 40 % väestöstä) olisivat lisärahoituksen tarpeessa, yksittäiselle maakunnalle 7 §:n nojalla myönnettävä lisärahoitus vähennetään ehdotetun 5 §:n mukaan kaikkien maakuntien ra-

hoituksen perusteesta. Asiantuntijanäkemyksissä huomautetaan lisäksi, että maakuntien rahoituksen perustana olevaa maakuntaindeksiä, joka suurimmaksi osaksi koostuu muista kuin sosiaali- ja terveyspalveluja kuvaavista kannustintekijäistä, ei ehdoteta muutettavaksi. THL kritisoi edelleen rahoituksen kokonaistason rajoitinta, jota koskevia säännöksiä ei ehdoteta muutettavan. THL pitää kuitenkin ehdotettuja muutoksia kannatettavina.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää saadusta eräistä kriittisistä asiantuntijanäkemyksistä huolimatta edellä ehdotettuja muutoksia kannatettavina. Valiokunta yhtyy THL:n näkemykseen siitä, että oikein käytettynä ne luovat hyviä mahdollisuuksia rahoituksen riittävyyden varmistamiseksi. Sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoo, että maakuntien vuosittaisessa arviointimenettelyssä sekä julkisen talouden suunnitelman ja valtion talousarvioinvalmistelussa tulee seurata maakuntakohtaisesti rahoitusperiaatteen toteutumista ja tarvittaessa tehdä tarpeelliset muutokset sääntelyyn. Valiokunta pitää tärkeänä myös rahoituksen kannustavuuden seurantaa ja arviointia. Myös hallintovaliokunta on kiinnittänyt huomiota rahoituksen kannustavuuden seurantaan määräaikaisarvioinneissa.

Uudistuksen toimeenpanon valmisteluun ja toimeenpanon tukeen osoitetaan vuosina 2017—2019 noin 450 milj. euroa, josta vuodelle 2019 osoitetaan noin 213 milj. euroa. Myös Vimana Oy:tä varaudutaan pääomittamaan siirtämällä yhtiöön valtion osakeomistuksia noin 30 milj. euron arvosta. Valinnanvapauden pilotteihin on varattu 199 milj. euron myöntövaltuus, jota voidaan käyttää sen jälkeen, kun valinnanvapautta koskeva lainsäädäntö on hyväksytty ja vahvistettu. Kehyksessä ei ole muutoin ennakoitu siirtymäkauden muutoskustannuksia (mm. palkkaharmonisointi, tilakustannukset), koska niiden suuruudesta ei ole toistaiseksi riittävän luotettavaa tietoa. Tässä vaiheessa muutoskustannuksiin on varauduttu lähinnä rahoituslakiehdotuksen 33 §:n mukaisella säännöksellä, jonka mukaan vuosina 2020 ja 2021 maakuntaindeksin mukaista rahoitusta korotetaan yhdellä prosenttiyksiköllä, kun vastaava korotus on myöhempinä vuosina 0,5 prosenttiyksikköä.

Hallitus on julkaissut 10.4.2018 maakunta- ja sote-uudistusta koskevan kannanoton julkisen talouden suunnitelman yhteydessä. Kannanoton mukaan uudistukseen liittyviä muutoskustannuksia tarkastellaan vuoden 2018 aikana muun muassa osana koetalousarvion laadintaa. Jos uudistuksesta on tunnistettavissa yleiskatteellisen rahoituksen riittävyyden vaarantavia muutoskustannuksia, vuonna 2019 käytävässä kehysprosessissa varaudutaan tähän. Koetalousarvioiden laatiminen ja siihen liittyvien muutoskustannusten kartoitus on käynnissä maakuntien esivalmisteluorganisaatioissa yhteisen ohjeistuksen mukaisesti.

Valtiovarainvaliokunta toteaa mietinnössään (VaVM 10/2018 vp — Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2019—2022), että se pitää perusteltuna hallituksen linjausta siitä, että uudistukseen liittyviä muutoskustannuksia tarkastellaan vuoden 2018 aikana mm. osana koetalousarvion laadintaa. Jos uudistuksesta on tunnistettavissa yleiskatteellisen rahoituksen riittävyyden vaarantavia muutoskustannuksia, siihen varaudutaan vuonna 2019 käytävässä kehysprosessissa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan näkemykseen ja toteaa uudistuksen muutoskustannusten aiheuttamien kasvupaineiden osalta, että muutoskustannuksia on jatkossa

seurattava valtion ohjauksessa erittäin tiiviisti ja tarvittaessa kohdennettava niihin lisärahoitusta siten, että maakuntien lakisääteisten velvoitteiden hoitaminen ei vaarannu.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan asiakasmaksulainsäädännön uudistamista ollaan parhaillaan valmistelemassa sosiaali- ja terveysministeriössä. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että asiakasmaksut ovat nykyisin kansainvälisesti verrattuna varsin korkeat. Valmistelussa tulee pyrkiä pitämään maksut kohtuullisina ja turvaamaan palvelut pienituloisille siten, ettei asiakasmaksut muodostu esteeksi palvelujen saannille. Rahoituslain menorajoitin ei saa johtaa siihen, että uudistuksen kustannusten kasvun hillintätavoite siirtää julkisen talouden vastuulla olevia kustannuksia kohtuuttomalla tavalla asiakkaiden maksettavaksi.

Eräitä rahoitukseen liittyviä erityiskysymyksiä

Vastuu kootuista palveluista ja laajan päivystyksen tehtävistä sekä niiden rahoitus

Osa maakuntien tehtävistä kohdentuu yksittäisille maakunnille joko suoraan lainsäädännön tai esimerkiksi yhteistyösopimuksen perusteella. Erityisesti järjestämislain 11 §:n tarkoittaman palvelujen keskittämisen johdosta eräille maakunnille tulee tehtäviä, joista nämä maakunnat vastaavat laajemmin myös muiden kuin oman maakunnan asukkaille. Tällaisia maakuntia ovat erityisesti ne maakunnat, joiden alueella on yliopistollinen sairaala sekä ne maakunnat, joiden tehtävänä on vastata laajan ympärivuorokautisen päivystyksen palveluista.

Myös tällaiset keskitetyt tehtävät on hallituksen esityksen mukaan tarkoitus rahoittaa yleiskatteellisesta rahoituksesta siten, että kyseisille maakunnille ei kohdenneta näihin tehtäviin erillisrahoitusta. Sosiaali- ja terveysministeriöltä ja valtiovarainministeriöltä saadun selvityksen mukaan tämä rahoituksen epäsuhta korjaantuu ensinnäkin sillä, että laajemman vastuun omaavat maakunnat voivat laskuttaa muilta maakunnilta laajemman vastuun palveluista. Järjestämislain 37 § sääntelee maakuntien välisestä kustannusten korvaamisesta. Maakunnan, jolla on vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä kyseiselle henkilölle, on korvattava toiselle maakunnalle kyseisen henkilön palvelusta aiheutuvat kustannukset. Rahoitusvastuu on siten lähtökohtaisesti henkilön kotimaakunnalla.

Alueiden välisen laskutuksen korvaus perustuisi valiokunnan saaman selvityksen perusteella tuotteistukseen tai tuotehintaan, joilla toimintayksikkö seuraa omaa toimintaansa. Näin ollen esimerkiksi yliopistosairaalamaakunnilla on mahdollisuus huomioida mahdollinen korkeampi kustannustaso laskutuksessa. Korvauksesta vähennettäisiin palveluntuottajan saamat toimintatulot hoitoon liittyen. Käytännössä nykyinen sairaanhoitopiirien välinen laskutus perustuu suurelta osin niin sanotun DRG-luokituksen (Diagnosis Related Groups) mukaiseen tuotteistukseen ja hoitojaksohinnoitteluun. Tämä olisi pääsääntö myös tulevassa maakuntien välisessä erikoissairaanhoidon laskutusjärjestelmässä. Järjestämislain 37 §:n mukaan korvausperusteista ja laskutusmenettelystä voidaan tarvittaessa säätää tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Toisena keinona rahoituksen epäsuhdan tasaamiseen ministeriöiden selvityksessä mainitaan yhteistyösopimuksen kirjaukset. Järjestämislain 16 § määrittelee maakuntien yhteistyösopimuksen sisällön. Pykälän mukaan yhteistyösopimuksen mukaisessa työnjaossa on varmistettava, että yhteistyösopimuksen perusteella palveluja antavassa toimintayksikössä on tehtävän hoitamiseksi

riittävät taloudelliset resurssit ja henkilöstövoimavarat sekä osaaminen. Edellä kuvatun perusteella esimerkiksi yliopistosairaalamaakunnan tai laajan päivystyksen sairaalan tuottamien palvelujen riittävästä resursoinnista on sovittava yhteistyöalueella. Päätöksenteko edellyttää läpinäkyvyyttä toiminnan aiheuttamista kustannuksista.

Saaduissa lausunnoissa on esitetty kritiikkiä valittuun rahoituksen sääntelymalliin ja koettu se epäoikeudenmukaiseksi. Laajemman palveluvastuun omaavien maakuntien tehtävän on nähty edellyttävän mittavampaa resursointia kyseisiin tehtäviin kuin mitä maakuntien välisellä laskutuksella on mahdollisuus kattaa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää tärkeänä, että maakuntien rahoitus ja toiminnan resursointi kohdentuu oikeudenmukaisesti maakuntien kesken huomioiden myös sen, että osalla maakunnista on lainsäädännön perusteella muita maakuntia laajempi järjestämisvastuu sosiaali- ja terveyspalveluista. Nyt ehdotettu rahoitusratkaisu perustuu valiokunnan ministeriöiltä saaman selvityksen perusteella sille näkemykselle, että maakuntien välinen laskutusmahdollisuus sekä yhteistyöalueella tehtävä yhteistyösopimus tasaavat rahoitusvastuun tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti niiltä maakunnilta, joilla ei ole lainsäädännöstä johtuvia erityisvelvoitteita niille maakunnille, joilla nämä laajemmat vastuut ovat. Esimerkiksi maantieteellisistä syistä johtuen voi joissain maakunnissa olla tilanne, jossa maakuntaan ei hakeudu 11 §:n tarkoittamien laajemman vastuun piiriin kuuluviin palveluihin muiden maakuntien asukkaita juuri lainkaan ja etäisyyksistä johtuen kyseisen maakunnan on kuitenkin nämä palvelut järjestettävä. Valiokunta toteaa, että valtioneuvoston tulee seurata erityisen huolellisesti rahoituksen kohdentumista erilaisen lakisääteisen vastuun omaaville maakunnille ja ryhtyä tarvittaessa välittömästi toimenpiteisiin, jos mahdollinen rahoituksen ja tehtävien välinen epäsuhta ei korjaannu oikeudenmukaiseksi maakuntien välisellä laskutuksella sekä yhteistyösopimuksen kirjauksilla.

Valtion koulutus- ja tutkimuskorvaukset

Järjestämislain 38 §:n mukaan valtion varoista voidaan korvata kustannuksia, jotka aiheutuvat sosiaalihuollon ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden yliopistotasoisesta koulutuksesta ja siihen liittyvästä käytännön harjoittelusta.

Järjestämislain 40 §:n mukaan valtion varoista voidaan korvata yliopistotasoisesta sosiaali- ja terveystieteellisestä tutkimuksesta maakunnille ja myös muille julkisille ja yksityisille tahoille aiheutuvia kustannuksia. Nykyisin korvauksia maksetaan vain terveystieteelliseen tutkimukseen siten kuin terveydenhuoltolain 61 §:ssä säädetään.

Sosiaali- ja terveysministeriö on esityksen perustelujen mukaan käynnistänyt selvitystyön koko sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden yliopistotasoisten, pääsääntöisesti tutkintojen jälkeisten koulutusten kustannusten korvaamisesta. Tämän lisäksi selvitetään rahoituksen asema sosiaalisektorin yliopistotasoisen tutkimuksen kehittämisessä.

Sivistysvaliokunta piti lausunnossaan (SiVL 11/2017 vp, s. 8) välttämättömänä säilyttää koulutus- ja tutkimuskorvaukset sekä nostaa niiden tason vastaamaan todellisia kustannuksia. Lisäksi valtiokunta painotti, että koulutuskorvaukset on ehdottomasti laajennettava koskemaan myös sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammattikorkeakoulutusta ja siihen liittyvää käy-

tännön/kliinistä harjoittelua sekä erikoistumiskoulutuksia. Lausunnon mukaan laajan sote-uudistuksen tehtäväkentän tulee näkyä tutkimustoimikuntien jaettavissa olevassa rahoituksessa.

Valtion varoista korvataan nykyisin yliopistotasoisesta terveyden tutkimuksesta syntyviä kustannuksia (valtion tutkimusrahoitus). Se on osoitettu korvaamaan terveystieteellisestä ja lääketieteellisestä tutkimuksesta aiheutuneita kustannuksia, ja vuonna 2017 rahoitus oli 21 milj. euroa. Rahoitettavan tutkimuksen painopistealueet on määritetty ja tutkimusten tavoitteiden saavuttamista, laatua ja määrää seuraa valtion terveyden tutkimuksen arviointiryhmä. Hallituksen esityksessä nykyistä terveydenhuoltolaissa säädettyä tutkimuskorvausten kohdentamisen alaa esitetään laajennettavan siten, että se kattaa myös sosiaalitieteellisen yliopistotasoisen tutkimuksen. Valtion tutkimusrahoituksen vaikuttavuuden edelleen vahvistamiseksi ja rahoitusprosessin kehittämiseksi on asetettu työryhmä.

Myös koulutuskorvausten kohdentamisen alaa ehdotetaan hallituksen esityksessä laajennettavaksi nykyisestä siten, että koulutuskorvauksien maksaminen kattaa kaikkien terveydenhuollon ammattihenkilöiden yliopistotasoisen koulutuksen sekä sosiaalihuollon ammattihenkilöiden yliopistotasoisen koulutuksen. Tämä esitys on nykyistä lääketieteellisen ja hammaslääketieteellisen koulutuksen korvausta laajempi. Monivuotiset lääketieteen sekä hammaslääketieteen perus- ja erikoistumiskoulutukset vaativat huomattavaa opetuskapasiteettia ja ovat selkeästi kalliimpia kuin muiden terveydenhuollon tutkintojen opetus. Koulutuskorvauksen laajentaminen koskemaan esimerkiksi sosiaalityöntekijöitä on hallituksen esityksen mukaan tärkeää myös tulevassa integroidussa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteessa tarvittavan erityisosaamisen ja koulutuksen jatkuvuuden sekä rahoituksen pysyvyyden vuoksi.

Parhaillaan tehdään selvitystä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköissä harjoittelua suorittavien sosiaali- ja terveysalan AMK-opiskelijoiden ja heidän harjoittelunsa määristä, ammattikorkeakoulujen ja toimintayksiköiden koulutussopimuksista ja niiden perusteella toimintayksiköille maksettavista korvauksista sekä koulutuksien kustannuksista.

Sivistysvaliokunta esitti, että järjestämislain 23 §:n 6 kohtaa tulisi muuttaa siten, että palveluntuottajan on järjestämislain mukaisessa toiminnassaan otettava toimintayksikössä annettavaan koulutukseen ja siihen liittyvään harjoitteluun opiskelijoita, jotka suorittavat sosiaali- ja terveydenhuollon ammatteihin suuntaavaa tutkintoon johtavaa koulutusta tai muuta säänneltyä koulutusta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ei pidä ehdotettu muutosta tässä vaiheessa tarkoituksenmukaisena, koska velvoite ottaa harjoittelijoita on perusteltua kytkeä koulutuskorvauksiin. Säännöksen uudistamista on aiheellista harkita koulutuskorvauksia koskevien säännösten uudistuksen yhteydessä.

Vuoden 2017 valtion talousarvioesityksen käsittelyn yhteydessä eduskunta hyväksyi lausuman, jossa edellytetään, että sote- ja maakuntauudistuksen yhteydessä huolehditaan siitä, että sosiaalialan tutkimuksen ja yliopistotasoisen terveyden tutkimuksen, mukaan lukien hoitotyön tutkimuksen, voimavarat turvataan. Julkisen talouden suunnitelman vuosille 2018—2021 yhteydessä eduskunta edellytti, että hallitus varmistaa sosiaali- ja terveydenhuollon, ml. hoitotyön tutkimuksen rahoituksen osana sote-uudistusta (VNS 4/2017 vp).

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää tärkeänä, että koulutus- ja tutkimusrahoitus säilyvät erillisinä muusta sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksesta. Korvausten tasoa on kuitenkin pyrittävä nostamaan vastaamaan paremmin toiminnasta aiheutuvia kustannuksia. Tämän pyrkimyksen merkitys korostuu valiokunnan näkemyksen mukaan siksi, että maakunnilla, toisin kuin kunnilla, ei lähtökohtaisesti ole muuta tulonlähdettä kuin valtion rahoitus. Näin ollen rahoituksen tulisi kattaa tehtävästä aiheutuvat kustannukset. Korvausten tasossa tulee ottaa huomioon, että osa sairaanhoitopiireistä on merkittävällä tavalla osallistunut toiminnan rahoitukseen ilman tähän erikseen osoitettuja voimavaroja. Korvauksissa on valiokunnan näkemyksen mukaan tarpeen ottaa huomioon myös sosiaalihuollon ammattihenkilöiden yliopistotasoisen koulutuksen osuus. Tutkimusrahoituksen riittävyys on erittäin tärkeää korkeatasoisen ja vaikuttavan hoidon turvaamisen kannalta. Koulutukseen on kiinnitettävä erityistä huomiota myös uudistuksen eri ammattiryhmille aiheuttamien lisäkoulutustarpeiden täyttämiseksi. Valiokunta toteaa lisäksi, että terveydenhuollon yksiköille koulutuksesta ja harjoittelusta maksettavan korvauksen tasolla on merkitystä myös ammattihenkilöiden saatavuuden kannalta.

Ensihoidon ilmailutoiminnan rahoitus

Ensihoidon helikopteritoimintaa harjoitettiin Suomessa pitkään yksityisten tukiyhdistysten toimesta. Tukiyhdistykset saivat lentotoiminnan rahoituksen Raha-automaattiyhdistyksen avustuksista ja yksityisen varainkeruun kautta vuoden 2010 loppuun saakka. Lentotoiminta sekä sen edellyttämät hälytysajoneuvot, tukikohdat ja muu toiminta siirtyivät vuodesta 2010 lukien viiden yliopistollista sairaalaa ylläpitävän sairaanhoitopiirin vastuulle. Nämä sairaanhoitopiirit perustivat voittoa tavoittelemattoman yhtiön FinnHEMS:in, jonka toimintaa on rahoitettu vuodesta 2011 valtion talousarviosta. Rahoitukseen sovelletaan nykyisin valtionavustuslain (688/2001) säännöksiä. Ensihoidon ilmailutoiminnan kustannukset ovat kokonaisuutena vuositasolla noin 30 milj. euroa. Kuntien valtionosuuksiin on tehty vuodesta 2014 alkaen vähennys, joka suuruusluokaltaan vastaa kuntien valtionosuusjärjestelmän mukaista omarahoitusosuutta valtionavustuksella katettavista kustannuksista. Valtioneuvoston oli tarkoitus antaa hallituksen esitykseen (HE 15/2017 vp) täydentävä esitys huhtikuun 2018 aikana. Esitys olisi luonnoksen 13.4.2018 mukaan sisältänyt säännösehdotukset sosiaali- ja terveydenhuollon digitaalisten palvelujen ja yhteentoimivuuden kehittämiskeskuksesta (SoteDigi-yhtiö) sekä säännökset ensihoitopalvelun ilmailupalveluista. Ensihoidon ilmailupalvelujen osalta esitysluonnoksessa oli säännökset palvelujen keskittämisestä siten, että ensihoidon palvelut tuottaisi Pirkanmaan maakunnan omistava yhtiö. Lisäksi luonnos sisälsi säännökset siitä, kuinka maakunnat vastaisivat ensihoidon ilmailutoiminnan kustannuksista käytön ja palvelujen saatavuuden perusteella.

Rahoituksen osalta hallituksen esitysluonnoksessa todettiin, että ehdotetussa mallissa ensihoidon ilmailutoiminnan rahoitus muuttuu siten, että FinnHEMS:ille kohdennetusta suorasta valtion rahoituksesta luovutaan ja toiminnan rahoitus siirtyy maakunnille (Luonnos 13.4.2018, s. 9). Lisäksi julkisen talouden suunnitelman 2018—2021 mukaan sote- ja maakuntauudistuksen rahoituksen yhteydessä todetaan, että uudistuksessa lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan järjestämisvastuu siirtyy valtiolta maakunnille, mihin osoitetaan yhteensä 29,0 milj. euroa (JTS vuosille 2018—2021, s. 26). Myös Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2019—2022 sisältää seuraavan maininnan: "Lääkärihelikopteritoiminta ja sen rahoitus siirtyvät maakuntien vastuulle vuodesta 2020 alkaen. Järjestämisvastuu keskitetään yhdelle maakunnalle." (JTS vuosille 2019—2022, s. 34).

Täydentävää hallituksen esitystä ei kuitenkaan annettu eduskunnalle keväällä 2018, vaan ensihoidon ilmailutoimintaa koskeva lakiesitys on valiokunnan saaman selvityksen mukaan tarkoitus antaa eduskunnalle erikseen syysistuntokaudella 2018. Koska eduskunnalla ei ole ollut mahdollisuutta käsitellä sote- ja maakuntauudistuksen yhteydessä ensihoidon ilmailutoiminnan järjestämisvastuuta sekä kustannusten jakautumista koskevaa esitystä, ei tässä yhteydessä ole mahdollista säätää myöskään ensihoidon ilmailutoiminnan osalta valtion rahoituksesta tai sen jakautumisesta maakuntien kesken. Ensihoidon ilmailutoimintaan liittyvä palvelutarve voi sosiaali- ja terveysvaliokunnan näkemyksen mukaan perustua muille tekijöille kuin niille, joilla nyt säädettävä valtion yleiskatteellinen rahoitus rahoituslain mukaan jakautuu maakuntien kesken. Tästä syystä sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että valtioneuvoston tulee valmistella säädösesitykset ensihoidon ilmailutoiminnasta ja sen rahoituksesta mahdollisimman pian. Valmistelun yhteydessä valtioneuvoston tulee selvittää ja arvioida huolellisesti toiminnan toteutukseen liittyvien tarkoituksenmukaisten vastuiden ja kustannusten oikeudenmukaisen jakautumisen lisäksi valtion rahoituksen oikeudenmukainen kohdentuminen maakunnille. Nyt säädettävään rahoituslakiin tulee samalla tehdä tarvittavat muutokset, jos ensihoidon ilmailutoiminnan tarveperusteet eroavat maakuntien kannalta olennaisesti yleiskatteellisen rahoituksen kohdentamisperusteista.

Ruotsin kielen sekä saamen kielen asema sosiaali- ja terveyspalvelujen rahoituksen näkökulmasta

Ruotsin kielen vaikutukset palvelujen järjestämisestä aiheutuviin lisäkustannuksiin on esityksessä huomioitu rahoituslain kaksikielisyyskerrointa koskevassa 16 §:ssä. Sen mukaan maakunnan kaksikielisyyskerroin lasketaan jakamalla maakunnan ruotsinkielisten osuus vastaavalla koko maan ruotsinkielisten osuudella. Kaksikielisyyden perusteella määräytyvät maakunnan laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty kaksikielisyyden perushinta maakunnan asukasmäärällä ja kaksikielisyyskertoimella.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää kaksikielisyyskerrointa perusteltuna. Kaksikielisyyskertoimen tarkoituksena on korvata hallinnollisia kustannuksia, jotka aiheutuvat tarpeesta järjestää maakunnan palveluja laajemmin molemmilla kansalliskielillä. Kriteerin perusteella rahoitusta kohdentuisi sen mukaisessa laajuudessa maakuntiin, joissa ruotsinkielisen väestön osuus on merkittävä.

Maakuntien rahoituksen perustana olevat tarvetekijät eivät kuitenkaan huomioi saamen kieleen liittyvien oikeuksien aiheuttamaa lisäkustannusta. Lakiehdotuksen sisältämä vieraskielisyyskerrointa käytettäessä ei vieraskielisten osuuteen lasketa ruotsin- ja saamenkielisiä.

Nykyisin saamenkielisten palvelujen turvaamiseen sekä kehittämiseen on valtion talousarviossa vuodesta 2002 lähtien myönnetty budjettivuodeksi kerrallaan erillinen valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuden turvaamiseksi saamelaisten kotiseutualueella. Valtionavustus kohdentuu kaikilla saamelaiskielillä tuotettavien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kustannuksiin. Valtionavustus saamenkielisiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin on ollut viime vuosina 480 000 euroa/vuosi. Valtionavustus maksetaan nykyisin Lapin aluehallintoviraston kautta saamelaiskäräjille kohdennettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin.

Valiokunnan mietintöluonnos

Perustuslakivaliokunta kiinnitti lausunnossaan (PeVL 26/2017 vp, s. 61) huomiota saamenkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen rahoitukseen. Valiokunta totesi, että rahoituslailla on tarkoitus turvata maakunta- ja sote-esityksen mukaisten tehtävien rahoitus maakunnille. Laki ei sisällä säännöksiä Lapin maakunnalle osoitettavasta rahoituksesta saamelaisten kielellisten oikeuksien turvaamisesta aiheutuviin kustannuksiin tai saamenkielisten palvelujen koko maata koskevaan kehittämistehtävään. Valtion talousarviossa on vuodesta 2002 lähtien myönnetty budjettivuodeksi kerrallaan erillinen valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuden turvaamiseksi saamelaisten kotiseutualueella. Perustuslakivaliokunta ei pitänyt tyydyttävänä tilannetta, jossa valtion saamenkielisiin palveluihin osoittama erillisrahoitus on vastaisuudessakin riippuvainen eduskunnan vuosittaisesta päätöksenteosta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että määräraha on edelleen epävarmalla perustalla, koska siitä ei ole säädetty laissa. Myöskään vieraskielisyyskerroin ei turvaa saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuutta. Monikielisyys on valiokunnan näkemyksen mukaan kustannuksia lisäävä tekijä eikä tästä aiheutuvia kustannuksia ole otettu huomioon maakuntien rahoituslaissa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan saaman selvityksen perusteella sosiaali- ja terveysministeriössä ja valtiovarainministeriössä on uudistuksen valmistelussa arvioitu kysymystä saamen kielen sisällyttämisestä rahoituksen jakoperusteisiin. Valmistelussa päädyttiin kuitenkin siihen, että rahoitusta pystyttäisiin kohdentamaan oikeudenmukaisella tavalla myös yleisempiä määräytymisperusteita hyödyntäen. Selvityksessä viitataan erityisesti asukastiheyskertoimeen, joka kohdentaa rahoitusta erityisesti niille maakunnille, joissa asukastiheys on harvaa, kuten Lapin maakunnalle. Ministeriöiden mukaan saamelaisten palveluihin annettavan erillisrahoituksen kohdentamistapaa tullaan selvittämään jatkovalmistelussa, huomioiden mm. valtion alueuudistuksen ja sen yhteydessä tapahtuvan aluehallintovirastojen lakkautuksen.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää saamen kielen käyttöön liittyvien oikeuksien turvaamista tärkeänä. Valiokunta toteaa, että saamen kielistä, joita on kolme, aiheutuu lähtökohtaisesti vastaavasti hallinnollisia lisäkustannuksia kuin ruotsin kielestä palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa. Valiokunta pitää tärkeänä, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi jatkovalmistelussa, turvaako erillisrahoitus riittävällä tavalla saamen kielestä sosiaali- ja terveyspalveluille aiheutuvat lisäkustannukset sekä selvittää, mikä on erillisrahoituksen oikeudenmukainen kohdentamistapa suhteessa Lapin maakunnan vastuisiin.

Järjestämislain 36 §:ssä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistoiminnasta. Ruotsinkielisten palvelujen kehittämisen turvaamiseksi pykälän 4 momentin mukaan Uudenmaan maakunnan tehtävänä on tukea ruotsinkielisten palvelujen kehittämistä koko maassa. Vastaavasti Lapin maakunnan tehtävänä on tukea saamenkielisten palvelujen kehittämistä koko maassa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää näitä kielellisten oikeuksien toteutumista koskevia säännöksiä tärkeinä. Valiokunta toteaa, että tehtävän toteutumista kielellisten oikeuksien turvaamisessa on tarpeen seurata ja samalla arvioida tehtävien aiheuttamien mahdollisten lisäkustannuksien korvaamista kyseisille maakunnille.

Henkilöstön asema uudistuksessa

Voimaanpanolain 3 luvun 14 §:n 1 momentin mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävät ja tehtäviä hoitava henkilöstö siirtyvät maakuntien, valtakunnallisten palvelukeskusten ja maakuntakonserniin kuuluvien tai maakuntien määräysvallassa olevien yhteisöjen palvelukseen noudattaen liikkeenluovutuksen periaatetta, jolloin henkilöstöllä siirtymähetkellä olevat oikeudet ja velvollisuudet säilyvät.

Liikkeenluovutusta koskevien säännösten soveltaminen tarkoittaa muun ohella, että liikkeen luovutuksessa siirtyvät henkilöt säilyttävät palvelussuhteen ehtonsa ja etuutensa ja luovutuksen saajan on meneillään olevan sopimuskauden loppuun saakka noudatettava siirtyvän henkilöstön työsuhteen ehtoja sellaisina kuin ne olivat ennen luovutusta. Tämä koskee sekä palkkausta että myös muita palvelussuhteen ehtoja, kuten esimerkiksi henkilön oikeutta vuosilomaan.

Voimaanpanolain 14 §:n yksityiskohtaisten perustelujen mukaan liikkeenluovutusperiaatetta sovelletaan riippumatta siitä, missä järjestyksessä maakuntien organisaatioita perustetaan. Näin ollen henkilö voi siirtyä liikkeenluovutusperiaatteella kunnasta suoraan maakuntaan tai maakunnan yhtiöön. Myös sellainen siirto, jossa henkilöstö siirtyy ensin maakuntaan ja sen jälkeen maakunnan viimeistään 31.12.2022 perustaman yhtiön palvelukseen, katsotaan liikkeenluovutukseksi. Säännöksen tarkoituksena on turvata henkilöstön asema myös jatkosiirtymissä maakunnan perustamaan yhtiöön. Säännöstä sovelletaan myös silloin, kun yhtiö on maakuntien valtakunnallisen palvelukeskuksen alainen maakunnallinen tytäryhtiö tai maakunnan ja kuntien yhdessä omistama yhtiö.

Liikkeenluovutukseksi katsotaan myös tukitehtävien ja tehtäviä hoitavan henkilöstön siirrot, jos tehtävistä vähintään puolet on 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien tukitehtäviä. Valiokunta pitää tärkeänä tuoda tässä yhteydessä esiin, että tarkasteltaessa sitä, ketkä henkilöt ovat liikkeenluovutuksen piirissä, on tukipalveluiden määritelmä erilainen kuin mitä edellä on kuvattu maakuntalain yhteydessä. Tukipalveluiksi katsotaan kaikki sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen toimintaa tukevat tehtävät, kuten esimerkiksi keskitetty ruokahuolto, siivous, laitehuolto, toimisto- ja hallintopalvelut, palkanlaskenta-, talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut, ICT-palvelut tai kiinteistötoimi, tekniset palvelut sekä laboratorio- ja röntgenpalvelut. Monissa kunnissa eri hallinnonaloille yhteisten hallinto- ja muiden tukipalvelutehtävien hoitaminen on organisoitu esimerkiksi kunnan keskushallinnon yhteyteen tai muulla tavoin keskitetysti hoidettavaksi. Tukipalveluissa työskentelevä henkilöstö siirtyy maakuntien tai valtakunnallisten palvelukeskusten palvelukseen mainitun laskusäännön mukaan eli siirtyminen tapahtuu, mikäli henkilön nykytehtävistä vähintään puolet kohdistuu kunnan sosiaali- ja terveyspalveluihin tai pelastustoimeen. Hallituksen esityksen henkilöstövaikutuksia koskevassa jaksossa todetaan, että jos yksittäisen henkilön työpanos maakunnalle siirtyvässä tehtävässä on alle 50 %, mahdollisesta siirtymästä sovitaan nykyisen palveluntuottajan ja maakunnan tai maakunnan yhtiön kesken. Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa hallintovaliokunnan tavoin hallituksen esityksen perusteluihin sisältyvää toteamusta siitä, että tällöin näissäkin siirtymissä noudatetaan liikkeenluovutuksen periaatetta.

Henkilöstön asema kunnan tai kuntayhtymän jo yhtiöittämässä toiminnassa muodostuu toisin. Siinä henkilöstö on yksityisoikeudellisen, vaikkakin julkisomisteisen yhtiön palveluksessa. Ne kuntien ja kuntayhtymien omistamat yhtiöt tai muut yksityisoikeudelliset organisaatiot, joiden

palvelutuotanto siirtyy kokonaisuudessaan maakuntiin osakekannan siirron tai vastaavan järjestelyn myötä, eivät kuulu liikkeenluovutuksen piiriin, koska omistuksen siirron tapauksessa yhtiön toiminta jatkuu eikä henkilöstön työnantajaorganisaatio vaihdu. Yhtiöjärjestelyt on mahdollista myös purkaa ennen lakien voimaantuloa. Yhtiöjärjestelyistä päättäminen on omistajan, tässä tapauksessa kunnan tai kuntayhtymän, omassa päätösvallassa.

Pelastustoimen henkilöstön siirtoa koskevat samat säännökset kuin kuntien ja kuntayhtymien maakunnille siirtyvien tehtävien henkilöstöä. Hallintovaliokunnan lausunnossa on tarkemmin kuvattu erityispiirteitä, joita on pelastustoimessa työskentelevän henkilöstön virkasuhteeseen ja palkkaan liittyvissä ehdoissa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta viittaa hallintovaliokunnan lausunnossa esitettyyn ja toteaa, että eduskunnassa on saman aikaisesti käsiteltävänä hallituksen esitys (HE 16/2017 vp), jossa pelastustoimen järjestämisvastuu ehdotetaan säädettäväksi maakuntalaissa tarkoitettujen maakuntien tehtäväksi ja pelastustoimen ohjausjärjestelmää ehdotetaan tarkistettavaksi.

Uudistuksen yhteydessä kuntien ja kuntayhtymien palveluksesta maakuntien palvelukseen siirtyy yhteensä noin 215 000 henkilöä. Suurin osa heistä, noin 203 500, on sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä. Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö siirtyy sen maakunnan tai maakuntakonserniin kuuluvan tai maakunnan määräysvallassa olevan yhteisön palvelukseen, jolla on tuottamisvastuu niistä tehtävistä, joissa asianomainen henkilö on ollut ennen siirtymistä. Maakuntiin on tarkoitus siirtyä lisäksi pelastustoimen, maatalouslomituksen, ympäristöterveydenhuollon sekä maakunnan liittojen henkilöstö. Näistä muu kuin pelastustoimen henkilöstö siirtyy pääosin maakuntauudistuksen ns. Maku II pakettiin (HE 14/2018 vp) sisältyvien lakiehdotusten nojalla ja osa erillisillä lainmuutoksilla. Valtion aluehallinnosta maakuntiin siirtyy yhteensä noin 6 000 työntekijää. Kunnista julkisomisteisiin yhtiöihin on arvioitu siirtyvän noin 40 000 henkilöä.

Muutos on julkisen sektorin sisällä valtava. Henkilöstön ohella se koskettaa yhteensä noin 400 työnantajaa. Kun valinnanvapauslakiehdotus (HE 16/2018 vp) tarkoittaa yksityisten tuottamien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden volyymin lisääntymistä, on oletettavaa, että henkilöstöä siirtyy julkiselta sektorilta merkittävästi myös yksityisiin yrityksiin. Valinnanvapautta koskevassa hallituksen esityksessä on arvioitu, että yksityissektorille siirtyvien määrä on 6 000—25 000 henkilöä. Esityksen käsittelyn yhteydessä kuntatyönantajat ovat arvioineet, että jo uudistuksen voimaan tullessa yksityissektorille siirtyvien määrä on noin 20 000 henkilöä. Luku kuitenkin vuosien varrella saattaa merkittävästi kasvaa. Kokemus Ruotsissa tehdystä uudistuksesta osoittaa, että julkisen sektorin osuus palvelutuotannosta vähitellen pienenee.

Palkkojen yhdenmukaistaminen

Palvelussuhdelakien mukaan liikkeenluovutuksessa luovutuksensaajalla, kuten työnantajilla yleensäkin, on velvollisuus kohdella palveluksessaan olevia henkilöitä tasapuolisesti. Työsuhteisen henkilöstön osalta tämä perustuu työsopimuslain (55/2001) 2 luvun 2 §:ään ja viranhaltijoiden osalta viranhaltijalakia koskevan ehdotuksen 3 luvun 12 §:n 1 momenttiin. Lisäksi työnantajaa velvoittavat yhdenvertaisuuslain (1325/2014) ja naisten ja miesten tasa-arvosta annetun lain (609/1986) tasapuolisen kohtelun ja syrjinnän kieltoa koskevat säännökset.

Kunnissa ja kuntayhtymissä työskentelevän henkilöstön vähimmäispalkat perustuvat valtakunnallisten työ- ja virkaehtosopimusten vähimmäispalkkamääräyksiin. Kaikissa kunnissa ja kuntayhtymissä on kuitenkin oma paikallinen työn vaativuuteen perustuva palkkausjärjestelmänsä. Tästä seuraa, että kunkin maakunnan palvelukseen tulee henkilökuntaa erilaisten paikallisten palkkausjärjestelmien piiristä. Tämä tulee käytännössä johtamaan siihen, että maakunnissa samoissa tai yhtä vaativissa tehtävissä tulee olemaan työntekijöitä ja viranhaltijoita, joilla on erisuuruinen euromääräinen tehtäväkohtainen palkka.

Tasapuolisen kohtelun periaate edellyttää, ettei työnantaja maksa erisuuruista tehtäväkohtaista palkkaa samaa tai samanarvoista työtä tekeville työntekijöille ja viranhaltijoille. Liikkeenluovutus on kuitenkin oikeuskäytännön mukaan peruste soveltaa keskenään erilaisia ehtoja työnantajan "vanhaan" henkilöstöön ja liikkeenluovutuksen kautta työnantajan palvelukseen tulleisiin. Erilaisten ehtojen käyttäminen ei kuitenkaan ole sallittua rajoittamattoman pitkää aikaa, vaan työnantajan on käytettävissä olevin keinoin pyrittävä yhtenäistämään sovellettavat työehdot kohtuullisen ajan kuluessa. Lainsäädännössä ei ole nimenomaista säännöstä siitä, millä aikavälillä työsuhteiden ehdot tulisi yhtenäistää.

Henkilöstömenot tulevat muodostamaan suurimman osan maakunnan käyttökustannuksista. Tämän vuoksi palkkojen yhdenmukaistaminen tulee merkittävästi vaikuttamaan uudistuksen kustannuksiin. Palkkaharmonisoinnin kustannuksiin vaikuttavat siirtyvän henkilöstön määrä, aikataulu, valittu harmonisoinnin taso sekä se, kuinka moni siirtyy valinnanvapausjärjestelmään siirtymisen seurauksena yksityisen työnantajan palvelukseen. Palkkaharmonisoinnin kustannusvaikutuksen on hallituksen esityksessä arvioitu olevan 75—700 milj. euroa riippuen harmonisoinnin tavoitetasosta. Kuntatyönantajien arvion mukaan kustannukset olisivat noin 700 milj. euroa tai suuremmat. Tarkastusvaliokunta kiinnittää lausunnossaan (TrVL 9/2018 vp) huomiota siihen, etteivät valiokunnassa kuullut asiantuntijat ole kyenneet täsmentämään tarkkaa summaa, mutta toteaa kuitenkin, että hallituksen esityksessä esitetty arvio näyttäisi ylittyvän. Valtiovarainvaliokunta puolestaan toteaa, että edes kustannusten suuruusluokkaa on tässä vaiheessa mahdoton arvioida.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan näkemyksen mukaan palkkojen yhteensovittamisessa tulee huolehtia sekä palkkausjärjestelmän oikeudenmukaisuudesta että julkisen talouden tasapainosta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää asianmukaisena, että palkkojen yhdenmukaistamisen toteutus ratkaistaan työmarkkinaosapuolten keskinäisissä neuvotteluissa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että palkkaharmonisoinnista syntyviin kustannuksiin on joka tapauksessa tarpeen varautua, koska viime kädessä palkkojen yhdenmukaistamiseen liittyvät ratkaisut syntyvät oikeusprosessien eikä käytettävissä olevien määrärahojen kautta.

Työnantajan ja henkilöstön yhteistoiminta

Uudistuksen edellyttämät henkilöstöjärjestelyt valmistellaan yhteistoiminnassa maakuntien, kuntien ja kuntien henkilöstön edustajien kanssa. Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa laajennetaan koskemaan myös maakuntaa. Myös maakuntien väliaikaishallinnolle säädetään velvollisuus noudattaa yhteistoimintalain periaatteita, koska väliaikaishallinto tulee tekemään maakuntia sitovia henkilöstöä koskevia päätöksiä ja sopimuksia.

Yhteistoiminnalla on olennainen merkitys tämän mittaluokan uudistuksessa. On myös tärkeää, että henkilöstön edustus tulee otettavaksi huomioon myös väliaikaishallinnon aikana suoraan lain nojalla. Lain siirtymäsäännöksessä ehdotetaan väliaikaishallinnon yhteistoimintaelin koottavaksi tarkoituksenmukaisessa laajuudessa samoja periaatteita noudattaen kuin kunnan yhteistoimintaelin. Selvityksen mukaan tällä on tarkoitus varautua siihen, että lain voimaantullessa ei ole vielä maakunnallisia pääsopijajärjestöjä. Hallituksen esityksen mukaan henkilöstöä edustaisivat kunnan ja maakunnan yhteistoimintalain 19 §:ssä tarkoitettujen yhdistysten ja niiden rekisteröityjen paikallisten alayhdistysten nimeämät maakunnalliset edustajat kunnallisten pääsopijajärjestöjen tarkemmin ohjeistamalla tavalla.

Valtiolta siirtyvä henkilöstö ei siirry maakuntiin hallituksen esityksessä (HE 15/2017 vp) ehdotetun sääntelyn perusteella, vaan pääosin maakuntauudistuksen ns. Maku II paketin (HE 14/2018 vp) myötä ja osin erillisten lainmuutosten nojalla. Hallintovaliokunta katsoo, että myös valtion henkilöstön edustajien osallistuminen on tarpeen huomioida väliaikaishallinnon yhteistoimintaelimessä. Tämän mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokunta jäljempänä esittää kunnan ja maakunnan yhteistoimintalain siirtymäsäännöstä täsmennettäväksi.

Työkyvyn ylläpitäminen ja osallistuminen

Valiokunta korostaa, että sosiaali- ja terveyspalvelujen samoin kuin pelastustoimen kitkaton jatkuvuus on varmistettava palvelujen uudelleenjärjestelyn yhteydessä. Henkilöstö on uudistuksen toimeenpanon kannalta keskeinen voimavara. Kun otetaan huomioon uudistuksen ja sen henkilöstövaikutusten poikkeuksellinen laajuus, keskeisiä tekijöitä palvelujen siirron onnistumiselle on paitsi yhteistoimintaneuvotteluiden asianmukainen käynnistäminen myös valmisteluun liittyvä avoimuus. Se, miten henkilöstö on mukana muutosta tekemässä, vaikuttaa työhyvinvointiin, tuottavuuteen ja tuloksellisuuteen sekä palvelujen laatuun.

Maakunta- ja sote-uudistus on poikkeuksellisen laaja julkisen sektorin työmarkkinoiden muutos, joka johtaa suurella osalla työntekijöistä muutoksiin tehtävissä, toimenkuvissa ja työpaikan sijainnissa. Hallituksen esitys asiakkaan valinnanvapaudesta tulee tulevaisuudessa merkitsemään myös eri palveluntuottajien asiakasmäärien vaihteluita, jotka näkyvät tarpeena sopeuttaa työntekijöiden määrää.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta arvioi lausunnossaan (TyVL 4/2018 vp), että markkinoiden kehittymisen aikana työnantajan saattaa ainakin toiminnan alussa olla vaikeaa arvioida kulloistakin henkilöstötarvetta. On myös mahdollista, että henkilöstömäärän tarve sote-keskuksissa vaihtelee pysyvästi, mikä saattaa johtaa nykyistä useammin vuokratyön, määräaikaisten ja osa-aikaisten sekä vaihtelevan työajan työsopimusten käyttöön tai yhteistoimintamenettelyn kautta tuotannollisiin irtisanomisiin.

On kuitenkin huomattava, että sekä sosiaalihuollossa että terveydenhuollossa on hyvin yleisesti työvoimapulaa, mikä luonnollisesti tulee tukemaan alan henkilöstön ansiomahdollisuuksia. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että onnistuessaan uudistus ja siihen sisältyvä valinnanvapaus parantavat ja monipuolistavat sosiaali- ja terveysalan työmarkkinoita ja avaavat henkilöstölle uudenlaisia vaihtoehtoja ja uusia mahdollisuuksia. On mahdollista, että sote-alalla toimivien yritysten ja yhteisöjen määrä kasvaa, minkä ansiosta sote-alan ammattilai-

sille syntyy työmarkkinat, joilla työnantajat kilpailevat osaavasta työvoimasta. Valiokunta huomauttaa, että kaikki sote-alalla työskentelevät eivät kuitenkaan ole sosiaali- tai terveysalan ammattilaisia, vaan alalla on myös paljon tukitehtävissä toimivia, joiden työmarkkina-asema saattaa olla epävarmempi kuin sote-alan varsinaisten ammattilaisten.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että merkittävä palvelujärjestelmän uudistus tarkoittaa henkilöstölle toimintatapojen, ICT-järjestelmien, palveluprosessien, työyhteisöjen ja yhteistyön muutoksia. Tämän vuoksi koko uudistuksen toimeenpanon ajan on varmistettava laaja muutostuki myös henkilöstölle. Valiokunta korostaa, että henkilöstön kuormituksesta johtuvien psykososiaalisten tekijöiden huomioon ottaminen on muutoksessa keskeistä. Henkilöstö on välttämätöntä pitää hyvin informoituna ja henkilöstö on syytä kytkeä kiinteästi muutoksen tekemiseen. Äärimmäisen tärkeää on, että kuormittavassa muutosprosessissa henkilöstön työhyvinvoinnista ja työkyvyn säilymisestä huolehditaan. Myös väliaikaishallinnossa on turvattava luottamusmiesjärjestelmän toiminta ja varmistettava työsuojeluorganisaation riittävä kattavuus.

Uudistuksen toteuttaminen ja uuden toimintakulttuurin luominen edellyttävät ennen muuta osaavaa, tavoitteellista ja hyvää johtamista. Oikeudenmukaisella ja työyhteisöä tukevalla johtamistavalla voidaan edistää paitsi työhyvinvointia ja työyhteisön toimivuutta myös toimintatapojen kehittämistä. Hallintovaliokunta korostaa uudistuksen toimeenpanossa hyvää henkilöstöpolitiikkaa. Hallintovaliokunta katsoo, että henkilöstöön kohdistuvan kuormituksen hallinnan kannalta on tärkeää, että muutosvaiheessa tehdään asianmukaiset riskikartoitukset ja huolehditaan henkilöstön työssä jaksamisesta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta painottaa, että työkykyyn ja jaksamiseen liittyvät asiat ovat keskeisiä myös uudistuksen kustannusten kannalta. Ennenaikaisten eläköitymisten ja sairauspoissaolojen kautta syntyvät kustannukset ovat kunta-alalla vuosittain noin 2 mrd. euroa. Hyvällä henkilöstöjohtamisella voidaan osaltaan ehkäistä ennakolta kustannusten syntymistä.

Sukupuolivaikutusten arviointi

Uudistuksesta aiheutuvat työntekijöihin kohdistuvat muutokset vaikuttavat erityisesti naisiin ja heidän työmarkkina-asemaansa. Kaikista sosiaali- ja terveysalan työntekijöistä 90 % on naisia. Palvelujen toimivuuden kannalta on tärkeää huomioida, että perusterveydenhuollossa myös lääkärikunnasta kaksi kolmasosaa on naisia ja heistä yksi kolmasosa on alle 34-vuotiaita.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta korostaa, että sukupuolivaikutusten arviointi on välttämätöntä maakunta- ja sote-uudistuksen kaikissa vaiheissa, koska muutokseen liittyy hyvin monia ja erityisesti naisten arkeen ja työelämään vaikuttavia tekijöitä. Valiokunta huomauttaa, että tulevilla maakunnilla on viranomaisena lain mukainen velvoite edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan näkemykseen.

Karenssisopimus

Maakuntauudistukseen kuulumattomana muutoksena hallituksen esityksessä ehdotetaan viranhaltijalakiin lisättäväksi karenssisopimusta koskeva säännös (5 a §). Pykälässä säädetään mahdollisuudesta sopia sopimuksella (karenssisopimus) määräajasta, jonka aikana rajoitettaisiin viranhaltijan oikeutta siirtyä toisiin tehtäviin. Hallintovaliokunta toteaa, että karenssimenettelyn

tarkoituksena on suojata yleistä etua ja pyrkiä osaltaan lisäämään luottamusta viranomaistoiminnan puolueettomuuteen, joka on hyvän hallinnon keskeinen elementti. Sääntelyllä pyritään torjumaan myös korruptiota siirtymistilanteissa.

Ehdotettu säännös vastaa pitkälti valtion virkamieslain (75/1994) 44 a §:ää, joka tuli voimaan vuoden 2017 alusta (1059/2016). Perustuslakivaliokunta on mainittua valtion virkamieslain muutosta koskevassa lausunnossaan todennut, että karenssisääntelyn soveltamisalaa olisi perusteltua harkita laajennettavaksi ehdotetun 44 a §:n kaltaisin rajauksin kaikkiin virkasuhteessa toimiviin ja yhtenäistää siten virkasuhteeseen kohdistuvaa sääntelyä myös kunnallisten viranhaltijoiden osalta (PeVL 35/2016 vp).

Hallintovaliokunta pitää asianmukaisena, että sääntely ulotetaan koskemaan sekä kunnan että maakunnan viranhaltijoita. Valiokunta korostaa, että pääsääntöisesti viranhaltijoiden siirtymistä uusiin tai toisiin tehtäviin voidaan pitää ongelmattomana, eikä sitä tule rajoittaa enempää kuin on välttämätöntä. Uudella menettelyllä ei ole tarkoitus estää viranhaltijoita siirtymästä toisen työnantajan palvelukseen. Valiokunnan näkemyksen mukaan on kuitenkin tilanteita, joissa viranhaltijan siirtyminen toisiin tehtäviin kunnan tai maakunnan ulkopuolelle ilman mitään rajoituksia voi johtaa eturistiriitoihin.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy hallintovaliokunnan kantaan ja pitää säännöstä karenssisopimuksesta tarpeellisena. Uuteen monituottajamalliin siirtyminen osaltaan puoltaa aiempaa tarkempaa siirtymistilanteiden sääntelyä ja huomion kiinnittämistä viranhaltijoiden siirtymisestä syntyviin eturistiriitoihin. Samoin sääntelyä puoltaa tarve suojata luottamusta viranomaistoiminnan puolueettomuuteen sekä ennaltaehkäistä korruption mahdollisuutta.

Eläketurva

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Kevasta annettua lakia siten, että maakunnat tulevat Kevan jäsenyhteisöiksi ja maakuntien yhtiöillä on mahdollisuus tulla Kevan jäsenyhteisöiksi. Ehdotetun muutoksen perusteella maakuntien palvelukseen Kevan jäsenyhteisöjen palveluksesta siirtyvä henkilöstö säilyy julkisten alojen eläkelain mukaisen eläketurvan piirissä ja säilyttää näin myös mahdollisen lisäeläketurvansa. Maakuntien omistamat tai määräysvallassa olevat yhtiöt voivat liittyä Kevan jäsenyhteisöksi vastaavasti kuin kuntien ja kuntayhtymien omistamat tai määräysvallassa olevat yhtiöt. Tällöin henkilöstö säilyisi julkisen sektorin eläketurvan piirissä. Maakunnan omistama yhtiö voi vaihtoehtoisesti vakuuttaa henkilöstönsä työntekijän eläkelain mukaan, jolloin henkilöstö menettäisi lakisääteisen lisäeläketurvan ja alemmat eläkeiät.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää tärkeänä, että henkilöstön siirtymisessä huolehditaan julkisen sektorin eläketurvan säilymisestä ja pitää kannatettavana sitä, että eläke-etuuksien säilyminen on turvattu lailla maakuntien palvelukseen siirtyvän henkilöstön osalta.

Palvelukeskusten henkilöstön eläketurvasta ehdotetaan säädettäväksi voimaanpanolaissa. Voimaanpanolain 16 §:n mukaan maakuntien valtakunnalliset palvelukeskukset voivat liittyä Kevan jäsenyhteisöiksi heti lain voimaantultua siitä huolimatta, että niiden osakeomistus on aluksi valtion hallussa. Valiokunta pitää tätä ratkaisua kannatettavana.

Eläkemaksut

Kevan jäsenyhteisöjen maksuista ehdotetaan säädettäväksi nykyistä tarkemmin laissa. Nykyinen järjestelmä, jossa päätös eläkemaksusta on yksinomaan kuntien asia, kun maksun tason ja sen laskentaperusteet päättää Kevan valtuuskunta, ei ole mahdollinen, koska menojen rahoituksesta jatkossa vastaa pääosin valtio. Tulevaisuudessa valtion osuus kunnallisen eläkejärjestelmän rahoituksesta tulee yhä kasvamaan, koska on oletettavaa, että sosiaali- ja terveyspalvelujen kysynnän kasvu jatkuu vielä pitkään, mutta kuntapuolelle jäävissä palveluissa ei ole erityistä kasvupainetta.

Työnantajan eläkemaksun ehdotetaan koostuvan jatkossa kolmesta osasta: palkkaperusteisesta eläkemaksusta, työkyvyttömyyseläkemaksusta ja nykyisen eläkemenoperusteisen maksun korvaavasta tasausmaksusta.

Palkkaperusteinen ja työkyvyttömyyseläkemaksu asetetaan tasolle, jossa kuntatyönantajan keskimääräinen eläkevakuutusmaksu vastaa yksityisen sektorin työnantajan keskimääräistä työeläkevakuutusmaksua. Nykyinen eläkemenoperusteinen maksu korvataan uudella tasausmaksulla, jota maksavat vain maakunnat ja kunnat. Tasausmaksu jaetaan kuntien ja maakuntien kesken niiden palkkasummien suhteessa. Maakuntien kesken tasausmaksu jaetaan niiden valtionrahoituksen suhteessa ja kuntien kesken niiden verorahoituksen suhteessa. Tasausmaksu jaetaan maakuntien ja kuntien välillä vuosien 2021—2030 ajaksi.

Tasausmaksun tarkoituksena on rahoittaa kunnallisen eläkejärjestelmän historiasta ja henkilöstörakenteesta johtuvaa yksityisen sektorin eläkejärjestelmää korkeampaa kustannustasoa. Valiokunta pitää järjestelyä tarkoituksenmukaisena. Maakunnat ja kunnat eivät voi vähentää osuuttaan tasausmaksusta yhtiöittämällä tai ulkoistamalla toimintaansa. Kilpailuneutraliteetin turvaamiseksi on tarpeen, ettei työvoimakustannusten vertailussa tasausmaksua kohdisteta maakunnan liikelaitokselle.

Eläkejärjestelmään ehdotettavat muutokset eivät sisällä erityisiä yksityistämiseen kannustavia tekijöitä. Yksityinen toiminta lisääntynee kuitenkin muista tekijöistä johtuen. Jos yksityiset, myös maakuntien rahoittamat sosiaali- ja terveyspalvelut lisääntyvät ja sen myötä henkilöstön siirtyminen kunnallisen eläkejärjestelmän piiristä yksityisen työeläkejärjestelmän piiriin lisääntyy jo lähivuosina voimakkaasti, Kevan palkkaperusteinen eläkemaksutulo laskee pysyvästi. Eläkemenoon henkilöpiirin supistumisella ei kuitenkaan ole pienentävää vaikutusta vielä vuosikymmeniin. Voimakas eläkemaksutulon pieneneminen aiheuttaisi paineen nostaa kunnallisen eläkejärjestelmän kokonaismaksutasoa. Maksun korotus kohdistuisi tasausmaksuun, josta 2/3 maksaisi valtio. Palvelutuotannon siirtymisestä yksityiselle sektorille ei myöskään tule helpotusta rahoittajan eläkekustannuksiin, sillä valtio rahoittaa maakunnan kautta myös yksityisten tuottamat palvelut ja niihin sisältyvät työeläkemaksut.

Eläkejärjestelmän rahoitukseen liittyviä ongelmia ratkonut sosiaali ja terveysministeriön asettama työryhmä on ehdottanut siirtymävaiheen lainsäädäntöä, jonka tarkoituksena on rajata valinnanvapaudesta aiheutuvien muutosten vaikutukset kuntien ja maakuntien eläkejärjestelmän ja yksityisen sektorin eläkejärjestelmien välillä vuosien 2019—2025 väliseksi määräajaksi. Eläkejärjestelmien välisiä muutoksia tasattaisiin siirtymämaksulla, jonka maksettaisiin aiemmalle elä-

kejärjestelmälle työntekijän vaihtaessa eläkejärjestelmää. Siirtymämaksu olisi työryhmän arvion mukaan 4,6 % siirtyvän henkilön palkkasummasta.

Maakuntauudistuksen yhteydessä myös valtiolta siirtyy noin 6 000 työntekijää maakuntien ja maakuntakonserniin kuuluvien tai maakuntien määräysvallassa olevien yhteisöjen palvelukseen. Tämän henkilöstön eläkemaksujen osalta työryhmä on esittänyt vastaavaa siirtymäajan järjestelyä kuin Kevan jäsenyhteisöjen eläkejärjestelmän ja TyEL:n välille.

Valiokunta pitää tärkeänä, ettei kunnallisen eläkejärjestelmän rahoitusta vaaranneta ja että rahoitus turvataan myös siirtymäajan jälkeen ja että vakuutettujen eläke-etuudet turvataan muutoksessa. Valiokunta pitää myös tärkeänä, etteivät eläkemaksut merkittävällä tavalla kasva uudistuksen johdosta.

Muutoksenhaku ja oikeusturva

Yleistä hallinnon oikeussuojakeinoista

Hallinnon oikeusturvajärjestelmän keskeisiä perusteita on oikeus hakea muutosta hallintopäätökseen. Hallintoasioiden osalta yleislaki on tältä osin hallintolainkäyttölaki (586/1996), jossa säännellään sekä valitusoikeuden edellytyksistä että valitusmenettelystä. Lakiin sisältyvät hallintovalitusta koskevien normien lisäksi myös säännökset ylimääräisistä muutoksenhakukeinoista.

Muutoksenhakuoikeutta ja sen käyttämistä koskevia säännöksiä on myös erityislaeissa. Keskeisin näistä erityislaeista hallintolainkäyttölakiin nähden on kuntalaki (410/2015), jossa säädetään muutoksenhausta kunnan päätöksiin sekä kunnallisvalituksen käyttämisestä (HaVL 3/2018 vp, s. 87). Maakuntalaissa ehdotetaan säädettäväksi vastaavalla tavalla muutoksenhausta maakunnan viranomaisen päätökseen ja uudesta muutoksenhakulajista, maakuntavalituksesta. Maakuntalaissa tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen ja maakuntavalitukseen oikeutettujen piiri on kunnallisvalitusta vastaavasti laajempi kuin hallintolainkäyttölain mukainen hallintovalitukseen oikeutettujen piiri. Maakuntalain 133 §:n mukaisesti oikaisuvaatimuksen ja maakuntavalituksen voi tehdä esimerkiksi maakunnan jäsen. Maakuntalain mukaisten muutoksenhakumenettelyjen käyttö on näin ollen perusteltua esimerkiksi silloin, kun päätös on luonteeltaan abstrakti, esimerkiksi kaikkia palveluntuottajia koskeva ja epäsuorasti laajaan joukkoon maakunnan asukkaita vaikuttava. Hallintolainkäyttölain 6 §:n 1 momentin mukaisesti puolestaan päätöksestä saa valittaa (hallintovalitus) se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa. Hallintovalitus on keskeinen oikeussuojakeino, kun kyse on yksittäiseen asianosaiseen kohdistuvasta hallintopäätöksestä.

Hallinnon oikeusturvajärjestelmään kuuluu myös muita oikeussuojakeinoja. Esimerkiksi hallintoriitamenettelyssä käsiteltäväksi voidaan saattaa sellainen julkisoikeudellisen oikeussuhteen sisältöä koskeva erimielisyys, jota ei voida ratkaista valitukseen turvautumalla. Tällaisia asioita ovat hallintolainkäyttölain 69 §:n mukaan julkisoikeudellista maksuvelvollisuutta tai muuta julkisoikeudellisesta oikeussuhteesta aiheutuvaa velvollisuutta tai oikeutta koskevat riidat, joihin haetaan viranomaisen ratkaisua muuten kuin muutoksenhakuteitse.

Hallinnon oikeussuojakeinona merkityksellinen on myös mahdollisuus saattaa epäkohta valvontaviranomaisen tutkittavaksi hallintokantelulla. Tästä säädetään hallintolain (581/2010) 8 a luvussa. Sosiaali- ja terveydenhuollon alalla merkityksellisiä ovat myös potilaslain (785/1992) 10 §:ssä sekä sosiaalihuollon asiakaslaislain (812/2000) 23 §:ssä tarkoitettu muistutus. Kyseisten säännösten mukaan kohteluunsa tyytymättömällä potilaalla tai asiakkaalla on oikeus tehdä muistutus terveydenhuollon toimintayksikössä terveydenhuollosta vastaavalle johtajalle tai sosiaalihuollon toimintayksikön vastuuhenkilölle tai sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle.

Maakuntavalituksen ja hallintovalituksen käyttöala sekä suhde oikaisuvaatimusmenettelyyn

Perustuslakivaliokunta on tähdentänyt oikeusturvan takeiden keskeistä merkitystä perusoikeuksien toteutumisen kannalta, minkä johdosta sääntelyn selkeydelle on annettava erityinen merkitys. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota muutoksenhakusääntelyn epäselvyyteen ja todennut muun muassa, että hallintovalituksen ja maakuntavalituksen käyttöalojen eroavaisuus eivät ilmene ehdotetusta sääntelystä selvästi. Epäselvyys johtuu osaksi jo maakuntalakiehdotuksen mukaisen sääntelyn rakenteellisesta epäselvyydestä ja perusteluiden epätäsmällisyydestä. Myös hallintovaliokunnan mielestä sääntelyssä on selkeyttämisen varaa.

Ehdotetun maakuntalain 17 luvussa säädetään maakunnan päätöksiä koskevasta muutoksenhausta. Luku sisältää säännökset muun muassa maakuntavalituksesta ja sitä edeltävästä oikaisuvaatimusmenettelystä. Ehdotettu sääntely vastaa pitkälti voimassa olevan kuntalain muutoksenhakusäännöksiä. Lisäksi maakunnan eri tehtäviä koskevaan lainsäädäntöön sisältyy muutoksenhakua koskevia erityissäännöksiä, jotka syrjäyttävät maakuntalain yleissäännökset. Maakuntalain 17 luvun soveltamisesta säädetään maakuntalain 129 §:ssä.

Erityislainsäädännössä muutoksenhaku säädetään usein tehtäväksi hallintovalituksena. Tällöin sovellettavaksi tulee maakuntalain sijasta kulloinkin kyseessä olevan erityislain mukainen sääntely. Jos erityislaissa säädetään muutoksenhaun esivaiheena oikaisuvaatimusmenettelystä, sovelletaan erityislain mukaista menettelyä. Yleislakina sovelletaan hallintolain (581/2010) 7 a luvun säännöksiä oikaisuvaatimusmenettelystä.

Erityislainsäädännössä voidaan myös säätää, että muutoksenhakuun sovelletaan, mitä maakuntalaissa säädetään. Tällöin sovelletaan maakuntalain mukaista sääntelyä kokonaisuudessaan. Sen sijaan maakuntalain säännökset oikaisuvaatimuksesta eivät tule sovellettaviksi silloin, jos päätökseen saa muun lain nojalla hakea muutosta maakuntavalituksin, toisin sanoen viittaus on vain maakuntavalitukseen.

Maakuntalain 130 §:ssä säädetään oikaisuvaatimuksen tekemisestä. Oikaisuvaatimusmenettelyssä hallintoviranomainen tutkii lakiin nojautuvasta vaatimuksesta sen, rasittaako hallintopäätöstä oikaisuvaatimuksessa väitetty virhe. Vasta tämän käsittelyvaiheen jälkeen asia voidaan saattaa valitusviranomaisen tutkittavaksi.

Oikaisuvaatimuksen käsittelevä viranomainen määrätään tarkemmin maakunnan hallintosäännössä. Oikaisuvaatimusten käsittely voidaan organisoida esimerkiksi tehtäväksi jaostossa tai viranhaltijatasolla. Maakuntalain sääntely ei estä oikaisuvaatimusten käsittelyä toimielimessä muiden kuin maakuntalain 79 §:n 3 momentissa tarkoitettujen laissa viranhaltijatasolla päätettäväksi

säädettyjen asioiden osalta. Maakuntalain 130 §:n 2 momentin mukaan oikaisuvaatimuksen lain 79 §:n 3 momentissa tarkoitetusta päätöksestä, joka on laissa säädetty viranhaltijatasolla tehtäväksi, ratkaisee "laissa tai hallintosäännössä määrätty viranhaltija, jonka tulee olla toinen kuin päätöksen tehnyt viranhaltija."

Hallintovaliokunta pitää maakuntalakiin ehdotettua oikaisuvaatimusta koskevaa sääntelyä osin epäselvänä, mutta lähtökohdiltaan perusteltuna. Hallintovaliokunnan mukaan, silloin kun asian toimielinkäsittely on ensivaiheen päätöksenteossa suljettu laissa pois, on perusteltua, ettei myöskään päätöstä koskevaa oikaisuvaatimusta käsitellä toimielimessä. Kyseessä olevat asiat ovat myös luonteeltaan sellaisia asioita, joita koskevat oikaisuvaatimukset on perusteltua käsitellä muualla kuin maakunnan monijäsenisessä toimielimessä tai liikelaitoksen johtokunnassa. Nämä oikaisuvaatimukset käsittelee maakuntalain 130 §:n 2 momentin mukaisesti laissa tai hallintosäännössä määrätty viranhaltija, jonka tulee olla toinen kuin päätöksen tehnyt viranhaltija. Yhdenmukaisen ratkaisukäytännön ja mahdollisten epäkohtien havaitsemisen kannalta oikaisuvaatimukset ratkaisevan viranhaltijan tulisi hallintovaliokunnan näkemyksen mukaan kuitenkin olla esimies tai johtavassa asemassa oleva henkilö pohjapäätöksiä tekeviin viranhaltijoihin nähden. Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy tähän näkemykseen.

Sääntelyn selkeyttämiseksi valiokunta ehdottaa jäljempänä maakuntalain 130 §:n muuttamista siten, että hallituksen esityksen mukainen 130 §:n 2 momentti jaettaisiin kahdeksi erilliseksi momentiksi. Toisessa momentissa säädettäisiin toimielimelle osoitetuista oikaisuvaatimuksista ja uudessa kolmannessa momentissa viranhaltijatasolle laissa säädettyä päätöksentekoa koskevien oikaisuvaatimusten käsittelystä.

Oikeussuoja maakuntien ja kuntien välisissä varallisuussiirroissa

Perustuslakivaliokunnan mukaan maakuntalakiehdotuksen sisältämä sääntely on puutteellista myös maakuntien ja kuntien välisten varallisuuden lakisääteiseen siirtymiseen perustuvien mahdollisten oikeusriitojen osalta. Myös paikallisen itsehallinnon peruskirjan 11 artiklassa edellytetyn kuntien oikeussuojan toteuttamisen voidaan katsoa puoltavan asian nimenomaista sääntelyä laissa. Lakiehdotusta olisi syytä täydentää selkeillä oikeusturvamenettelyä ja toimivaltaista tuomioistuinta koskevilla säännöksillä.

Voimaanpanolain 4. luku sääntelee maakuntien ja kuntien välisen varallisuuden lakisääteisen siirtymisen perusteita. Ehdotettu voimaanpanolain 25 §:n 1 momentti sisältää erityissäännöksen kunnan oikeudesta hakea muutosta hallintovalituksella maakunnan 24 §:n mukaiseen päätökseen. Hallintovaliokunnan mukaan esityksestä ei ilmene, onko säännöksen tarkoitettu olevan poikkeus lain 46 §:n 1 momentin yleiseen muutoksenhakusäännökseen. Epäselväksi jää esimerkiksi se, voisiko muu maakunnan jäsen kuin kunta hakea muutosta 24 §:ssä tarkoitettuun päätökseen maakuntavalituksella. Hallintovaliokunta esittää lausunnossaan voimaanpanolain sääntelyn täsmentämistä. Hallintovaliokunta katsoo, että voimaanpanolain 25 §:n 1 momentin säännös on mainitun epäselvyyden aiheuttavana perusteltua poistaa ja järjestää muutoksenhaku voimaanpanolain 24 §:ssä tarkoitetusta maakuntavaltuuston päätöksestä vastaavalla tavalla kuin muistakin voimaanpanolain mukaan tehdyistä maakunnan päätöksistä. Tällöin 46 §:n 1 momentissa säädetty viittaus maakuntalain 17 luvun säännöksiin on riittävä. Valitusoikeus on tällöin kunnalla ja muilla maakunnan jäsenillä.

Omaisuussiirtoja koskeviin päätöksiin kohdistuvan muutoksenhaun aikana oikeus toimitilojen käyttöön on oltava katkeamaton palvelutoiminnan jatkumisen turvaamiseksi. Hallintovaliokunnan mukaan sääntelyä on tämän vuoksi tarpeen täydentää säännöksellä maakunnan päätöksen täytäntöönpanokelpoisuudesta. Toiminnan häiriöttömän jatkumisen ja palvelujen turvaamisen vuoksi maakunnan 24 §:ssä tarkoitettu päätös tulee olla mahdollista panna täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman. Täytäntöönpanossa saattaa kuitenkin ilmetä tilanteita, joissa täytäntöönpano tulee kunnan oikeusturvan säilyttämiseksi kieltää, mutta täytäntöönpanon kieltäminen ei ole tarpeen esimerkiksi kaikkien toimitilojen tai irtaimen omaisuuden osalta, vaan ainoastaan joltakin, esimerkiksi yksittäistä toimitilaa tai irtainta omaisuutta koskevilta osin. Hallintotuomioistuimen mahdollisuus keskeyttää täytäntöönpano myös osittain on tarpeen ilmetä selkeästi laista, jotta ei synny epäselvyyttä siitä, tuleeko hallintotuomioistuimen aina kieltää täytäntöönpano kokonaisuudessaan. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa lakiehdotuksen muuttamista hallintovaliokunnan esittämällä tavalla.

Muutoksenhakujärjestelmän kehittäminen

Hallintovaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota muutoksenhakujärjestelmän kehittämistarpeisiin.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että eduskunnassa on saman aikaisesti käsiteltävänä 5.4.2018 annettu hallituksen esitys (HE 29/2018 vp) hallintolainkäyttölain korvaavaksi uudeksi laiksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa. Merkittävä muutos voimassa olevaan sääntelyyn olisi, että haettaessa muutosta hallinto-oikeuden päätökseen korkeimmalta hallinto-oikeudelta muutoksenhaku edellyttäisi lähtökohtaisesti valituslupaa, ellei yksittäisten asioiden osalta erikseen toisin säädetä. Myös hallintopäätöksen tehneellä viranomaisella olisi mahdollisuus valittaa hallinto-oikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen valitusluvalla, jos hallinto-oikeus on muuttanut viranomaisen päätöstä tai kumonnut sen.

Hallintoasioiden oikeudenkäyntiä koskevan uudistuksen tarkoituksena on lähinnä täsmentää hallintolainkäytön sääntelyä, tehostaa oikeudenkäyntimenettelyä hallintotuomioistuimissa sekä kehittää korkeimman hallinto-oikeuden asemaa nykyistä enemmän ennakkopäätöstuomioistuimeksi. Esityksessä ei ehdoteta oikaisuvaatimuksen käyttöalan laajentamisesta nykyisestä. Uudessa yleislaissa täydennetään säännöksiä toimivaltaisesta tuomioistuimesta valitusasioissa ja hallintoriita-asioissa ja lakiin sisältyy myös säännös asiakokonaisuuden yhdistämisestä hallinto-oikeudessa.

Uuden yleislain siirtymäsäännöksen mukaan maakuntalain 138 §:n 1 momentin säännös muutoksenhausta "siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään" tarkoittaisi uuden lain tultua voimaan uutta yleislakia, jolloin valituslupamenettelystä tulisi pääsääntö myös maakuntavalituksen alaan kuuluvissa asioissa.

Kunnallisen ja maakuntien muutoksenhakujärjestelmän kehittämistarpeista on valtiovarainministeriössä vast´ikään käynnistetty myös tutkimushanke, jonka tarkoituksena on arvioida erityisesti kunnallisen muutoksenhakujärjestelmän kehittämistarvetta ja -keinoja yleisesti eri hallinnonaloja koskien. Tavoitteena on etsiä keinoja, joilla kunnallisvalituksen itsehallintoon liittyvät tavoitteet voidaan turvata, mutta samalla nopeuttaa oikeudenkäyntejä ja parantaa valitusten koh-

dentumista oikeusturvan toteutumisen kannalta perusteltuihin asioihin. Kunnallisesta ja maakunnallisesta päätöksenteosta tapahtuvan muutoksenhaun mahdollinen jatkokehittäminen tulee näin ollen kokonaisuudessaan tarkasteltavaksi myöhemmässä vaiheessa.

Maakunnan tekemien sopimusten ja eräiden muiden toimien oikeudellinen luonne

Käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen sisältyy useita säännöksiä, jotka velvoittavat maakuntia tekemään erilaisia sopimuksia, kuten maakuntien yhteistyösopimuksen, erilaisia ostopalvelusopimuksia sekä sopimuksia sote-keskuspalvelutuottajien kanssa. Hallintovaliokunta toteaa tässä yhteydessä, että sellaiset sote-palvelujen tuottamiseen liittyvät sopimusriidat, joissa on kyse hallintosopimukseen perustuvista ja julkisoikeudelliseen oikeussuhteeseen kohdistuvista oikeusriidoista, voidaan käsitellä hallintoriita-asiana hallinto-oikeudessa. Jos taas riidassa on kyse yksityisoikeudellisen oikeussuhteen sisällöstä, käsitellään asia yleisen lainkäytön piiriin kuuluvana käräjäoikeudessa.

Hallintovaliokunta viittaa muutoksenhaun yhteydessä myös sote-järjestämislain 37 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan, jos sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikön asiakkaana on henkilö, joka on toisen maakunnan asukas, on sen maakunnan, jolla on vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä kyseiselle henkilölle, korvattava aiheutuneet kustannukset, jollei kustannusten korvaamisesta muualla toisin säädetä. Pykälän perustelujen mukaan säännös vastaisi kirjoitustavaltaan nykyistä terveydenhuoltolain (1326/2010) 58 §:ää, jossa ei ole säädetty hallinto-oikeusmenettelyä edellytykseksi korvauksen saamiselle. Perusteluissa viitataan myös sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 13 a §:ssä säädettyyn.

Hallintovaliokunta toteaa, että terveydenhuoltolaissa ei ole muutoksenhakua eikä menettelyä hallintotuomioistuimissa koskevia säännöksiä. Korkeimman hallinto-oikeuden oikeuskäytännössä on vastaavalla tavalla muotoiltujen säännösten katsottu merkitsevän, että asiassa on kysymys hallintoriitana käsiteltävästä hakemuksesta. Maakunta ei voi siten ehdotetun pykälän mukaan ratkaista toista maakuntaa sitovasti, onko tuo toinen maakunta korvausvelvollinen hoitoa tai huoltoa järjestäneelle kunnalle. Täytäntöönpanokelpoisen ratkaisun saaminen edellyttää hallintoriitamenettelyä.

Maakuntauudistuksen vaikutus tuomioistuinten työmääriin

Hallintovaliokunta kiinnittää huomiota siihen, ettei hallituksen esitykseen sisälly arviota uudistuksen vaikutuksista tuomioistuinten asia- ja työmääriin. Valiokunta toteaa, että uudistus on erittäin mittava ja sen voidaan olettaa vaikuttavan ainakin hallintotuomioistuimiin saapuvien asioiden määrään ja laatuun. Hallinnon järjestelmäuudistuksissa syntyy yleensä sekä siirtymävaiheessa että myöhemmin oikeudellisia tulkintakysymyksiä, jotka vaativat selvitäkseen tuomioistuinten myötävaikutusta.

Muutoksenhakutarpeiden tarkka arviointi on vielä tässä vaiheessa hankalaa. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaisiin ja aluehallinnon asiakkaisiin kohdistuvat päätöksenteon toimintamallien muuttuminen voi lisätä muutoksenhakujen määrää jo nykyisissäkin asiaryhmissä. Lisäksi maakuntavalitukset tulevat olemaan uusi asiaryhmä hallinto-oikeuksissa. Samoin jo maakuntahallinnon väliaikaishallinto ja kuntien välisten yhteistyömuotojen purkaminen saattavat lisätä riitoja

hallinto-oikeuksissa. Mahdollista myös on, että maakuntavaalit tuottavat jonkin verran kiireellisesti käsiteltäviä vaalivalituksia.

Hallintovaliokunta samoin kuin lakivaliokunta ovat lausunnoissaan (HaVL 3/2018 vp ja LaVL 12/2018 vp) ilmaisseet huolensa sote -uudistuksen vaikutuksista tuomioistuinten asiamääriin sekä korostaneet tarvetta turvata hallintotuomioistuinten toimintaedellytykset riittävin määrärahoin. Valiokuntien mielestä maakunta- ja sote-uudistuksen todellisia vaikutuksia tuomioistuinten työmäärään on välttämätöntä seurata ja tarvittaessa varautua nopeaan resurssien lisäämiseen asioiden käsittelymäärien niin edellyttäessä. Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy hallinto- ja lakivaliokunnan näkemyksiin ja painottaa, että sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvien muutoksenhakuasioiden käsittely ei saa pitkittyä sen vuoksi, että lisääntyviin asiamääriin ei olisi määrärahoissa varauduttu.

Kielelliset oikeudet

Hallituksen esityksen perusteluissa on kuvailtu kielellisten oikeuksien käytännön toteutumisen haasteita (HE 15/2017 vp, s. 280—281). Näitä ovat muun muassa olemassa olevan kielitaitoisen henkilökunnan vähyys sekä kielitaitoisen henkilöstön rekrytointiin liittyvät ongelmat. Myös sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuulemisissa on nostettu esiin, ettei nykytilanteessa riittävässä määrin huomioida asukkaiden perustuslaillista oikeutta saada sosiaali- ja terveydenhuoltoa ruotsiksi ja suomeksi samanlaisten perusteiden mukaan. Syynä tähän on erityisesti ruotsia ja saamea puhuvien sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön riittävyys. Myös tulkkien saatavuudessa on ajoittain ongelmia.

Perustuslakivaliokunta korostaa lausunnossaan (PeVL 26/2017 vp, s. 58) voimakkaasti tarvetta kiinnittää erityistä huomiota kielellisten oikeuksien käytännön toteutumiseen. Perustuslakivaliokunta toteaa, että hallituksen esityksen perustelujen (HE 15/2017 vp, s. 280) mukaan monet kunnat ja sairaanhoitopiirit ovat laatineet kieliohjelmia, ja lisäksi ne maksavat kielilisiä ja järjestävät kielikursseja henkilöstölleen. Valiokunta korostaa, että maakunta- ja sote-uudistuksessa on välttämätöntä ryhtyä myös käytännön toimiin kielellisten oikeuksien toteutumiseksi (ks. myös PeVL 12/2017 vp, s. 3) ja että perusteluissa kuvatun kaltaisten ja muiden ruotsin- ja kaksikielisen henkilöstön saatavuudesta huolehtimiseen ja henkilöstön kielitaidon parantamiseen tähtäävien keinojen tulee olla maakuntien käytettävissä.

Kielellisten oikeuksien toteutumiseen sosiaali- ja terveydenhuollossa on kiinnitetty huomiota myös kansainvälisten ihmisoikeussopimusten valvontakäytännössä. Euroopan neuvoston ministerikomitea on vast´ikään kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen täytäntöönpanoa Suomessa koskevassa päätöslauselmassa (CM/ResCMN(2017)1; 15.3.2017) kehottanut tehostamaan pyrkimyksiä varmistaa, että sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja on asianmukaisesti saatavilla jokaisen ensimmäisellä kielellä, erityisesti ruotsin ja saamen kielillä, ja että hallinnon uudistusten yhteydessä taataan vähemmistöihin kuuluvien kielelliset oikeudet.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että esitys sisältää useita kielellisten oikeuksien kannalta keskeisiä säännöksiä. Maakuntien kielellisestä asemasta ehdotetaan säädettäväksi kielilain 6 §:ssä (26. lakiehdotus). Säännöksen mukaan viranomainen on kaksikielinen, jos maakuntaan kuuluu erikielisiä kuntia tai vähintään yksi kaksikielinen kunta. Muodostettavista maakunnista

kaksikielisiä ovat Keski-Pohjanmaa, Kymenlaakso, Pohjanmaa, Uusimaa ja Varsinais-Suomi. Pohjanmaata lukuun ottamatta vähemmistökielenä on ruotsi.

Ehdotetussa maakuntalain 23 §:ssä asetetaan maakunnan ylintä päätösvaltaa käyttävälle maakuntavaltuustolle velvoite vastata maakunnan eri tehtävistä ja eri väestöryhmien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumisesta. Palvelujen järjestämisvastuusta, johon sisältyy vastuu kielellisten oikeuksien turvaamisesta, säädetään maakunnan kaikkien tehtävien osalta yleisesti maakuntalain 7 §:ssä. Se, millä keinoilla kukin maakunta parhaiten vastaa näistä velvoitteistaan, jätetään maakunnan itsehallinnon päätettäväksi. Kaksikielisissä maakunnissa sekä maakunnassa, johon kuuluu saamelaisten kotiseutualueeseen kuuluva kunta, on kuitenkin oltava kielellisten oikeuksien turvaamiseksi ja edistämiseksi vaikuttamistoimielin, josta säädetään maakuntalain 27 §:ssä. Vaikuttamistoimielimen tehtävänä on selvittää, arvioida ja määritellä kielellisen vähemmistön omalla kielellä tarjottavien palvelujen tarvetta ja seurata näiden palvelujen saatavuutta ja laatua. Kaksikielisissä maakunnissa vaikuttamistoimielin korvaa erikoissairaanhoitolain 18 §:ssä tarkoitetun lautakunnan, jonka tehtävänä on erikielisiä ja kaksikielisiä kuntia käsittävässä sairaanhoitopiirissä kehittää ja yhteen sovittaa kielellisen vähemmistön erikoissairaanhoitoa sekä vähemmistön kielellä annettavaa terveydenhuoltohenkilökunnan koulutusta. Kielivähemmistön vaikuttamistoimielimen vaikuttamistehtävä ulottuu kaikkiin maakunnan tehtäviin sen lisäksi, että sen tehtävät kattavat nykyisin erikoissairaanhoitolaissa tarkoitetun lautakunnan tehtävät.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa maakuntien asukkaiden ja palvelujen käyttäjien kielelliset oikeudet turvataan maakuntalain 7 §:n lisäksi järjestämislain 6 §:ssä olevalla palvelun kieltä koskevalla säännöksellä. Sen perusteella palveluja on oikeus saada kaksikielisessä maakunnassa valitsemallaan kielellä, suomeksi tai ruotsiksi. Yksikielisessä maakunnassa palvelut järjestetään maakunnan kielellä. Palvelujen järjestämisvastuu siirtyy ehdotuksen mukaisesti saamelaisten kotiseutualueen kunnilta (Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnat sekä osa Sodankylän kunnan alueesta) sekä Lapin sairaanhoitopiiriltä, jonka jäseniä kotiseutualueen kunnat ovat, Lapin maakunnalle. Koska maakunnat eivät kuulu saamen kielilain (1086/2003) soveltamisalaan, turvataan järjestämislain 6 §:n 1 momentissa nimenomaisella säännöksellä saamelaisten oikeus käyttää saamen kieltä. Järjestämislain 6 §:n 2 ja 3 momentissa otetaan huomioon myös muita kieliä puhuvien asema sekä Pohjoismaiden kansalaisten oikeus käyttää omaa äidinkieltään.

Järjestämislain 6 §:n 2 momentissa säädetään viittomakieltä käyttävien ja muiden aistivammaisten asemasta tilanteissa, joissa asiakkaalla tai potilaalla ja henkilöstöllä ei ole yhteistä kieltä tai henkilö ei aisti- tai puhevamman tai muun syyn vuoksi voi tulla ymmärretyksi. Säännös vastaa asiallisesti voimassa olevaa sosiaalihuollon asiakaslain 5 §:n 3 momenttia ja potilaslain 5 §:n 2 momenttia. Viranomaisen velvollisuudesta edistää viittomakieltä käyttävän mahdollisuuksia käyttää omaa kieltään ja saada tietoa omalla kielellään säädetään viittomakielilaissa (359/2015). Kielilainsäädäntöä ehdotetaan uudistettavan samanaikaisesti siten, että siinä otetaan huomioon uudet maakunnat ja niiden asema. Esityksen mukaan maakunnat rinnastuvat kielellisten oikeuksien toteuttamisen kannalta kunnallisiin viranomaisiin. Myös viittomakielilain 3 §:n 2 momenttiin lisätään säännös siitä, että viranomaisella tarkoitetaan viittomakielilaissa myös maakunnan viranomaisia.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa, että esityksellä ei lähtökohtaisesti muuteta sisällöllisesti palvelujen käyttäjien oikeutta saada palveluja omalla kielellään. Edellä kuvattujen säännösten

tarkoituksena on, että lakisääteiset kielelliset oikeudet säilyvät. Tehtävien siirtyessä maakuntiin, ne vastaavat näiden oikeuksien toteutumisesta maakunnan kaikkien tehtävien osalta sisällöllisesti siten kuin nykyiset kunnat tai kuntayhtymät. Tämä tarkoittaa sosiaali- ja terveydenhuollossa, että Suomen kansalliskielten, suomen ja ruotsin osalta maakunnille tulee kunnilla ja kuntayhtymillä oleva vastaava velvollisuus järjestää palvelut näillä kielillä. Samoin saamelaisten oikeuksista käyttää saamen kieltä viranomaisessa säädetään vastaavan sisältöisesti kuin nykyisin eli saamen kielen osalta kyse ei ole kansalliskieliä vastaavasta velvollisuudesta järjestää palvelut näillä kielillä vaan Lapin maakunnan on huolehdittava, että oikeus käyttää saamen kieltä toteutuu. Tämä vastaa sisällöllisesti nykysääntelyä. Myös viittomakieltä käyttävien sekä vammaisuuden vuoksi tulkitsemis- ja käännösapua tarvitsevien oikeuksia koskeva sääntely säilyy sisällöllisesti ennallaan.

Valiokunta toteaa, että ehdotettu sääntely kuitenkin laajentaa kielellisten oikeuksien soveltamisessa sitä maantieteellistä aluetta, jolla palvelut on järjestettävä myös ruotsin kielellä. Kaksikielisten kuntien sijaan niissä maakunnissa, joista tulee kaksikielisiä, on palvelut järjestettävä sekä suomeksi että ruotsiksi koko maakunnan alueella. Vastaavasti Lapin maakunnassa laajenee se maantieteellinen alue, jolla saamelaisilla on oikeus käyttää saamen kieltä. Valiokunta pitää esityksen mukaisessa mallissa lähtökohtaisesti perusteltuna tätä laajentamista, jotta kielellisten oikeuksien soveltamisen rajat säilyvät selkeinä ja yhtenevinä palvelujen järjestämisvastuun kanssa, kun palvelujen järjestämisvastuu laajenee suurempiin kokonaisuuksiin. Valiokunta toteaa kuitenkin, että tämä voi aiheuttaa kyseisille maakunnille lisähaasteita palvelujen käytännön toteuttamisessa, kun kielitaitoisen henkilöstön kokonaismäärä alueilla ei hallinnollisen uudistuksen myötä lisäänny. Organisaatioiden koon kasvaessa ja kielivähemmistön suhteellisen osuuden vähentyessä, voi seurauksena myös olla se, että ruotsin käyttö hallintokielenä maakunnille siirtyvillä tehtäväaloilla vähenee ja siten kielellisten oikeuksien toteutuminen käytännössä voi heiketä. Muun muassa tästä syystä kielellisten oikeuksien turvaamiseksi esitetään perustettavaksi kielivähemmistön vaikuttamiselin kaksikielisiin maakuntiin ja saamen kielen vaikuttamistoimielin Lapin maakuntaan. Valiokunnan näkemyksen mukaan maakunnilla on lisäksi lähtökohtaisesti nykyisiä kuntia paremmat edellytykset järjestää palveluja myös kielellisten oikeuksien toteutumisen näkökulmasta.

Ehdotus sisältää edellä kuvattujen, nykyisen kaltaista kielellisiä oikeuksia koskevaa sääntelyä vastaavien säännösten lisäksi myös sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliseen ja maakunnalliseen ohjaukseen liittyviä uudenlaisia velvoitteita, joita valiokunta pitää tulevassa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmässä kielellisten oikeuksien edistämisen näkökulmasta keskeisinä. Näiden uusien velvoitteiden avulla on tarkoitus vahvistaa kielellisten oikeuksien toteutumista käytännössä ja edistää kielellisten oikeuksien toteutumista nykytilaa paremmin. Järjestämislain 26 §:n mukaan valtioneuvosto vahvistaa valtakunnalliset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseksi joka neljäs vuosi. Tässä yhteydessä määritellään muun muassa tavoitteet kielellisten oikeuksien turvaamiseksi. Maakuntien tulee järjestämislain 16 §:n mukaan sopia yhteistyösopimuksessa toimenpiteistä kielellisten oikeuksien varmistamiseksi. Lisäksi Uudenmaan maakunnalle osoitetaan järjestämislain 35 §:ssä tehtäväksi tukea ruotsinkielisten palvelujen kehittämistä koko maassa sekä vastaava tehtävä Lapin maakunnalle saamenkielisten palvelujen tukemisessa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan näkemykseen (PeVL 26/2017 vp, s. 58) siitä, että edellä mainittujen ohjausmekanismien lisäksi on perusteltua, että kielellisten oikeuksien turvaaminen sosiaali- ja terveydenhuollossa olisi esillä maakunnan palvelustrategian ja palvelulupauksen valmistelussa (järjestämislain 14 ja 15 §).

Kielellisten oikeuksien toteutumiseen tulee valiokunnan näkemyksen mukaan uudistuksen toimeenpanossa kohdentaa riittävästi voimavaroja. Kielitaitoisen henkilöstön saatavuus ja rekrytointi ovat avaintekijöitä kielellisten oikeuksien toteutumiselle ja niihin tulee uudistuksen toimeenpanossa kiinnittää huomiota. Kaksikielisten maakuntien sekä Lapin maakunnan tilannetta on valiokunnan näkemyksen mukaan syytä seurata uudistuksen toimeenpanossa ja ryhtyä tarvittaviin toimiin kyseisten maakuntien tukemiseksi siinä, että säännösten edellyttämää kielitaitoista henkilöstöä olisi saatavilla. Lisäksi sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa, että vaikuttamistoimielinten asemaa ja vaikuttavuutta tulee seurata jatkossa huolellisesti.

Valiokunta pitää tärkeänä, että erityisesti ruotsinkielisten vammaisten erityishuollon palvelujen saatavuus heidän äidinkielellään turvataan uudistuksen toimeenpanossa. Valiokunta toteaa, että Uudenmaan maakunnan tehtävänä on järjestämislain 35 §:n mukaan tukea ruotsinkielisten palvelujen kehittämistä koko maassa.

Valiokunta toteaa, että kielellisten oikeuksien toteutumiseen sosiaali- ja terveyspalveluissa vaikuttaa edellä esitetyn lisäksi keskeisesti myös sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapautta koskevan lakiehdotuksen (HE 16/2018 vp) säännökset, joista annetaan erillinen sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö.

Ahvenanmaan asema

Ahvenanmaan maakunnalla on Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 12 ja 13 kohdan mukaan lainsäädäntövalta sosiaalihuoltoa koskevissa asioissa ja tietyin poikkeuksin terveyden- ja sairaanhoitoa koskevissa asioissa. Säännösehdotukset sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä eivät siten suoraan koske Ahvenanmaan itsehallintoa.

Valtion verotulojen kasvattamisella maakuntauudistuksen yhteydessä on kuitenkin seurannaisvaikutuksia Ahvenanmaan maakunnan taloudenhoidon kannalta. Vaikutukset kohdistuvat Ahvenanmaan itsehallintolaissa säänneltyihin tasoitusmäärään ja verohyvitykseen.

Maakunta- ja sote-esityksessä on ehdotettu muutettavaksi Ahvenanmaan itsehallintolain 47 §:ssä tarkoitettua tasoitusperustetta (34. lakiehdotus). Ahvenanmaata koskevassa esityksessä (HE 71/2017 vp) tämä lakiehdotus ehdotetaan kuitenkin poistettavaksi. Asiasta on tarkoitus antaa erillinen hallituksen esitys myöhemmin. Valiokunta ehdottaa tämän vuoksi 34. lakiehdotuksen hylkäämistä.

Tuloverolakiin (8. lakiehdotus) ehdotetaan lisättäväksi uusi 125 a §, jossa säädetään Ahvenanmaalla asuville verovelvollisille myönnettävästä Ahvenanmaan maakuntavähennyksestä. Säännöksellä pyritään estämään ansiotulojen valtionverotuksen kiristyminen Ahvenanmaan maakunnassa. Tällöin kunnallisveron tasoa ei olisi tarvetta maakunta- ja sote-uudistuksen vuoksi muuttaa Ahvenanmaalla (HE 71/2017 vp, s. 5). Ahvenanmaata koskevassa ehdotuksessa tuloverolain 125 a §:ää ehdotetaan vielä täsmennettäväksi. Valtiovarainvaliokunta puoltaa ehdotusta ja pitää sitä perusteltuna, jotta erot Ahvenanmaan ja valtakunnan kunnallisverotuksen välillä eivät vaikuttaisi maakuntavähennyksen määrään.

Ahvenanmaan maakuntavähennys aiheuttaa sen, että valtionverotus muodostuu käytännössä aina kevyemmäksi Ahvenanmaalla kuin muualla valtakunnassa. Tämä taas tekee Ahvenanmaan itsehallintolain turvaaman verohyvityksen tosiasiassa merkityksettömäksi. Perustuslakivaliokunta on katsonut sen vuoksi, ettei maakuntavähennyksestä voida säätää ehdotetulla tavalla, jollei verohyvityksen poistumista korvata.

Valtiovarainvaliokunta puoltaa lausunnossaan täydentävässä esityksessä (HE 71/2017 vp) ehdotettua kompensaatiotapaa sen epävirallisesta luonteesta huolimatta. Vaikka perustuslakivaliokunta on pitänyt järjestelyä hyvin erikoislaatuisena, poistuma voidaan lausunnon mukaan korvata väliaikaisesti valtakunnan erityisillä kompensaatiotoimilla siten kuin hallituksen esityksessä ehdotetaan. Järjestely perustuu malliin, jossa Ahvenanmaan valtuuskunta toteaa verohyvityspäätöksessään, kuinka suuri verohyvitys olisi ilman sote-uudistuksesta aiheutuvaa tuloveron nousua. Tämä toteamus voisi valtuuskunnan mukaan olla perusteena valtakunnan viranomaisten erillisille päätöksille kompensaatiotoimista maakunnalle.

Perustuslakivaliokunta on korostanut, että verohyvityksen poistuma voidaan korvata kuvatulla korvausjärjestelyllä ainoastaan hyvin lyhyen määräajan. Maakunta- ja sote-uudistuksen siirtyminen vuoden 2021 alkuun tarkoittaa verohyvityksen osalta sitä, että siirtymäkauden järjestely koskee vain verovuotta 2021. Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistus on parhaillaan vireillä ja siinä on tarpeen ottaa huomioon sote-uudistuksesta aiheutuvat muutokset ja käsitellä mm. Ahvenanmaan verohyvitystä. Saadun selvityksen mukaan uudessa itsehallintolaissa Ahvenanmaan rahoitusjärjestelmää on tarkoitus muuttaa siten, että nykyisen kaltaista verohyvitysjärjestelmää ei enää olisi. Vuoden 2021 verohyvityksen poistuma on tarkoitus kompensoida Ahvenanmaalle valtion varoista eikä tarvetta nykyisen itsehallintolain 49 §:n muuttamiseen näin ollen ole. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa hyväksyttäväksi perustuslakivaliokunnan esittämän lausumaehdotuksen, jossa edellytetään hallituksen ryhtyvän pikaisiin toimenpiteisiin verohyvitystä koskevan sääntelyn saattamiseksi asianmukaiseksi Ahvenanmaan itsehallintolain kannalta.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. lakiehdotus Maakuntalaki

6 §. Maakunnan tehtävät. Pykälän 1 momentin 24 kohdan mukaan maakuntien lakisääteisiin tehtäviin kuuluvat maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen järjestäminen sekä poronhoitajien sijaisavun kustannusten korvaaminen.

Kuten yleisperusteluissa on kuvattu, perhe- ja peruspalveluministeri ja kunta- ja uudistusministeri ovat sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 8.5.2018 osoittamallaan kirjelmällä esittäneet, että hallituksen esityksessä oleva maakuntalain 6 §:n 1 momentin 24 kohtaa muutettaisiin siten, että maakuntien lakisääteiseksi tehtäväksi jää vain maatalousyrittäjien lomituspalvelut, mutta ei turkistuottajien lomituspalvelut tai poronhoitajien sijaisapu. Näin turkistuottajien lomituspalvelujen ja poronhoitajien sijaisavun tehtävien siirtoa maakuntiin ei toteutettaisi. Pykälän 2 momenttiin puolestaan lisättäisiin uusi 5 kohta, jonka mukaan maakunta voisi halutessaan tuottaa lomituspalveluja turkistuottajille. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa pykälää muutettavaksi ministerien kirjelmässä esitetyn mukaisesti.

Pykälän 1 momentin 14 kohdan mukaan maakunta hoitaa sille lailla säädettyjä tehtäviä seuraavilla liikenteeseen liittyvillä tehtäväaloilla: liikennejärjestelmän toimivuus, liikenneturvallisuus, tie- ja liikenneolot, alueellinen tienpito, maankäytön yhteistyö ja toimintaympäristöä koskevien tietojen tuottaminen valtakunnalliseen liikennejärjestelmäsuunnitteluun, sekä yksityisteitä ja liikkumisen ohjausta koskevat valtionavustustehtävät.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan maakunta voi lisäksi hoitaa liikennepalveluiden maakunnallista kehittämistä ja järjestämistä sekä julkisen henkilöliikenteen suunnittelua ja järjestämistä samoin kuin sitä koskevia valtionavustustehtäviä, lukuun ottamatta liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) IV osan 1 luvun 3 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen kunnallisten ja seudullisten viranomaisten toimialuetta sekä raideliikennettä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa edellä mainitun ministerien kirjelmän mukaisesti pykälää muutettavaksi siten, että maakuntien toimivaltaa raideliikenteen osalta laajennetaan. Liikenne- ja viestintäministeriössä valmistellaan parhaillaan rautateiden henkilöliikenteen avaamista kilpailulle. Jotta myös maakunnat voisivat toimia rautatieliikenteessä toimivaltaisina viranomaisina omalla alueellaan eikä maakuntalaki rajoittaisi niiden toimivaltaa, lainkohtaa tulee muuttaa. Näin maakunnilla olisi toimivalta halutessaan järjestää myös rautatieliikenteen ostoja ja palveluja. Maakuntien toimivalta järjestää alueellista junaliikennettä täydentää liikenne- ja viestintäministeriön valtakunnallista toimivaltaa.

Edellä olevan johdosta valiokunta esittää, että raideliikennettä koskeva rajaus poistetaan pykälän 2 momentin 1 kohdasta. Lisäksi 2 momentin 1 kohdassa oleva viittaus liikennekaareen on tarpeen korvata viittauksella liikenteen palveluista annettuun lakiin (320/2017).

Lisäksi 2 momenttiin lisätään uudeksi 5 kohdaksi maininta siitä, että maakunta voi hoitaa turkistuottajien lomituspalvelujen tuottamista. Tällöin momentin 5 kohta siirtyy 6 kohdaksi.

12 §. Investointien ohjaus. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi maakunnan investointien ohjauksesta. Pykälän 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin euromäärästä, jonka ylittävää investointia on pidettävä maakunnan eri tehtäväaloilla taloudellisesti merkittävänä, sekä siitä, milloin investointia on pidettävä muuten poikkeuksellisen laajakantoisena.

Asetuksenantovaltuuden pohjana oleva perussäännös ei kuitenkaan sisällä tarkempia kriteereitä sille, millaisia investointeja on pidettävä taloudellisesti merkittävinä tai poikkeuksellisen laajakantoisina. Ehdotetun sääntelyn seurauksena maakunnan toimivalta tehdä investointeja koskevia päätöksiä perustuisi käytännössä kokonaisuudessaan valtioneuvoston asetuksessa määriteltäville kriteereille. Perustuslakivaliokunta on todennut, että sääntelyä on perustuslain 121 ja 80 §:n vuoksi välttämätöntä täydentää ehdotettua täsmällisemmillä säännöksillä taloudellisesti merkittävien ja poikkeuksellisen laajakantoisten investointien kriteereistä. Tällainen muutos on edellytys maakuntalakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan huomautuksen johdosta ja hallintovaliokunnan esityksen mukaisesti pykälän 1 momenttiin lisättäväksi, että taloudellisesti merkittävällä investoinnilla tarkoitetaan maakunnan eri tehtäväaloilla investointia, joka vaikuttaa yh-

teistyöalueen maakuntien talouteen pitkäaikaisesti olennaisella tavalla. Muuten poikkeuksellisen laajakantoisella investoinnilla tarkoitetaan investointia, joka vaikuttaa merkittävästi maakuntien väliseen työnjakoon tai jolla on muuten pitkäkestoisia tai maantieteellisesti laajoja vaikutuksia maakuntien toimintaan tai tehtäviin. Pykälän 1 momenttiin esitetyn muutoksen johdosta voidaan pykälän 1 momenttiin sisältyvä ilmaisu "maakunnan eri tehtäväaloilla" poistaa 3 momentista tarpeettomana.

54 §. Liikelaitoksen johtokunnan tehtävät. Lakiehdotuksen 45 §:n mukaan sisäisen tarkastuksen järjestäminen on maakuntahallituksen tehtävä. Sama tehtävä on 54 §:n mukaan osoitettu myös liikelaitoksen johtokunnalle. Kahden erillisen sisäisen tarkastuksen toiminnon järjestämistä maakunnassa ei ole perusteltua. Tästä syystä hallintovaliokunta esittää lausunnossaan pykälästä poistettavaksi maininnan sisäisen tarkastuksen kuulumisesta liikelaitoksen johtokunnan tehtäviin, todeten, että maakunta ja liikelaitos ovat samaa organisaatiota, eikä liikelaitos ole erillinen oikeushenkilö.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa pykälän muuttamista hallintovaliokunnan esityksen mukaisesti.

57 §. Maakunnan liikelaitoksen talous. Liikelaitoksen kirjanpito on osa maakunnan kirjanpitoa. Maakunnan kirjanpidossa on perusteltua rajata kirjanpitolain valinnaisten menettelytapojen käyttöä maakuntien vertailukelpoisuuden parantamiseksi. Tällaisia ovat muun muassa investointivaraukset, jotka kirjataan tuloksen tasaamistarkoituksessa muista kuin verotusperusteista syistä. Koska tuloksen käsittelyä koskeva sääntely sisältyy 98 §:n mukaiseen koko maakuntaa koskevaan sääntelyyn, pykälästä voidaan poistaa investointivarauksia koskeva 5 kohta. Verotussyistä kirjattavat vapaaehtoiset varaukset ovat sallittuja, koska maakunnan kirjanpitoon sovelletaan maakuntalain lisäksi kirjanpitolakia. Kirjanpitolautakunnan maakunta- ja kuntajaosto antaa tarkemmat ohjeet kirjanpitolain soveltamisesta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa hallintovaliokunnan tavoin 5 kohdan poistamista, jolloin 6 kohta muuttuu 5 kohdaksi.

61 §. Vaalikelpoisuus maakuntavaltuustoon. Pykälän 1 momentin 2 ja 3 kohdan mukainen maakunnan ja liikelaitoksen palveluksessa sekä maakunnan konserniyhtiöiden palveluksessa olevien henkilöiden vaalikelpoisuuden rajoitus koskee vain johtavassa tai siihen rinnastettavassa ***vastuullisessa*** asemassa olevia henkilöitä (esim. liikelaitoksen johtajaa tai toimialajohtajaa, yhtiön toimitusjohtajaa, hallintojohtajaa tai talousjohtajaa). Maakunnan konserniyhtiön johtohenkilön osalta edellytetään lisäksi, että kyse on yhteisöstä, joka hoitaa lautakunnan tehtäväalaa tai vastaavaa laajempaa tehtävää, eikä ainoastaan yksittäistä tehtävää.

Pykälän 1 momentin 4 kohdassa, joka koskee yksityisiä palveluntuottajia vastaavaa yhteisön hoitaman tehtävän laajuuteen liittyviä edellytystä ei ole, vaan rajoitus koskee kaikkia sote-palveluja tai muita maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavien yhteisöjen johtohenkilöitä. Vaalikelpoinen ei ole henkilö, joka on johtavassa ja vastuullisessa tehtävässä tai siihen rinnastuvassa asemassa kyseisessä yhteisössä. Maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvilla palveluilla tarkoitetaan maakuntalain 6 §:ssä säädettyjä tehtäviä, joten säännös ei koske esimerkiksi siivous-

tai muita vastaavia tukipalveluja. Säännöksen perustelujen mukaan palkatun henkilöstön ohella vastuullisessa asemassa voisi myös olla tällaisen yrityksen toimintaan osallistuva omistaja.

Hallituksen esityksessä on katsottu, että myös yksittäistä palvelutehtävää hoitavan yhteisön johtohenkilö voi olla sellaisessa asemassa, joka tulee ottaa huomioon maakuntavaltuuston vaalikelpoisuutta arvioitaessa. Vaalikelpoisuusrajoitus maakuntavaltuustoon ei koske sosiaali- ja terveyspalveluiden ammatinharjoittajia tai toiminimellä toimivia yrittäjiä.

Hallintovaliokunta toteaa, että maakuntalain rajoitukset maakuntavaltuuston vaalikelpoisuuteen on tarkoitettu koskemaan vain asemaltaan johtavassa asemassa olevia henkilöitä. Sääntelyn tarkoituksena on estää se, ettei sama henkilö ole toisaalta päättämässä maakuntavaltuustossa maakunnan asioista ja samalla virkamiesjohdossa tai yksityisen palveluntuottajan johdossa sellaisissa palveluissa, jotka kuuluvat maakunnan järjestämisvastuulle.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa hallintovaliokunnan esittämällä tavalla lievennettäväksi lakiehdotuksen 1 momentin 4 kohdan mukaista maakuntavaltuuston vaalikelpoisuusrajoitusta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että pykälään lisätään 2 momentti, jonka mukaan 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu henkilö on vaalikelpoinen, jos hän yhteisön palvelutuotannon laajuuden perusteella rinnastuu asemaltaan ammatinharjoittajaan tai kyseessä on yksittäinen palvelutehtävä.

Ehdotetussa lainkohdassa rinnastetaan asemaltaan samanlaiset pienet palveluntuottajat riippumatta siitä, toimivatko he ammatinharjoittajina, toiminimiyrittäjinä tai tuottavatko palveluja vastaavassa laajuudessa yhtiömuodossa (osakeyhtiö, kommandiittiyhtiö tai avoin yhtiö). Ehdotettu lievennys rajoitukseen mahdollistaa myös yhtiömuodossa toimintaa harjoittavien pienten yritysten omistajien ja hallituksen jäsenten vaalikelpoisuuden silloin, kun kysymys on laajuudeltaan ammatinharjoittamiseen rinnastuvasta toiminnasta. Ammatinharjoittamiseen rinnastuvasta toiminnasta voidaan katsoa olevan kysymys, jos henkilö tai henkilöt työskentelevät yrityksessä itsensä työllistäen tai tuottavat esimerkiksi ainoastaan oman työpanoksensa verran lääkäripalvelua alihankintana valinnanvapauslaissa (HE 16/2018 vp) tarkoitetulle sosiaali- ja terveyskeskukselle.

Toiseksi ehdotetun lainkohdan mukaan, ei myöskään maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvaa yksittäistä palvelua tuottavan yhdistyksen johdon ja hallituksen jäsenten katsota olevan sellaisessa johtavassa asemassa, että he olisivat vaalikelvottomia maakuntavaltuustoon. Tällöin edellytyksenä on, ettei yhdistyksen palvelutuotanto kata laajempaa maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvaa palvelukokonaisuutta, vaan yhdistys tarjoaa esimerkiksi ostopalveluna yksittäistä terapia-, lastensuojelu- tai kotipalvelua.

Vaalikelpoisuussääntelyn lieventämisen johdosta valiokunta ehdottaa 85 §:n esteellisyyssäännöksiä jäljempänä muutettavaksi.

78 §. Hallintosääntö. Valiokunta esittää jäljempänä lakiehdotukseen lisättäväksi säännökset asian ottamisesta ylemmän toimielimen käsiteltäväksi (uusi 80 §). Tästä syystä pykälään on selvyyden vuoksi syytä ottaa maininta siitä, että hallintosäännössä on annettava tarpeelliset määräykset asian ottamisesta ylemmän toimielimen käsiteltäväksi. Pykälän 1 momentin 2 kohtaan

ehdotetaan lisättäväksi tätä koskeva p alakohta. Hallintosäännössä on tarpeen määrätä menettelystä sekä maakuntahallituksen että liikelaitoksen johtokunnan käyttäessä otto-oikeutta.

79 §. Toimivallan siirtäminen. Pykälän 1 ja 2 momentin säännökset vastaavat kuntalain sääntelyä toimivallan siirtämisestä. Tämän lisäksi voidaan maakunnan, kuten kunnankin toimivaltaa osoittaa jo laissa tietylle maakunnan viranomaiselle tai viranhaltijalle. Hallintovaliokunta toteaa, että tällöin on yleensä kyse sellaisista päätöksentekotilanteista, joissa kyseessä olevalla asialla ei ole yleistä intressiä maakunnan asukkaiden tai maakunnan toiminnan kannalta ja päätöksenteossa painottuu poliittisluonteisen tarkoituksenmukaisuusharkinnan sijasta yksittäistapauksellinen laillisuusharkinta. Tästä lakisääteisestä viranhaltijatasolla tapahtuvasta päätöksenteosta on kysymys pykälän 3 momentissa. Säännöksen lähtökohtana on, että toimivallan siirtämisen tulee perustua aina erityislainsäädäntöön. Maakunnan hallintosäännössä määrätään tällöin vain siirron toteuttamisesta maakuntaorganisaation sisällä.

Hallintovaliokunta korostaa 3 momentin olevan oikeudelliselta luonteeltaan lähinnä informatiivinen säännös, joka ei sellaisena vielä velvoita maakuntaa siirtämään päätöksentekoa viranhaltijatasolle. Esimerkiksi maakunnan tehtäviä koskevien erityislakien säätämisen yhteydessä on tämän johdosta aina erikseen arvioitava, onko joltakin osin riittäviä, esimerkiksi perusoikeuksien toteutumiseen liittyviä, perusteita säätää päätöksentekotahosta tarkemmin, vai jätetäänkö päätöksentekotaso maakuntavaltuuston harkintaan. Viranhaltijatasolla päätettäviksi säädettyjä asioita on esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävissä jo määrällisesti niin paljon, että tämän päätöksentekomallin esille tuominen myös maakuntia koskevassa yleislaissa on valiokunnan mielestä perusteltua. Toisaalta maakuntalain yleissäännöksellä ei olisi tältä osin mahdollista tyhjentävästi kattaa kaikkia maakuntien tehtäväaloja koskevia erityissääntelytarpeita, vaan oikeusvarmuuden vuoksi asiasta on tarpeellista säätää erityislainsäädännössä. Hallintovaliokunta katsoo, että pykälän 3 momentin sanamuotoa on tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi tarpeen täsmentää niin, että siitä ilmenee selkeästi säännöksen suhde erityislainsäädäntöön.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa pykälän 3 momenttia täsmennettäväksi siten, että toimivallan käyttäminen on annettava hallintosäännössä maakunnan viranhaltijalle, jos siitä laissa erikseen säädetään.

80 §. Asian ottaminen ylemmän toimielimen käsiteltäväksi. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää hallintovaliokunnan esittämillä perusteilla tarpeellisena, että otto-oikeus eli asian ottaminen ylemmän toimielimen käsiteltäväksi mahdollistetaan myös maakuntahallinnossa. Valiokunta ehdottaa, että maakuntalakiin sisällytetään soveltuvin osin kuntalakia vastaavat säännökset otto-oikeudesta maakunnassa, jotta maakunnassa voidaan yksittäistapauksessa puuttua delegoidun toimivallan käyttämiseen. Valiokunta ehdottaa, että lakiin lisätään otto-oikeutta koskeva uusi 80 §.

Pykälän1 momentin mukaan maakuntahallitus, maakuntahallituksen puheenjohtaja, maakuntajohtaja ja hallintosäännössä määrätty maakunnan viranhaltija voivat ottaa maakuntahallituksen käsiteltäväksi asian, joka on tämän lain nojalla siirretty maakuntahallituksen alaisen viranomaisen tai maakuntahallituksen jaoston toimivaltaan ja jossa asianomainen viranomainen on tehnyt päätöksen. Oikeutta siirtää asia maakuntahallituksen käsiteltäväksi ei ole kuitenkaan asiassa, joka on maakuntalain mukaan säädetty liikelaitoksen tehtäväksi tai erityislain nojalla siirretty liikelai-

toksen toimivaltaan. Maakunnassa järjestämistehtävää koskeva päätöksenteko edellytetään erotettavaksi palvelujen tuottamisesta, josta maakunnan sisällä vastaa maakunnan liikelaitos. Siksi maakunnassa järjestämisvastuussa oleva toimielin tai viranhaltija ei voi kohdistaa otto-oikeutta palvelujen tuottajana toimivan liikelaitoksen päätökseen. Ei myöskään tuottajalla ole mahdollisuutta ottaa järjestäjän päätöstä käsiteltäväkseen.

Otto-oikeuden käyttäminen merkitsee sitä, että alemman viranomaisen käsittelemä asia siirtyy kokonaan maakuntahallituksen käsiteltäväksi. Alemman viranomaisen ratkaisut eivät millään tavalla sido maakuntahallitusta. Maakuntahallituksella on asiaa käsitellessään sama toimivalta kuin alemmalla viranomaisella on ollut. Maakuntahallitus on myös velvollinen tekemään asiassa päätöksen. Käsiteltäväksi otetussa asiassa voidaan tehdä kokonaan uusi päätös taikka aiemmin tehty päätös voidaan pysyttää, kumota tai muuttaa. Asia voidaan myös palauttaa päätöksen tehneen viranomaisen käsiteltäväksi.

Pykälän 2 momentin mukaan mahdollisuus otto-oikeuden käyttämiseen koskee erikseen myös maakunnan liikelaitosta. Maakunnan liikelaitoksen johtokunta, sen puheenjohtaja tai maakunnan liikelaitoksen alainen viranhaltija voivat ottaa liikelaitoksen johtokunnan käsiteltäväksi asian, joka on tämän lain nojalla siirretty liikelaitoksen johtokunnan alaisen viranomaisen toimivaltaan ja jossa asianomainen viranomainen on tehnyt päätöksen. Sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoo, että hallintovaliokunnan lausunnossaan esittämää 2 momenttia tulee täsmentää siten, että sen mukaan liikelaitoksen viranhaltijan otto-oikeus rajataan maakunnan hallintosäännössä määrättyyn liikelaitoksen viranhaltijaan. Muutoin sääntely jättää otto-oikeuden käyttämiseen oikeutettujen henkilöiden piirin tarpeettoman laajaksi.

Pykälän 3 momentin nojalla asia on otettava ylemmän toimielimen käsiteltäväksi sen ajan kuluessa, jossa 134 §:ssä tarkoitettu oikaisuvaatimus päätöksestä on tehtävä. Oikaisuvaatimuksen tekemiselle on asetettu 134 §:ssä 14 päivän määräaika päätöksen tiedoksisaannista.

Lisäksi hallintovaliokunta esittää pykälän 4 momentissa säädettäväksi, että ylemmän toimielimen käsiteltäväksi ei kuitenkaan saa ottaa 79 §:n 3 momentissa tarkoitettuja lain nojalla viranhaltijalle säädettyjä asioita. Mainittu 3 momentti koskee laissa tai asetuksessa säädettyjä lupa-, ilmoitus-, valvonta- tai toimitusmenettelyä koskevia asioita. Lisäksi momentissa on kysymys yksilöön kohdistuvista sosiaali- ja terveydenhuollon asioista sekä muista laissa erikseen säädetyistä tehtävistä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa hallintovaliokunnan esittämän pykälän lisäämistä lakiehdotukseen. Uusi pykälä muuttaa lakiehdotuksen pykälänumerointia samoin kuin pykäliin sisältyviä viittaussäännöksiä 79 §:n jälkeen.

85 § (84 §). Esteellisyys. Pykälän 1 momentin mukaan valtuutettu on maakuntavaltuustossa esteellinen käsittelemään asiaa, joka koskee henkilökohtaisesti häntä tai hänen läheistään. Esteellisyyssääntely on siten maakuntavaltuutettujen osalta kapeampaa kuin muilla luottamushenkilöillä, sillä esteellisyys perustuu ainoastaan henkilökohtaiseen suhteeseen kulloinkin käsiteltävässä asiassa. Sääntely vastaa kuntalain 97 §:n sääntelyä valtuutettujen esteellisyydestä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa edellä 61 §:n 1 momentin 4 kohtaa muutettavaksi siten, etteivät yksittäisiä maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavien yhteisöjen johtohenkilöt ole vaalikelvottomia maakuntavaltuustoon. Tästä syystä esteellisyyssäännöksiä tulee muuttaa niin, että kyseiset valtuutetut ovat esteellisiä käsittelemään kyseessä olevaa yhteisöä koskevia asioita valtuustossa (vrt. hallintolain 28 §:n 5 kohdassa tarkoitettu yhteisöjäävi). Tällöin valtuutetun esteellisyys syntyy näissä tilanteissa myös sillä perusteella, että valtuutettu on lain 61 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetussa johtoasemassa yhteisössä, jolle olisi odotettavissa erityistä hyötyä tai haittaa käsiteltävässä asiassa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa 84 §:n 1 momenttia muutettavaksi hallintovaliokunnan ehdottamalla tavalla.

99 § (98 §). Kirjanpito. Hallintovaliokunta esittää lausunnossaan, että maakuntalaissa on tarpeen täsmentää kirjanpitolain soveltamisalaa maakuntien kirjanpidossa. Kirjanpitolain eräitä valinnaisia menettelytapoja on perusteltua rajata maakuntien tilinpäätöstietojen vertailukelpoisuuden parantamiseksi. Hallintovaliokunnan mukaan maakunnilla ei myöskään ole tarvetta soveltaa sellaisia kirjanpitolain säännöksiä, jotka on tarkoitettu kansainvälisiä IFRS-standardeja soveltaville yrityksille. Hallintovaliokunnan lausunnon perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että pykälän 1 momenttia täsmennetään siten, ettei maakunnan tilinpäätöksen laadinnassa kuitenkaan sovelleta kirjanpitolain 4 luvun 5 §:n 2 ja 3 momenttia, 5 luvun 2 a, 2 b, 4, 5 b ja 17 §:ää eikä 7 a lukua.

Kirjanpitolain 4 luvun 5 §:n 2 ja 3 momentit sisältävät vaihtoehtoisia hankintamenon määrittämistapoja, 5 luvun 4 § mahdollisuuden kirjata tuloja tuotoksi valmistusasteen perusteella ja 5 luvun 17 § mahdollisuuden kirjata arvonkorotuksia. IFRS-standardien mukaisia valinnaisia arvostus- ja jaksotussäännöksiä sisältävät myös 5 luvun 2 a §, joka koskee rahoitusvälineiden merkitsemistä käypään arvoon, 5 luvun 2 b §, joka sisältää säännökset sijoituskiinteistöjen merkitsemisestä taseeseen käypään arvoon, sekä 5 luvun 5 b §, joka koskee rahoitusleasingillä hankitun omaisuuden vaihtoehtoista tilinpäätöskäsittelyä. Kirjanpitolain 7 a luku sisältää säännökset kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaan laadittavasta tilinpäätöksestä ja konsernitilinpäätöksestä. Valinnaisuuden rajaamisella varmistetaan oikea ja riittävä kuva maakunnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta sekä se, että tilinpäätöksen laadinnassa tehdyt ratkaisut eivät vaikuta tilinpäätöksen perusteella laskettavien tunnuslukujen vertailukelpoisuuteen.

105 § (104 §). Maakunnan talouteen liittyvät arviointimenettelyn edellytykset. Esityksessä arviointimenettelyn käynnistämisedellytykseksi on pykälän 1 momentissa kytketty maakuntien rahoituslain 8 §:n 2 momentissa tarkoitetun rahoitusavustuksen myöntäminen. Maakuntien rahoituslain 6—8 §:iä ehdotetaan kuitenkin muutettavaksi, minkä johdosta pykälässä on otettava muutokset huomioon. Muutokset koskevat 1 momentin 1 ja 4 kohtaa.

Koska maakuntien rahoituslain 7 ja 8 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että maakunnan rahoituksen harkinnanvarainen korottaminen korvataan maakunnan lisärahoitussäännöksellä ja uusi lisärahoitussäännös korvaa myös asiallisesti aiemman 8 §:n 2 momentin mukaisen rahoitusavustussäännöksen, arviointimenettelyn käynnistäminen kytketään 7 §:n mukaiseen lisärahoituksen myöntämiseen. Lisäksi säännöksessä otetaan huomioon maakunnalle myönnettävät uuden 8 §:n 2 momentin mukaiset valtionavustukset.

Pykälän 1 momentissa säädetään, että arviointimenettely voidaan käynnistää, jos maakuntakonsernin vuosikate on ilman maakuntien rahoituslain 7 ja 8 §:n perusteella myönnettyä lisärahoitusta ja valtionavustusta kaksi tilikautta peräkkäin negatiivinen. Aiemmin vuosikatteen osalta huomioon otettiin vain 8 §:n 2 momentin mukainen rahoitusavustus.

Pykälän 1 momentin 4 kohdassa kytketään arviointimenettelyn käynnistäminen 7 §:ään ehdotettuun uuteen maakunnan lisärahoitussäännökseen. Koska 7 §:n mukaista lisärahoitusta voidaan myöntää maakunnan hakemuksen ja valtion aloitteesta, otetaan nämä molemmat menettelytavat mukaan arviointimenettelyn käynnistämisessä. Maakunnan hakemuksen perusteella arviointimenettely käynnistyisi yhden myöntämiskerran perusteella. Valtion aloitteen pohjalta edellytetään, että lisärahoitusta on myönnetty maakunnalle kahtena perättäisenä vuonna. Edelleen valtiovarainministeriön olisi käynnistettävä menettely tämän kriteerin perusteella vuoden 2025 alusta lukien.

Pykälän 2 ja 5 momentissa tulee ottaa huomioon uudistuksen muuttunut aikataulu.

108 § (107 §). Tilintarkastus. Pykälän 1 momentin mukaan vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa. Kuitenkin pykälän perustelujen mukaan tilintarkastajan vahingonkorvausvelvollisuudesta säädetään julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuksesta annetun lain (1142/2015) 10 §:ssä. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa pykälää täsmennettäväksi hallintovaliokunnan esittämällä tavalla siten, että pykälän 1 momentissa viitataan kyseiseen erityissäädökseen.

109 § (108 §). Tilintarkastajan tehtävät. Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan tilintarkastajan on tarkastettava, onko maakunnan rahoituksen perusteista ja käytöstä annetut tiedot oikeita. Maakuntien rahoitus on yleiskatteellista eli maakunta päättää itsehallintonsa nojalla saamansa valtion rahoituksen kohdentamisesta tehtäviensä hoitamiseen. Valtion rahoitus maakunnalle kohdennetaan pääasiassa asukaskohtaisesti suoritettavan osuuden ja palvelujen tarvetta kuvaavien tekijöiden perusteella. Näiden tekijöiden laskenta edellyttää maakunnan antamien tietojen oikeellisuutta, jota tilintarkastajien tulisi tarkastaa tietojen luotettavuuden varmistamiseksi. Rahoituksen perusteista annettujen tietojen oikeellisuuden tarkastaminen on perusteltua. Esityksen perusteluista ei kuitenkaan ilmene, mitä valtion rahoituksen käyttöä koskeva tarkastus olisi, kun rahoitus on yleiskatteellista eikä niiden käytöstä tarvitse antaa erillisiä tilityksiä. Kuntalain uudistuksen yhteydessä tilintarkastajan tehtävistä on poistettu valtionosuuksien käytön tarkastusta koskeva tehtävä siitä syystä, että kuntien valtionosuus on yleiskatteellista. Edellä todetuista syistä sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa hallintovaliokunnan esityksen mukaisesti, että mainitusta 3 kohdasta poistetaan rahoituksen käytöstä annettujen tietojen tarkastus.

Maakunnille maksetaan yleiskatteellisen rahoituksen lisäksi erillisrahoitusta, joka perustuu erityislainsäädäntöön ja jonka käyttökohde on määritelty rahoitusta myönnettäessä. Tämä rahoitus on harkinnanvaraista ja se kohdistuu osalle tai kaikille maakunnista. Erillisrahoitteisissa tehtävissä rahoituksen käyttöä on mahdollista raportoida erikseen (omien laskentatunnisteiden avulla). Kirjanpitolautakunnan kunta- ja maakuntajaosto voi tarvittaessa antaa erillisrahoituksen seurantaa koskevia tarkempia ohjeita.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan tilintarkastajan tehtävänä on tarkastaa, ovatko tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa annetut tiedot ristiriidattomia. Hallintovaliokunta toteaa, että maakuntalain 99 §:n mukaan toimintakertomus on osa tilinpäätöstä. Tältä osin sääntely poikkeaa kirjanpitolaista, jonka mukaan tilinpäätökseen ei sisälly toimintakertomusta. Eräiden yhteisöjen on kirjanpitolain mukaan kuitenkin liitettävä tilinpäätökseensä toimintakertomus, jolloin tietojen ristiriidattomuuden tarkastaminen on perusteltua. Hallintovaliokunta katsoo, että maakunnan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen tietojen ristiriidattomuuden erillinen tarkastus on tarpeeton, koska toimintakertomus on osa maakunnan tilinpäätöstä ja toimintakertomuksen tietojen oikeellisuuden tarkastaminen on siten osa tilinpäätöksen tarkastamista. Kirjanpitovelvollisen tehtävänä on huolehtia siitä, että tilinpäätöksessä ja siihen sisältyvässä toimintakertomuksessa annettujen tietojen perusteet ovat riittävästi dokumentoituja.

Hallintovaliokunnan esittämin perustein sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että 1 momentin 5 kohta poistetaan.

119 § (118 §). Valtakunnalliset palvelukeskukset. Perhe- ja peruspalveluministeri sekä kunta- ja uudistusministeri ovat edellä mainitulla kirjelmällään 8.5.2018 ehdottaneet sosiaali- ja terveysvaliokunnalle, että hallituksen esityksestä poistettaisiin talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusta (Hetli Oy) koskeva sääntely. Yhtiön lakkauttamiseen liittyvät toimenpiteet ovat käynnissä ja yhtiö on alasajovaiheessa. Tästä syystä sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että lakiehdotuksesta poistetaan pykälän 1 momentin 2 kohta.

Pykälän 5 momentin mukaan maakuntien yhtiöt ja kunnat voivat myös ostaa toimitila- ja kiinteistöhallinnan palvelukeskukselta lain 121 §:ssä tarkoitettuja tilapalveluja ja niihin liittyviä muita palveluja silloin, kun ne tuottavat palveluja samoissa tiloissa kuin maakuntien sosiaali- ja terveyspalveluja tuottavat laitokset tai yhtiöt. Hallintovaliokunta toteaa lausunnossaan, että maakuntien määräysvallassa voi olla muitakin kuin yhtiöitä. Myös kunnilla voi olla määräysvallassaan olevia yhtiöitä ja muita yhteisöjä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa 5 momenttia täsmennettäväksi hallintovaliokunnan esittämällä tavalla niin, että myös maakuntien ja kuntien määräysvallassa olevien yhtiöiden lisäksi niiden yhteisöt voivat ostaa lainkohdassa tarkoitettuja tilapalveluja ja että myös näiden ostot otetaan huomioon laskettaessa sitä, jäävätkö ostot enintään 20 prosenttiin toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskuksen kyseisiä palveluja koskevasta liikevaihdosta.

120 § (119 §). Velvollisuus käyttää palvelukeskuksen palveluja. Pykälään on tehtävä pykälänumeroinnin muuttumisesta johtuvat korjaukset pykäläviittauksiin. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa hallintovaliokunnan esityksen mukaisesti, että palvelukeskusten käyttövelvoitetta ja tehtäviä koskeva asetuksenantovaltuus poistetaan 119 §:n 2 momentista ja siirretään uuteen 123 §:ään, koska valtuus koskee useammassa edeltävässä pykälässä säädettäviä asioita.

121 §. Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen tehtävät. Koska valiokunta ehdottaa talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusta koskevan sääntelyn poistamista lakiehdotuksesta, pykälä on tarpeen poistaa.

123 §. Tarkemmat säännökset. Edellä 119 §:stä poistettavaksi ehdotettu asetuksenantovaltuus ehdotetaan lisättäväksi uuteen 123 §:ään.

129 § (128 §). Muun lainsäädännön soveltaminen palvelukeskuksiin. Pykälän 2 momentti sisältää viittaussäännökset hallinnon yleislakien soveltamisesta palvelukeskusten toiminnassa. Säännöksessä on lueteltu viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettu laki, arkistolaki ja kielilaki, mutta ei sen sijaan hallintolakia. Vaikka palvelukeskusten toiminnassa näyttää olevan kyse pääosin tukipalveluiden luonteisesta toiminnasta, hallintovaliokunta pitää lausunnossaan asianmukaisena, että säännöstä täydennetään hallintolain soveltamiseen kohdistuvalla maininnalla. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa lainkohdan täsmentämistä hallintovaliokunnan esittämällä tavalla.

131 § (130 §). Oikaisuvaatimus. Pykälässä säädetään oikaisuvaatimuksen tekemisestä. Hallintovaliokunta katsoo lausunnossaan, että pykälän 2 momenttia on tarpeen selkeyttää jakamalla se kahteen erilliseen momenttiin, jolloin toinen niistä koskee maakunnan tai liikelaitoksen päätöksistä tehtyjä oikaisuvaatimuksia ja toinen viranhaltijapäätöksistä tehtyjä oikaisuvaatimuksia. Lisäksi valiokunta esittää, että säännös oikaisuvaatimuksen käsittelystä kiireellisenä siirretään 1 momenttiin.

Pykälän 2 momentin mukaan oikaisuvaatimus tehdään maakuntahallituksen ja lautakunnan päätöksistä niille itselleen ja niiden jaoston ja alaisen viranomaisen päätöksestä asianomaiselle toimielimelle. Lautakunnan alaisia viranomaisia voivat olla esimerkiksi niiden alaiset luottamushenkilöt ja viranhaltijat, joille on annettu itsenäistä toimivaltaa.

Pykälän 2 momentissa säädetään myös siitä, mille taholle oikaisuvaatimukset osoitetaan maakunnan liikelaitoksessa tehdyistä päätöksistä. Liikelaitos toimii osana maakuntaa, mutta sillä on maakunnan sisällä taloudellisesti ja toiminnallisesti eriytetty asema. Mainitun 2 momentin mukaan oikaisuvaatimus liikelaitoksen johtokunnan ja sen jaoston sekä alaisen viranomaisen päätöksestä tehdään liikelaitoksen johtokunnalle.

Maakunnan hallintosäännössä määrätään tarkemmin muun muassa viranomaispäätöksiä koskevan toimivallan käytön järjestämisestä maakunnassa ja maakunnan liikelaitoksessa. Maakuntavaltuusto voi siten päättää hallintosäännössä siitä, miten oikaisuvaatimusten käsittely järjestetään liikelaitoksessa. Liikelaitoksen eri toimialoilla viranhaltijatasolla päätettävissä asioissa liikelaitoksen johtokunta ei ole oikea taho käsittelemään oikaisuvaatimuksia, sillä oikaisuvaatimusten käsittely näissä asioissa edellyttää nimenomaan kyseessä olevan tehtävän asiantuntemusta. Näissäkin tapauksissa oikaisuvaatimus kuitenkin muodollisesti osoitetaan johtokunnalle, vaikka asian käsittelee viranhaltija.

Edelleen pykälän 2 momentin mukaan oikaisuvaatimuksen lain 79 §:n 3 momentissa tarkoitetusta päätöksestä, joka on laissa säädetty viranhaltijatasolla tehtäväksi, ratkaisee "laissa tai hallintosäännössä määrätty viranhaltija, jonka tulee olla toinen kuin päätöksen tehnyt viranhaltija." Näissä erityislainsäädännössä erikseen määritellyissä asioissa maakunnan toimielinkäsittely on jo lähtökohtaisesti suljettu laissa pois, jolloin myöskään mahdollista oikaisuvaatimusta ei ole perusteltua viedä käsiteltäväksi toimielimeen. Ne ovat myös luonteeltaan sellaisia asioita, joita koskevat

oikaisuvaatimukset on perusteltua käsitellä muualla kuin maakunnan monijäsenisessä toimielimessä tai liikelaitoksen johtokunnassa.

Jotta oikaisuvaatimus ei jäisi edellä mainituissa asioissa pelkästään yhden, mahdollisesti jo alkuperäisen päätöksen tehneen viranhaltijan ratkaistavaksi, pykälässä edellytetään, että oikaisuvaatimusta koskevan asian ratkaisee muu kuin alkuperäisen päätöksen tehnyt viranhaltija. Hallintovaliokunta pitää ehdotusta käsittelyn objektiivisuuden kannalta tärkeänä. Oikaisuvaatimusta koskevan asian ratkaisee se maakunnan tai liikelaitoksen viranhaltija, jolle oikaisuvaatimusten päätöksenteko on hallintosäännössä määrätty. Ehdotuksen perusteella estettä ei olisi sille, että alkuperäisen päätöksen tehnyt viranhaltija kuitenkin valmistelee asian. Oikaisuvaatimusmenettelyssä voi virheen korjaamisen kannalta olla hyötyä siitä, että valmistelija tuntee asian.

Hallintovaliokunta katsoo, että pykälän 2 momenttia on tarpeen selkeyttää jakamalla se kahteen erilliseen momenttiin, jolloin toinen niistä koskee maakunnan tai liikelaitoksen päätöksistä tehtyjä oikaisuvaatimuksia ja toinen viranhaltijapäätöksistä tehtyjä oikaisuvaatimuksia. Lisäksi valiokunta esittää, että säännös oikaisuvaatimuksen käsittelystä kiireellisenä siirretään 1 momenttiin.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa pykälää muutettavaksi hallintovaliokunnan esittämin tavoin.

141 § (140 §). Maakunnan toiminnan, talouden ja palvelutuotannon seuranta ja tietojen tuottaminen. Pykälän 1 momentin nojalla maakunnan on seurattava alueensa väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä sille säädettyjen tehtävien laatua, vaikuttavuutta ja kustannuksia. Lisäksi maakunnan on seurattava oman palvelutuotantonsa toimintaa ja taloutta ja verrattava sitä muiden tuottamien palvelujen vaikuttavuuteen, tehokkuuteen ja taloudellisuuteen.

Maakunnan velvollisuudesta luovuttaa maakunnan toimintaa, taloutta ja palvelutuotannon laatua koskevia tietoja säädetään pykälän 2 momentin ohella tehtäväkohtaisissa erityislaeissa, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaissa. Pykälän 2 momentin sanamuodon mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tuotettavista tiedoista sekä tietojen tuottamisen menettelytavoista ja ajankohdista.

Perustuslakivaliokunta katsoo, että pykälän 2 momentin asetuksenantovaltuutta maakunnan velvollisuudesta tuottaa toimialoittain tietoja on perustuslain 80 ja 121 §:stä johtuvista syistä asianmukaista täsmentää. Sen vuoksi sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että 2 momentin ilmaisua täsmennetään siten, että valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tuotettavista tiedoista sekä tietojen tuottamisen menettelytavoista ja ajankohdista.

2. lakiehdotus Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä

Valiokunta ehdottaa 3, 9, 11, 12, 14, 21, 23, 24, 31—33, 37, 40, 43 ja 44 §:ssä termin palveluntuottaja kirjoittamista yhteen yhdenmukaisesti valinnanvapauslakiehdotuksessa (HE 16/2018 vp) käytetyn Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen suositteleman muotoilun kanssa.

7 §. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa. Nykyinen hyvinvointikertomus pitää sisällään myös tavoitteen asettelua, toimenpiteiden määrittelyä ja seurantaa. Valiokunta ehdottaa hyvinvointikertomus -termin muuttamista asiakirjan sisältöä paremmin kuvaavaksi termiksi hyvinvointikertomus ja -suunnitelma

8 §. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen maakunnassa. Lakiehdotuksen 7 §:n mukaan kuntien on tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyötä muiden maakunnassa toimivien julkisten toimijoiden sekä yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Valiokunta ehdottaa hallintovaliokunnan lausunnon mukaisesti, että maakunnille asetetaan 2 momentissa vastaava velvollisuus. Säännöksen perusteena on vahvistaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä kaikessa maakuntien toiminnassa ja yhdistää eri toimijoiden osaaminen ja toiminta sosiaali- ja terveydenhuollon keskeisen tavoitteen toteuttamiseen. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että maakunnille asetetaan velvollisuus osaltaan tukea sosiaali- ja terveysalan järjestöjen toimintaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Tukeminen voi tarkoittaa esimerkiksi asiantuntija-avun antamista, toimitilojen luovuttamista järjestöjen käyttöön ja maakunnan harkinnan mukaan myös avustusten myöntämistä järjestöille. Valiokunta ehdottaa hyvinvointikertomus -termin muuttamista termiksi hyvinvointikertomus ja -suunnitelma.

10 §. Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalue. Maakuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon alueellista yhteensovittamista, kehittämistä ja yhteistyötä varten on sote-järjestämislain 10 §:n mukaan asetuksella säädettävät viisi yhteistyöaluetta. Perustuslakivaliokunta piti ehdotettua asetuksenantovaltuutta varsin avoimena. Valtuus ei sisällä muita asetuksenantajan harkintaa rajaavia säännöksiä kuin maininnan yhteistyöalueiden lukumäärästä ja edellytyksen siitä, että yliopistollista sairaalaa ylläpitävät maakunnat kuuluvat eri yhteistyöalueisiin. Yhteistyöalueella on maakunnan palveluiden järjestämisen kannalta huomattava merkitys esimerkiksi maakuntien yhteistyösopimuksen kautta. Perustuslakivaliokunta piti välttämättömänä täsmentää sääntelyä yhteistyöalueiden muodostamisen perusteista ottaen huomioon perustuslain 121 §:n 4 momenttiin sisältyvä lailla säätämisen vaatimus. Tällainen muutos on edellytys sote- järjestämislain käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Hallintovaliokunnan lausunnossa säännöstä esitetään täsmennettäväksi siten, että yhteistyöalueiden on oltava maantieteellisesti yhtenäisiä ja että niihin kuuluvien maakuntien palvelut ja palvelurakenne on tarkoituksenmukaista suunnitella ja toteuttaa 16 §:n mukaisessa yhteistyösopimuksessa sovitulla tavalla.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että pykälän sisältämää asetuksenantovaltuutta täsmennetään ensinnäkin edellytyksellä, jonka mukaan yhteistyöalueiden on oltava maantieteellisesti yhtenäisiä. Tämä tarkoittaa, että yhteistyöalueisiin kuuluvien maakuntien on sijaittava maantieteellisesti siten, että niillä on yhteistä maakuntarajaa. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että asetuksenantovaltuuteen sisällytetään edellytys siitä, että alueiden tulee olla toiminallisia kokonaisuuksia. Toiminnallisuus liittyy sekä palvelujen järjestämisen että tuottamisen toteuttamiseen. Yhteistyöalueiden toiminnallisuuden kannalta tärkeitä ovat lisäksi potilasturvallisuus sekä palvelujen saavutettavuus. Näin ollen yhteistyöalueiden muodostamisessa on merkityksellistä muun muassa, että alueiden väestöpohja on riittävä sellaisten kapeaa erityisosaamista vaativien palvelujen toteuttamiseen, joissa palveluja kootaan järjestämislain 11 §:n 1 ja 2 momentin mukaisesti tiettyjen maakuntien järjestämisvastuulle. Palvelujen keskittäminen tiettyjen maakuntien vastuulle tar-

koittaa samalla sitä, että kyseiset palvelut sijaitsevat väistämättä etäämmällä muiden maakuntien asukkaista. Potilasturvallisuuden näkökulmasta palvelujen keskittämisen on katsottu kuitenkin olevan perusteltua ja vastaavan kaltaiset säännökset sisältyvät jo terveydenhuoltolain (1326/2010) 45 §:ään ja sosiaalihuoltolain (1301/2014) 33 a §:ään. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää kuitenkin tärkeänä, että yhteistyöalueita muodostettaessa arvioidaan myös sitä, kuinka keskitetyistä palveluista etäämmällä sijaitsevien maakuntien asukkaiden kulkuyhteydet palveluihin on toteutettu mahdollisissa aluevaihtoehdoissa.

11 §. Palvelujen kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin. Lakiehdotus jättää valtioneuvoston asetuksella säänneltäväksi sen, mitkä sosiaali- ja terveydenhuoltoon kuuluvista palveluista ja tehtävistä kootaan suurempiin kokonaisuuksiin. Maakunnan tehtävät ja toimivalta näissä palveluissa ja tehtävissä jäävät määräytymään lain sijasta valtioneuvoston asetuksella. Perustuslakivaliokunta totesi, että asetuksen antamista rajaa ainoastaan vaatimus siitä, että kokoaminen on välttämätöntä palvelujen saatavuuden ja laadun sekä asiakkaiden oikeuksien varmistamiseksi tehtävän vaativuuden, harvinaisuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Perustuslakivaliokunta katsoi, että laintasoinen sääntely koottavista palveluista ja tehtävistä muodostuu perustuslain 121 §:n 4 momenttiin sisältyvän lailla säätämisen vaatimuksen kannalta liian epätäsmälliseksi, erityisesti ottaen huomioon muita kuin koottuja palveluja ja tehtäviä hoitavia maakuntia koskevat, 11 §:n 3 momentista aiheutuvat rajoitukset (PeVL 26/2017 vp, s 28). Perustuslakivaliokunnan mukaan laissa on nyt ehdotettua täsmällisemmin määriteltävä, millaisia palveluita ja tehtäviä kokoaminen voi koskea. Tällainen muutos on edellytys järjestämislakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Järjestämislain 11 §:ssä tarkoitetusta palvelujen kokoamisesta suurempiin kokonaisuuksiin säädetään myös terveydenhuoltolain (1326/2010) 45 §:ssä ja sosiaalihuoltolain (1301/2014) 33 a §:ssä. Niissä on ehdotettua 11 §:ää tarkemmat kriteerit palvelujen kokoamiselle suurempiin yksiköihin. Kriteereinä todetaan terveydenhuoltolaissa muun muassa toimenpiteet, jotka harvoin esiintyvinä tai vaativina edellyttävät toistettavuutta tai usean alan erityisosaamista riittävän taidon ja osaamisen saavuttamiseksi ja sen ylläpitämiseksi tai merkittäviä investointeja laitteistoihin tai välineisiin laadun ja potilasturvallisuuden, vaikuttavuuden, tuottavuuden ja tehokkuuden takaamiseksi. Sosiaalihuoltolaissa puolestaan kriteereinä todetaan se, että kokoaminen on tarpeen erityisosaamisen ja siten asiakasturvallisuuden ja palvelujen laadun varmistamiseksi. Palvelujen yhteen kokoaminen on tarpeellista, jos sosiaalipalvelu vaativana ja harvoin tarvittavana edellyttää toistettavuutta ja usean alan erityisosaamista riittävän taidon ja osaamisen saavuttamiseksi ja sen ylläpitämiseksi.

Valiokunta ehdottaa hallintovaliokunnan tavoin 1 momenttia muutettavaksi siten, että suurempiin kokonaisuuksiin koottavista palveluista ja palvelujen tuottajien määräytymisestä säädetään tarkemmin sosiaalihuoltolain 33 a §:ssä ja terveydenhuoltolain 45 §:ssä.

17 §. Yhteistyösopimuksen valmistelu. Valiokunta ehdottaa, että yhteistyösopimuksen valmistelua koskevan 17 §:n 1 momentissa asetetaan maakunnille velvollisuus kuulla alueen sosiaali- ja terveysalan koulutusta antavia yliopistoja yhteistyösopimuksen valmistelun yhteydessä järjestämislain 16 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitetusta yhteistyöstä ja työnjaosta koulutuksen, tutkimuksen ja kehittämistoiminnan toteuttamisessa.

19 §. Palvelurakenteen, investointien ja tiedonhallinnan ohjaus. Ehdotuksen mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää, minkälainen investointi on sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan tai palvelujärjestelmän kannalta muutoin laajakantoinen ja mitkä ovat tekniset ja taloudelliset vaatimukset sille, että tietojärjestelmäpalvelun muuttamisen tai uuden järjestelmän hankkimisen pitää perustua maakuntien ja valtion yhteiseen valmisteluun. Perustuslakivaliokunta katsoi, että säännöstä on välttämätöntä täsmentää ottamalla lakiin säännökset investointien laajakantoisuuden kriteereistä. Tällainen muutos on edellytys järjestämislakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Valiokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan lausuntojen perusteella 6 momentin täydentämistä siten, että laajakantoisella investoinnilla tarkoitetaan investointia, joka vaikuttaa merkittävästi maakuntien väliseen työnjakoon tai jolla on muuten pitkäkestoisia tai maantieteellisesti laajoja vaikutuksia sosiaali- ja terveyspalveluihin maakunnassa.

22 §. Maakunnan oma ja muu palvelutuotanto. Sote-järjestämislain 22 §:n 1 momentin tarkoituksena on varmistaa, että maakunnan omien sosiaali- ja terveyspalvelujen (muiden kuin suoran valinnan palvelujen) tuotannon vastuu on selkeästi yhdellä taholla, minkä vuoksi laissa säädetään, että palvelujen tuotanto on yhden liikelaitoksen tehtävä. Säännöksen tarkoituksena ei ole kuitenkaan estää tarkoituksenmukaista yhteistyötä ja työnjakoa maakunnan liikelaitosten välillä. Tämän vuoksi lain 22 §:n 1 momenttia on tarpeen selkeyttää siten, että se mahdollistaa sen, että maakunnan muu liikelaitos tuottaa sen tuotantovastuulla olevaan tehtävään liittyviä yksittäisiä täydentäviä palvelun osia sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta vastaavalle liikelaitokselle. Tällä tarkoitetaan muun muassa ensihoitoa koskevaa yhteistyötä pelastustoimesta vastaavan liikelaitoksen kanssa silloin, kun pelastustoimesta vastaa erillinen liikelaitos. Yksittäisellä palvelun osalla tarkoitetaan esimerkiksi ensihoidon osalta, että pelastustoimen liikelaitos voi hoitaa ambulanssitehtäviä ja ensivastetehtäviä. Koko ensihoitopalvelua ei saa siirtää pelastustoimen liikelaitokselle säännöksen nojalla, vaan ensihoitopalvelun johtaminen yms. tulisi olla varsinaisella sosiaali- ja terveydenhuollosta vastaavalla liikelaitoksella.

Valinnanvapauslakiehdotuksen (HE 16/2018 vp) 16 §:n perusteella maakunnalla voi olla suoran valinnan palveluja varten yksi tai useampia erillisiä liikelaitoksia. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa sen vuoksi lisättäväksi säännöksen, jonka mukaan maakunnalla voi olla lisäksi yksi tai useampia liikelaitoksia valinnanvapauslain tarkoittamia suoran valinnan palveluja varten. Ehdotus ei muuta lähtökohtaa, jonka mukaan muita kuin suoran valinnan palveluja varten maakunnalla voi olla vain yksi liikelaitos, joka voi hankkia rajoitetusti palveluja muilta liikelaitoksilta.

23 §. Palveluntuottajan velvollisuudet. Valinnanvapauslakiehdotuksen asiakassuunnitelman oikeudellinen sitovuus on ehdotettu poistettavaksi, minkä vuoksi myös järjestämislakiehdotuksen 23 §:ssä säädetyistä palveluntuottajan velvollisuuksista on poistettava asiakassuunnitelman sitovuus. Ehdotuksen mukaan asiakassuunnitelma on otettava huomioon asiakkaan palveluja toteutettaessa.

24 §. Palveluntuottajan omavalvonta. Valiokunta ehdottaa pykälän 3 momentissa olevan valtuutussäännöksen täsmentämistä siten, että suunnitelman sisältöä koskeva valtuutus selkeästi sidotaan 1 ja 2 momentissa todettujen sisältöä koskevien asioiden tarkempaan määrittelyyn. Valvi-

ralla on ehdotuksen mukaan oikeus antaa määräyksiä suunnitelman laatimisesta ja toteutumisen seurannasta sekä omavalvonnan tarkemmasta sisällöstä.

29 §. Sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaus. Valiokunta ehdottaa säännöksen täydentämistä siten, että 2 momentissa tarkoitetuissa sosiaali- ja terveysministeriön ja maakuntien välisissä sosiaali- ja terveyspalvelujen toteutumista ja kehittämistarpeita koskevissa neuvotteluissa tarkastellaan sekä maakunnan omaa että valinnanvapauslain mukaista palvelutuotantoa.

31 §. Sosiaali- ja terveydenhuollon seuranta ja arviointi. Valiokunta ehdottaa edellä 7 §:n perusteluissa esitetyistä syistä hyvinvointikertomus -termin muuttamista termiksi hyvinvointikertomus ja -suunnitelma.

35 §. Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistoiminta maakunnassa. Ehdotetussa 2 momentissa säädetään kehittämistoimintaan liittyvästä yhteistyöstä mm. yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa. Koska myös toisen asteen ammatillisten oppilaitosten panos voi olla huomattava kehittämistoiminnassa, valiokunta ehdottaa, että säännökseen lisätään yhteistyövelvoite näiden oppilaitosten kanssa.

39 §. Alueelliset tutkimustoimikunnat. Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueeseen kuuluvien maakuntien on asetettava yhteinen sosiaali- ja terveystieteellinen tutkimustoimikunta, jossa on monitieteinen edustus yhteistyöalueen maakuntien toimintayksiköistä. Koska tutkimustoiminnan korvaukset perustuvat yliopistotasoiseen tutkimukseen, jota tehdään sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden yhteydessä, valiokunta ehdottaa, että pykälään lisätään säännös yhteistyöalueen yliopistojen edustuksesta alueellisessa tutkimustoimikunnassa.

44 §. Asetuksenantovaltuus. Ehdotetun 2 momentin asetuksenantovaltuus on mahdollista ymmärtää siten, että sen perusteella voidaan säätää tieteellisen tutkimuksen painoalueista ja tavoitteista yleisemminkin kuin vain valtion maksamaan tutkimuskorvaukseen liittyen. Epäselvyyden vuoksi asetuksenantovaltuutta ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että siinä viitataan lain 40 §:ään ja siinä tarkoitettuun valtion tutkimuskorvaukseen.

48 §. Määräykset ja pakkokeinot. Valiokunta ehdottaa pykälän otsikon muuttamista paremmin säännöksen sisältöä vastaavaksi. Valvontaviranomainen voi laiminlyönnin seurauksena asettaa määräyksensä tehosteeksi uhkasakon, säännöksessä ei käsitellä pakkokeinoja.

57 §. Terveydenhuollon järjestäminen eräissä tapauksissa. Pykälässä säädetään maakunnan velvollisuudesta järjestää terveydenhuolto lain tarkoittamien asiakkaiden lisäksi EU-säännösten edellyttämällä tavalla myös eräille ns. kolmansien maiden asukkaille.

Pykälään ehdotetaan tehtäväksi lisäys kahden Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin perusteella: Direktiivi (2014/36/EU) kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijänä työskentelyä varten (kausityödirektiivi) ja Direktiivi (2014/66/EU) kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä (ICT-direktiivi). Vastaavat muutokset on tehty kansanterveyslain 14 §:ään (914/2017) ja erikoissairaanhoitolain 3 §:ään (915/2017) 1.1.2018 voimaan tulleilla laeilla. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että pykälän loppuun lisätään virke, jossa todetaan mainittujen

direktiivien mukaiset työntekijät. Lisäksi toiseksi viimeiseen virkkeeseen ehdotetaan teknisiä korjauksia.

3. lakiehdotus Laki maakuntalain, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain voimaanpanosta

1 §. Lakien voimaantulo. Uudistuksen laajuuden ja merkittävyyden vuoksi lakien voimaantuloa ehdotetaan siirrettäväksi kahdella vuodella eteenpäin alkuperäisestä tavoitteesta. Maakuntien perustamista koskeva lainsäädäntö on tarkoitus saada voimaan vuoden 2018 aikana. Maakuntavaalit on tarkoitus pitää toukokuussa 2019 ja maakuntavaltuusto aloittaisi toimikautensa 1.8.2019. Sosiaali- ja terveydenhuollon ja muut tehtävät siirtyvät maakuntien järjestämisvastuulle 1.1.2021. Valiokunta ehdottaa pykälän muuttamista voimaantulon siirtämiseksi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoo hallintovaliokunnan tavoin, että päätöksen tiedoksiantoa koskevaa maakuntalain 136 §:ää tulee voida soveltaa jo maakuntalain voimaantulosta alkaen, minkä vuoksi valiokunta ehdottaa, että 1 §:n 2 momentista poistetaan viittaus maakuntalain 136 §:ään. Myös maakuntien palvelukeskuksia koskevan maakuntalain 16 luvun säännöksiä on tarpeen voida soveltaa jo maakuntien perustamisesta lukien. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momentista poistetaan viittaus maakuntalain 16 lukuun.

3 §. Järjestämisvastuun siirtyminen. Pykälän muuttamista ehdotetaan lakien voimaantulon siirtämisen vuoksi.

4 §. Maakuntien perustaminen. Pykälän muuttamista ehdotetaan lakien voimaantulon siirtämisen vuoksi.

6 §. Maakunnan väliaikainen valmistelutoimielin. Pykälän 3 momentissa säädetään valmisteluelimen asettamiseen liittyvästä määräajasta. Säännöksen mukaan, jos maakunnan liiton hallitus ei ole asettanut väliaikaista valmistelutoimielintä kahden kuukauden kuluessa lain voimaantulosta, valtioneuvosto asettaa toimielimen valtiovarainministeriön esityksestä. Säännöksen tarkoituksena on ollut turvata se, että kaikkiin maakuntiin saadaan päätöksentekoelin mahdollisimman pian lakien tultua voimaan. Hallintovaliokunnan lausunnon mukaan näyttää siltä, että kaikkiin maakuntiin saadaan asetettua väliaikainen valmistelutoimielin maakunnan toimijoiden omalla päätöksellä, jolloin valtioneuvoston toimivaltaa ei olisi tarpeen käyttää. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa hallintovaliokunnan lausunnon mukaisesti määräajan lyhentämistä yhteen kuukauteen lain voimaantulosta riittävän valmisteluajan turvaamiseksi kaikissa maakunnissa.

Väliaikaisen valmistelutoimielimen tarvitsemista talous- ja henkilöstöhallinnon palveluista vastaa pykälän 5 momentin mukaan maakunnan liitto. Valiokunta ehdottaa maakunnan liiton tehtäväksi uuden aikataulun mukaisesti lisättäväksi maakunnan vuoden 2019 talousarvion valmistelemisen, jotta väliaikainen valmistelutoimielin voi päättää talousarviosta mahdollisimman pian asettamisensa jälkeen. Maakunnan vuoden 2020 talousarviosta päättää elokuussa 2019 toimintansa aloittava maakuntavaltuusto, joka voi tarvittaessa tehdä vielä myös muutoksia vuoden 2019 talousarvioon.

7 §. Väliaikaisen valmistelutoimielimen tehtävät ja toimivalta. Pykälään ehdotetaan lain voimaantulon siirtämisestä aiheutuvat muutokset. Lakiehdotuksen 1 §:n mukaan maakunnan talousarvio ja tilinpäätös tulee laatia jo vuodesta 2019 lähtien soveltuvin osin maakuntalain 13 luvussa tarkoitetulla tavalla sekä tarkastaa maakuntalain 14 luvussa tarkoitetulla tavalla. Jotta päätös maakunnan tilintarkastajan valinnasta voidaan tehdä mahdollisimman pian maakuntavaltuuston ja sen valitseman tarkastuslautakunnan toimikauden alettua, väliaikaisen valmistelutoimielimen tehtäväksi on pykälän 2 momentin 5 kohtaan tarpeen lisätä maakunnan tilintarkastajan valinnan valmisteleminen.

Valiokunta ehdottaa 3 momentin muuttamista siten, että väliaikainen valmistelutoimielin voi tehdä määräaikaisia päätöksiä virka- tai työsuhteista, jotka päättyvät viimeistään vuoden 2020 loppuun ja sopimuksista vuoden 2021 loppuun. Maakuntavaltuustolle jää uuden aikataulun mukaisesti riittävästi aikaa tehdä maakunnan vakinaista henkilöstöä ja sopimuksia koskevia päätöksiä ennen uudistuksen voimaantuloa.

Lisäksi valiokunnan lakiehdotuksen 45 §:ään (44 §) ehdottamien muutosten vuoksi myös 7 §:n 4 momentin viittaussäännöstä on tarpeen tarkistaa.

9 §. Tietojensaanti. Pykälän sääntelyllä on tarkoitus turvata maakunnan oikeus maakunnan toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmistelussa tarvittavien välttämättömien tietojen saamiseen. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettävän tahoista, joilta maakunnan viranomaisilla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maakunnan toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmistelun edellyttämät välttämättömät tiedot. Koska maakuntiin siirtyviltä ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueilta ja aluehallintovirastoilta tarvitaan myös tietoja, valiokunta ehdottaa, että ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueet ja aluehallintovirasto lisätään säännökseen.

11 §. Maakunnan toiminnan valmistelun rahoitus. Pykälän ja pykälän otsikon muuttamista ehdotetaan lakien voimaantulon siirtämisen vuoksi.

12 §. Ensimmäiset maakuntavaalit. Pykälään ehdotetaan lakien voimaantulon siirtämisestä aiheutuvat muutokset. Lisäksi pykälään ehdotetaan uusia 3—5 momentteja, joissa säädetään pelkästään ensimmäisten maakuntavaalien toimittamista ja vaalirahoitusta koskevista poikkeuksista.

Pykälän 1 momentissa säädetään ensimmäisten maakuntavaalien ajankohdasta, valittavien valtuustojen toimikaudesta sekä valtuustojen koosta ja siitä, minkä ajankohdan väestötietoihin valtuustojen koot perustuvat. Ensimmäiset maakuntavaalit ehdotetaan toimitettaviksi samanaikaisesti vuoden 2019 europarlamenttivaalien kanssa.

Pykälän 2 momentissa säädetään maakuntavaalilautakunnan asettamisesta. Maakuntavaalilautakunnan tehtävänä maakuntavaaleissa on ehdokasasettelun vahvistaminen ja maakunnan vaalituloksen vahvistaminen.

Pykälän 3—5 momenteissa säädetään niistä vaalien tuloslaskennan erityisjärjestelyistä, jotka ovat tarpeen, kun maakuntavaalit toimitetaan samanaikaisesti europarlamenttivaalien kanssa. Jos

maakuntavaalit toimitettaisiin erillisinä vaaleinaan tai kuntavaalien yhteydessä, ääntenlaskennasta huolehtisivat kuntien keskusvaalilautakunnat. Europarlamenttivaaleissa ääntenlaskennasta huolehtivat puolestaan vaalipiirilautakunnat. Kun toimitetaan samanaikaisesti kahdet vaalit, on tarkoituksenmukaista, että molempien vaalien äänestyslippujen laskennasta huolehtii sama taho eli tässä tapauksessa vaalipiirilautakunta (3 mom.). Vaalipiirilautakunta laskee maakunnassa annetut äänet ja ilmoittaa niiden lukumäärät maakuntavaalilautakunnalle, joka puolestaan vahvistaa maakunnan vaalituloksen (4 mom.). Koska äänestyslippujen laskentatyö vaalipiirilautakunnissa kaksinkertaistuu tavanomaisiin europarlamenttivaaleihin verrattuna, on perusteltua, että vaalipiirilautakunnat voivat aloittaa sekä europarlamenttivaalien että maakuntavaalien ennakkoäänten laskennan vaalipäivänä vaalilain 86 §:n 1 momentissa säädettyä säännönmukaista aikataulua (aikaisintaan klo 15 ja erityisestä syystä aikaisemminkin, kuitenkin aikaisintaan klo 12) aikaisemmin eli aikaisintaan klo 12 ja erityisestä syystä aikaisemminkin, kuitenkin aikaisintaan klo 9.

Pykälän 6 momentissa säädetään välttämätön poikkeus siihen vaalirahoituslain ja puoluelain sääntelyyn, jonka mukaan ehdokkaan ja puolueen kampanja-aika alkaa puoli vuotta ennen vaalipäivää. Koska tätä aikataulua ei ole mahdollista saavuttaa ensimmäisissä maakuntavaaleissa, valiokunta ehdottaa, että kampanja-aika alkaa lain voimaantulosta.

14, 15 ja 18 §. Pykälien muuttamista ehdotetaan lakien voimaantulon siirtämisen vuoksi.

19 §. Selvitys kuntayhtymän ja erityishuoltopiirin omaisuudesta ja vastuista. Pykälään ehdotetaan lakien voimaantulon siirtämisestä aiheutuvat muutokset. Lisäksi ehdotetaan 2 momentin täydentämistä hallintovaliokunnan lausunnon mukaisesti siten, että maakunnan toimeksiannosta myös 31 §:ssä tarkoitettu valtakunnallinen toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskus voi toimia maakunnan puolesta omaisuuden ja vastuiden selvittämisessä.

20 §. Kunnan järjestämän perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalitoimen ja pelastustoimen toimitilat. Ehdotetun 2 momentin mukaan maakunnan ja kunnan välillä solmitaan toimitilojen hallinnasta vuokrasopimus. Maakunnan puolesta asiaa hoitaa käytännössä lain 31 §:ssä tarkoitettu toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskus. Valiokunta ehdottaa hallintovaliokunnan lausunnon mukaisesti säännökseen uutta 3 momenttia, jonka mukaan vuokrasopimus voidaan solmia myös suoraan kunnan ja palvelukeskuksen välisenä. Samalla valiokunta ehdottaa hallintovaliokunnan tavoin 4 momentin (HE:n 3 mom.) sanamuotoa täsmennettäväksi vastaamaan säännöksen perusteluja.

21 §. Kunnan järjestämän perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalitoimen ja pelastustoimen käytössä olevan irtaimen omaisuuden siirtyminen maakunnalle. Pykälän muuttamista ehdotetaan lakien voimaantulon siirtämisen vuoksi.

22 §. Kuntaa sitovien sopimusten ja vastuiden siirtäminen maakunnalle. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi kuntaa sitovien sopimusten ja vastuiden siirtämisestä maakunnalle. Valiokunta ehdottaa hallintovaliokunnan lausunnon mukaisesti, että kunta 23 §:ssä tarkoitetussa selvityksessä esittää, miten sopimuksiin liittyvä vastuu jaetaan kunnan ja maakunnan välillä, jos sopimusta ei ole mahdollista siirtää tai jakaa. Tällöin asia tulee ratkaistavaksi maakunnan päätöksenteossa lain 24 §:n mukaisesti. Lisäksi 1 momentissa otetaan huomioon uudistuksen muuttunut aikataulu.

Valiokunnan mietintöluonnos

Valiokunta ehdottaa 2 momentin 1 kohdan täsmentämistä hallintovaliokunnan lausunnon perusteella ottaen huomioon muun muassa ns. kiinteistöleasingsopimuksissa yleisesti käytetyt ehdot.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa hallintovaliokunnan lausunnon mukaisesti säännöksen selkeyttämistä siten, että kunnan vastuu sopimuksesta kattaa kokonaisuudessaan ajan ennen tehtävien järjestämisvastuun siirtymistä ja maakunnan vastuu alkaa järjestämisvastuun siirtymisen jälkeen. Valiokunta ehdottaa asiasta säädettävän uudessa 3 momentissa, jolloin lakiehdotuksen 3 momentista tulee 4 momentti.

23 §. Selvitys kunnasta siirtyvästä omaisuudesta, sopimuksista ja kunnalta vuokrattavista toimitiloista. Pykälässä säädetään selvityksestä, jonka kunnan on tehtävä siirtyvästä omaisuudesta, sopimuksista ja kunnalta vuokrattavista toimitiloista. Valiokunta ehdottaa hallintovaliokunnan lausunnon mukaisesti, että ehdotettua määräaikaa kunnan tekemälle selvitykselle pidennetään ja muutetaan samaksi kuin 19 §:ssä ehdotettu kuntayhtymän ja erityishuoltopiirin selvityksen määräaika.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan käytännön syistä täsmennettäväksi siten, että kunnan tekemässä selvityksessä annettavat tiedot voi vastaanottaa myös 31 §:ssä tarkoitettu palvelukeskus. Palvelukeskuksen tulee voida maakunnan toimeksiannosta myös pyytää tarpeellisia lisäselvityksiä ja asiakirjoja.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lakien voimaantulon siirtämisestä aiheutuvaa muutosta.

25 §. Kunnan valitusoikeus. Pykälän 1 momentti sisältää erityissäännöksen kunnan oikeudesta hakea muutosta hallintovalituksella maakunnan 24 §:n mukaiseen päätökseen. Valiokunta ehdottaa hallintovaliokunnan lausunnon perusteella 1 momentin poistamista, jolloin muutoksenhaku 24 §:ssä tarkoitetusta maakuntavaltuuston päätöksestä järjestetään 47 §:n nojalla vastaavalla tavalla kuin muistakin voimaanpanolain mukaan tehdyistä maakunnan päätöksistä. Valitusoikeus on tällöin sekä kunnalla että muilla maakunnan jäsenillä.

Valiokunta ehdottaa hallintovaliokunnan lausunnon mukaisesti pykälän otsikon muuttamista ja uudeksi 1 momentiksi säännöstä päätöksen täytäntöönpanokelpoisuudesta. Toiminnan häiriöttömän jatkumisen ja palvelujen turvaamisen vuoksi maakunnan 24 §:ssä tarkoitettu päätös tulee olla mahdollista panna täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman. Täytäntöönpanossa saattaa kuitenkin ilmetä tilanteita, joissa täytäntöönpano tulee kunnan oikeusturvan säilyttämiseksi kieltää, mutta täytäntöönpanon kieltäminen ei ole tarpeen esimerkiksi kaikkien toimitilojen tai irtaimen omaisuuden osalta, vaan ainoastaan joltakin, esimerkiksi yksittäistä toimitilaa tai irtainta omaisuutta koskevilta osin. Hallintotuomioistuin voi valiokunnan ehdotuksen mukaan kieltää täytäntöönpanon myös osittain. Edellä esitettyjen muutosten vuoksi myös pykälän otsikkoa on tarpeen muuttaa. Lisäksi 2 momentin aikamäärettä on tarpeen täsmentää.

28 §. Valtion takaus. Valiokunta ehdottaa hallintovaliokunnan lausunnon mukaista uutta 2 momenttia, jolla täsmennetään siirtyvien lainojen ja muiden sitoumusten täyttämisen turvaamiseksi asetettavan valtion takauksen suhdetta aiempiin mahdollisiin vakuuksiin. Valtion riskienhallinnan kannalta on perusteltua, että valtion takaus asetetaan täytetakauksena aiempaan vakuuteen nähden. Lakiehdotuksen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi.

Valiokunta toteaa selvyyden vuoksi, että 1 momentin säännös kattaa myös tapaukset, joissa sairaanhoitopiiri tai kunta on antanut takauksen sellaiselle yhtiölle, jonka osakkeet siirtyvät maakunnalle tai maakuntalain 16 luvussa tarkoitetulle palvelukeskukselle. Valtion takaus olisi näissäkin tapauksissa täytetakaus suhteessa maakunnan takaukseen.

29 §. Ilmoitus velkojille ja sopimusosapuolille. Pykälän 1 momentin mukaan maakunnan on viimeistään 30.4.2018 lähetettävä kirjallinen ilmoitus vastuulleen siirtyvien velkojen, vastuiden ja sopimusten velkojille ja sopimusosapuolille. Ehdotetun 2 momentin mukaan velkojilla ja sopimusosapuolilla on oikeus irtisanoa velkasuhde tai sopimus päättymään 31.12.2018. Uudistuksen toimeenpanon valmistelussa on käynyt ilmi, että 1 momentissa tarkoitettu ajankohta, jolloin maakunnan kirjallinen ilmoitus velkojille ja sopimusosapuolille olisi viimeistään lähetettävä, tulisi käytännön syistä olla esitettyä myöhäisempi. Valiokunta ehdottaa, että ilmoitus on tehtävä 30.10.2020 mennessä.

Lain 18 §:n mukaan lakisääteiset kuntayhtymät siirretään yleisseuraantona varoineen, velkoineen ja vastuineen maakuntiin. Lisäksi maakunnille siirtyvät 22 §:n perusteella kuntien sosiaali- ja terveydenhuoltoon sekä pelastustoimeen liittyvät sopimukset. Edellä mainitut säännökset tarkoittavat, että maakunnalle siirtyvät sopimukset ja velat sellaisinaan eli niiden ehtojen mukaisina kuin ne järjestämisvastuun siirtohetkellä ovat ja maakunta tulee kunnan tai kuntayhtymän sijaan sopimusosapuoleksi tai velalliseksi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa hallintovaliokunnan lausunnon mukaisesti, että 2 momentissa ehdotettu velkojien ja sopimusosapuolten erityinen, pelkästään järjestämisvastuun siirtoon perustuva irtisanomisoikeus poistetaan, jotta järjestämisvastuun siirto kunnilta ja kuntayhtymiltä maakunnille toteutuu mahdollisimman hallitusti ja palvelujen jatkuvuus voidaan siirtohetkellä turvata. Maakunnille siirtyvien sopimusten velkojilla ja sopimusosapuolilla on edelleen alkuperäisiin sopimusehtoihin perustuva irtisanomisoikeus eikä velkojienkaan asema lain 28 §:ssä säädettävän valtion takauksen vuoksi järjestämisvastuun siirron seurauksena heikkene.

30 §. Siirrettävän kuntayhtymän viranomaisen toimivalta. Lakiehdotuksen mukaan kuntayhtymä ei voi 19 §:ssä tarkoitetun omaisuuttaan ja vastuitaan koskevan selvityksen antamisen jälkeen päättää kiireellisiä asioita lukuun ottamatta asioista, joilla olisi merkittäviä maakuntaa sitovia vaikutuksia. Valiokunta ehdottaa hallintovaliokunnan lausunnon mukaisesti 1 momenttia täsmennettäväksi siten, että kuntayhtymä voi tehdä tällaisia päätöksiä myös maakunnan suostumuksella.

31 §. Maakunnan omaisuuden, sopimusten ja vastuiden siirto palvelukeskukselle. Pykälään sisältyvät säännökset kiinteistöomaisuuden ja vuokrasopimusten siirrosta toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskukselle. Valiokunta ehdottaa hallintovaliokunnan lausunnon mukaisesti 1 momenttia täsmennettäväksi vastaamaan perusteluja sekä palvelukeskuksen tehtäviä ja tarkoitusta. Palvelukeskukseen on tarkoitus siirtää kaikki lakisääteisistä kuntayhtymistä maakuntiin tulleet, kiinteistöjen ja toimitilojen hallintaan liittyvät omistukset, sopimukset ja vastuut. Pykälässä on perusteltua erikseen mainita myös velkavastuiden siirrosta. Palvelukeskukselle siirtyvät maakuntiin siirrettävien lakisääteisten kuntayhtymien velkavastuut niiltä osin kuin ne liittyvät toimitiloihin ja kiinteistöihin.

Hallintovaliokunta toteaa lausunnossaan, ettei lakiehdotukseen sisälly lainkaan säännöstä tietoja viestintäteknisten palvelujen palvelukeskukselle (Vimana Oy) siirtyvästä omaisuudesta, sopimuksista tai vastuista. Näin ollen omaisuutta, sopimuksia ja vastuita siirtyisi ainoastaan siinä määrin, kuin maakunnat perustamisen jälkeen niitä palvelukeskukselle siirtäisivät. Mikäli siirroista ei olisi varmuutta, joutuisi Vimana Oy lakisääteistä tehtävää ja palveluvelvoitetta varten tekemään lähtökohtaisesti uushankintaa ja solmimaan uusia sopimuksia uudistuksen voimaantuloon mennessä. Tämä merkitsisi päällekkäisiä hankintoja ja sopimuksia sekä tarpeettomia kustannuksia. Vastuiden kannalta tilanne muodostuisi epäselväksi ja vaikuttaisi olennaisesti palvelukeskuksen tehtävien sisällön täsmentämiseen ja mahdollisuuteen valmistautua Vimana Oy:n katkeamattomaan ja häiriöttömään toteuttamiseen maakunnille. Myös toimittajille on tärkeää, että heillä on ennakkotieto, miten sopimukset jatkuvat ja kuka vastaa niistä suhteessa heihin.

Hallintovaliokunnan lausunnon mukaan Vimana Oy tarvitsee toimintansa käynnistämiseksi sen tehtäviin liittyviä perustietotekniikka- ja tietojärjestelmäpalveluiden sopimuksia, ohjelmistolisenssejä ja vastaavia oikeuksia sekä mahdollisesti jossakin määrin käyttöomaisuutta. Käyttöomaisuuden siirtotarve saattaa jäädä pieneksi, mikäli ICT-laitteet ja -koneet ovat leasing-vuokrattuja ja siirto toteutuu sopimussiirtona. Merkittävä tarve on siirtää aineetonta omaisuutta, kuten ohjelmistolisenssejä, jotta palvelukeskus voi aloittaa päällekkäisten lisenssisopimusten uudistamisen ja tarpeettomien lisenssien vähentämisen. Sopimuskannan arviointi on parhaillaan käynnissä kuntien ja maakuntien valmisteluelimissä. Maakunnille siirtyviä sopimuksia koskevat arviot tarkentuvat valmistelun edetessä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa hallintovaliokunnan lausunnon mukaisesti, että pykälään lisätään Vimana Oy:tä koskeva uusi 2 momentti, jolloin hallituksen esityksessä ehdotetun pykälän 2 momentista tulee 3 momentti.

Lisäksi tässäkin pykälässä on tarpeen huomioida uudistuksen voimaantulon lykkääntymisen vaikutus omaisuuden ja sopimusten siirtymisajankohtiin. Maakunnan tulee päättää siirrosta niin, että pykälässä tarkoitettu omaisuus ja sopimukset siirtyvät maakuntien palvelukeskuksen omistukseen ja hallintaan 1. päivästä tammikuuta 2021 lukien.

33 §. Siirrettävän kuntayhtymän tilinpäätöksen käsittely ja vastuuvapauden myöntäminen. Pykälän muuttamista ehdotetaan lakien voimaantulon siirtämisen vuoksi. Maakuntiin 1.1.2021 siirtyvien kuntayhtymien ja erityishuoltopiirien tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen vuodelta 2020 allekirjoittavat maakunnan hallitus ja maakuntajohtaja. Maakunnan valtuuston on käsiteltävä tilinpäätökset ja päätettävä tilivelvollisille myönnettävästä vastuuvapaudesta kesäkuun 2021 loppuun mennessä. Kuntayhtymien ja erityishuoltopiirien tilinpäätökseen ja konsernitilinpäätökseen vuodelta 2020 sovelletaan muutoin mitä kuntalaissa säädetään.

34 §. Omaisuusjärjestelyjä koskevat kirjaukset kunnan kirjanpidossa. Pykälässä ehdotetaan säädettävän kirjauksista, jotka tehdään omaisuusjärjestelyistä kunnan kirjanpitoon. Kirjausten symmetrisyyden sekä maakuntien yhtenevien kirjauskäytäntöjen varmistamiseksi valiokunta ehdottaa hallintovaliokunnan lausunnon mukaisesti pykälän täydentämistä siten, että uudessa 2 momentissa säädetään maakunnan kirjauksista. Lisäksi ehdotetaan, että siirrot kirjataan kunnan tilinpäätöksen mukaisilla kirjanpitoarvoilla, jotta kirjaukset tapahtuvat kaikissa kunnissa ja maakunnissa yhtenevin perustein.

Valiokunnan mietintöluonnos

35 §. Korvaus uudistuksen omaisuusjärjestelyistä kunnalle aiheutuvista kustannuksista.

Perustuslakivaliokunnan voimaanpanolaista tekemän valtiosääntöoikeudellisen huomautuksen huomioon ottamiseksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 35 §, joka liittyy kunnan itsehallinnon turvaamiseen tilanteessa, jossa uudistukseen liittyvistä omaisuusjärjestelyistä aiheutuu kunnalle taloudellisia ongelmia. Pykälän lisäämisen seurauksena hallituksen esityksessä ehdotetusta lain 35—47 §:stä tulee 36—48 §. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa pykälän lisäämistä hallintovaliokunnan lausunnossa esitettyä tarkkarajaisempana.

Pykälän 1 momentissa säädetään kunnan oikeudesta korvaukseen. Korvaus on tarkoitettu niiden kuntataloudellisten ongelmien ratkaisemiseen, jotka kunnalle mahdollisesti aiheutuvat nimenomaan uudistukseen liittyvistä kunnan omaisuuteen kohdistuneista järjestelyistä. Sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden tehtävien järjestämisvastuun siirron seurauksena kuntien talouteen kohdistuu myös muita merkittäviä muutoksia. Näitä kunnan talouteen kohdistuvia muita muutoksia, kuten valtionosuuksien määrässä tai muissa kunnan tuloissa tapahtuvia muutoksia, rajataan uudistuksen yhteydessä kunnan peruspalvelujen valtionosuuslainsäädäntöön tehtävillä muutoksilla eikä tässä pykälässä tarkoitettu menettely kohdistu näihin muutoksiin.

Pykälän 2 momentin mukaisesti korvauksen myöntämistä arvioidaan omaisuusjärjestelyistä aiheutuvan kunnallisveroprosentin laskennallisen korotustarpeen perusteella. Laskennan lähtökohtana ovat omaisuusjärjestelyistä aiheutuvat välittömät kustannukset. Välittömät kustannukset lasketaan omaisuusjärjestelyjen kohteena olevasta omaisuudesta aiheutuvien kulujen ja niiden tulosvaikutusta vähentävien tuottojen erotuksena. Kustannuksina ei siis hyväksytä kulueriä, jotka on kyetty kattamaan järjestelyjen kohteena olevasta omaisuudesta saaduilla tuotoilla kuten vuokratuotoilla. Kulujen ja tuottojen määrää laskettaessa otetaan huomioon kaikki kulut ja tuotot uudistuksen voimaantulosta alkaen, ja niiden tulee olla kunnan kirjanpidon tai muiden selvitysten perusteella todennettavissa olevia.

Kunnalle aiheutuneita välittömiä kustannuksia ovat kustannukset, joiden syntymiseen kunta ei olisi voinut omilla toimillaan vaikuttaa tai niitä vähentää, vaan kustannukset ovat suoraan lainsäädännöstä ja sen seurauksena esimerkiksi maakunnan päätöksenteosta johtuneita. Välittömien kustannusten sisällöstä ja laskentaperiaatteista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Osa kustannuksista, kuten omaisuuden purkamisesta aiheutuneet kulut ovat yksiselitteisiä. Kustannuksina on syytä hyväksyä myös tyhjinä tai vuokraamatta olevien tilojen käyttökulut. Omaisuuden arvonalentumiskirjaukset on perusteltua hyväksyä kustannuksiin kaikkien kuntien osalta yhdenmukaisilla suunnitelman mukaisten poistojen perusteilla. Kustannuksiin ei ole tarkoituksenmukaista hyväksyä omaisuuden luovutustappioita, jotka ovat syntyneet omaisuuden luovutuksesta kuntakonserniin kuuluvalle yhteisölle. Tällä estetään mahdollisten alihintaan tapahtuvien luovutusten vaikutus kustannuksiin. Voimaanpanolain 18 §:n ja 21 §:n mukaisia omaisuusjärjestelyjä, jotka kunnassa voidaan kirjata peruspääomaa vastaan, ei myöskään ole syytä hyväksyä kustannuksena.

Kunnalle korvataan omaisuusjärjestelyistä aiheutuvat kustannukset, jos kunnallisveroprosentin laskennallinen korotustarve ylittää 1,0 prosenttiyksikköä eli korvausrajan. Laskennan perusteena ovat viimeisimmät valmistuneet verotus- ja tilinpäätöstiedot. Korotuspaineen laskennallisuudella tarkoitetaan, että kunnan hakemus ja hakemukseen liittyvän prosessin käynnistyminen ei siis

edellytä, että kunta on jo päättänyt kunnallisveroprosentin nostosta tai muista talouteensa kohdistuvista toimista.

Korvauksen määrässä otetaan huomioon kunnan kokonaistaloudellinen tilanne maksettavan korvauksen porrastamisen avulla. Taloudellista tilannetta arvioidaan kunnan tuloveroprosentin ja kaikkien kuntien painotetun tuloveroprosentin erotuksen perusteella. Valtiolla on velvollisuus korvata kunnalle aiheutuneet kustannukset kaikille kunnille vähintään siltä osin, kuin omaisuusjärjestelyistä aiheutuvat välittömät kustannukset ylittävät korvausrajan. Tämän lisäksi kunnalla on oikeus saada myös korvausta kolme neljäsosaa korvausrajan alittavalta osalta, jos kunnan tuloveroprosentti on korvauksen hakemisvuonna vähintään 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti. Kunta ei voi saada korvausta näissäkään tapauksissa täysimääräisesti, jotta korvausjärjestelmä kannustaisi kuntia vähentämään omaisuusjärjestelyistä aiheutuvia kustannuksia.

Pykälän 3 momentissa säädetään korvauksen myöntämiseen liittyvästä menettelystä. Valtiovarainministeriö päättää korvauksen myöntämisestä. Ennen korvauspäätöstä korvausta hakeneen kunnan ja valtiovarainministeriön välisessä neuvottelussa arvioidaan kunnalle aiheutuvien välittömien kustannusten sisältöä ja määrää.

Pykälän 4 momentissa säädetään määräajasta, jossa kunnan tulisi hakea avustusta. Ehdotuksen mukaan hakemus tulee tehdä viimeistään vuoden 2027 loppuun mennessä. Jos maakunta on käyttänyt voimaanpanolain 20 §:n 2 momentin mukaista oikeuttaan vuokrasopimuksen pidentämiseen, kunnan on tehtävä hakemus viimeistään vuoden 2028 loppuun mennessä. Määräajan asettamisella on tarkoitus varmistaa, että taloudellisten ongelmien suora yhteys kunnan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevaan uudistukseen voidaan varmuudella osoittaa. Lisäksi on otettava huomioon, että kunnan on joka tapauksessa tehtävä ratkaisuja esimerkiksi käyttämättömäksi jääneen toimitilan suhteen myös kirjanpitosäännösten perusteella.

Korvauksen myöntämiseen sovelletaan pykälän 5 momentin mukaisesti soveltuvin osin valtionavustuslakia. Valtionavustuslain muutoksenhakusäännösten mukaisesti kunnalla on oikeus ensin tehdä oikaisuvaatimus ja sen jälkeen edelleen valittaa valtiovarainministeriön päätöksestä hallinto-oikeuteen. Mahdollisuus saattaa asia hallinto-oikeuden käsiteltäväksi turvaa kunnan oikeudellista asemaa.

Korvaus katsotaan valtionavustuslain 20 §:n 1 momentissa tarkoitetusti ilmeisen perusteettomasti saaduksi siltä osin, kuin omaisuusjärjestelyistä aiheutuvat välittömät kustannukset olisivat myöhempien tietojen perusteella olleet ilmeisesti vältettävissä kunnan omin toimenpitein. Tällä säännöksellä estetään sellainen tilanne, jossa kunta lykkää omia omaisuuden korvaavaan käyttöön liittyviä toimenpiteitä ja niistä kertyviä tuloja korvauksen perusteiden täyttämisen tarkoituksessa.

Jotta perusteettomasti myönnettyä korvausta on mahdollista valvoa, korvausta saaneen kunnan on ilmoitettava valtiovarainministeriölle toimenpiteistä, jotka vaikuttavat omaisuusjärjestelyistä aiheutuviin kustannuksiin. Ilmoitus on tehtävä välittömästi, mutta viimeistään kolmen vuoden kuluessa korvauksen myöntämisestä. Valtiovarainministeriön on tehtävä päätös korvauksen tai sen osan palauttamisesta kuuden kuukauden kuluessa ilmoituksen tekemisestä. Mahdollista on,

että kustannuksiin vaikuttavia toimenpiteitä on yhdellä kunnalla useita, jolloin korvauksen palauttamisesta päätetään kunkin ilmoituksen osalta erikseen.

Pykälän 6 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin 2 momentissa tarkoitettujen omaisuusjärjestelyistä aiheutuvien välittömien kustannusten määrittämisestä.

36 § (35 §). Varainsiirtoveron suorittamisvelvollisuus. Valiokunta ehdottaa 2 momentin viittaussäännöksen teknistä muuttamista.

38 § (37 §). Varojen siirto maakunnalta. Valiokunta ehdottaa pykälän viittaussäännöksen korjaamista ja 1 momentin jakamista kahdeksi momentiksi, jolloin 2 ja 3 momentista tulee 3 ja 4 momentit.

40 § (39 §). Tappiot. Valiokunta ehdottaa pykälän viittaussäännösten teknistä muuttamista.

41 § (40 §). Palvelukeskusten perustaminen. Pykälän 1 momentin muuttamista ehdotetaan lakien voimaantulon siirtämisen vuoksi. Palvelukeskusten osakkeet ehdotetaan aikataulumuutoksen vuoksi säädettäväksi luovutettavaksi maakunnille viimeistään 1 päivään tammikuuta 2021 mennessä.

Perustuslain 92 §:n mukaan lailla säädetään toimivallasta ja menettelystä käytettäessä valtion osakasvaltaa yhtiöissä, joissa valtiolla on määräysvalta. Niin ikään lailla säädetään, milloin määräysvallan hankkimiseen valtiolle yhtiössä tai määräysvallasta luopumiseen vaaditaan eduskunnan suostumus. Valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta annetun lain 7 §:n 2 momentin mukaan valtion omistamia osakkeita ei saa luovuttaa käypää arvoa alemmasta hinnasta, jollei luovutukseen liittyvistä erityisistä olosuhteista muuta johdu. Käyvän arvon olennaiseen alittamiseen on oltava eduskunnan suostumus. Osakkeiden luovuttamiseen rinnastetaan sellainen omistus- tai yritysjärjestely, jonka seurauksena valtion osuus yhtiön kaikkien osakkeiden tuottamasta äänivallasta merkittävästi muuttuu. Osakkeisiin rinnastetaan vaihtovelkakirjalainat, optio-oikeudet ja muut osakkeiden merkitsemiseen tai äänivallan käyttämiseen oikeuttavat asiakirjat ja rahoitusinstrumentit.

Maakuntalain 16 luvussa tarkoitetut palvelukeskukset on perustettu valtion toimesta ja tarkoituksena on ollut osakkeiden siirtäminen vastikkeetta maakuntien omistukseen. Jotta osakkeet voidaan siirtää vastikkeetta maakunnille ilman erillistä eduskunnalta haettavaa suostumusta, valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momenttiin lisätään maininta palvelukeskusten osakkeiden siirrosta vastikkeetta. Koska palvelukeskuksille siirtyvä omaisuus ei ole ollut pääsääntöisesti valtion omaisuutta ja valtio toimii vain yhtiöiden perustamisessa välikätenä, on vastikkeettomaan osakkeiden siirtoon valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta annetun lain mukainen erityinen syy.

42 § (41 §) Osakkeiden jakaantuminen maakuntien kesken. Palvelukeskusten maakuntien omistukseen tulevat osakkeet jakautuvat maakuntien kesken niiden asukasluvun mukaisessa suhteessa. Asukaslukuna otetaan huomioon maakuntiin kuuluvien kuntien asukasluku 31 päivänä joulukuuta 2019, mikä on uusin käytettävissä oleva tieto ennen uudistuksen voimaantuloajankohtaa 1.1.2021.

43 § (42 §) Kunnan tuloveroprosentti vuonna 2021. Pykälän ja sen otsikon muuttamista ehdotetaan lakien voimaantulon siirtämisen vuoksi.

44 § (43 §). Yhtiöittäminen. Pykälän 1 momentti ehdotetaan muutettavaksi ja 2 momentti poistettavaksi uudistuksen voimaantulon muuttuneen aikataulun vuoksi. Jos maakunnan sosiaali- ja terveyspalveluissa on kyse maakuntalain 112 §:ssä tarkoitetusta kilpailutilanteessa markkinoilla hoidettavasta tehtävästä, maakunnan on perustettava maakunnan tytäryhteisöt siten, että maakuntalaissa säädetty yhtiöittäminen on toteutettu viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2022.

45 § (44 §). Palvelujen hankkiminen siirtymäkauden aikana. Pykälässä säädetään maakunnan perustamisvaihetta koskevasta poikkeuksesta hankintojen kilpailuttamisvelvollisuuteen. Sääntely on tarpeellinen, jotta maakunnat ja palvelukeskukset voivat järjestää toiminnan käynnistämisen ja palvelutoiminnan jatkumisen kannalta välttämättömät palvelut. Hankintayksiköillä ei ole ollut tosiasiassa mahdollisuutta huomioida maakunta- tai sosiaali- ja terveyspalveluiden rakennemuutosta niiden hankintasopimusten muuttamista koskevissa ehdoissa, joiden kilpailutus on aloitettu ennen maakunta- ja sotelakiluonnosten lausuntokierroksen alkamista kesällä 2016. Hallintovaliokunnan lausunnon mukaan pykälää tulee kuitenkin muuttaa niin, että siitä käy paremmin ilmi sääntelyn suhde hankintalainsäädäntöön. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että pykälä kirjoitetaan kokonaan uudelleen hallintovaliokunnan lausunnon mukaisesti.

Sääntely koskee maakunnan toiminnan alkamisvaihetta. Pykälässä säädettäisiin maakunnan toiminnan kannalta kriittisten palvelujen kilpailuttamisen käynnistämisestä ja palvelujen väliaikaisesta järjestämisestä hankintamenettelyn ajaksi tilanteessa, jossa palvelutuotanto ei ole mahdollista siirtyneiden sopimusten nojalla. Lisäksi säädettäisiin maakuntien valtakunnallisia palvelukeskuksia koskevasta vastaavasta menettelystä. Sääntelyn tarkoituksena on osaltaan mahdollistaa se, että maakunnan viranomaiset, mukaan luettuna maakunnan väliaikainen valmistelutoimielin, voivat uudistuksen lyhyen toimeenpanoajan aikana suoriutua varsin laajoista maakunnan hallinnon ja toiminnan käynnistämistä koskevista tehtävistä. Tarkoituksena on turvata maakunnan toiminnan käynnistäminen ja palvelujen tuottamisen jatkuvuus. Siirtymäajan järjestelyihin sovelletaan kilpailuttamisvelvoitetta poikkeuksellisesti vain silloin, kun väliaikaisen sopimuksen arvo ylittää hankintalain 26 §:ssä säädetyn EU-kynnysarvon.

Valiokunnan ehdottaman pykälän 1 momentti on lähinnä informatiivinen. Maakuntien ja palvelukeskusten tulee hankintayksikköinä hankinnoissaan soveltaa hankintalakia normaaliin tapaan. Myös maakunnalle siirtyvien sopimusten osalta noudatetaan lähtökohtaisesti hankintalakia. Hankintalaissa on lukuisia mahdollisuuksia kilpailuttaa hankinta joustavasti ja nopeasti esimerkiksi käyttämällä sähköisiä menettelyjä. Tämän lisäksi hankintalaissa on joukko poikkeuksia, jolloin hankintaa ei tarvitse kilpailuttaa lainkaan. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi hankintalain 40 §:ssä mainitut suorahankintaperusteet ja 136 §:ssä mainitut sallitut sopimusmuutokset ja lisähankinnat. Hankinta voidaan myös järjestää väliaikaisesti hankintalain 153 §:ssä mainituissa tilanteissa. Hankintalakia ei sovelleta myöskään pienhankintoihin eikä esimerkiksi salassa pidettäviin hankintoihin.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi maakunnalle tai palvelukeskukselle siirtyneiden erilaisten sopimusten soveltamisesta tai uudesta kilpailuttamisesta. Säännös koskee tilannetta, jossa hankinta tulee kilpailuttaa. Sopimukset siirtyvät lähtökohtaisesti sellaisenaan ja maakun-

nan voi olla mahdollista järjestää palvelutuotantonsa siirtyneiden sopimusten mukaisesti. Maakunta voi tapauskohtaisesti kilpailuttamisen asemesta ryhtyä itse tuottamaan palvelua taikka tuottaa sitä yhteistoiminnassa muiden maakuntien kanssa tai hankkia palvelua maakunnan palvelukeskukselta maakuntalain mukaisesti.

Maakunnalle siirtyvät sopimukset voivat olla voimassa erilaisin ehdoin. Sopimukset voivat olla esimerkiksi toistaiseksi voimassa olevia ja määräajoin irtisanottavissa, sopimuksiin voi sisältyä käyttöön otettavissa olevia optiolausekkeita tai lisähankintaehtoja taikka sopimukset voivat päättyä muilla ehdoin vuoden 2019 tai 2020 aikana. Sopimusten jatkaminen, laajentaminen tai muuttaminen on molempien osapuolten suostumuksella mahdollista hankintalain mukaisissa tilanteissa. Mikäli muut järjestämismahdollisuudet eivät ole käyttökelpoisia ja sopimukset eivät maakunnan harkinnan mukaan turvaisi palvelutuotantoa, eikä sopimuksiin voi soveltaa hankintalain mukaisia suorahankintaperusteita, tulee maakunnan käynnistää ilman aiheetonta viivästystä hankintalain mukaisesti hankintamenettely. Kiireellisimpiä ovat palvelut, jotka ovat kriittisiä joko maakuntahallinnon oman toiminnan käynnistämisen kannalta tai maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen jatkuvuuden turvaamiseksi.

Sääntely on välttämätön, koska maakunnalle siirtyy voimaanpanolain nojalla lukuisia sopimuksia kunnilta ja kuntayhtymiltä 1.1.2021. Maakunnat saavat 19 ja 23 §:n mukaan maakunnille siirtyviä sopimuksia koskevat selvitykset kuntayhtymiltä ja kunnilta viimeistään 28.2.2020. Maakunnalle siirtyvien sopimusten sopimuskausi ei välttämättä vastaa maakunnan tarvetta, jonka seurauksena voi olla katkoksia palveluissa. Maakunnan olisi sen vuoksi ilman aiheetonta viivästystä aloitettava 2 momentin mukaisten päättyvien sopimusten hankintalain mukainen hankintamenettely maakunnan hallinnon ja toiminnan käynnistämistä varten ja palvelutoiminnan jatkumisen turvaamiseksi tarvittavien palvelujen hankkimista varten. Siirtymäaikana tehtävien väliaikaisten palvelujen hankinnoissa voitaisiin poikkeuksellisesti soveltaa kynnysarvona EU-kynnysarvoja eikä kansallisia kynnysarvoja. Tämä mahdollistaa sen, että arvoltaan pienempiä sopimuksia voidaan lyhyeksi aikaa jatkaa kilpailuttamalla ne vapaamuotoisesti kunkin hankinnan laadun ja laajuuden edellyttämällä tavalla.

Pykälän 3 ja 4 momenteissa säädetään palvelujen väliaikaisesta järjestämisestä silloin, kun hankintasopimusta ei saada normaalisti kilpailutettua ennen sopimuskauden alkua.

Ehdotetun 3 momentin mukaan aloitetun hankintamenettelyn keston ajaksi maakunta voi tehdä väliaikaisen sopimuksen tai palvelujen tuottamista koskevan vastaavan järjestelyn, jos se on maakunnan toiminnan käynnistämistä varten tai palvelujen tuottamisen jatkuvuuden turvaamiseksi välttämätöntä. Vaativissa hankkeissa tämä voi edellyttää myös suunnittelua tai markkinakartoitusta ennen varsinaista kilpailutusta. Edellytyksenä on lisäksi, että palvelujen tuottaminen maakunnalle siirtyneiden sopimusten mukaisesti ei aiheuttaisi merkittävää haittaa maakunnan toiminnalle tai maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamiselle. Merkittävällä haitalla tarkoitetaan tässä yhteydessä palvelujen katkeamistilanteita, merkittäviä sopimusten tai kustannusten päällekkäisyyksiä, palvelupuutteita, yhteensopimattomuutta tai kohtuuttomia teknisiä vaikeuksia toiminnan osalta ja muita vastaavia tilanteita. Väliaikaisen järjestelyn pituus riippuisi hankittavan palvelun luonteesta. Kesto voisi kuitenkin olla enintään vuoden 2023 loppuun asti.

Maakunnilla on oikeus 3 momentin mukaisiin järjestelyihin silloin, kun se on maakunnan hallinnon ja toiminnan käynnistämisen tai palvelutoiminnan häiriöttömän jatkumisen vuoksi välttämätöntä. Käytännössä siirtyneiden sopimusten korvaavien palvelujen täysimääräisten kilpailutusprosessien läpivienti on esimerkiksi vaativien tietojärjestelmähankintojen tai laajojen tukipalvelukokonaisuuksien osalta joissakin tapauksissa jo ajallisesti mahdotonta palvelujen järjestämisvastuun toteuttamiseksi uudistuksen lyhyen toimeenpanoaikataulun vuoksi. Myös tietyt asiakaspalvelut, kuten palveluasumiseen liittyvät palvelut, tulee voida turvata siirtymäajan. Maakunnan olisi säännöksen nojalla mahdollista järjestää ainakin toiminnan kannalta kriittiset palvelut väliaikaisesti.

Pykälän 3 momentissa tarkoitettu väliaikainen menettely on tarkoitettu ainoastaan poikkeustilanteisiin. Menettely edellyttää toisen sopijapuolen kanssa sopimista. Maakunnalle siirtyvissä sopimuksissa olevat ehdot, kuten optiot, saattavat mahdollistaa sopimusten muuttamisen, mikä on ensisijainen keino palvelujen järjestämiseksi. Hankintalain 136 §:ssä säädetään hankintasopimuksen muuttamisesta sopimuskauden aikana EU-kynnysarvot ylittävien hankintojen osalta ja muun muassa kansalliset kynnysarvot ylittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen osalta.

Pykälän 4 momentin mukaan maakuntien valtakunnalliset palvelukeskukset voivat, vastaavasti kuin maakunnat, tehdä väliaikaisen sopimuksen tai palvelujen tuottamista koskevan vastaavan järjestelyn, jos se on niiden tuottamisen palvelujen jatkuvuuden turvaamiseksi siirtymäaikana välttämätöntä. Valtio huolehtisi maakuntalain 16 luvussa tarkoitettujen maakuntien valtakunnallisten palvelukeskusten perustamisen toimenpiteistä 41 §:n mukaisesti. Valtakunnallisten palvelukeskusten perustamis- ja ylösajovaiheessa ne voivat hankkia hankintamenettelyn kestoaikaa vastaavana siirtymäkautena palveluja ja järjestelmiä perustamisesta huolehtivalta julkisoikeudelliselta valtiotoimijalta (esim. Senaatti-kiinteistöt) ja muilta valtion konsernipalveluntuottajilta (esim. Hansel Oy, HAUS Oy, Valtori, Palkeet) sekä tehdä vastaavia palvelun tuottamista koskevia järjestelyjä. Hankittavan palvelun tai järjestelmän kohteena voi olla esimerkiksi hankinnan ja toimitilojen asiantuntijapalvelut, sähköiset kilpailutusjärjestelmän palvelut, muutosta tukevat koulutuspalvelut, tietotekniikkapalvelut sekä talouden ja henkilöstöhallinnon järjestelmien palvelut. Menettely varmistaa palvelutoiminnan kannalta välttämättömien palveluiden saatavuuden.

48 § (47 §). Valtionavustusten takaisinperinnästä luopuminen. Hallituksen esityksessä (HE 57/2017 vp) ehdotettu pykälä koskee kuntien ja kuntayhtymien hallussa oleviin sote- ja pelastustoimen toimitiloihin myönnettyjen valtionavustusten takaisinperinnästä luopumista tilanteissa, joissa kunta tai kuntayhtymä muuttaa toimitilan käyttötarkoitusta tai luopuu kiinteistöstä uudistuksen vuoksi. Valtionavustuksen takaisinperinnästä voitaisiin säännöksen perusteella luopua, jos kunta tekee muutoksen 1.3.2020 tai sen jälkeen ja muutokselle on maakunnan suostumus. Määräaika alkaisi siten heti sen jälkeen, kun kaikkien kuntien ja kuntayhtymien on viimeistään täytynyt tehdä maakunnalle selvitys maakunnan hallintaan siirtyvistä toimitiloista.

4. lakiehdotus Laki maakuntien rahoituksesta

1 §. Lain tarkoitus. Ehdotetun 1 §:n 1 momentin mukaan valtion rahoitus maakunnille niiden järjestämisvastuulle kuuluvien tehtävien kustannusten kattamiseksi myönnetään kyseisen lain nojalla siltä osin kuin ei toisin säädetä tai valtion talousarviossa määrätä. Rahoituslakia koskevan hallituksen esityksen sekä siihen liittyvien täydentävien esitysten (HE 15/2017 vp, HE 57/2017

vp ja HE 15/2018 vp) mukaan maakuntien tehtävien rahoitus toteutettaisiin maakunnille kohdentuvana yleiskatteellisena rahoituksena taikka erillisrahoituksena. Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan (PeVL 15/2018 vp, s. 21), että täydentävien esitysten mukaisena ehdotettu 1 § antaa avoimen valtuuden poiketa rahoituslaista kaikilta osin määräämällä siitä valtion talousarviossa. Ehdotettua sääntelyä voidaan pitää poikkeuksellisena ja ongelmallisen avoimena perusoikeuksien turvaamisvelvoitteen kannalta, koska tällöin rahoituksen perusteista ei säädettäisi täsmällisesti laissa. Tämän epäkohdan korjaaminen on valiokunnan mukaan edellytyksenä sille, että laki maakuntien rahoituksesta voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta pykälää selkeytettäväksi siten, että rahoituslain soveltamisalasta ja siten yleiskatteellisesta rahoituksesta rajattaisiin aiempaa selkeämmin pois maakuntien erillisrahoitettavat tehtävät. Maakuntien erillisrahoitettavien tehtävien rahoitusta ohjataan joko erityislaeilla tai valtion talousarviomääräyksin määrärahoista riippuen. Rajauksen tarkoituksena on selventää sitä, ettei maakuntien rahoituslakia sovelleta erillisrahoitettaviin tehtäviin eikä siis maakuntien erillisrahoitettavia tehtäviä rahoiteta yleiskatteisella rahoituksella. Rahoituslakia ei siten sovelleta maakuntien kustannusten kattamiseen sellaisissa tehtävissä, joiden rahoituksesta on erikseen muualla säädetty tai valtion talousarviossa erikseen määrätty.

2 §. Määritelmät. Hallituksen esityksessä (HE 57/2017 vp) ehdotetun rahoituslain 2 §:n 1 momentin 5 kohdassa määritellään, mitä rahoituslaissa tarkoitetaan maakunnan muilla tehtävillä. Valiokunta toteaa, että määritelmä viittaa muihin kuin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kunnille annettavaan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen ja ehkäisevän päihdetyön asiantuntijatukeen liittyviin tehtäviin. Näin ollen maakuntien muilla tehtävillä tarkoitetaan laajassa merkityksessä maakuntalain 6 §:n 1 momentin 3—26 kohdassa sekä 2 momentissa tarkoitettuja tehtäviä. Valtion rahoituksen myöntäminen maakuntien tehtävien hoitoon, rahoituslain 4 luvun määräytymisperusteet ja siirtyvä rahoitus perustuvat kuitenkin lain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin lakisääteisiin tehtäviin. Tämän täsmentämiseksi viittaus 6 §:n 2 momenttiin on aiheellista poistaa. Maakunnat voivat hoitaa 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuja tehtäviä, jos niille lakisääteisistä tehtävistä huolehdittuaan on käytettävissä määrärahoja myös vapaaehtoisten tehtävien hoitamiseen.

Lisäksi valiokunta ehdottaa, että saman määritelmäkohdan kursivointi muutetaan siten, että määriteltävä käsite kattaa sanat "maakunnan muilla tehtävillä" eikä pelkässään sanaa "maakunnan", kuten HE 57/2017 vp:ssä esitetään.

3 §. Valtion rahoitus maakunnille. Pykälän 1 momentin mukaan maakunnille myönnetään valtion rahoitusta asukasmäärään perustuen sekä 1 momentissa lueteltujen palveluihin ja olosuhteisiin liittyvien tekijöiden perusteella siten kuin laissa tarkemmin säädetään. Alkuperäisen rahoituslakiehdotuksen (HE 15/2017 vp) 3 §:n 1 momentissa ehdotettiin säädettäväksi maakuntien rahoituksen osuudet laissa varsin tarkoin kertoimin. Rahoituslain 3 §:n säännöstä on muutettu täydentävillä esityksillä (HE 57/2017 vp ja HE 15/2018 vp). Säännöksen 4 momentin mukaan maakuntien rahoituksen osuuksien painotuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Vuosia 2019 ja 2020 koskevat osuudet määriteltäisiin kuitenkin lain 31 §:ssä (pykäläehdotuksen numero HE 15/2018 vp antamisen jälkeen).

Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan (PeVL 15/2018 vp, s. 22), että rahoitusosuuksien painoarvoilla voidaan katsoa olevan keskeinen merkitys maakuntien rahoituksen riittävyyden ja riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamisen kannalta. Tämän vuoksi ja koska julkisen vallan turvaamisvelvollisuudesta säädetään lailla perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan, asetuksentasoinen sääntely ei ole perustuslain asettamien vaatimusten kannalta riittävää. Valiokunta totesi, että tämän epäkohdan korjaaminen on edellytyksenä sille, että laki maakuntien rahoituksesta voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että lain 3 §:ää täsmennetään perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla siten, että rahoitusosuuksien painoarvoja koskeva asetuksenantovaltuus poistetaan pykälän 4 momentista ja painoarvoja koskeva sääntely palautetaan pykälän 1 momenttiin, kuten ne olivat alkuperäisessä hallituksen esityksessä (HE 15/2017 vp), kuitenkin tarkistettuna ensimmäisessä täydentävässä hallituksen esityksessä (HE 57/2017 vp) ehdotetuin painoarvoin.

5 §. Valtion rahoituksen perusteena olevat kustannukset. Pykälän 1 momentissa on ehdotettu säädettävän valtion rahoituksen perusteena olevista kustannuksista, kun valtion rahoitusta maakunnille tarkistetaan. Pykälässä säädetään lisäksi kustannuksista tehtävistä vähennyksistä. Perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta lain 7 ja 8 §:ää ehdotetaan muutettavan. Ehdotetussa 7 §:ssä säädettäisiin yksittäisen maakunnan oikeudesta lisärahoitukseen tilanteessa, jossa sen riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaaminen muutoin 2—4 lukuun perustuen myönnettävällä rahoituksella vaarantuisi. Ehdotetussa 8 §:ssä säädettäisiin maakunnan oikeudesta saada maksuvalmiusongelmien korjaamista varten valtion laina tai valtion takaus sekä mahdollisuudesta myöntää maakunnalle valtionavustusta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että 5 §:ää muutetaan siten, että 7 §:ssä tarkoitettu lisärahoitus sekä 8 §:ssä tarkoitettu laina ja avustukset vähennettäisiin valtion rahoituksen perusteena huomioitavista kustannuksista. Tämä tarkoittaa sitä, että 7 ja 8 §:ssä tarkoitettujen rahoitusmuotojen käyttö ei vaikuta 6 §:ssä ehdotettuun valtion rahoituksen tasoon.

6 §. Valtion rahoituksen taso. Pykälässä säädetään hallituksen esityksen mukaan siitä, kuinka valtion rahoituksen laskennallisten kustannusten perusteet tarkistetaan vuosittain.

Pykälän 1 ja 2 momentissa ehdotetaan säädettävän rahoituksen tason määräytymisestä. Maakunnilla on hallituksen esityksen mukaan arvoitu olevan lähtökohtaisesti mahdollisuus sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannusten kasvun hillintään. Säännös sisältää kustannusten kasvun hillinnän tavoitteen, joka syntyy vertaamalla maakuntien väestörakenteen muutoksesta johdettua, nykyjärjestelmään perustuvaa, niin sanottua laskennallisen perusuran mukaista kustannusten kehitystä suhteessa rahoituslaista johdettavan tavoiteuran mukaiseen kustannuskehitykseen.

Pykälän 3 ja 4 momentissa ehdotetaan säädettävän siitä, miten 2 momentin nojalla huomioitavien kustannusten ylittävät kustannukset otettaisiin huomioon välttämättömien peruspalvelujen turvaamiseksi. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että pykälän sääntelyä muutetaan perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta siten, että hallituksen esityksiin sisältyvät 3 ja 4 momentit korvataan uudella 3 momentilla. Uudessa 3 momentissa säädetään 2 momentin sisältävän niin sanotun rajoittimen ylittävästä rahoituksen tason korottamisesta silloin, kun rahoituksen taso muutoin vaarantaisi riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamisen. Riittävien sosiaali- ja terveyspal-

velujen turvaamisella tarkoitetaan tässä nimenomaisesti palvelujen turvaamista perustuslain 19 §:n 3 momentin merkityksessä.

Muutetun 3 momentin mukaan valtion kokonaisrahoitusta korotettaisiin silloin, kun rahoituksen riittämättömyys ilmenisi laajemmin kuin yksittäisissä maakunnissa. Ehdotetussa 6 §:ssä tarkoitettua valtion rahoituksen varainhoitovuoden tasoa korotettaisiin 3 momentin mukaan silloin, kun rahoituksen taso vaarantaisi edellä tarkoitetulla tavalla riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamisen useammassa kuin seitsemässä maakunnassa tai maakunnissa, joiden asukasmäärä on yhteensä enemmän kuin 40 % koko maan asukasmäärästä. Tasoa on tällöin korotettava sillä määrällä, joka on tarpeen riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi sen jälkeen, kun on otettu huomioon maakunnan edellytykset varautua muiden lakisääteisten velvoitteidensa hoitamiseen.

Säännöksen tarkoittama tilanne voi valiokunnan käsityksen mukaan eri maakuntien kohdalla syntyä eri syistä. Näitä tilanteita olisivat ensinnäkin tilanteet, joissa rahoituslaki ei kohdenna rahoitusta oikeudenmukaisesti kullekin maakunnalle niiden tehtävien edellyttämässä laajuudessa. Toisin sanoen joko kaikkien tai usean maakunnan rahoituksen ja velvoitteiden välillä vallitsisi merkityksellinen epäsuhta, joka tarkoittaisi, että maakuntien rahoitusperiaate ei toteutuisi. Tilanne voi syntyä myös siitä, että usealla maakunnalla olisi ongelmia toimintansa tehostamisessa ja siten taloudenpidossa, kuten myös näiden tilanteiden yhdistelmistä. Lisäksi yksittäistilanteissa maakunnittaiset menojen merkittävät satunnaisvaihtelut erityisesti pienissä maakunnissa saattaisivat vaikuttaa rahoituksen riittävyyteen.

Jos valtion rahoitusta korotetaan 6 §:n muutetun 3 momentin nojalla, korotetaan silloin kaikkien maakuntien rahoitusta, siten myös niiden maakuntien rahoitus kasvaa, joita kyseiset rahoitusongelmat eivät kohtaa.

Rahoituksen tasoa tulee valiokunnan näkemyksen mukaan korottaa määrällä, joka on tarpeen riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi jokaiselle yhdenvertaisesti ottaen samalla huomioon maakunnan edellytykset muiden lakisääteisten velvoitteidensa hoitamiseen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tasonkorotuksen myötä kaikkien maakuntien rahoituksen kokonaistason tulee olla sellainen, että myös ne maakunnat, joiden kohdalla rahoitus ei ole riittävä, pystyvät käytössään olevalla yleiskatteisella rahoitusosuudellaan sekä turvaamaan riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut jokaiselle yhdenvertaisesti että myös vastaamaan muista sille annetuista lakisääteisistä velvoitteista.

Rahoituksen tason korottamisen soveltamisedellytys on kytketty tilanteisiin, joissa riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamisen edellytysten arvioitaisiin olevan vaarantumassa, mutta soveltamisedellytyksen toteutuessa korotustarpeen määrällinen arviointi perustuu valiokunnan näkemyksen mukaan kokonaisarviointiin.

Myös hallituksen esityksessä ehdotetun 6 §:n 3 momentin sääntely koski kaikkien maakuntien rahoituksen tason nostoa. Se ei kuitenkaan sisältänyt nimenomaista rajaa sille, millaisissa tilanteissa maakuntien rahoituksen tasoa tulisi nostaa. Siten ehdotettu muutos tiukentaa pykälän sääntelyä aiemmasta.

Pykälän 3 momenttiin perustuva valtion rahoituksen tason korottaminen tarkoittaa, että korotusosakin kohdennetaan kaikille 18 maakunnalle 3 luvun jakoperusteiden mukaisesti. Tällaisessa tilanteessa korotusosa kohdentuisi myös sellaisille maakunnille, joiden tilanne ei olisi soveltamisedellytystä laukaissut ja joille 6 §:n 2 momenttiin perustuva rahoituksen taso olisi riittävä. Käytännön tilanteissa valtion olisikin valiokunnan näkemyksen mukaan aiheellista samalla arvioida rahoituksen jakoperusteiden asianmukaisuutta. Pykälän 3 momentissa säädetyn turvaamiseksi rahoitusta tulisi korottaa määrä, joka mahdollistaisi riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamisen jokaisessa maakunnassa.

Rahoituksen tason korottaminen käsiteltäisiin eduskunnassa joko seuraavaa varainhoitovuotta koskevan talousarvioesityksen perusteella taikka varainhoitovuoden kuluessa lisätalousarvioesitykseen perustuen. Jos lisärahoitustarve ilmenisi edellä kuvatusta laajemmasta valtioneuvoston maakuntien talouden ohjausmalliin sisältyvästä arviointiprosessista ajallisesti poikkeavasti, lisärahoituksen tarpeen arvioinnissa käytettäisiin viimeisimpiä arviointihetkellä käytettävissä olevia maakunnan taloutta ja palvelujärjestelmän tilaa kuvaavia tietoja. Edellä kuvatun prosessin myötä korotuksen tarve ja perusteltavuus tulee aina myös eduskunnan arvioitavaksi ja talousarvioprosessissa ratkaistavaksi.

Valiokunta toteaa, että 6 §:n 3 momentin tarkoittama lisärahoitus jää maakuntien rahoituspohjaan ja nostaa siten pysyvästi maakuntien rahoituksen tasoa.

Ehdotettujen muutosten myötä pykälän viimeisten momenttien numerointi muuttuu siten, että aiempi 5 momentti siirtyisi 4 momentiksi ja 6 momentti 5 momentiksi.

Pykälään ehdotetaan otettavan uusi 6 momentti, joka selkeyttää sitä, että maakuntien rahoituksesta päätetään valtion talousarviossa. Talousarvioesityksen laadintaa edeltävä maakuntien rahoituksen riittävyyden kuin myös euromääräisen korotustarpeen arviointi perustuisi osaltaan siihen arviointi- ja valmisteluprosessiin, jota hallituksen esitykseen HE 15/2017 vp sisältyvän rahoituslakiehdotuksen 6 §:n 3 ja 4 momentissa on valtion harjoittamaan maakuntien talouden ohjausmalliin perustuen kuvattu. Arviointi on tarkoitettu osaksi normaalia julkisen talouden suunnitelman ja valtion talousarvion valmistelua sekä niihin perustuvaa päätöksentekoa. Julkisen talouden suunnitelma sisältäisi maakuntataloutta koskevan osan, jossa arvioitaisiin vuosittain rahoitusperiaatteen toteutumista niin kokonaisuutena kuin maakunnittain (maakuntalakiehdotus 11 §). Kokonaisarviointi sisältäisi käytännössä sekä riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamisen edellyttämän rahoituksen riittävyyden että muiden tehtävien rahoitustarpeen arvioinnin.

Lisäksi sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että pykälän otsikkoa muutetaan paremmin pykälän sisältöä kuvaavaksi.

7 §. Maakunnan lisärahoitus. Pykälässä ehdotetaan säädettävän maakunnan rahoituksen harkinnanvaraisesta korottamisesta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoo, että perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta pykälää on muutettava siten, että pykälään aiemmin sisältyneestä maakunnan harkinnanvaraista lisärahoitusta koskevasta sääntelystä luovutaan. Valiokunta ehdottaa, että 7 §:ssä säädetään yksittäisen maakunnan oikeudesta lisärahoitukseen tilanteessa, jossa sen riittävien sosiaali- ja terveyspalve-

lujen turvaaminen muutoin 2—4 lukuun perustuen myönnettävällä rahoituksella vaarantuisi. Säännöksellä turvataan yksittäisen maakunnan oikeus saada lisärahoitusta 6 §:n nojalla määräytyvästä varainhoitovuoden rahoituksen tasosta huolimatta, jos riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen yhdenvertainen turvaaminen sitä edellyttäisi. Valiokunnan ehdotus 7 §:n uudeksi 1 momentiksi korvaisi kokonaan hallituksen esityksessä olleet 7 §:n 1—3 momentit.

Jos 6 §:n 3 momentissa asetetut edellytykset täyttyisivät, maakunnan riittävä rahoitus tulee lähtökohtaisesti turvatuksi kyseisen säännöksen nojalla. On kuitenkin mahdollista, että rahoitus muodostuu edelleen yksittäiselle maakunnalle 6 §:n 3 momentin nojalla tehdystä rahoituksen tason korottamisesta huolimatta riittämättömäksi esimerkiksi äkillisissä ja ennakoimattomissa tilanteissa. Tällöin yksittäisellä maakunnalla olisi oikeus saada lisärahoitusta 7 §:n nojalla. Siten 6 §:n 3 momentin soveltaminen ei poissulkisi mahdollisuutta 7 §:n soveltamiseen edelleen joissain tilanteissa yksittäisen maakunnan kohdalla.

Maakunnalla olisi oikeus saada lisärahoitusta 7 §:n nojalla myös silloin, jos 6 §:n 3 momentin nojalla tulevan säännönmukaisen rahoituksen edellytykset olisivat ongelmallisia alle kahdeksan maakunnan kohdalla ja kyseisten maakuntien asukasmäärä ei yllä yli 40 prosenttiin maan väestöstä. Tämä tarkoittaa tilannetta, jossa ongelmat kohdistuisivat vähäisempään määrään maakuntia sekä väestöä kuin mitä 6 §:n 3 momentin lisärahoitussäännös edellyttää.

Ehdotetun 7 §:n mukaisen lisärahoituksen määrän tulee vastata sitä rahoituksen määrää, mikä on tarpeen riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi jokaiselle yhdenvertaisesti ottaen samalla huomioon maakunnan edellytykset muiden lakisääteisten velvoitteidensa hoitamiseen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että lisärahoituksen myötä maakunnan rahoituksen kokonaistason tulee olla sellainen, että maakunta pystyy käytössään olevalla yleiskatteisella rahoitusosuudellaan sekä saamallaan lisärahoituksella sekä turvaamaan riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut jokaiselle yhdenvertaisesti että myös vastaamaan muista sille annetuista lakisääteisistä velvoitteista.

Oikeus lisärahoitukseen on kytketty tilanteisiin, joissa riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamisen edellytysten arvioidaan olevan vaarantumassa, mutta tämän soveltamisedellytyksen toteutuessa korotustarpeen määrällinen arviointi perustuu kokonaisarviointiin. Edellytyksiä arvioitaessa otettaisiin valiokunnan näkemyksen mukaan huomioon maakunnan taloudellinen kokonaistilanne.

Lisärahoituksen tarvetta arvioidaan käytännössä osana julkisen talouden suunnitelman ja valtion talousarvion valmisteluun liittyvää arviointiprosessia. Jos lisärahoitustarve ilmenee valtioneuvoston maakuntien talouden ohjausmalliin sisältyvästä arviointiprosessista ajallisesti poikkeavasti, lisärahoituksen tarpeen arvioinnissa käytetään viimeisimpiä arviointihetkellä käytettävissä olevia maakunnan taloutta ja palvelujärjestelmän tilaa kuvaavia tietoja. Lisämäärärahan käyttö on tarkoitettu sekä ennakoivaksi että tarvittaessa yksittäisen maakunnan ongelmatilanteiden ilmetessä korjaavaksi lisärahoituskeinoksi.

Valiokunta toteaa, että pykälän muutoksella ei puututa oikeuteen harkinnanvaraisten määrärahojen myöntämiseen maakunnille. Harkinnanvaraisen rahoituksen osuutta ei kuitenkaan voitaisi vä-

hentää maakuntien yleiskatteisesta rahoitusosuudesta, kuten hallituksen esityksessä ehdotettiin säädettävän.

Pykälässä ehdotetaan säädettävän myös siitä, että lisämäärärahan perusteluihin voitaisiin ottaa määrärahan käytöstä palvelujen vaikuttavuutta, laatua, määrää tai järjestämisen tehokkuutta koskevia määräyksiä. Yksittäiselle maakunnalle kohdennettava lisärahoitus mahdollistaa siten maakuntaan kohdistettavan valtion maakuntien talouden ohjausmallia suoraviivaisemman ohjauksen. Määräyksillä on tarkoitus vahvistaa lisärahan käyttöä mahdollisimman vaikuttavasti perusoikeuksien toteuttamiseen. Tarkoituksena on lisämäärärahan turvin vaikuttaa maakunnan toiminnan ja talouden kehitykseen siten, että lisämäärärahatarve muodostuisi määräaikaiseksi ja maakunta pystyisi tilanteen vakauduttua suoriutumaan 6 §:ään perustuvan rahoituksen tason turvin. Jos näin ei kuitenkaan tapahdu tai maakunnalla olisi muusta syystä aiheutuva 7 §:ssä tarkoitettu lisärahoitustarve, maakunnan oikeutta lisämäärärahan saamiseen ei ole rajattu. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää tätä tärkeänä, koska pykälän tarkoittaman lisärahoituksen perusteena voi olla se, että maakunnan säännönmukaisen rahoituksen riittämättömyyteen liittyvät ongelmat kohtaavat alle kahdeksaa maakuntaa tai väestömääräisesti enintään 40 % väestöstä.

Lisäksi sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että pykälän otsikkoa muutetaan paremmin pykälän sisältöä kuvaavaksi.

8 §. Valtion laina ja takaus sekä valtionavustus. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettävän rahoituslain 6 ja 7 §:n lisäksi maakunnan käytettävissä olevista rahoituksen joustomahdollisuuksista tilanteissa, joissa maakunnan saama rahoitus ei riittäisi maakunnan tehtävienhoitoon. Maakunnan olisi mahdollista saada maksuvalmiusongelmiensa korjaamiseksi valtion lainaa tai takaus. Lisäksi pykälän 2 momentissa säädetään siitä, että maakunnalle voitaisiin myöntää valtion avustusta valtionavustuslain (688/2001) nojalla.

Koska sosiaali- ja terveyspalvelujen vaarantumiseen liittyvä lisärahoitus ehdotetaan edellä esitetyllä tavoin säänneltävän hallituksen esityksessä ehdotettua selkeämmin rahoituslain 7 §:n nojalla, ehdottaa sosiaali- ja terveysvaliokunta, että pykälää muutetaan siten, että siitä poistetaan hallituksen esityksessä olleet valtionavustuksen myöntämisen edellytykset. Ne liittyivät keskeisiltä osiltaan erityisesti sosiaali- ja terveyspalvelujen vaarantumiseen, mutta osin myös muiden tehtävien hoitamiseen. Pykälän valtionavustusta koskeva säännös olisi siten valtionavustuslakiin viittaavana luonteeltaan informatiivinen.

Lisäksi sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että pykälän otsikkoa muutetaan paremmin pykälän sisältöä kuvaavaksi.

9—33 §:n numerointi. Koska alkuperäiseen rahoituslakiesitykseen (HE 15/2017 vp) on annettu kaksi täydentävää hallituksen esitystä, joissa kummassakin lakiesitykseen on lisätty pykäliä, muuttuu alkuperäisen lakiesityksen numerointi näiden kahden täydentävän esityksen mukaisesti. Ensimmäisellä täydentävällä hallituksen esityksellä (HE 57/2017 vp) lakiin on ehdotettu lisättävän lukuun 4 uusia pykäliä, joiden johdosta numerointi muuttuu luvusta 5 alkaen siten, että alkuperäisen ehdotuksen 18—19 §:t muuttuisivat 21—32 §:ksi. Tämän jälkeen toisella täydentävällä hallituksen esityksellä (HE 71/2017 vp) on ehdotettu lisättävän lukuun 2 uusi 9 §, jonka johdosta

pykälänumerointi muuttuu lisätystä 9 §:stä eteenpäin vielä yhdellä eli 9—32 §:n numerointi muuttuu 10—33 §:ksi.

14 §. Sosiaali-ja terveydenhuollon asukastiheyskerroin. Pykälän otsikointia on muutettu ensimmäisellä täydentävällä esityksellä (HE 57/2017 vp) muotoon "Sosiaali- ja terveydenhuollon asukastiheyskerroin" samalla, kun lakiin on kyseisellä täydentävällä esityksellä lisätty säännöksiä muiden tehtävien kuin sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksesta. Toisessa täydentävässä hallituksen esityksessä (HE 15/2018 vp) otsikointi on kuitenkin virheellisesti samassa muodossa kuin alkuperäisessä hallituksen esityksessä, vaikka pykälän tai sen otsikon sisältöä ei toisessa täydentävässä esityksessä esitetä muutettavaksi. Valiokunta ehdottaa, että pykälän otsikko muutetaan ensimmäisen täydentävän esityksen (HE 57/2017 vp) mukaiseksi.

18 §. Maakuntien muiden tehtävien laskennallisten kustannusten perusteet. Pykälässä säädetään maakunnan muiden tehtävien rahoitukseen liittyvästä asukaskohtaisesta perushinnasta. Myös pykälän 2 momenttiin sisältyvää asetuksenantovaltuutta on tarpeen täsmentää maininnalla asukaskohtaisesta perushinnasta.

22 §. Valtion rahoituksen hallinnointi. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättävän 10—21 §:ssä tarkoitettujen perushintojen tarkistamista koskeva rajaus. Rajauksen tarkoituksena on varmistaa, että perushintojen asetustasoinen tarkistaminen on sidottu suoraan rahoituslaista seuraaviin tekijöihin eikä niiden suhteen siten voida käyttää harkintavaltaa.

23 §. Valtion rahoituksen myöntäminen ja maksaminen. Pykälässä säädetään siitä menettelystä, jolla maakunnalle myönnetään ja maksetaan valtion rahoitus. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että pykälään lisättäisiin poikkeussäännökset siitä, kuinka edellä ehdotettu 6 §:n 3 momentin sekä 7 §:n lisärahoitus myönnetään.

Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momenttiin lisätään poikkeussäännös, jonka mukaan ehdotetun 6 §:n 3 momentin tarkoittama lisärahoitus myönnetään viipymättä sen jälkeen, kun korotuksesta on päätetty, jos valtion rahoituksen tasoa korotetaan varainhoitovuoden aikana.

Hallituksen esityksessä pykälän 4 momenttiin on sisältynyt 1 momenttia koskeva poikkeussäännös koskien 7 §:ssä tarkoitettua harkinnanvaraisen rahoituksen myöntämistä. Koska 7 §:ää ehdotetaan edellä esitetyin tavoin muutettavan, ehdottaa valiokunta, että 23 §:n 4 momentissa säädettävän siitä, että 7 §:ssä tarkoitetun lisärahoituksen myöntämisprosessi voi käynnistyä sekä valtioneuvoston omasta aloitteesta että maakunnan hakemuksesta. Lisäksi momentissa säädetään, että valtiovarainministeriö päättää lisärahoituksen maksamisen ajankohdasta. Viimeksi mainittu on tarpeen, koska lisärahoituksen maksatusta ei ole perusteltua sitoa kiireellisissä tilanteissa 2 momentissa tarkoitettuun maksuajankohtaan. Säännöksen tarkoituksena on, että valtiovarainministeriön on maksettava 7 §:n mukainen lisärahoitus mahdollisimman pikaisesti ilman aiheetonta viivästystä.

27 §. Oikaisumenettely. Oikaisumenettelyä koskevaa sääntelyä ehdotetaan täsmennettävän siten, että myös 7 §:ssä tarkoitetun lisärahoituksen myöntämistä koskevasta päätöksestä voisi tehdä oikaisuvaatimuksen.

30 §. Voimaantulo. Pykälän 2 momenttiin on jäänyt toisen täydentävän hallituksen esityksen (HE 15/2018 vp) pykälänumeroinnin muutosten johdosta virheellinen viittaus 12 §:ään. Alkuperäisessä lakiehdotuksessa (HE 15/2017 vp) pykälän 2 momentin viittaus koski hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kertoimesta säätävää 12 §:ää, joka edellä mainitun täydentävän hallituksen esityksen johdosta muuttuu 13 §:ksi. Momenttia ehdotetaan siten muutettavan kyseisen pykäläviittauksen osalta.

Pykälään ehdotetaan toisessa täydentävässä hallituksen esityksessä (HE 15/2018 vp) lisättävän muun muassa uusi 3 momentti, joka sisältää virheellisesti viittauksen 19 §:n 2 momenttiin, kun täydentävien esitysten pykälänumerointien muutosten johdosta oikea viittaus tulee olla 22 §:n 2 momenttiin.

Pykälän 2 ja 3 momentin vuosilukuja ehdotetaan lisäksi muutettavan lakien voimaantulon siirtämisen vuoksi.

Ensimmäisellä täydentävällä hallituksen esityksellä (HE 57/2017 vp) pykälään on lisätty uusi 4 momentti, johon on jäänyt toisen täydentävän hallituksen esityksen (HE 15/2018 vp) pykälänumeroinnin muutosten johdosta virheellinen viittaus 19 §:n 1 momenttiin. Viittauksen tulee kohdistua maatalousyrityskerrointa koskevaan 20 §:n 1 momenttiin. Momenttia ehdotetaan siten muutettavan kyseisen pykäläviittauksen osalta.

31 §. Valtion rahoituksen määräytyminen vuosina 2021 ja 2022. Koska painoarvoja koskeva sääntely ehdotetaan perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta palautettavan yleisenä, kaikkia vuosia koskevana säännöksenä lain 3 §:n 1 momenttiin, ehdottaa sosiaali- ja terveysvaliokunta, että ne poistetaan 31 §:n 1 momentista.

Valiokunta ehdottaa, että perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta pykälän 4 momenttiin lisätään säännös siitä, että 6 §:n 3 momenttia sovelletaan myös varainhoitovuoden 2021 rahoituksen määräytymiseen. Lisäyksellä varmistetaan, että jo varainhoitovuoden 2021 rahoitusta on tarvittaessa korotettava, jos rahoituksen taso muutoin vaarantaisi riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamisen ja että korotus vastaa määrää, jota sanottujen palvelujen turvaaminen ja maakunnan edellytykset varautua muiden lakisääteisten velvoitteidensa hoitamiseen edellyttää.

Lisäksi valiokunta ehdottaa, että pykälän 4 momentin viittaussäännökseen tehdään tekninen muutos, kun varainhoitovuoden 2021 rahoitusta koskeva indeksitarkistus tulisi ehdotettujen muutosten myötä perustumaan 6 §:n 4 momenttiin aiemman 5 momentin sijaan.

Pykälän 1—4 momentin vuosilukujen muuttamista ehdotetaan lakien voimaantulon siirtämisen vuoksi.

32 §. Laskennallisten kustannusten käyttöön siirtyminen vuosina 2022—2025. Pykälän otsikkoa ehdotetaan muutettavan 31 ja 32 §:n keskinäisen suhteen selkeyttämiseksi. Lain 31 ja 32 § otsikot ovat lähes saman sisältöiset ja koskevat osin samaa vuotta. Lain 31 § sisältää säännökset siirtyvän rahoituksen kokonaisuuden määräytymistä ja 32 § säännökset siitä, kuinka siirrytään menoperusteisesta rahoituksesta laskennalliseen rahoitukseen. Ehdotettu otsikkomuutos kuvaa valiokunnan näkemyksen mukaan paremmin pykälien sisältöjen eroavuuksia.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että pykälän 2 momenttiin tehdään rahoituksen tason käsitettä koskeva teknisluonteinen korjaus.

Lisäksi valiokunta ehdottaa, että pykälän 3 momentti poistetaan, koska 7 §:ssä aiemmin ehdotetusta harkinnanvaraisesta rahoituksesta ehdotetaan edellä esitetyin tavoin luovuttavan. Valiokunta ei pidä 3 momenttiin sisältynyttä siirtymäajan harkinnanvaraista lisärahoitusta koskevaa säännöstä tarpeellisena, koska 6 §:n 3 momentin sekä 7 ja 8 §:n tarkoittamaa lisärahoitusta koskevia säännöksiä voidaan soveltaa myös siirtymäkautena.

Pykälän ja sen otsikon vuosilukujen muuttamista ehdotetaan lakien voimaantulon siirtämisen vuoksi.

33 §. Valtion rahoituksen tasoa koskeva poikkeussäännös vuosina 2022 ja 2023. Pykälän ja sen otsikon vuosilukujen muuttamista ehdotetaan lakien voimaantulon siirtämisen vuoksi.

5. lakiehdotus Maakuntajakolaki

22 §. Voimaantulo. Uudistuksen aikataulumuutoksen vuoksi pykälän 2 momenttiin tulee tehdä teknisluonteinen muutos. Nykyisin voimassa olevaa maakuntajakolakia (1159/1997) ja sen nojalla päätettyä maakuntajakoa sovellettaisiin vuoden 2020 loppuun, jollei lailla erikseen toisin säädetä.

Muun muassa maakunnille siirtyvien tehtävien järjestämiseen ja valvontaan sovellettaisiin siten vielä nykyistä maakuntajakoa ennen uudistuksen voimaantuloa vuonna 2021. Myös nykyisen maakuntajaon muuttamista koskevat hakemukset käsiteltäisiin vielä nykyisin voimassa olevan maakuntajakolain mukaan.

Voimaanpanolain mukaista uutta maakuntajakoa sovellettaisiin heti voimaanpanolain voimaantulosta lukien muun muassa maakuntien toiminnan valmisteluun ja siihen perustuisi myös toukokuussa 2019 toimitettavien maakuntavaalien vaalipiirijako.

6. lakiehdotus Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta

27 §. Maakuntien perustaminen ja tehtävien järjestämisvastuun siirrosta vuonna 2021 aiheutuvien taloudellisten vaikutusten rajoittaminen. Pykälän 1, 2 ja 5 momentin ja sen otsikon muuttamista ehdotetaan lakien voimaantulon siirtämisen vuoksi.

28 §. Valtionosuusjärjestelmämuutoksen tasaus. Pykälän 1 ja 2 momentin vuosilukujen muuttamista ehdotetaan lakien voimaantulon siirtämisen vuoksi.

53 § (Uusi). Kustannustenjaon tarkistaminen vuosina 2021—2023. Vuoden 2018 talousarviota koskeneissa neuvotteluissa hallitus on sopinut, että valmistellaan ehdotus eduskuntakäsittelyssä olevaan hallituksen esitykseen sisältyvän kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettavan lakiehdotuksen tarkistamiseksi siten, että uudistuksen jälkeen talousarviovuosina 2020—2022 (vuosien 2017—2019 toteutuneisiin kustannuksiin perustuva) valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus tehdään täysimääräisesti. Kustannustenjaon tarkistuksessa otetaan

näin ollen huomioon myös maakunta- ja sote-uudistuksessa kunnilta maakunnille siirtyneet tehtävät. Tämän vuoksi valiokunta esittää, että ehdotettuun valtionosuuslakiin lisätään tätä koskeva uusi 52 §, jolloin hallituksen esityksessä ehdotetusta 52 §:stä tulee lain 53 §. Uudistuksen voimaantulon siirtymisen takia vuosilukuja tarkistetaan vuodella eteenpäin hallituksen aiemmin esittämään verrattuna. Valiokunnan esittämä uusi pykälä tarkoittaa käytännössä sitä, että vuosien 2018—2020 kustannustenjaon tarkistamisen laskentapohja sisältää myös maakunnille siirtyvät sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävien kustannukset. Tarkoituksena on säilyttää kunta-valtio-rahoitussuhde ennallaan siihen asti, että sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyy kunnilta maakunnille, ja se jatkaa voimassa olevan kunnan peruspalvelujen valtionosuuslainsäädännön periaatteita valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon toteuttamisesta.

54 §. Voimaantulo. Koska valiokunta ehdottaa, että lakiin lisätään edellä mainittu uusi 52 §, muuttuu hallituksen esityksessä ehdotetun voimaantulopykälän numerointi 52 §:stä 53 §:ksi. Lisäksi pykälän 3 ja 4 momentin vuosilukuja ehdotetaan muutettavan voimaantulon siirtämisen vuoksi.

7. lakiehdotus Vuoden 2021 tuloveroasteikkolaki

Lain nimike. Lain nimikettä ehdotetaan muutettavan uudistuksen voimaantulon siirtämisen vuoksi siten, että se koskee vuotta 2021.

1 §. Pykälää ehdotetaan muutettavan uudistuksen voimaantulon siirtämisen vuoksi siten, että se koskee vuotta 2021.

8. lakiehdotus Laki tuloverolain muuttamisesta

Johtolause. Lain johtolausetta muutetaan, koska tuloverolakiin on tarkoitus lisätä asiakkaan valinnanvapautta koskevan esityksen perusteella myös uudet 21 d ja 120 a §:t.

Voimaantulosäännös. Pykälää ehdotetaan muutettavan uudistuksen voimaantulon siirtämisen vuoksi siten, että ansiotuloveroperusteisiin ehdotetut muutokset tulevat voimaan vuoden 2021 alusta. Sen vuoksi lain 97 a §, 100 §:n 2 ja 3 momentti, 101 §:n 2 momentti, 104, 105, 106 ja 108 §, 124 §:n 3 momentti, 125 §:n 2 momentti, 125 a §, 126 §, 132 §:n 1 momentti sekä 143 §:n 4 momentti ehdotetaan tulemaan voimaan 1.1.2021. Niitä sovellettaisiin siten ensimmäisen kerran vuodelta 2021 toimitettavassa verotuksessa.

9. lakiehdotus Laki verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

91 b §. Kunnan tuloveroprosentin ilmoittamiseen liittyvät tilapäiset säännökset. Pykälää ehdotetaan muutettavan uudistuksen voimaantulon siirtämisen vuoksi.

Voimaantulosäännös. Voimaantulosäännöksen pykäläviittauksia sisältäviä voimaantulosäännöksiä ehdotetaan muutettavan uudistuksen voimaantulon siirtämisen vuoksi.

10. lakiehdotus Laki verontilityslain 12 ja 13 §:n muuttamisesta

Voimaantulosäännös. Voimaantulosäännöksen 2 momenttia ehdotetaan muutettavan uudistuksen voimaantulon siirtämisen vuoksi siten, että siinä viitataan verovuoteen 2020.

12. lakiehdotus Laki arvonlisäverolain muuttamisesta

Voimaantulosäännös. Voimaantulosäännöksen 1 momenttia ehdotetaan muutettavan uudistuksen voimaantulon siirtämisen vuoksi siten, että lain 130 a § tulee voimaan 1.1.2021.

13. lakiehdotus Laki kunnan ja maakunnan viranhaltijasta

48 §. Virantoimituksesta pidättämisessä noudatettava menettely. Pykälään sisältyy kaksi kertaa viittaus johtosäännössä määrättyyn muuhun viranomaiseen. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa hallintovaliokunnan esityksen mukaisesti, että käsite "johtosääntö" korvataan käsitteellä "hallintosääntö", jota käytetään voimassa olevassa kuntalaissa sekä ehdotetussa maakuntalaissa.

57 §. Korvausvaatimusten käsittelyjärjestys. Lakiehdotuksen 57 §:ssä säädetään hallintoriita-asioina hallinto-oikeudessa käsiteltävistä asioista. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi 5 a §:n 3 momentissa tarkoitettua korvausta koskeva riita-asia, joka ratkaistaisiin hallintoriita-asiana hallinto-oikeudessa. Pykälän yksityiskohtaisista perusteluista kuitenkin ilmenee, että viittauksella on hallituksen esityksessä tarkoitettu karenssisopimuksen sopimussakkoa koskevaa riita-asiaa. Ehdotettua pykälää tulee siten tämän mukaisesti tarkistaa.

Hallintovaliokunta toteaa, että säännös 5 a §:n 3 momentissa tarkoitettua korvausta koskevan vaatimuksen käsittelyjärjestyksestä on viranhaltijalain sääntelykokonaisuus huomioon ottaen pykälässä kuitenkin myös tarpeellinen. Viranhaltijalain 5 a §:n 3 momentissa säädetään varsin tarkasti, että korvauksessa on kysymys säännöllisen työajan ansioita vastaavasta korvauksesta. Siinä mielessä se poikkeaa viranhaltijalain 57 §:ssä säädetyistä, hallintoriita-asiana käsiteltävistä korvauksista, joissa tuomioistuimella on korvauksen määrän suhteen harkintavaltaa. Karenssisopimuksessa sovitulta rajoitusajalta maksettavaa korvausta ei valiokunnan mielestä toisaalta myöskään voida pitää varsinaisesti virkasuhteesta johtuvana, vaan sopimukseen perustuvana, joten se ei vaivatta ole rinnastettavissa virkasuhteesta johtuvaan taloudelliseen etuunkaan. Esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa lisäksi tähdennetään, että korvaus ei ole rajoitusajalta maksettavaa palkkausta. Valtion virkamieslakiin ei sisälly säännöstä vastaavan korvausvaatimuksen käsittelyjärjestyksestä. Virkamieslain 44 a §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan kuitenkin, että sopimuksen osapuoli voi saattaa sopimuksen sisältöön kohdistuvan erimielisyyden hallinto-oikeuden tutkittavaksi hallintoriita-asiana. Edellä todettuja seikkoja arvioituaan hallintovaliokunta pitää perusteltuna, että myös viranhaltijalain 5 a §:n 3 momentissa tarkoitettua korvausta koskeva vaatimus käsitellään hallintoriita-asiana hallinto-oikeudessa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa pykälää muutettavaksi hallintovaliokunnan esittämällä tavalla.

16. lakiehdotus Laki työantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa

Voimaantulosäännös. Hallituksen esityksen mukaan lain soveltamisalaa laajennetaan koskemaan myös yhteistoimintaa maakunnassa. Lain on tarkoitus tulla voimaan yhtä aikaa maakuntalain kanssa. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi aikataulumuutoksesta johtuva teknisluonteinen muutos, jonka mukaan velvollisuutta tietojen antamiseen koskevia säännöksiä sovelletaan maakuntiin vuoden 2022 alusta.

Koska kunnan ja maakunnan yhteistoimintalaki on tarkoitettu olemaan voimassa jo väliaikaishallinnon aikana, henkilöstön edustus tulee otettavaksi huomioon myös väliaikaishallinnon aikana suoraan lain nojalla. Lain siirtymäsäännöksessä ehdotetaan väliaikaishallinnon yhteistoimintaelin koottavaksi tarkoituksenmukaisessa laajuudessa samoja periaatteita noudattaen kuin kunnan yhteistoimintaelin. Selvityksen mukaan tällä on tarkoitus varautua siihen, että lain voimaantullessa ei ole vielä maakunnallisia pääsopijajärjestöjä. Hallituksen esityksen mukaan henkilöstöä edustaisivat kunnan ja maakunnan yhteistoimintalain 19 §:ssä tarkoitettujen yhdistysten ja niiden rekisteröityjen paikallisten alayhdistysten nimeämät maakunnalliset edustajat kunnallisten pääsopijajärjestöjen tarkemmin ohjeistamalla tavalla.

Voimaanpanolain 14 §:ään sisältyy säännös kuntien ja kuntayhtymien sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen organisaatioiden palveluksessa oleva henkilöstön siirtymisestä maakuntien palvelukseen. Valtiolta siirtyvä henkilöstö ei siirry maakuntiin tässä esityksessä ehdotetun sääntelyn perusteella, vaan pääosin maakuntauudistuksen ns. II paketin (HE 14/2018 vp) myötä ja osin erillisten lainmuutosten nojalla. Sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoo hallintovaliokunnan tavoin, että valtion henkilöstön edustajien osallistuminen on tarpeen huomioida väliaikaishallinnon yhteistoimintaelimessä. Tämän vuoksi sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että kunnan ja maakunnan yhteistoimintalain siirtymäsäännöksen 3 momenttia täsmennetään tämän mahdollistamiseksi.

17. lakiehdotus Laki kuntien ja maakuntien työnantajaedunvalvonnan järjestämisestä

16 §. Siirtymäsäännökset. Lakiehdotuksen 5 §:n mukaan uudessa kuntien ja maakuntien työantajaedunvalvonnasta vastaavassa Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:ssä on hallitus sekä kuntajaosto, maakuntajaosto ja yritysjaosto.

Kuntajaoston jäsenet ja varajäsenet valitaan lakiehdotuksen 7 §:n mukaan kuntavaaleja seuraavan vuoden alusta nelivuotiskaudeksi (3 mom.) ja maakuntajaoston jäsenet ja varajäsenet maakuntavaaleja seuraavan vuoden alusta nelivuotiskaudeksi (4 mom.). Yritysjaoston jäsenet valitaan yritysjaoston työjärjestyksessä määrätyllä tavalla yritysten edustajakokouksessa (7 mom.). Lakiehdotuksen 16 §:ään sisältyvän siirtymäsäännöksen mukaan yritysjaoston jäsenet valitseva edustajakokous kutsuttaisiin koolle viimeistään 31.5.2018.

Ehdotettu sääntely merkitsee, että jaostojen toimikaudet alkaisivat käytännössä eri aikoihin. Hallintovaliokunta toteaa lausunnossaan, ettei se näe perusteita säilyttää kuntajaoston ja maakuntajaoston toimikausilla erilaisia alkamisaikoja, vaan katsoo, että ne tulisi yhdenmukaistaa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että kunta- ja maakuntajaoston ensimmäiset toimikaudet alkavat uudistuksen voimaantullessa 1.1.2021, ja jatkuvat yhden vuoden, jolloin maakunta- ja kunta-

vaalit jo on järjestetty samanaikaisesti. Tätä koskeva säännös ehdotetaan lisättäväksi pykälän uudeksi 1 momentiksi, jolloin pykälän 1—6 momenteista tulee 2—7 momentit. Lisäksi uuteen 1 momenttiin on selvyyden vuoksi tarpeen lisätä säännös siitä, että kuntajaosto määrätään ensimmäisen kerran vuoden 2017 kuntavaalien perusteella.

Myös yritysjaoston järjestäytymiseen liittyvää siirtymäsäännöstä ensimmäisen edustajakokouksen koollekutsumisajankohdasta on uudistuksen voimaantulon siirtymisen vuoksi tarpeen muuttaa. Koska täsmällistä ajankohtaa on vaikea määrittää, valiokunta esittää 2 momentin säännöstä muutettavaksi siten, että edustajakokous kutsutaan koolle ensimmäisen kerran viimeistään vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta. Tämä antaa joustavuutta ajankohdan valintaan, mutta samalla se varmistaa sen, että edustajakokous tulee koollekutsutuksi kuitenkin vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

Aikataulumuutoksesta johtuen pykälän 6 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi teknisluontoiset muutokset, jolla maksuosuuksien määräytymistä ja ennakoiden perimistä koskevat vuosiluvut muutetaan uudistuksen voimaantulon vuoden 2021 mukaisiksi.

18. lakiehdotus Laki Kevasta annetun lain muuttamisesta

19 §. Jäsenyhteisöjen maksut. Pykälän 2 momentin mukaan jäsenyhteisöjen eläkemaksun tulee olla keskimäärin saman tasoinen kuin työntekijän eläkelain mukainen keskimääräinen työnantajan työeläkevakuutusmaksu. Kohtaa ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että kohdassa viitataan 19 a ja b §:ssä tarkoitettuun eläkemaksuun. Maksu on saman tasoinen 19 a ja b §:ssä säädettyjen maksujen osalta ja näiden lisäksi kunnat ja maakunnat maksavat tasausmaksua siten kuin 19 c §:ssä säädetään.

19 a ja 19 b §. Työansioihin perustuva eläkemaksu ja työkyvyttömyyseläkemaksu. Esitetyn 19 a ja b §:n sanamuodon mukaan jäsenyhteisöille on tehtävä eläkemaksun määrää koskeva päätös. Säännöstä ehdotetaan tarkistettavaksi, koska eläkemaksuista ei anneta työnantajakohtaisia päätöksiä, vaan työnantajan maksu määräytyy laskentaperusteiden kautta.

19 a—c §. Esitetyissä 19 a—c §:ssä on viitattu eläkemaksujen määräämisessä julkisten alojen eläkelain 85 §:ssä tarkoitettujen työansioiden yhteismäärään. Säännöksissä tulee viitata myös julkisten alojen eläkelain 86 §:ään, koska siinä on säädetty eläkkeeseen oikeuttavista työansioista ulkomaantyössä ja myös näistä ansioista on määrättävä eläkemaksut. Lisäksi 19 c §:ssä säädetyn tasausmaksun voimassaoloa ehdotetaan uudistuksen aikataulumuutoksesta johtuen siirrettäväksi eteenpäin ehdotettujen vuosien 2019—2028 sijasta vuosiksi 2021—2030.

Voimaantulosäännös. Lain voimaantulosäännökseen ehdotetaan uudistuksen aikataulumuutoksesta johtuen korjattavaksi vuoden 2019 tilalle vuosi 2021.

19. lakiehdotus Laki vaalilain muuttamisesta

143 e §. Valitsijayhdistyksen perustaminen. Valiokunta ehdottaa, että valitsijayhdistyksen voi perustaa vähintään 50 maakunnassa kotikunnan omaavaa äänioikeutettua henkilöä. Valitsijayhdistyksen vähimmäiskannattajamäärän on maakuntavaaleissa kohtuullista olla yhtäältä selvästi

korkeampi kuin kuntavaaleissa (10), mutta toisaalta myös selvästi alhaisempi kuin eduskuntavaaleissa (100).

198 §. Ensimmäiset maakuntavaalit. Valiokunta ehdottaa säännöksen poistettavaksi tarpeettomana, koska vaaleja ei järjestetty esityksen mukaisesti presidentinvaalien yhteydessä.

Voimaantulosäännös. Lakiehdotuksen 5 §:n mukaan maakuntajaossa toiseen maakuntaan siirtyvät 4 kuntaa (Heinävesi, Joroinen, Iitti ja Kuhmoinen) siirtyvät eduskuntavaaleissa vastaavasti toiseen vaalipiiriin. Koska ensimmäiset maakuntavaalit tullaan toimittamaan seuraavien eduskuntavaalien jälkeen, valiokunta ehdottaa, että vaalilain 5 §:n muutos tulee voimaan vasta seuraavien eduskuntavaalien jälkeen.

34. lakiehdotus Laki Ahvenanmaan itsehallintolaissa tarkoitetun tasoitusperusteen muuttamisesta

Valiokunta ehdottaa lakiehdotuksen hylkäämistä hallituksen esityksen (HE 71/2017 vp) mukaisesti.

34. lakiehdotus Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 5 §:n muuttamisesta (Uusi)

Valiokunta ehdottaa hallituksen esityksen (HE 57/2017 vp) mukaisesti, että julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia muutetaan siten, että hankintalaissa huomioidaan maakuntauudistuksen aiheuttamat muutokset hankintayksiköihin.

Ehdotetun 5 §:n 1 momentin 1 kohtaa muutetaan siten, että julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain hankintayksiköksi katsotaan myös maakunta. Nämä uudet viranomaisyksiköt muodostavat oman hankintayksiköksi katsottavan oikeushenkilönsä. Myös maakuntien liikelaitokset ovat 1 momentin 1 kohdan mukaisia hankintayksiköitä, sillä ne kuuluvat välittömästi maakuntien organisaatioon. Maakuntien palvelukeskukset ovat sen sijaan 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettuja julkisoikeudellisia laitoksia.

Eduskunta-aloitteet ja kansalaisaloite

Valiokunta ei mietinnössään ehdota sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 11 §:n eikä terveydenhuoltolain 45 tai 50 §:n muuttamista lakialoitteissa ehdotetulla tavalla, minkä vuoksi lakialoitteet LA 6/2017 ja LA 36/2017 on hylättävä.

Valiokunta hyväksyy mietinnössään sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuun siirtämisen kunnilta maakunnille hallituksen esittämällä tavalla. Tämän vuoksi toimenpidealoite TPA 17/2015 vp on hylättävä.

Valiokunta ei ehdota terveydenhuoltolain 50 §:ää muutettavaksi kansalaisaloitteessa ehdotetulla tavalla. Tämän vuoksi myös kansalaisaloite KAA 4/2017 vp on hylättävä.

Valiokunnan mietintöluonnos

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä HE 15/2017 vp tarkoitetun ilmoituksen.

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 15/2017 vp sisältyvät 11., 14., 15., ja 20.—33. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 15/2017 vp sisältyvät 1., 2., 5.—7., 9. 10., 12., 13., 16.—19. lakiehdotuksen. (***Valiokunnan muutosehdotukset***)

Eduskunta hyväksyy hallituksen esitykseen HE 15/2017 vp sisältyvän 3. lakiehdotuksen ja hallituksen esitykseen HE 57/2017 vp sisältyvän 2. lakiehdotuksen muutettuina ja yhdistettyinä 3. lakiehdotukseksi. (***Valiokunnan muutosehdotukset***)

Eduskunta hyväksyy hallituksen esitykseen HE 15/2017 vp sisältyvän 4. lakiehdotuksen, hallituksen esitykseen HE 57/2017 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen ja hallituksen esitykseen HE 15/2018 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen muutettuina ja yhdistettyinä 4. lakiehdotukseksi. (***Valiokunnan muutosehdotukset***)

Eduskunta hyväksyy hallituksen esitykseen HE 15/2017 vp sisältyvän 8. lakiehdotuksen ja hallituksen esitykseen HE 71/2017 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen muutettuina ja yhdistettyinä 8. lakiehdotukseksi. (***Valiokunnan muutosehdotukset***)

Eduskunta hylkää hallituksen esitykseen HE 15/2017 vp sisältyvän 34. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy uuden, 34. lakiehdotuksen hallituksen esityksen HE 57/2017 vp sisältyvän 3. lakiehdotuksen pohjalta. (***Valiokunnan uusi lakiehdotus***)

Eduskunta hylkää lakialoitteisiin LA 6/2017 vp ja LA 36/2017 vp sisältyvät lakiehdotukset.

Eduskunta hylkää toimenpidealoitteen TPA 17/2015 vp.

Eduskunta hylkää kansalaisaloitteeseen KAA 3/2017 vp sisältyvän ehdotuksen.

Valiokunnan mietintöluonnos

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Maakuntalaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

I OSA

YLEISET SÄÄNNÖKSET

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Tämän lain tarkoituksena on luoda edellytykset itsehallinnolle kuntia suuremmalla hallinto-alueella (*maakunta*) sekä asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteuttamiselle maakunnan toiminnassa. Lain tarkoituksena on myös edistää maakunnan kehittämistä ja sen toiminnan suunnitelmallisuutta ja taloudellista kestävyyttä sekä luoda maakunnalle edellytykset tukea asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa tasapainoista kehitystä.

Tätä lakia sovelletaan, jollei lailla toisin säädetä, maakunnan hallinnon ja talouden järjestämiseen sekä 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuun maakunnan toimintaan.

2 §

Maakunnan asema

Maakunta on julkisoikeudellinen yhteisö, jolla on alueellaan itsehallinto siten kuin siitä tässä laissa säädetään.

3 §

Maakunnan jäsen

Maakunnan jäsen on:
1) henkilö, jolla on kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta maakunnassa (*maakunnan asukas*);
2) kunta, joka sijaitsee maakunnan alueella;
3) yhteisö ja säätiö, jonka kotipaikka on maakunnassa;
4) se, joka omistaa tai hallitsee maakunnassa sijaitsevaa kiinteää omaisuutta.

4 §

Maakuntakonserni ja maakunnan toiminta

Yhteisö, jossa maakunnalla on kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta, on *maakunnan tytäryhteisö*. Maakunta tytäryhteisöineen muodostaa *maakuntakonsernin*. Mitä tässä laissa säädetään maakunnan tytäryhteisöstä, sovelletaan myös maakunnan määräysvaltaan kuuluvaan säätiöön.

Maakunnan toiminta käsittää maakunnan ja maakuntakonsernin toiminnan lisäksi muun omistukseen, sopimukseen ja rahoittamiseen perustuvan toiminnan. Maakunnan toimintaan sisältyy maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvien palveluiden tuotanto maakuntakonserniin kuuluvissa ja muissa yhteisöissä, säätiöissä ja laitoksissa. Maakuntavaltuuston toimivalta päättää maakunnan taloudesta ja toiminnasta kokonaisuutena sekä sen edellyttämä ohjaus ja valvonta maakunnan toiminnassa turvataan siten kuin tässä laissa säädetään.

5 §

Maakuntajako

Maakuntajaosta maakuntia perustettaessa säädetään maakuntalain, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain voimaanpanosta annetussa laissa (/) ja maakuntajaon muuttamisesta maakuntajakolaissa (/).

2 luku

Maakunnan tehtävät

6 §

Maakunnan tehtäväalat

Maakunta hoitaa sille lailla säädettyjä tehtäviä seuraavilla tehtäväaloilla:
1) sosiaali- ja terveydenhuolto;

2) hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen ja ehkäisevän päihdetyön asiantuntijatuki kunnille;
3) alueellinen alkoholihallinto;
4) pelastustoimi;
5) terveydensuojelu, tupakkavalvonta, elintarvikevalvonta sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta ja eläinlääkäripalvelut;
6) maatalous ja maaseudun kehittäminen;
7) maataloustuotteiden markkinajärjestelyt, maatalouden tuotantopanosten turvallisuus, laatu ja käyttö sekä kasvinterveyden valvonta;
8) kalatalous ja vesitalous;
9) aluekehittämisviranomaisen tehtävät, alueen, sen elinkeinoelämän ja innovaatioympäristöjen kehittäminen ja rahoittaminen, näihin liittyvä koulutus ja osaamisen kehittäminen, kulttuurin edistäminen, yritys-, työ- ja elinkeinopalvelujen järjestäminen sekä kotoutumisen edistäminen;
10) alueellisen lyhyen, pitkän ja keskipitkän aikavälin koulutustarpeiden ennakointi ja alueellisten koulutustavoitteiden valmistelu;
11) maakunnan suunnittelu ja maakuntakaavoitus;
12) kuntien alueiden käytön suunnittelun ja rakennustoimen järjestämisen edistäminen;
13) luonnon monimuotoisuuden suojelun edistäminen ja kulttuuriympäristön hoito;
14) liikennejärjestelmän toimivuus, liikenneturvallisuus, tie- ja liikenneolot, alueellinen tienpito, maankäytön yhteistyö ja toimintaympäristöä koskevien tietojen tuottaminen valtakunnalliseen liikennejärjestelmäsuunnitteluun;
15) yksityisteitä ja liikkumisen ohjausta koskevat valtionavustustehtävät;
16) vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyyn liittyvät valvontatehtävät;
17) alueellisen liikuntaneuvoston asettaminen yhteistyössä muiden maakuntien kanssa sekä liikunnan edistäminen maakunnassa alueellisen liikuntaneuvoston toiminnan kautta sekä ulkoilureittitehtävät;
18) maakunnallisen identiteetin edistäminen alueella yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa;
19) kulttuuria koskevien suunnitelmien ja kehittämistoimenpiteiden yhteensovittaminen osana maakuntastrategian ja -ohjelman sekä maakuntakaavoituksen toteuttamista;
20) vesihuollon edistäminen ja suunnittelu, vesivarojen käytön ja hoidon sekä tulvariskien hallinnan tehtävät, alueelliset luonnonvaratehtävät ja huolehtiminen ympäristö-, vesihuolto- ja vesistötöiden toteuttamisesta;
21) vesien ja merensuojelu, vesien ja merenhoidon järjestäminen ja toteuttaminen sekä merialuesuunnittelu;
22) ympäristötiedon tuottaminen ja ympäristötietouden parantaminen;
23) maakunnan varautuminen ja alueellisen varautumisen yhteensovittaminen;
24) maatalousyrittäjien ~~ja turkistuottajien~~ lomituspalvelujen järjestäminen ~~sekä poronhoitajien sijaisavun kustannusten korvaaminen~~;
25) alueelliset romaniasiain neuvottelukuntia ja romaniasioita koskevat tehtävät;
26) yhteispalveluiden alueellinen järjestäminen ja kehittäminen;

Maakunta voi lisäksi hoitaa:

1) liikennepalveluiden maakunnallista kehittämistä ja järjestämistä sekä julkisen henkilöliikenteen suunnittelua ja järjestämistä samoin kuin sitä koskevia valtionavustustehtäviä, lukuun ottamatta toimintaa liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) IV osan 1 luvun 3 §:n 2 ja 3 mo-

mentissa tarkoitettujen kunnallisten ja seudullisten viranomaisten toimialueella ja näiden alueiden liikenteen suunnittelua ja järjestämistä ~~sekä raideliikennettä~~;

2) saaristoliikenteen suunnittelua ja järjestämistä;

3) kaikkien alueensa kuntien kanssa tekemällään sopimuksella maakunnan hoidettaviksi kunnista siirretyt, maakunnan 1 momentissa tarkoitettuihin tehtäväaloihin liittyvät tehtävät, joiden hoitamiseen kunnat ovat osoittaneet maakunnalle rahoituksen;

4) kaikkien alueensa kuntien kanssa tekemällään sopimuksella maakunnan hoidettaviksi kunnista siirretyt rakennusvalvonnan ja ympäristötoimen järjestämisen tehtävät, joiden hoitamiseen kunnat ovat osoittaneet maakunnalle rahoituksen;

5) turkistuottajien lomituspalvelujen tuottamista;

6) maakunnan tehtäviin liittyviä kansainvälisiä ja Euroopan unionin asioita ja yhteyksiä.

Maakunnalla voi olla myös muita sille laissa erikseen säädettyjä tehtäviä.

Maakuntien on hoidettava tehtäviään yhteistoiminnassa siten kuin siitä laissa säädetään. Maakuntien sopimukseen perustuvasta yhteistoiminnasta säädetään 8 luvussa.

7 §

Järjestämisvastuu

Maakunta voi järjestää tehtäviensä hoitamisen itse tai sopia järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle maakunnalle. Lisäksi maakuntien tehtävien järjestäminen voidaan siten kuin laissa erikseen säädetään koota yhdelle tai useammalle maakunnalle, jos se on välttämätöntä palvelujen laadun ja saatavuuden parantamiseksi, kielellisten oikeuksien toteutumisen edistämiseksi, riittävien henkilöstö- ja muiden voimavarojen tai tehtävässä tarvittavan erityisasiantuntemuksen turvaamiseksi taikka muusta vastaavasta ja perustellusta syystä.

Maakunta voi myös siten kuin laissa erikseen säädetään sopia tehtävänsä järjestämisvastuun siirtämisestä yhdelle tai useammalle kunnalle, jolla maakunnan arvion mukaan on riittävät taloudelliset ja muut voimavarat näiden tehtävien hoitamiseen.

Tehtävien hoidosta järjestämisvastuussa oleva maakunta vastaa asukkaan laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta ja palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisesta sekä järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden:

1) yhdenvertaisesta saatavuudesta;

2) tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä;

3) tuottamistavasta;

4) tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta;

5) viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä.

Maakunta vastaa tehtäviensä rahoituksesta, vaikka järjestämisvastuu on siirretty toiselle maakunnalle tai tehtävän hoitamisesta vastaa lain perusteella toinen maakunta.

8 §

Tuottaminen

Jollei lailla toisin säädetä, maakunta voi tuottaa järjestämisvastuulleen kuuluvat palvelut itse, yhteistoiminnassa muiden maakuntien kanssa tai hankkia ne sopimukseen perustuen muilta pal-

velujen tuottajilta. Maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvan palvelun tuottamisen erottamisesta ja yhtiöittämisvelvollisuudesta säädetään erikseen.

Maakunta voi antaa julkisen hallintotehtävän muulle kuin viranomaiselle vain, jos siitä lailla erikseen säädetään.

Maakunnan hankkiessa palveluja muulta palvelujen tuottajalta sillä säilyy 7 §:ssä tarkoitettu järjestämisvastuu. Tämän lisäksi palvelujen tuottajan vastuu palveluista määräytyy sen mukaan, mitä tässä laissa tai muualla säädetään, sekä mitä maakunta ja palvelujen tuottaja ovat vastuunjaosta sopineet.

9 §

Tuottamista koskevan vastuun toteuttaminen ja sen valvonta

Maakunnan tulee varmistaa, että sen järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavalla liikelaitoksella sekä palveluja tuottavilla yhteisöillä ja säätiöillä on riittävät ammatilliset, toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset huolehtia palveluiden tuottamisesta. Maakunnan tulee ottaa hallintosääntöönsä ja palveluntuottajien kanssa tehtäviin sopimuksiin maakunnan järjestämisvastuun toteuttamiseksi tarvittavat määräykset.

Maakunnan tulee ohjata ja valvoa sen järjestämisvastuulle kuuluvaa palvelutuotantoa. Maakunnalla on oikeus saada palveluntuottajalta salassapitosäännösten estämättä palveluiden asianmukaisen tuotannon edellytysten varmistamista ja valvonnan toteuttamista varten välttämättömät tiedot. Maakunnan viranomaisella on lisäksi palveluiden asianmukaisen tuotannon edellytysten varmistamista ja valvonnan toteuttamista varten oikeus tarkastaa palveluntuottajan tiloja ja laitteita sekä päästä tässä yhteydessä muihin kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviin palveluntuottajan hallinnassa oleviin tiloihin.

3 luku

Maakunnan suhde valtioon ja kuntiin

10 §

Maakuntien seuranta ja laillisuusvalvonta

Valtiovarainministeriö seuraa yleisesti maakuntien toimintaa ja taloutta sekä huolehtii, että maakuntien itsehallinto otetaan huomioon maakuntia koskevan lainsäädännön valmistelussa.

Aluehallintovirasto voi kantelun johdosta tutkia, onko maakunta toiminut voimassa olevien lakien mukaan.

11 §

Maakuntatalous osana julkisen talouden suunnitelmaa

Talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen so-

veltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annetussa laissa (869/2012) tarkoitettuun julkisen talouden suunnitelmaan sisältyy maakuntien taloutta koskeva osio.

Julkisen talouden suunnitelman maakuntataloutta koskevassa osiossa arvioidaan rahoituksen riittävyyttä maakuntien tehtävien hoitamiseen kokonaisuutena ja maakunnittain (*rahoitusperiaate*). Lisäksi käsitellään maakuntien tehtäviä ja velvoitteita koskevan lainsäädännön muutoksia, maakuntien investointeja, kustannuskehitystä, maakuntien ohjausta sekä valtion maakuntatalouteen liittyviä taloudellisia vastuita.

Julkisen talouden suunnitelma ohjaa ministeriöitä niiden valmistellessa maakuntaa koskevaa lainsäädäntöä ja ohjausta.

12 §

Investointien ohjaus

Maakuntien on vuosittain laadittava maakuntien yhteistyöalueen yhteinen esitys seuraavaa tilikautta seuraavien neljän tilikauden aikana aloitettavista taloudellisesti merkittävistä tai muuten poikkeuksellisen laajakantoisista investoinneista, jotka ovat merkittäviä palvelurakenteen kokonaisuuden tai useamman kuin yhden maakunnan palvelujen järjestämiseksi. Taloudellisesti merkittävällä investoinnilla tarkoitetaan maakunnan eri tehtäväaloilla investointia, joka vaikuttaa yhteistyöalueen maakuntien talouteen pitkäaikaisesti olennaisella tavalla. Muuten poikkeuksellisen laajakantoisella investoinnilla tarkoitetaan investointia, joka vaikuttaa merkittävästi maakuntien väliseen työnjakoon tai jolla on muuten pitkäkestoisia tai maantieteellisesti laajoja vaikutuksia maakuntien toimintaan tai tehtäviin. Esitykseen on lisäksi sisällytettävä sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan tai palvelujärjestelmän kannalta muutoin laajakantoiset investoinnit, joista säädetään tarkemmin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (/) 19 §:ssä.

Esityksessä on otettava huomioon maakuntien tytäryhteisöjen investointisuunnitelmat. Esitys on toimitettava toimivaltaisille ministeriöille kalenterivuoden loppuun mennessä Ministeriöt valmistelevat yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa yhteen sovitetun maakuntien investointisuunnitelman. Valtioneuvosto hyväksyy investointisuunnitelman osana 11 §:ssä tarkoitettua julkisen talouden suunnitelmaa.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin euromäärästä, jonka ylittävää investointia on pidettävä ~~maakunnan eri tehtäväaloilla~~ taloudellisesti merkittävänä, sekä siitä, milloin investointia on pidettävä muuten poikkeuksellisen laajakantoisena.

Maakunta saa toteuttaa 1 momentissa tarkoitetun investoinnin vain, jos se on hyväksytty 2 momentissa tarkoitetussa valtioneuvoston päätöksessä maakuntien investointisuunnitelmasta. Maakunnan on 42 §:ssä tarkoitetulla omistajaohjauksella huolehdittava, että maakuntakonsernin investoinnit eivät ole ristiriidassa valtioneuvoston päätöksen kanssa.

13 §

Valtion ja maakunnan neuvottelu

Edellä 11 §:ssä tarkoitetun julkisen talouden suunnitelman tekemiseksi tapahtuvan valtioneuvoston päätöksenteon tueksi ja maakuntien taloudellista ohjausta varten on valtion ja maakunnan välinen neuvottelu. Neuvotteluja johtaa valtiovarainministeriö.

Valtion ja maakunnan neuvottelussa:

1) arvioidaan maakunnan kustannusten toteutunutta ja tulevaa kehitystä;

2) arvioidaan valtion maakunnalle osoittaman rahoituksen ja maakunnan muun tulorahoituksen toteutunutta ja tulevaa kehitystä;

3) arvioidaan maakunnassa toteutettavia kustannusten hallinnan kannalta välttämättömiä ja niitä muita toimenpiteitä, joilla maakunnan tehtävien hoitaminen ja palvelujen saatavuus voidaan käytettävissä olevalla rahoituksella turvata;

4) tarkastellaan maakuntien investointien vaikutuksia maakuntien talouteen ja toimintaan;

5) käsitellään tarvittavassa laajuudessa muita maakunnan toimintaan ja talouteen liittyviä tekijöitä, kuten maakuntien tietohallinnon tilaa ja digitalisointikehitystä sekä niihin liittyviä kehittämisehdotuksia.

Neuvottelua ja ministeriöissä tapahtuvaa talouden ja toiminnan suunnittelua varten kukin maakuntien tehtävien ohjaamisesta vastaava ministeriö valmistelee toimialansa tehtävien ja kustannusten arvioinnin.

Käydyistä neuvotteluista laaditaan asiakirja, johon kirjataan johtopäätökset maakuntien kustannusten kehittymisestä, toimenpiteistä ja maakuntien investointien yhteensovittamisesta.

Ministeriö toteuttaa muussa laissa säädetyn maakuntia koskevan ohjauksensa noudattaen laissa säädetyn lisäksi julkisen talouden suunnitelmassa ja neuvottelussa päätettyä.

14 §

Maakuntatalouden neuvottelukunta

Valtiovarainministeriön yhteydessä toimii maakuntatalouden neuvottelukunta, jonka tarkoituksena on edistää maakuntataloutta koskevien strategisten linjausten toteutumista sekä valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä.

Neuvottelukunnan tehtävänä on:

1) seurata ja arvioida 13 §:n 2 momentissa tarkoitettuja asioita;

2) neuvoa antavasti käsitellä 13 §:n 4 momentissa tarkoitetun asiakirjan mukaisten toimenpiteiden toteutumista;

3) käsitellä maakuntia koskevaa lainsäädäntöä sekä periaatteellisesti tärkeitä ja laajakantoisia maakuntien toimintaa, taloutta ja hallintoa koskevia valtion toimenpiteitä.

Valtioneuvosto asettaa neuvottelukunnan neljäksi vuodeksi kerrallaan. Neuvottelukunnassa on maakuntien sekä valtiovarainministeriön ja muiden maakuntien tehtävien ohjaamisesta vastaavien ministeriöiden edustus.

Neuvottelukunnan tehtävistä ja kokoonpanosta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

15 §

Maakunnan ja kuntien neuvottelu

Maakunnan ja sen alueen kuntien on neuvoteltava valtuustokausittain tehtäviensä hoitamiseen liittyvästä yhteistyöstä, tavoitteista ja työnjaosta.

Valiokunnan mietintöluonnos

II OSA

DEMOKRATIA JA VAIKUTTAMINEN

4 luku

Maakuntavaltuusto

16 §

Maakuntavaltuuston tehtävät

Maakunnalla on maakuntavaltuusto, joka vastaa maakunnan toiminnasta ja taloudesta sekä käyttää maakunnan päätösvaltaa.

Maakuntavaltuusto päättää:

1) maakuntastrategiasta;
2) maakunnan hallintosäännöstä;
3) talousarviosta ja taloussuunnitelmasta;
4) omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta;
5) 9 luvussa tarkoitetuista liikelaitosta koskevista asioista;
6) varallisuuden hoidon ja sijoitustoiminnan perusteista;
7) sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista;
8) palveluista ja muista suoritteista perittävien maksujen yleisistä perusteista sekä maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvista palveluista perittävistä asiakasmaksuista;
9) takaussitoumuksen tai muun vakuuden antamisesta toisen velasta;
10) jäsenten valitsemisesta toimielimiin, jollei jäljempänä toisin säädetä;
11) luottamushenkilöiden taloudellisten etuuksien perusteista;
12) maakunnan tilintarkastajien valitsemisesta;
13) tilivelvollisten nimeämisestä;
14) maakunnan tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapaudesta;
15) muista maakuntavaltuuston päätettäviksi säädetyistä ja määrätyistä asioista.

17 §

Maakuntavaalit

Valtuutetut ja varavaltuutetut maakuntavaltuustoon valitaan maakunnassa toimitettavissa vaaleissa (*maakuntavaalit*). Maakuntavaltuuston toimikausi on neljä vuotta ja se alkaa vaalivuoden kesäkuun alusta.

Maakuntavaalit toimitetaan välittöminä, salaisina ja suhteellisina. Kaikilla äänioikeutetuilla on yhtäläinen äänioikeus.

Maakuntavaalien toimittamisesta säädetään vaalilaissa (714/1998).

Valiokunnan mietintöluonnos

18 §

Valtuutettujen lukumäärä

Valtuutettujen lukumäärästä päättää maakuntavaltuusto. Valtuutettuja valitaan pariton lukumäärä maakunnan asukasluvun perusteella seuraavasti:

Asukasluku	Valtuutettuja vähintään
enintään 200 000	59
200 001—400 000	69
400 001—600 000	79
600 001—800 000	89
yli 800 000	99

Jollei maakuntavaltuusto tee päätöstä valtuutettujen lukumäärästä, valtuutettuja valitaan laissa säädetty vähimmäismäärä. Maakuntavaltuuston päätös vähimmäismäärää suuremmasta lukumäärästä tai aiemman päätöksen muuttamisesta on ilmoitettava oikeusministeriölle vaalivuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä. Maakuntavaltuuston päätös valtuutettujen määrästä voidaan panna täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman. Täytäntöönpanoon ei kuitenkaan saa ryhtyä, jos hallintotuomioistuin kieltää täytäntöönpanon.

Tässä pykälässä tarkoitettu asukasluku määräytyy väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetussa laissa (661/2009) tarkoitettuun väestötietojärjestelmään vaalivuotta edeltävän vuoden marraskuun 30 päivän päättyessä talletettujen tietojen mukaan.

19 §

Varavaltuutetut

Valtuutetuille valitaan varavaltuutettuja jokaisen vaaleissa esiintyneen vaaliliiton, puolueen ja yhteislistan ensimmäisistä valitsematta jääneistä ehdokkaista sama määrä kuin valtuutettuja, kuitenkin vähintään kaksi. Yhteislistan ulkopuolella olleen valitsijayhdistyksen ehdokkaana valitulla valtuutetulla ei ole varavaltuutettua.

Jos valtuutetun on todettu menettäneen vaalikelpoisuutensa, hänet on vapautettu toimestaan tai hän on kuollut, maakuntavaltuuston puheenjohtaja kutsuu hänen sijaansa jäljellä olevaksi toimikaudeksi asianomaisen vaaliliiton, puolueen tai yhteislistan järjestyksessä ensimmäisen vielä valtuutetuksi kutsumattoman varavaltuutetun.

Jos maakuntavaltuusto ei ole päätösvaltainen valtuutettujen ja varavaltuutettujen esteellisyyden vuoksi, maakuntavaalilautakunnan on vaalilain 143 m §:n 2 momenttia noudattaen maakuntavaltuuston puheenjohtajan pyynnöstä määrättävä tämän pykälän 1 momentin mukaisesti uusia varavaltuutettuja. Näin määrätyt varavaltuutetut osallistuvat maakuntavaltuuston kokoukseen niissä asioissa, joissa valtuutetut ja varavaltuutetut ovat esteellisiä.

Valiokunnan mietintöluonnos

20 §

Puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat

Maakuntavaltuusto valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja tarpeellisen määrän varapuheenjohtajia toimikaudekseen, jollei maakuntavaltuusto ole päättänyt, että heidän toimikautensa on maakuntavaltuuston toimikautta lyhyempi. Puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat valitaan samassa vaalitoimituksessa.

Maakuntavaltuuston puheenjohtajalla ja varapuheenjohtajilla on läsnäolo- ja puheoikeus maakuntahallituksen kokouksessa.

21 §

Valtuustoryhmä ja sen toiminnan tukeminen

Valtuustotyöskentelyä varten valtuutetut voivat muodostaa valtuustoryhmiä. Valtuustoryhmän voi muodostaa yksikin valtuutettu.

Valtuustoryhmien toimintaedellytyksien parantamiseksi maakunta voi taloudellisesti tukea valtuustoryhmien sisäistä toimintaa sekä toimenpiteitä, joilla valtuustoryhmät edistävät maakunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Tukea myönnettäessä on yksilöitävä tuen käyttötarkoitus. Tuen määrä valtuustoryhmittäin on ilmoitettava maakunnan tilinpäätöksessä.

5 luku

Maakunnan asukkaiden osallistumisoikeus

22 §

Äänioikeus maakuntavaaleissa ja äänestysoikeus maakunnan kansanäänestyksessä

Äänioikeus maakuntavaaleissa on Suomen, muun Euroopan unionin jäsenvaltion, Islannin ja Norjan kansalaisella, joka viimeistään vaalipäivänä täyttää 18 vuotta ja jonka kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta kuuluu kyseiseen maakuntaan väestötietojärjestelmään talletettujen tietojen mukaan 51. päivän ennen vaalipäivää päättyessä. Äänioikeus maakuntavaaleissa on myös muulla edellä säädetyt edellytykset täyttävällä ulkomaalaisella, jos hänellä mainittuna ajankohtana on ollut kotikunta Suomessa vähintään kahden vuoden ajan.

Äänioikeus maakuntavaaleissa on lisäksi Euroopan unionin tai Suomessa toimivan kansainvälisen järjestön palveluksessa olevalla ja tällaisen henkilön perheenjäsenellä, joka viimeistään vaalipäivänä täyttää 18 vuotta, ja jolla on asuinpaikka maakuntaan kuuluvassa kunnassa väestötietojärjestelmään talletettujen tietojen mukaan 51. päivän ennen vaalipäivää päättyessä, jos:

1) hänen tietonsa on hänen pyynnöstään talletettu väestötietojärjestelmään väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetussa laissa säädetyllä tavalla;

2) hän on kirjallisesti ilmoittanut maistraatille viimeistään 52. päivänä ennen vaalipäivää ennen kello 16:ta haluavansa käyttää äänioikeuttaan maakuntavaaleissa tai kuntavaaleissa tai ei ole kirjallisesti peruuttanut aikaisempaa ilmoitustaan.

Äänestysoikeuteen maakunnassa toimitettavassa kansanäänestyksessä sovelletaan, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään äänioikeudesta maakuntavaaleissa.

23 §

Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet

Maakunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa maakunnan toimintaan. Maakuntavaltuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista.

Osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää erityisesti:

1) järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia sekä asukasraateja;

2) selvittämällä asukkaiden mielipiteitä ennen päätöksentekoa;

3) valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia maakunnan toimielimiin;

4) suunnittelemalla ja kehittämällä palveluja yhdessä palvelujen käyttäjien kanssa;

5) järjestämällä mahdollisuuksia osallistua maakunnan talouden suunnitteluun;

6) tukemalla asukkaiden, järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteista asioiden suunnittelua ja valmistelua.

Maakunnan on sisällytettävä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen oikeuksien toteuttamista turvaavat velvoitteet maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavien yhteisöjen ja säätiöiden kanssa tekemiinsä sopimuksiin sekä liikelaitoksen osalta hallintosääntöönsä. Näiden palveluntuottajien on huolehdittava toiminnassaan osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteuttamisesta.

24 §

Aloiteoikeus

Maakunnan asukkaalla sekä alueella toimivalla yhteisöllä ja säätiöllä on oikeus tehdä aloitteita maakunnan toimintaa koskevissa asioissa. Aloitteen tekijälle on ilmoitettava aloitteen johdosta suoritetut toimenpiteet.

Jos 1 momentissa tarkoitetun aloitteen tekijöinä on vähintään yksi prosentti maakunnan asukkaista, asia on otettava käsiteltäväksi kuuden kuukauden kuluessa asian vireille tulosta. Aloitteen tekijöiden nimet on kerättävä vuoden kuluessa aloitteen päiväyksestä. Tällaisessa aloitteessa on oltava kunkin aloitteen tekijän nimi, syntymäaika ja kotikunta sekä omakätinen allekirjoitus. Jos nimiä kerätään sähköisesti tietoverkossa, keräyksessä on käytettävä vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista ja sähköisistä luottamuspalveluista annetussa laissa (617/2009) tarkoitettua vahvaa sähköistä tunnistamista. Aloitetta käsiteltäessä maakunnan on varattava aloitteen tekijöiden edustajille tilaisuus tulla kuulluiksi.

Palvelun käyttäjällä on lisäksi oikeus tehdä aloitteita kyseistä maakunnan palvelua koskevassa asiassa.

Maakuntavaltuuston tietoon on saatettava vähintään kerran vuodessa sen toimivaltaan kuuluvissa asioissa tehdyt aloitteet ja niiden johdosta suoritetut toimenpiteet.

Valiokunnan mietintöluonnos

25 §

Maakunnan kansanäänestys

Maakuntavaltuusto voi päättää, että maakunnalle kuuluvasta asiasta toimitetaan maakunnan alueella neuvoa-antava kansanäänestys. Maakuntavaltuuston päätökseen, jolla on päätetty toimittaa kansanäänestys, ei saa hakea muutosta valittamalla.

Kaikilla äänestysoikeutetuilla on yhtäläinen äänestysoikeus. Äänestys on salainen.

Aloitteen tekemiseen kansanäänestyksen toimittamisesta tarvitaan vähintään kolme prosenttia 15 vuotta täyttäneistä maakunnan asukkaista. Maakuntavaltuuston on viipymättä päätettävä, toimitetaanko aloitteessa tarkoitettu kansanäänestys. Aloitetta käsiteltäessä maakunnan on varattava aloitteen tekijöiden edustajille tilaisuus tulla kuulluiksi.

Kansanäänestyksen toimittamisesta säädetään maakunnissa ja kunnissa toimitettavissa neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä noudatettavasta menettelystä annetussa laissa (656/1990).

26 §

Maakunnan vaikuttamistoimielimet

Maakuntahallituksen on asetettava nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi maakunnan nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä, ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien turvaamiseksi maakunnan vanhusneuvosto sekä vammaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi maakunnan vammaisneuvosto. Vaikuttamistoimielinten jäsenet tulee valita maakunnan kunnissa toimivien vastaavien vaikuttamistoimielinten jäsenistä siten, että kustakin vaikuttamistoimielimestä valitaan vähintään yksi edustaja. Maakuntahallituksen on huolehdittava edellä tarkoitettujen elinten toimintaedellytyksistä.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuille elimille tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa maakunnan toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on tai joilla vaikuttamistoimielin arvioi olevan merkitystä lasten ja nuorten, ikääntyneen väestön tai vammaisten ja heidän tarvitsemiensa palveluiden kannalta ja vaikuttamistoimielimet tulee ottaa mukaan osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen maakunnassa.

27 §

Kielivähemmistön vaikuttamistoimielin

Kaksikielisessä maakunnassa maakuntahallituksen on asetettava kielivähemmistön vaikuttamistoimielin. Toimielimen jäseniksi valitaan maakunnan kielivähemmistöön kuuluvia asukkaita edustavia henkilöitä.

Kielivähemmistön vaikuttamistoimielimen tehtävänä on selvittää, arvioida ja määritellä maakunnan kielellisen vähemmistön omalla kielellä tarjottavien palvelujen tarvetta sekä seurata näiden palvelujen saatavuutta ja laatua. Toimielimen tehtävänä on selvitysten, arvioinnin ja seurannan perusteella tehdä maakuntahallitukselle ehdotuksia kielivähemmistön palvelujen kehittämiseksi sekä henkilöstön kielitaitovaatimuksista ja kielitaidon kehittämisestä. Vaikuttamistoimielimellä voi olla myös muita maakuntahallituksen määräämiä tehtäviä. Vaikuttamistoimielimen on

annettava vuosittain maakuntahallitukselle kertomus kielivähemmistön palvelujen toteutumisesta.

Maakunnassa, johon kuuluu saamelaisten kotiseutualueeseen kuuluva kunta, on maakuntahallituksen asetettava saamen kielen vaikuttamistoimielin. Toimielimen jäseniksi valitaan saamenkielisiä asukkaita edustavia henkilöitä. Vähintään yksi kolmasosa toimielimen jäsenistä on nimettävä saamelaiskäräjien esittämistä henkilöistä. Toimielimeen sovelletaan muutoin mitä 2 momentissa säädetään kielivähemmistön vaikuttamistoimielimestä.

28 §

Viestintä

Maakunnan toiminnasta on tiedotettava asukkaille, palvelujen käyttäjille, järjestöille ja muille yhteisöille. Maakunnan tulee antaa riittävästi tietoja maakunnan järjestämistä palveluista, taloudesta, maakunnan hallinnossa valmistelussa olevista asioista ja niitä koskevista suunnitelmista, asioiden käsittelystä, tehdyistä päätöksistä ja päätösten vaikutuksista. Maakunnan on tiedotettava siitä, millä tavoin päätösten valmisteluun voi osallistua ja vaikuttaa.

Maakunnan on huolehdittava, että toimielinten käsittelyyn tulevien asioiden valmistelusta annetaan esityslistan valmistuttua yleisen tiedonsaannin kannalta tarpeellisia tietoja yleisessä tietoverkossa. Maakunnan on verkkoviestinnässään huolehdittava, että salassa pidettäviä tietoja ei viedä yleiseen tietoverkkoon ja että yksityiselämän ja henkilötietojen suoja viestinnässä toteutuu.

Maakunnan on sisällytettävä 1 momentissa tarkoitettujen oikeuksien toteuttamisen turvaavia seikkoja koskevat velvollisuudet järjestämisvastuulleen kuuluvia palveluja tuottavien yhteisöjen ja säätiöiden kanssa tekemiinsä sopimuksiin sekä liikelaitoksen osalta hallintosääntöönsä. Näiden palveluntuottajien on huolehdittava toiminnassaan viestinnän toteuttamisesta.

Viestinnässä on käytettävä selkeää ja ymmärrettävää kieltä ja otettava huomioon maakunnan eri asukasryhmien tarpeet.

III OSA

TOIMIELIMET JA JOHTAMINEN

6 luku

Maakunnan toimielimet

29 §

Maakunnan toimielimet

Maakunnassa on oltava maakuntavaltuuston lisäksi maakuntahallitus ja tarkastuslautakunta.

Maakuntavaltuusto voi asettaa:

1) maakuntahallituksen alaisena toimivia lautakuntia hoitamaan pysyväisluonteisia tehtäviä;

2) maakunnan toimielimen alaisena toimivia johtokuntia tietyn tehtävän hoitamista varten;
3) jaostoja maakuntahallitukseen, lautakuntaan ja johtokuntaan.

Maakuntahallitus ja maakuntavaltuuston päätöksen nojalla muukin toimielin voi asettaa toimikunnan määrätyn tehtävän hoitamista varten.

30 §

Toimielinten kokoonpano

Maakuntavaltuusto voi päättää, että:
1) muu toimielin kuin maakuntavaltuusto valitsee johtokunnan jäsenet tai osan jäsenistä;
2) johtokunnan jäsenet tai osa sen jäsenistä valitaan maakuntavaltuuston määrittämien perusteiden mukaisesti maakunnan asukkaiden, henkilöstön tai palvelujen käyttäjien esityksestä.

Jaoston jäsenenä voi olla myös toimielimen varajäsen. Maakuntavaltuusto voi päättää, että jaoston jäseneksi, ei kuitenkaan puheenjohtajaksi, voidaan valita muitakin kuin toimielimen jäseniä ja varajäseniä.

Toimielinten jäsenille valitaan henkilökohtaiset varajäsenet, joihin sovelletaan, mitä varsinaisista jäsenistä säädetään.

Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta toimielimen jäseniä valittaessa säädetään erikseen.

31 §

Toimielimen jäsenten toimikausi ja valitseminen

Toimielimen jäsenet valitaan maakuntavaltuuston toimikaudeksi, jollei maakuntavaltuusto ole päättänyt, että heidän toimikautensa on maakuntavaltuuston toimikautta lyhyempi, tai jäljempänä toisin säädetä. Jos toimielin valitsee jaoston jäsenet, se päättää samalla heidän toimikaudestaan. Edellä 29 §:n 3 momentissa tarkoitettu toimikunta asetetaan enintään sen asettaneen toimielimen toimikaudeksi.

Maakuntahallituksen, tarkastuslautakunnan ja muiden lautakuntien jäsenet valitaan kesäkuussa pidettävässä maakuntavaltuuston kokouksessa.

32 §

Toimielimen puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat

Maakuntavaltuusto tai muu valinnasta vastaava toimielin valitsee jäseniksi valituista toimielimen puheenjohtajan ja tarpeellisen määrän varapuheenjohtajia. Puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat valitaan samassa vaalitoimituksessa.

Maakuntavaltuusto voi päättää, että maakuntavaltuuston ja maakuntahallituksen puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat sekä lautakuntien puheenjohtajat toimivat päätoimisina tai osa-aikaisina luottamushenkilöinä.

Valiokunnan mietintöluonnos

33 §

Luottamushenkilöiden erottaminen kesken toimikauden

Maakuntavaltuusto voi erottaa maakunnan tai maakuntien yhteiseen toimielimeen valitsemansa luottamushenkilöt kesken toimikauden, jos he tai joku heistä ei nauti maakuntavaltuuston luottamusta. Erottamispäätös koskee kaikkia toimielimeen valittuja luottamushenkilöitä.

Maakuntavaltuusto voi erottaa maakuntavaltuuston ja valitsemiensa toimielinten puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan kesken toimikauden, jos joku heistä ei nauti maakuntavaltuuston luottamusta. Erottamispäätös koskee puheenjohtajistoa kokonaisuudessaan.

Luottamushenkilöiden ja puheenjohtajiston erottamista koskeva asia tulee vireille maakuntahallituksen esityksestä tai vähintään neljäsosan valtuutetuista tehtyä sitä koskevan aloitteen.

34 §

Tilapäinen valiokunta

Kun 33 §:ssä tarkoitettu luottamushenkilöiden erottamista koskeva asia tai 41 §:ssä tarkoitettu maakuntajohtajan irtisanomista tai muihin tehtäviin siirtämistä koskeva asia on tullut vireille, maakuntavaltuusto voi asettaa tilapäisen valiokunnan, jonka on valmisteltava asia. Valiokunnan jäsenten on oltava valtuutettuja tai varavaltuutettuja.

Tilapäinen valiokunta voidaan asettaa myös lausunnon antamista ja hallinnon tarkastamista varten.

Tilapäisen valiokunnan on hankittava sen valmisteltaviin kuuluvissa asioissa maakuntahallituksen lausunto.

Jos maakuntahallituksen jäsenet ja varajäsenet ovat esteellisiä hoitamaan maakuntahallitukselle 36 tai 37 §.n mukaan kuuluvia tehtäviä, eikä maakuntahallitusta saada tästä syystä päätösvaltaiseksi, maakuntavaltuuston tulee asettaa tilapäinen valiokunta, joka hoitaa niitä maakuntahallituksen käsiteltäviä asioita, joita maakuntahallituksen jäsenten ja varajäsenten esteellisyys koskee. Tätä tehtävää varten asetetun valiokunnan jäsenten vaalikelpoisuuteen sovelletaan, mitä maakuntahallituksen jäsenten vaalikelpoisuudesta säädetään, ja siihen sovelletaan muuten, mitä maakuntahallituksesta säädetään. Tätä tehtävää varten asetetun tilapäisen valiokunnan toimikausi päättyy, kun näiden asioiden käsittely maakunnassa on päättynyt.

7 luku

Maakunnan johtaminen ja maakuntahallitus

35 §

Maakuntastrategia

Maakunnalla on oltava strategia, jossa maakuntavaltuusto päättää maakunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Maakunnan strategiassa tulee ottaa huomioon:

1) asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen maakunnan tehtäväalalla;

2) palvelujen järjestämistä ja tuottamista koskevat strategiset linjaukset;
3) maakunnan tehtäviä koskevissa laeissa säädetyt palvelutavoitteet;
4) alueiden, alueiden käytön, elinympäristön laadun ja alueen elinkeinojen kehittäminen;
5) omistajapolitiikka;
6) henkilöstöpolitiikka;
7) asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet.

Maakunnan strategian tulee perustua arvioon maakunnan tilanteesta strategian laatimishetkellä sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista maakunnan tehtävien toteuttamiseen. Strategiassa tulee määritellä myös sen toteutumisen arviointi ja seuranta.

Maakuntastrategian ottamisesta huomioon maakunnan talousarvion ja -suunnitelman laatimisessa säädetään 97 §:ssä. Strategia tarkistetaan vähintään kerran maakuntavaltuuston toimikaudessa.

36 §

Maakunnan johtaminen

Maakunnan toimintaa johdetaan maakuntavaltuuston hyväksymän maakuntastrategian mukaisesti.

Maakuntahallitus johtaa maakunnan toimintaa, hallintoa ja taloutta.

Maakuntajohtaja johtaa maakuntahallituksen alaisena maakunnan hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa.

37 §

Maakuntahallituksen tehtävät

Maakuntahallituksen tulee:
1) vastata maakunnan hallinnosta ja taloudenhoidosta;
2) vastata maakuntavaltuuston päätösten valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta;
3) valvoa maakunnan etua ja, jollei hallintosäännössä toisin määrätä, edustaa maakuntaa ja käyttää sen puhevaltaa;
4) edustaa maakuntaa työnantajana ja vastata maakunnan henkilöstöpolitiikasta;
5) vastata maakunnan toiminnan yhteensovittamisesta;
6) vastata maakuntakonsernin omistajaohjauksesta sekä maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen muiden tuottajien ohjauksesta ja valvonnasta;
7) huolehtia maakunnan sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä;
8) huolehtia maakunnan sisäisen tarkastuksen järjestämisestä.

Maakuntahallituksen tehtävistä maakuntakonsernin omistajaohjauksessa ja konsernivalvonnassa säädetään 44 §:ssä.

Valiokunnan mietintöluonnos

38 §

Maakuntahallituksen puheenjohtaja

Maakuntahallituksen puheenjohtaja johtaa poliittista yhteistyötä, jota maakuntahallituksen tehtävien toteuttaminen edellyttää. Maakuntahallituksen puheenjohtajan muista tehtävistä määrätään hallintosäännössä.

39 §

Maakuntajohtaja

Maakuntajohtajan valitsee maakuntavaltuusto. Maakuntajohtaja voidaan valita joko toistaiseksi tai määräajaksi ja hän on virkasuhteessa maakuntaan.

Jos maakuntajohtajan vaalissa kukaan ei ole saanut yli puolta annetuista äänistä, toimitetaan uusi vaali kahden eniten ääniä saaneen välillä. Tässä vaalissa eniten ääniä saanut tulee valituksi.

Maakuntajohtajalla on oikeus käyttää puhevaltaa maakuntahallituksen puolesta sekä saada maakunnan viranomaisilta tietoja ja nähtäväkseen asiakirjoja, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu.

40 §

Johtajasopimus

Maakunnan ja maakuntajohtajan on tehtävä johtajasopimus, jossa sovitaan maakunnan johtamisen edellytyksistä. Jos hallintosäännössä on määrätty, että maakunnalla on sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaava johtaja, maakunnan on tehtävä johtajasopimus myös hänen kanssa.

Johtajasopimukseen voidaan ottaa määräyksiä maakuntajohtajan ja maakuntahallituksen puheenjohtajan työnjaosta maakunnan johtamisessa ottaen huomioon, mitä hallintosäännössä määrätään.

Johtajasopimukseen voidaan ottaa määräyksiä menettelytavoista, joilla johtajan viran hoitamiseen liittyvät erimielisyydet ratkaistaan 41 §:ssä tarkoitetun menettelyn sijasta. Johtajasopimuksessa voidaan sopia johtajalle maksettavasta erokorvauksesta, jolloin sopimuksen hyväksyy maakuntavaltuusto.

41 §

Johtajan irtisanominen tai siirtäminen muihin tehtäviin

Maakuntavaltuusto voi irtisanoa maakuntajohtajan ja maakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaavan johtajan tai siirtää hänet muihin tehtäviin, jos hän on menettänyt maakuntavaltuuston luottamuksen.

Asia tulee vireille maakuntahallituksen esityksestä tai vähintään neljäsosan valtuutetuista tehtyä sitä koskevan aloitteen. Asiaa valmisteltaessa johtajalle on ilmoitettava, mihin luottamuksen menetys perustuu, ja varattava hänelle tilaisuus tulla kuulluksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun päätöksen tekemisen edellytyksenä on, että sitä kannattaa vähintään kaksi kolmasosaa kaikista valtuutetuista. Päätös voidaan panna heti täytäntöön. Samalla johtaja voidaan vapauttaa tehtäviensä hoidosta.

42 §

Omistajaohjaus

Omistajaohjauksella tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla maakunta omistajana tai jäsenenä myötävaikuttaa yhtiön ja muun yhteisön hallintoon ja toimintaan.

Toimenpiteet voivat liittyä ainakin perustamissopimuksiin, yhtiöjärjestysmääräyksiin, palvelujen tuottamista koskeviin sopimuksiin ja muihin sopimuksiin, henkilövalintoihin, ohjeiden antamiseen maakuntaa eri yhteisöissä edustaville henkilöille sekä muuhun maakunnan määräysvallan käyttöön.

43 §

Maakunnan tytäryhteisöjen toiminta ja konserniohje

Omistajaohjauksella on huolehdittava siitä, että maakunnan tytäryhteisön toiminnassa otetaan huomioon maakuntakonsernin kokonaisetu. Omistajaohjauksella varmistetaan palveluiden yhdenvertainen saatavuus sekä palveluiden laatu, vaikuttavuus ja kustannustehokkuus maakunnan tytäryhteisöjen toiminnassa. Omistajaohjauksella varmistetaan myös avoimuuden, viestinnän ja palvelujen käyttäjien sekä maakunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutuminen.

Maakunnan tytäryhteisön hallituksen kokoonpanossa on otettava huomioon yhteisön toimialan edellyttämä riittävä talouden ja liiketoiminnan asiantuntemus.

Konserniohjetta sovelletaan maakunnan tytäryhteisöjen ja soveltuvin osin osakkuusyhteisöjen omistajaohjaukseen.

Konserniohjeessa annetaan tarpeelliset määräykset ainakin:

1) maakuntakonsernin talouden ja investointien suunnittelusta ja ohjauksesta;
2) konsernivalvonnan ja raportoinnin sekä riskienhallinnan järjestämisestä;
3) tiedottamisesta ja maakunnan luottamushenkilöiden tietojensaantioikeuden turvaamisesta;
4) velvollisuudesta hankkia maakunnan kanta asiaan ennen päätöksentekoa;
5) konsernin sisäisistä palveluista;
6) maakunnan tytäryhteisöjen hallitusten kokoonpanosta ja nimittämisestä;
7) maakunnan tytäryhteisöjen hyvästä hallinto- ja johtamistavasta;
8) maakuntakonsernin valmiussuunnittelusta, varautumisesta ja sen yhteensovittamisesta.

44 §

Konsernijohto

Maakunnan konsernijohtoon kuuluvat maakuntahallitus, maakuntajohtaja ja muut hallintosäännössä määrätyt viranomaiset. Hallintosäännössä määrätään konsernijohdon tehtävistä ja toimivallan jaosta.

Konsernijohto vastaa maakuntakonsernissa omistajaohjauksen toteuttamisesta sekä konsernivalvonnan järjestämisestä, jollei hallintosäännössä toisin määrätä.

45 §

Sisäinen tarkastus

Maakuntahallituksen tulee järjestää maakunnan riippumaton sisäinen tarkastus.

8 luku

Maakuntien yhteistoiminta

46 §

Yhteistoiminnan muodot

Maakuntien laissa säädetyn yhteistoiminnan lisäksi maakunnat voivat järjestää tehtäviään yhdessä sopimuksen nojalla siten kuin tässä luvussa säädetään.

47 §

Yhteistoiminnan suhde julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin

Jos maakunta sopii 7 §:n mukaisesti maakunnalle laissa säädetyn tehtävän järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle maakunnalle, siirtämiseen ei sovelleta julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia (1397/2016), jäljempänä *hankintalaki*.

Maakunnat voivat tuottaa palveluja yhteistoiminnassa, jos yhteistoiminnasta säädetään lailla tai kysymys on hankintalain 15 §:ssä tarkoitetusta hankinnasta sidosyksiköltä tai 16 §:ssä tarkoitetusta hankinnasta toiselta hankintayksiköltä.

48 §

Yhteinen toimielin

Maakunta voi hoitaa tehtävää yhden tai useamman maakunnan puolesta siten, että maakunnilla on yhteinen toimielin, joka vastaa tehtävän hoitamisesta. Tehtävää hoitavaa maakuntaa kutsutaan vastuumaakunnaksi.

Maakunnat voivat sopia, että muut maakunnat valitsevat osan yhteisen toimielimen jäsenistä.

49 §

Sopimus yhteisestä toimielimestä

Yhteistä toimielintä koskevassa sopimuksessa on sovittava ainakin:

1) yhteisen toimielimen tehtävistä sekä tarvittaessa 7 §:ssä tarkoitetun järjestämisvastuun siirtymisestä;
2) yhteisen toimielimen kokoonpanosta ja muiden maakuntien oikeudesta valita toimielimen jäseniä;
3) kustannusten perusteista ja jakautumisesta;
4) sopimuksen voimassaolosta ja irtisanomisesta.

50 §

Yhteinen virka

Maakunnat voivat yhtäpitävillä päätöksillä perustaa yhteisiä virkoja.
Viranhaltija on virkasuhteessa kaikkiin kyseisiin maakuntiin.
Järjestelyssä mukana olevien maakuntien on sovittava ainakin työnantajan velvoitteiden hoitamisesta vastaavasta maakunnasta sekä kustannusten perusteista ja jakautumisesta.

51 §

Sopimus viranomaistehtävän hoitamisesta

Maakunnalle tai sen viranomaiselle laissa säädetty tehtävä, jossa toimivaltaa voidaan siirtää viranhaltijalle, voidaan sopimuksella antaa toisen maakunnan viranhaltijan hoidettavaksi.
Sopimukseen on otettava tarpeelliset määräykset ainakin tehtävän sisällöstä, tehtävän hoidon seurannasta, kustannusten perusteista ja jakautumisesta sekä sopimuksen voimassaolosta ja irtisanomisesta.

9 luku

Maakunnan liikelaitos

52 §

Maakunnan liikelaitoksen asema ja tehtävät

Maakunta perustaa yhden tai useamman liikelaitoksen, jonka tehtävänä on tuottaa maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, muita sille erikseen säädettyjä palveluja ja maakunnan sille järjestämisvastuunsa perusteella osoittamia tehtäviä. Liikelaitos vastaa tuottamisvastuullaan olevien palvelujen edellyttämästä julkisen vallan käyttämisestä. Liikelaitoksen tehtävänä on myös antaa maakunnalle asiantuntija-apua maakunnalle kuuluvien tehtävien hoitamisessa. Maakunnan liikelaitoksen tehtävistä määrätään tarkemmin hallintosäännössä.
Maakunnan liikelaitos toimii maakunnan osana.

Valiokunnan mietintöluonnos

53 §

Maakunnan ja liikelaitoksen suhde

Maakuntavaltuusto päättää:

1) liikelaitokselle asetettavista toiminnan tavoitteista, palvelujärjestelmän yhteensovittamisesta sekä muista palvelujen tuotannon edellytyksistä ja velvoitteista;

2) liikelaitoksen velvoitteista hankkia palveluja muilta tuottajilta sekä hankittavia palveluja koskevista yleisistä edellytyksistä;

3) liikelaitokselle asetettavista talouden tavoitteista sekä laitoksen sitovista meno- ja tuloeristä;

4) liikelaitoksen johtokunnan jäsenten ja puheenjohtajien valitsemisesta ja erottamisesta sekä eron myöntämisestä heille;

5) liikelaitoksen investointisuunnitelmasta.

54 §

Liikelaitoksen johtokunnan tehtävät

Maakunnan liikelaitoksella on johtokunta, joka ohjaa ja valvoo laitoksen toimintaa. Johtokunta vastaa laitoksen hallinnon ja toiminnan sekä sisäisen valvonnan~~, sisäisen tarkastuksen~~ ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä. Lisäksi johtokunta huolehtii siitä, että laitos toimii maakunnan asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden mukaisesti.

Johtokunnan tehtävänä on:

1) päättää laitoksen toiminnan kehittämisestä maakuntavaltuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden rajoissa sekä seurata tavoitteiden saavuttamista ja raportoida niiden saavuttamisesta maakuntavaltuustolle;

2) hyväksyä laitoksen talousarvio ja -suunnitelma vuoden loppuun mennessä maakuntavaltuuston asettamien sitovien tavoitteiden ja meno- ja tuloerien mukaisesti;

3) laatia laitoksen tilinpäätös;

4) valita ja irtisanoa laitoksen johtaja sekä päättää johtajasopimuksesta;

5) päättää laitoksen investoinneista ja muista pitkävaikutteisista menoista maakunnan investointisuunnitelman mukaisesti;

6) päättää laitoksen nimen kirjoittamiseen oikeutetuista;

7) valvoa laitoksen etua ja, jollei hallintosäännössä toisin määrätä, edustaa maakuntaa ja käyttää sen puhevaltaa liikelaitoksen tehtäväalueella.

Liikelaitoksen johtokunnan muista tehtävistä määrätään hallintosäännössä.

55 §

Liikelaitoksen johtokunnan kokoonpano

Liikelaitoksen johtokunnan ja sen puheenjohtajiston valitsee maakuntavaltuusto. Johtokunnan jäsenten määrästä ja toimikaudesta määrätään hallintosäännössä. Johtokunnan, sen jäsenen ja puheenjohtajan erottamiseen sovelletaan, mitä 33 §:ssä säädetään luottamushenkilöiden erottamisesta kesken toimikauden. Johtokunnan sekä sen jäsenen ja puheenjohtajan erottamisen valmistelee maakuntahallitus.

Johtokunnan jäsenellä tulee olla riittävä talouden ja liiketoiminnan tai laitoksen toimialan johtamisen asiantuntemus, eikä hän saa olla maakunnan muun 29 §:ssä tarkoitetun toimielimen jäsen. Liikelaitoksen johtaja ei saa olla johtokunnan jäsen.

Johtokunnan jäsen ja johtaja eivät saa olla maakunnan tytäryhteisön hallituksen jäseniä.

Johtokunnan jäsenenä ei saa olla se, joka ei 62 §:n mukaan ole vaalikelpoinen maakuntahallitukseen.

56 §

Liikelaitoksen johtaja

Liikelaitoksella on johtaja, joka on virkasuhteessa maakuntaan. Johtaja voidaan valita joko toistaiseksi tai määräajaksi. Johtaja johtaa ja kehittää johtokunnan alaisena laitoksen toimintaa. Johtajalla tulee olla riittävä talouden ja liiketoiminnan tai laitoksen toimialan johtamisen asiantuntemus.

Johtajalla on oikeus käyttää puhevaltaa johtokunnan puolesta, jollei hallintosäännössä toisin määrätä.

Johtajan johtajasopimukseen sovelletaan, mitä 40 §:ssä säädetään johtajasopimuksesta. Johtaja voidaan irtisanoa tehtävästään tai siirtää hänet muihin tehtäviin, jos hän on menettänyt johtokunnan luottamuksen. Asiaa valmisteltaessa johtajalle on ilmoitettava, mihin luottamuksen menetys perustuu, ja varattava hänelle tilaisuus tulla kuulluksi. Päätös voidaan panna heti täytäntöön. Samalla johtaja voidaan vapauttaa tehtäviensä hoidosta.

57 §

Maakunnan liikelaitoksen talous

Maakunnan liikelaitoksen talouteen sovelletaan maakunnan taloutta koskevia säännöksiä kuitenkin siten, että:

1) liikelaitoksen talousarvio ja -suunnitelma laaditaan maakunnan talousarviosta ja -suunnitelmasta erillisenä osana;

2) liikelaitoksen kirjanpito on eriytettävä maakunnan kirjanpidossa;

3) liikelaitoksen toiminnasta laaditaan tilikaudelta erillistilinpäätös, joka annetaan tilintarkastajien tarkastettavaksi sekä saatetaan maakuntahallituksen käsiteltäväksi;

4) liikelaitoksen tilinpäätöksen allekirjoittavat johtokunnan jäsenet ja liikelaitoksen johtaja;

~~5) liikelaitoksen tilikauden tuloksesta voidaan tehdä investointivaraus enintään maakunnan ylijäämäerien määrään;~~

5) esityksen liikelaitoksen tilikauden tuloksen käsittelystä tekee johtokunta toimintakertomuksessa.

IV OSA

Valiokunnan mietintöluonnos

LUOTTAMUSHENKILÖT JA HENKILÖSTÖ

10 luku

Luottamushenkilöt

58 §

Maakunnan luottamushenkilöt

Maakunnan luottamushenkilöitä ovat valtuutetut ja varavaltuutetut, maakunnan toimielimiin valitut jäsenet sekä muut maakunnan luottamustoimiin valitut henkilöt. Tehtävänsä perusteella maakunnan toimielimen jäseneksi valittu maakunnan viranhaltija tai työntekijä ei kuitenkaan ole maakunnan luottamushenkilö.

Luottamushenkilön tulee edistää maakunnan ja sen asukkaiden etua sekä toimia luottamustehtävässään arvokkaasti tehtävän edellyttämällä tavalla.

Maakunnan valtion luottamustoimeen valitsemaan henkilöön sovelletaan, mitä maakunnan luottamushenkilöstä säädetään.

59 §

Suostumus luottamustoimeen ja ero luottamustoimesta

Luottamustoimeen voidaan valita vain henkilö, joka on suostunut ottamaan toimen vastaan. Valtuustoehdokkaaksi voidaan asettaa vain henkilö, joka on antanut kirjallisen suostumuksensa valtuutetun toimen vastaanottamiseen.

Luottamushenkilön ja henkilön, joka on ehdolla muuhun luottamustoimeen kuin valtuutetuksi, on maakuntavaltuuston tai asianomaisen toimielimen pyynnöstä esitettävä selvitys seikoista, joilla voi olla merkitystä hänen vaalikelpoisuutensa arvioinnissa.

Luottamustoimesta voi erota pätevästä syystä. Eron myöntämisestä päättää luottamushenkilön valinnut toimielin. Maakuntavaltuusto myöntää eron valtuutetulle ja varavaltuutetulle.

60 §

Yleinen vaalikelpoisuus

Vaalikelpoinen maakunnan luottamustoimeen on henkilö:

1) joka on kyseisen maakunnan asukas;

2) jolla on jossakin maakunnassa äänioikeus maakuntavaaleissa sinä vuonna, jona valtuutetut valitaan tai vaali muuhun luottamustoimeen toimitetaan; ja

3) jota ei ole julistettu vajaavaltaiseksi.

Valiokunnan mietintöluonnos

61 §

Vaalikelpoisuus maakuntavaltuustoon

Vaalikelpoinen maakuntavaltuustoon ei ole:

1) valtion virkamies, joka hoitaa välittömästi maakuntaa koskevia valvontatehtäviä;

2) maakunnan palveluksessa oleva henkilö, joka toimii maakuntahallituksen tai lautakunnan tehtäväalueen tai maakunnan liikelaitoksen johtavassa tehtävässä tai sellaiseen rinnastettavassa vastuullisessa tehtävässä;

3) maakunnan määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön palveluksessa oleva henkilö, joka asemaltaan voidaan rinnastaa 2 kohdassa tarkoitettuun maakunnan palveluksessa olevaan henkilöön;

4) henkilö, joka on hallituksen tai siihen rinnastettavan toimielimen jäsenenä taikka johtavassa ja vastuullisessa tehtävässä tai siihen rinnastettavassa asemassa maakunnan liikelaitoksessa tai sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tai muita maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavassa yhteisössä tai säätiössä.

Edellä 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu henkilö on kuitenkin vaalikelpoinen, jos hän yhteisön palvelutuotannon laajuuden perusteella rinnastuu asemaltaan ammatinharjoittajaan tai kyseessä on yksittäinen palvelutehtävä. (Uusi 2 mom.)

Edellä 1 momentissa tarkoitetussa palvelussuhteessa oleva on vaalikelpoinen valtuutetuksi, jos palvelussuhde päättyy ennen kuin valtuutettujen toimikausi alkaa.

62 §

Vaalikelpoisuus maakuntahallitukseen

Vaalikelpoinen maakuntahallitukseen on henkilö, joka on vaalikelpoinen maakuntavaltuustoon, ei kuitenkaan:

1) välittömästi maakuntahallituksen alaisena toimiva maakunnan palveluksessa oleva henkilö;

2) maakunnan määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön palveluksessa oleva henkilö, joka toimii 1 kohdassa tarkoitettuun tehtävään rinnastuvassa tehtävässä;

3) maakunnan palveluksessa oleva henkilö, joka lautakunnan esittelijänä tai muuten vastaa maakuntahallituksen käsiteltäviksi tulevien asioiden valmistelusta;

4) henkilö, joka on hallituksen tai siihen rinnastettavan toimielimen jäsenenä taikka johtavassa ja vastuullisessa tehtävässä tai siihen rinnastettavassa asemassa liiketoimintaa harjoittavassa yhteisössä tai säätiössä, jos kysymyksessä on sellainen yhteisö, jolle maakuntahallituksessa tavanomaisesti käsiteltävien asioiden ratkaisu on omiaan tuottamaan olennaista hyötyä tai vahinkoa.

Henkilöstön edunvalvonnasta asianomaisessa maakunnassa huolehtivan yhteisön hallituksen tai siihen rinnastettavan toimielimen puheenjohtaja ei ole vaalikelpoinen maakuntahallitukseen. Vaalikelpoinen ei myöskään ole henkilö, joka yhteisön neuvottelijana tai muussa vastaavassa ominaisuudessa vastaa edunvalvonnasta.

Enemmistön maakuntahallituksen jäsenistä on oltava muita kuin maakunnan tai maakunnan määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön palveluksessa olevia henkilöitä.

Valiokunnan mietintöluonnos

63 §

Vaalikelpoisuus muihin toimielimiin

Vaalikelpoinen lautakuntaan on henkilö, joka on vaalikelpoinen maakuntavaltuustoon, ei kuitenkaan:

1) asianomaisen lautakunnan tai liikelaitoksen johtokunnan alainen maakunnan palveluksessa oleva henkilö;

2) henkilö, joka on asianomaisen lautakunnan tehtäväalueella toimivan, maakunnan määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön palveluksessa;

3) henkilö, joka on asianomaisen lautakunnan tehtäväalueella sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tai muita maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavan yhteisön tai säätiön palveluksessa;

4) henkilö, joka on hallituksen tai siihen rinnastettavan toimielimen jäsenenä taikka johtavassa ja vastuullisessa tehtävässä tai siihen rinnastettavassa asemassa liiketoimintaa harjoittavassa yhteisössä, jos kysymyksessä on sellainen yhteisö, jolle asianomaisessa lautakunnassa tavanomaisesti käsiteltävien asioiden ratkaisu on omiaan tuottamaan olennaista hyötyä tai vahinkoa.

Pääasiallisesti henkilöstöasioita hoitavaan toimielimeen sovelletaan, mitä 62 §:n 2 momentissa säädetään.

Johtokuntaan ja toimikuntaan voidaan valita sellainenkin henkilö, joka ei ole vaalikelpoinen maakuntahallitukseen ja lautakuntaan tai joka ei ole kyseisen maakunnan asukas. Vaalikelpoisuudesta liikelaitoksen johtokuntaan säädetään 55 §:ssä.

64 §

Vaalikelpoisuus tarkastuslautakuntaan

Vaalikelpoinen tarkastuslautakuntaan ei ole:

1) maakuntahallituksen jäsen;

2) henkilö, joka on maakuntahallituksen tai liikelaitoksen johtokunnan jäsenen, maakuntajohtajan tai liikelaitoksen johtajan hallintolain (434/2003) esteellisyysperusteita koskevassa 28 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettu läheinen;

3) henkilö, joka on maakunnan tai maakunnan määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön palveluksessa;

4) henkilö, joka ei ole vaalikelpoinen maakuntahallitukseen.

65 §

Vaalikelpoisuus maakuntien yhteiseen toimielimeen

Maakuntien yhteisessä toimielimessä, josta säädetään 48 §:ssä, jäseninä voivat olla asianomaisten maakuntien vastaavaan toimielimeen vaalikelpoiset henkilöt.

Valiokunnan mietintöluonnos

66 §

Vaalikelpoisuuden menettäminen

Jos luottamushenkilö menettää vaalikelpoisuutensa, hänet valinnut toimielin toteaa luottamustoimen päättyneeksi. Valtuutetun osalta päätöksen tekee maakuntavaltuusto. Päätös pannaan täytäntöön heti.

Luottamushenkilö ei menetä vaalikelpoisuuttaan toimielimeen, jos hänet otetaan väliaikaisesti enintään kuuden kuukauden ajaksi 61—64 §:ssä tarkoitettuun palvelussuhteeseen. Palvelussuhteen kestäessä hän ei kuitenkaan saa hoitaa luottamustointaan.

67 §

Luottamustoimen hoitaminen

Luottamushenkilö pysyy toimessaan sen ajan, joksi hänet on valittu, ja sen jälkeenkin siihen saakka, kunnes toimeen on valittu toinen. Kesken toimikautta avoimeksi tulleeseen luottamustoimeen on valittava jäljellä olevaksi toimikaudeksi uusi luottamushenkilö.

Toimeen valitun luottamushenkilön on myös hoidettava tointaan siihen saakka, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu, jos:

1) luottamushenkilövaalista tehdään valitus;

2) eroa ei ole myönnetty; tai

3) maakuntahallitus on 83 §:n nojalla jättänyt maakuntavaltuuston vaalipäätöksen täytäntöön panematta.

68 §

Päätoimisen ja osa-aikaisen luottamushenkilön asema

Päätoimiseen ja osa-aikaiseen luottamustoimeen voidaan valita henkilö, joka on suostunut ottamaan toimen vastaan.

Päätoimisella luottamushenkilöllä on oikeus saada virka- tai työvapaata työstään päätoimisen luottamustoimen ajaksi. Jos päätoiminen luottamustoimi päättyy ennenaikaisesti vaalikelpoisuuden menettämisen tai erottamisen vuoksi, henkilöllä on oikeus keskeyttää virka- tai työvapaa ilmoittamalla keskeytyksestä työnantajalle vähintään kuukautta ennen työhön palaamistaan.

Osa-aikaisen luottamustoimen hoitamista varten tarvittavasta vapaasta luottamushenkilön on sovittava työnantajansa kanssa. Työnantaja ei voi ilman työhön liittyvää painavaa syytä kieltäytyä myöntämästä vapaata osa-aikaisen luottamustoimen hoitamista varten. Työnantajan on pyynnöstä annettava kirjallinen selvitys kieltäytymisensä perusteista.

Maakuntavaltuusto päättää päätoimiselle ja osa-aikaiselle luottamushenkilölle maksettavasta kuukausipalkasta ja korvauksista. Päätoimisella ja osa-aikaisella luottamushenkilöllä on oikeus saada vuosilomaa, sairauslomaa ja perhevapaata sekä työterveyshuollon palveluja samoin perustein kuin maakunnan viranhaltijalla. Mitä työtapaturma- ja ammattitautilaissa (459/2015) säädetään työnantajasta ja työntekijästä, sovelletaan maakuntaan sekä päätoimiseen ja osa-aikaiseen luottamushenkilöön.

Valiokunnan mietintöluonnos

69 §

Luottamushenkilön oikeus saada vapaata työstään luottamustoimen hoitamista varten

Maakunnan luottamushenkilöllä on oikeus saada vapaata työstään maakunnan toimielimen kokoukseen osallistumista varten. Työnantaja voi kuitenkin kieltäytyä antamasta vapaata, jos työnantaja ei ole saanut tietoa tarvittavasta vapaasta viimeistään 14 päivää ennen kokouspäivää ja työnantajalla on kieltäytymiselleen työhön liittyvä painava syy.

Maakunnan määräämän muun kuin 1 momentissa tarkoitetun luottamustoimen hoitamista varten sekä valtuustoryhmän kokoukseen osallistumista varten tarvittavasta vapaasta maakunnan luottamushenkilön on sovittava työnantajansa kanssa.

Luottamushenkilön on ilmoitettava toimielimen ja valtuustoryhmän kokousajankohdat ja maakunnan määräämät luottamustehtävät työnantajalleen viipymättä sen jälkeen, kun hän on saanut ne tietoonsa. Työnantajan on pyydettäessä annettava kirjallinen selvitys kieltäytymisensä perusteista.

70 §

Palkkiot ja korvaukset

Luottamushenkilölle maksetaan:

1) kokouspalkkiota;

2) korvausta ansionmenetyksestä ja kustannuksista, joita luottamustoimen vuoksi aiheutuu sijaisen palkkaamisesta, lastenhoidon järjestämisestä tai muusta vastaavasta syystä;

3) matkakustannusten korvausta ja päivärahaa.

Luottamushenkilölle voidaan myös maksaa palkkiota määräajalta sekä muita erillispalkkioita.

Maakunta voi luottamushenkilöltä saadun valtuutuksen perusteella periä tälle maksetusta palkkiosta tuloverolain (1535/1992) 31 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetun luottamushenkilömaksun, jonka maakunta tilittää puolueelle tai puolueyhdistykselle. Perittyjen luottamushenkilömaksujen määrä on ilmoitettava maakunnan tilinpäätöksessä.

71 §

Tietojensaantioikeus

Luottamushenkilöllä on oikeus saada maakunnan viranomaisilta tietoja, joita hän toimessaan pitää tarpeellisina ja jotka viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 6 ja 7 §:n mukaan eivät ole vielä julkisia, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu.

Luottamushenkilöllä on oikeus saada maakunnan konsernijohdolta konsernijohdon hallussa olevia maakunnan tytäryhteisöjen toimintaa koskevia tietoja, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu.

Valiokunnan mietintöluonnos

72 §

Sidonnaisuuksien ilmoittaminen

Tämän pykälän 2 momentissa tarkoitetun maakunnan luottamushenkilön ja viranhaltijan on tehtävä sidonnaisuusilmoitus johtotehtävistään ja luottamustoimistaan elinkeinotoimintaa harjoittavissa yrityksissä ja muissa yhteisöissä, merkittävästä varallisuudestaan sekä muistakin sidonnaisuuksista, joilla voi olla merkitystä luottamus- ja virkatehtävien hoitamisessa.

Velvollisuus ilmoittaa sidonnaisuuksista koskee maakuntahallituksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa ja maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) tarkoitettuja tehtäviä hoitavan toimielimen jäseniä, maakuntavaltuuston ja lautakunnan puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajia, maakuntajohtajaa, liikelaitoksen johtokunnan jäseniä ja johtajaa, toimialojen johtajia sekä maakuntahallituksen ja lautakunnan esittelijää. Ilmoitus on tehtävä kahden kuukauden kuluessa siitä, kun henkilö on tehtäväänsä valittu. Henkilön on myös ilmoitettava viivytyksettä sidonnaisuuksissa tapahtuneet muutokset.

Sidonnaisuusilmoitus tehdään tarkastuslautakunnalle, joka valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset maakuntavaltuuston tiedoksi. Tarkastuslautakunta voi tarvittaessa kehottaa ilmoitusvelvollista tekemään uuden ilmoituksen tai täydentämään jo tehtyä ilmoitusta.

Maakunnan on pidettävä sidonnaisuuksista rekisteriä yleisessä tietoverkossa, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvan luottamustoimen tai tehtävän päättyessä henkilöä koskevat tiedot on poistettava rekisteristä ja tietoverkosta.

73 §

Virheellinen menettely luottamustoimessa

Luottamushenkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen hoitaessaan tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Jos on syytä epäillä, että luottamushenkilö on toimessaan syyllistynyt virkarikokseen tai muuten menetellyt siinä velvollisuuksiensa vastaisesti, maakuntahallituksen on vaadittava asianomaiselta selitys sekä tarvittaessa ilmoitettava asiasta maakuntavaltuustolle. Asiasta on viipymättä tehtävä rikosilmoitus, jos kysymyksessä on ilmeinen virkarikos.

Maakuntavaltuusto voi tutkimuksen tai oikeudenkäynnin ajaksi pidättää luottamushenkilön toimestaan, jollei hän ole itse ilmoittanut vetäytyvänsä luottamustoimesta. Ennen maakuntavaltuuston kokousta voi pidättämisestä väliaikaisesti päättää maakuntavaltuuston puheenjohtaja. Pidättämispäätös voidaan panna täytäntöön heti.

Maakuntavaltuuston on luottamushenkilön toimessaan tekemäksi epäiltyä virkarikosta koskevan esitutkinnan tai oikeudenkäynnin ajaksi pidätettävä luottamushenkilö toimestaan, jos se on maakunnan päätöksenteon uskottavuuden ja luotettavuuden turvaamiseksi välttämätöntä ottaen huomioon epäillyn rikoksen vakavuus, mahdollinen toistuvuus ja muut seikat. Pidättämispäätös voidaan panna täytäntöön heti.

Maakunnan viranomaisella on valmistellessaan 3 tai 4 momentin mukaista päätöstä oikeus saada esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 6 §:n mukainen ilmoitus esitutkinnan aloittamisesta luottamushenkilön tekemäksi epäillystä virkarikoksesta.

Valiokunnan mietintöluonnos

74 §

Rikollinen menettely luottamustoimen ulkopuolella

Jos luottamushenkilö on asetettu syytteeseen rikoksesta, jonka laatu tai tekotapa osoittaa, ettei hän voi toimia luottamustehtävässään sen edellyttämällä tavalla, maakuntavaltuusto voi oikeudenkäynnin ajaksi pidättää hänet toimestaan. Pidättämispäätös voidaan panna täytäntöön heti.

Jos luottamushenkilö vaalin toimittamisen jälkeen on lainvoimaisella tuomiolla tuomittu vankeuteen vähintään kuudeksi kuukaudeksi, maakuntavaltuusto voi erottaa hänet luottamustoimestaan. Päätös pannaan täytäntöön heti.

11 luku

Henkilöstö

75 §

Maakunnan henkilöstö

Maakunnan palveluksessa oleva henkilöstö on virkasuhteessa tai työsopimussuhteessa maakuntaan. Virkasuhteesta ja työsopimussuhteesta sekä virka- ja työehtosopimuksista maakunnissa säädetään erikseen.

Tehtävää, jossa käytetään julkista valtaa, hoidetaan virkasuhteessa. Tällaista tehtävää varten perustetaan virka. Perustellusta syystä henkilö voidaan kuitenkin ottaa tällaiseen tehtävään virkasuhteeseen myös ilman, että tehtävää varten on perustettu virka.

76 §

Viran perustaminen ja lakkauttaminen

Viran perustamisesta ja lakkauttamisesta päättää maakuntavaltuusto tai maakunnan hallintosäännössä määrätty muu toimielin.

Kun virka, jossa ei käytetä julkista valtaa, tulee avoimeksi, se lakkautetaan.

77 §

Viran muuttaminen työsuhteiseksi

Jos viran tehtäviin ei kuulu julkisen vallan käyttöä ja työnantaja on tarjonnut viranhaltijalle työsuhteista tehtävää vähintään entisillä palvelussuhteen ehdoilla sekä antanut viranhaltijalle työsopimuslain (55/2001) 2 luvun 4 §:ssä tarkoitetun kirjallisen selvityksen työnteon keskeisistä ehdoista, työnantaja voi päättää, että virkasuhde muutetaan työsopimussuhteeksi. Virkasuhde muuttuu tässä pykälässä tarkoitetun työnantajan tarjouksen mukaiseksi työsopimussuhteeksi päätöksen tultua lainvoimaiseksi.

Valiokunnan mietintöluonnos

12 luku

Päätöksenteko- ja hallintomenettely

78 §

Hallintosääntö

Hallintosäännössä annetaan tarpeelliset määräykset ainakin:
1) hallinnon ja toiminnan järjestämiseen liittyvistä seuraavista asioista:
a) toimielimistä ja johtamisesta;
b) maakuntahallituksen puheenjohtajan tehtävistä;
c) henkilöstöorganisaatiosta;
d) taloudenhoidosta;
e) hallinnon ja talouden tarkastuksesta;
f) sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta;
g) palvelujen tuottamista ja viranomaispäätöksiä koskevan toimivallan käytön järjestämisestä maakunnassa ja liikelaitoksessa;
h) maakunnan ohjauksen ja valvonnan toteuttamisesta maakunnan järjestämisvastuulla olevia palveluita tuottavissa yhteisöissä ja säätiöissä.
2) päätöksenteko- ja hallintomenettelyyn liittyvistä seuraavista asioista:
a) toimivallan siirtämisestä;
b) toimielinten kokoontumisesta;
c) varajäsenten kutsumisesta;
d) toimielimen puheenjohtajan tehtävistä;
e) kokouksen tilapäisestä puheenjohtajasta;
f) maakuntahallituksen edustajan ja maakuntajohtajan läsnäolosta ja puheoikeudesta muiden toimielinten kokouksissa;
g) muiden kuin jäsenten läsnäolosta ja puheoikeudesta toimielinten kokouksissa;
h) toimielinten päätöksentekotavoista sekä siitä, miten maakunta huolehtii, että sähköiseen kokoukseen ja sähköiseen päätöksentekomenettelyyn osallistumiseen tarvittavat tekniset välineet ja yhteydet ovat käytettävissä;
i) esittelystä;
j) pöytäkirjan laatimisesta, tarkastamisesta ja tiedoksi antamisesta;
k) asiakirjojen allekirjoittamisesta;
l) asiakirjahallinnon järjestämisestä;
m) asiakirjoista tai tiedon antamisesta perittävistä maksuista;
n) 24 §:ssä tarkoitetun aloitteen käsittelystä ja aloitteen tekijälle annettavista tiedoista;
o) viestinnän periaatteista;
p) menettelystä otettaessa asia ylemmän toimielimen käsiteltäväksi.
3) maakuntavaltuuston toimintaan liittyvistä seuraavista asioista:
a) maakuntavaltuuston kokousmenettelystä;
b) varavaltuutetun kutsumisesta valtuutetun tilalle;
c) valtuutetun aloitteen käsittelystä;
d) valtuutettujen valtuustotyöskentelyä varten muodostamista valtuustoryhmistä;
e) kokouksiin osallistumisesta ja kokouskutsun lähettämisestä sähköisesti;

f) valtuutettujen puheenvuorojen pituudesta yksittäisissä asioissa, jos ne ovat tarpeen kokouksen kulun turvaamiseksi.

Hallintosäännössä annetaan tarpeelliset määräykset, joilla turvataan kielilaissa (423/2003) ja muualla laissa säädettyjen kielellisten oikeuksien toteutuminen maakunnan hallinnossa.

79 §

Toimivallan siirtäminen

Maakuntavaltuusto voi hallintosäännössä siirtää toimivaltaansa maakunnan muille toimielimille, luottamushenkilöille ja viranhaltijoille. Toimivaltaa ei kuitenkaan saa siirtää asioissa, joista maakuntavaltuuston on tässä tai muussa laissa olevan säännöksen mukaan päätettävä.

Maakuntavaltuusto voi hallintosäännössä antaa maakunnan muulle 1 momentissa tarkoitetulle viranomaiselle oikeuden siirtää sille siirrettyä toimivaltaa edelleen. Näin siirrettyä toimivaltaa ei voida enää siirtää edelleen.

Maakuntavaltuuston on, jos siitä laissa erikseen säädetään, annettava maakunnan viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttäminen hallintosäännössä maakunnan viranhaltijalle:

1) laissa tai asetuksessa säädetyissä lupa-, ilmoitus-, valvonta- tai toimitusmenettelyä koskevissa asioissa;

2) yksilöön kohdistuvissa sosiaali- ja terveydenhuollon asioissa;

3) muissa laissa erikseen säädetyissä tehtävissä.

80 § (Uusi)

Asian ottaminen ylemmän toimielimen käsiteltäväksi

Maakuntahallitus, maakuntahallituksen puheenjohtaja, maakuntajohtaja ja hallintosäännössä määrätty maakunnan viranhaltija voivat ottaa maakuntahallituksen käsiteltäväksi asian, joka on tämän lain nojalla siirretty maakuntahallituksen alaisen viranomaisen tai maakuntahallituksen jaoston toimivaltaan ja jossa asianomainen viranomainen on tehnyt päätöksen. Oikeutta siirtää asia maakuntahallituksen käsiteltäväksi ei ole kuitenkaan asiassa, joka on lain nojalla siirretty liikelaitoksen toimivaltaan.

Maakunnan liikelaitoksen johtokunta, sen puheenjohtaja tai hallintosäännössä määrätty maakunnan liikelaitoksen alainen viranhaltija voivat ottaa liikelaitoksen johtokunnan käsiteltäväksi asian, joka on tämän lain nojalla siirretty liikelaitoksen johtokunnan alaisen viranomaisen toimivaltaan ja jossa asianomainen viranomainen on tehnyt päätöksen.

Asia on otettava ylemmän toimielimen käsiteltäväksi sen ajan kuluessa, jossa 135 §:ssä tarkoitettu oikaisuvaatimus päätöksestä on tehtävä.

Ylemmän toimielimen käsiteltäväksi ei kuitenkaan saa ottaa 79 §:n 3 momentissa tarkoitettuja lain nojalla viranhaltijalle säädettyjä asioita.

Valiokunnan mietintöluonnos

81 §

Valtuustoasioiden valmistelu

Maakuntahallituksen on valmisteltava maakuntavaltuustossa käsiteltävät asiat lukuun ottamatta asioita, jotka koskevat maakuntavaltuuston toiminnan sisäistä järjestelyä tai jotka 34 §:ssä tarkoitettu tilapäinen valiokunta tai 107 §:ssä tarkoitettu tarkastuslautakunta on valmistellut.

82 §

Maakuntavaltuuston kokoontuminen

Maakuntavaltuusto kokoontuu päättäminään aikoina ja myös silloin, kun maakuntavaltuuston puheenjohtaja katsoo sen tarpeelliseksi.

Maakuntavaltuusto on kutsuttava koolle myös maakuntahallituksen tai vähintään neljäsosan valtuutetuista sitä pyytäessä ilmoittamansa asian käsittelyä varten. Tällainen asia on valmisteltava kiireellisesti.

Maakuntavaltuuston kutsuu koolle puheenjohtaja. Kokouskutsun maakuntavaltuuston ensimmäiseen kokoukseen antaa maakuntahallituksen puheenjohtaja, ja kokouksen avaa iältään vanhin läsnä oleva valtuutettu, joka johtaa puhetta, kunnes maakuntavaltuuston puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat on valittu. Kutsussa on ilmoitettava käsiteltävät asiat.

Kokouskutsu on lähetettävä vähintään neljä päivää ennen kokousta. Samassa ajassa on kokouksesta tiedotettava yleisessä tietoverkossa. Kokouskutsu voidaan lähettää sähköisesti, jos maakunta huolehtii, että tähän tarvittavat tekniset välineet ja yhteydet ovat käytettävissä.

83 §

Maakuntavaltuustossa käsiteltävät asiat

Maakuntavaltuusto voi käsitellä asian, joka on mainittu kokouskutsussa ja joka on valmisteltu 81 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Jos asia on kiireellinen, maakuntavaltuusto voi päättää ottaa asian käsiteltäväkseen, vaikka sitä ei ole mainittu kokouskutsussa. Jos asiaa ei ole valmisteltu, päätös asian ottamisesta käsiteltäväksi on tehtävä yksimielisesti.

84 §

Maakuntavaltuuston päätösten laillisuuden valvonta

Jos maakuntahallitus katsoo, että maakuntavaltuuston päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä, maakuntavaltuusto on ylittänyt toimivaltansa tai päätös on muuten lainvastainen, maakuntahallituksen on jätettävä päätös täytäntöön panematta. Asia on viipymättä saatettava maakuntavaltuuston uudelleen käsiteltäväksi.

Valiokunnan mietintöluonnos

85 §

Esteellisyys

Valtuutettu on maakuntavaltuustossa esteellinen käsittelemään asiaa, joka koskee henkilökohtaisesti häntä tai hänen hallintolain 28 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua läheistään. Edellä 61 §:n 2 momentissa tarkoitettu henkilö on lisäksi maakuntavaltuustossa esteellinen käsittelemään asiaa, jonka ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa mainitussa momentissa tarkoitetulle yhteisölle. Jos valtuutettu ottaa osaa asian käsittelyyn muussa toimielimessä, häneen sovelletaan, mitä kyseisen toimielimen jäsenen esteellisyydestä säädetään.

Muun luottamushenkilön, tilintarkastajan sekä maakunnan viranhaltijan ja työntekijän esteellisyydestä säädetään hallintolain 27—30 §:ssä.

Hallintolain 28 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu palvelussuhde maakuntaan ei kuitenkaan tee luottamushenkilöä, viranhaltijaa eikä työntekijää esteelliseksi asiassa, jossa maakunta on asianosainen. Jos luottamushenkilö on palvelussuhteensa perusteella esitellyt tai muuten vastaavalla tavalla käsitellyt asiaa, hän on kuitenkin esteellinen.

Esteellisen henkilön on ilmoitettava esteellisyydestään. Henkilön on lisäksi toimielimen pyynnöstä esitettävä selvitys seikoista, joilla voi olla merkitystä hänen esteellisyytensä arvioinnissa.

86 §

Toimielimen päätöksentekotavat

Toimielimelle kuuluvista asioista voidaan päättää varsinaisessa kokouksessa, sähköisessä toimintaympäristössä tapahtuvassa kokouksessa (*sähköinen kokous*) tai sähköisesti ennen kokousta (*sähköinen päätöksentekomenettely*).

Sähköisessä kokouksessa ja sähköisessä päätöksentekomenettelyssä maakunnan tulee huolehtia tietoturvallisuudesta ja siitä, etteivät salassa pidettävät tiedot ole ulkopuolisen saatavissa.

87 §

Sähköinen kokous

Sähköisen kokouksen edellytyksenä on, että läsnä oleviksi todetut ovat keskenään yhdenvertaisessa näkö- ja ääniyhteydessä.

88 §

Sähköinen päätöksentekomenettely

Maakuntavaltuuston ja muiden toimielinten julkisia kokouksia lukuun ottamatta toimielimen päätöksenteko voi tapahtua suljetussa sähköisessä päätöksentekomenettelyssä.

Käsiteltävät asiat tulee yksilöidä kokouskutsussa ja mainita, mihin mennessä asia voidaan käsitellä sähköisessä päätöksentekomenettelyssä. Asia on käsitelty, kun kaikki toimielimen jäsenet ovat ilmaisseet kantansa asiaan ja käsittelyn määräaika on päättynyt. Asia siirtyy kokouksen käsiteltäväksi, jos yksikin jäsen sitä vaatii tai on jättänyt kantansa ilmaisematta.

Sähköisessä päätöksentekomenettelyssä tehtyjä päätöksiä koskeva pöytäkirja voidaan tarkastaa ennen kokousta.

89 §

Kokouksen julkisuus

Maakuntavaltuuston kokoukset ovat julkisia, jollei kokouksessa käsitellä asiaa tai asiakirjaa, joka on lailla säädetty salassa pidettäväksi tai jollei maakuntavaltuusto muuten painavan syyn vuoksi jossakin asiassa toisin päätä.

Maakuntavaltuuston suljetussa kokouksessa esitetyt ja siinä käydystä keskustelusta laaditut asiakirjat ovat salassa pidettäviä, jos niin laissa säädetään.

Muun toimielimen kuin maakuntavaltuuston kokoukset ovat julkisia vain, jos toimielin niin päättää eikä kokouksessa käsitellä asiaa tai asiakirjaa, joka on lailla säädetty salassa pidettäväksi.

Yleisöllä on oltava mahdollisuus seurata toimielimen julkista kokousta myös siltä osin kuin kokoukseen osallistutaan sähköisesti.

90 §

Kokouksen johtaminen ja puheenvuorot

Puheenjohtaja johtaa asioiden käsittelyä ja pitää huolta järjestyksestä toimielimen kokouksessa. Jos kokouksessa läsnä oleva henkilö käytöksellään häiritsee kokouksen kulkua, puheenjohtajan tulee kehottaa häntä käyttäytymään asianmukaisesti. Jos kehotusta ei noudateta, puheenjohtaja voi määrätä henkilön poistumaan. Jos syntyy epäjärjestys, puheenjohtajan on keskeytettävä tai lopetettava kokous.

Toimielimen jäsenellä on puheoikeus käsiteltävänä olevassa asiassa. Jäsenen on puheessaan pysyttävä asiassa. Jos puhuja poikkeaa asiasta, puheenjohtajan on kehotettava häntä palaamaan asiaan. Jos puhuja ei noudata kehotusta, puheenjohtaja voi kieltää häntä jatkamasta puhetta. Jos puhuja ilmeisen tarpeettomasti pitkittää puhettaan, puheenjohtaja voi asiasta huomautettuaan kieltää häntä jatkamasta puhettaan.

91 §

Päätösvaltaisuus

Maakuntavaltuusto on päätösvaltainen, kun vähintään kaksi kolmasosaa valtuutetuista on läsnä.

Muu toimielin kuin maakuntavaltuusto on päätösvaltainen, kun enemmän kuin puolet jäsenistä on läsnä.

Läsnä oleviksi katsotaan myös toimielimen jäsenet, jotka osallistuvat kokoukseen sähköisesti.

92 §

Äänestys

Jos toimielin on asiasta yksimielinen tai vastaehdotusta ei ole kannatettu, puheenjohtaja toteaa päätöksen. Muussa tapauksessa puheenjohtaja toteaa ehdotukset, joita ei kannatuksen puuttuessa oteta äänestettäviksi, ja ehdotukset, joista äänestetään. Puheenjohtaja saattaa toimielimen hyväksyttäväksi äänestystavan ja, jos äänestyksiä on toimitettava useampia, äänestysjärjestyksen sekä tekee äänestysesityksen siten, että vastaus "jaa" tai "ei" ilmaisee kannanoton ehdotukseen.

Äänestys toimitetaan avoimesti. Päätökseksi tulee ehdotus, joka on saanut eniten ääniä, tai äänten mennessä tasan ehdotus, jota puheenjohtaja on äänestänyt.

93 §

Vaali

Vaalissa tulevat valituiksi se henkilö tai ne henkilöt, jotka ovat saaneet eniten ääniä.

Luottamushenkilöiden vaali toimitetaan suhteellisena, jos sitä vaatii läsnä olevista toimielimen jäsenistä vähintään määrä, joka saadaan jakamalla läsnä olevien lukumäärä valittavien lukumäärällä lisättynä yhdellä. Jos osamääräksi tulee murtoluku, se korotetaan lähinnä ylempään kokonaislukuun.

Varajäsenet valitaan samassa vaalissa kuin varsinaiset jäsenet. Jos varajäsenet ovat henkilökohtaisia, ehdokkaat on hyväksyttävä ennen vaalia ja ehdokkaana tulee olla sekä varsinainen jäsen että tämän varajäsen. Jos varajäsenet eivät ole henkilökohtaisia, valituiksi tulevat varsinaisiksi jäseniksi valittujen jälkeen seuraavaksi eniten ääniä tai korkeimmat vertausluvut saaneet ehdokkaat.

Suhteellista vaalia toimitettaessa sovelletaan, mitä maakuntavaaleista vaalilaissa säädetään. Lisäksi maakuntavaltuusto voi antaa määräyksiä vaalin toimittamisesta. Suhteellinen vaali ja vaadittaessa myös enemmistövaali on toimitettava suljetuin lipuin. Äänten mennessä tasan ratkaisee arpa.

Vaali voidaan toimittaa suljetuin lipuin sähköisessä kokouksessa vain, jos vaalisalaisuus on turvattu.

94 §

Eriävä mielipide

Päätöksentekoon osallistuneella, jos hän on tehnyt vastaehdotuksen tai äänestänyt päätöstä vastaan, sekä asian esittelijällä, jos päätös poikkeaa päätösehdotuksesta, on oikeus ilmoittaa päätöksestä eriävä mielipide. Ilmoitus on tehtävä heti, kun päätös on tehty. Ennen pöytäkirjan tarkastamista esitetyt kirjalliset perustelut liitetään pöytäkirjaan.

Päätöstä vastaan äänestänyt tai eriävän mielipiteen ilmoittanut ei ole vastuussa päätöksestä. Esittelijä on vastuussa hänen esittelystään tehdystä päätöksestä, jollei hän ole ilmoittanut eriävää mielipidettä.

Valiokunnan mietintöluonnos

95 §

Pöytäkirja

Toimielimen päätöksistä pidetään pöytäkirjaa.

Luottamushenkilön ja viranhaltijan päätöksistä pidetään pöytäkirjaa, jollei se päätöksen luonteen johdosta ole tarpeetonta.

96 §

Maakunnan ilmoitukset

Maakunnan ilmoitukset saatetaan tiedoksi julkaisemalla ne yleisessä tietoverkossa, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu, sekä tarpeen vaatiessa muulla maakunnan päättämällä tavalla.

Ilmoitusten on oltava yleisessä tietoverkossa 14 vuorokautta, jollei asian luonteesta muuta johdu. Ilmoituksen sisältämät henkilötiedot on poistettava tietoverkosta edellä mainitun ajan kuluttua.

97 §

Tietojen saatavuus yleisessä tietoverkossa

Maakunnan järjestämiä palveluja sekä maakunnan toimintaa koskevat keskeiset tiedot on julkaistava yleisessä tietoverkossa. Yleisessä tietoverkossa on oltava saatavilla ainakin seuraavat tiedot:

1) maakuntastrategia;
2) hallintosääntö;
3) talousarvio ja -suunnitelma;
4) tilinpäätös;
5) tarkastuslautakunnan arviointikertomus;
6) tilintarkastuskertomus;
7) maakuntien yhteistoimintaa koskevat sopimukset;
8) konserniohje;
9) luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden sidonnaisuusilmoitukset;
10) luottamushenkilöiden palkkioiden ja korvausten perusteet;
11) palveluista perittävät maksut;
12) tiedot maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavan liikelaitoksen sekä maakunnan tytäryhteisöjen toiminnasta, taloudesta, henkilöstöstä ja palveluista;
13) tiedot maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavien yritysten, yhteisöjen ja säätiöiden palveluista sekä maakunnan asukkaiden ja palvelujen käyttäjien osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien toteuttamisesta.

13 luku

Talous

98 §

Talousarvio ja -suunnitelma

Maakuntavaltuuston on kunkin vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä maakunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon maakuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä maakuntavaltuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että maakunnan toiminnan ja investointien rahavirta on tasapainossa tai ylijäämäinen viimeistään talousarviovuotta seuraavan vuoden päättyessä.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään maakunnan ja maakuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Tavoitteiden on toteutettava maakuntastrategiaa.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Rahoitustarvetta ei saa kattaa pitkäaikaisella lainalla. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Investointiosasta on ilmettävä maakunnan investointien lisäksi maakuntakonsernin toiminnallisesti ja taloudellisesti merkittävimmät investoinnit. Investointisuunnitelman laadinnassa on muutoin otettava huomioon, mitä 12 §:ssä säädetään investointien ohjaamisesta.

Maakunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.

99 §

Kirjanpito

Maakunnan kirjanpitovelvollisuuteen, kirjanpitoon ja tilinpäätökseen sovelletaan sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, kirjanpitolakia. Maakunnan tilinpäätöksen laadinnassa ei kuitenkaan sovelleta kirjanpitolain 4 luvun 5 §:n 2 ja 3 momenttia, 5 luvun 2 a, 2 b, 4, 5 b ja 17 §:ää eikä 7 a lukua.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset maakunnan tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta, tilinpäätöksen liitetiedoista, tuloslaskelmasta, rahoituslaskelmasta, taseesta, konsernitilinpäätöksestä ja sen liitetiedoista, osavuositilinpäätöksestä, laskenta- ja tilijärjestelmästä sekä palvelukohtaisista kustannustiedoista.

Kirjanpitolautakunnan maakunta- ja kuntajaosto antaa ohjeita ja lausuntoja sen lisäksi, mitä kirjanpitolain 8 luvun 1 §:ssä säädetään, myös tämän lain 99—102 §:n ja 2 momentin nojalla annetun asetuksen soveltamisesta.

Valiokunnan mietintöluonnos

100 §

Tilinpäätös

Maakunnan tilikausi on kalenterivuosi. Maakuntahallituksen on laadittava tilikaudelta tilinpäätös tilikautta seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä ja annettava se tilintarkastajien tarkastettavaksi. Tilintarkastajien on tarkastettava tilinpäätös toukokuun loppuun mennessä. Maakuntahallituksen on saatettava tilinpäätös tilintarkastuksen jälkeen maakuntavaltuuston käsiteltäväksi. Maakuntavaltuuston on käsiteltävä tilinpäätös kesäkuun loppuun mennessä.

Tilinpäätökseen kuuluvat tase, tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja niiden liitteenä olevat tiedot sekä talousarvion toteutumisvertailu ja toimintakertomus.

Tilinpäätöksen tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot maakunnan tuloksesta, taloudellisesta asemasta, rahoituksesta sekä toiminnasta. Tätä varten tarpeelliset lisätiedot on ilmoitettava liitetiedoissa.

Tilinpäätöksen allekirjoittavat maakuntahallituksen jäsenet sekä maakuntajohtaja.

101 §

Konsernitilinpäätös

Maakunnan, joka tytäryhteisöineen muodostaa konsernin, tulee laatia ja sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätös. Konsernitilinpäätös tulee laatia samalta päivältä kuin maakunnan tilinpäätös.

Konsernitilinpäätös laaditaan konserniyhteisöjen taseiden ja tuloslaskelmien sekä niiden liitetietojen yhdistelmänä. Konsernitilinpäätökseen sisällytetään lisäksi konsernin rahoituslaskelma, jossa annetaan selvitys konsernin varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana.

102 §

Toimintakertomus

Toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys maakuntavaltuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumisesta maakunnassa ja maakuntakonsernissa. Toimintakertomuksessa on myös annettava tietoja sellaisista maakunnan ja konsernin talouteen liittyvistä olennaisista asioista, jotka eivät käy ilmi maakunnan tai konsernin taseesta, tuloslaskelmasta tai rahoituslaskelmasta. Tällaisia asioita ovat ainakin arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä sekä tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä.

Toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys talouden tasapainotuksen toteutumisesta tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyydestä talouden tasapainottamiseksi.

Maakuntahallituksen on toimintakertomuksessa tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä.

Valiokunnan mietintöluonnos

103 §

Tytäryhteisön tiedonantovelvollisuus

Maakunnan tytäryhteisön on annettava maakuntahallitukselle konsernin taloudellisen aseman arvioimiseen ja sen toiminnan tuloksen laskemiseen tarvittavat tiedot.

104 §

Maakunnan arviointimenettely

Valtiovarainministeriö käynnistää 105 §:ssä tai sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 20 §:ssä tarkoitettujen edellytysten täyttyessä arviointimenettelyn, jossa valtio ja maakunta arvioivat maakunnan taloudellisia sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämiseen liittyviä edellytyksiä selvitä tehtävistään (*maakunnan arviointimenettely*).

Maakunnan arviointimenettely käynnistetään valtiovarainministeriön päätöksellä. Arviointimenettelyä varten asetetaan arviointiryhmä, jonka jäsenet nimeävät valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja maakunta. Valtiovarainministeriö nimeää maakuntaa kuultuaan ryhmän puheenjohtajaksi maakunnasta ja ministeriöistä riippumattoman henkilön.

Arviointiryhmä tekee ehdotuksen maakunnan talouden tervehdyttämiseksi sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisen edellytysten turvaamiseksi tarvittavista toimista. Maakuntavaltuuston on käsiteltävä arviointiryhmän toimenpide-ehdotukset ja saatettava niitä koskeva päätös valtiovarainministeriön tietoon mahdollisia jatkotoimenpiteitä varten.

Valtiovarainministeriö päättää arviointiryhmän toimenpide-ehdotusten ja maakuntavaltuuston päätösten perusteella maakuntajakolaissa tarkoitetun maakuntajakoselvittäjän asettamisesta selvittämään maakuntajaon muuttamista.

105 §

Maakunnan talouteen liittyvät arviointimenettelyn edellytykset

Valtiovarainministeriö voi käynnistää maakunnan arviointimenettelyn, jos:

1) maakuntakonsernin vuosikate on ilman maakuntien rahoituksesta annetun lain (/) 7 ja 8 §:n perusteella myönnettyä lisärahoitusta ja valtionavustusta kaksi tilikautta peräkkäin negatiivinen;

2) maakuntakonsernin toiminnan ja investointien rahavirta on negatiivinen kaksi tilikautta peräkkäin;

3) maakuntakonsernin lainanhoitokatteen tunnusluku on kaksi tilikautta peräkkäin alle yksi; tai

4) maakunnalle on myönnetty yhtenä vuotena maakunnan hakemuksesta tai valtion aloitteesta kahtena perättäisenä vuotena maakuntien rahoituksesta annetun lain 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua lisärahoitusta.

Vuodesta 2026 lukien valtiovarainministeriön on kuitenkin käynnistettävä maakunnan arviointimenettely, jos maakunnalle on myönnetty 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu avustus.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu lainanhoitokate lasketaan kaavalla, jossa tuloslaskelman vuosikatteeseen lisätään korkokulut ja saatu summa jaetaan vuosittaisten korkokulujen ja lainanlyhennysten summalla.

Edellä tarkoitettujen tunnuslukujen raja-arvot lasketaan vuosittain Valtiokonttorin ylläpitämistä tiedoista. Tunnuslukujen laskentaperusteina käytetään Valtionkonttorin käyttämiä laskentaperusteita.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja maakunnan arviointimenettelyn edellytyksiä arvioidaan ensimmäisen kerran vuosien 2023 ja 2024 tilinpäätösten perusteella.

106 §

Maakunnan viranomaisen toimivalta arviointimenettelyn aikana

Sen jälkeen, kun valtiovarainministeriö on päättänyt maakunnan arviointimenettelyn käynnistämisestä, siihen saakka kunnes 104 §:n 4 momentissa tarkoitettu maakuntajakoselvittäjä on päätetty jättää asettamatta tai maakuntajakoselvittäjän tekemästä esityksestä on tehty päätös, maakunnan viranomainen saa tehdä päätöksen, jolla olisi merkittäviä, pitkäaikaisia vaikutuksia maakunnan talouteen tai joka olisi 104 §:ssä tarkoitetun arviointiryhmän toimenpide-ehdotusten vastainen, vain jollei päätöstä välttämättömistä syistä ja asian kiireellisyyden vuoksi voida lykätä.

14 luku

Hallinnon ja talouden tarkastus

107 §

Tarkastuslautakunta

Maakuntavaltuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten. Lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla valtuutettuja.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on:

1) valmistella maakuntavaltuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;

2) arvioida, ovatko maakuntavaltuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet maakunnassa ja maakuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;

3) arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä taloussuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden riittävyyttä talouden tasapainotuksen kannalta;

4) huolehtia maakunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;

5) valvoa 72 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset maakuntavaltuuston tiedoksi;

6) valmistella maakuntahallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Maakuntahallitus voi poiketa tarkastuslautakunnan esityksestä lautakuntaa koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi ja talousarvioksi maakunnan hallintosäännön ja talousarvioesityksen yhteensovittamiseen liittyvästä perustellusta syystä.

Tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa maakuntavaltuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään

maakuntavaltuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Lautakunta voi antaa maakuntavaltuustolle muitakin tarpeellisina pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista.

Maakuntahallitus antaa maakuntavaltuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta.

108 §

Tilintarkastus

Maakuntavaltuusto valitsee hallinnon ja talouden tarkastamista varten tilintarkastusyhteisön, jonka on määrättävä vastuunalaiseksi tilintarkastajaksi JHT-tilintarkastaja. Tilintarkastajaan sovelletaan hänen hoitaessaan tämän lain mukaisia tehtäviä rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Tilintarkastajan vahingonkorvausvelvollisuudesta säädetään julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuksesta annetussa laissa.

Maakunnan tytäryhteisön tilintarkastajaksi on valittava maakunnan tilintarkastusyhteisö, jollei tästä poikkeamiseen ole perusteltua tarkastuksen järjestämiseen liittyvää syytä.

Tilintarkastusyhteisö voidaan valita kerrallaan enintään kuuden tilikauden hallinnon ja talouden tarkastamista varten.

Tilintarkastusyhteisöllä ja sen määräämällä vastuunalaisella tilintarkastajalla on oltava edellytykset riippumattoman ja riittävän laajan tilintarkastuksen toimittamiseen. Jos edellytykset riippumattomaan tarkastukseen puuttuvat, tilintarkastajan on kieltäydyttävä vastaanottamasta tehtävää tai luovuttava siitä.

Tilintarkastajana ei saa toimia henkilö, joka 64 §:n mukaan ei ole vaalikelpoinen tarkastuslautakuntaan.

109 §

Tilintarkastajan tehtävät

Tilintarkastajan on toukokuun loppuun mennessä tarkastettava julkishallinnon hyvän tilintarkastustavan mukaisesti kunkin tilikauden hallinto, kirjanpito ja tilinpäätös. Tilintarkastajan on tarkastettava:

1) onko maakunnan hallintoa hoidettu lain ja maakuntavaltuuston päätösten mukaisesti;

2) antavatko maakunnan tilinpäätös ja siihen kuuluva konsernitilinpäätös sekä toimintakertomus tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot maakunnan tuloksesta, taloudellisesta asemasta, rahoituksesta ja toiminnasta;

3) ovatko maakunnan rahoituksen perusteista ~~ja käytöstä~~ annetut tiedot oikeita;

4) onko maakunnan sisäinen valvonta ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti.

~~5) ovatko tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen tiedot ristiriidattomia.~~

Tilintarkastaja noudattaa maakuntavaltuuston ja tarkastuslautakunnan antamia ohjeita, jollei-vät ne ole ristiriidassa lain, hallintosäännön tai hyvän tilintarkastustavan kanssa.

Havaitsemistaan olennaisista epäkohdista tilintarkastajan on ilmoitettava viipymättä maakuntahallitukselle annettavassa tilintarkastuspöytäkirjassa. Tilintarkastuspöytäkirja annetaan tiedoksi tarkastuslautakunnalle.

Valiokunnan mietintöluonnos

110 §

Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastusoikeus

Valtiontalouden tarkastusvirastolla on oikeus tarkastaa maakunnan ja sen sekä maakuntien yhteisessä määräysvallassa olevien yhteisöjen toiminnan ja taloudenhoidon laillisuutta, tarkoituksenmukaisuutta ja tuloksellisuutta noudattaen, mitä valtiontalouden tarkastusvirastosta annetussa laissa (676/2000) säädetään.

111 §

Tarkastuslautakunnan ja tilintarkastajan tietojensaantioikeus

Tarkastuslautakunnalla on salassapitoa koskevien säännösten estämättä oikeus saada maakunnan viranomaisilta tiedot ja nähtävikseen asiakirjat, joita se pitää tarpeellisina arviointitehtävän hoitamiseksi.

Tilintarkastajalla on salassapitoa koskevien säännösten estämättä oikeus saada maakunnan viranomaisilta ja maakuntakonserniin kuuluvilta yhteisöiltä ja säätiöiltä tiedot ja nähtävikseen asiakirjat, joita se pitää tarpeellisina tehtävänsä hoitamiseksi.

112 §

Tilintarkastuskertomus ja sen käsittely

Tilintarkastajan on annettava maakuntavaltuustolle kultakin tilikaudelta kertomus, jossa esitetään tarkastuksen tulokset. Kertomuksessa on myös esitettävä, onko tilinpäätös hyväksyttävä ja voidaanko toimielimen jäsenelle ja asianomaisen toimielimen tehtäväalueen tilivelvollisille myöntää vastuuvapaus.

Jos tilintarkastaja havaitsee, että maakunnan hallintoa ja taloutta on hoidettu vastoin lakia tai maakuntavaltuuston päätöksiä eikä virhe tai aiheutunut vahinko ole vähäinen, tilintarkastuskertomuksessa on tehtävä asiasta tilivelvolliseen kohdistuva muistutus. Muistutusta ei voida kohdistaa maakuntavaltuustoon.

Tarkastuslautakunnan on hankittava tilintarkastuskertomuksessa tehdystä muistutuksesta asianomaisen selitys sekä maakuntahallituksen lausunto. Maakuntavaltuusto päättää toimenpiteistä, joihin tarkastuslautakunnan valmistelu, tilintarkastuskertomus ja siinä tehty muistutus antavat aihetta. Hyväksyessään tilinpäätöksen maakuntavaltuusto päättää vastuuvapaudesta tilivelvollisille.

Valiokunnan mietintöluonnos

15 luku

Maakunnan toiminta kilpailutilanteessa markkinoilla

113 §

Maakunnan toiminta kilpailutilanteessa markkinoilla

Maakunnan hoitaessa 6 §:ssä tarkoitettua tehtävää kilpailutilanteessa markkinoilla sen on annettava tehtävä osakeyhtiön, osuuskunnan, yhdistyksen tai säätiön hoidettavaksi (*yhtiöittämisvelvollisuus*).

Maakunta ei hoida tehtävää kilpailutilanteessa markkinoilla ainakaan, jos:

1) maakunta tuottaa lain perusteella omana toimintanaan palveluja maakunnan asukkaille ja muille, joille maakunnan on lain perusteella järjestettävä palveluja;

2) tehtävää hoidetaan 46 §:ssä tarkoitetulla tavalla yhteistoiminnassa tai maakunnalle koottuna lakiin perustuvan velvollisuuden perusteella ja palveluja tuotetaan omana toimintana alueen asukkaille ja muille, joille on lain perusteella järjestettävä palveluja;

3) tehtävää hoidetaan 46 §:ssä tarkoitetulla tavalla yhteistoiminnassa ja kyse on hankintalain 15 §:ssä tarkoitetun sidosyksikön tai 16 §:ssä tarkoitetun toisen hankintayksikön toiminnasta taikka yhteistoimintaan ei muutoin sovelleta kilpailuttamisvelvollisuutta.

Maakunta toimii kilpailutilanteessa markkinoilla, jos se osallistuu tarjouskilpailuun.

114 §

Yhtiöittämisvelvollisuutta koskevat poikkeukset

Yhtiöittämisvelvollisuuden estämättä maakunta voi hoitaa omana toimintanaan 113 §:ssä tarkoitettua tehtävää, jos:

1) toiminnan on katsottava olevan vähäistä;

2) lain perusteella maakunta voi tuottaa palveluja toiselle taholle tai osallistua tällaista toimintaa koskevaan tarjouskilpailuun;

3) maakunta tuottaa tukipalveluja tytäryhteisölleen;

4) maakunta tuottaa palveluja hankintalain 15 §:ssä tarkoitetulle sidosyksikölle;

5) maakunta vuokraa toimitiloja käytettäviksi sellaisessa palvelutuotannossa, jonka tuotannon maakunta on kilpailuttanut;

6) maakunta tuottaa palveluja palveluksessaan tai tytäryhteisönsä palveluksessa oleville henkilöille palvelussuhteen perusteella;

7) toiminta liittyy välittömästi valmiuslaissa (1552/2011) tarkoitettuun poikkeusoloja koskevaan varautumisvelvollisuuteen.

Mitä 1 momentissa säädetään palveluista, sovelletaan myös tavaroiden myyntiin kilpailutilanteessa markkinoilla.

115 §

Taloudellinen eriyttäminen ja hinnoittelu maakunnan toimiessa kilpailutilanteessa markkinoilla

Maakunnan toimiessa 114 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa kilpailutilanteessa markkinoilla sen on hinnoiteltava toimintansa markkinaperusteisesti sekä eriytettävä toimintaa koskeva kirjanpito.

116 §

Lainan taikka takauksen tai muun vakuuden antaminen

Maakunnan myöntämä laina, takaus tai muu vakuus ei saa vaarantaa maakunnan kykyä vastata sille laissa säädetyistä tehtävistä. Maakunta ei saa myöntää lainaa, takausta tai muuta vakuutta, jos siihen sisältyy merkittävä taloudellinen riski. Päätöstä tehtäessä on arvioitava maakunnan taloudellisten vastuiden yhteismäärää niin, että maakuntakonsernin lainanhoitokatteen tunnusluku säilyy mahdollisen riskin toteutuessakin 105 §:n 1 momentissa tarkoitetun tunnusluvun mukaisena. Maakunnan edut tulee turvata riittävän kattavilla vastavakuuksilla.

Maakunta voi myöntää takauksen tai muun vakuuden kilpailutilanteessa markkinoilla toimivan yhteisön velasta tai muusta sitoumuksesta ainoastaan, jos yhteisö kuuluu maakuntakonserniin tai se on maakuntien tai maakuntien ja valtion yhteisessä määräysvallassa.

Maakunta voi myöntää takauksen tai muun vakuuden, jos se perustuu lain perusteella hyväksyttyyn tukiohjelmaan tai yksittäiseen tukeen tai liittyy yhteisölle tai säätiölle annettuun palveluvelvoitteeseen.

Maakunnan on lisäksi otettava huomioon, mitä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklassa säädetään.

117 §

Julkinen palveluvelvoite

Maakunta voi antaa määräaikaisen julkisen palveluvelvoitteen maakunnan asukkaiden hyvinvoinnin kannalta tarpeellisten palvelujen turvaamiseksi kilpailutilanteessa markkinoilla toimivalle palveluntuottajalle, jos markkinoiden toiminta on puutteellista. Ennen palveluvelvoitteen antamista maakunnan on selvitettävä, toimivatko markkinat riittävästi.

Palveluvelvoite on annettava kirjallisesti ja siinä tulee määritellä palvelun tuottamiseen ja korvauksen määräytymiseen liittyvät keskeiset ehdot. Palvelun turvaamiseksi maksettavissa korvauksissa on lisäksi otettava huomioon, mitä Euroopan komission yleistä taloudellista etua koskevissa valtiontukisäädöksissä säädetään.

Palveluntuottaja on valittava avoimessa ja syrjimättömässä menettelyssä. Jos palveluvelvoite täyttää hankintalaissa säädetyn hankintasopimuksen tai käyttöoikeussopimuksen määritelmän, palveluntuottajan valinnassa on noudatettava mainitun lain mukaista menettelyä.

118 §

Kilpailulain soveltaminen

Kilpailu- ja kuluttajaviraston oikeudesta puuttua maakunnan tai maakunnan määräysvaltaan kuuluvan yhteisön harjoittamaan kilpailulain vastaiseen menettelyyn tai toiminnan rakenteeseen säädetään kilpailulaissa (948/2011).

16 luku

Maakuntien valtakunnalliset palvelukeskukset

119 §

Valtakunnalliset palvelukeskukset

Maakunnilla on seuraavat valtakunnalliset palvelukeskukset:
1) toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskus;
~~2) talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus;~~
2) tieto- ja viestintäteknisten palvelujen palvelukeskus.

Palvelukeskukset ovat maakuntalaissa tai maakuntalain, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain voimaanpanosta annetussa laissa säädetyllä tavalla maakuntien yhteisesti omistamia osakeyhtiötä, joissa valtio voi olla osakkaana.

Palvelukeskusten asiakkaita ovat maakunnat, maakuntien määräysvallassa olevat yhteisöt sekä 4 §:ssä tarkoitetut maakunnan tytäryhteisöt, jotka eivät toimi kilpailutilanteessa markkinoilla.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun tieto- ja viestintäteknisten palvelujen palvelukeskuksen tulee ylläpitää ja tarjota maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvia sosiaali- ja terveyspalveluja tuottaville yhteisöille, säätiöille ja itsenäisille ammatinharjoittajille asiakas- ja potilastietojen käsittelyn ja integraation edellyttämiä sähköisiä palveluja, jos se on välttämätöntä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 58 §:n mukaisten velvoitteiden toteuttamiseksi.

Maakuntien yhtiöt ja kunnat voivat myös ostaa 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetulta toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskukselta tilapalveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja silloin, kun ne tuottavat palveluja samoissa tiloissa, joissa maakuntien sosiaali- ja terveyspalveluja tuottavat liikelaitokset tai tytäryhteisöt. Tässä momentissa tarkoitettujen palvelujen myynnin osuus maakuntien yhtiöille ja kunnille ei saa olla enempää kuin 20 prosenttia palvelukeskusten kyseisiä palveluja koskevasta liikevaihdosta. Muilta osin sovelletaan hankintalain säännöksiä.

Palvelukeskusten tehtävänä on tuottaa itse tai hankkia ostopalveluina 121 ja 122 §:ssä tarkoitettuja asiantuntija- ja tukipalveluja omistajilleen sekä 3–5 momentissa tarkoitetuille asiakkaille.

Valiokunnan mietintöluonnos

120 §

Velvollisuus käyttää palvelukeskuksen palveluja

Maakunnan ja maakunnan tytäryhteisön, joka ei toimi kilpailutilanteessa markkinoilla, on käytettävä 121 ja 122 §:ssä tarkoitettuja palvelukeskusten tuottamia palveluja, ellei ~~121 ja~~ 122 §:ssä tarkoitetuissa palveluissa muun palveluntuottajan tarjoaman palvelun käyttö ole tietyssä toiminnassa tai asiassa taikka sen osassa välttämätöntä taloudellisesta, toiminnallisesta, teknisestä tai muusta vastaavasta perustellusta syystä.

~~Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin palvelukeskusten tehtävistä ja käyttövelvoitteen piiriin kuuluvista palveluista. Ennen valtioneuvoston asetuksen antamista on kuultava maakuntia ja tarvittavassa laajuudessa maakunnan tytäryhteisöjä.~~

121 §

Toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskuksen tehtävät

Toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskuksen tehtävänä on:

1) tuottaa tilapalveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja;

2) huolehtia omistuksessaan tai hallinnassaan olevasta kiinteistövarallisuudesta;

3) antaa vuosittain maakunnille ja valtioneuvostolle selvitys tehdyistä investointipäätöksistä ja niiden vaikutuksista maakuntatalouteen.

~~121 §~~

~~*Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen tehtävät*~~

~~Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen tehtävänä on:~~

~~1) tuottaa taloushallinnon, maksuliikenteen ja kirjanpidon palveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja;~~

~~2) tuottaa henkilöstö- ja palkkahallinnon asiantuntija- ja tukipalveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja.~~

122 §

Tieto- ja viestintäteknisten palvelujen palvelukeskuksen tehtävät

Tieto- ja viestintäteknisten palvelujen palvelukeskuksen tehtävänä on tuottaa tietohallinto-, kehittämis-, integraatio- sekä tietojärjestelmä- ja tietotekniikkapalveluja.

123 § (Uusi)

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin 121 ja 122 §:ssä tarkoitetuista palvelukeskusten tehtävistä ja 120 §:ssä tarkoitetun käyttövelvoitteen piiriin kuuluvista palveluista. En-

nen valtioneuvoston asetuksen antamista on kuultava maakuntia ja tarvittavassa laajuudessa maakuntakonsernien tytäryhteisöjä.

124 §

Tiedonsaantioikeus

Maakunnilla on oikeus saada palvelukeskukselta tarpeellisiksi katsomansa tiedot ja asiakirjat keskuksen ohjausta ja valvontaa sekä maakunnan toiminta- ja taloussuunnittelun ja tilinpäätöksen laatimista varten.

Ministeriöillä on oikeus saada palvelukeskukselta tarpeellisiksi katsomansa tiedot maakuntien ohjausta, rahoitusta ja valvontaa sekä 3 luvussa tarkoitettua neuvottelua varten.

Palvelukeskuksella on oikeus saada pyynnöstä maakunnalta ja maakuntakonsernin tytäryhteisöltä tehtäviensä hoitamista varten tarpeelliset tiedot ja asiakirjat, jollei salassapitoa ja henkilötietojen käsittelyä koskevista säännöksistä muuta johdu.

125 §

Palvelukeskusten vastuu sitoumuksista

Palvelukeskus ja sen tytäryhtiö vastaavat velka-, vuokra-, palvelu-, hankinta- ja toimitussopimuksista sekä muista vastaavista sitoumuksista, joihin maakunta on sitoutunut ja jotka koskevat yhtiölle luovutettua omaisuutta.

126 §

Palvelukeskuksen tytäryhtiö

Palvelukeskuksella voi olla hallinnassaan kirjanpitolain 1 luvun 5 §:ssä ja 6 §:n 1 momentissa tarkoitettujen osakeyhtiöiden osakkeita. Tällainen osakeyhtiö on palvelukeskuksen tytäryhtiö.

Palvelukeskus ei saa antaa tytäryhtiölleen konserniavustuksia.

127 §

Asiantuntija- ja tukipalveluja koskeva yhteistyö

Palvelukeskukset voivat perustaa 121 ja 122 §:ssä tarkoitetuilla toimialoilla yhteisiä asiantuntija- ja tukipalveluja tuottavia yksikköjä kuntien ja valtion vastaavien asiantuntija- ja tukipalveluja tuottavien yksiköiden kanssa.

128 §

Palvelukeskuksen osakkeiden luovutusrajoitus

Maakunta ei saa myydä, pantata eikä muutoin luovuttaa 119 §:ssä tarkoitettujen osakeyhtiöiden osakkeita muille tahoille kuin toiselle maakunnalle tai valtiolle.

Valiokunnan mietintöluonnos

129 §

Muun lainsäädännön soveltaminen palvelukeskuksiin

Palvelukeskuksiin sovelletaan osakeyhtiölakia (624/2006), jollei laissa toisin säädetä.

Palvelukeskuksiin sovelletaan hallintolakia, viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia, kielilakia ja arkistolakia (831/1994).

17 luku

Oikaisuvaatimus ja maakuntavalitus

130 §

Luvun säännösten soveltaminen

Oikaisuvaatimuksen tekemiseen ja maakuntavalitukseen maakunnan viranomaisen päätöksestä sovelletaan tämän luvun säännöksiä, jollei erikseen toisin säädetä. Jos päätökseen saa muun lain nojalla hakea muutosta maakuntavalituksin, ei 131 §:ää sovelleta.

Oikaisuvaatimukseen ja maakuntavalitukseen sovelletaan muuten, mitä hallintolaissa ja hallintolainkäyttölaissa säädetään oikaisuvaatimuksesta ja valituksesta.

131 §

Oikaisuvaatimus

Maakuntahallituksen, lautakunnan ja liikelaitoksen johtokunnan sekä niiden jaoston ja alaisen viranomaisen päätökseen tyytymätön saa vaatia siihen oikaisua. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä.

Oikaisuvaatimus tehdään maakuntahallituksen ja lautakunnan sekä niiden jaoston ja alaisen viranomaisen päätöksestä asianomaiselle toimielimelle. Oikaisuvaatimus maakunnan liikelaitoksen johtokunnan ja sen jaoston sekä alaisen viranomaisen päätöksestä tehdään liikelaitoksen johtokunnalle. ~~Edellä 79 §:n 3 momentissa tarkoitetusta viranhaltijan päätöksestä tehdyn oikaisuvaatimuksen ratkaisee laissa tai hallintosäännössä määrätty viranhaltija, jonka tulee olla toinen kuin päätöksen tehnyt viranhaltija. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä.~~Jos maakuntahallitus tai liikelaitoksen johtokunta on 80 §:n nojalla ottanut alaisensa viranomaisen tai jaostonsa päättämän asian käsiteltäväkseen, päätöksestä tehty oikaisuvaatimus on käsiteltävä maakuntahallituksessa tai liikelaitoksen johtokunnassa.

Edellä 79 §:n 3 momentissa tarkoitetusta viranhaltijan päätöksestä tehdyn oikaisuvaatimuksen ratkaisee laissa tai hallintosäännössä määrätty viranhaltija, jonka tulee olla toinen kuin päätöksen tehnyt viranhaltija. (Uusi 3 mom.)

Valiokunnan mietintöluonnos

132 §

Maakuntavalitus

Maakuntavaltuuston päätökseen sekä maakuntahallituksen ja lautakunnan tai liikelaitoksen johtokunnan ja viranhaltijan oikaisuvaatimukseen antamaan päätökseen saa hakea muutosta maakuntavalituksella hallinto-oikeudelta.

Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että:

1) päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä;

2) päätöksen tehnyt viranomainen on ylittänyt toimivaltansa; tai

3) päätös on muuten lainvastainen.

Valittajan tulee esittää 2 momentissa tarkoitetut valituksen perusteet ennen valitusajan päättymistä.

133 §

Oikaisuvaatimus- ja valituskelpoisuus

Päätöksestä, joka koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa, ei saa tehdä oikaisuvaatimusta eikä maakuntavalitusta.

134 §

Oikaisuvaatimus- ja valitusoikeus

Oikaisuvaatimuksen ja maakuntavalituksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (*asianosainen*) sekä maakunnan jäsen.

Maakuntien yhteistoiminnassa järjestettyjä tehtäviä koskevasta päätöksestä oikaisuvaatimuksen ja maakuntavalituksen saa tehdä myös yhteistoimintaan osallinen maakunta ja sen jäsen.

Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta maakuntavalituksin vain se, joka on tehnyt oikaisuvaatimuksen. Jos päätös on oikaisuvaatimuksen johdosta muuttunut, saa päätökseen kuitenkin hakea muutosta maakuntavalituksin myös se, jolla on 1 tai 2 momentin nojalla oikeus tehdä maakuntavalitus.

135 §

Oikaisuvaatimus- ja valitusaika

Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän ja maakuntavalitus 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Valiokunnan mietintöluonnos

136 §

Päätöksen tiedoksianto asianosaiselle

Päätös annetaan asianosaiselle tiedoksi hallintolain 59 §:ssä tarkoitettuna tavallisena tiedoksiantona.

137 §

Päätöksen tiedoksianto maakunnan jäsenelle

Maakuntavaltuuston, maakuntahallituksen ja lautakunnan pöytäkirja siihen liitettyine oikaisuvaatimusohjeineen tai valitusosoituksineen pidetään tarkastamisen jälkeen nähtävänä yleisessä tietoverkossa, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Jos asia on kokonaan salassa pidettävä, pöytäkirjassa julkaistaan ainoastaan maininta salassa pidettävän asian käsittelystä. Pöytäkirjassa julkaistaan ainoastaan tiedonsaannin kannalta välttämättömät henkilötiedot. Pöytäkirjan sisältämät henkilötiedot on poistettava tietoverkosta oikaisuvaatimus- tai valitusajan päättyessä.

Maakunnan muun kuin 1 momentissa tarkoitetun viranomaisen pöytäkirja pidetään vastaavasti yleisesti nähtävänä, jos asianomainen viranomainen katsoo sen tarpeelliseksi.

Maakunnan jäsenen sekä maakuntien yhteistoimintaan osallisen maakunnan ja sen jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on pantu nähtäville yleiseen tietoverkkoon.

138 §

Oikaisuvaatimusohjeet ja valitusosoitus

Päätökseen, josta saa tehdä oikaisuvaatimuksen, on liitettävä oikaisuvaatimusohjeet.

Päätökseen, josta saa tehdä maakuntavalituksen, on liitettävä valitusosoitus.

Päätökseen, josta ei saa tehdä oikaisuvaatimusta eikä maakuntavalitusta, on liitettävä ilmoitus muutoksenhakukiellosta. Ilmoituksessa on mainittava mihin säännökseen kielto perustuu.

139 §

Jatkovalitus

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Maakunnan on viipymättä julkaistava ilmoitus hallinto-oikeuden päätöksestä yleisessä tietoverkossa, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Päätöksen sisältämät henkilötiedot on poistettava tietoverkosta valitusajan päättyessä.

Valitusaika luetaan siitä, kun ilmoitus päätöksestä on julkaistu. Jos päätös on annettu asianosaiselle erikseen tiedoksi, asianosaisen valitusaika luetaan kuitenkin tiedoksisaannista.

Valiokunnan mietintöluonnos

140 §

Päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus

Päätös voidaan panna täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman. Täytäntöönpanoon ei kuitenkaan saa ryhtyä, jos oikaisuvaatimus tai valitus käy täytäntöönpanon johdosta hyödyttömäksi taikka jos oikaisuvaatimuksen käsittelevä toimielin tai viranhaltija taikka valitusviranomainen kieltää täytäntöönpanon.

18 luku

Erinäiset säännökset

141 §

Maakunnan toiminnan, talouden ja palvelutuotannon seuranta ja tietojen tuottaminen

Maakunnan on seurattava alueensa väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä sille säädettyjen tehtävien laatua, vaikuttavuutta ja kustannuksia. Lisäksi maakunnan on seurattava oman palvelutuotantonsa toimintaa ja taloutta ja verrattava sitä muiden tuottamien palvelujen vaikuttavuuteen, tehokkuuteen ja taloudellisuuteen.

Maakunnan on tuotettava toimialoittain tietoja sille säädettyjä tehtäviä koskevasta toiminnasta, taloudesta ja palvelutuotannon laadusta maakunnan toiminnan seurantaa, valvontaa ja ohjausta varten. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tuotettavista tiedoista sekä tietojen tuottamisen menettelytavoista ja ajankohdista.

Maakunnalle toimeksiantosopimuksen perusteella palveluja tuottavien yksityisten palveluntuottajien on toimitettava 1 momentissa tarkoitetun seurannan edellyttämät tiedot maakunnalle maakunnan, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tai muun lain perusteella tiedon saamiseen oikeutetun viranomaisen määrittelemällä tavalla.

Maakunnan on julkaistava yleiseen käyttöön talouttaan ja toimintaansa koskevat seurantatiedot. Julkaistavat tiedot eivät saa sisältää yksittäistä henkilöä koskevia tunnistetietoja ja ne on käsiteltävä siten, ettei yksittäistä henkilöä voida niistä tunnistaa suoraan eikä välillisesti.

Maakunnan toiminnan seurantaa, valvontaa ja ohjausta varten tuotettavista toimialakohtaisista muista tiedoista säädetään erikseen.

142 §

Varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin

Maakunnan on valmiussuunnitelmin ja normaaliolojen häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä huolehdittava siitä, että sen toiminta jatkuu mahdollisimman häiriöttömästi normaaliolojen häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa.

Valiokunnan mietintöluonnos

143 §

Alueellisen varautumisen yhteensovittaminen

Maakunnan on huolehdittava seuraavista alueella toimivien viranomaisten, kuntien, elinkeinoelämän ja järjestöjen yhteiseen varautumiseen liittyvistä tehtävistä:

1) alueellisesti merkittävien riskien poikkihallinnollisen arviointityön järjestäminen;

2) turvallisuuteen vaikuttavien toimintaympäristön muutosten poikkihallinnollisen seuranta- ja arviointityön järjestäminen;

3) varautumisen suunnittelussa tarpeellisen yhteistoiminnan järjestäminen;

4) maakunnan alueen valmius- ja häiriötilanneharjoitusten järjestäminen.

Maakunnan on ylläpidettävä yhteistyössä 1 momentissa mainittujen tahojen kanssa yhteensovittamisessa tarvittavia yhteistyörakenteita.

Huoltovarmuuden turvaamisesta säädetään erikseen.

144 §

Voimaantulo

Tämän lain voimaantulosta säädetään erikseen lailla.

2.

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Valiokunnan mietintöluonnos

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on edistää ja ylläpitää väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä varmistaa yhdenvertaiset, kustannusvaikuttavat ja tuottavuudeltaan hyvät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut koko maassa.

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan maakunnan järjestämisvastuulla olevan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen, kehittämiseen, ohjaukseen ja valvontaan.

Tätä lakia ei sovelleta Ahvenanmaan maakunnassa lukuun ottamatta lain 5 luvun säännöksiä koulutuskorvauksista.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *sosiaali- ja terveydenhuollolla* maakunnan järjestämisvastuulla olevia sosiaalihuollon ja terveydenhuollon tehtäviä ja palveluja sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä;

2) *asiakkaalla* maakunnan asukkaita ja muita, joille maakunnan on lakiin perustuen järjestettävä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja;

3) *palveluntuottajalla* maakuntalain (/) 52 §:ssä tarkoitettua maakunnan liikelaitosta sekä osakeyhtiötä ja muuta yhtiötä, yhteisöä, yhdistystä, osuuskuntaa, säätiötä ja itsenäistä ammatinharjoittajaa, joka tuottaa maakunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja;

4) *valinnanvapaudella* asiakkaan oikeutta valita maakunnan järjestämisvastuuseen kuuluvan palveluntuottaja;

5) *valvontaviranomaisella* aluehallintovirastoa ja Sosiaali- ja terveysalan lupa ja valvontavirastoa.

4 §

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Sosiaali- ja terveydenhuolto on suunniteltava ja toteutettava sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaisina kuin asiakkaiden tarve maakunnassa edellyttää. Palvelut on toteutettava yhteen sovitettuina palvelukokonaisuuksina sekä maakunnan väestön tarpeet huomioon ottaen lähellä asiakkaita. Palveluja kootaan suurempiin kokonaisuuksiin silloin kun palvelujen saatavuus ja laa-

dun turvaaminen edellyttävät erityisosaamista tai kalliita investointeja tai kun palvelujen tarkoituksenmukainen, kustannusvaikuttava ja tehokas toteuttaminen edellyttävät sitä.

Sosiaali- ja terveyspalveluja toteutettaessa on edistettävä esteettömyyttä.

5 §

Järjestämisvastuun henkilöllinen soveltamisala

Maakunnan on järjestettävä lakisääteinen sosiaali- ja terveydenhuolto maakunnan asukkaille. Muilla henkilöillä on oikeus saada sosiaali- ja terveyspalveluja siten kuin siitä muualla säädetään.

6 §

Palvelujen kieli

Sosiaali- ja terveydenhuolto on järjestettävä sekä suomeksi että ruotsiksi kaksikielisessä maakunnassa, siten että asiakas saa ne valitsemallaan kielellä, joko suomeksi tai ruotsiksi. Yksikielisessä maakunnassa palvelut järjestetään maakunnan kielellä, siten että asiakkaalla on oikeus käyttää suomen tai ruotsin kieltä. Kielilaissa (423/2003) säädetään asiakkaan oikeudesta tulla kuulluksi ja saada toimituskirjansa suomen tai ruotsin kielellä ja oikeudesta tulkkaukseen. Asiakkaalla on oikeus käyttää saamen kieltä saamelaisten kotiseutualueella tuotettavissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa sekä Lapin maakunnan alueella sellaisissa sosiaali- ja terveyspalveluissa, joita tuotetaan vain kotiseutualueen ulkopuolella sijaitsevissa toimipisteissä. Saamen kielilaissa (1086/2003) säädetään oikeudesta tulla kuulluksi ja saada toimituskirjansa saamen kielellä.

Jos sosiaali- tai terveydenhuollon henkilöstö ei hallitse muita kuin 1 momentissa tarkoitettuja kieliä tai asiakas ei aisti- tai puhevamman tai muun syyn vuoksi voi tulla ymmärretyksi, on palveluja annettaessa mahdollisuuksien mukaan huolehdittava tulkitsemisesta ja tulkin hankkimisesta.

Palveluja järjestettäessä on lisäksi huolehdittava siitä, että Pohjoismaiden kansalaiset voivat 1 momentissa tarkoitettuja palveluja käyttäessään tarvittaessa käyttää omaa, joko suomen, islannin, norjan, ruotsin tai tanskan kieltä. Tällöin on mahdollisuuksien mukaan huolehdittava siitä, että Pohjoismaiden kansalaiset saavat tarvittavan tulkkaus- ja käännösavun.

7 §

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa

Kunnan edistäessä asukkaittensa hyvinvointia kuntalain (410/2015) 1 §:n mukaisesti, sen on seurattava asukkaittensa elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava kunnanvaltuustolle vuosittain. Lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava hyvinvointikertomus ja -suunnitelma.

Kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiselle tavoitteet. Lisäksi sen tulee määritellä tavoitteita tukevat toimenpiteet. Päätösten vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen on arvioitava ennakkoon ja otettava huomioon kunnan eri toi-

mialojen päätöksenteossa. Kunnan eri toimialojen on tehtävä yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Lisäksi kunnan on nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho ja tehtävä yhteistyötä maakunnan sekä muiden kunnassa toimivien julkisten toimijoiden sekä yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa.

Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma on toimitettava maakunnalle ja julkaistava julkisessa tietoverkossa.

8 §

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen maakunnassa

Maakunnan on arvioitava ennakkoon ja otettava huomioon päätösten vaikutukset eri väestöryhmien hyvinvointiin ja terveyteen. Sen on myös asetettava suunnittelussaan tavoitteet, joilla sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen ja tuottaminen edistää hyvinvointia ja terveyttä. Lisäksi maakunnan on määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet ja vastuutahot. Maakunnan on valmisteltava omalta osaltaan valtuustolleen valtuustokausittain alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma väestön hyvinvoinnista, terveydestä ja niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä. Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma laaditaan yhteistyössä alueen kuntien kanssa. Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma on julkaistava julkisessa tietoverkossa.

Maakunnan on toimittava yhteistyössä alueen kuntien kanssa ja tuettava niitä asiantuntemuksellaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä. Lisäksi maakunnan on tehtävä yhteistyötä muiden maakunnassa toimivien julkisten toimijoiden sekä yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Maakunnan on myös osaltaan tuettava sosiaali- ja terveysalan järjestöjen toimintaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä.

2 luku

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen

9 §

Järjestämisvastuu sosiaali- ja terveydenhuollosta

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu on maakuntalaissa tarkoitetuilla maakunnilla. Järjestämisvastuusta säädetään maakuntalain 7 §:ssä. Maakunnan järjestämisvastuuseen kuuluu lisäksi vastuu asiakkaiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhteensovittamisesta kokonaisuuksiksi ja toiminnan yhteensovittaminen kunnan, valtion ja maakunnan muiden palvelujen kanssa. Järjestämisvastuussa oleva maakunta huolehtii lisäksi siitä, että palveluntuottajat toimivat keskenään yhteistyössä siten, että asiakkaiden käytössä on yhteen sovitettuja palveluja. Suurempiin kokonaisuuksiin koottuja palveluja koskevan vastuun ja päätösvallan jakautumisesta säädetään 11 §:ssä.

10 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalue

Maakuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon alueellista yhteensovittamista, kehittämistä ja yhteistyötä varten on viisi yhteistyöaluetta. Yhteistyöalueisiin kuuluvat maakunnat säädetään valtioneuvoston asetuksella siten, että yliopistollista sairaalaa ylläpitävät Pirkanmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen maakunnat kuuluvat eri yhteistyöalueisiin. Yhteistyöalueiden on oltava maantieteellisesti yhtenäisiä sekä alueen väestön palvelujen järjestämisen, tuottamisen, potilasturvallisuuden ja palvelujen saavutettavuuden kannalta toiminnallisia kokonaisuuksia.

Yhteistyöalueelle laaditaan maakuntien yhteistyösopimus.

Pirkanmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen maakunnat hoitavat yhteistyösopimuksen laatimisen edellyttämät hallintotehtävät.

11 §

Palvelujen kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin

Osa sosiaalihuoltoon ja terveydenhuoltoon kuuluvista palveluista ja tehtävistä voidaan koota suurempiin kokonaisuuksiin yhdelle tai useammalle maakunnalle, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden ja laadun sekä asiakkaiden oikeuksien varmistamiseksi tehtävän vaativuuden, harvinaisuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Suurempiin kokonaisuuksiin koottavista palveluista ja palvelujentuottajien määräytymisestä säädetään tarkemmin sosiaalihuoltolain 33 a §:ssä ja terveydenhuoltolain 45 §:ssä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon laajan ympärivuorokautisen päivystyksen palveluista vastaavat Etelä-Karjalan, Etelä-Pohjanmaan, Keski-Suomen, Lapin, Päijät-Hämeen, Pirkanmaan, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Satakunnan, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen maakunnat. Väestön kielellisten oikeuksien turvaamiseksi Etelä-Pohjanmaan maakunnan on järjestettävä edellä mainitut päivystyspalvelut suomen ja ruotsin kielellä siten, että asiakas saa palvelut valitsemallaan kielellä. Muusta sosiaali- ja terveydenhuollon päivystyksestä säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 29 §:ssä ja terveydenhuoltolain (1326/2010) 50 §:ssä. Siitä, mitä ovat laajaan ympärivuorokautiseen päivystykseen kuuluvat palvelut säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettu maakunta, jonka tehtäväksi palvelu on osoitettu, vastaa palvelun yhdenvertaisesta saatavuudesta sekä päättää palvelujen tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä, palvelun tuottamistavasta, tuottamisen valvonnasta ja viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä näissä palveluissa. Muilla maakunnilla ei ole päätösvaltaa 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista palveluista, eivätkä ne saa tuottaa tai hankkia muualta mainittuja palveluja.

12 §

Asiakkaan valinnanvapaus

Maakunnan on järjestettävä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut siten, että asiakkaalla on mahdollisuus valita palveluntuottaja. Palveluntuottajan valinnasta säädetään erikseen.

13 §

Asiakkaiden palvelujen yhteensovittaminen

Maakunnan on huolehdittava laaja-alaisesti yhteen sovitettuja palveluja tarvitsevien asiakasryhmien ja asiakkaiden tunnistamisesta, palveluketjujen ja palvelukokonaisuuksien määrittelemisestä sekä asiakasta koskevan tiedon hyödyntämisestä eri tuottajien välillä.

Maakunnan velvollisuudesta huolehtia asiakkaan oikeuksista ja etuuksista tiedottamisesta, palvelujen käyttöön liittyvästä neuvonnasta, palvelutarpeen arvioinnin ja asiakassuunnitelman laatimisesta sekä näihin liittyvästä ohjauksesta säädetään erikseen.

14 §

Palvelustrategia

Maakunnan on laadittava taloutensa ja toimintansa suunnittelua ja johtamista varten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategia osana maakuntastrategiaa. Palvelustrategiassa maakunta päättää järjestämisvastuulleen kuuluvan sosiaali- ja terveydenhuollon pitkän aikavälin tavoitteet. Maakunta päättää palvelustrategiassa myös yksityisiltä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajilta hankittavien palvelujen vähimmäismäärää koskevat tavoitteet. Lisäksi palvelustrategiassa on määriteltävä, mikä osa hankinnoista kilpailutetaan palvelujen innovatiivisuutta ja kustannusvaikuttavuutta parantavien uusien ratkaisujen kehittämiseksi.

15 §

Maakunnan palvelulupaus

Maakunnan palvelulupaus on maakunnan asukkaille osoitettu tahdonilmaisu siitä, miten maakunta toteuttaa sosiaali- ja terveyspalvelut. Palvelulupaus ei muuta lailla säädettyä maakunnan velvoitetta järjestää sosiaali- ja terveydenhuolto.

Palvelulupauksessa maakunta asettaa tavoitteet sille, miten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut toteutetaan maakunnan asukkaiden tarpeet ja paikalliset olosuhteet sekä edellä 4 §:ssä säädetty palvelujen saatavuus ja saavutettavuus huomioon ottavalla tavalla. Maakunnan palvelulupauksessa on otettava huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet.

Palvelulupaus voidaan laatia osana maakuntastrategiaa. Maakunnan on julkaistava palvelulupauksensa julkisessa tietoverkossa ja muilla lupauksen julkisuutta edistävillä tavoilla.

16 §

Maakuntien yhteistyösopimus

Sosiaali- ja terveydenhuollon alueelliseksi yhteensovittamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueeseen kuuluvien maakuntien on tehtävä yhteistyösopimus. Sopimus on laadittava valtuustokausittain. Sopimuksessa on otettava huomioon asiakkaiden tarpeet sekä 26 §:n mukaiset sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet. Sopimuksen toteutumista on seurattava ja arvioitava vuosittain. Sopimusta on tarvittaessa muutettava.

Yhteistyösopimuksessa on sovittava:

1) toimenpiteistä palvelujen integraation ja yhdenvertaisen saatavuuden, asiakkaiden osallistumisoikeuksien ja vaikutusmahdollisuuksien sekä kielellisten oikeuksien varmistamiseksi;

2) toimenpiteistä vaikuttavan, laadukkaan ja kustannustehokkaan sosiaali- ja terveydenhuollon tuotantorakenteen varmistamiseksi;

3) maakuntien työnjaosta ja yhteistyöstä ympärivuorokautisen päivystyksen tuottamisessa siltä osin kuin siitä ei säädetä11 §:ssä tai muualla;

4) ensihoidon yhteistyöstä ja sovittamisesta yhteen muun toiminnan kanssa sekä ensihoitokeskuksen toiminnan rahoittamisesta;

5) maakuntien työnjaosta ja yhteistyöstä muiden kuin 3 ja 4 kohdassa tarkoitettujen sosiaali- ja terveyspalvelujen ja tukipalvelujen järjestämisessä, muun toiminnan yhteensovittamisesta sekä uusien menetelmien käyttöönoton periaatteista;

6) yhteistyöalueen investointisuunnitelmasta, johon sisältyy maakuntalain 12 §:ssä tarkoitettu maakuntien yhteinen esitys valtioneuvostolle sosiaali- ja terveydenhuollon taloudellisesti merkittävistä tai sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan tai palvelujärjestelmän kannalta muutoin laajakantoisista investoinneista;

7) maakuntien yhteistyöstä ja työnjaosta koulutuksen, tutkimuksen ja kehittämistoiminnan toteuttamisessa;

8) sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan ja sähköisten palvelujen kehittämisestä ja asiakas- ja potilastietojen käytön yhteensovittamisesta sekä julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetun lain (634/2011) mukaisen alueellisen kokonaisarkkitehtuurin määrittelystä yhteistyöalueella;

9) häiriö- ja poikkeustilanteisiin varautumisen edellyttämistä toimenpiteistä;

10) muusta sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöstä.

Edellä 2 momentin 4 ja 5 kohdassa tarkoitettujen työnjakojen on edistettävä asiakas- ja potilasturvallisuutta ja muuta laatua sekä tarkoituksenmukaisen, kustannusvaikuttavan ja tehokkaan tuotantorakenteen toteutumista. Työnjaossa on lisäksi varmistettava, että yhteistyösopimuksen perusteella palveluja antavassa toimintayksikössä on tehtävän hoitamiseksi riittävät taloudelliset ja henkilöstövoimavarat sekä osaaminen.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan lisäksi antaa tarkempia säännöksiä 2 momentissa tarkoitetuista asioista, joista on sovittava yhteistyösopimuksessa.

17 §

Yhteistyösopimuksen valmistelu

Yhteistyösopimusta laadittaessa maakunnan on otettava huomioon väestön hyvinvoinnin ja terveyden seurantatiedot ja palvelutarpeet. Yhteistyösopimusta valmisteltaessa maakuntien on kuultava sosiaali- ja terveysalan koulutusta antavia yliopistoja 16 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitetusta yhteistyöstä ja työnjaosta koulutuksen, tutkimuksen ja kehittämistoiminnan toteuttamisessa.

Ennen yhteistyösopimuksen hyväksymistä maakuntien on kuultava sosiaali- ja terveysministeriötä. Maakuntien on hyväksyttävä yhteistyösopimus maakuntavaltuustoissaan. Hyväksytty yhteistyösopimus on toimitettava sosiaali- ja terveysministeriölle.

Yhteistyösopimuksen toteutumista on seurattava ja arvioitava vuosittain. Sitä on tarvittaessa muutettava. Muutos voi perustua yhden tai useamman maakunnan esitykseen tai sosiaali- ja ter-

veysministeriön aloitteeseen. Yhteistyöalueeseen kuuluvien maakuntien on tarkistettava vuosittain 16 §:n 2 momentin 6 kohdassa tarkoitettu maakuntien yhteinen esitys sosiaali- ja terveydenhuollon taloudellisesti merkittävistä tai sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan tai palvelujärjestelmän kannalta muutoin laajakantoisista investoinneista siten, että esitys sisältää seuraavaa tilikautta seuraavien neljän tilikauden aikana aloitettavat investoinnit, sekä toimitettava esitys sosiaali- ja terveysministeriölle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin, miten 1—3 momenteissa tarkoitetut asiat otetaan huomioon yhteistyösopimuksen valmistelussa ja sopimuksen toteutumisen seurannassa. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää yhteistyösopimuksen laatimisen aikataulusta ja ajankohdasta, johon mennessä hyväksytty yhteistyösopimus on toimitettava sosiaali- ja terveysministeriölle.

18 §

Valtioneuvoston toimivalta

Valtioneuvosto voi päättää maakuntien yhteistyösopimuksesta ja sen sisällöstä sekä maakuntien välisestä työnjaosta sosiaali- ja terveydenhuollossa, jos:

1) maakunnat eivät pääse sopimukseen yhteistyösopimuksesta;

2) sopimuksessa on sovittu 16 §:n 2 momentissa tarkoitetuista asioista siten, että se ei ole 16 §:n 1 ja 3 momentissa säädetyn mukainen; tai

3) maakuntien asukkaiden yhdenvertaisuus ja 4 §:n mukainen palvelujen saatavuus ja saavutettavuus ja laatu, vaikuttavuus ja tuottavuus vaarantuvat yhteistyöalueella.

Valtioneuvoston päätös valmistellaan sosiaali- ja terveysministeriössä. Valmistelun yhteydessä ministeriön on kuultava niitä maakuntia, joita päätös koskee.

Valtioneuvoston päätös maakuntien yhteistyösopimuksesta on voimassa siihen saakka, kunnes maakunnat ovat tehneet uuden yhteistyösopimuksen, jossa on otettu riittävästi huomioon 1 momentissa tarkoitetut tekijät. Valtioneuvoston päätöksen korvaavan uuden yhteistyösopimuksen valmisteluun sovelletaan mitä 17 §:ssä säädetään.

19 §

Palvelurakenteen, investointien ja tiedonhallinnan ohjaus

Valtioneuvosto voi päättää maakuntia sitovasti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen kehittämisen edellyttämistä toimenpiteistä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan tai palvelujärjestelmän kannalta muutoin laajakantoisten investointien ja tietojärjestelmäpalvelujen toteuttamisesta maakuntalain ja 2—4 momentissa säädetyn mukaisesti.

Jos maakunnan palvelurakenne ei varmista palvelujen yhdenvertaista saatavuutta, laatua, vaikuttavuutta tai tuottavuutta tai 12 §:ssä tarkoitetun valinnanvapauden toteutumista, eikä korjaavista toimenpiteistä ole sovittu yhteistyösopimuksessa tai 29 §:n mukaisessa sosiaali- ja terveydenhuollon ohjauksessa, valtioneuvosto voi velvoittaa maakunnan tekemään tarvittavat muutokset sen järjestämisvastuulla olevaan sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Valtioneuvoston päätöksessä on määriteltävä ne muutokset, jotka maakunnan on tehtävä palvelujärjestelmäänsä. Valtioneuvoston päätöksessä voidaan myös määritellä muutoksen toteuttamisessa käytettäviä keinoja.

Sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnallisesti tai palvelujärjestelmän kannalta laajakantoisen investoinnin saa toteuttaa vain, jos investointi sisältyy maakuntalain 12 §:ssä tarkoitettuun valtioneuvoston hyväksymään maakuntien investointisuunnitelmaan. Taloudellisesti merkittäviä tai muuten poikkeuksellisen laajakantoisia investointeja, jotka ovat merkittäviä palvelurakenteen kokonaisuuden tai useamman kuin yhden maakunnan palvelujen järjestämiseksi, koskevasta valtioneuvoston päätöksenteosta säädetään mainitussa pykälässä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmäpalvelujen ja tiedonhallinnan kustannusvaikuttavan ja tehokkaan toteutuksen varmistamiseksi ja hyödyntämiseksi valtioneuvosto voi päättää olemassa olevien järjestelmien muuttamisesta ja uusien järjestelmien hankkimisessa noudatettavista vaatimuksista. Päätöksen on perustuttava maakuntien ja valtion yhteiseen valmisteluun, maakuntien yhteistyösopimukseen ja valtakunnallisiin sosiaali- ja terveydenhuollon tavoitteisiin. Valtioneuvoston päättäessä tietojärjestelmien muuttamisesta tai uuden järjestelmän hankkimisesta, on samalla päätettävä, miten hankkeen rahoitus toteutetaan.

Maakunnan on toteutettava palvelurakenteen uudistaminen, laajakantoiset investoinnit sekä tietojärjestelmäpalvelujen ja tiedonhallinnan muutokset ja uudistukset 2—4 momenteissa tarkoitettujen valtioneuvoston päätösten mukaisesti.

Sen lisäksi mitä maakuntalain 12 §:ssä säädetään, valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää, minkälainen investointi on sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan tai palvelujärjestelmän kannalta muutoin laajakantoinen ja mitkä ovat tekniset ja taloudelliset vaatimukset sille, että tietojärjestelmäpalvelun muuttamisen tai uuden järjestelmän hankkimisen pitää perustua maakuntien ja valtion yhteiseen valmisteluun. Laajakantoisella investoinnilla tarkoitetaan investointia, joka vaikuttaa merkittävästi maakuntien väliseen työnjakoon tai jolla on muuten pitkäkestoisia tai maantieteellisesti laajoja vaikutuksia sosiaali- ja terveyspalveluihin maakunnassa.

20 §

Aloite maakuntien arviointimenettelyn käynnistämisestä

Sosiaali- ja terveysministeriö voi tehdä valtiovarainministeriölle aloitteen maakuntalain 104 §:ssä tarkoitetun maakunnan arviointimenettelyn käynnistämiseksi, jos ministeriön ja maakunnan välisessä neuvottelumenettelyssä tai muutoin on osoittautunut, että maakunnan kyky järjestää sosiaali- ja terveydenhuolto on ilmeisesti vaarantunut jollakin 2 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Arvioitaessa, onko maakunnan kyky järjestää sosiaali- ja terveyspalveluja ilmeisesti vaarantunut, käytetään seuraavia arviointiperusteita:

1) sosiaali- ja terveydenhuollon tarpeenmukainen ja riittävä palvelujen saatavuus tai saavutettavuus on merkittävästi huonompi kuin muissa maakunnissa;

2) sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen laatu on merkittävästi huonompi kuin muissa maakunnissa;

3) sosiaali- ja terveydenhuollon tarvevakioidut asukaskohtaiset kustannukset ovat merkittävästi korkeammat kuin muissa maakunnissa;

4) maakunnalla on merkittävästi muita maakuntia heikompi kyky varmistaa, että siellä on sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisen edellyttämä henkilöstö ja osaaminen; tai

5) maakunnan kyky järjestää sosiaali- ja terveyspalveluja on muusta kuin 1 – 4 kohdassa tarkoitetusta syystä vakavasti ja pitkäaikaisesti vaarantunut.

Valiokunnan mietintöluonnos

21 §

Maakunnan omavalvonta

Maakunnan on laadittava järjestämisvastuuseensa kuuluvista tehtävistä ja palveluista omavalvontaohjelma. Ohjelmassa tulee määritellä, miten sosiaali- ja terveydenhuollon toteuttaminen, saatavuus ja laatu sekä asiakkaiden ja potilaiden yhdenvertaisuus varmistetaan siitä riippumatta, tuottaako palvelun maakunta vai jokin muu palveluntuottaja. Omavalvontaohjelmassa on lisäksi todettava, miten sosiaali- ja terveyspalvelujen toteutumista, asiakas- ja potilasturvallisuutta ja muuta laatua sekä yhdenvertaisuutta seurataan ja miten havaitut puutteellisuudet korjataan.

Omavalvontaohjelma sekä omavalvontaohjelman toteutumisen seurantaan perustuvat havainnot ja niihin perustuvat toimenpiteet on julkaistava julkisessa tietoverkossa.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan tarvittaessa antaa tarkempia säännöksiä omavalvontaohjelman sisällöstä ja laatimisesta sekä ohjelmaan sisältyvästä suunnitelmasta laadunhallinnan sekä asiakas- ja potilasturvallisuuden edistämiseksi.

3 luku

Palvelujen tuottaminen

22 §

Maakunnan on omassa toiminnassaan erotettava sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen ja palvelujen tuottaminen. Maakunnan omasta palvelujen tuottamisesta vastaa maakuntalain 52 §:ssä tarkoitettu maakunnan liikelaitos. Vastuu maakunnan omien sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta on annettava yhdelle liikelaitokselle. Maakunnan muu liikelaitos voi kuitenkin tuottaa sen tuotantovastuulla olevaan tehtävään liittyviä yksittäisiä täydentäviä palvelun osia sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta vastaavalle liikelaitokselle. Lisäksi maakunnalla voi olla yksi tai useampi liikelaitos asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa annetun lain (/) tarkoittamia suoran valinnan palveluja varten.

Maakunta voi lisäksi tuottaa järjestämisvastuulleen kuuluvia sosiaali- ja terveyspalveluja maakuntalain 8 §:ssä säädetyllä tavalla. Kunnat, kuntayhtymät sekä niiden tytäryhteisöt ja määräysvallassa olevat säätiöt eivät saa tuottaa maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvia sosiaali- ja terveyspalveluja.

Maakunnan liikelaitoksen tehtävänä on tuottaa palvelut, jos niitä ei muutoin ole saatavilla lainsäädännön, palvelustrategian tai maakunnan palvelulupauksen mukaisesti.

23 §

Palveluntuottajan velvollisuudet

Palveluntuottajan on tämän lain mukaisessa toiminnassaan:

1) noudatettava julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon lakisääteisiä velvoitteita;

2) noudatettava maakunnan palvelustrategiaa ja palvelulupausta;

3) otettava huomioon asiakassuunnitelma asiakkaan palveluja toteutettaessa~~toteutettava asiakkaan palvelut asiakassuunnitelman mukaisesti~~;

4) noudatettava maakunnan määrittelemiä palvelukokonaisuuksia ja palveluketjuja sekä varmistettava palveluketjujen integraation toteutuminen ja toimittava integraation toteutumisen edellyttämässä yhteistyössä muiden palveluntuottajien kanssa;

5) tallennettava asiakas- ja potilastiedot maakunnan asiakas- ja potilasrekisteriin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (159/2007) mukaisia valtakunnallisia tietojärjestelmäpalveluja käyttäen;

6) otettava toimintayksikössä annettavaan koulutukseen ja siihen liittyvään harjoitteluun 38 §:ssä tarkoitettuja sosiaalihuollon ja terveydenhuollon opiskelijoita koulutuksesta vastaavan yliopiston ja maakunnan osoituksen mukaisesti; ja

7) toimitettava maakunnalle sen järjestämisvastuun toteuttamiseksi tarvittavat tiedot palvelujen toteutumisesta.

24 §

Palveluntuottajan omavalvonta

Maakunnalle sosiaali- ja terveyspalveluja tuottavan palveluntuottajan on valvottava oman toimintansa asianmukaisuutta sekä asiakas- ja potilasturvallisuutta ja muuta laatua. Palveluntuottajan on lisäksi seurattava, että se toteuttaa maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvat palvelut siten kuin 23 §:ssä säädetään.

Palveluntuottajan on laadittava omavalvontasuunnitelma toimintansa valvonnan ja maakunnan kanssa tehdyn sopimuksen noudattamisen seuraamiseksi. Omavalvontasuunnitelman on katettava kaikki palveluntuottajan tarjoamat palvelut. Palveluntuottajan on julkaistava omavalvontasuunnitelma sekä omavalvontasuunnitelman toteutumisen seurantaan perustuvat havaintonsa ja niihin perustuvat toimenpiteet julkisessa tietoverkossa ja muilla niiden julkisuutta edistävillä tavoilla.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi antaa määräyksiä omavalvontasuunnitelman laatimisesta, tarkemmasta sisällöstä ja toteutumisen seurannasta.

Palveluntuottaja on vastuussa siitä, että omavalvontasuunnitelmaa toteutetaan palveluja tuotettaessa.

4 luku

Ohjaus, suunnittelu ja kehittäminen

25 §

Yleinen ohjaus, suunnittelu ja kehittäminen

Sosiaali- ja terveydenhuollon yleinen ohjaus, suunnittelu, kehittäminen ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa valtakunnallisesta sosiaali- ja terveyspolitiikasta, sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten tavoitteiden valmistelusta ja niiden huomioon ottamisesta maakuntien toiminnan ohjauksessa. Ministeriössä on ohjausyksikkö yleisen ohjauksen, suunnittelun ja kehittämisen toimeenpanoa varten.

Valiokunnan mietintöluonnos

26 §

Valtakunnalliset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle

Valtioneuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi valtakunnalliset lainsäädäntöä täydentävät strategiset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseksi. Tavoitteet voidaan vahvistaa tarvittaessa myös erikseen kullekin maakunnalle. Tavoitteiden tulee perustua väestön hyvinvointia ja terveyttä koskeviin seurantatietoihin ja palvelutarpeeseen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa ja taloutta koskeviin seurantatietoihin. Lisäksi otetaan huomioon valtioneuvoston asettamat julkisen talouden finanssipoliittiset tavoitteet.

Strategisissa tavoitteissa on määriteltävä seuraavat asiat:

1) sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisen valtakunnalliset strategiset tavoitteet;

2) tavoitteet palvelujen integraation ja yhdenvertaisen saatavuuden, valinnanvapauden, asukkaiden osallistumisoikeuden, vaikutusmahdollisuuksien ja kielellisten oikeuksien turvaamiseksi sekä sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi;

3) tavoitteet maakuntien rajat ylittävälle alueellisten tehtävien työnjaolle ja maakuntien tukeutumiselle työnjaon mukaisiin yksiköihin:

4) tavoitteet valtakunnallisten ja alueellisten erityisyksiköiden sekä yliopistollisten sairaaloiden tehtäville ja työnjaolle;

5) yleiset linjaukset laajakantoisista investoinneista, tuotantorakenteesta ja eri tuotantotapojen hyödyntämisestä ja tiedonhallinnan kehittämiskohteista; ja

6) miten 1—5 kohdassa säädetyn toteutumista seurataan ja arvioidaan.

Valtakunnalliset tavoitteet voivat koskea myös muita sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiseksi tarpeellisia asioita.

27 §

Valtakunnallisten tavoitteiden valmistelu

Sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee ehdotuksen 26 §:ssä tarkoitetuiksi valtakunnallisiksi tavoitteiksi yhteistyössä maakuntien kanssa. Kuhunkin yhteistyöalueeseen kuuluvien maakuntien on laadittava sosiaali- ja terveysministeriölle yhteinen ehdotus siitä, miten alueen palvelut ja niiden kehittäminen sekä maakuntien välinen yhteistyö pitäisi ottaa huomioon valtakunnallisissa tavoitteissa. Maakuntien on otettava huomioon alueensa väestön hyvinvointia ja terveyttä koskevat seurantatiedot ja palvelutarpeet.

Yhteistyöalueen ehdotus on hyväksyttävä alueen maakuntien valtuustoissa.

Valtakunnallisten tavoitteiden toteutumista on seurattava ja arvioitava vuosittain. Valtioneuvoston vahvistamia strategisia tavoitteita on tarvittaessa muutettava. Muutos voi perustua yhden tai useamman maakunnan pyyntöön tai sosiaali- ja terveysministeriön aloitteeseen.

28 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunta

Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimii sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunta. Sen tarkoituksena on edistää sosiaali- ja terveydenhuollon strategisten linjausten toteutumista

ja valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä. Lisäksi neuvottelukunta kokoaa ja välittää tietoa sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistarpeista. Valtioneuvosto asettaa neuvottelukunnan neljäksi vuodeksi kerrallaan.

29 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaus

Sosiaali- ja terveysministeriö ja maakunnat neuvottelevat vuosittain maakunnan järjestämisvastuuseen kuuluvien sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien ja palvelujen toteuttamisesta. Neuvottelujen tarkoituksena on ohjata sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa palvelurakenteen kehittämisessä sekä edistää ministeriön ja maakunnan välistä yhteistyötä.

Neuvotteluissa käsitellään maakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon keskeisiä tavoitteita, palvelutuotannon työnjakoa ja yhteistoimintaa muiden maakuntien kanssa sekä omavalvonnan toteutumista. Neuvotteluissa arvioidaan lisäksi yhteistyösopimuksen ja valtakunnallisten tavoitteiden toteutumista, maakunnan palvelujen kehitystä ja alueellisia kehittämistarpeita maakunnan omassa ja valinnanvapauslain (/) mukaisessa palvelutuotannossa, toimintaympäristön ja palvelujen tarpeen muutoksia sekä lakisääteisten tehtävien rahoitustarvetta, kehittämistä ja tuottavuuden lisäämistä. Lisäksi neuvotteluissa arvioidaan maakunnassa toteutettavia kustannusten hallinnan kannalta välttämättömiä toimenpiteitä ja mahdollisia muita toimenpiteitä. Neuvotteluissa voidaan käsitellä myös muita sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen liittyviä asioita.

Sosiaali- ja terveysministeriö laatii maakunnan kanssa asiakirjan käydyistä neuvotteluista. Asiakirjaan kirjataan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutuotannon kokonaisuuden toteutuminen. Lisäksi asiakirjassa todetaan neuvotteluissa sovitut seuraavan vuoden keskeiset tavoitteet ja niitä tukevat toimenpiteet.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja maakunta seuraavat ja arvioivat yhdessä neuvotteluissa sovittujen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista.

30 §

Palvelujen saatavuuden ja rahoituksen riittävyyden arviointi

Sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden ja rahoituksen tason riittävyyden arvioimiseksi valtakunnallisesti ja maakunnittain vuosittain selvityksen. Selvityksessä tarkastellaan sosiaali- ja terveyspalvelujen tarvetta, saatavuuden ja laadun toteutunutta ja arvioitua tulevaa kehitystä sekä näiden suhdetta julkisen talouden kehitykseen. Lisäksi selvityksessä arvioidaan maakunnassa toteutettavia kustannusten hallinnan kannalta välttämättömiä toimenpiteitä ja mahdollisia muita toimenpiteitä, joilla sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu voidaan valtion rahoituksella ja muulla tulorahoituksella turvata. Selvityksen tulee sisältää ehdotus tarvittavista toimenpiteistä julkisen talouden suunnitelman, talousarvion sekä sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten strategisten tavoitteiden laatimista sekä muuta valtakunnallista ohjausta varten.

Selvityksen laatimista varten:

1) kukin maakunta laatii vuosittain raportin alueen palvelujen saatavuudesta ja talouden tilasta;

2) aluehallintovirasto laatii vuosittain sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnan yhteydessä saatujen tietojen perusteella raportin alueensa maakuntien palvelujen yhdenvertaisesta saatavuudesta;

3) Terveyden ja hyvinvoinnin laitos analysoi maakuntien ja aluehallintoviraston raportit ja antaa sosiaali- ja terveysministeriölle valtakunnallisen sekä aluekohtaisen asiantuntija-arvion vuosittain siitä, vastaako palvelujen saatavuus väestön tarpeita yhdenvertaisesti sekä palvelujen kustannusvaikuttavasta toteutuksesta.

Sosiaali- ja terveysministeriö neuvottelee selvityksen laatimisesta ja johtopäätöksistä maakuntien kanssa 29 §:ssä säädetyllä tavalla.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädetään tarkemmin tiedoista joiden pitää sisältyä 2 momentin 1–3 kohdassa tarkoitettuihin raportteihin ja ajankohdasta, jolloin raportit on toimitettava sosiaali- ja terveysministeriölle.

31 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon seuranta ja arviointi

Maakunnan on seurattava alueensa väestön hyvinvointia ja terveyttä, järjestämänsä sosiaali- ja terveydenhuollon laatua ja vaikuttavuutta, kustannuksia ja tuottavuutta sekä sitä, miten asiakkaiden palvelujen yhteensovittaminen on toteutunut. Lisäksi maakunnan on seurattava palvelutuotantonsa toimintaa ja taloutta sekä verrattava sitä muiden tuottamien palvelujen laatuun, vaikuttavuuteen ja tuottavuuteen.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtävänä on seurata ja arvioida väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä maakuntien järjestämää sosiaali- ja terveydenhuoltoa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos laatii sosiaali- ja terveysministeriölle 26 §:n mukaisten valtakunnallisten tavoitteiden laadinnassa ja maakuntien kanssa käytävissä neuvotteluissa tarvittavat selvitykset sosiaali- ja terveydenhuollon tilasta ja toteutumisesta. Selvitykset julkaistaan julkisessa tietoverkossa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos määrää 1 momentin mukaisen seurannan vähimmäistietosisällön, mukaan lukien 7 ja 8 §:än mukainen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma. Maakuntien on toimitettava seurantatiedot Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle sen määräämällä tavalla.

Maakunnalle palveluja tuottavien yksityisten palveluntuottajien on toimitettava 1 momentissa tarkoitetun seurannan edellyttämät tiedot maakuntien ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen käyttöön Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen määrittelemällä tavalla.

32 §

Palveluntuottajien ohjaaminen

Maakunnan on huolehdittava siitä, että kun tuotetaan maakunnan järjestämisvastuuseen kuuluvia palveluja, maakunnan liikelaitos ja muut palveluntuottajat käyttävät toimintansa suunnittelussa ja johtamisessa tietoa toiminnan laadusta, vaikuttavuudesta ja kustannuksista. Palveluja tuotettaessa on myös käytettävä palvelujen yhteensovittamisen toteutumista koskevaa alueellista ja kansallista tietoa, tutkimukseen perustuvaa muuta tietoa sekä asiakkaiden ja henkilöstön kokemuksiin perustuvaa tietoa.

33 §

Sosiaali- ja terveysministeriön oikeus saada tietoja

Sosiaali- ja terveysministeriöllä on oikeus saada valtion, maakunnan ja kunnan viranomaiselta sekä muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä, Kansaneläkelaitokselta, Eläketurvakeskukselta, palveluntuottajalta sekä sosiaali- tai terveydenhuollon itsenäisiltä ammatinharjoittajilta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä niiden hallussa olevia tietoja, jotka ovat sosiaali- ja terveysministeriölle tässä laissa säädettyjen tehtävien vuoksi välttämättömiä eikä tietoja ole saatavissa julkisista tietolähteistä. Luovutettavat tiedot eivät saa sisältää yksittäistä henkilöä koskevia tunnistetietoja.

34 §

Asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet

Maakunnan velvollisuudesta edistää asukkaiden osallistumista ja vaikuttamismahdollisuuksia säädetään maakuntalain 23 §:ssä.

Asukkaiden näkemykset on otettava huomioon valmisteltaessa maakunnan palvelulupausta, maakuntien yhteistyösopimusta sekä yhteistyöalueen ehdotusta sosiaali- ja terveysministeriölle siitä, miten alueen palvelut ja niiden kehittäminen sekä maakuntien välinen yhteistyö pitäisi ottaa huomioon 26 §:n mukaisissa valtakunnallisissa tavoitteissa.

35 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistoiminta maakunnassa

Maakunta vastaa alueensa sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisestä sekä alue- ja organisaatiorajat ylittävästä kehittämisyhteistyöstä. Lisäksi maakunta koordinoi ja ohjaa tuottajatasolla tapahtuvaa, integroitua kehittämistyötä sekä tukee kuntia hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä. Maakunta osallistuu kansalliseen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiseen ja toimii yhteistyössä kuntien sekä koulutus-, kehittämis- ja tutkimustoimintaa harjoittavien organisaatioiden kanssa.

Pirkanmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen maakuntien on kehittämistehtäväänsä liittyen sovittava muiden samaan yhteistyöalueeseen kuuluvien maakuntien kanssa sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistoiminnan yhteistyöstä. Lisäksi mainittujen maakuntien on tehtävä yhteistyötä uusien menetelmien, tuotteiden ja palvelujen kehittämisessä yliopistojen, korkeakoulujen, järjestöjen ja elinkeinoelämän kanssa. Sosiaali- ja terveydenhuollon osaamistarpeen arviointia ja ammatillisen osaamisen kehittämistä on tehtävä yhteistyössä yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja toisen asteen ammatillisten oppilaitosten kanssa.

Kaikkien maakunnan järjestämisvastuulla olevia palveluja tuottavien yhtiöiden ja yhteisöjen on osallistuttava palvelujen kehittämiseen maakunnan määrittelemällä tavalla.

Lapin maakunnan tehtävänä on tukea saamenkielisten palvelujen kehittämistä koko maassa. Uudenmaan maakunnan tehtävänä on tukea ruotsinkielisten palvelujen kehittämistä koko maassa.

Valiokunnan mietintöluonnos

5 luku

Kustannusten korvaukset

Maakuntien rahoitus ja kustannusten korvaukset

36 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitus

Maakunnan järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksesta säädetään maakuntien rahoituksesta annetussa laissa (/). Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista perittävistä asiakasmaksuista säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa (734/1992).

37 §

Maakuntien väliset kustannusten korvaukset

Jos maakunnan sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikön asiakkaana on henkilö, joka on toisen maakunnan asukas, on sen maakunnan, jolla on vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä kyseiselle henkilölle, korvattava aiheutuneet kustannukset, jollei kustannusten korvaamisesta muualla toisin säädetä.

Korvauksen on perustuttava tuotteistukseen tai tuotehintaan, jolla toimintayksikkö seuraa omaa toimintaansa. Korvauksesta vähennetään palveluntuottajan hoidosta tai hoivasta saamat toimintatulot. Palvelujen korvausperusteista ja laskutusmenettelystä voidaan tarvittaessa säätää tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Valtion koulutuskorvaukset

38 §

Koulutuskorvaus

Valtion varoista voidaan korvata kustannuksia, jotka aiheutuvat sosiaalihuollon ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden yliopistotasoisesta koulutuksesta ja siihen liittyvästä käytännön harjoittelusta sekä Euroopan talousalueeseen kuulumattoman valtion kansalaisen laillistamisen edellytyksenä olevasta palvelusta. Korvaus suoritetaan maakunnalle, joka ylläpitää yliopistollista sairaalaa. Korvauksen maksamisen edellytyksenä on yhteistyöalueen maakuntien ja koulutusta antavien yliopistojen välinen koulutussopimus.

Valiokunnan mietintöluonnos

Valtion korvaus tutkimustoimintaan

39 §

Alueelliset tutkimustoimikunnat

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueeseen kuuluvien maakuntien on asetettava nelivuotiskaudeksi kerrallaan yhteinen sosiaali- ja terveystieteellinen tutkimustoimikunta mahdollisine jaostoineen. Tutkimustoimikunnassa on monitieteinen edustus yhteistyöalueen maakuntien toimintayksiköistä ja niiden alueella toimivista yliopistoista.

40 §

Yliopistotasoisen sosiaali- ja terveystieteellisen tutkimuksen rahoitus

Valtion varoista voidaan korvata yliopistotasoisesta sosiaali- ja terveystieteellisestä tutkimuksesta maakunnille sekä muille julkisille ja yksityisille sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajille aiheutuvia kustannuksia. Sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee yhteistyössä 39 §:ssä tarkoitettujen tutkimustoimikuntien kanssa korvausten perusteena olevan sosiaali- ja terveystieteellisen tutkimuksen painoalueet ja tavoitteet nelivuotiskausittain.

Sosiaali- ja terveysministeriö päättää valtion rahoituksen myöntämisestä yhteistyöalueiden tutkimustoimikunnille neljäksi vuodeksi kerrallaan. Ministeriön päätös perustuu tutkimustoiminnan painoalueiden ja tavoitteiden toteutumiseen sekä tutkimuksen laatuun, määrään ja tuloksellisuuteen edellisellä nelivuotiskaudella. Jos sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueiden aluejako muuttuu nelivuotiskauden aikana, sosiaali- ja terveysministeriön päätöstä on muutettava aluejaon muutosta vastaavasti.

Tutkimustoimikunta päättää tutkimusrahoituksen myöntämisestä alueellaan hakemusten perusteella.

41 §

Valtakunnallinen sosiaali- ja terveystieteellisen tutkimuksen arviointiryhmä

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa valtakunnallisen asiantuntijoista koostuvan sosiaali- ja terveystieteellisen tutkimuksen arviointiryhmän. Arviointiryhmän tehtävänä on arvioida tutkimuksen laatua, määrää ja tuloksellisuutta sekä painoalueiden ja tavoitteiden saavuttamista kuluneella nelivuotiskaudella ja tehdä sosiaali- ja terveysministeriölle ehdotus yliopistotasoisen sosiaali- ja terveystieteellisen tutkimuksen rahoituksen jakamisesta sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueille seuraavana nelivuotiskautena.

Valiokunnan mietintöluonnos

Korvausmenettely

42 §

Koulutuskorvauksen ja tutkimusrahoituksen maksaminen

Aluehallintovirasto maksaa 38 §:ssä tarkoitetun valtion koulutuskorvauksen. Korvaus maksetaan puolivuosittain hakemusten perusteella. Yliopistollista sairaalaa ylläpitävä maakunta maksaa korvaukset edelleen muille palvelujen tuottajille, yliopistoille ja muille korvaukseen oikeutetuille.

Aluehallintovirasto maksaa tutkimusrahoituksen kuukausittain sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueen tutkimustoimikunnalle, joka maksaa rahoituksen edelleen hankkeiden toteuttajille.

Yliopistollista sairaalaa ylläpitävän maakunnan on annettava sosiaali- ja terveysministeriölle korvauksen saamista seuraavan vuoden kesäkuun loppuun mennessä selvitys siitä, miten korvaukset on käytetty. Lisäksi kunkin koulutusta antavan yliopiston on ilmoitettava ministeriölle kalenterivuosittain koulutettujen määrä.

Muilta osin korvauksen maksamiseen ja muuhun menettelyyn sekä muutoksenhakuun liittyvissä asioissa noudatetaan, mitä valtionavustuslain (688/2001) 20 §:n 1 momentissa, 21, 24—26 ja 28 §:ssä, 29 §:n 2 momentissa sekä 30 ja 34 §:ssä säädetään.

43 §

Maakunnan tilojen käyttäminen koulutus- ja tutkimustoimintaan

Yliopistolla on oikeus käyttää yliopistollista sairaalaa lääketieteellisen koulutusyksikön koulutus- ja tutkimustoiminnan tarpeisiin.

Sosiaali- ja terveysalan koulutuksen järjestäjällä on oikeus käyttää maakunnan liikelaitoksen sairaaloita ja muita toimintayksiköitä muunkin kuin 1 momentissa tarkoitetun sosiaalihuollon ja terveydenhuoltoalan koulutus- ja tutkimustoiminnan järjestämiseen. Tilojen käytöstä on sovittava maakunnan ja koulutus- ja tutkimustoimintaa harjoittavan koulutuksen järjestäjän kesken.

Maakunnan on huolehdittava siitä, että yliopiston ja muun sosiaali- ja terveysalan koulutuksen järjestäjän käytettävissä on sellaiset koulutus- ja tutkimustoiminnassa tarvittavat huonetilat kiinteine koneineen ja laitteineen ja koulutus- ja tutkimushenkilökunnan ja opiskelijoiden sosiaaliset tilat, jotka on välttämätöntä sijoittaa maakunnan ylläpitämään toimintayksikköön.

Maakunnan liikelaitoksen palveluksessa olevat sosiaalihuollon ja terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia osallistumaan koulutus- ja tutkimustoimintaan. Henkilöstön osallistumisesta on sovittava liikelaitoksen ja yliopiston tai muun koulutuksen järjestäjän kesken.

Mitä edellä 2—4 momentissa säädetään maakunnan liikelaitoksesta, koskee myös muita palveluntuottajia silloin kun ne osallistuvat 38 §:ssä tarkoitettujen opiskelijoiden koulutukseen ja siihen liittyvään harjoitteluun.

44 §

Asetuksenantovaltuus

Edellä 38 §:ssä tarkoitetun korvauksen perusteena olevista koulutuksista sekä mainitussa pykälässä ja 40 §:ssä tarkoitetuista korvausten perusteista, suuruudesta ja korvausten maksamiseen liittyvistä menettelyistä ja määräajoista, koulutussopimuksessa sovittavista asioista sekä korvaukseen oikeutetuista palveluntuottajista, yliopistoista ja muista toimijoista säädetään sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Edellä 40 §:ssä tarkoitetun korvauksen suorittamisen perusteena olevan yliopistotasoisen sosiaali- ja terveystieteellisen tutkimuksen painoalueista ja tavoitteista, tutkimusrahoituksen jakamisen muista perusteista ja menettelystä sekä yliopistotasoisen tutkimuksen arviointiryhmän asettamisesta, kokoonpanosta ja tehtävistä säädetään sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

6 luku

Viranomaisvalvonta

45 §

Valvonta ja siihen liittyvä ohjaus

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen ja palvelurakenteen lainmukaisuuden valvonta ja valvontaan liittyvä ohjaus kuuluu aluehallintovirastolle toimialueellaan.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ohjaa aluehallintovirastojen toimintaa valvonnan ja siihen liittyvän ohjauksen toimeenpanossa, yhteensovittamisessa ja yhdenmukaistamisessa. Lisäksi virasto valvoo maakuntien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen, toiminnan sekä niiden järjestämien ja tuottamien palvelujen lainmukaisuutta sekä antaa valvontaan liittyvää ohjausta erityisesti silloin, kun kysymyksessä ovat:

1) periaatteellisesti tärkeät tai laajakantoiset asiat;

2) usean aluehallintoviraston toimialuetta tai koko maata koskevat asiat;

3) asiat, jotka liittyvät olennaisesti Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastossa käsiteltävään muuhun sosiaalihuoltoa tai terveydenhuoltoa taikka sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilöä koskevaan valvonta-asiaan;

4) asiat, joita aluehallintoviraston valvonta-asioita käsittelevät virkamiehet ovat esteellisiä käsittelemään.

Mitä tässä luvussa säädetään maakuntien toiminnan valvonnasta, koskee myös 7 §:n mukaista hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä kunnassa.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintovirastojen tarkemmasta työnjaosta ohjauksessa ja valvonnassa säädetään tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella.

46 §

Ohjaus- ja arviointikäynnit

Valvontaviranomainen voi tehdä 45 §:ssä tarkoitetun ohjauksen toteuttamiseksi ohjaus- ja arviointikäyntejä maakuntiin ja maakuntien liikelaitoksiin.

Ohjaus- ja arviointikäynneistä ja niiden ohjelmasta on sovittava ennakkoon asianomaisen maakunnan tai maakunnan liikelaitoksen kanssa.

47 §

Tarkastusoikeus

Valvontaviranomainen voi tarkastaa maakunnan tai maakunnan liikelaitoksen tässä laissa tarkoitetun toiminnan sekä toiminnassa käytettävät toimitilat. Tarkastus voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta.

Tarkastaja on päästettävä kaikkiin maakunnan ja maakunnan liikelaitoksen tässä laissa tarkoitetussa toiminnassa käytettäviin toimitiloihin. Tarkastuksessa on salassapitosäännösten estämättä esitettävä kaikki tarkastajan pyytämät asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä tarkastuksen toimittamiseksi. Lisäksi tarkastajalle on salassapitosäännösten estämättä annettava maksutta hänen pyytämänsä jäljennökset tarkastuksen toimittamiseksi tarpeellisista asiakirjoista. Tarkastajalla on myös oikeus ottaa valokuvia tarkastuksen aikana. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat voidaan kuitenkin tarkastaa ainoastaan, jos tarkastaminen on välttämätöntä asiakkaan aseman ja asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi. Tarkastajan apuna voi olla tarkastuksen toteuttamiseksi tarpeellisia asiantuntijoita. Asiantuntijaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen toimiessaan tässä pykälässä tarkoitetussa tehtävässä. Vahingonkorvauksesta säädetään vahingonkorvaulaissa (412/1974).

Poliisin on tarvittaessa annettava virka-apua valvontaviranomaiselle tarkastuksen suorittamiseksi.

Tarkastukseen sovelletaan muutoin mitä hallintolain (434/2003) 39 §:ssä säädetään.

48 §

Määräykset ja uhkasakko

Jos sosiaali- tai terveydenhuollon järjestämisessä havaitaan asiakas- tai potilasturvallisuutta vaarantavia puutteita tai muita epäkohtia taikka kunnan tai maakunnan toiminta on muutoin tämän tai muun sosiaali- tai terveydenhuoltoa koskevan lain vastaista, valvontaviranomainen voi antaa määräyksen puutteiden korjaamisesta tai epäkohtien poistamisesta. Määräystä annettaessa on asetettava määräaika, jonka kuluessa tarpeelliset toimenpiteet on suoritettava. Määräyksen tehosteeksi voidaan asettaa uhkasakko.

Valiokunnan mietintöluonnos

49 §

Hallinnollinen ohjaus

Jos sosiaali- tai terveydenhuollon järjestämisessä havaittu puute, virheellisyys, laiminlyönti tai muu epäkohta ei anna aihetta 48 §:ssä tarkoitettuihin toimenpiteisiin, valvontaviranomainen voi saattaa kunnan, maakunnan, maakunnan liikelaitoksen tai virheellisestä toiminnasta vastuussa olevan henkilön tietoon käsityksensä lain mukaisesta menettelystä tai kiinnittää valvottavan huomiota toiminnan asianmukaiseen järjestämiseen ja hyvän hallinnon vaatimuksiin. Valvontaviranomainen voi myös kehottaa valvottavaa korjaamaan todetun puutteen tai muun epäkohdan. Jos edellä tässä pykälässä tarkoitettuja toimenpiteitä ei voida asian kokonaisarviointiin vaikuttavat seikat huomioon ottaen pitää riittävinä, valvontaviranomainen voi antaa valvottavalle huomautuksen vastaisen varalle.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun käsityksen ilmaisemiseen, huomion kiinnittämiseen, kehotukseen tai huomautukseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

50 §

Valvonta-asian käsittely

Valvontaviranomainen ryhtyy tietoonsa tulleen valvonta-asian perusteella niihin toimenpiteisiin, joihin se asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamisen tai lain noudattamisen kannalta katsoo olevan aihetta.

Kanteluihin ja muuhun valvontaan liittyvät toimenpiteet voidaan asettaa kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen asiakas- ja potilasturvallisuuden tai muiden seikkojen niin edellyttäessä. Kahta vuotta vanhempaan tapahtumaan perustuvaa valvonta-asiaa ei tutkita, ellei siihen ole erityistä syytä.

Kantelusta säädetään hallintolain 8 a luvussa ja muistutuksesta potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 10 §:ssä ja sosiaalihuollon asiakaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 23 §:ssä.

51 §

Valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeus

Kunta, maakunta, maakunnan liikelaitos ja maakunnalle sosiaali- ja terveyspalveluja tuottava palvelujen tuottaja ovat velvollisia antamaan valvontaviranomaiselle sen pyytämät tiedot ja selvitykset, jos ne ovat välttämättömiä valvontatehtävän toteuttamiseksi. Tiedot ja selvitykset on annettava maksutta ja sen estämättä, mitä tietojen salassapitovelvollisuudesta säädetään.

Valiokunnan mietintöluonnos

7 luku

Erinäiset säännökset

52 §

Varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin

Maakunnan on varauduttava valmiussuunnitelmin sekä muilla toimenpiteillä yhteistyössä alueensa kuntien kanssa sosiaalihuollon ja terveydenhuollon toimenpiteitä edellyttäviin häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin.

Varautumisessa on varmistettava palvelujen jatkuvuuden turvaaminen myös silloin, kun palveluja toteutetaan hankkimalla niitä yksityisiltä palvelujen tuottajilta.

Valtio voi osallistua sosiaali- ja terveydenhuollossa tarvittavan valmiuden ylläpitämiseen ja häiriötilanteiden hoitamiseen rahoittamalla sellaista toimintaa, jonka korvaaminen valtion varoista on erityisestä syystä tarkoituksenmukaista. Toimintaa varten sosiaali- ja terveysministeriö voi nimetä ja valtuuttaa valtakunnallisia toimijoita.

Häiriötilanteisiin varautumisesta voidaan tarvittaessa antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

53 §

Toimivalta häiriötilanteissa

Kahta tai useampaa maakuntaa koskevassa häiriötilanteessa sosiaali- ja terveysministeriö voi määrätä yhden maakunnan johtamaan ja koordinoimaan tilannetta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Erityisen merkittävissä häiriötilanteissa sosiaali- ja terveysministeriö voi ottaa sosiaali- ja terveydenhuollon johto- ja koordinaatiovastuun itselleen.

Maakunnan on ilmoitettava sosiaali- ja terveydenhuoltoon vaikuttavista häiriötilanteista, suuronnettomuuksista ja niiden uhkista sosiaali- ja terveysministeriölle ja sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaviranomaiselle.

54 §

Virka-apu

Poliisi, puolustusvoimat, rajavartiolaitos ja pelastusviranomaiset ovat velvollisia antamaan maakunnille niiden pyynnöstä häiriötilanteissa tarvittavaa virka-apua, silloin kun se on ihmisten hyvinvoinnin tai terveyden turvaamisen kannalta välttämätöntä. Maakunnan lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö voi pyytää virka-apua.

55 §

Järjestämisvastuun siirtyminen eräissä tapauksissa

Jos henkilö on sijoitettu perhehoitoon, laitoshoitoon tai asumispalvelujen avulla järjestettyyn asumiseen toisen kunnan alueelle ja hän käyttää kotikuntalain (201/1994) 3 a §:ssä säädettyä kotikunnan valintaoikeuttaan, palveluja koskeva järjestämisvastuu siirtyy henkilön muuttopäivästä sille maakunnalle, johon uusi kotikunta kuuluu.

56 §

Palvelujen järjestäminen maakunnan muuttuessa

Henkilö, joka haluaa muuttaa toisessa maakunnassa sijaitsevan kunnan asukkaaksi, mutta ei ikänsä, vammaisuutensa tai muun sellaisen syyn vuoksi kykene asumaan siellä ilman perhehoitoa, laitoshoitoa tai asumispalveluja, voi hakea näitä palveluja siltä maakunnalta, johon tämä toinen kunta kuuluu, samoin perustein kuin jos hän olisi tämän toisen kunnan asukas.

Sen maakunnan, jolle hakemus on saapunut, tulee:

1) ilmoittaa salassapitosäännösten estämättä hakemuksesta ja sen käsiteltäväksi ottamisesta välittömästi sille maakunnalle, jolla on järjestämisvastuu hakijalle annettavista sosiaali- ja terveyspalveluista;

2) käsitellä hakemus ja arvioida hakijan palvelutarve yhteistyössä järjestämisvastuussa hakemushetkellä olevan maakunnan kanssa;

3) tehdä asiassa päätös.

Hakemusta ei kuitenkaan käsitellä, jos hakija on jo tehnyt vastaavan hakemuksen toiselle maakunnalle ja asian käsittely on vielä kesken.

Jos maakunta on päättänyt myöntää haetun palvelun, hakijan on ilmoitettava kahden viikon kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta, ottaako hän palvelun vastaan. Hakijan tulee lisäksi muuttaa päätöksen mukaiseen hoitopaikkaan tai asumispalveluun kolmen kuukauden kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta. Jos hakija laiminlyö edellä säädettyjen määräaikojen noudattamisen, hänen oikeutensa päätöksen mukaisiin palveluihin raukeaa.

57 §

Terveydenhuollon järjestäminen eräissä tapauksissa

Terveydenhuollon järjestämisessä maakuntaan kuuluvan kunnan asukkaaseen rinnastetaan tässä laissa myös kunnan alueella oleskeleva henkilö, jolla on ulkomaalaislain (301/2004) 78 §:n 1 tai 2 momentissa taikka 3 momentin 1, 2, 4, 5 tai 7 kohdassa taikka 79 §:n 1 momentin 1, 2 tai 6 kohdassa tarkoitettu työnteko-oikeus ja jolla on Suomessa voimassa oleva työ-, virka- tai muu palvelussuhde tai joka on vähintään kuusi kuukautta kestäneen työ-, virka- tai muun palvelussuhteen päätyttyä rekisteröity työttömäksi työnhakijaksi. Terveydenhuoltoa järjestettäessä maakuntaan kuuluvan kunnan asukkaaseen rinnastetaan tätä lakia sovellettaessa myös kunnan alueella oleskeleva henkilö, jolle on myönnetty ulkomaalaislain 81 §:n nojalla mainitun lain 3 §:n 26 kohdassa tarkoitettu Euroopan unionin sininen kortti, sekä tällaisen henkilön ulkomaalaislain 37 §:ssä tarkoitetut perheenjäsenet. Lisäksi maakuntaan kuuluvan kunnan asukkaaseen rinnaste-

taan tätä lakia sovellettaessa kunnan alueella oleskeleva henkilö, jolla on kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain (907/2017) mukainen kausityöhön oikeuttava lupa tai henkilö, jolla on kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä annetun lain (908/2017) mukainen lupa.

58 §

Asiakas- ja potilastietojen rekisterinpito

Maakunta on henkilötietolain (523/1999) 3 §:n 4 kohdassa tarkoitettu rekisterinpitäjä sen järjestämisvastuulle kuuluvassa toiminnassa syntyneille sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastiedoille. Näistä asiakas- ja potilastiedoista ja niiden käsittelystä säädetään sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa, potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa, sosiaalihuollon asiakasasiakirjoissa annetussa laissa (254/2015), sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetussa laissa, viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) ja henkilötietolaissa.

Maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvien sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottajalla on oikeus käsitellä 1 momentissa tarkoitetussa maakunnan asiakas- ja potilasrekisterissä olevia tietoja silloin kun se on tarpeen asiakkaan palvelun toteuttamiseksi.

Maakunnan asiakas- ja potilasrekisterit tulee muodostaa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain mukaisia valtakunnallisia tietojärjestelmäpalveluja käyttäen. Velvollisuus koskee myös yritysten, yhteisöjen ja ammatinharjoittajien maakunnille tuottamien ja maakunnan rahoittamien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen asiakas- ja potilastietoja palvelun tuottamisperusteesta ja -tavasta riippumatta.

59 §

Henkilöstön ammattitaidon ylläpito

Maakunnan on huolehdittava siitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö osallistuu riittävästi sille järjestettyyn täydennyskoulutukseen. Täydennyskoulutukseen vaikuttavat henkilöstöön kuuluvien peruskoulutuksen pituus, työn vaativuus ja tehtävien sisältö. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarvittaessa tarkemmat säännökset täydennyskoulutuksen sisällöstä, laadusta, määrästä, järjestämisestä, seurannasta ja arvioinnista.

60 §

Muutoksenhaku

Maakunnan päätökseen haetaan muutosta siten kuin maakuntalain 17 luvussa säädetään, jollei lailla toisin säädetä.

Tämän lain nojalla tehtyyn valtion viranomaisen päätökseen haetaan muutosta hallintolainkäyttölain (586/1996) mukaisesti, jollei lailla toisin säädetä. Valtioneuvoston 18 §:n perusteella tekemää päätöstä maakuntien yhteistyösopimuksesta on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisesti ratkaistu.

Valiokunnan mietintöluonnos

61 §

Voimaantulo

Tämän lain voimaantulosta säädetään erikseen lailla.

3.

Laki

maakuntalain, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain voimaanpanosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Lakien voimaantulo

1 §

Lakien voimaantulo

Maakuntalaki (/) tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Maakuntalain 16, 19–21 ja 23 –28 §:ä, 6–9 lukua, 62–74, 95, 96, 106 ja 110 §:ä, 15 ~~ja 16~~ lukua sekä ~~136 ja~~ 141 §:ää sovelletaan 1 päivästä elokuuta 2019 lukien sekä 2 lukua, 103–105, 140 ja 142 §:ää 1 päivästä tammikuuta 2021 lukien. Maakuntalain 17, 18, 22 ja 59–61§:ää sovelletaan ensimmäisen kerran vuonna 2019 toimitettavissa maakuntavaaleissa. Maakunnan talousarvio ja tilinpäätös laaditaan maakuntalain 13 luvussa sekä tarkastetaan maakuntalain 14 luvussa tarkoitetulla tavalla ensimmäisen kerran vuodelle 2019.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettu laki (/) tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2021. Lain 8, 10, 13 – 19, 21, 25–29, 31, 33, 34, 45–53 ja 60 §:t tulevat kuitenkin voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020.

Pelastustoimen järjestämisestä annettu laki (/) tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 12 §:n mukaiset ensimmäiset palvelutasopäätökset tulee tehdä viimeistään 1 päivänä joulukuuta 2021. Ennen ensimmäisen palvelutasopäätöksen tekemistä noudatetaan pelastuslain (379/2011) nojalla tehtyjä kyseistä aluetta koskeneita alueen pelastustoimen palvelutasopäätöksiä.

Valiokunnan mietintöluonnos

2 §

Kumottavat lait

Tällä lailla kumotaan:
1) kansanterveyslaki (66/1972);
2) erikoissairaanhoitolaki (1062/1989);
3) sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annettu laki (733/1992); ja
4) laki alueen pelastustoimen valtionavustuksesta (1122/2003).

3 §

Järjestämisvastuun siirtyminen

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain mukainen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy kunnilta ja kuntayhtymiltä maakunnille 1 päivänä tammikuuta 2021.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 38, 40 ja 42 §:n mukaiset valtion korvaukset suoritetaan ensimmäisen kerran vuoden 2021 toiminnan perusteella.

Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain mukainen pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyy kunnilta ja kuntayhtymiltä maakunnille 1 päivänä tammikuuta 2021.

2 luku

Maakuntien muodostaminen ja väliaikaishallinto

4 §

Maakuntien perustaminen

Maakuntalain 2 §:ssä tarkoitetut maakunnat julkisoikeudellisina yhteisöinä perustetaan sinä päivänä, kun tämä laki tulee voimaan.

5 §

Maakuntajako

Alueellisen itsehallinnon perustamista varten maa jakautuu seuraaviin maakuntiin:
1) Uudenmaan maakunta, jonka alue muodostuu Askolan, Espoon, Hangon, Helsinki, Hyvinkään, Inkoon, Järvenpään, Karkkilan, Kauniaisten, Keravan, Kirkkonummen, Lapinjärven, Lohjan, Loviisan, Myrskylän, Mäntsälän, Nurmijärven, Pornaisten, Porvoon, Pukkilan, Raaseporin, Sipoon, Siuntion, Tuusulan, Vantaan ja Vihdin kunnista;
2) Varsinais-Suomen maakunta, jonka alue muodostuu Auran, Kaarinan, Kemiönsaaren, Kosken Tl:n, Kustavin, Laitilan, Liedon, Loimaan, Marttilan, Maskun, Mynämäen, Naantalin, Nousi-

aisten, Oripään, Paimion, Paraisten, Pyhärannan, Pöytyän, Raision, Ruskon, Salon, Sauvon, Someron, Taivassalon, Turun, Uusikaupungin ja Vehmaan kunnista;

3) Satakunnan maakunta, jonka alue muodostuu Euran, Eurajoen, Harjavallan, Honkajoen, Huittisen, Jämijärven, Kankaanpään, Karvian, Kokemäen, Merikarvian, Nakkilan, Pomarkun, Porin, Rauman, Siikaisten, Säkylän ja Ulvilan kunnista;

4) Kanta-Hämeen maakunta, jonka alue muodostuu Forssan, Hattulan, Hausjärven, Humppilan, Hämeenlinnan, Janakkalan, Jokioisten, Lopen, Riihimäen, Tammelan ja Ypäjän kunnista;

5) Pirkanmaan maakunta, jonka alue muodostuu Akaan, Hämeenkyrön, Ikaalisten, Juupajoen, Kangasalan, Kihniön, Kuhmoisten, Lempäälän, Mänttä-Vilppulan, Nokian, Oriveden, Parkanon, Pirkkalan, Punkalaitumen, Pälkäneen, Ruoveden, Sastamalan, Tampereen, Urjalan, Valkeakosken, Vesilahden, Virtain ja Ylöjärven kunnista;

6) Päijät-Hämeen maakunta, jonka alue muodostuu Asikkalan, Hartolan, Heinolan, Hollolan, Iitin, Kärkölän, Lahden, Orimattilan, Padasjoen ja Sysmän kunnista;

7) Kymenlaakson maakunta, jonka alue muodostuu Haminan, Kotkan, Kouvolan, Miehikkälän, Pyhtään ja Virolahden kunnista;

8) Etelä-Karjalan maakunta, jonka alue muodostuu Imatran, Lappeenrannan, Lemin, Luumäen, Parikkalan, Rautjärven, Ruokolahden, Savitaipaleen ja Taipalsaaren kunnista;

9) Etelä-Savon maakunta, jonka alue muodostuu Enonkosken, Hirvensalmen, Juvan, Kangasniemen, Mikkelin, Mäntyharjun, Pertunmaan, Pieksämäen, Puumalan, Rantasalmen, Savonlinnan ja Sulkavan kunnista;

10) Pohjois-Savon maakunta, jonka alue muodostuu Iisalmen, Joroisten, Kaavin, Keiteleen, Kiuruveden, Kuopion, Lapinlahden, Leppävirran, Pielaveden, Rautalammin, Rautavaaran, Siilinjärven, Sonkajärven, Suonenjoen, Tervon, Tuusniemen, Varkauden, Vesannon ja Vieremän kunnista;

11) Pohjois-Karjalan maakunta, jonka alue muodostuu Heinäveden, Ilomantsin, Joensuun, Juuan, Kiteen, Kontiolahden, Lieksan, Liperin, Nurmeksen, Outokummun, Polvijärven, Rääkkylän, Tohmajärven ja Valtimon kunnista;

12) Keski-Suomen maakunta, jonka alue muodostuu Hankasalmen, Joutsan, Jyväskylän, Jämsän, Kannonkosken, Karstulan, Keuruun, Kinnulan, Kivijärven, Konneveden, Kyyjärven, Laukaan, Luhangan, Multian, Muuramen, Petäjäveden, Pihtiputaan, Saarijärven, Toivakan, Uuraisten, Viitasaaren ja Äänekosken kunnista;

13) Etelä-Pohjanmaan maakunta, jonka alue muodostuu Alajärven, Alavuden, Evijärven, Ilmajoen, Isojoen, Isonkyrön, Karijoen, Kauhajoen, Kauhavan, Kuortaneen, Kurikan, Lappajärven, Lapuan, Seinäjoen, Soinin, Teuvan, Vimpelin ja Ähtärin kunnista;

14) Pohjanmaan maakunta, jonka alue muodostuu Kaskisen, Korsnäsin, Kristiinankaupungin, Kruunupyyn, Laihian, Luodon, Maalahden, Mustasaaren, Närpiön, Pedersören, Pietarsaaren, Uusikaarlepyyn, Vaasan ja Vöyrin kunnista;

15) Keski-Pohjanmaan maakunta, jonka alue muodostuu Halsuan, Kannuksen, Kaustisen, Kokkolan, Lestijärven, Perhon, Toholammin ja Vetelin kunnista;

16) Pohjois-Pohjanmaan maakunta, jonka alue muodostuu Alavieskan, Haapajärven, Haapaveden, Hailuodon, Iin, Kalajoen, Kempeleen, Kuusamon, Kärsämäen, Limingan, Lumijoen, Merijärven, Muhoksen, Nivalan, Oulaisen, Oulun, Pudasjärven, Pyhäjoen, Pyhäjärven, Pyhännän, Raahen, Reisjärven, Sievin, Siikajoen, Siikalatvan, Taivalkosken, Tyrnävän, Utajärven, Vaalan ja Ylivieskan kunnista;

17) Kainuun maakunta, jonka alue muodostuu Hyrynsalmen, Kajaanin, Kuhmon, Paltamon, Puolangan, Ristijärven, Sotkamon ja Suomussalmen kunnista;

18) Lapin maakunta, jonka alue muodostuu Enontekiön, Inarin, Kemin, Kemijärven, Keminmaan, Kittilän, Kolarin, Muonion, Pelkosenniemen, Pellon, Posion, Ranuan, Rovaniemen, Sallan, Savukosken, Simon, Sodankylän, Tervolan, Tornion, Utsjoen ja Ylitornion kunnista.

Maakuntajaon muuttamisesta säädetään maakuntajakolaissa (/).

6 §

Maakunnan väliaikainen valmistelutoimielin

Maakunnan väliaikainen valmistelutoimielin vastaa maakunnan toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmistelusta siihen saakka, kunnes maakuntavaltuusto on valittu ja maakuntavaltuuston asettama maakuntahallitus on aloittanut toimintansa.

Maakunnan alueen maakunnan liiton, kuntien, perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon yhteistoiminta-alueiden, sairaanhoitopiirin, erityishuoltopiirin, pelastuslaitoksen, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja työ- ja elinkeinotoimiston on sovittava välittömästi tämän lain voimaantultua väliaikaisen valmistelutoimielimen kokoonpanosta. Väliaikaisen valmistelutoimielimen jäsenet on valittava edellä mainittujen organisaatioiden viranhaltijoista, joilla on hyvä asiantuntemus toimialansa toiminnasta ja taloudesta. Maakunnan liitto johtaa sopimusneuvotteluja. Maakunnan liiton hallitus asettaa väliaikaisen valmistelutoimielimen neuvottelussa sovitun mukaisesti. Asettamisesta on ilmoitettava valtiovarainministeriölle.

Jos maakunnan liiton hallitus ei ole asettanut väliaikaista valmistelutoimielintä ~~kahden~~kuukauden kuluessa tämän lain voimaan tulosta, sen on välittömästi ilmoitettava asiasta valtiovarainministeriölle. Valtioneuvosto asettaa tällöin valmistelutoimielimen valtiovarainministeriön esityksestä. Valtioneuvoston asettamassa valmistelutoimielimessä on oltava maakunnan alueen kunnista ja perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon yhteistoiminta-alueista yhteensä kuusi jäsentä, sairaanhoitopiiristä kaksi jäsentä, erityishuoltopiiristä yksi jäsen, maakunnan liitosta yksi jäsen, pelastuslaitoksesta yksi jäsen, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta yksi jäsen ja työ- ja elinkeinotoimistosta yksi jäsen sekä jokaisella jäsenellä varajäsen.

Maakunnan liiton hallituksen tai valtioneuvoston tekemään valmistelutoimielimen asettamista koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Kun väliaikainen valmistelutoimielin on asetettu, maakunnan liiton on huolehdittava, että valmistelutoimielimen ensimmäinen kokous kutsutaan koolle. Valmistelutoimielimen iältään vanhin edustaja johtaa ensimmäisessä kokouksessa puhetta siihen saakka, kunnes valmistelutoimielin on valinnut itselleen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajat. Maakunnan liiton on järjestettävä valmistelutoimielimelle kokous- ja työtilat sekä huolehdittava valmistelutoimielimen työskentelyedellytysten muusta varmistamisesta. Maakunnan liitto vastaa myös valmistelutoimielimen toiminnan ja henkilöstön edellyttämistä talous- ja henkilöstöhallinnon palvelutehtävistä sekä vuoden 2019 talousarvion valmistelusta.

Väliaikaiseen toimielimeen sovelletaan miesten ja naisten tasa-arvosta annetun lain (609/1986) 4 a §:ää julkisen hallinnon ja julkista valtaa käyttävien toimielinten kokoonpanosta.

7 §

Väliaikaisen valmistelutoimielimen tehtävät ja toimivalta

Väliaikainen valmistelutoimielin johtaa maakunnan toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmistelua ja käyttää sitä koskevaa päätösvaltaa sekä vastaa tehtäviinsä liittyvästä puhevallan käyttämisestä maakuntavaltuuston toimikauden alkuun asti. Valmistelutoimielin voi asettaa keskuudestaan jaostoja hoitamaan erikseen määrättyjä tehtäviä ja siirtää näitä tehtäviä koskevaa päätösvaltaa jaostolle.

Valmistelutoimielimen tehtävänä on yhteistyössä niiden viranomaisten kanssa, joista tehtäviä ja niitä hoitavaa henkilöstöä siirtyy maakunnalle:

1) selvittää maakunnille siirtyvä henkilöstö ja valmistella maakuntavaltuustolle ehdotukset henkilöstön siirtosuunnitelmaksi ja -sopimuksiksi;

2) osallistua maakunnille siirtyvän irtaimen ja kiinteän omaisuuden selvittämiseen;

3) osallistua maakunnille siirtyvien sopimusten ja näitä koskevien oikeuksien ja velvollisuuksien selvittämiseen;

4) osallistua maakunnille siirtyvien hallinto- ja palvelutehtävien hoitamista tukevien tieto- ja viestintäteknisten järjestelmien ja ratkaisujen selvittämiseen;

5) valmistella maakunnan toiminnan ja hallinnon järjestämistä sekä tilintarkastajan valintaa;

6) päättää maakunnan vuoden 2019 talousarviosta;

7) osallistua ensimmäisten maakuntavaalien järjestämiseen;

8) valmistella muut maakuntien toiminnan ja hallinnon käynnistämiseen välittömästi liittyvät asiat.

Valmistelutoimielimen toimivalta on rajoitettu siten, että se voi:

1) ottaa henkilöitä vain määräaikaiseen virka- tai työsopimussuhteeseen maakuntaan siten, että määräaika päättyy viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2020;

2) tehdä maakuntaa sitovia sopimuksia vain määräaikaisesti voimassa oleviksi siten, että määräaika päättyy viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2021.

Väliaikaisen toimielimen oikeudesta hankkia palveluja siirtymäkauden aikana säädetään 45 §:n 1—3 momentissa.

Valmistelutoimielimen menettelyyn sovelletaan maakuntalain säännöksiä.

8 §

Velvollisuus osallistua valmisteluun

Maakuntien liittojen, kuntien, perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon yhteistoiminta-alueiden, sairaanhoitopiirien, erityishuoltopiirien, pelastuslaitosten, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, työ- ja elinkeinotoimistojen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetussa laissa (897/2009) tarkoitetun kehittämis- ja hallintokeskuksen sekä tarvittaessa muiden viranomaisten on osallistuttava maakuntien toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmisteluun ja annettava maakunnalle siinä tarpeellista virka-apua.

9 §

Tietojensaanti

Maakunnan viranomaisilla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maakunnan alueen maakunnan liitolta, kunnilta, perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon yhteistoiminta-alueilta, sairaanhoitopiiriltä, erityishuoltopiiriltä, ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueilta, aluehallintovirastolta, pelastuslaitokselta, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta ja työ- ja elinkeinotoimistolta maakunnan toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmistelun edellyttämät välttämättömät tiedot.

Kuntien ja kuntayhtymien on luovutettava salassapitosäännösten estämättä maakunnalle 1 momentissa tarkoitetut maakunnan toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmistelun edellyttämät välttämättömät:

1) tiedot 14 §:ssä tarkoitetusta henkilöstöstä, joka siirtyy maakuntien tai maakuntien valtakunnallisten palvelukeskusten palvelukseen;

2) tiedot maakuntalain 6 §:ssä tarkoitettujen maakunnille siirtyvien tehtävien ja palveluiden asiakkaista, ei kuitenkaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietoja;

3) maakunnille siirtyviä tehtäviä ja niihin liittyviä tukipalveluita koskevat käyttötaloustiedot;

4) lain 18 – 23 §:ssä tarkoitetuissa selvityksissä tarvittavat tiedot.

Kunnan ja kuntayhtymän on luovutettava 2 momentissa tarkoitetut tiedot maakunnalle sähköisessä muodossa. Maakunnan on sovittava kunnan ja kuntayhtymän kanssa luovutuksen tarkemmasta toteutuksesta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista tiedoista sekä tietojen luovuttamisen määräajoista, muodosta ja menettelytavoista.

10 §

Viestintä

Väliaikaisen valmistelutoimielimen on tiedotettava maakunnan toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmistelusta alueen asukkaille, palvelujen käyttäjille, kunnille, järjestöille ja muille yhteisöille sekä varattava näille tarvittaessa mahdollisuus tulla kuulluksi valmistelussa olevista merkittävistä asioista.

11 §

Maakunnan toiminnan valmistelun rahoitus

Valtio myöntää maakunnille valtionavustusta niiden toiminnan ja hallinnon käynnistämisen kustannuksiin vuosina 2019 ja 2020. Valtionavustuksen myöntämisen yleisissä perusteissa sekä valtionavustuksen käytössä ja sen valvonnassa noudatetaan valtionavustuslain (688/2001) säännöksiä, jollei toisin säädetä tai valtion talousarviosta muuta johdu. Valtionavustuslain 5 §:ssä tarkoitettu avustus voidaan maksaa maakunnille ilman hakemusta eikä sen maksamiseksi edellytetä maakunnan osallistumista rahoitukseen.

Väliaikaisen valmistelutoimielimen on annettava maakuntavaltuustolle selvitys vuodelle 2019 myönnetyn määrärahan käytöstä.

Valiokunnan mietintöluonnos

12 §

Ensimmäiset maakuntavaalit

Ensimmäiset maakuntavaalit toimitetaan sunnuntaina 26 päivänä toukokuuta 2019. Vaaleissa valittavan maakuntavaltuuston toimikausi alkaa 1 päivänä elokuuta 2019 ja kestää vuoden 2021 toukokuun loppuun. Vaaleissa valitaan valtuutettuja kussakin maakunnassa maakuntalain 18 §:n 1 momentissa tarkoitettu vähimmäismäärä. Saman pykälän 3 momentissa tarkoitettu asukasluvun määräytymispäivä on 31 joulukuuta 2018.

Ensimmäisiä maakuntavaaleja varten maakunnan liiton hallitus asettaa viipymättä tämän lain tultua voimaan maakuntavaalilautakunnan, jonka jäsenten tulee mahdollisuuksien mukaan edustaa maakunnan kunnissa edellisissä kuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita äänestäjäryhmiä. Tähän maakuntavaalilautakuntaan sovelletaan muutoin, mitä vaalilain (714/1998) 12 a ja 12 b §:ssä säädetään.

Ensimmäisissä maakuntavaaleissa annettujen ennakkoäänten laskennasta ja vaalipäivänä annettujen äänten tarkastuslaskennasta huolehtii vaalipiirilautakunta. Tätä varten kunnan keskusvaalilautakunta toimittaa hyväksytyt vaalikuoret vaalipiirilautakunnalle vaalilain 64 §:ssä säädetyllä tavalla ja vaalilautakunta vaalipäivän äänestyksessä annetut äänestysliput vaalilain 81 §:ssä säädetyllä tavalla. Maakuntavaalien ääntenlaskenta suoritetaan seuraavasti:

1) Helsingin vaalipiirilautakunta laskee Helsingin kaupungissa annetut äänet;

2) Uudenmaan vaalipiirilautakunta laskee Uudenmaan maakunnan äänet, ei kuitenkaan Helsingin kaupungissa annettuja ääniä;

3) Varsinais-Suomen vaalipiirilautakunta laskee Varsinais-Suomen maakunnan äänet;

4) Satakunnan vaalipiirilautakunta laskee Satakunnan maakunnan äänet;

5) Hämeen vaalipiirilautakunta laskee Kanta-Hämeen ja Päijät-Hämeen maakuntien äänet;

6) Pirkanmaan vaalipiirilautakunta laskee Pirkanmaan maakunnan äänet;

7) Kaakkois-Suomen vaalipiirilautakunta laskee Kymenlaakson, Etelä-Karjalan ja Etelä-Savon maakuntien äänet;

8) Savo-Karjalan vaalipiirilautakunta laskee Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan maakuntien äänet;

9) Vaasan vaalipiirilautakunta laskee Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakuntien äänet;

10) Keski-Suomen vaalipiirilautakunta laskee Keski-Suomen maakunnan äänet;

11) Oulun vaalipiirilautakunta laskee Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakuntien äänet;

12) Lapin vaalipiirilautakunta laskee Lapin maakunnan äänet. (Uusi 3 mom.)

Kukin vaalipiirilautakunta vahvistaa 3. päivänä vaalipäivän jälkeen viimeistään kello 18 aloitettavassa kokouksessaan äänimäärät, jotka kukin ehdokas sekä puolue, vaaliliitto tai yhteislista ovat maakunnassa saaneet, sekä ilmoittaa viipymättä näin vahvistetut äänimäärät, maakuntavaaleissa annettujen äänten kokonaismäärän ja mitättömien äänten määrän asianomaiselle maakuntavaalilautakunnalle, joka vahvistaa vaalien tuloksen noudattaen, mitä vaalilain 88—91 §:ssä säädetään vertauslukujen laskemisesta, arvan käytöstä ja vaalien tuloksen määräämisestä. (Uusi 4 mom.)

Ennakkoäänten laskenta vaalipiirilautakunnassa voidaan aloittaa vaalipäivänä aikaisintaan kello 12 tai erityisestä syystä lautakunnan harkinnan mukaan aikaisemminkin, kuitenkin aikaisintaan kello 9. (Uusi 5 mom.)

Ensimmäisissä maakuntavaaleissa ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain (273/2009) 2 §:n 1 momentissa ja puoluelain (10/1969) 8 §:n 3 momentissa tarkoitettu kampanja-aika alkaa tämän lain tultua voimaan. (Uusi 6 mom.)

13 §

Maakunnan järjestäytyminen

Ensimmäisten maakuntavaalien tuloksen vahvistamisen jälkeen maakuntavaltuuston on viipymättä järjestäydyttävä ja valittava maakuntahallitus ja muut maakunnan toimielimet sekä ryhdyttävä muihin toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen maakunnan toiminnan ja hallinnon järjestämiseksi.

Väliaikainen valmistelutoimielin valmistelee maakuntavaltuuston ensimmäisessä kokouksessa käsiteltävät asiat ja kutsuu maakuntavaltuutetut kokoukseen. Ensimmäisessä kokouksessa iältään vanhin maakuntavaltuutettu johtaa puhetta siihen saakka, kunnes valtuusto on valinnut puheenjohtajan ja varapuheenjohtajat.

3 luku

Henkilöstö

14 §

Henkilöstön asema

Maakuntauudistuksessa sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävien ja tehtäviä hoitavan henkilöstön siirto kunnista ja kuntayhtymistä maakuntaan sekä maakuntien valtakunnalliseen palvelukeskukseen katsotaan liikkeenluovutukseksi.

Liikkeenluovutukseksi katsotaan myös kunnan 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien tukitehtävien ja tehtäviä hoitavan henkilöstön siirrot, jos tehtävää hoitavan henkilön tosiasiallisista tehtävistä vähintään puolet on 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien tukitehtäviä.

Joulukuun 31 päivään 2020 mennessä erääntyneestä lomapalkkavelasta vastaa maakunta.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, sovelletaan myös tehtävien ja tehtäviä hoitavan henkilöstön siirtoon maakuntakonserniin kuuluvaan tai maakuntien määräysvallassa olevaan yhteisöön, joka perustetaan 31 päivään joulukuuta 2022 mennessä.

15 §

Lisäeläketurva

Maakuntakonserniin kuuluvan tai maakuntien määräysvallassa olevan 31 päivään joulukuuta 2022 mennessä perustetun yhteisön on huolehdittava julkisten alojen eläkelain voimaanpanolain (82/2016) 8 §:n 2 momentin tasoisen lisäeläkeosuuden säilymisestä henkilöillä, jotka siirtyvät niiden palvelukseen maakuntauudistuksesta johtuvan järjestelyn johdosta Kevan jäsenyhteisön palveluksesta ja joiden palvelussuhde jatkuu yhtiössä yhdenjaksoisesti eläketapahtumaan saakka.

16 §

Palvelukeskusten henkilöstön eläketurvan järjestäminen

Maakuntalain 16 luvun mukaiset maakuntien valtakunnalliset palvelukeskukset voivat liittyä Kevan jäsenyhteisöksi sen estämättä, mitä Kevasta annetun lain (66/2016) 3 §:n 2 momentissa säädetään.

4 luku

Omaisuusjärjestelyt

17 §

Omaisuusjärjestelyjen tavoitteet

Tässä luvussa tarkoitettujen omaisuuden siirtoa koskevien säännösten tarkoituksena on turvata maakuntien käyttöön niiden järjestämisvastuulla olevia tehtäviä varten tarvittava omaisuus ja tarvittavat toimitilat kokonaistaloudellisesti tehokkaalla tavalla. Lisäksi tavoitteena on, että omaisuusjärjestelyissä kuntia kohdellaan tasapuolisesti eikä järjestelyillä vaaranneta rahoitusperiaatteen toteutumista kuntien vastuulle jäävissä tehtävissä.

18 §

Sairaanhoitopiirien, erityishuoltopiirien ja maakunnan liittojen siirtäminen maakuntiin

Erikoissairaanhoitolain 7 §:ssä tarkoitetut sairaanhoitopiirien kuntayhtymät, kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) 6 §:n 1 momentissa tarkoitetut erityishuoltopiirit sekä alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista annetun lain (7/2014) 5 §:n 2 momentissa tarkoitetut maakunnan liitot siirretään varoineen ja velkoineen sekä sitoumuksineen maakuntiin 1 päivänä tammikuuta 2021.

Helsingin erityishuoltopiirin toimintaan liittyvät varat, velat ja sitoumukset erotetaan Helsingin kaupungin muista varoista, veloista ja sitoumuksista ja siirretään maakuntaan 1 päivänä tammikuuta 2021.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun kuntayhtymän varat ja velat liitetään siihen maakuntaan, jonka alueeseen kuntayhtymän jäsenkunnat kuuluvat. Jos kuntayhtymän jäsenkunnat kuuluvat useampaan maakuntaan, varat ja velat on jaettava maakuntien välillä jäsenkuntien omistusosuuksien suhteessa, paitsi jos omaisuuden ja velkojen siirrot olisivat maakuntien taloudelliseen kantokykyyn nähden vähäisiä. Maakunnat voivat sopia omaisuuden ja velkojen jakamisesta myös toisin.

Jos kuntayhtymä on perussopimuksensa mukaan huolehtinut muistakin kuin maakunnalle siirtyvistä tehtävistä, jäsenkuntien on järjesteltävä toiminta näiden tehtävien osalta uudelleen vuoden 2020 loppuun mennessä.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, maakunnalla ja 1 momentissa tarkoitettujen kuntayhtymien jäsenkunnilla on oikeus sopia kuntayhtymien maaomaisuuden siirtymisestä myös toi-

sin. Tällöinkin maakunnan järjestämisvastuulle siirtyvän toiminnan edellyttämään rakennusomaisuuteen sitoutuva kuntayhtymän maaomaisuuden tulee siirtyä maakunnalle.

19 §

Selvitys kuntayhtymän ja erityishuoltopiirin omaisuudesta ja vastuista

Edellä 18 §:ssä tarkoitettujen kuntayhtymien ja erityishuoltopiirien on tehtävä viimeistään 28 päivänä helmikuuta 2020 maakunnalle yksityiskohtainen selvitys:

1) kuntayhtymän omaisuudesta;

2) maakunnan vastuulle siirtyvistä veloista ja muista sitoumuksista, vastuista ja sopimuksista;

3) kuntayhtymän omaisuuden kirjanpidollisen arvostuksen perusteista; sekä

4) sellaisista olennaisista omaisuuserissä tapahtuneista muutoksista sekä toiminnallisista ja taloudellisista riskeistä, jotka eivät ilmene viimeisimmästä tilinpäätöksestä.

Maakunnalla tai maakunnan toimeksiannosta 31 §:n tarkoittamalla palvelukeskuksella on oikeus saada käyttöönsä tarpeellisiksi katsomiaan lisätietoja ja asiakirjoja.

Selvityksen sisällöstä voidaan säätää tarkemmin valtiovarainministeriön asetuksella.

Helsingin erityishuoltopiiriin sovelletaan, mitä tässä pykälässä säädetään kuntayhtymästä.

20 §

Kunnan järjestämän perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalitoimen ja pelastustoimen toimitilat

Kunnan järjestämän perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalitoimen ja pelastustoimen käytössä olevat toimitilat siirtyvät maakunnan hallintaan 1 päivänä tammikuuta 2021, jos maakunta ja kunta eivät toisin sovi.

Maakunnan ja kunnan välillä solmitaan toimitilojen hallinnasta vuokrasopimus siten, että se on voimassa vähintään 31 päivään joulukuuta 2023. Maakunnalla on oikeus pidentää vuokrasopimuksen voimassaoloa yhdellä vuodella. Maakunnan tulee ilmoittaa oikeuden käyttämisestä kunnalle viimeistään 12 kuukautta ennen vuokrasopimuksen voimassaolon päättymistä.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu vuokrasopimus voidaan solmia myös kunnan ja 31 §:ssä tarkoitetun palvelukeskuksen välillä. (Uusi 3 mom.)

Edellä 2 momentissa tarkoitetussa vuokrasopimuksessa sovitun vuokran on katettava vuokrasopimuksen kohteena olevaan toimitilaan liittyvät kohtuulliset pääoma- ja ylläpitokustannukset.

Vuokran määräytymisestä voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

21 §

Kunnan järjestämän perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalitoimen ja pelastustoimen käytössä olevan irtaimen omaisuuden siirtyminen maakunnalle

Maakunnalle siirtyy 1 päivänä tammikuuta 2021 sen järjestämisvastuulle kuuluvaan toimintaan liittyvä irtaimisto, irtaimen omaisuuden omistusta, hallintaa ja käyttöä koskevat oikeudet sekä immateriaaliset oikeudet ja luvat.

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen maakunnalle eivät siirry osakeyhtiöiden osakkeet 3 momentissa tarkoitettuja osakkeita lukuun ottamatta.

Maakunnalle siirtyvät kunnan omistamat, sellaisen osakeyhtiön osakkeet:

1) jotka kunta omistaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämistä tai tuottamista varten;

2) jonka tosiasiallinen päätoimiala on sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottaminen;

3) joka on kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 6—8 §:ssä tarkoitetulla tavalla kunnan tytäryhteisö, omistusyhteysyritys tai osakkuusyritys tai jossa kuntien yhteenlaskettu omistusosuus muodostaa tässä kohdassa tarkoitetun omistusosuuden.

Edellä säädetystä poiketen maakunnalle eivät siirry sellainen kunnan omistama irtaimisto ja osakkeet, jotka kunta omistaa työterveyshuoltolaissa (1383/2001) säädettyjen velvoitteidensa täyttämiseksi.

Edellä 3 momentissa tarkoitettujen osakkeiden siirtymistä lukuun ottamatta kunta ja maakunta voivat sopia irtaimen omaisuuden siirtymisestä myös toisin kuin 1 momentissa säädetään.

22 §

Kuntaa sitovien sopimusten ja vastuiden siirtäminen maakunnalle

Kunta siirtää maakunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämiseen liittyvät sopimukset 1 päivästä tammikuuta 2021. Jos sopimusta ei ole mahdollista siirtää tai jakaa, kunta tekee 23 §:ssä tarkoitetussa selvityksessä esityksen sopimukseen liittyvän vastuun jakautumisesta.

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen maakunnalle eivät kuitenkaan, jolleivät maakunta ja kunta toisin sovi, siirry:

1) sellaiset toimitilaa koskevat sopimukset, joissa kunta on sitoutunut osoittamaan ostajan tai lunastamaan toimitilan omistukseensa sopimuskauden päätyttyä;

2) vahingonkorvausvastuut tai muut sopimuksen päättämisestä seuraavat vastuut sellaisista sopimuksista, jotka kunta solmii tämän lain vahvistamisen jälkeen, mutta ennen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuun siirtymistä maakunnalle.

Jos kunta on toiminut ennen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuun siirtoa joko voimassaolevan lainsäädännön tai kuntaa sitovan sopimuksen vastaisesti, kunta vastaa tästä aiheutuvista seuraamuksista. (Uusi 3 mom.)

Jos kunta on antanut 21 §:n 3 momentissa tarkoitetun, sosiaali- ja terveyspalveluja tuottavan osakeyhtiön puolesta takaussitoumuksen, takausvastuu siirtyy maakunnalle.

23 §

Selvitys kunnasta siirtyvästä omaisuudesta, sopimuksista ja kunnalta vuokrattavista toimitiloista

Kunnan on tehtävä viimeistään 28 päivänä helmikuuta 2020 maakunnalle yksityiskohtainen selvitys 20—22 §:ssä tarkoitetuista sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen käytössä olevista toimitiloista, siirtyvästä irtaimesta omaisuudesta ja sopimuksista. Tiedot voi vastaanottaa myös 31 §:ssä tarkoitettu palvelukeskus.

Maakunta tai maakunnan toimeksiannosta 31 §:ssä tarkoitettu palvelukeskus voi pyytää kunnalta käyttöönsä tarpeellisiksi katsomiaan lisäselvityksiä ja asiakirjoja. Jos maakunta katsoo, että

1 momentissa tarkoitetun selvityksen mukaan maakunnan hallintaan siirtyvät toimitilat, irtaimisto ja sopimukset eivät turvaa sosiaali- ja terveystoimen tai pelastustoimen järjestämistä alueella, maakunnan on neuvoteltava kunnan kanssa.

Kunnan on täydennettävä 1 momentissa tarkoitettua selvitystä viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2021, jos 1 momentissa tarkoitetuissa toimitiloissa, siirtyvässä irtaimessa omaisuudessa tai sopimuksissa on tapahtunut olennaisia muutoksia 1 momentissa tarkoitetun selvityksen antamisen jälkeen ja mikäli maakunta katsoo selvityksen täydentämisen tarpeelliseksi.

Selvityksen sisällöstä voidaan säätää tarkemmin valtiovarainministeriön asetuksella.

24 §

Maakunnan päätös

Maakuntavaltuusto käsittelee 23 §:ssä tarkoitetun selvityksen ja päättää sen perusteella 20—22 §:ssä tarkoitetuista sopimuksista ja irtaimen omaisuuden siirtymisestä maakunnalle ja maakunnan vastuulle.

25 §

Toimitilojen käyttöoikeus muutoksenhaun aikana

~~Jos kunta on tyytymätön 24 §:ssä tarkoitettuun maakunnan päätökseen, kunta voi hakea siihen muutosta hallinto-oikeudelta. Valitukseen sovelletaan muutoin, mitä hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.~~

Maakunnan 24 §:ssä tarkoitettu päätös voidaan panna täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman, ellei hallintotuomioistuin joltakin osin kiellä täytäntöönpanoa.

Maakunnalla on oikeus järjestää vastuullaan olevia sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluja kunnan omistamissa ja hallinnoimissa toimitiloissa sekä käyttää palvelujen järjestämiseen tarvittavaa, kunnan omistamaa tai hallinnassa olevaa irtaimistoa ennen kuin hallinto-oikeuden päätös asiassa on lainvoimainen. Maakunnan on maksettava toimitiloista vuokraa siten kuin 20 §:ssä säädetään.

26 §

Kuntaa koskevien säännösten soveltaminen kuntayhtymään

Muihin kuin 18 §:ssä tarkoitettuihin sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymiin sovelletaan, mitä kunnasta säädetään 20—25 ja 34 §:ssä.

27 §

Kuntayhtymän taseeseen kertyneet ali- ja ylijäämät

Edellä 18 §:ssä tarkoitettujen kuntayhtymien jäsenkuntien on katettava kuntayhtymän taseeseen kertynyt alijäämä kuntalain (410/2015) säännösten mukaisesti ennen kuntayhtymän siirtä-

mistä maakuntaan. Taseeseen kertyneen ylijäämän käsittelystä kuntayhtymän jäsenkunnat päättävät kuntayhtymän perussopimuksen mukaisesti.

28 §

Valtion takaus

Valtioneuvosto voi päättää vastavakuutta vaatimatta, mutta muuten määräämillään ehdoilla, omavelkaisen valtiontakauksen myöntämisestä 19 §:ssä ja 23 §:ssä tarkoitetussa selvityksessä esitettyjen velkojen ja eräiden muiden sitoumusten sekä niihin liittyvien koron- ja valuutanvaihtosopimusten sekä muiden vastaavien suojausjärjestelyjen ja sopimuksissa sovittujen korkojen ja muiden ehtojen täyttämisen vakuudeksi.

Jos 1 momentissa tarkoitetun velan tai muun sitoumuksen täyttämisen turvaamiseksi on asetettu vakuus, valtiontakaus myönnetään 1 momentista poiketen täytetakauksena tähän asetettuun vakuuteen nähden. (Uusi 2 mom.)

Tässä pykälässä tarkoitettuja takauksia voi olla voimassa enintään eduskunnan valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä myöntämän valtuuden mukainen määrä.

29 §

Ilmoitus velkojille ja sopimusosapuolille

Maakunnan on viimeistään 31 päivänä lokakuuta 2020 lähetettävä kirjallinen ilmoitus vastuulleen siirtyvien velkojen, vastuiden ja sopimusten velkojille ja sopimusosapuolille. Maakunnan ilmoituksesta on käytävä ilmi, siirtyykö velka, vastuu tai sopimus maakunnalta edelleen maakuntalain 16 luvussa ja tämän lain 5 luvussa tarkoitetulle palvelukeskukselle.

~~Velkojilla ja sopimusosapuolilla on oikeus irtisanoa velkasuhde tai sopimus päättymään 31 päivänä joulukuuta 2018. Irtisanomisesta on ilmoitettava maakunnalle viimeistään 31 päivänä elokuuta 2018.~~

30 §

Siirrettävän kuntayhtymän viranomaisen toimivalta

Edellä 18 §:ssä tarkoitetun kuntayhtymän viranomainen ei voi 19 §:ssä tarkoitetun selvityksen antamiseen jälkeen päättää asioista, joilla olisi merkittäviä maakuntaa sitovia vaikutuksia, paitsi jos päätöksentekoa ei voida asian kiireellisyyden vuoksi lykätä tai jos maakunta antaa toimelle suostumuksen.

Edellä 18 §:ssä tarkoitetun kuntayhtymän viranomaisen päätöksestä, joka on tehty 19 §:ssä tarkoitetun selvityksen antamisen jälkeen, mutta ennen kuntayhtymän siirtämistä maakuntaan, saa valittaa kuntalaissa säädetyllä tavalla myös sillä perusteella, että päätös on tämän pykälän 1 momentin vastainen. Valitusoikeus on myös maakunnalla.

31 §

Maakunnan omaisuuden, sopimusten ja vastuiden siirto palvelukeskukselle

Maakunnan on siirrettävä omistukseensa tulleet kiinteistöt, kiinteistön hallintaan oikeuttavat osakeyhtiöiden osakkeet, maanvuokrasopimukset sekä toimitilojen vuokrasopimukset sekä muiden sellaisten osakeyhtiöiden osakkeet, joiden pääasiallisena toimialana tai tehtävänä on kiinteistöjen tai toimitilojen omistus, hallinta tai muu kiinteistöomaisuuden hallinnointi, rakennuttaminen tai ylläpito maakuntien yhdessä omistamalle, tätä tarkoitusta varten perustetulle toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskukselle, josta säädetään tämän lain 6 luvussa ja maakuntalain 16 luvussa. Maakunta siirtää palvelukeskukselle myös palvelukeskukselle siirtyneeseen omaisuuteen kohdistuvat velat, sopimukset ja muut vastuut. Edellä 20 §:ssä tarkoitettujen vuokrasopimusten siirrosta maakunta ja palvelukeskus voivat sopia myös toisin.

Maakunnan on siirrettävä omistukseensa tulleet tietotekniikka- ja tietojärjestelmäpalveluita koskevat sopimukset ja näiden sopimusten mukaisten tietojärjestelmien käyttöön oikeuttavat ohjelmistolisenssit ja vastaavat oikeudet sekä käyttöomaisuutta maakuntalain 119 §:n mukaiselle tieto- ja viestintäteknisten palveluiden palvelukeskukselle siltä osin kuin ne ovat välttämättömiä maakuntalain 122 §:n perusteella säädettävän palvelukeskuksen vastattavaksi kuuluvien palveluiden tuottamiseksi palvelukeskuksessa. Tässä momentissa tarkoitettujen sopimusten, oikeuksien ja omaisuuden siirrosta maakunta ja tieto- ja viestintäteknisten palveluiden palvelukeskus voivat sopia myös toisin. (Uusi 2 mom.)

Maakunnan tulee päättää siirrosta niin, että 1 ja 2 momentissa tarkoitettu omaisuus ja sopimukset siirtyvät 1 ja 2 momentissa tarkoitetun palvelukeskuksen omistukseen ja hallintaan 1. päivästä tammikuuta 2021 lukien.

32 §

Omaisuuden saanto

Edellä 18 §:ssä tarkoitettujen kuntayhtymien ja Helsingin erityishuoltopiirin omaisuus sekä 21 §:ssä tarkoitettu irtain omaisuus siirtyy maakunnalle tämän lain nojalla. Edellä 19 ja 23 §:ssä säädetty selvitys sekä 24 ja 31 §:ssä tarkoitettu päätös vastaavat omaisuuden saantokirjaa.

Edellä 31 §:ssä tarkoitetun palvelukeskuksen on haettava lainhuutoa kuuden kuukauden kuluessa omistusoikeuden siirtymisestä.

33 §

Siirrettävän kuntayhtymän tilinpäätöksen käsittely ja vastuuvapauden myöntäminen

Edellä 18 §:ssä tarkoitettujen kuntayhtymien ja erityishuoltopiirien tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen vuodelta 2020 allekirjoittavat maakunnan hallitus ja maakuntajohtaja.

Maakunnan valtuuston on käsiteltävä 1 momentissa tarkoitetut tilinpäätökset ja päätettävä tilivelvollisille myönnettävästä vastuuvapaudesta kesäkuun 2021 loppuun mennessä.

Edellä 18 §:ssä tarkoitettujen kuntayhtymien ja erityishuoltopiirien tilinpäätökseen ja konsernitilinpäätökseen vuodelta 2020 sovelletaan muutoin mitä kuntalaissa säädetään.

Valiokunnan mietintöluonnos

34 §

Omaisuusjärjestelyjä koskevat kirjaukset kunnan ja maakunnan kirjanpidossa

Edellä 18 §:ssä tarkoitettujen kuntayhtymien jäsenosuuksien ja 21 §:ssä tarkoitetun irtaimen omaisuuden siirto maakuntiin kirjataan kunnan kirjanpidossa peruspääomaa vastaan, jollei kunta toisin päätä.

Maakunnassa omaisuuden ja velkojen siirto kirjataan asianomaisiin omaisuus- ja velkaeriin sekä peruspääomaan. Edellä 31 §:ssä tarkoitettu omaisuuden ja velkojen siirto valtakunnallisille palvelukeskuksille kirjataan maakunnan omaisuus- ja velkaerien vähennykseksi sekä pysyvien vastaavien osakkeisiin. (Uusi 2 mom.)

Edellä 1 ja 2 momenteissa tarkoitetut siirrot kirjataan kunnan tilinpäätöksen mukaisilla kirjanpitoarvoilla. (Uusi 3 mom.)

Kirjanpitolautakunnan maakunta- ja kuntajaosto voi antaa ohjeita ja lausuntoja tämän pykälän soveltamisesta.

5 luku

Uudistukseen liittyvät veroseuraamukset

35 § (Uusi)

Korvaus uudistuksen omaisuusjärjestelyistä kunnalle aiheutuvista kustannuksista

Kunnalla on oikeus saada hakemuksen perusteella valtiolta korvaus tässä luvussa säädettyjen, kunnan omaisuuteen kohdistuvien järjestelyjen perusteella aiheutuvista kustannuksista siten, kuin 2—6 momentissa säädetään.

Kunnalle 1 momentissa tarkoitetun korvauksen myöntämistä arvioidaan omaisuusjärjestelyistä aiheutuvan kunnallisveroprosentin laskennallisen korotustarpeen perusteella. Laskennan perusteena ovat viimeisimmät valmistuneet verotus- ja tilinpäätöstiedot, ja laskennassa otetaan huomioon vain omaisuusjärjestelyistä aiheutuvat välittömät kustannukset. Välittömät kustannukset lasketaan omaisuusjärjestelyjen kohteena olevasta omaisuudesta uudistuksen voimaantulon jälkeen syntyvien kulujen ja tuottojen erotuksena. Jos kunnallisveroprosentin laskennallinen korotustarve ylittää 1,0 prosenttiyksikköä (korvausraja), kunnalla on oikeus saada korvausta siltä osin, kuin omaisuusjärjestelyistä aiheutuvat välittömät kustannukset ylittävät korvausrajan. Tämän lisäksi kunnalla on oikeus saada myös korvausta kolme neljäsosaa korvausrajan alittavalta osalta, jos kunnan tuloveroprosentti on korvauksen hakemisvuonna vähintään 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti.

Valtiovarainministeriö päättää korvauksen myöntämisestä. Ennen päätöksen tekemistä kunnalle aiheutuvien välittömien kustannusten sisältöä ja määrää arvioidaan valtiovarainministeriön ja asianomaisen kunnan välisessä neuvottelussa.

Kunnan on tehtävä 1 momentissa tarkoitettu hakemus valtiovarainministeriölle viimeistään vuoden 2027 loppuun mennessä. Jos maakunta on käyttänyt 20 §:n 2 momentin mukaista oikeuttaan vuokrasopimuksen pidentämiseen, kunnan on tehtävä hakemus viimeistään vuoden 2028 loppuun mennessä.

Korvauksen myöntämiseen sovelletaan valtionavustuslakia lukuun ottamatta sen 6, 7, 22, 23, 27 ja 29 §:ää sekä 4 lukua. Korvaus katsotaan valtionavustuslain 20 §:n 1 momentissa tarkoitetusti ilmeisen perusteettomasti saaduksi siltä osin, kuin tämän pykälän 2 momentissa tarkoitetut välittömät kustannukset olisivat myöhempien tietojen perusteella olleet ilmeisesti vältettävissä kunnan omin toimenpitein. Jos kunnalle on myönnetty 2 momentissa tarkoitettua korvausta, kunnan on ilmoitettava valtiovarainministeriölle toimenpiteistä, jotka vaikuttavat omaisuusjärjestelyistä aiheutuviin kustannuksiin. Ilmoitus on tehtävä välittömästi, mutta viimeistään kolmen vuoden kuluessa korvauksen myöntämisestä. Valtiovarainministeriön on päätettävä korvauksen tai sen osan palauttamisesta kuuden kuukauden kuluessa ilmoituksen tekemisestä.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin 2 momentissa tarkoitettujen omaisuusjärjestelyistä aiheutuvien välittömien kustannusten määrittämisestä.

36 §

Varainsiirtoveron suorittamisvelvollisuus

Varainsiirtoveroa ei ole suoritettava kiinteistön eikä arvopaperin luovutuksesta siirrettäessä kuntayhtymien 18 §:n 1 momentissa tarkoitetut varat mainitun momentin mukaisesti maakunnille, eikä maakuntien siirtäessä varoja edelleen:

1) maakuntalain 119 §:ssä tarkoitetuille palvelukeskuksille;

2) maakuntalain 113 §:ssä tai tämän lain 44 §:ssä tarkoitetun yhtiöittämisvelvollisuuden toteuttamiseksi perustettavalle osakeyhtiölle sen osakkeita vastaan.

Varainsiirtoveroa ei ole myöskään suoritettava, kun valtio luovuttaa 41 §:n mukaisesti perustamiensa maakuntalain 118 §:ssä tarkoitettujen palvelukeskusosakeyhtiöiden osakkeet maakunnille.

37 §

Kuntayhtymän ja kunnan veronalainen toiminta

Siltä osin kuin toiminta on katsottu kuntayhtymän tai Helsingin kaupungin veronalaiseksi toiminnaksi, 18 §:ssä tarkoitettuun siirtoon sovelletaan, mitä tässä pykälässä säädetään.

Sairaanhoitopiirien kuntayhtymien, erityishuoltopiirien kuntayhtymien ja maakunnan liittojen kuntayhtymien ei katsota purkautuvan tuloverotuksessa siirrettäessä ne maakuntiin varoineen ja velkoineen sekä sitoumuksineen edellä 18 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Siirrettäessä varoja 18 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla maakuntaan, luetaan Helsingin kaupungin tuloverotuksessa luovutetun omaisuuden veronalaiseksi luovutushinnaksi omaisuuden verotuksessa poistamaton arvo. Toimintansa lopettavan kuntayhtymän tai Helsingin kaupungin verotuksessa poistamatta olevat hankintamenot ja muut vähennyskelpoiset menot vähennetään maakunnan verotuksessa samalla tavalla kuin ne olisi vähennetty toimintansa lopettaneen kuntayhtymän tai Helsingin kaupungin verotuksessa.

Siirtyneisiin varoihin kohdistuvat elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (360/1968) 5 a §:ssä tarkoitetut oikaisuerät ja siirtyneeseen toimintaan kohdistuvat varaukset luetaan maakunnan verotuksessa veronalaiseksi tuloksi samalla tavalla kuin ne olisi luettu tuloksi kuntayhtymän tai Helsingin kaupungin verotuksessa.

38 §

Varojen siirto maakunnalta

Maakunnan tuloverotuksessa luetaan luovutetun omaisuuden veronalaiseksi luovutushinnaksi omaisuuden verotuksessa poistamatta oleva hankintamenon osa maakunnan siirtäessä varoja edelleen

1) maakuntalain 119 §:ssä tarkoitetuille palvelukeskuksille tai

2) maakuntalain 113 §:ssä tai tämän lain 44 §:ssä tarkoitetun yhtiöittämisvelvollisuuden toteuttamiseksi perustettavalle osakeyhtiölle sen osakkeita vastaan. ~~Vastaanottavan yhtiön verotuksessa luetaan siirtyneen omaisuuden vähennyskelpoiseksi hankintamenoksi vastaava määrä kuin 1 momentin mukaisesti on luettu maakunnan veronalaiseksi luovutushinnaksi. Siirtyneet muut vähennyskelpoiset menot kuin hankintamenot vähennetään osakeyhtiön verotuksessa samalla tavalla kuin ne olisi vähennetty maakunnan verotuksessa.~~

Vastaanottavan yhtiön verotuksessa luetaan siirtyneen omaisuuden vähennyskelpoiseksi hankintamenoksi vastaava määrä kuin 1 momentin mukaisesti on luettu maakunnan veronalaiseksi luovutushinnaksi. Siirtyneet muut vähennyskelpoiset menot kuin hankintamenot vähennetään osakeyhtiön verotuksessa samalla tavalla kuin ne olisi vähennetty maakunnan verotuksessa. (Uusi 2 mom.)

Siirtyneisiin varoihin kohdistuvat elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 5 a §:ssä tarkoitetut oikaisuerät ja siirtyneeseen toimintaan kohdistuvat varaukset luetaan osakeyhtiön verotuksessa veronalaiseksi tuloksi samalla tavalla kuin ne olisi luettu tuloksi maakunnan verotuksessa.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetussa tilanteessa vastikkeeksi saatujen osakkeiden verotuksessa vähennyskelpoiseksi hankintamenoksi luetaan siirrettyjen varojen verotuksessa vähentämättä oleva määrä vähennettynä siirtyneiden velkojen ja varausten määrällä.

39 §

Hankintamenon määräytyminen eräissä tapauksissa

Siirrettäessä varoja, jotka ovat olleet verovapaaksi katsotun toiminnan käytössä käyttöomaisuuden ja muun omaisuuden verotuksessa vähentämättä olevaksi hankintamenoksi ja pitkävaikutteisten menojen verotuksessa vähentämättä olevaksi määräksi katsotaan varojen siirtoa edeltävältä viimeksi päättyneeltä tilikaudelta laaditun tilinpäätöksen mukainen omaisuuden ja pitkävaikutteisten menojen kirjanpitoarvo.

40 §

Tappiot

Siltä osin kuin 37 §:ssä tarkoitetussa tilanteessa siirtävällä kuntayhtymällä taikka kunnalla on siirtyvään toimintaan liittyviä verotuksessa vahvistettuja tappioita, siirtyvät ne vähennettäviksi maakunnan verotuksessa. Edellä 38 §:ssä tarkoitetussa tilanteessa, tappiot siirtyvät edelleen vastaanottavalle yhtiölle, siltä osin kuin on ilmeistä, että ovat syntyneet vastaanottavalle yhtiölle siirtyneestä toiminnasta

6 luku

Maakuntien palvelukeskukset

41 §

Palvelukeskusten perustaminen

Valtio huolehtii maakuntalain 16 luvussa tarkoitettujen maakuntien palvelukeskusten perustamisen edellyttämistä toimenpiteistä. Palvelukeskusten osakkeet luovutetaan maakunnille vastikkeetta 1 päivään tammikuuta 2021 mennessä.

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen 10 prosenttia tieto- ja viestintäteknisten palvelujen palvelukeskuksen osakkeista jää valtion omistukseen.

Edellä 2 momentissa säädetyn lisäksi valtiolla on toimitila- ja kiinteistöhallinnon palvelukeskuksessa sekä tieto- ja viestintäteknisten palvelujen palvelukeskuksessa yksi kappale yhtiöjärjestyksessä määriteltyjä erilajisia osakkeita, jotka antavat oikeuden estää yhtiöjärjestyksen muuttamisen ilman valtion suostumusta, vahvemman oikeuden päättää osakepääomasta ja vieraan pääoman ehtoisen rahoituksen enimmäismääristä sekä oikeuden hallituksen jäsenen nimeämiseen.

42 §

Osakkeiden jakautuminen maakuntien kesken

Palvelukeskusten maakuntien omistukseen tulevat osakkeet jakautuvat maakuntien kesken niiden asukasluvun mukaisessa suhteessa. Asukaslukuna otetaan huomioon maakuntiin kuuluvien kuntien asukasluku 31 päivänä joulukuuta 2019.

7 luku

Erinäiset säännökset

43 §

Kunnan tuloveroprosentti vuonna 2021

Kunnanvaltuuston on määrättävä vuoden 2021 tuloveroprosentiksi vuoden 2020 tuloveroprosentti vähennettynä 12,47 prosenttiyksiköllä.

44 §

Yhtiöittäminen

Jos maakunnan sosiaali- ja terveyspalveluissa on kyse maakuntalain 112 §:ssä tarkoitetusta kilpailutilanteessa markkinoilla hoidettavasta tehtävästä, maakunnan on perustettava maakunnan

tytäryhteisöt siten, että maakuntalaissa säädetty yhtiöittäminen on toteutettu viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2022.

~~Maakunnan on yhtiöitettävä terveydenhuoltolain (1326/2010) 18 §:n 3 momentissa tarkoitetut työterveyshuollon sairaanhoito- ja muut palvelut 1 päivästä tammikuuta 2019~~.

45 §

Palvelujen hankkiminen siirtymäkauden aikana

Maakunnalle 18 ja 22 §:n nojalla siirtyneiden sopimusten mukaisten palvelujen hankinnassa noudatetaan julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia (1397/2016).

Maakunnan on ilman aiheetonta viivästystä aloitettava julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain mukaisesti hankintamenettely maakunnan hallinnon ja toiminnan käynnistämistä varten sekä palvelutoiminnan jatkumisen turvaamiseksi tarvittavien palvelujen hankkimiseksi silloin, kun mainitun lain 26 §:ssä säädetyt kynnysarvot ylittyvät ja maakunta ei ryhdy itse tuottamaan palvelua taikka tuota sitä yhteistoiminnassa muiden maakuntien kanssa tai hanki palvelua maakunnan palvelukeskukselta maakuntalain mukaisesti.

Edellä 2 momentissa tarkoitetun hankintamenettelyn keston ajaksi maakunta voi tehdä väliaikaisen sopimuksen tai palvelujen tuottamista koskevan vastaavan järjestelyn, jos se on maakunnan toiminnan käynnistämistä varten tai palvelujen tuottamisen jatkuvuuden turvaamiseksi välttämätöntä. Edellytyksenä on lisäksi, että palvelujen tuottaminen siirtyneiden sopimusten mukaisesti tai muutoin aiheuttaisi merkittävää haittaa maakunnan toiminnalle tai maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamiselle. Maakunta voi tehdä tässä momentissa tarkoitetun väliaikaisen järjestelyn enintään vuoden 2023 loppuun asti.

Edellä 1—3 momentissa säädetty koskee palvelukeskuksia niiden tuottaessa maakunnilta ja valtiolta siirtyneiden sopimusten mukaisia maakuntalain 16 luvussa säädettyjä palveluja.

46 §

Muutostuki

Sosiaali- ja terveysministeriö, valtiovarainministeriö ja sisäministeriö tukevat kuntia ja kuntayhtymiä sekä perustettavia maakuntia uudistuksen valmistelussa ja toteutuksessa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos osallistuu osaltaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmisteluun ja toteutukseen asiantuntija-apua antamalla.

47 §

Muutoksenhaku

Maakunnan ja 6 §:ssä tarkoitetun väliaikaisen valmistelutoimielimen päätökseen haetaan muutosta siten kuin maakuntalain 17 luvussa säädetään oikaisuvaatimuksesta ja maakuntavalituksesta. Maakuntalain 130 §:ssä tarkoitettu oikaisuvaatimus väliaikaisen valmistelutoimielimen päätöksestä tehdään valmistelutoimielimelle ja valmistelutoimielimen toimikauden päätyttyä maakuntahallitukselle.

Valiokunnan mietintöluonnos

Tämän lain nojalla tehtyyn valtion viranomaisen päätökseen haetaan muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

48 §

Valtionavustusten takaisinperinnästä luopuminen

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain (733/1992) säännöksiä, valtionavustuslain (688/2001) nojalla sosiaali- ja terveydenhuollon rakennusten sisäilma- ja kosteusvauriohankkeisiin myönnettävästä valtionavustuksesta annettuja säännöksiä eikä palosuojelurahastolain (306/2003) ja öljysuojarahastosta annetun lain (1406/2004) säännöksiä avustuksen takaisinperinnästä sovelleta, jos kunnan tai kuntayhtymän omistama sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen rakennuksen omistus tai hallinta luovutetaan, käyttötarkoitus muutetaan tai rakennus tai sen osa poistetaan käytöstä 1 päivänä maaliskuuta 2020 tai sen jälkeen.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun rakennuksen omistajan on tarvittaessa voitava osoittaa omistuksen tai hallinnan luovutuksen, käyttötarkoituksen muuttamisen tai käytöstä poistamisen tapahtuneen sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisestä vastuussa olevan maakunnan suostumuksella.

49 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 2 § tulee voimaan kuitenkin vasta 1 päivänä tammikuuta 2021.

4.

Laki

maakuntien rahoituksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Valiokunnan mietintöluonnos

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Valtion rahoitus myönnetään maakuntien järjestämisvastuulle kuuluvien tehtävien kustannusten kattamiseen tämän lain nojalla. Maakuntien tehtävistä säädetään tarkemmin maakuntalain (/) 6 §:ssä. Lakia ei kuitenkaan sovelleta maakuntien kustannusten kattamiseen sellaisissa tehtävissä, joiden rahoituksesta on erikseen muualla säädetty tai muualla laissa säädetyn nojalla valtion talousarviossa erikseen määrätty.

Tätä lakia ei sovelleta Ahvenanmaan maakunnassa.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *perushinnalla* maakunnan valtion rahoituksen perusteena olevien laskennallisten kustannusten perusteena käytettävää asukaskohtaista laskennallista perustetta tai määräytymisperusteiden asukaskohtaista hintaa;

2) *varainhoitovuodella* sitä kalenterivuotta, jolle valtion rahoitus myönnetään;

3) *asukastiheydellä* asukasmäärää maaneliökilometrillä varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopussa;

4) *vieraskielisellä* henkilöä, joka on ilmoittanut väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 3 §:ssä tarkoitettuun väestötietojärjestelmään äidinkielekseen muun kielen kuin suomen, ruotsin tai saamen kielen;

5) *maakunnan muilla tehtävillä* maakuntalain 6 §:n 1 momentin 3-26 kohdassa ~~sekä 2 momentissa~~ tarkoitettuja tehtäviä;

6) *kasvupalvelulla* toimenpiteitä alueiden kehittämisen, kestävän taloudellisen kasvun, yrittäjyyden, työvoiman saatavuuden ja työmarkkinoiden toimivuuden edistämiseksi sekä työllisyyden, työllistymisen, kotoutumisen ja yritystoiminnan edellytysten edistämiseksi;

7) *maatalousyrityksellä* maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua maatalousyritystä, jossa toimii vuosilomaan oikeutettu päätoiminen maatalousyrittäjä.

Maakunnan asukasmäärä määräytyy Tilastokeskuksen väestörakennetilaston varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopun tietojen mukaan.

Valiokunnan mietintöluonnos

2 luku

Valtion rahoituksen periaatteet

3 §

Valtion rahoitus maakunnille

Maakunnille myönnetään valtion rahoitusta maakunnan asukasmäärän, sosiaali- ja terveydenhuollon ikäryhmäkohtaisten tekijöiden ja palvelujen tarvetta kuvaavien tekijöiden sekä kasvupalvelua kuvaavien tekijöiden, maatalousyritysten määrän, asukastiheyden, vieraskielisyyden, kaksikielisyyden ja saaristoisuuden sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimien perusteella siten kuin jäljempänä tarkemmin säädetään. Osuuksien painoarvot valtion rahoituksessa ovat seuraavat:

Asukasperusteinen osuus	10,842 prosenttia
Ikäryhmäkohtaiset tarvetekijät	35,932 prosenttia
Sosiaali- ja terveyspalvelujen tarvetekijät	46,114 prosenttia
Kasvupalvelua kuvaavat tekijät	2,952 prosenttia
Asukastiheys	1,528 prosenttia
Vieraskielisyys	1,325 prosenttia
Maatalousyritykset	0,916 prosenttia
Kaksikielisyys	0,284 prosenttia
Saaristoisuus	0,107 prosenttia

Kullekin maakunnalle myönnetään valtion rahoituksena euromäärä, joka saadaan laskettaessa yhteen 10 §:ssä tarkoitetut sosiaali- ja terveydenhuollon laskennalliset kustannukset ja 18 §:ssä tarkoitetut maakunnan muiden tehtävien laskennalliset kustannukset.

Valtio voi myöntää maakunnalle lyhytaikaista lainaa tai valtiontakauksia siten kuin siitä erikseen säädetään.

~~Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin 1 momentissa tarkoitettujen osuuksien painotuksista.~~

4 §

Maakunnan päätösvalta rahoituksen käytössä

Maakunta päättää saamansa valtion rahoituksen kohdentamisesta tehtäviensä hoitamiseen.

Maakunnalla on oikeus periä asiakas- ja käyttömaksuja järjestämiensä palvelujen käytöstä siten kuin siitä erikseen säädetään sekä päättää maksutulojen käytöstä.

Maakunnan investointien rahoituksesta säädetään tarkemmin maakuntalain 12 §:ssä.

5 §

Valtion rahoituksen perusteena olevat kustannukset

Valtion rahoituksen perusteena käytetään 3 luvussa tarkoitettuja laskennallisia kustannuksia tarkistettaessa maakuntien sosiaali- ja terveydenhuollon toteutuneiden käyttökustannusten kahden viimeisimmän tilastoidun vuoden keskiarvoa. Lain 4 luvussa tarkoitettuja laskennallisia kustannuksia tarkistettaessa valtion rahoituksen perusteena käytetään maakuntien muiden tehtävien toteutuneita kustannuksia viimeisimmältä tilastoidulta vuodelta. Rahoitusta tarkistettaessa kustannuksina ei pidetä 9 §:ssä tarkoitettua hankintoihin sisältyvää arvonlisäveroa. Huomioitavista kustannuksista vähennetään vuosikohtaisesti maakuntien perimät asiakas- ja käyttömaksut, maakunnille 7 ja 8 §:n perusteella maksettu rahoitus sekä maakuntien saamat myyntitulot.

Valtion rahoituksen laskennallisten kustannusten tarkistuksessa otetaan huomioon maakuntien järjestämisvastuulle kuuluvien tehtävien laajuuden tai laadun muutos, jos se aiheutuu asianomaista tehtävää koskevasta laista tai asetuksesta, lakiin tai asetukseen perustuvasta valtion viranomaisen määräyksestä tai valtion talousarviosta. Valtion rahoitusta voidaan korottaa tai alentaa tehtävien laajuuden tai laadun muutoksen perusteella. Tehtävien laajuuden tai laadun muutos voi perustua valtion talousarvioon siltä osin kuin maakunnan tehtäviä koskevasta lainsäädännöstä ei muuta aiheudu.

6 §

Valtion rahoituksen taso

Valtion rahoituksen varainhoitovuotta koskeva taso määräytyy vuosittain tarkistamalla 3 ja 4 luvussa tarkoitettujen laskennallisten kustannusten perusteet ottaen huomioon 5 §:n 1 momentissa tarkoitetut toteutuneet kustannukset, 5 §:n 2 momentissa tarkoitettu tehtävien laajuuden tai laadun muutos sekä arvioitu maakuntien perimien asiakas- ja käyttömaksujen sekä myyntitulojen yhteismäärä.

Toteutuneet käyttökustannukset otetaan huomioon 3 luvun laskennallisten kustannusten perusteita tarkistettaessa siihen määrään asti, että käyttökustannusten vuosittainen kasvu vastaa enintään prosenttimäärää, joka on 5 momentissa tarkoitetun maakuntaindeksin toteutunut muutos lisättynä 0,5 prosenttiyksiköllä. Toteutuneet kustannukset otetaan huomioon 4 luvun laskennallisten kustannusten perusteita tarkistettaessa siihen määrään asti, että kustannusten vuosittainen kasvu vastaa enintään prosenttimäärää, joka on maakuntaindeksin toteutunut muutos kerrottuna luvulla 0,4. Vuosittaista muutosta laskettaessa ei oteta huomioon sitä osuutta kustannuksista, joka vastaa 5 §:n 2 momentin nojalla laskennallisiin kustannuksiin tarkistuksen kohteena olevina vuosina tehtyjä tarkistuksia.

~~Toteutuneet käyttökustannukset otetaan huomioon 3 luvun laskennallisten kustannusten perusteita tarkistettaessa 2 momentissa säädetyn ylittävältä osalta, jos se on välttämätöntä peruspalvelujen saatavuuden turvaamiseksi. Edellä 5 §:n 2 momentissa tarkoitetut tehtävien laajuuden tai laadun muutokset otetaan huomioon ennen tässä momentissa tarkoitettua käyttökustannusten huomioon ottamista. Peruspalvelujen saatavuuden turvaamisen arvioinnissa otetaan huomioon peruspalvelujen saatavuuden toteutunut kehitys ja arviot saatavuuden ongelmista sekä maakuntien mahdollisuudet toteuttaa taloutensa ja toimintansa muutoksia.~~Jos rahoituksen taso muutoin vaarantaisi riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamisen useammassa kuin seitsemässä

maakunnassa tai maakunnissa, joiden asukasmäärä on yhteensä enemmän kuin 40 prosenttia koko maan asukasmäärästä, tasoa on korotettava sillä määrällä, joka on tarpeen riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi sen jälkeen, kun on otettu huomioon maakunnan edellytykset varautua muiden lakisääteisten velvoitteidensa hoitamiseen. Korotus otetaan huomioon 3 luvun laskennallisten kustannusten perusteiden tarkistamisessa. Muissa tilanteissa, joissa rahoituksen taso muutoin vaarantaisi riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamisen, maakunnan rahoituksen korottamiseen sovelletaan 7 §:ää.

~~Arviointi tarpeesta ottaa 3 momentissa tarkoitetut toteutuneet käyttökustannukset huomioon tehdään julkisen talouden suunnitelmaa ja valtion talousarvioesitystä valmisteltaessa. Arviointi perustuu:~~

~~1) sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (xx/xxxx) 30 §:ssä tarkoitettuun selvitykseen; ja~~

~~2) muihin julkisen talouden suunnitelmaa tai valtion talousarvioesitystä valmisteltaessa käytettävissä oleviin maakuntien talouden tai palvelujärjestelmän tilaa koskeviin selvityksiin ja tietoihin.~~

Valtion rahoituksen tarkistuksessa otetaan lisäksi huomioon 3 luvun laskennallisten kustannusten perusteiden osalta arvioitu kustannustason muutos, joka määräytyy maakuntaindeksin mukaisesti. Jäljempänä 4 luvussa säädettyjen laskennallisten kustannusten perusteiden osalta otetaan huomioon kuitenkin vain kustannustason muutos, joka saadaan kertomalla maakuntaindeksin mukaisesti määräytyvä arvioitu kustannustason muutos luvulla 0,4. Maakuntaindeksiä laskettaessa yleisen ansiotasoindeksin painokerroin on 0,45, kuluttajahintaindeksin 0,40 ja maakuntatyönantajan sosiaaliturvamaksujen vuotuisen muutoksen 0,15. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin maakuntaindeksin laskennasta.

Maakunnan perimien asiakas- ja käyttömaksujen sekä myyntitulojen yhteismäärä tarkistetaan varainhoitovuosittain ottamalla huomioon uusimmat käytössä olevat tiedot toteutuneista maakunnan asiakas- ja käyttömaksutuloista ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 2 §:n 2 momenttiin perustuvista asiakasmaksujen muutoksista sekä maakunnan saamista myyntituloista.

Tässä pykälässä säädetty rahoitus myönnetään valtion talousarvioon otettavasta määrärahasta. (Uusi 6 mom.)

7 §

Maakunnan lisärahoitus

~~Maakunnan rahoitusta voidaan korottaa hakemuksesta harkinnanvaraisesti ja tilapäisesti valtion talousarvion rajoissa, jos maakunta ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten maakuntatalouden vaikeuksien vuoksi on lisärahoituksen tarpeessa. Lisärahoituksen tarpeeseen vaikuttavina seikkoina voidaan ottaa huomioon myös paikalliset erityisolosuhteet.~~

Jos rahoituksen taso muutoin vaarantaisi riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamisen, maakunnalla on oikeus saada muualla 2—4 luvuissa säädetyn lisäksi valtiolta rahoitusta se määrä, joka on tarpeen riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi sen jälkeen, kun on otettu huomioon maakunnan edellytykset varautua muiden lakisääteisten velvoitteidensa hoitamiseen. Rahoitus myönnetään valtion talousarvioon otettavasta määrärahasta. Määrärahan perusteluihin voidaan edellä tässä momentissa säädetyn varmistamiseksi ottaa määrärahan käytöstä palvelujen vaikuttavuutta, laatua, määrää tai järjestämisen tehokkuutta koskevia määräyksiä.

~~Maakunnan rahoituksen korotuksen myöntämisen ehdoksi voidaan asettaa sellaisten toimien toteuttaminen, jotka ovat kustannusten hallinnan tai muutoin maakunnan tehtävien hoitamisen turvaamisen kannalta välttämättömiä. Lisäksi korotuksen myöntämisen ehtona on, että maakunta käyttää rahoituksen sen myöntämisen perusteena olevaan tarpeeseen.~~

~~Harkinnanvaraisen rahoituksen yhteismäärää vastaava euromäärä vähennetään maakunnille maksettavan valtion rahoituksen kokonaismäärästä. Vähennys on kaikissa maakunnissa asukasta kohden yhtä suuri.~~

8 §

Valtion laina ja takaus sekä valtionavustus

Maakunnalle voidaan maksuvalmiusongelmien korjaamista varten myöntää valtion laina tai valtiontakaus.

Lisäksi maakunnalle voidaan myöntää valtionavustusta valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti. ~~Jos maakunnan taloudelliset vaikeudet ovat pitkäkestoisia ja uhkaavat vaarantaa maakunnan taloudelliset sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämiseen tai muiden tehtävien hoitamiseen liittyvät edellytykset selvitä tehtävistään eikä 1 momentissa tarkoitettua lainaa tai takausta voida pitää riittävänä tai tarkoituksenmukaisena keinona maakunnan taloudellisten ongelmien ratkaisemiseksi, valtion varoista voidaan myöntää maakunnalle valtionavustusta valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti. Lisäksi valtionavustuksen myöntämisen edellytyksenä on, että sitä voidaan pitää välttämättömänä maakunnan järjestämien sosiaali- ja terveyspalvelujen tai muiden tehtävien hoitamisen turvaamiseksi.~~

9 §

Maakunnan arvonlisäverokustannusten korvaaminen

Valtio korvaa maakunnalle sen hankintoihin sisältyvän arvonlisäveron, joka ei arvonlisäverolain (1501/1993) mukaan oikeuta vähennykseen tai palautukseen, sekä tuesta tai avustuksesta arvonlisäverolain mukaan suoritettavan veron. Lisäksi valtio korvaa maakunnalle laskennallisen arvonlisäveron sellaisista sosiaali- ja terveydenhuollon hankinnoista, joista ei arvonlisäverolain 34 §:n, 36 §:n 1—4 kohdan ja 37 §: n mukaan ole suoritettava veroa. Laskennallinen vero on viisi prosenttia palvelun tai tavaran ostohinnasta, maahantuodun tavaran veron perusteesta tai tuen tai avustuksen määrästä. Laskennallista veroa ei korvata muilta maakunnilta tehdyistä hankinnoista eikä niille annetusta tuesta tai avustuksesta.

Arvonlisäverokustannusten korvaamiseen sovelletaan lisäksi, mitä 24—26 §:ssä säädetään valtion rahoituksesta.

Valiokunnan mietintöluonnos

3 luku

Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien rahoitus

10 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisten kustannusten perusteet

Maakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon laskennalliset kustannukset muodostuvat laskemalla yhteen tulot, jotka saadaan kertomalla asukaskohtainen sosiaali- ja terveydenhuollon perushinta maakunnan asukasmäärällä ja sosiaali- ja terveydenhuollon ikäryhmäkohtaiset perushinnat maakunnan ikäryhmäkohtaisilla väestömäärillä.

Edellä 1 momentissa saatuun summaan lisätään maakunnan terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelujen käyttöä kuvaavien tarvetekijöiden, vieraskielisyyden, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen vaikuttavan asukastiheyden, kaksikielisyyden ja saaristoisuuden perusteella sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen määritellyt laskennalliset kustannukset.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ikäryhmäkohtaisiin ja palvelujen käyttöä kuvaaviin tarpeisiin perustuvien laskennallisten kustannusten määrittelyssä käytetään seuraavia tehtäväkohtaisia painotuksia:

Terveydenhuolto	59,07 prosenttia
Vanhustenhuolto	19,40 prosenttia
Sosiaalihuolto	21,53 prosenttia

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin asukaskohtaisesta sosiaali- ja terveydenhuollon perushinnasta.

11 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon ikäryhmäkohtaisiin tarpeisiin perustuvat laskennalliset kustannukset

Sosiaali- ja terveydenhuollon ikäryhmäkohtaiset perushinnat lasketaan terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon ikäryhmäkohtaisten tarvetekijöiden ja niiden painokertoimien sekä 10 §:n 3 momentissa tarkoitettujen tehtäväkohtaisten painotusten perusteella. Perushinta määrätään erikseen kullekin seuraavalle ikäluokalle:

1) 0—5-vuotiaat;
2) 6-vuotiaat;
3) 7—12-vuotiaat;
4) 13—15-vuotiaat;
5) 16—18-vuotiaat;
6) 19—64-vuotiaat;
7) 65—74-vuotiaat:
8) 75—84-vuotiaat;

9) 85 vuotta täyttäneet.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin 1 momentissa tarkoitettujen ikäryhmäkohtaisten tarvetekijöiden ja niiden painokertoimien määrittelystä, tarvetekijöiden ja painokertoimien tarkistamisesta määräajoin sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ikäryhmäkohtaisista perushinnoista.

12 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvekerroin

Maakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvekerroin lasketaan terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelujen tarvetta ja kustannuksia kuvaavien sairauksiin ja sosioekonomisiin tekijöihin perustuvien tarvetekijöiden ja niiden painokertoimien sekä 10 §:n 3 momentissa tarkoitettujen tehtäväkohtaisten painotusten perusteella.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvekertoimen perusteella määräytyvät laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen käyttöä kuvaavan tarpeen perushinta maakunnan asukasmäärällä ja maakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvekertoimella.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvekerrointa määriteltäessä käytetään terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon sairauksiin ja sosioekonomisiin tekijöihin perustuvista tarvetekijöistä Eläketurvakeskuksen, Kansaneläkelaitoksen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Tilastokeskuksen tilastotietoja varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneeltä vuodelta.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin 1 momentissa tarkoitettujen palvelujen tarvetta ja kustannuksia kuvaavien tarvetekijöiden ja niiden painokertoimien määrittelystä, tarvetekijöiden ja painokertoimien tarkistamisesta määräajoin sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen käyttöä kuvaavan tarpeen perushinnasta.

13 §

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin

Maakunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin lasketaan maakunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintaa ja toiminnan tulosta kuvaavien indikaattoreiden perusteella. Molempien osuuksien painoarvo kertoimen laskemisessa on 50 prosenttia.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella määräytyvät maakunnan laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perushinta maakunnan asukasmäärällä sekä maakunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kertoimella.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerrointa laskettaessa käytetään väestötietojärjestelmän tietoja asukasmääristä varainhoitovuotta edeltävästä vuodenvaihteesta sekä Kansaneläkelaitoksen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen, Tilastokeskuksen ja työ- ja elinkeinoministeriön tilastotietoja varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneeltä vuodelta sekä sitä edeltäneeltä vuodelta. Kertoimen määrittelyssä käytetään uusimpia käytettävissä olevia tietoja. Jos tietoa ei ole lainkaan saatavilla, saa maakunta kyseisen tiedon osalta laskennassa alimman mahdollisen arvon.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perushinnasta sekä kertoimen määrittelyssä käytettävistä indikaattoreista, niiden painokertoimista sekä laskennassa käytettävistä tilastotiedoista.

14 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon asukastiheyskerroin

Maakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon asukastiheyskerroin lasketaan jakamalla koko maan keskimääräinen asukastiheys maakunnan asukastiheydellä. Kerrointa laskettaessa käytetään väestötietojärjestelmän tietoja asukasmääristä varainhoitovuotta edeltävästä vuodenvaihteesta sekä Tilastokeskuksen tietoja maapinta-alasta.

Asukastiheyden perusteella määräytyvät maakunnan laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty sosiaali- ja terveydenhuollon asukastiheyden perushinta maakunnan asukasmäärällä ja sosiaali- ja terveydenhuollon asukastiheyskertoimella.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin sosiaali- ja terveydenhuollon asukastiheyden perushinnasta.

15 §

Vieraskielisyyskerroin

Maakunnan vieraskielisyyskerroin lasketaan jakamalla maakunnan vieraskielisten osuus vastaavalla koko maan keskimääräisellä vieraskielisten osuudella. Kerrointa laskettaessa käytetään väestötietojärjestelmän tietoja vieraskielisten määrästä varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneeltä vuodelta.

Vieraskielisyyden perusteella määräytyvät maakunnan laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty vieraskielisyyden perushinta maakunnan asukasmäärällä ja vieraskielisyyskertoimella.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin vieraskielisyyden perushinnasta.

16 §

Kaksikielisyyskerroin

Maakunnan kaksikielisyyskerroin lasketaan jakamalla maakunnan ruotsinkielisten osuus vastaavalla koko maan ruotsinkielisten osuudella. Kerrointa laskettaessa käytetään väestötietojärjestelmän tietoja ruotsinkielisten määrästä varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneeltä vuodelta.

Kaksikielisyyden perusteella määräytyvät maakunnan laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty kaksikielisyyden perushinta maakunnan asukasmäärällä ja kaksikielisyyskertoimella.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin kaksikielisyyden perushinnasta.

Valiokunnan mietintöluonnos

17 §

Saaristoisuuslisä

Saaristoisuuden perusteella määräytyvät maakunnan laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla maakunnan saaristossa asuvien asukkaiden määrä saaristoisuuden perushinnalla. Saaristossa asuvilla asukkailla tarkoitetaan maakunnan niitä asukkaita, jotka asuvat saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) 9 §:ssä tarkoitetun saaristokunnan saaristossa. Maakunnan saaristossa asuvien asukkaiden määrä määräytyy väestötietojärjestelmän varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopun tietojen mukaan.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin saaristoisuuden perushinnasta.

4 luku

Maakuntien muiden tehtävien rahoitus

18 §

Maakuntien muiden tehtävien laskennallisten kustannusten perusteet

Maakunnan muiden tehtävien laskennalliset kustannukset muodostuvat kertomalla asukaskohtainen maakuntien muiden tehtävien perushinta maakunnan asukasmäärällä ja lisäämällä tuloon maakunnan kasvupalvelua kuvaavien tekijöiden, maatalousyritysten ja maakunnan muiden tehtävien asukastiheyden perusteella määritellyt laskennalliset kustannukset.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin asukaskohtaisesta maakuntien muiden tehtävien perushinnasta.

19 §

Kasvupalvelukerroin

Maakunnan kasvupalvelukerroin lasketaan jakamalla maakunnan työttömien työnhakijoiden määrä, työttömyysaste ja yritysten toimipaikkojen lukumäärä vastaavilla valtakunnallisilla tekijöillä ja kertomalla saadut ja viimeksi summattavat osamäärät osatekijöille määritellyillä painotuksilla. Painotukset ovat seuraavat:

Työttömät työnhakijat	60 prosenttia
Työttömyysaste	15 prosenttia
Yritysten toimipaikat	25 prosenttia

Kerrointa laskettaessa käytetään työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston tilastotietoja työttömien työnhakijoiden määrästä ja työttömyysasteesta sekä Tilastokeskuksen tilastotietoja yritysten toimipaikosta. Työttömien työnhakijoiden määrän ja työttömyysasteen osalta tietoja

käytetään varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävältä kalenterivuodelta sekä yritysten toimipaikkojen osalta viimeisintä laskentahetkellä käytettävissä olevaa tietoa.

Kasvupalvelua kuvaavien tekijöiden perusteella määräytyvät laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla kasvupalvelun perushinta koko maan asukasmäärällä ja maakunnan kasvupalvelukertoimella.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin kasvupalvelun perushinnasta.

20 §

Maatalousyrityskerroin

Maakunnan maatalousyrityskerroin lasketaan jakamalla maakunnassa sijaitsevien maatalousyritysten lukumäärä vastaavalla koko maan lukumäärällä. Kerrointa laskettaessa käytetään maakunnan tietoja maakunnassa sijaitsevien maatalousyritysten lukumäärästä varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävältä kalenterivuodelta.

Maakunnan maatalousyritysten perusteella määräytyvät laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla maatalousyritysten perushinta koko maan asukasmäärällä ja maakunnan maatalousyrityskertoimella.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin maatalousyrityksen perushinnasta.

21 §

Maakunnan muiden tehtävien asukastiheyskerroin

Maakunnan muiden tehtävien asukastiheyskerroin lasketaan jakamalla koko maan keskimääräinen asukastiheys maakunnan asukastiheydellä. Kerrointa laskettaessa käytetään väestötietojärjestelmän tietoja asukasmääristä varainhoitovuotta edeltävästä vuodenvaihteesta sekä Tilastokeskuksen tietoja maapinta-alasta.

Asukastiheyden perusteella määräytyvät maakunnan laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty maakunnan muiden tehtävien asukastiheyden perushinta maakunnan asukasmäärällä ja maakunnan muiden tehtävien asukastiheyskertoimella.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin maakunnan muiden tehtävien asukastiheyden perushinnasta.

5 luku

Valtion rahoituksen hallinnointi, myöntäminen ja maksaminen

22 §

Valtion rahoituksen hallinnointi

Valtiovarainministeriö valmistelee yhteistoiminnassa maakunnan lakisääteisistä tehtävistä vastaavien ministeriöiden kanssa maakunnan lakisääteisten tehtävien muutosten vaikutukset valtion rahoituksen perusteisiin valtion talousarvion valmistelua varten.

Edellä 10 §:n 3 momentissa säädetyt tehtäväkohtaiset painotukset ja 13 §:n 1 momentissa säädettyjen indikaattoreiden painoarvot sekä 19 §:n 1 momentissa säädetyt painotukset tarkistetaan vähintään neljän vuoden välein. Edellä 10—21 §:ssä tarkoitetut perushinnat tarkistetaan vuosittain 5 ja 6 §:ssä tarkoitetun kustannusten ja rahoituksen tason tarkistamisen sekä 3 ja 4 luvussa säädettyjen perushintoihin vaikuttavien määräytymistekijöiden perusteella.

23 §

Valtion rahoituksen myöntäminen ja maksaminen

Valtiovarainministeriö myöntää maakunnalle valtion rahoituksen hakemuksetta varainhoitovuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä. Jos valtion rahoituksen tasoa korotetaan varainhoitovuoden aikana 6 §:n 3 momentin nojalla, rahoitus myönnetään viipymättä sen jälkeen, kun korotuksesta on päätetty.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus maksaa valtion rahoituksen maakunnalle varainhoitovuoden alusta kuukausittain yhtä suurina erinä, viimeistään kuukauden 11 päivänä. Valtiovarainministeriö toimittaa palvelukeskukselle 1 momentissa tarkoitettujen euromäärien maksamista varten tarpeelliset tiedot.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus maksaa 9 §:n 1 momentissa tarkoitetut korvaukset maakunnille kuukausittain samanaikaisesti 2 momentissa tarkoitetun valtion rahoituksen kanssa. Korvaus perustuu maksatuskuukautta edeltävää kuukautta edeltäneen kuukauden arvonlisäverokustannuksia koskeviin tietoihin. Maakunnan on kirjattava korvausten maksamista varten tarpeelliset tiedot Valtiokonttorin ylläpitämään maakuntien taloustietojen raportointipalveluun. Valtiokonttori tekee korvausten maksamista koskevan päätöksen ja toimittaa Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukselle maakunnalle maksettavaa korvausta koskevat maksutiedot.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, 7 §:ssä tarkoitettua lisärahoitusta voidaan myöntää sekä valtioneuvoston omasta aloitteesta tehdystä esityksestä että valtioneuvoston esityksestä maakunnan hakemukseen perustuen. Valtiovarainministeriö päättää lisärahoituksen maksamisen ajankohdasta.

Jos harkinnanvaraiseen rahoitukseen varattua euromäärää ei kokonaisuudessaan jaeta varainhoitovuoden aikana, jäljelle jäänyt osa maksetaan maakunnille asukasta kohden yhtä suurena osuutena vuoden viimeisen 2 momentissa tarkoitetun kuukausierän yhteydessä.

24 §

Saamatta jääneen etuuden suorittaminen

Jos oikaisuvaatimuksen tekemiselle 27 §:ssä säädetyn määräajan kuluttua ilmenee tietoja, jotka eivät ole olleet aikaisemmin tiedossa ja maakunnalta on tämän vuoksi jäänyt saamatta valtion rahoitusta, joka olisi lain mukaan kuulunut sille, on saamatta jäänyt euromäärä suoritettava maakunnalle. Suoritettavalle määrälle on maksettava korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentin mukainen vuotuinen korko sen kuukauden alusta, jona valtion rahoitus olisi tullut maksaa.

Jos saamatta jääneen valtion rahoituksen merkitys on vähäinen ja sen maksamisesta aiheutuvat menot olisivat epäsuhteessa verrattuna asian taloudelliseen merkitykseen, ei rahoitusta kuitenkaan makseta.

Valtiovarainministeriö voi päättää, että saamatta jäänyt valtion rahoitus maksetaan myöhemmin seuraavan valtion rahoituksen yhteydessä.

25 §

Perusteettoman edun palauttaminen

Jos maakunta on saanut perusteettomasti tässä laissa tarkoitettua valtion rahoitusta, on valtiovarainministeriön määrättävä liikaa saatu määrä palautettavaksi. Palautettavasta määrästä peritään korkolain 3 §:n 2 momentin mukainen vuotuinen korko sen kuukauden alusta, jona valtion rahoitus on maksettu.

Jos palautettava valtion rahoitus on vähäinen taikka jos palauttamista tai koron perimistä on pidettävä kohtuuttomana, voidaan rahoitus jättää määräämättä palautettavaksi.

Valtiovarainministeriö voi päättää, että palautettava rahoitus vähennetään myöhemmin seuraavan valtion rahoituksen yhteydessä.

26 §

Suoritusvelvollisuuden raukeaminen

Velvollisuus suorittaa saamatta jäänyt valtion rahoitus tai palauttaa perusteettomasti saatu rahoitus raukeaa viiden vuoden kuluttua sen varainhoitovuoden päättymisestä, jona valtion rahoitus olisi tullut suorittaa tai on suoritettu.

6 luku

Muutoksenhaku

27 §

Oikaisumenettely

Jos maakunta on tyytymätön valtiovarainministeriön päätökseen valtion rahoituksen tai maakunnan lisärahoituksen myöntämisestä taikka Valtiokonttorin päätökseen arvonlisäverokustannusten korvaamisesta, maakunnalla on oikeus kolmen kuukauden kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan tehdä päätöksen tehneelle kirjallinen vaatimus päätöksen oikaisemisesta. Päätökseen on liitettävä oikaisuvaatimusosoitus.

28 §

Muutoksenhaku

Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Muihin kuin 1 momentissa tarkoitettuihin tämän lain nojalla annettuihin päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla.

7 luku

Erinäiset säännökset

29 §

Valtion rahoituksen määräytyminen siirrettäessä kunta toiseen maakuntaan

Jos kunta siirretään toiseen maakuntaan, laajentuvan maakunnan valtion rahoitus lasketaan maakuntaan siirretyn kunnan osalta niiden tietojen perusteella, jotka ovat muutoksen voimaantulovuonna supistuvan maakunnan valtion rahoituksen perusteena.

8 luku

Voimaantulo

30 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

Lain 13 §:ää sovelletaan kuitenkin vasta 1 päivästä tammikuuta 2024.

Lain 22 §:n 2 momentissa tarkoitettu tarkistus on tehtävä ensimmäisen kerran viimeistään vuonna 2025.

Lain 23 §:n 3 momentissa tarkoitettu kustannusten korvaus maksetaan ensimmäisen kerran maaliskuussa 2021.

Poiketen siitä mitä 20 §:n 1 momentissa säädetään, vuoden 2022 rahoitusta laskettaessa maatalousyrityskertoimen määrittelyssä käytetään Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen tietoja maakunnassa sijaitsevien maatalousyritysten lukumäärästä.

31 §

Valtion rahoituksen määräytyminen vuosina 2021 ja 2022

Valtion rahoituksen valtakunnallinen taso vuonna 2021 vastaa maakuntien lakisääteisten tehtävien järjestämisestä aiheutuvien kustannusten yhteismäärää. Valtion rahoitus kullekin maakunnalle vastaa asianomaisen maakunnan alueelle kuuluvien kuntien lakisääteisten tehtävien kustannusten sekä valtiolta maakunnille siirtyviin tehtäviin osoitetun maakunnittain laskennallisesti kohdennetun rahoituksen yhteismäärää. Kustannuksina ei oteta huomioon 9 §:ssä tarkoitettua hankintoihin sisältyvää arvonlisäveroa. ~~Lain 3 §:ssä tarkoitettujen osuuksien painotukset valtion rahoituksessa vuonna 2020 ovat seuraavat:~~

~~Asukasperusteinen osuus~~	~~10,842 prosenttia~~
~~Ikäryhmäkohtaiset tarvetekijät~~	~~35,932 prosenttia~~
~~Sosiaali- ja terveyspalvelujen tarvetekijät~~	~~46,114 prosenttia~~
~~Kasvupalvelua kuvaavat tekijät~~	~~2,952 prosenttia~~
~~Asukastiheys~~	~~1,528 prosenttia~~
~~Vieraskielisyys~~	~~1,325 prosenttia~~
~~Maatalousyritykset~~	~~0,916 prosenttia~~
~~Kaksikielisyys~~	~~0,284 prosenttia~~
~~Saaristoisuus~~	~~0,107 prosenttia~~

Kunnilta maakunnille siirtyvien lakisääteisten sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävien kustannukset otetaan huomioon siten, että lähtökohtana on vastaavien tehtävien kustannusten keskiarvo vuosina 2019 ja 2020. Kustannusten keskiarvo lasketaan Tilastokeskuksen uusimpien käytettävissä olevien tilastotietojen ja siltä osin kuin vahvistettuja tilastotietoja ei ole vielä käytettävissä Tilastokeskuksen keräämien kuntien talousarviotietojen perusteella. Lisäksi kunnilta maakunnille siirtyvien kunnallisen maataloustukihallinnon ja maakuntaliittojen lakisääteisten tehtävien kustannukset otetaan huomioon siten, että lähtökohtana on Maaseutuviraston maaseutuhallinnon erilliskyselyyn ja valtionvarainministeriön maakuntien liitoille tekemään kyselyyn perustuva kuntien vastaavien tehtävien kustannusten keskiarvo vuosina 2019 ja 2020. Kunnilta maakunnille siirtyvien lakisääteisten tehtävien kustannuksia koskevien tietojen perusteella laaditaan arvio vuoden 2021 kustannuksista siten, että otetaan huomioon 5 §:ssä tarkoitetut tarkistukset ja kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) 57 §:n 2 momentissa tarkoitetun peruspalvelujen hintaindeksin arvioitu muutos. Valtiolta maakunnille siirtyvien tehtävien rahoitus otetaan huomioon siten kuin valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2021 esitetään.

Edellä 2 momentissa tarkoitetut laskelmat tarkistetaan kunnilta siirtyvien sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen lakisääteisten tehtävien kustannusten osalta vuonna 2021 Tilastokeskuksen vuosilta 2019 ja 2020 laatimien lopullisten kunnittaisten kustannustietojen keskiarvon perustella. Jos vuoden 2020 osalta näitä tietoja ei ole vielä laskelmia tarkistettaessa käytettävissä, käytetään kyseisen vuoden osalta Tilastokeskuksen keräämiä kuntien talousarviotietoja. Tässä tapauksessa 2 momentissa tarkoitetut laskelmat tarkistetaan vielä vuonna 2022 Tilastokeskuksen vuosilta 2019 ja 2020 laatimien lopullisten kunnittaisten kustannustietojen keskiarvon perusteella. Sanottuihin lopullisiin tietoihin perustuvat laskelmat ovat tarkistusvuotta seuraavasta varainhoitovuodesta lukien maakuntien valtion rahoituksen tarkistamisen perusteena.

Muiden kuin kunnilta siirtyvien sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen lakisääteisten tehtävien rahoitus tarkistetaan vuonna 2021 siten kuin 6 §:n 4 momentissa säädetään. Lisäksi 6 §:n 3 momenttia sovelletaan valtion rahoituksen tason määrittämiseen vuonna 2021.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetun maakuntien rahoituksen laskennallista kohdentamista koskevasta menettelystä ja 2 momentissa tarkoitetusta laskelmia koskevien tietojen keräämisestä sekä laskelmien tarkistamisesta.

32 §

Laskennallisten kustannusten käyttöön siirtyminen vuosina 2022—2025

Valtion rahoitus kullekin maakunnalle määräytyy vuonna:

1) 2022 siten, että rahoituksesta 80 prosenttia määräytyy maakunnan lakisääteisten tehtävien järjestämisestä aiheutuvien uusimpien käytettävissä olevien 5 §:n 1 momentissa tarkoitettujen kustannusten ja 20 prosenttia 3 ja 4 luvussa säädettyjen laskennallisten kustannusten perusteella;

2) 2023 siten, että rahoituksesta 60 prosenttia määräytyy maakunnan lakisääteisten tehtävien järjestämisestä aiheutuvien uusimpien käytettävissä olevien 5 §:n 1 momentissa tarkoitettujen kustannusten ja 40 prosenttia 3 ja 4 luvussa säädettyjen laskennallisten kustannusten perusteella;

3) 2024 siten, että rahoituksesta 40 prosenttia määräytyy maakunnan lakisääteisten tehtävien järjestämisestä aiheutuvien uusimpien käytettävissä olevien 5 §:n 1 momentissa tarkoitettujen kustannusten ja 60 prosenttia 3 ja 4 luvussa säädettyjen laskennallisten kustannusten perusteella;

4) 2025 siten, että rahoituksesta 20 prosenttia määräytyy maakunnan lakisääteisten tehtävien järjestämisestä aiheutuvien uusimpien käytettävissä olevien 5 §:n 1 momentissa tarkoitettujen kustannusten ja 80 prosenttia 3 ja 4 luvussa säädettyjen laskennallisten kustannusten perusteella.

Edellä 6 §:ää sovelletaan valtion rahoituksen tason määrittämiseen vuosina 2022—2025.

~~Maakunnan rahoitusta voidaan korottaa vuosina 2021—2024 hakemuksesta harkinnanvaraisesti 7 §:ssä tarkoitetusti myös tilanteessa, jossa maakunta on rahoitusjärjestelmän muutoksesta aiheutuvien maakuntatalouden vaikeuksien vuoksi lisärahoituksen tarpeessa.~~

33 §

Valtion rahoituksen tasoa koskeva poikkeussäännös vuosina 2022 ja 2023

Edellä 6 §:n 2 momentin säännöksistä poiketen vuosina 2022 ja 2023 toteutuneet kustannukset otetaan huomioon 3 luvun laskennallisten kustannusten perusteita tarkistettaessa siihen määrään asti, että maakuntien 5 §:n 1 momentissa tarkoitettujen käyttökustannusten vuosittainen kasvu vastaa enintään prosenttimäärää, joka on maakuntaindeksin toteutunut muutos lisättynä yhdellä prosenttiyksiköllä.

5.

Maakuntajakolaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Valiokunnan mietintöluonnos

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Maakuntajako

Suomi jakaantuu maakuntiin, joilla on itsehallinto siten kun maakuntalaissa (/) säädetään.

Maakunnan on muodostuttava yhtenäisestä alueesta, joka muodostaa toiminnallisen kokonaisuuden. Maakuntaan kuuluu vähintään kaksi kuntaa.

Maakuntajaosta maakuntia perustettaessa säädetään maakuntalain, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain voimaanpanosta annetussa laissa (/). Maakuntajaon muuttamisesta säädetään lailla tai siitä päättää, sen mukaan kuin tässä laissa säädetään, valtioneuvosto.ZF

2 §

Maakuntajaon muuttaminen

Tässä laissa maakuntajaon muuttamisella tarkoitetaan maakuntien yhdistymistä tai kunnan siirtämistä kuuluvaksi toiseen maakuntaan.

Maakuntien yhdistymisellä tarkoitetaan maakuntajaon muuttamista, jossa

1) yksi tai useampi maakunta lakkaa ja yhdistyy olemassa olevaan maakuntaan

2) maakunnat lakkaavat ja ne yhdistetään perustamalla uusi maakunta; tai

3) maakunnan alue jaetaan kahden tai useamman maakunnan kesken siten, että jaettava maakunta lakkaa.

Maakuntajakoa voidaan muuttaa myös siten, että kunta siirretään kuuluvaksi toiseen maakuntaan, jolloin maakuntien lukumäärä ei muutu (*kunnan siirtäminen*).

3 §

Maakuntajaon vaikutukset valtion hallintoon

Valtion viranomaisten toimialueiden tulee, jollei erityisistä syistä muuta johdu, perustua maakuntajakoon niin, että viranomaisen toimialue muodostuu yhdestä tai useammasta maakunnasta taikka, jos toimialue on pienempi kuin maakunta, se on kokonaisuudessaan yhden maakunnan alueella.

4 §

Kuntajaon muutosten huomioon ottaminen

Jos kunta lakkaa kuntarakennelaissa (1698/2009) tarkoitetun kuntien yhdistymisen seurauksena, valtioneuvosto päättää mainitun lain 35 §:n mukaisesti, mihin maakuntaan uusi kunta kuuluu.

Valiokunnan mietintöluonnos

2 luku

Maakuntajaon muuttaminen

5 §

Maakuntajaon muuttamisen edellytykset

Maakuntajakoa voidaan muuttaa, jos maakunnat täyttävät muutoksen jälkeen 1 §:n 2 momentissa tarkoitetut edellytykset ja muutos parantaa:

1) maakunnan toiminnallisia ja taloudellisia edellytyksiä vastata palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta tai muuten edistää maakunnan toimintakykyä;
2) maakunnan asukkaiden palveluja tai elinolosuhteita;
3) elinkeinojen toimintamahdollisuuksia; tai
4) yhdyskuntarakenteen toimivuutta.

Maakuntajakoa muutettaessa tulee pyrkiä kielellisesti yhteensopiviin alueisiin, joissa turvataan suomen- ja ruotsinkielisen väestön oikeudet saada palveluja omalla kielellään samanlaisten perusteiden mukaan.

6 §

Maakuntajaon muuttamisen vireillepano

Esityksen maakuntajaon muuttamisesta voi tehdä muutoksen kohteena oleva maakunta tai kunta. Esitys on toimitettava valtiovarainministeriölle.

Valtiovarainministeriö voi panna maakuntajaon muuttamisen vireille määräämällä toimitettavaksi 8 §:ssä tarkoitetun maakuntajakoselvityksen.

Maakuntalain 103 §:ssä tarkoitetussa maakunnan arviointimenettelyssä ollutta maakuntaa koskeva maakuntajakoselvitys voi tulla vireille myös mainitussa pykälässä tarkoitetun arviointiryhmän ehdotuksesta.

7 §

Maakuntajaon muuttamista koskevan esityksen sisältö

Maakunnan tai kunnan tekemässä maakuntajaon muuttamista koskevassa esityksessä on perusteltava maakuntajaon muuttamisen tarve ja selvitettävä, miten 5 §:ssä säädetyt maakuntajaon muuttamisen edellytykset täyttyvät.

Maakuntien yhteiseen esitykseen maakuntien yhdistymisestä on liitettävä maakuntavaltuustojen yhtäpitävä päätös esityksestä ja siihen liittyvä selvitys:

1) maakuntajaon muuttamisen toteuttamistavasta ja ajankohdasta;
2) yhdistymisen perusteella syntyvän uuden maakunnan hallinnon järjestämisen periaatteista;
3) uuden maakunnan nimestä;
4) yhdistyvien maakuntien palvelujärjestelmien yhteensovittamisen periaatteista;
5) uuden maakunnan taloudenhoidon yleisistä periaatteista;

6) asukkaiden vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksien toteuttamisen keinoista uudessa maakunnassa.

Maakuntajaon muuttamista koskevan esityksen valmistelun toteuttamisesta yhteistoiminnassa henkilöstön edustajien kanssa säädetään työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja maakunnassa annetussa laissa (449/2007).

8 §

Maakuntajakoselvityksen määrääminen

Valtiovarainministeriö voi määrätä toimitettavaksi maakuntajakoselvityksen, jota varten ministeriö asettaa muutoksen kohteena olevia maakuntia ja siirrettäväksi ehdotettua kuntaa kuultuaan yhden tai useamman maakuntajakoselvittäjän.

Maakuntajakoselvitys voidaan määrätä toimitettavaksi:

1) valtiovarainministeriön aloitteesta;

2) maakunnan tai kunnan esityksestä;

3) jos vähintään 20 prosenttia maakunnan äänioikeutetuista asukkaista tekee esityksen maakuntajakoselvityksen toimittamisesta;

4) maakuntalain 103 §:ssä tarkoitetun arviointiryhmän esityksestä.

9 §

Maakuntajakoselvityksen toimittaminen

Maakuntien on osallistuttava maakuntajakoselvitykseen ja maakuntajakoselvittäjän ehdotuksen valmisteluun. Selvittäjä laatii ehdotuksen maakuntajaon muuttamisesta sekä 7 §:n 2 momentissa tarkoitetusta maakuntien yhdistymiseen liittyvästä selvityksestä tai 19 §:ssä tarkoitetusta kunnan siirtämiseen liittyvästä maakuntien välisestä taloudellisesta selvityksestä.

Jos maakuntajakoselvittäjä katsoo selvityksen perusteella maakuntajaon muuttamisen tarpeelliseksi, hänen on tehtävä muutoksen kohteena olevien maakuntien valtuustoille ja muutoksen kohteena olevan kunnan valtuustolle ehdotus maakuntajaon muuttamisesta. Ehdotus käsitellään muutoksen kohteena olevien maakuntien maakuntavaltuustoissa ja muutoksen kohteena olevan kunnan valtuustossa.

Selvittäjä toimittaa esityksensä maakuntajaon muuttamisesta valtiovarainministeriölle ja liittää siihen muutoksen kohteena olevien maakuntien maakuntavaltuustojen ja muutoksen kohteena olevan kunnan valtuuston selvittäjän ehdotuksesta antamat lausunnot.

Selvityksen toimittamisesta aiheutuvat kustannukset suoritetaan valtion varoista.

Maakuntajakoselvittäjään sovelletaan, mitä kuntarakennelain 17 §:ssä säädetään kuntajakoselvittäjän asemasta. Maakuntajakoselvittäjällä on salassapitoa koskevien säännösten estämättä oikeus saada viranomaisilta tehtävänsä suorittamista varten tarpeelliset maakuntien ja maakuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen hallintoa ja taloutta koskevat tiedot sekä muuta apua.

Valiokunnan mietintöluonnos

10 §

Päätöksenteon edellytykset.

Valtioneuvosto päättää valtiovarainministeriön esittelystä maakuntajaon muuttamisesta. Päätös voidaan tehdä, jos 5 §:ssä tarkoitetut maakuntajaon muuttamisen edellytykset täyttyvät.

Maakunnan yhdistymistä koskeva päätös edellyttää lisäksi, että yhdistyminen perustuu yhdistyvien maakuntien yhteiseen esitykseen tai maakuntajakoselvittäjän ehdotukseen, joka on hyväksytty yhdistyvien maakuntien maakuntavaltuustoissa. Maakunnan arviointimenettelyssä olleen maakunnan yhdistymisestä voidaan päättää maakuntajakoselvittäjän esityksestä maakuntavaltuuston vastustuksesta huolimatta. Maakunnan arviointimenettelyn edellytyksistä säädetään maakuntalain 104 §:ssä ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (/) 20 §:ssä.

Valtiovarainministeriön on maakuntajaon muuttamista koskevaa päätöstä valmistellessaan kuultava niitä maakuntia ja kuntia, joita muutos koskee, sekä selvitettävä, miten muutos vaikuttaa valtion viranomaisten toimialuejakoon ja Euroopan unionin toiminnassa noudatettaviin aluejakoihin.

11 §

Päätös maakuntajaon muuttamisesta

Päätös maakuntajaon muuttamisesta on tehtävä ennen muutoksen voimaantuloa edeltävän vuoden kesäkuun loppua. Jos maakuntajaon muutoksen voimaantuloa edeltävänä vuonna toimitetaan maakuntavaalit, päätös maakuntajaon muuttamisesta on tehtävä vaalivuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä.

Maakuntajaon muutos on määrättävä tulemaan voimaan kalenterivuoden alusta. Kunnan siirtämistä koskeva maakuntajaon muutos on määrättävä tulemaan voimaan sitä vuotta seuraavan kalenterivuoden alusta, jona toimitetaan seuraavat maakuntavaalit.

Päätös maakuntajaon muuttamisesta on julkaistava Suomen säädöskokoelmassa ja toimitettava julkaistavaksi muutoksen kohteena olevissa maakunnissa siten kuin maakunnan ilmoitukset maakunnassa julkaistaan. Päätös maakuntajaon muutoksen hylkäämisestä on annettava erikseen tiedoksi esityksen tekijälle.

3 luku

Maakunnan hallinnon muodostaminen

12 §

Maakuntavaltuuston muodostaminen kesken vaalikauden

Maakuntien yhdistymistä koskevan valtioneuvoston päätöksen jälkeen yhdistyvien maakuntien maakuntavaltuustot valitsevat keskuudestaan uuden maakunnan maakuntavaltuustoon valtuutetut ja varavaltuutetut maakuntavaalikauden loppuun kestäväksi toimikaudeksi.

Uuden maakunnan maakuntavaltuustoon valitaan valtuutettuja maakuntalain 18 §:ssä säädetty asukasluvun mukaan määräytyvä vähimmäismäärä. Valtuutettuja valitaan kustakin yhdistyvästä maakunnasta niiden asukaslukujen suhteen mukaan määräytyvä määrä. Maakuntavaltuustossa edustettuina olevien ryhmien ääniosuuksien tulee valittaessa vastata yhdistyvien maakuntien maakuntavaltuustoissa edustettuina olevien eri ryhmien maakuntavaaleissa saamaa ääniosuutta uuden maakunnan alueella vaalilaissa (714/1998) säädetyn suhteellisuusperiaatteen mukaisesti.

13 §

Uuden maakunnan maakuntahallitus

Edellä 12 §:ssä tarkoitettu uuden maakunnan maakuntavaltuusto valitsee ensimmäisessä kokouksessaan uuden maakunnan maakuntahallituksen jäsenet ja varajäsenet. Uuden maakunnan valtuuston ensimmäisen kokouksen kutsuvat koolle ja kokouksen valmistelusta vastaavat yhdistyvien maakuntien maakuntahallitukset yhdessä.

Uuden maakunnan maakuntahallitus huolehtii uuden maakunnan toiminnan ja hallinnon järjestämisen valmistelusta. Maakuntahallituksen toimikausi alkaa heti valinnan jälkeen.

Uuden maakunnan maakuntahallituksesta on muuten voimassa, mitä maakuntahallituksesta säädetään.

14 §

Maakuntajaon muutoksen huomioon ottaminen vaaleissa

Jos maakuntajaon muutoksen voimaantuloa edeltävänä vuonna toimitetaan maakuntavaalit, ne on toimitettava muutoksen kohteena olevissa maakunnissa uutta maakuntajakoa noudattaen.

Maakuntien yhdistyessä 1 momentissa tarkoitettuna ajankohtana vaalilain 12 a §:ssä tarkoitettuna maakuntavaalilautakuntana toimii vaalivuoden alusta lukien kyseisten maakuntien maakuntavaalilautakunnista yhdistetty maakuntavaalilautakunta, jonka puheenjohtajana toimii suurimman yhdistettävän maakunnan maakuntavaalilautakunnan puheenjohtaja. Tällaisen maakuntavaalilautakunnan työskentelyyn sovelletaan, mitä vaalilain 12 b §:ssä säädetään.

Jos maakuntajaon muutos, jossa maakunnan alue jaetaan kahden tai useamman maakunnan kesken ja maakunta lakkaa taikka jossa kunta siirretään maakunnasta toiseen, tulee voimaan 1 momentissa tarkoitettuna ajankohtana, maakunnan alueen tai kunnan vastaanottavan maakunnan valtuuston on valittava kyseisen maakunnan maakuntavaalilautakuntaan vaalilain 12 a §:n mukaan kuuluvien jäsenten lisäksi yksi tai useampia jäseniä tai varajäseniä, jos siirrettävän maakunnan osan tai kunnan asukasluvun suhde maakunnan asukaslukuun tätä edellyttää.

15 §

Muiden luottamushenkilöiden toimikausi ja viranhaltijoiden viranhoidon alkaminen

Yhdistyvien maakuntien luottamushenkilöiden toimet päättyvät maakuntajaon muutoksen tullessa voimaan.

Valiokunnan mietintöluonnos

Uuden maakunnan luottamushenkilöt ja viranhaltijat ryhtyvät hoitamaan toimiaan uuden maakuntavaltuuston päättämästä ajankohdasta, kuitenkin viimeistään maakuntajaon muutoksen tullessa voimaan.

Uuden maakunnan tarkastuslautakunta ja tilintarkastajat tarkastavat yhdistyvien maakuntien tarkastuslautakuntien ja tilintarkastajien valmistelun pohjalta yhdistyvien maakuntien hallinnon ja talouden maakuntajaon muutoksen voimaantuloa edeltävältä vuodelta siten kuin maakuntalain 14 luvussa säädetään. Tarkastus koskee myös maakuntajaon muutoksen valmistelua.

4 luku

Maakuntajaon muutoksen vaikutukset

16 §

Henkilöstön asema

Maakuntajaon muutos, joka johtaa henkilöstön työnantajan vaihtumiseen, katsotaan liikkeenluovutukseksi.

17 §

Omaisuuden ja velkojen siirtyminen maakunnan lakatessa

Maakuntien yhdistyessä siirtyvät lakkaavan maakunnan oikeudet, luvat, omaisuus, velat ja velvoitteet uudelle maakunnalle.

18 §

Lakkaavan maakunnan viranomaisen toimivalta

Maakuntien yhdistymistä koskevan valtioneuvoston päätöksen tekemisen jälkeen lakkaavan maakunnan viranomainen ei saa päättää asioista, joilla olisi merkittäviä uutta maakuntaa sitovia vaikutuksia, paitsi, jos päätöksentekoa ei voida asian kiireellisyyden vuoksi lykätä.

19 §

Taloudellisen selvityksen toimittaminen

Jos kunta siirretään toiseen maakuntaan, muutoksen kohteena olevien maakuntien on toimitettava maakuntien omaisuutta muutosalueella koskeva taloudellinen selvitys, jollei sitä muutoksen vähäisten vaikutusten vuoksi tai muusta syystä ole pidettävä tarpeettomana.

Sellainen kiinteään omaisuuteen kohdistuva vuokra- tai muu käyttöoikeus sekä kiinteään omaisuuteen kiinteästi liittyvä irtain omaisuus, joka yksinomaan tai pääasiallisesti palvelee maakunnan palvelujen järjestämistä kyseisen kunnan alueella asuville, siirtyy sille maakunnalle, johon alue siirretään.

Valiokunnan mietintöluonnos

Maakunnan on korvattava 2 momentissa tarkoitettu omaisuus alueen luovuttavalle maakunnalle. Maakuntien on sovittava siitä, miten korvauksen määrässä otetaan huomioon maakunnille muutoksesta aiheutuvia velvoitteita ja taloudellisia vaikutuksia.

Muu muutoksen kohteena olevan maakunnan omaisuus sekä varat ja velat siirtyvät toiselle maakunnalle vain, jos maakunnat niin sopivat.

Omaisuuden sekä velkojen ja velvoitteiden jakaminen muutoksen kohteena olevien maakuntien kesken ei saa vaarantaa velkojien eikä muiden oikeudenhaltijoiden asemaa. Jollei velkoja tai oikeudenhaltija ole valtio, vastuuta sitoumuksesta ei saa siirtää toiselle maakunnalle ilman kyseisen oikeudenhaltijan suostumusta.

5 luku

Erinäiset säännökset

20 §

Muutoksenhaku

Valtioneuvoston päätökseen maakuntajaon muuttamisesta ja maakuntajaon muuttamista koskevan esityksen hylkäämisestä saa hakea muutosta valittamalla muutoksen kohteena oleva maakunta ja sen jäsen.

Valitus on tehtävä korkeimmalle hallinto-oikeudelle 30 päivän kuluessa siitä, kun maakuntajaon muuttamista tarkoittava päätös on julkaistu Suomen säädöskokoelmassa tai muuttamisesityksen hylkäämistä tarkoittava päätös on annettu tiedoksi esityksen tekijöille. Valitus käsitellään korkeimmassa hallinto-oikeudessa kiireellisenä.

Maakuntajaon muuttamista koskeva valtioneuvoston päätös voidaan panna täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman. Täytäntöönpanoon ei kuitenkaan saa ryhtyä, jos korkein hallinto-oikeus kieltää täytäntöönpanon.

21 §

Erityinen valitusoikeus maakunnan viranomaisen päätöksestä

Maakunnan viranomaisen päätöksestä, joka on tehty maakuntajaon muuttamista tarkoittavan valtioneuvoston päätöksen antamisen jälkeen, mutta ennen maakuntajaon muutoksen voimaantuloa, saa valittaa maakuntalaissa säädetyllä tavalla myös sillä perusteella, että päätös on maakuntajaon muuttamista koskevien perusteiden tai 18 §:n vastainen.

Valitusoikeus on myös 13 §:ssä tarkoitetulla uuden maakunnan maakuntahallituksella.

22 §

Voimaantulo

Laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan maakuntajakolaki (1159/1997).

Valiokunnan mietintöluonnos

Kumottua maakuntajakolakia ja sen nojalla päätettyä maakuntajakoa sovelletaan vuoden 2020 loppuun, jollei lailla erikseen toisin säädetä.

Valitukseen, joka tehdään ennen tämän lain voimaantuloa annetusta päätöksestä, sekä tällaisen asian käsittelyyn valituksen johdosta ylemmässä valitusviranomaisessa sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

6.

Laki

kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan käyttökustannuksiin myönnettävään valtionosuuteen sellaisiin kuntien tehtäviin (*valtionosuustehtävä*), joista säädetään:

1) perusopetuslaissa (628/1998);
2) varhaiskasvatuslaissa (36/1973);
3) ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain (980/2012) 4 ja 5 §:ssä;
4) lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa (1128/1996);
5) terveydenhuoltolain (1326/2010) 11 ja 12 §:ssä;
6) sosiaalihuoltolain (1301/2014) 8 §:n 1 momentissa, 9 §:n 1 momentissa ja 10 §:ssä;
7) lastensuojelulain (417/2007) 3 a ja 12 §:ssä;
8) vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (380/1987) 6, 7, 12 ja 13:ssä;
9) kuntien ympäristösuojelun hallinnosta annetussa laissa (64/1986);
10) ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annetun lain (523/2015) 5 §:ssä;
11) kirjastolaissa (908/1998);
12) kuntien kulttuuritoiminnasta annetussa laissa (728/1992);

13) taiteen perusopetuksesta annetussa laissa (633/1998);
14) oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 3 §:ssä.

Tätä lakia sovelletaan oppilaan kotikunnan maksamaan korvaukseen (*kotikuntakorvaus*) toiselle kunnalle, kuntayhtymälle, perusopetuslain mukaisen opetuksen järjestämisluvan saaneelle rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle, yliopistolle ja valtiolle (*opetuksen järjestäjä*), joka järjestää oppilaalle esi- ja perusopetusta.

2 §

Poikkeukset soveltamisalasta

Tämän lain perusteella ei myönnetä valtionosuutta käyttökustannuksiin, jotka aiheutuvat:
1) perusopetuslain 8 a luvussa tarkoitetusta aamu- ja iltapäivätoiminnasta;
2) perusopetuslain 5 §:ssä tarkoitetusta maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta;
3) perusopetuslain 5 §:ssä tarkoitetusta lisäopetuksesta;
4) perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitetusta muille kuin oppivelvollisille järjestettävästä perusopetuksesta;
5) perusopetuksen järjestämisestä sisäoppilaitosmuotoisesti;
6) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 2 §:n 2 momentin 11 kohdassa tarkoitetusta toiminnasta, jonka rahoituksesta säädetään mainitun lain 11 §:n 3 momentissa;
7) taiteen perusopetuksesta annetun lain 11 §:n 3 momentissa tarkoitetusta opetustuntien määrään perustuvasta opetuksesta;
8) kirjastolain 4 §:ssä tarkoitetusta maakunta- ja keskuskirjastotoiminnasta;
9) lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 20 §:ssä tarkoitetusta kunnallisesta lisästä.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädetään perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennettyyn oppivelvollisuuteen perustuvan opetuksen sekä sisäoppilaitosmuodossa ja koulukodissa järjestettävän opetuksen käyttökustannuksiin ikäluokkaan perustuvan valtionosuuden lisäksi myönnettävästä rahoituksesta.

Edellä 1 momentin 3 ja 5 – 7 kohdassa, 2 momentissa sekä perusopetuslain 46 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tehtävien perusteella opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain nojalla myönnettävä rahoitus otetaan huomioon 19 §:ssä tarkoitetussa valtionosuusprosentissa.

Tätä lakia ei sovelleta Ahvenanmaan maakunnassa eikä silloin, jos esi- ja perusopetusta järjestetään ulkomailla.

3 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Tätä lakia sovelletaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain sekä vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisiin valtionosuuksiin ja rahoitukseen siten kuin tässä laissa erikseen säädetään.

Valiokunnan mietintöluonnos

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *varainhoitovuodella* sitä kalenterivuotta, jolle valtionosuus myönnetään;

2) *perushinnalla* kunnan valtionosuuden perusteena olevien laskennallisten kustannusten perusteena käytettävää asukaskohtaista laskennallista perustetta tai määräytymisperusteiden asukaskohtaista hintaa;

3) *asukastiheydellä* kunnan asukasmäärää maaneliökilometrillä varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopussa;

4) *kaksikielisellä kunnalla* kielilain (423/2003) 5 §:ssä tarkoitettua kaksikielistä kuntaa

5) *saamelaisten kotiseutualueen kunnalla* saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitettua saamelaisten kotiseutualueeseen kuuluvaa kuntaa;

6) *saaristokunnalla* saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) 9 §:ssä tarkoitettua kuntaa;

7) *saaristo-osakunnalla* kuntaa, jonka saaristo-osaan sovelletaan saariston kehityksen edistämisestä annetun lain 9 §:n mukaan saaristokuntaa koskevia säännöksiä;

8) *vieraskielisellä* henkilöä, joka on ilmoittanut väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 3 §:ssä tarkoitettuun väestötietojärjestelmään äidinkielekseen muun kielen kuin suomen, ruotsin tai saamen kielen;

9) *saamenkielisellä* henkilöä, joka on ilmoittanut väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 3 §:ssä tarkoitettuun väestötietojärjestelmään äidinkielekseen saamen kielen;

10) *oppivelvollisella* perusopetuslain 25 §:ssä tarkoitettua oppivelvollista;

11) *koulutustaustalla* ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa olevien 30—54-vuotiaiden osuutta vastaavasta ikäluokasta.

Tässä laissa kunnan asukkaalla tarkoitetaan henkilöä, jonka kotikunta kyseinen kunta on kotikuntalain (201/1994) mukaan.

Kunnan asukas ja asukasmäärä sekä ikäluokka määräytyvät, jollei tässä laissa toisin säädetä, väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetussa laissa (661/2009) tarkoitetussa väestötietojärjestelmässä varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopussa olevien tietojen mukaan.

2 luku

Valtionosuusperusteet, laskennalliset kustannukset ja lisäosat

5 §

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuden laskemisen perusteina (*valtionosuusperusteet*) käytetään:

1) valtionosuustehtävien laskennallisia kustannuksia;

2) työttömyyden, syrjäisyyden, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä saamelaisten kotiseutualueen kunnan lisäosien määräytymisperusteita.

Kunnalle myönnetään valtionosuutta 1 §:ssä tarkoitettujen valtionosuustehtävien järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin euromäärä, joka saadaan, kun 6—11 §:n mukaisesti määräytyvät laskennalliset kustannukset lasketaan yhteen ja saadusta summasta vähennetään 19 §:ssä tarkoitettu kunnan omarahoitusosuus. Näin saatuun euromäärään lisätään kunnan 12—15 §:ssä tarkoitetut työttömyyden, syrjäisyyden, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä saamelaisten kotiseutualueen kunnan lisäosat.

Verotuloihin perustuvasta valtionosuuden tasauksesta säädetään 4 luvussa ja valtionosuuteen tehtävistä lisäyksistä ja vähennyksistä 5 luvussa.

6 §

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuden laskennalliset kustannukset

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuden laskennalliset kustannukset saadaan laskemalla yhteen tulot, jotka saadaan kertomalla ikäluokittaiset perushinnat asianomaisiin ikäluokkiin kuuluvien kunnan asukkaiden määrällä. Näin saatuun summaan lisätään kunnan vieraskielisyyden, kaksikielisyyden, saaristoisuuden, asukastiheyden ja koulutustaustan perusteella määritellyt laskennalliset kustannukset.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuden laskennallisten kustannusten perushinnat määrätään erikseen seuraaville ikäluokille:

1) 0—5-vuotiaat;
2) 6-vuotiaat;
3) 7—12-vuotiaat;
4) 13—15-vuotiaat;
5) 16 vuotta täyttäneet ja tätä vanhemmat.

7 §

Vieraskielisyyskerroin

Kunnan vieraskielisyyskerroin saadaan laskemalla vieraskielisten asukkaiden osuus kunnan asukasmäärästä ja jakamalla se koko maan vastaavalla osuudella. Kerrointa laskettaessa käytetään väestötietojärjestelmän tietoja vieraskielisten määrästä varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneeltä vuodelta.

Vieraskielisyyden perusteella määräytyvät kunnan laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty vieraskielisyyden perushinta kunnan asukasmäärällä ja vieraskielisyyskertoimella.

Valiokunnan mietintöluonnos

8 §

Kaksikielisyys

Kaksikieliselle kunnalle kaksikielisyyden perusteella määräytyvät kunnan laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty kaksikielisyyden perushinta kunnan asukasmäärällä ja kertomalla tulo luvulla 0,07. Edellä mainittuun kustannukseen lisätään euromäärä, joka saadaan kertomalla kaksikielisyyden perushinta kunnan ruotsinkielisten asukasmäärällä ja kertomalla tulo luvulla 0,93. Kunnan kaksikielisyydestä säädetään kielilain 5 §:ssä.

Kerrointa määritettäessä käytetään väestötietojärjestelmän tietoja kunnan ruotsinkielisten asukasmäärästä varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneeltä vuodelta.

9 §

Saaristoisuus

Saaristokunnalle saaristoisuuden perusteella määräytyvät kunnan laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty saaristoisuuden perushinta kunnan asukasmäärällä.

Saaristokunnalle, jonka asukkaista vähintään puolet asuu ilman kiinteää tieyhteyttä mantereeseen, saaristoisuuden perusteella määräytyvät kunnan laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty saaristoisuuden perushinta kunnan asukasmäärällä ja kertomalla näin saatu tulo luvulla 3.

Saaristo-osakunnalle saaristoisuuden perusteella määräytyvät kunnan laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty saaristo-osakunnan perushinta saaristossa asuvien osuudella kunnan asukasmäärästä.

Kerrointa määritettäessä käytetään väestötietojärjestelmän tietoja varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneeltä vuodelta.

10 §

Asukastiheyskerroin

Kunnan asukastiheyskerroin lasketaan jakamalla koko maan keskimääräinen asukastiheys kunnan asukastiheydellä. Kerrointa laskettaessa käytetään väestötietojärjestelmän tietoja asukasmääristä varainhoitovuotta edeltävästä vuodenvaihteesta sekä Tilastokeskuksen kunnittaisia tietoja maapinta-alasta.

Asukastiheyden perusteella määräytyvät kunnan laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty asukastiheyden perushinta kunnan asukasmäärällä ja asukastiheyskertoimella. Kerroin on enintään 20.

Valiokunnan mietintöluonnos

11 §

Koulutustaustakerroin

Kunnan koulutustaustakerroin saadaan laskemalla ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa olevien 30—54-vuotiaiden asukkaiden osuus kunnan vastaavasta ikäryhmästä ja jakamalla se koko maan vastaavalla osuudella. Kerrointa laskettaessa käytetään Tilastokeskuksen koulutustilaston tietoja ilman tutkintoa olevien lukumäärästä varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneeltä vuodelta.

Koulutustaustakertoimen perusteella määräytyvät kunnan laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty koulutustaustakertoimen perushinta kunnan asukasmäärällä ja koulutustaustakertoimella.

12 §

Työttömyyden lisäosa

Kunnalle myönnetään työttömyyden perusteella määräytyvänä lisäosana euromäärä, joka lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty työttömyyden perushinta kunnan asukasluvulla ja työttömyyskertoimella.

Työttömyyskerroin saadaan jakamalla kunnan työttömien osuus kunnan työvoimasta koko maan vastaavalla osuudella.

Työttömyyskerrointa laskettaessa käytetään työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston tietoa varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden työttömien osuudesta työvoimasta.

13 §

Syrjäisyyden lisäosa

Kunnalle myönnetään syrjäisyyden perusteella määräytyvänä lisäosana euromäärä, joka lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty syrjäisyyden perushinta kunnan asukasmäärällä ja syrjäisyysluvulla. Jos kunnan syrjäisyysluku on vähintään 1,5 ilman pyöristystä, kunnan lisäosa on kolminkertainen.

Jos kunnan syrjäisyysluku on pienempi kuin 1,5 ilman pyöristystä, mutta vähintään 1,0 ilman pyöristystä, kunnan lisäosa on 1,5-kertainen.

Syrjäisyysluvun määräytymisperusteista annetaan tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

14 §

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa

Kunnalle myönnetään hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosana euromäärä, joka lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perushinta kunnan asukasluvulla sekä kunnalle määritellyllä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kertoimella.

Kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin määritellään kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintaa kuvaavien indikaattoreiden sekä toiminnan tulosta kuvaavien indikaattoreiden perusteella.

Indikaattoreista sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kertoimen määräytymisperusteista ja laskennasta sekä laskennassa käytettävistä tilastotiedoista annetaan tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Kertoimen määrittelyssä käytetään viimeisimpiä käytettävissä olevia tietoja. Jos tietoa ei ole lainkaan saatavilla, saa kunta kyseisen tiedon osalta laskennassa alimman mahdollisen arvon.

15 §

Saamelaisten kotiseutualueen kunnan lisäosa

Saamelaisten kotiseutualueen kunnalle myönnetään saamenkielisyyden perusteella lisäosana euromäärä, joka lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty saamelaisten kotiseutualueen kunnan perushinta kunnan asukasmäärällä ja kunnan saamenkielisten osuudella.

Kerrointa laskettaessa käytetään väestötietojärjestelmän tietoja kunnan saamenkielisten määrästä varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneeltä vuodelta.

16 §

Kertoimien ja määräytymistekijöiden laskenta eräissä tapauksissa

Jos 6—15 §:ssä tarkoitettuja kertoimia ja määräytymistekijöitä laskettaessa ei ole käytettävissä mainituissa pykälissä tarkoitetun ajankohdan mukaisia tietoja, käytetään kertoimien laskennassa viimeisimpiä asianomaisessa pykälässä tarkoitettua ajankohtaa edeltäviä tietoja, jollei asianomaisessa pykälässä muuta säädetä.

3 luku

Perushintojen säätäminen, valtionosuusprosentti ja kunnan omarahoitusosuus sekä valtion ja kuntien välinen kustannustenjako

17 §

Laskennallisten kustannusten perushinnoista säätäminen

Valtioneuvoston asetuksella säädetään vuosittain seuraavaa varainhoitovuotta varten 6—11 §:ssä tarkoitetut laskennallisten kustannusten perushinnat.

Laskennallisten kustannusten perushintaa säädettäessä otetaan huomioon:

1) valtionosuustehtävien laajuuden ja laadun arvioidut muutokset 20 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla;

2) kustannustason arvioidut muutokset 20 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla;

3) ne tarkistukset, jotka 21 §:n mukaisesti tehdään vuosittain valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistamiseksi.

Valiokunnan mietintöluonnos

18 §

Lisäosien perushinnoista säätäminen

Valtioneuvoston asetuksella säädetään vuosittain seuraavaa varainhoitovuotta varten 12—15 §:ssä tarkoitetut lisäosien perushinnat.

Lisäosien perushintaa säädettäessä otetaan huomioon kustannustason arvioidut muutokset 20 :n 2 momentissa säädetyllä tavalla.

19 §

Valtionosuusprosentti ja kunnan omarahoitusosuus

Kunnan 6—11 §:ssä tarkoitetut laskennalliset kustannukset jakautuvat siten, että kuntien valtionosuus on 25,23 prosenttia (*valtionosuusprosentti*) ja kuntien omarahoitusosuus on 74,77 prosenttia.

Uusissa ja laajentuvissa valtionosuustehtävissä valtionosuus on 100 prosenttia uusien ja laajentuvien tehtävien laskennallisista kustannuksista.

Kunnan omarahoitusosuus on kaikissa kunnissa asukasta kohden yhtä suuri. Kunnan omarahoitusosuus asukasta kohden saadaan vähentämällä kaikkien kuntien 6—11 §:n mukaisten laskennallisten kustannusten yhteismäärästä 1 momentissa säädetyn valtionosuusprosentin mukaisesti laskettu osuus ja jakamalla näin saatu euromäärä maan asukasmäärällä.

Kunnan omarahoitusosuus lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty omarahoitusosuus kunnan asukasmäärällä.

20 §

Valtionosuustehtävän ja kustannustentason muutos

Valtionosuustehtävien laajuuden tai laadun muutos otetaan huomioon, jos se aiheutuu asianomaisesta valtionosuustehtävää koskevasta laista tai asetuksesta, lakiin tai asetukseen perustuvasta valtion viranomaisen määräyksestä tai valtion talousarviosta.

Kustannustason muutos määräytyy kuntien peruspalveluiden hintaindeksin mukaisesti. Hintaindeksi perustuu opetus- ja kulttuuritoimen käyttömenoilla painotettuun kustannustason muutokseen. Hintaindeksin laskennasta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

21 §

Kustannustenjaon tarkistaminen

Valtion ja kuntien välisessä kustannustenjaon tarkistuksessa tarkistetaan 2 momentissa tarkoitetut laskennalliset kustannukset, perushinnat ja rahoitus toteutuneiden kustannusten mukaisiksi sekä 19 §:ssä tarkoitettu valtionosuusprosentti kokonaisarvioinnin pohjalta noudattaen, mitä jäljempänä tässä pykälässä sekä 22 ja 23 §:ssä säädetään.

Edellä 6—11 §:ssä tarkoitettujen laskennallisten kustannusten perusteena olevat perushinnat tarkistetaan valtakunnallisesti yhtenä kokonaisuutena. Lisäksi tarkistetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 11 ja 29 §:n mukainen:

1) rahoitus lisäopetukseen;

2) rahoitus perusopetuslain 26 a §:ssä tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien, viisi vuotta esiopetuksen alkamisvuonna täyttävien oppilaiden esiopetukseen;

3) rahoitus perusopetuslain 46 §:n 2 momentissa tarkoitettuun perusopetukseen;

4) lisärahoitus pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluville oppilaille sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 29 §:n 2 momentissa tarkoitetuille oppilaille;

5) sisäoppilaitoslisä sekä koulukotikorotus;

6) rahoitus opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 2 §:n 2 momentin 11 kohdassa tarkoitettuun toimintaan.

Valtio osallistuu 2 momentissa tarkoitettuihin laskennallisiin kustannuksiin 19 §:ssä säädetyllä prosenttiosuudella. Valtionosuusprosentissa otetaan huomioon 2 momentissa tarkoitettu opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukainen rahoitus.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut perushinnat ja rahoitus määrätään sekä valtionosuusprosentti säädetään varainhoitovuosittain. Kustannustenjaon tarkistus suoritetaan vuosittain.

22 §

Kustannustenjaon tarkistuksessa huomioon otettavat käyttökustannukset

Edellä 21 §:ssä tarkoitetussa kustannustenjaon tarkistuksessa otetaan huomioon kuntien, kuntayhtymien sekä muiden opetuksen järjestäjien 1 §:ssä tarkoitettujen valtionosuuden perusteena olevien valtionosuustehtävien käyttökustannukset sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain perusteella rahoitettavien tehtävien järjestämisestä aiheutuvat käyttökustannukset, jotka aiheutuvat:

1) perusopetuslain 1 §:ssä tarkoitetusta lisäopetuksen järjestämisestä;

2) perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitetusta pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden sekä 21 §:n 2 momentin 2 ja 4 kohdassa tarkoitettujen oppilaiden opetuksen järjestämisestä;

3) perusopetuksen järjestämisestä sisäoppilaitosmuotoisesti ja koulukodissa;

4) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 2 §:n 2 momentin 11 kohdan mukaisesta esiopetuksesta.

Kustannustenjaon tarkistuksessa ei oteta huomioon kuitenkaan käyttökustannuksia, jotka aiheutuvat:

1) perusopetuslain 8 a luvussa tarkoitetusta aamu- ja iltapäivätoiminnasta;

2) perusopetuslain 9 §:ssä tarkoitetusta maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta;

3) lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 20 §:ssä tarkoitetusta kunnallisesta lisästä.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuista tehtävistä aiheutuvina käyttökustannuksina ei kustannustenjaon tarkistuksessa pidetä:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 36 §:ssä tarkoitetusta perustamishankkeelle säädetyn vähimmäiseuromäärän ylittävästä perustamishankkeesta aiheutuneita kustannuksia;

2) maa-alueen hankkimisesta tai vuokraamisesta aiheutuneita kustannuksia;
3) tavaran ja palvelun hankintahintaan sisältyvää arvonlisäveroa lukuun ottamatta yksityisen opetuksen järjestäjän ja yliopiston tavaran ja palvelun hankintahintaan sisältyvää arvonlisäveroa;
4) lainojen hoitokustannuksia eikä laskennallisia korkoja ja poistoja;
5) kustannuksia, joihin myönnetään erikseen lakiin tai valtion talousarvioon perustuvaa valtion rahoitusta, jos rahoituksen myöntämisessä edellytetään kunnan rahoitusosuutta;
6) kunnan maksullisen palvelutoiminnan kustannuksia;
7) kustannuksia, jotka merkitsivät käyttökustannuksien huomioon ottamista tai valtion rahoituksen kohdistumista toimintaan kahteen kertaan.

Käyttökustannukset, joihin myönnetään rahoitusta Euroopan unionin talousarviosta, saadaan lukea käyttökustannuksiksi siltä osin kuin Euroopan unionin talousarviosta myönnettävä ja sitä vastaava valtion talousarvion mukainen erillinen kansallinen rahoitus ei niitä kata.

23 §

Käyttökustannuksia koskeva tietojen keruu ja tietopohja

Kustannustenjaon tarkistuksessa käytetään 22 §:n 1 momentissa tarkoitettujen käyttökustannusten perusteena Tilastokeskuksen kuntataloustilastosta saatavia tietoja sekä opetus- ja kulttuuriministeriön keräämiä tietoja esi- ja perusopetuksen kustannuksista.

Kustannustenjaon tarkistuksessa käytetään varainhoitovuotta edeltäneen kolmannen vuoden tietoja toteutuneista kustannuksista.

4 luku

Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus

24 §

Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus

Kunnalle myönnetään verotuloihin perustuvaa valtionosuuden lisäystä (*tasauslisä*), jos kunnan laskennallinen verotulo asukasta kohden on pienempi kuin 100 prosenttia euromäärästä, joka saadaan jakamalla kaikkien kuntien yhteenlasketut laskennalliset verotulot kuntien yhteenlasketulla asukasmäärällä (*tasausraja*). Kunta saa tasauslisää 90 prosenttia tasausrajan ja kunnan asukasta kohden lasketun laskennallisen verotulon erotuksesta.

Jos kunnan laskennallinen verotulo asukasta kohden ylittää tasausrajan, tehdään kunnan valtionosuuteen vähennys (*tasausvähennys*). Tasausvähennys on 15 prosenttia tasausrajan ylittävästä asukaskohtaisesta euromäärästä.

Jos kunnille yhteensä maksettavat tasauslisät ovat suuremmat kuin kuntien valtionosuuksiin tehtävät tasausvähennykset, vähennetään kuntien valtionosuudesta tätä erotusta vastaava euromäärä. Jos kuntien valtionosuuteen yhteensä tehtävät tasausvähennykset ovat suuremmat kuin kunnille maksettavat tasauslisät, lisätään kuntien valtionosuuteen vastaavasti tätä erotusta vastaava määrä. Valtionosuuden vähennys tai lisäys on kaikissa kunnissa asukasta kohti yhtä suuri.

Edellä 3 momentissa tarkoitettua kuntien valtionosuuksiin lisättävää tai vähennettävää määrää laskettaessa ei oteta huomioon varainhoitovuoden alussa toteutettavia kuntien yhdistymisiä.

Kunnan laskennallista verotuloa laskettaessa otetaan huomioon verontilityslain (532/1998) 3 a §:ssä tarkoitettu laskennallinen kunnallisvero, kunnan osuus yhteisön tuloverosta (*yhteisövero*) sekä 50 prosenttia laskennallisesta kiinteistöverosta. Laskennallista kiinteistöveroa laskettaessa otetaan voimalaitoksista huomioon vain ydinvoimalaitokset. Ydinvoimalaitosten ja ydinpolttoaineen loppusijoituslaitosten osalta laskennassa käytetään kiinteistöverolain (654/1992) 11 §:ssä tarkoitettua kuntien yleisten kiinteistöveroprosenttien perusteella laskettua keskimääräistä yleistä kiinteistöveroprosenttia. Verotuloihin perustuvassa valtionosuuden tasauksessa huomioon otettavista verotuloista annetaan tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

5 luku

Valtionosuudesta tehtävät vähennykset ja siihen tehtävät lisäykset

25 §

Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus

Kunnan valtionosuutta voidaan korottaa hakemuksesta harkinnanvaraisesti valtion talousarvion rajoissa, jos kunta ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten kunnallistaloudellisten vaikeuksien vuoksi on lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa. Taloudellisen tuen tarpeeseen vaikuttavina seikkoina otetaan huomioon myös paikalliset erityisolosuhteet.

Valtionosuuden korotuksen myöntämisen ehtona on, että kunta on hyväksynyt suunnitelman taloutensa tasapainottamiseksi toteutettavista toimenpiteistä. Suunnitelma tulee liittää valtionosuuden korotusta koskevaan hakemukseen. Valtionosuuden korotuksen myöntämiselle ja käytölle voidaan asettaa myös muita kunnan talouteen liittyviä ehtoja. Valtionosuuden korotus voidaan seuraavina vuosina jättää myöntämättä tai se voidaan myöntää alennettuna, jos suunnitelmaa tai asetettuja ehtoja ei ole noudatettu.

Harkinnanvaraisten valtionosuuden korotusten yhteismäärää vastaava euromäärä vähennetään kunnille maksettavista valtionosuuksista. Vähennys on kaikissa kunnissa asukasta kohden yhtä suuri.

26 §

Perusopetuksen aloittamisen johdosta maksettavan rahoituksen vähentäminen

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 11 §:n 2 momentin perusteella yksityisen perusopetuksen järjestäjälle toiminnan aloittamiseen myönnettävä rahoitus vähentää kaikille kunnille maksettavia valtionosuuksia rahoituksen yhteismäärää vastaavalla euromäärällä. Valtionosuuden vähennys on kaikissa kunnissa asukasta kohden yhtä suuri.

27 §

Maakuntien perustaminen ja tehtävien järjestämisvastuun siirrosta vuonna 2021 aiheutuvien taloudellisten vaikutusten rajoittaminen

Kunnalle myönnetään valtionosuuden lisäystä tai kunnan valtionosuutta vähennetään, jos tehtävien järjestämisvastuun siirtyessä maakunnalle kunnalta siirrettävä tulo ei vastaa maakunnalle siirtyvää kustannusta. Jos kunnalta siirrettävä tulo on suurempi kuin siirtyvä kustannus, kunnalle hyvitetään valtionosuuden lisäyksenä 60 prosenttia tulojen ja kustannusten erotuksesta. Jos kunnalta siirrettävä kustannus ylittää maakunnalle siirtyvän tulon, kunnan valtionosuutta vähennetään siten, että vähennys on 60 prosenttia siirtyvien kustannusten ja tulojen erotuksesta. Siirrettävän tulon määrää laskettaessa otetaan huomioon siirron vaikutukset verotuloihin perustuvaan valtionosuuden tasaukseen sekä verohallinnosta annetussa laissa (503/2010) tarkoitettujen verotuskustannusten muutos. Valtionosuuteen tehtävää lisäystä tai vähennystä laskettaessa käytetään vuonna 2020 voimassa olevia valtionosuusperusteita.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen valtionosuuden lisäysten ja vähennysten laskennan lähtökohtana käytetään tulojen osalta Tilastokeskuksen keräämiä kunnittaisia talousarviotietoja vuodelta 2020. Kustannusten osalta käytetään Tilastokeskuksen keräämien vuoden 2019 lopullisten tietojen ja vuoden 2020 talousarviotietojen keskiarvoa. Lähtökohtana käytettyjen tietojen pohjalta laaditaan arvio vuoden 2020 kustannuksista ja tuloista siten, että otetaan huomioon valtion toimenpiteistä vuosina 2019 ja 2020 aiheutuvat muutokset kunnan tuloihin ja kustannuksiin, kuntien päätökset kunnallis- ja kiinteistöveroprosenteista sekä valtiovarainministeriön ennusteet tulo- ja kustannuskehityksestä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja kunnan siirtyviä kustannuksia ovat sosiaali- ja terveydenhuollon, pelastustoimen, ympäristöterveydenhuollon, maaseutuhallinnon sekä maakunnan liittojen lakisääteisten tehtävien kustannukset siten, että niistä on vähennetty toimintatuotot. Kunnan siirtyviä tuloja ovat kunnallisverotulot, yhteisöverotulot, veroperustemuutoksien johdosta maksettavat valtionosuuden lisäykset sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudet niiltä osin kuin ne koostuvat sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvistä laskennallista kustannuksista ja lisäosista. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 2 momentissa tarkoitetun arvion tekemisestä sekä laskennassa huomioon otettavista kustannuksista ja tuloista.

Tässä pykälässä tarkoitetut valtionosuuden lisäykset ja vähennykset toteutetaan kuntien ja valtion välisessä suhteessa kustannusneutraalisti. Jos kunnille 1 momentin perusteella maksettavat valtionosuuden lisäykset yhteensä ovat suuremmat kuin valtionosuuteen tehtävät vähennykset, vähennetään kuntien valtionosuudesta tätä erotusta vastaava euromäärä. Jos kuntien valtionosuuteen yhteensä tehtävät vähennykset ovat suuremmat kuin kunnille maksettavat valtionosuuden lisäykset, lisätään kuntien valtionosuuteen vastaavasti tätä erotusta vastaava määrä. Valtionosuuden vähennys tai lisäys on kaikissa kunnissa asukasta kohti yhtä suuri.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua kuntien valtionosuuksiin lisättävää tai vähennettävää määrää laskettaessa ei oteta huomioon varainhoitovuoden 2021 alussa toteutettavia kuntien yhdistymisiä.

28 §

Valtionosuusjärjestelmämuutoksen tasaus

Kunnan talouden tasapainotila on vuosikatteen ja suunnitelman mukaisten poistojen erotus. Kunnan talouden tasapainotilan muutos on erotus, joka saadaan vähentämällä ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleiden vero- ja valtionosuusperusteiden mukainen vuoden 2020 tasapainotila siitä tasapainotilasta, joka kunnalle olisi muodostunut, jos tämän lain mukaiset valtionosuuden määräytymisperusteet sekä 27 §:ssä tarkoitetut kunnan tulojen ja kustannusten siirrot olisivat olleet voimassa vuonna 2020.

Valtionapuviranomainen vahvistaa valtionosuusjärjestelmämuutoksen tasauksen niin, että vuonna 2021 kunnan valtionosuutta lisätään tai vähennetään 1 momentissa tarkoitettua tasapainotilan muutosta vastaava määrä. Vuodesta 2022 alkaen kunnan valtionosuuteen lisätään tai siitä vähennetään vuosittain 25 euroa asukasta kohden niin, että 1 momentissa tarkoitettu kunnan tasapainotilan muutos rajoitetaan kokonaisuudessaan 100 euroon asukasta kohden.

Tässä pykälässä tarkoitetut valtionosuusjärjestelmämuutoksen tasaukset toteutetaan kuntien ja valtion välisessä suhteessa kustannusneutraalisti. Kuntien valtionosuutta vähennetään tai lisätään siten, että valtionosuuden vähennys tai lisäys on kaikissa kunnissa asukasta kohti yhtä suuri.

29 §

Määräaikaiset kuntien valtionosuuteen kohdistuvat vähennykset ja lisäykset

Vuosina 2016—2019 kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta vähennetään vuosittain indeksikorotusta vastaava määrä.

6 luku

Kotikuntakorvaus

30 §

Kotikuntakorvauksen maksuvelvollisuus

Jos esi- ja perusopetusta järjestää varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopussa muu kuin 6—15-vuotiaan tai muun oppivelvollisuuttaan suorittavan oppilaan kotikunta, oppilaan kotikunta on velvollinen suorittamaan asianomaiselle kunnalle tai muulle 1 §:n 2 momentissa tarkoitetulle opetuksen järjestäjälle kotikuntakorvauksen siten kuin 31—33 §:ssä säädetään. Kunta ei ole velvollinen suorittamaan kotikuntakorvausta alle 6-vuotiaasta perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua pidennettyä oppivelvollisuutta suorittavasta oppilaasta.

Siltä osin kuin opetuksen järjestäjä ei järjestä opetusta varainhoitovuonna, oppilaan kotikunnalla ei ole velvollisuutta suorittaa kotikuntakorvausta. Velvollisuus suorittaa kotikuntakorvausta lakkaa opetuksen lakkaamista seuraavan kuukauden alusta.

Jos opetuksen järjestäjän toiminta siirtyy varainhoitovuonna toiselle opetuksen järjestäjälle, kotikuntakorvausoikeus siirtyy tälle toiselle opetuksen järjestäjälle.

Oppilaan kotikuntana pidetään kuntaa, joka on merkitty oppilaan kotikuntalain mukaiseksi kotikunnaksi väestötietojärjestelmään varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopussa.

31 §

Kotikuntakorvauksen määräytyminen

Kotikuntakorvaus määräytyy kuntien ja muiden opetuksen järjestäjien esi- ja perusopetuksen toteutuneiden kustannusten perusteella erikseen 6-, 7—12- ja 13—15-vuotiaille.

Toteutuneet kustannukset määräytyvät 22 §:n mukaisesti vähennettyinä kuitenkin kustannuksilla, jotka aiheutuvat erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan perusopetuslain 4 a §:ssä tarkoitetun opetuksen tuesta sekä pidennetyn oppivelvollisuuden opetuksesta siltä osin kuin ne ylittävät toteutuneen kotikuntakorvauksen tason.

Kotikuntakorvauksen perusosa lasketaan jakamalla 1 momentissa tarkoitetut kuntien ja muiden opetuksen järjestäjien yhteenlasketut esi- ja perusopetuksen toteutuneet kustannukset kuntien painotetulla 6—15-vuotiaiden määrällä. Kuntien painotettu 6—15-vuotiaiden määrä saadaan kertomalla kuntien 6-vuotiaiden määrä luvulla 0,61, 7—12-vuotiaiden määrä luvulla 1 ja 13—15-vuotiaiden määrä luvulla 1,60 ja laskemalla näin saadut tulot yhteen. Oppilaan iän mukaan määräytyvä kotikuntakorvaus saadaan kertomalla kotikuntakorvauksen perusosa seuraavasti:

Ikä	Kerroin
6-vuotias	0,61
7—12-vuotias	1,00
13—15-vuotias	1,60

Muun oppivelvollisen perusteella maksettava kotikuntakorvaus määräytyy 13—15-vuotiaiden kotikuntakorvausperusteen perusteella.

Muu opetuksen järjestäjä kuin kunta saa 94 prosenttia 1—4 momentissa tarkoitetuista kotikuntakorvauksista.

Valtiovarainministeriö päättää kotikuntakorvauksen perusosan euromäärästä varainhoitovuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä.

Sen estämättä, mitä edellä tässä pykälässä säädetään kotikuntakorvauksen määräytymisestä, kunnat voivat keskenään tai muun opetuksen järjestäjän kanssa sopia kotikuntakorvauksesta.

32 §

Kotikuntaa vailla olevan kotikuntakorvaus

Jos esi- tai perusopetusta saavalla 6—15-vuotiaalla tai muulla kotikuntakorvauksen piiriin kuuluvalla oppivelvollisella oppilaalla ei ole kotikuntalain mukaista kotikuntaa Suomessa, valtio on velvollinen maksamaan opetuksen järjestäjälle kotikuntakorvauksen. Kotikuntakorvauksen peruste määräytyy sen kunnan mukaan, jossa opetuksen järjestäjän opetus pääasiassa järjeste-

tään. Yksityisen opetuksen järjestäjän kotikuntakorvaukseen sovelletaan lisäksi, mitä säädetään 31 §:n 5 momentissa.

Valtio maksaa yksityiselle koulutuksen järjestäjälle, jolle on määrätty erityiseksi koulutustehtäväksi järjestää perusopetusta muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä, kotikuntakorvauksena niiden oppilaiden osalta, joilla ei ole kotikuntaa Suomessa, 57 prosenttia 1 momentissa tarkoitetusta kotikuntakorvauksesta.

33 §

Kotikuntakorvaus oppilaan kotikunnan ollessa Ahvenanmaan maakunnassa

Jos esi- tai perusopetusta saavalla 6—15-vuotiaalla tai muulla kotikuntakorvauksen piiriin kuuluvalla oppivelvollisella oppilaalla on kotikunta Ahvenanmaan maakunnassa, valtio on velvollinen maksamaan asianomaiselle kunnalle tai opetuksen järjestäjälle kotikuntakorvauksen. Kotikuntakorvauksen peruste määräytyy sen kunnan mukaan, jossa opetuksen järjestäjän opetus pääasiassa järjestetään.

Jos yksityinen opetuksen järjestäjä järjestää opetusta 1 momentissa tarkoitetulle oppilaalle, valtion velvollisuuteen suorittaa kotikuntakorvaus sovelletaan lisäksi, mitä säädetään 31 §:n 5 momentissa yksityisen opetuksen järjestäjän kotikuntakorvauksesta.

34 §

Erikoissairaanhoidossa olevan, koulukotiopetuksen tai lastensuojelun vuoksi sijoitetun oppilaan korvaus

Perusopetuslain 4 a §:n 1 momentissa tarkoitettua esi- tai perusopetusta saavan oppilaan kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta hoidon aikana, on velvollinen maksamaan oppilaasta sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnalle korvauksen, joka lasketaan kertomalla opetuksesta opetuspäivää kohden aiheutuva keskimääräinen todellinen vuosikustannus niiden päivien määrällä, jolloin sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunta järjestää oppilaalle opetusta. Perusopetuslain 4 a §:n 3 momentissa tarkoitettua tukea saavan oppilaan kotikunta on velvollinen maksamaan tukitoimenpiteistä aiheutuneita kustannuksia vastaavan korvauksen tukea tarjoavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnalle.

Lastensuojelulain 57 §:ssä tarkoitetussa, perusopetuslain 7 tai 8 §:n mukaisen luvan saaneessa koulukodissa perusopetusta saavan oppilaan kotikunta opetuksen aikana, on velvollinen maksamaan oppilaasta koulukotiopetuksen järjestäjälle osana lastensuojelutoimenpiteistä aiheutuvia kustannuksia korvauksen, joka lasketaan kertomalla niiden koulun työpäivien määrä, joina oppilaalle on annettu opetusta, opetuksesta koulun työpäivää kohden aiheutuvilla keskimääräisillä todellisilla vuosikustannuksilla.

Lastensuojelulain 16 b §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla sijoitetun esi- tai perus-opetusta saavan oppilaan kotikunta opetuksen aikana on velvollinen maksamaan opetusta järjestävälle kunnalle tai muulle perusopetuslaissa tarkoitetulle opetuksen järjestäjälle oppilaan esi- tai perusopetuksesta aiheutuneita kustannuksia vastaavan korvauksen.

Edellä 1—3 momentissa tarkoitettua korvausta varainhoitovuodelle laskettaessa otetaan vähennyksinä huomioon 30 §:ssä ja 31 §:n 1—5 momentissa tarkoitettu, varainhoitovuoden lopun

tilanteen mukaan oppilaasta opetuksen järjestäjälle maksettu osuus kuntakohtaisesta, oppilaan iän mukaan määräytyvästä kotikuntakorvauksesta ja varainhoitovuonna oppilaalle järjestetyn opetuksen tai toiminnan järjestämisestä opetus- kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 11 ja 30 §:n perusteella maksettava rahoitus varainhoitovuoden yksikköhinnan mukaan laskettuina.

Jos 1 momentissa tarkoitetun oppilaan perusopetuslaissa tarkoitettu opetuksen järjestäjä on muu kuin oppilaan kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta, tulee kyseisen opetuksen järjestäjän maksaa 1 momentissa mainittua korvausta vastaava korvaus oppilaan kotikuntalain mukaiselle kotikunnalle. Korvattava määrä on enintään varainhoitovuodessa tässä momentissa tarkoitetulle opetuksen järjestäjälle maksettava osuus 4 momentissa tarkoitetusta rahoituksesta.

Sen estämättä, mitä edellä säädetään korvauksen määräytymisestä, kunnat voivat keskenään tai muun opetuksen järjestäjän kanssa sopia korvauksesta.

35 §

Korvaus opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämisestä

Jos perusopetuslaissa tarkoitetun oppilaan tai lukiolaissa (629/1998) tai ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa (630/1998) tarkoitetun opiskelijan kotikunta on muu kuin koulun tai oppilaitoksen sijaintikunta, oppilas- ja opiskelijahuoltolain 7 §:n perusteella opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluista järjestämisvastuussa oleva kunta voi laskuttaa kyseisten palvelujen käyttämisestä aiheutuneet oppilas- tai opiskelijakohtaiset henkilöstökustannukset oppilaan tai opiskelijan kotikunnalta.

Jos kunnat ovat erimielisiä siitä, onko toinen kunta oikeutettu saamaan tai velvollinen maksamaan 1 momentissa tarkoitettuja kustannuksia, asiaa koskeva riita käsitellään hallintoriita-asiana hallinto-oikeudessa siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

36 §

Arvonlisäveron huomioon ottaminen yksityiselle opetuksen järjestäjälle ja yliopistoille maksettavissa kotikuntakorvauksissa

Kotikuntakorvausta korotetaan yksityisten opetuksen järjestäjien ja yliopistojen osalta siten, että korotus vastaa yksityisten perusopetuksen järjestäjien ja yliopistojen maksamien arvonlisäverojen osuutta yksityisille opetuksen järjestäjille ja yliopistoille aiheutuneista arvonlisäverottomista kustannuksista esi- ja perusopetuksessa 23 §:n 2 momentissa säädetyn mukaisena vuonna.

37 §

Kotikuntakorvausta koskevien tietojen toimittaminen

Kunnan ja muun opetuksen järjestäjän on toimitettava valtiovarainministeriölle kotikuntakorvauksien keskitettyä maksamista varten tiedot esi- ja perusopetusta saavien oppilaiden määristä jaoteltuina ikäluokittain ja kotikunnittain niiden oppilaiden osalta, joille ne ovat järjestäneet 30 §:ssä, 31 §:n 1—5 momentissa taikka 32 tai 33 §:ssä tarkoitettua kotikuntakorvaukseen oikeuttavaa esi- tai perusopetusta varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopussa.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin tietojen toimittamisesta.

Valiokunnan mietintöluonnos

38 §

Kotikuntakorvausta koskeva tiedonsaantioikeus

Valtiovarainministeriöllä ja oppilaan kotikunnalla on oikeus saada pyynnöstä kunnalta ja muulta opetuksen järjestäjältä kotikuntakorvauksen luotettavuuden tarkistamiseksi niiden oppilaiden nimet ja henkilötunnukset, joista oppilaan kotikunta on velvollinen suorittamaan kotikuntakorvauksen.

39 §

Kotikuntakorvausta koskeva riita

Jos kunnat tai kotikunta ja muu opetuksen järjestäjä ovat erimielisiä siitä, onko toinen kunta tai opetuksen järjestäjä oikeutettu saamaan tai velvollinen maksamaan kotikuntakorvausta tai 34 §:ssä tarkoitettua korvausta, asiaa koskeva riita käsitellään hallintoriita-asiana hallinto-oikeudessa siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

7 luku

Valtionosuuden hallinnointi ja maksaminen

40 §

Valtionosuuden hallinnointi ja maksaminen

Valtiovarainministeriö valmistelee yhteistoiminnassa opetus- ja kulttuuriministeriön sekä tarvittaessa sosiaali- ja terveysministeriön kanssa tässä laissa tarkoitettujen valtionosuustehtävien muutoksien vaikutukset valtionosuusperusteisiin ja valtionosuuden perusteiden laskennan valtion talousarvion valmistelua varten.

41 §

Valtionosuutta koskeva neuvottelu

Valtiovarainministeriön on yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa neuvoteltava valtion ja kuntien välistä kustannustenjakoa koskevista tarkistuksista Suomen Kuntaliitto ry:n kanssa. Neuvottelusta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Valtiovarainministeriön on neuvoteltava osana kuntalain (410/2015) 11 §:ssä tarkoitettua valtion ja kuntien neuvottelumenettelyä opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Suomen Kuntaliitto ry:n kanssa siitä, miten valtionosuustehtävien muutoksista aiheutuvat kustannukset kehittyvät, ja siitä, miten valtionosuustehtävien muutokset vaikuttavat valtionosuuksien ja -avustusten määräytymisperusteisiin ja kustannuksiin sekä myönnettäviin valtionosuuksiin ja -avustuksiin.

Valiokunnan mietintöluonnos

42 §

Valtionosuuden myöntäminen sekä päätös verotuloihin perustuvasta valtionosuuden tasauksesta

Valtiovarainministeriö myöntää kunnalle valtionosuuden sekä päättää verotuloihin perustuvasta valtionosuuden tasauksesta. Päätökset on tehtävä hakemuksetta viimeistään varainhoitovuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päättää hakemuksesta harkinnanvaraisesta valtionosuuden korotuksesta. Harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta on haettava valtiovarainministeriön päättämään ajankohtaan mennessä.

43 §

Valtionosuuksien ja kotikuntakorvauksien maksaminen

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus maksaa tässä laissa tarkoitetut valtionosuudet ja kotikuntakorvaukset sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa sekä vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tarkoitetut valtionosuudet ja muun rahoituksen yhtenä kokonaisuutena siten kuin tässä pykälässä säädetään.

Valtiovarainministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö toimittavat Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukselle 1 momentissa tarkoitettujen euromäärien maksamista varten:

1) 42 §:ssä tarkoitetut päätökset;

2) 5 luvussa tarkoitetut muut tiedot valtionosuuksiin tehtävistä vähennyksistä ja lisäyksistä;

3) 37 §:ssä tarkoitettujen tietojen perusteella tiedot kultakin kunnalta kuntien valtionosuuden maksamisen yhteydessä vähennettävistä 28 §:ssä ja 31 §:n 1—5 momentissa tarkoitetuista kotikuntakorvauksista sekä kunnalle ja muulle opetuksen järjestäjälle maksettavista 30 §:ssä ja 31 §:n 1–5 momentissa sekä 32 ja 33 §:ssä tarkoitetuista kotikuntakorvauksista;

4) tiedot yksityisille opetuksen järjestäjille maksettavista 36 §:ssä tarkoitetuista arvonlisäveroosuuksista;

5) tiedot opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 6, 7, 10, 11, 20—22 ja 30 §:ssä tarkoitetuista valtionosuuksista ja rahoituksesta;

6) vapaasta sivistystyöstä annetun lain 17 §:ssä tarkoitetut valtionosuuspäätökset.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus maksaa tässä pykälässä tarkoitetut euromäärät kunnille ja muille valtionosuuden tai rahoituksen saajille varainhoitovuoden alusta kuukausittain yhtä suurina erinä, viimeistään kuukauden 11 päivänä.

Jos 2 momentissa tarkoitettujen päätöksien mukaan kunta on velvoitettu suorittamaan enemmän kuin mitä kunnalle maksetaan, Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus perii erotuksen kunnalta siten kuin 3 momentissa säädetään maksamisesta.

Siltä osin kuin valtionosuuksia, rahoitusta tai valtionavustuksia tarkistetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 50 §:n 2 momentin nojalla, tarkistukset otetaan huomioon 1 momentissa tarkoitettujen valtionosuuksien, kotikuntakorvauksien ja muun rahoituksen maksamisen yhteydessä varainhoitovuotta seuraavan vuoden helmikuun loppuun mennessä.

Valtiovarainministeriö päättää harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen maksamisen ajankohdasta.

Valiokunnan mietintöluonnos

44 §

Saamatta jääneen etuuden suorittaminen

Jos oikaisuvaatimuksen tekemiselle 47 §:ssä säädetyn määräajan kuluttua ilmenee tietoja, jotka eivät ole olleet aikaisemmin tiedossa ja kunnalta on tämän vuoksi jäänyt saamatta valtionosuutta, joka olisi lain mukaan kuulunut sille, on saamatta jäänyt euromäärä suoritettava kunnalle. Suoritettavalle määrälle on maksettava korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentin mukainen vuotuinen korko sen kuukauden alusta, jona valtionosuus olisi tullut maksaa.

Jos saamatta jääneen etuuden merkitys on vähäinen ja sen maksamisesta aiheutuvat menot olisivat epäsuhteessa verrattuna asian taloudelliseen merkitykseen, ei etuutta kuitenkaan suoriteta.

Valtiovarainministeriö voi päättää, että saamatta jäänyt etuus maksetaan myöhemmin seuraavan valtionosuuden yhteydessä.

45 §

Perusteettoman edun palauttaminen

Jos kunta on saanut perusteettomasti tässä laissa tarkoitettua valtionosuutta, on valtiovarainministeriön määrättävä liikaa saatu määrä palautettavaksi. Palautettavasta määrästä peritään korkolain 3 §:n 2 momentin mukainen vuotuinen korko sen kuukauden alusta, jona valtionosuus tai kotikuntakorvaus on maksettu.

Jos palautettava etuus on vähäinen taikka jos palauttamista tai koron perimistä on pidettävä kohtuuttomana, voidaan etuus jättää määräämättä palautettavaksi.

Valtiovarainministeriö voi päättää, että palautettava etuus vähennetään myöhemmin seuraavan valtionosuuden yhteydessä.

46 §

Suoritusvelvollisuuden raukeaminen

Velvollisuus suorittaa saamatta jäänyt etuus tai palauttaa perusteetta saatu etuus raukeaa viiden vuoden kuluttua sen varainhoitovuoden päättymisestä, jona etuus olisi tullut suorittaa tai on suoritettu.

8 luku

Muutoksenhaku

47 §

Oikaisumenettely

Jos kunta on tyytymätön valtiovarainministeriön päätökseen, joka koskee valtionosuuden myöntämistä, verotuloihin perustuvaa valtionosuuden tasausta tai kotikuntakorvauksen perus-

osan euromäärää, kunnalla on oikeus kolmen kuukauden kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan tehdä valtiovarainministeriölle kirjallinen vaatimus päätöksen oikaisemisesta. Päätökseen on liitettävä oikaisuvaatimusosoitus.

48 §

Muutoksenhaku

Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Muihin kuin 1 momentissa tarkoitettuihin tämän lain nojalla annettuihin päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla.

9 luku

Erinäiset säännökset

49 §

Valtionosuuden määräytyminen kuntien yhdistyessä

Kuntien yhdistyessä uuden kunnan valtionosuudet sekä verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus lasketaan kunnan niiden tietojen perusteella, jotka ovat kuntajaon muutoksen voimaantulovuoden valtionosuuden määräämisen perusteina.

Kunnan asukasmääränä pidetään kuntajaon muutoksen kohteena olevien kuntien yhteenlaskettuja kuntajaon muutoksen voimaantulovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopun asukasmääriä.

Edellä 6 §:ssä tarkoitetut laskennalliset kustannukset, 7—11 §:ssä tarkoitetut kertoimet ja 12—15 §:ssä tarkoitetut lisäosat saadaan yhdistämällä asianomaisten kuntien laskennallisten kustannusten, kertoimien ja lisäosien perusteet.

50 §

Valtionosuuden määräytyminen siirrettäessä kunnan osa toiseen kuntaan

Jos kunnan osa siirretään toiseen kuntaan, laajentuvan kunnan valtionosuudet ja verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus lasketaan kunnan laajentuvan alueen osalta niiden tietojen perusteella, jotka ovat kuntajaon muutoksen voimaantulovuonna supistuvan kunnan valtionosuuden määräämisen perusteina.

Valtionosuudet ja verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus sen kunnan osalta, josta siirretään osa toiseen kuntaan, jaetaan kuntajaon muutoksen voimaantulovuonna supistuvan ja laajentuvan kunnan tai laajentuvien kuntien kesken siinä suhteessa, jossa supistuvan kunnan asukasluku jakautuu niiden kesken.

Opetus- ja kulttuuritoimessa laskennallisiin opiskelija-, opetustunti-, ohjaustunti-, opiskelijaviikko-, opiskelijatyövuosi- ja henkilötyövuosimääriin perustuva valtionosuus myönnetään niille

kunnille, jotka kuntajakoa muutettaessa saavat hoidettavakseen kyseisten palveluiden järjestämisen.

Mitä tässä pykälässä säädetään, sovelletaan kaikkiin valtionosuuksiin kuntajaon muutoksen voimaantulovuonna sekä verotuloihin perustuvaan valtionosuuden tasaukseen kuntajaon muutoksen voimaantulovuonna ja sitä seuraavana vuonna.

51 §

Valtionosuuden määräytyminen kunnan alueen jakamistapauksissa

Jos kunta yhdistetään kahteen tai useampaan kuntaan, lakkaavan kunnan alueen osalta lasketaan uusien tai laajentuvien kuntien valtionosuudet ja verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus lakkaavan kunnan niiden tietojen perusteella, jotka olisivat kuntajaon muutoksen voimaantulovuoden valtionosuuden määräämisen perusteina.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut valtionosuudet jaetaan kuntajaon muutoksen voimaantulovuonna uusien tai laajentuvien kuntien kesken siinä suhteessa, jossa lakkaavan kunnan asukasmäärä jakautuu muiden kuntajaon muutoksen kohteena olevien kuntien kesken.

Opetus- ja kulttuuritoimen laskennallisiin opiskelija-, opetustunti-, ohjaustunti-, opiskelijaviikko-, opiskelijatyövuosi- ja henkilötyövuosimääriin perustuva valtionosuus myönnetään niille kunnille, jotka kuntajakoa muutettaessa saavat hoidettavakseen kyseisten palveluiden järjestämisen.

Kunnan alueiden asukasmäärän perusteena pidetään kuntajaon muutoksen voimaantulovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopun asukasmäärää.

Mitä tässä pykälässä säädetään, sovelletaan kaikkiin valtionosuuksiin kuntajaon muutoksen voimaantulovuonna sekä verotuloihin perustuvaan valtionosuuden tasaukseen kuntajaon muutoksen voimaantulovuonna ja sitä seuraavana vuonna.

52 §

Uhkasakko

Jos kunta, kuntayhtymä tai opetuksen järjestäjä on valtionosuustehtäviä järjestäessään jättänyt noudattamatta laissa tai lain nojalla säädetyn tai määrätyn velvoitteen, aluehallintovirasto voi, asianomaista ministeriötä kuultuaan, sakon uhalla määrätä kunnan tai kotikuntakorvauksen saajan noudattamaan velvoitetta.

53 § (Uusi)

Kustannustenjaon tarkistaminen vuosina 2021—2023

Varainhoitovuosina 2021—2023 lain 21—23 §:ssä tarkoitettuun kustannustenjaon tarkistamiseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä kustannustenjaon tarkistamisesta.

54 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettu laki (1704/2009). Jos muualla laissa viitataan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleeseen kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettuun lakiin, on sen sijasta sovellettava tätä lakia.

Edellä 27 ja 28 §:ssä tarkoitetut laskelmat tarkistetaan vuonna 2021. Laskelmat tehdään uudelleen Tilastokeskuksen vuosilta 2019 ja 2020 laatimien lopullisten kunnittaisten kustannustietojen keskiarvon ja vuoden 2020 tulotietojen perusteella. Uudet laskelmat ovat vuodesta 2022 lukien 27 ja 28 §:n mukaan myönnettävien valtionosuuksien perusteena.

Jos tarkistuksen jälkeen todetaan, että kunnalle on maksettu valtionosuutta vuonna 2021 enemmän tai vähemmän kuin 3 momentissa tarkoitetun laskennan mukaan kuuluisi, erotusta vastaava määrä vähennetään tai lisätään kunnalle myönnettävästä valtionosuudesta tasasuuruisina erinä vuosina 2022—2025.

Tässä pykälässä tarkoitetut tarkistukset toteutetaan kuntien ja valtion välisessä suhteessa kustannusneutraalisti. Kuntien valtionosuutta vähennetään tai lisätään siten, että valtionosuuden vähennys tai lisäys on kaikissa kunnissa asukasta kohti yhtä suuri.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 3 momentissa tarkoitetusta laskelmien tarkistamisesta.

7.

Vuoden 2021 tuloveroasteikkolaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Vuodelta 2021 toimitettavassa verotuksessa määrätään tuloverolain (1535/1992) perusteella valtiolle ansiotulosta suoritettava tulovero progressiivisen tuloveroasteikon mukaan seuraavasti:

Verotettava ansiotulo, euroa	Vero alarajan kohdalla, euroa	Vero alarajan ylittävästä tulon osasta, %
3 100—15 300	8,00	14,25
15 300—20 000	1 746,50	18,00
20 000—25 000	2 592,50	20,50

25 000—30 000	3 617,50	28,75
30 000—39 000	5 055,00	29,25
39 000—73 800	7 687,50	34,25
73 800—	19 606,50	44,00

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

tuloverolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan tuloverolain (1535/1992) 104, 105 ja 126 § sekä 143 §:n 4 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 104 § osaksi laissa 896/2001, 105 § laissa 1141/2007 ja 126 § osaksi laissa 858/2005,

muutetaan 3 §, 10 §:n 3 ja 5 kohta, 21 §:n 1 ja 4 momentti, 31 §:n 1 momentti, 49 §:n 1 momentti, 53 §:n 6 kohta, 77 §:n 1 momentti, 82 §:n 2 momentti, 100 §:n 2 ja 3 momentti, 101 §:n 2 momentti, 106 ja 108 §, 124 §:n 3 momentti, 125 §:n 2 momentti, 130 §:n 1 momentti ja 132 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 3 § osaksi laeissa 1223/1994 ja 1736/2009, 21 §:n 1 momentti laeissa 654/2015 ja 1293/2016, 31 §:n 1 momentti osaksi laissa 1088/2005, 49 §:n 1 momentti osaksi laissa 1502/1993, 53 §:n 6 kohta laissa 1465/1994, 77 §:n 1 momentti laissa 1546/2015, 100 §:n 2 ja 3 momentti, 101 §:n 2 momentti, 106 § ja 125 §:n 2 momentti laissa 1510/2016, 108 § laissa 1218/2006, 124 §:n 3 momentti laissa 654/2015, 130 §:n 1 momentti laissa 896/2001 ja 132 §:n 1 omentti laissa 772/2004, sekä

lisätään lakiin uusi 21 d §, 97 a §, 120 a § ja 125 a § seuraavasti:

3 §

Yhteisö

Yhteisöllä tarkoitetaan tässä laissa:

1) valtiota ja sen laitosta;
2) maakuntaa;
3) kuntaa ja kuntayhtymää;
4) seurakuntaa ja muuta uskonnollista yhdyskuntaa;

5) osakeyhtiötä, osuuskuntaa, säästöpankkia, sijoitusrahastoa, yliopistoa, keskinäistä vakuutusyhtiötä, lainajyvästöä, aatteellista tai taloudellista yhdistystä, säätiötä ja laitosta;
6) ulkomaista kuolinpesää;
7) edellä1—6 kohdassa tarkoitettuihin yhteisöihin verrattavaa muuta oikeushenkilöä tai erityiseen tarkoitukseen varattua varallisuuskokonaisuutta.

10 §

Suomesta saatu tulo

Suomesta saatua tuloa on muun ohessa:
— —
3) palkkatulo, joka on saatu Suomen valtiolta, maakunnalta, kunnalta tai muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä;
— —
5) eläketulo, joka on saatu Suomen valtiolta, maakunnalta, kunnalta tai muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä, tai joka välittömästi tai välillisesti perustuu edellisessä kohdassa tarkoitettuun työhön, tehtävään tai palvelukseen, taikka Suomesta otettuun liikenne- tai eläkevakuutukseen;
— —

21 §

Osittain verovapaat yhteisöt

Tulon perusteella suorittavat veroa kunnalle 124 §:n 3 momentissa tarkoitetun tuloveroprosentin mukaan:
1) valtio ja sen laitokset;
2) kunta, kuntayhtymä, maakunta, Ahvenanmaan maakunta sekä näiden palveluksessa olevia varten perustettu eläkelaitos, eläkesäätiö tai-kassa tai muu vastaava eläkelaitos, -säätiö tai -kassa, joka saa avustusta yhteiskunnan varoista.
— —
Maakunta, Ahvenanmaan maakunta, kunta ja kuntayhtymä, evankelisluterilainen kirkko ja ortodoksinen kirkkokunta sekä niiden seurakunta ja muu uskonnollinen yhdyskunta ovat verovelvollisia 1 ja 2 momentissa tarkoitetulla tavalla ainoastaan elinkeinotulosta ja muuhun kuin yleiseen tai yleishyödylliseen tarkoitukseen käytetyn kiinteistön tai kiinteistön osan tuottamasta tulosta. Kunta ei ole verovelvollinen omalla alueellaan harjoittamansa elinkeinotoiminnan tuottamasta tulosta eikä omalla alueellaan sijaitsevan kiinteistön tuottamasta tulosta.
— —

31 §

Luonnollisia vähennyksiä koskevat erityiset säännökset

Tulon hankkimisesta johtuneita menoja ovat muun ohessa:
1) verovelvollisen tulonhankinnassa työskennelleille henkilöille maksettu palkka ja muut edut;

2) yhtymän, yhteisetuuden ja kuolinpesän tulonhankinnassaan työskennelleelle osakkaalleen maksama kohtuulliseksi katsottava palkka;

3) verovelvollisen tulonhankinnassa työskennelleille palkansaajille huoltoapulain (116/1956) 5 §:n nojalla annettu elatus sekä heidän ja heidän omaistensa eläkkeet;

4) ammattikirjallisuuden sekä tutkimusvälineiden ja tieteellisen kirjallisuuden hankkimisesta sekä tieteellisestä työstä ja taiteen harjoittamisesta muutoin johtuneet menot, jos niitä ei ole suoritettu 82 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetulla stipendillä tai apurahalla;

5) valtiollisen luottamustehtävän hoitamisesta välittömästi aiheutuneet kohtuulliset kustannukset sekä kunnallisista ja maakunnallisista luottamustoimista maksetuista kokouspalkkioista peritty luottamushenkilömaksu;

6) työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksut ja työttömyyskassamaksut;

7) maatalousyrittäjien eläkelaitokselle maksetut pakolliset eläkevakuutusmaksut, tapaturmavakuutusmaksut sekä ryhmähenkivakuutuksen maksut siltä osin kuin ne kohdistuvat metsätalouden pääomatuloon tai porotalouden tuloon.

— —

49 §

Osittain verovapaat luovutusvoitot

Muun verovelvollisen kuin yhteisön tai avoimen yhtiön taikka kommandiittiyhtiön luovutusvoiton veronalaista määrää laskettaessa luovutushinnasta vähennetään vähintään 80 prosenttia, jos:

1) kiinteä omaisuus, toisen maalla oleva rakennus tai niiden pysyvä käyttöoikeus, joita verovelvollinen ei ole hankkinut ilmeisesti keinottelutarkoituksessa, on luovutettu kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) mukaisella menettelyllä tai muulla siihen rinnastettavalla menettelyllä;

2) kiinteistö on vapaaehtoisesti luovutettu sellaiseen tarkoitukseen, johon vastaanottajalla on oikeus lunastaa kysymyksessä olevan kaltaista omaisuutta tai saada sen pysyvä käyttöoikeus mainitulla menettelyllä;

3) verovelvollinen on vesistön patoamista tai säännöstelyä varten vapaaehtoisesti luovuttanut omaisuuden tai pysyvän käyttöoikeuden mainituista toimenpiteistä hyötyä saavalle voimalaitoksen omistajalle sellaiseen tarkoitukseen, johon valtiolle on annettu lunastusoikeus;

4) kiinteä omaisuus luovutetaan valtiolle, maakunnalle, Ahvenanmaan maakunnalle, kunnalle tai kuntayhtymälle.

— —

53 §

Eräät verovapaat pääomatulot

Veronalaista tuloa ei ole:

— —

6) valtiolta, maakunnalta, kunnalta tai muulta julkisyhteisöltä käypää alempana korkona saatu korkotuki;

— —

Valiokunnan mietintöluonnos

77 §

Ulkomaantyötulo

Ulkomailla tehdystä työstä saatu palkka (*ulkomaantyötulo*) ei ole veronalaista tuloa, jos verovelvollisen oleskelu ulkomailla johtuu tästä työstä ja kestää yhtäjaksoisesti vähintään kuusi kuukautta (*ulkomaantyöskentely*). Ulkomaantyötulona ei pidetä palkkaa, jota työskentelyvaltio Suomen ja tämän valtion välillä voimassa olevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen mukaan ei saa ensisijaisesti verottaa, 66 §:ssä tarkoitetusta työsuhteeseen perustuvasta edusta saatua tuloa eikä palkkaa, joka on saatu Suomen valtiolta, maakunnalta, kunnalta tai muulta suomalaiselta julkisyhteisöltä, Finpro ry:ltä tai Finpro Oy:ltä taikka suomalaisessa vesi- tai ilma-aluksessa tehdystä työstä.

— —

82 §

Stipendi, apuraha ja tunnustuspalkinto

— —

Muulta kuin valtiolta, kunnalta, maakunnalta tai muulta julkisyhteisöltä taikka Pohjoismaiden neuvostolta saadut stipendit, opintorahat ja muut apurahat sekä palkinnot ovat kuitenkin veronalaista tuloa siltä osin, kuin niiden sekä julkisyhteisöiltä ja Pohjoismaiden neuvostolta saatujen stipendien, muiden apurahojen, opintorahojen ja palkintojen yhteenlaskettu määrä tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä johtuneiden menojen vähentämisen jälkeen verovuonna ylittää valtion taiteilija-apurahan vuotuisen määrän.

— —

97 a §

Opintorahavähennys

Jos verovelvollinen on saanut opintotukilaissa tarkoitettua opintorahaa, hänen puhtaasta ansiotulostaan vähennetään opintorahavähennys sekä kunnallisverotuksessa että valtionverotuksessa. Sen täysi määrä on 2 600 euroa, kuitenkin enintään opintorahan määrä. Vähennystä pienennetään 50 prosentilla siitä määrästä, jolla verovelvollisen puhtaan ansiotulon määrä ylittää opintorahavähennyksen täyden määrän.

100 §

Valtionverotuksen eläketulovähennys

— —

Täyden eläketulovähennyksen määrä lasketaan siten, että luvulla 1,595 kerrotun täyden kansaneläkkeen määrästä vähennetään progressiivisen tuloveroasteikon alimman verotettavan tulon määrä ja jäännös pyöristetään seuraavaan täyteen kymmenen euron määrään.

Valiokunnan mietintöluonnos

Eläketulovähennys ei kuitenkaan voi olla eläketulon määrää suurempi. Verovelvollisen puhtaan ansiotulon ylittäessä täyden eläketulovähennyksen määrän, vähennyksen määrä pienenee 34,5 prosentilla ylittävältä osalta. Kuitenkin siltä osin kuin verovelvollisen puhdas ansiotulo ylittää 20 100 euroa, vähennyksen määrä pienenee 23 prosentilla ylittävältä osalta.

— —

101 §

Kunnallisverotuksen eläketulovähennys

— —

Täyden eläketulovähennyksen määrä lasketaan siten, että luvulla 1,44 kerrotun täyden kansaneläkkeen määrästä vähennetään 1 480 euroa ja jäännös pyöristetään seuraavaan täyteen kymmenen euron määrään. Eläketulovähennys ei kuitenkaan voi olla eläketulon määrää suurempi. Jos verovelvollisen puhdas ansiotulo ylittää täyden eläketulovähennyksen määrän, eläketulovähennystä pienennetään 80 prosentilla ylimenevän osan määrästä.

— —

106 §

Kunnallisverotuksen perusvähennys

Jos verovelvollisen luonnollisen henkilön puhdas ansiotulo edellä mainittujen vähennysten jälkeen ei ole 3 070 euron määrää suurempi, on siitä vähennettävä tämän tulon määrä. Jos puhtaan ansiotulon määrä mainittujen vähennysten jälkeen ylittää täyden perusvähennyksen määrän, vähennystä pienennetään 18 prosentilla yli menevän tulon määrästä.

108 §

Kuolinpesälle myönnettävät lesken vähennykset

Kuolinpesälle myönnetään lesken eläkevakuutusmaksuvähennys, jos leski on kuolinpesän osakas eikä hän ole vaatinut sitä vähennettäväksi ensisijaisesti omasta tulostaan.

124 §

Veron määräytyminen

— —

Edellä 21 §:n 1 momentissa tarkoitetun osittain verovapaan yhteisön ja tiekunnan sekä yleishyödyllisen yhteisön kiinteistöstä saadun tulon tuloveroprosentti on 3,96.

Valiokunnan mietintöluonnos

125 §

Työtulovähennys

— —

Vähennys on 21 prosenttia 1 momentissa tarkoitettujen tulojen 2 500 euroa ylittävältä osalta. Vähennyksen enimmäismäärä on kuitenkin 1 920 euroa. Verovelvollisen puhtaan ansiotulon ylittäessä 22 400 euroa vähennyksen määrä pienenee 1,85 prosentilla puhtaan ansiotulon 22 400 euroa ylittävältä osalta. Vähennys tehdään ennen muita tuloverosta tehtäviä vähennyksiä.

125 a §

Ahvenanmaan maakuntavähennys

Verovelvollisen, jonka verotusmenettelystä annetun lain 5 §:ssä tarkoitettu kotikunta sijaitsee Ahvenanmaan maakunnassa, ansiotulosta valtiolle suoritettavasta tuloverosta vähennetään Ahvenanmaan maakuntavähennys.

Vähennys on 12,47 prosenttia verovelvollisen tämän lain mukaisesta kunnallisverotuksen verotettavasta tulosta. Vähennys tehdään ennen työtulovähennystä.

130 §

Kunnallisveron laskentaperuste

Luonnollisen henkilön ja kuolinpesän on suoritettava kunnallisverotuksen verotettavasta tulostaan tuloveroa kunnalle kuntalain (410/2015) 111 §:n mukaan vahvistetun tuloveroprosentin mukaan.

— —

132 §

Alijäämähyvitysten vähentäminen verovelvollisen valtionverosta

Alijäämähyvitykset vähennetään verovelvollisen ansiotulosta valtiolle suoritettavasta tuloverosta sen jälkeen, kun verosta on vähennetty valtionverotuksen elatusvelvollisuusvähennys. Pelkästään ansiotuloista menevästä valtion tuloverosta vähennettävä määrä on kuitenkin enintään kolme neljäsosaa alijäämähyvitysten määrästä.

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 97 a §, 100 §:n 2 ja 3 momentti, 101 §:n 2 momentti, 104, 105, 106 ja 108 §, 124 §:n 3 momentti, 125 §:n 2 momentti, 125 a § ja 126 §, 132 §:n 1 momentti sekä 143 §:n 4 momentti tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2021 ja niitä sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 2021 toimitettavassa verotuksessa.

_____

Valiokunnan mietintöluonnos

9.

Laki

verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 16 §:n 5 ja 11 momentti, 18 §:n 5 ja 6 momentti, 20 §:n 1 momentti, 25 §:n 2 momentti ja 91 a §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 520/2010, sekä

lisätään lakiin väliaikaisesti uusi 91 b § seuraavasti:

16 §

Meno- ja vähennystietoja koskeva sivullisen yleinen tiedonantovelvollisuus

— —

Luotto- ja rahoituslaitoksen, valtion, maakunnan, kunnan, vakuutus- ja eläkelaitoksen, huoltokonttorin ja työnantajan on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot verovelvolliselle annetusta lainasta, sen käyttötarkoituksesta, pääomasta sekä lainasta maksetusta korosta.

— —

Kunnan ja kuntayhtymän sekä maakunnan, joka perii maksamistaan palkkioista tuloverolain 31 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettuja luottamushenkilömaksuja, on toimitettava Verohallinnolle tarpeelliset tiedot perimistään luottamushenkilömaksuista. Luottamushenkilömaksun saajan on toimitettava Verohallinnolle tarpeelliset tiedot niistä luottamushenkilömaksuista, jotka verovelvollinen on itse suoraan maksanut luottamushenkilömaksun saajalle.

— —

18 §

Viranomaisen yleinen tiedonantovelvollisuus

— —

Valtion, maakunnan ja kunnan viranomaisen on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset, hallussaan olevat tiedot kiinteistöistä, niillä olevista rakennuksista, maapohjan ja rakennusten ominaisuuksista, kaavoituksesta ja omistajista.

Valtion, maakunnan ja kunnan viranomaisen sekä muun julkisyhteisön on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset, hallussaan olevat tiedot myöntämistään elinkeino- työllistämis- ja niihin verrattavista tuista ja avustuksista sekä niiden saajista ja maksetuista määristä. Tiedonantovelvollisuus koskee myös muuta yhteisöä, jonka myöntämien edellä tarkoitettujen tukien ja avustusten rahoitus tapahtuu kokonaan tai osaksi julkisista varoista.

— —

Valiokunnan mietintöluonnos

20 §

Viranomaisen erityinen tiedonantovelvollisuus

Valtion, maakunnan ja kunnan viranomaisen sekä muun julkisyhteisön on Verohallinnon pyynnöstä annettava tai esitettävä tarkastettaviksi sellaiset tiedot, jotka saattavat olla tarpeen verotusta tai muutoksenhakua varten ja jotka selviävät viranomaisen tai muun julkisyhteisön hallussa olevista asiakirjoista tai muutoin ovat tämän tiedossa, jos tiedot eivät koske sellaista asiaa, josta lain mukaan ei saa todistaa. Verotukseen vaikuttavia taloudellista asemaa koskevia tietoja ei kuitenkaan saa kieltäytyä antamasta.

— —

25 §

Tietojen maksullisuus

— —

Jos valtion, maakunnan tai kunnan viranomainen luovuttaa laajoja ja massaluonteisia tietoja Verohallinnolle, Verohallinto maksaa asianomaiselle viranomaiselle tietojen luovuttamisesta mainitulle viranomaiselle keskimäärin aiheutuvat kustannukset lukuun ottamatta yleishallinto- ja pääomakustannuksia sekä koneiden ja laitteiden vuokraus- ja toimitilakustannuksia.

91 a §

Kunnan ja seurakunnan tuloveroprosentin ilmoittaminen

Kunnan ja seurakunnan tulee ilmoittaa Verohallinnolle viimeistään verovuotta edeltävän vuoden marraskuun 17 päivänä tuloveroprosentin suuruus. Kunta ilmoittaa tuloveroprosentin prosenttiyksikön kymmenyksen tarkkuudella.

— —

91 b §

Kunnan tuloveroprosentin ilmoittamiseen liittyvät tilapäiset säännökset

Poiketen siitä, mitä 91 a §:ssä säädetään, kunta ilmoittaa vuodelle 2021 tuloveroprosentin prosenttiyksikön sadasosan tarkkuudella.

Jos kunta ei ole ilmoittanut vuoden 2022 tuloveroprosenttia 91 a §:n 1 momentissa säädettynä aikana taikka Verohallinnon myöntämässä myöhemmässä määräajassa tai tuloveroprosentin tarkkuus poikkeaa 91 a §:n 1 momentissa säädetystä, verotuksessa voidaan noudattaa vuoden 2021 tuloveroprosenttia pyöristettynä lähimpään prosenttiyksikön kymmenykseen.

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 91 a §:n 1 momentti tulee kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2021. Lain 91 b § on voimassa 31 päivään joulukuuta 2022.

Valiokunnan mietintöluonnos

_____

10.

Laki

verontilityslain 12 ja 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan verontilityslain (532/1998) 12 § ja 13 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 12 § laissa 655/2015 ja13 §:n 3 momentti laissa 1062/2007, seuraavasti:

12 §

Veronsaajaryhmien jako-osuudet

Valtion jako-osuus on 80,20 prosenttia ja kuntien jako-osuus 19,80 prosenttia yhteisöverosta.

13 §

Yksittäisten kuntien jako-osuudet

— —

Kuntien metsävero-osuus määräytyy vuosittain siten, että vuoden 2007 metsävero-osuutta muutetaan bruttokantorahatulojen muutosta vastaavasti. Muutos lasketaan vuoden 2005 lopusta verovuotta kaksi vuotta edeltäneen vuoden loppuun. Tästä määrästä metsäerän laskentaperusteena käytetään 65 prosenttia (*metsävero-osuus*). Metsävero-osuuden määrä on vähintään 5 ja enintään 15 prosenttia kuntien yhteisöverosta.

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lain voimaan tullessa voimassa ollutta 13 §:n 3 momenttia sovelletaan viimeisen kerran käytettäessä verovuoden 2020 tietoja jako-osuuksien laskentaperusteena.

_____

Valiokunnan mietintöluonnos

11.

Laki

Verohallinnosta annetun lain 30 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Verohallinnosta annetun lain (503/2010) 30 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1195/2016, seuraavasti:

30 §

Verotuskustannukset ja niiden jakautuminen

— —

Edellä 1 momentissa tarkoitetuista vuotuisista kustannuksista valtio perii kunnilta yhteensä 14,5 prosenttia, evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnilta yhteensä 3,3 prosenttia ja Kansaneläkelaitokselta 5,7 prosenttia.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

12.

Laki

arvonlisäverolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan arvonlisäverolain (1501/1993) 6 §:n 1 ja 2 momentti, 30 §:n 1 ja 3 momentti, 33 §:n 1 momentti, 79 §, 121 e §:n 2 kohta ja 130 a §,

sellaisena kuin niistä ovat 6 §:n 2 momentti, 33 §:n 1 momentti ja 121 e §:n 2 kohta laissa 1061/2007, 30 §:n 1 ja 3 momentti laissa 1091/2014, 79 § laeissa 377/1994, 1486/1994, 1392/2010 ja 492/2012 ja 130 a § laeissa 1457/2001 ja 529/2010, sekä

lisätään 32 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1064/2016, uusi 5 momentti seuraavasti:

Valiokunnan mietintöluonnos

6 §

Valtio, maakunta ja kunta ovat verovelvollisia 1 §:ssä tarkoitetusta toiminnasta.

Valtio, maakunta ja kunta ovat verovelvollisia 33 §:ssä tarkoitetusta rakentamispalvelun ottamisesta omaan käyttöön silloinkin, kun kiinteistön luovutus ei tapahdu liiketoiminnan muodossa.

— —

30 §

Kiinteistön käyttöoikeuden luovuttamisesta suoritetaan 27 §:stä poiketen veroa, jos luovuttaja hakeutuu tästä toiminnasta verovelvolliseksi. Verovelvollisuus koskee vain hakemuksessa mainittua kiinteistöä tai sen osaa. Verovelvollisuus edellyttää, että kiinteistöä käytetään jatkuvasti 10 luvussa tarkoitettuun vähennykseen oikeuttavaan toimintaan tai että kiinteistön käyttäjänä on valtio, maakunta, yliopistolain 1 §:ssä tarkoitettu yliopisto tai ammattikorkeakoululain 5 §:ssä tarkoitettu ammattikorkeakouluosakeyhtiö.

— —

Kiinteistöosakeyhtiö, jonka osakas käyttää omistamiensa osakkeiden perusteella hallitsemaansa osaa kiinteistöstä tai antaa sen vuokralle, voi hakeutua verovelvolliseksi vain, jos osakkaalla on oikeus vähentää vastikkeeseen sisältyvä vero täysimääräisesti tai jos osakkaana on valtio, maakunta, yliopistolain 1 §:ssä tarkoitettu yliopisto tai ammattikorkeakoululain 5 §:ssä tarkoitettu ammattikorkeakouluosakeyhtiö.

— —

32 §

— —

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, maakunnan ei ole suoritettava veroa kiinteistöhallintapalvelun ottamisesta omaan käyttöön.

33 §

Kiinteistön uudisrakentamiseen tai perusparantamiseen liittynyt rakentamispalvelu katsotaan otetuksi omaan käyttöön myös silloin, kun elinkeinonharjoittaja, valtio, maakunta tai kunta muissa kuin 31 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa luovuttaa kiinteistön ennen kuin se on otettu käyttöön rakentamispalvelun suorittamisen jälkeen.

— —

79 §

Veron perusteeseen luetaan suoraan tavaran tai palvelun hintaan liittyvät tuet ja avustukset.

Veron perusteeseen luetaan Yleisradio Oy:n valtion televisio- ja radiorahastosta saama määrä ja Ålands Radio och TV Ab:n saama korvaus Ahvenanmaan maakunnan hallituksen kantamista televisiomaksutuloista.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettu määrä ei sisällä veron osuutta.

121 e §

Kiinteistönluovutuksissa luovuttajan oikeus ja velvollisuus tarkistaa kiinteistöinvestointia koskevan hankintaan sisältyvän veron vähennystä siirtyvät luovutuksensaajalle, jos:

— —

2) luovutuksensaaja hankkii kiinteistön liiketoimintaa varten taikka luovutuksensaaja on kunta, maakunta tai valtio; ja

— —

130 a §

Ahvenanmaan maakunnalla ja Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalla on oikeus saada palautuksena laskennallinen vero seuraavista verottomina hankkimistaan palveluista ja tavaroista:

1) 34 §:ssä tarkoitettu terveyden- ja sairaanhoitopalvelu sekä mainitussa lainkohdassa tarkoitettu hoitoon liittyvä palvelu ja tavara samoin kuin 36 §:ssä 1–4 kohdassa tarkoitetut palvelut ja tavarat;

2) 37 §:ssä tarkoitettu sosiaalihuoltoon liittyvä palvelu tai tavara.

Manner-Suomeen kuuluvalla kunnalla on oikeus 1 momentissa tarkoitettuun palautukseen päivähoidon osalta.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettu oikeus palautukseen koskee myös 1 momentissa tarkoitetun toiminnan harjoittajalle toimintaa varten annettua tukea tai avustusta.

Laskennallinen vero on 5 prosenttia palvelun tai tavaran ostohinnasta, maahan tuodun tavaran 9 luvussa tarkoitetusta veron perusteesta taikka tuen tai avustuksen määrästä.

Palautusta ei saada:

1) Ahvenanmaan maakunnalta tai kunnalta tehdyistä hankinnoista eikä niille annetusta tuesta tai avustuksesta;

2) työsuhteen perusteella maksettavista korvauksista.

Palautukseen oikeutetun on ilmoitettava Verohallinnolle kalenterivuodelta 1 ja 2 momentin nojalla palautuksena saatavien laskennallisten verojen yhteismäärä viimeistään kalenterivuotta seuraavan toisen kuukauden loppuun mennessä siltä osin kuin tietoja ei ole aikaisemmin ilmoitettu.

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 130 a § tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2021.

Lakia sovelletaan, jos veron suorittamisvelvollisuus on syntynyt lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen. Tämän lain 130 a §:ää sovelletaan, jos myyty tavara on toimitettu tai palvelu on suoritettu palautukseen oikeutetulle taikka yhteisöhankinta on tehty, tavara on siirretty varastointimenettelystä tai maahantuodusta tavarasta on muutettavan lain 87 §:n nojalla syntynyt veron suorittamisvelvollisuus lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen.

Poiketen siitä, mitä muutettavan lain 21 ja 22 § säädetään, verovelvollinen tavaroiden ja palveluiden myynnistä maakuntalain, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain voimaanpanosta annetun lain (/) 21 §:ssä tarkoitetussa tilanteessa on kunnan asemasta maakunta.

Kuntayhtymän tai kunnan varojen siirtämistä maakuntaan maakuntalain, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain voimaanpanosta annetun lain 18 §:ssä tarkoitetulla tavalla ei pidetä myyntinä eikä luovutuksena, ja kuntayhtymän ja kunnan oikeudet ja velvollisuudet verotuksessa siirtyvät tältä osin maakunnalle. Kuntayhtymän ja kunnan muutettavan lain 11 luvussa tarkoitettu tarkistusoikeus ja -velvollisuus siirtyvät maakuntalain, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain voimaanpanosta annetun lain 31 §:n 1 momentissa tarkoitetulle

palvelukeskukselle. Maakunnalle ei aiheudu tässä momentissa tarkoitetuissa tilanteissa tarkistusoikeutta tai -velvollisuutta.

13.

Laki

kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain (304/2003) nimike, 1 §:n 1 momentti, 2 §, 3 §:n 2 momentti, 5 §, 6 §:n 1 ja 2 momentti, 16 a ja 23 §, 25 §:n 1 momentti, 31 §:n 3 momentti, 39 §:n 2 momentti, 43 §:n 2 momentti, 48 §:n 1 momentti, 50 § ja 53 §:n 1 momentti sekä 57 §, sellaisina kuin niistä ovat 2 ja 16 a § laissa 419/2015, 31 §:n 3 momentti ja 43 §:n 2 momentti laissa 450/2007, 50 § osaksi laeissa 419/2015 ja 191/2016 ja 57 § laissa 1469/2016, sekä

lisätään lakiin uusi 5 a § seuraavasti:

Laki

kunnan ja maakunnan viranhaltijasta

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan kunnan ja maakunnan viranhaltijoihin, jollei muussa laissa toisin säädetä tai kunnan ja maakunnan virkaehtosopimuslain (669/1970) nojalla toisin sovita.

— —

2 §

Viranhaltija ja virkasuhde

Tässä laissa *viranhaltijalla* tarkoitetaan henkilöä, joka on virkasuhteessa kuntaan tai maakuntaan. *Virkasuhteella* tarkoitetaan julkisoikeudellista palvelussuhdetta, jossa kunta tai maakunta on työnantajana ja viranhaltija työn suorittajana. Henkilö otetaan virkasuhteeseen kuntalain (410/2015) 87 §:n 2 momentissa ja maakuntalain (/) 75 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa.

Valiokunnan mietintöluonnos

3 §

Virkasuhteen kestoaika

— —

Viranhaltija voidaan ottaa määräajaksi vain viranhaltijan omasta pyynnöstä tai jos määräajaksi ottamisesta on erikseen säädetty taikka tehtävän luonne, sijaisuus, avoinna olevaan virkasuhteeseen kuuluvien tehtävien hoidon järjestäminen tai muu näihin rinnastettava kunnan tai maakunnan toimintaan liittyvä määräaikaista virkasuhdetta edellyttävä seikka sitä vaatii.

— —

5 §

Virkasuhteeseen ottaminen

Sellaiseen virkasuhteeseen, joka on ollut julkisesti haettavana, voidaan ottaa vain henkilö, joka on hakenut sitä kirjallisesti ennen hakuajan päättymistä ja silloin täyttää kelpoisuusvaatimukset. Hakemukseen on liitettävä selvitys hakijan kelpoisuudesta.

Kunnanjohtajan virkaan ja valtuuston päätöksen mukaisesti muuhun kunnan virkasuhteeseen voidaan suostumuksensa nojalla ottaa henkilö, joka ei ole hakenut sitä ja jonka kelpoisuudesta on esitetty selvitys.

5 a §

Karenssisopimus

Kunnanhallitus, maakuntahallitus tai hallintosäännön tai vastaavan johtosäännön mukaan siihen oikeutettu muu viranomainen voi tehdä virkasuhteeseen otettavan henkilön kanssa kirjallisen sopimuksen, jolla 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa rajoitetaan määräajaksi viranhaltijan oikeutta siirtyä toisen työnantajan palvelukseen taikka aloittaa elinkeinon- tai ammatinharjoittaminen tai muu toiminta (*karenssisopimus*). Sopimus voidaan tehdä myös viranhaltijan kanssa silloin kun viranhaltijan tehtävät muuttuvat virkasuhteen aikana. Jos karenssisopimusta ei ole tehty ennen virkasuhteeseen ottamista, ottaminen on suoritettava ehdollisena. Jos ehdollisesti otettu viranhaltija ei tee karenssisopimusta ottamisesta päättävän viranomaisen asettaman kohtuullisen määräajan kuluessa, viranomainen toteaa ottamisen rauenneeksi. Muussa tapauksessa ottamisesta päättävä tai alempi täytäntöön paneva viranomainen päättää ottamisen vahvistamisesta.

Karenssisopimuksen tekemisen edellytyksenä on, että viranhaltijalla on virkasuhteessaan pääsy sellaiseen salassa pidettävään tai julkisuutta muuten rajoittavien säännösten suojaamaan tietoon, jota voidaan olennaisella tavalla käyttää uudessa palvelussuhteessa tai toiminnassa omaksi tai toisen hyödyksi taikka toisen vahingoksi. Karenssisopimuksen tekeminen on edellä mainituissa tilanteissa virkasuhteeseen ottamisen tai tehtävien muuttamisen edellytys.

Rajoitusajaksi voidaan sopia enintään kuusi kuukautta virkasuhteen päättymisestä. Rajoitusajalta maksetaan säännöllisen työajan ansioita vastaava korvaus. Sopimukseen voidaan ottaa määräys sopimussakosta, jonka enimmäismäärä saa olla rajoitusajalta maksettava korvaus kaksinkertaisena.

Valiokunnan mietintöluonnos

Viranhaltijan on ilmoitettava työnantajalle 1 momentissa tarkoitetusta siirtymisestä virkasuhteen aikana ja virkasuhteen päättymisen jälkeen rajoitusaikaa vastaavana määräaikana. Sopimusehto rajoitusajasta tulee voimaan, jos 1 momentissa tarkoitettu viranomainen arvioi, että viranhaltijan siirtymisessä on kysymys 2 momentissa tarkoitetusta tilanteesta. Karenssisopimus ei kuitenkaan sido viranhaltijaa, jos virkasuhde on päättynyt viranomaisesta johtuvasta syystä.

6 §

Kelpoisuusvaatimukset

Virkasuhteeseen ottamisen yleisistä perusteista säädetään perustuslaissa. Lisäksi virkasuhteeseen otettavalla on oltava erikseen säädetty taikka kunnan tai maakunnan päättämä erityinen kelpoisuus.

Henkilö voidaan ottaa määräaikaiseen virkasuhteeseen erityisistä kelpoisuusvaatimuksista riippumatta, jos siitä erikseen säädetään taikka kunta tai maakunta erityisestä syystä yksittäistapauksessa toisin päättää.

— —

16 a §

Viranhaltijan oikeus saada vapaata työstään kunnan ja maakunnan luottamustoimen hoitamista varten

Viranhaltijan oikeudesta saada vapaata työstään kunnan luottamustoimen hoitamista varten säädetään kuntalain 80 ja 81 §:ssä ja maakunnan luottamustoimen hoitamista varten maakuntalain 68 ja 69 §:ssä.

23 §

Virantoimitusvelvollisuuden muuttaminen

Toistaiseksi voimassa olevaan virkasuhteeseen ottamisesta päättävä kunnan ja maakunnan viranomainen voi varattuaan viranhaltijalle tilaisuuden tulla kuulluksi päättää, että viranhaltijan virantoimitusvelvollisuutta muutetaan, jos toiminnan uudelleen järjestely tai muu perusteltu syy sitä edellyttää.

25 §

Viranhaltijan asema liikkeen luovutuksessa

Työnantajan liikkeen luovutuksella tarkoitetaan kunnan tai maakunnan toiminnallisen osan luovuttamista toiselle työnantajalle, jos luovutettava osa pysyy luovutuksen jälkeen samana tai samankaltaisena.

— —

Valiokunnan mietintöluonnos

31 §

Lomautusmenettely

— —

Ennakkoselvitystä ei tarvitse esittää, jos työnantajan on työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja maakunnassa annetun lain (449/2007) mukaan esitettävä vastaava selvitys tai neuvoteltava lomauttamisesta viranhaltijoiden tai heidän edustajansa kanssa.

39 §

Irtisanomisoikeus liikkeen luovutuksen yhteydessä

— —

Kunnan tai maakunnan luovuttaessa liikkeensä 25 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla viranhaltija saa virkasuhteessa muutoin sovellettavaa irtisanomisaikaa noudattamatta tai sen kestoajasta riippumatta irtisanoa virkasuhteen päättymään luovutuspäivästä, jos hän on saanut tiedon luovutuksesta työnantajalta tai liikkeen uudelta haltijalta viimeistään kuukautta ennen luovutuspäivää. Jos hänelle on annettu tieto luovutuksesta myöhemmin, hän saa irtisanoa palvelussuhteensa päättymään luovutuspäivästä tai tämän jälkeen, viimeistään kuitenkin kuukauden kuluessa saatuaan tiedon luovutuksesta.

43 §

Virkasuhteen päättämismenettely

— —

Jos työnantaja on työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja maakunnassa annetun lain mukaan velvollinen neuvottelemaan taloudellisella tai tuotannollisella perusteella tapahtuvan irtisanomisen perusteesta työntekijöiden tai heidän edustajiensa kanssa, työnantajalla ei ole 1 momentissa tarkoitettua vastaavaa velvollisuutta.

— —

48 §

Virantoimituksesta pidättämisessä noudatettava menettely

Virantoimituksesta pidättämisestä päättää kunnanhallitus tai maakuntahallitus tai hallintosäännössä määrätty muu viranomainen. Kunnanjohtajan tai maakuntajohtajan virantoimituksesta pidättämisestä päättää kuitenkin valtuusto. Ennen valtuuston kokousta kunnanjohtajan tai maakuntajohtajan virantoimituksesta pidättämisestä voi väliaikaisesti päättää valtuuston puheenjohtaja. Muiden viranhaltijoiden virantoimituksesta pidättämisestä voi väliaikaisesti päättää kunnanjohtaja, maakuntajohtaja tai muu hallintosäännössä määrätty johtava viranhaltija.

— —

Valiokunnan mietintöluonnos

50 §

Muutoksenhaku

Työnantajan tämän lain nojalla tekemään päätökseen haetaan muutosta siten kuin kuntalaissa tai maakuntalaissa oikaisuvaatimuksesta, kunnallisvalituksesta ja maakuntavalituksesta säädetään. Oikaisuvaatimusaika 37 §:ssä tarkoitettua irtisanomista koskevasta päätöksestä alkaa kuitenkin kulua vasta 40 §:n 1 momentissa säädetyn irtisanomisajan päättymisestä. Sama koskee valitusaikaa, jos 37 §:ssä tarkoitetun irtisanomista koskevan päätöksen on tehnyt valtuusto tai kuntalain 58 §:n 1 momentissa tarkoitettu kuntayhtymän toimielin.

Viranhaltija ei saa valittamalla hakea muutosta viranomaisen päätökseen kunnan ja maakunnan virkaehtosopimuslain 2 §:ssä tarkoitetussa asiassa taikka saattaa sitä oikaisuvaatimuksin tai hallintoriita-asiana ratkaistavaksi, jos hänellä tai viranhaltijayhdistyksellä on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa. Mitä edellä tässä momentissa säädetään, sovelletaan vain viranhaltijaan, joka on jäsenenä sellaisessa viranhaltijayhdistyksessä, jolla on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa tai sen alayhdistyksessä.

53 §

Oikeudenkäyntikulujen korvaaminen

Sen estämättä, mitä oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään, kunnallisvalituksen tai maakuntavalituksen tehnyt asianomainen viranhaltija tai muu henkilö, jonka on katsottava tehneen valituksen viranhaltijan puolesta, on vaadittaessa velvoitettava korvaamaan työnantajan kohtuulliset oikeudenkäyntikulut, jos valitus koskee tässä laissa tarkoitettua asiaa eikä valitusta hyväksytä. Vastaavasti viranomainen on velvoitettava korvaamaan kunnallisvalituksen tai maakuntavalituksen tehneen asianosaisen kohtuulliset oikeudenkäyntikulut, jos päätös valituksen johdosta osittain tai kokonaan kumotaan.

— —

57 §

Korvausvaatimuksen käsittelyjärjestys

Edellä 3 §:n 3 momentissa, 5 a §:n 3 momentissa, 32 §:n 2 ja 3 momentissa, 37 c §:ssä ja 46 §:n 2 momentissa tarkoitettua korvausta ja 5 a §:n 3 momentissa tarkoitettua sopimussakkoa koskevat vaatimukset käsitellään hallintoriita-asiana hallinto-oikeudessa.

_____

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kuuta 20 .

_____

Valiokunnan mietintöluonnos

14.

Laki

kunnallisista työehtosopimuksista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kunnallista työehtosopimuksista annetun lain (670/1970) nimike, 1, 1 a ja 2 §, sellaisina kuin niistä ovat 1 § osaksi laissa 1/1975 sekä 1 a § laissa 205/1991, seuraavasti:

Laki

kunnan ja maakunnan työehtosopimuksista

1 §

Työehtosopimuksen kunnan, kuntayhtymän, maakunnan sekä kuntien ja maakuntien työnantajaedunvalvonnan järjestämisestä annetun lain (/) 4 §:n 2 momentin mukaisen jäsenyhteisön puolesta tekee Kunta- ja maakuntatyönantajat KT, johon sovelletaan, mitä työehtosopimuslaissa (436/1946) säädetään työnantajasta tai rekisteröidystä työnantajain yhdistyksestä.

Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n järjestysmuodosta ja toiminnasta säädetään kuntien ja maakuntien työnantajaedunvalvonnan järjestämisestä annetussa laissa (/).

Mitä tässä laissa säädetään Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:stä, sovelletaan Ahvenanmaan maakunnassa elimeen, joka sen mukaan kuin siitä maakunnanlainsäädännössä säädetään edustaa kuntia kunnallisia työehtosopimuksia tehtäessä Ahvenanmaan maakunnassa.

1 a §

Jos työehtosopimuksen soveltamisesta tai työntekijän palkasta taikka muusta palvelussuhteen ehdosta päättäminen on työehtosopimuksessa jätetty kunnan tai kuntayhtymän harkintaan, kunnanvaltuuston tai yhtymävaltuuston päätösvaltaa voidaan kuntalain (410/2015) 91 §:n estämättä hallintosäännöllä taikka muutoin kunnanvaltuuston tai yhtymävaltuuston päätöksellä siirtää muulle kunnalliselle viranomaiselle.

Jos työehtosopimuksen soveltamisesta tai työntekijän palkasta taikka muusta palvelussuhteen ehdosta päättäminen on työehtosopimuksessa jätetty maakunnan harkintaan, maakuntavaltuuston päätösvaltaa voidaan maakuntalain (/) 16 §:n estämättä hallintosäännöllä taikka muutoin maakuntavaltuuston päätöksellä siirtää muulle maakunnan viranomaiselle.

2 §

Kunta- ja maakuntatyönantajat KT voi valtuuttaa kunnan, kuntayhtymän, maakunnan tai kuntien ja maakuntien työnantajaedunvalvonnan järjestämisestä annetun lain 4 §:n 2 momentin mukaisen jäsenyhteisön omasta puolestaan tekemään työehtosopimuksen hallituksen tai jaoston määräämissä rajoissa.

Valiokunnan mietintöluonnos

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

15.

Laki

kunnallisen virkaehtosopimuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan kunnallisen virkaehtosopimuslain (669/1970) 29 § sekä

muutetaan nimike, 1 §, 2 §:n 3 momentin 2 kohta ja 4 momentti, 3 §:n 1—4 momentti, 5 ja 5 a §, 8 §:n 2 ja 3 momentti, 11 ja 13 §, 14 §:n 1 ja 2 momentti, 15 ja 19 §, 20 §:n 2 ja 4 momentti, 21 §:n 1 momentti, 25 ja 28 §,

sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 3 momentin 2 kohta laissa 485/1996, 3 §:n 4 momentti laissa 436/1993, 5 ja 13 § osaksi laissa 765/1986, 5 a § laissa 204/1991, 14 §:n 1 momentti 765/1986, 20 §:n 4 momentti ja 21 §:n 1 momentti laissa 492/1986 sekä 28 § laissa 19/1997, seuraavasti:

Laki

kunnan ja maakunnan virkaehtosopimuksista

1 §

Kuntien, kuntayhtymien ja maakuntien viranhaltijain palvelussuhteen ehtojen vahvistamiseksi virkaehtosopimuksin ja työrauhan turvaamiseksi neuvotellaan sen mukaan, kuin tässä laissa säädetään.

2 §

— —

Sopia ei saa:

— —

2) eläkkeistä, perhe-eläkkeistä tai niihin verrattavista muista eduista, virkasuhdeasuntojen vuokrien määristä taikka kunnan, kuntayhtymän tai maakunnan muun omaisuuden käyttämisestä lukuun ottamatta työnantajan ja viranhaltijoiden välisessä yhteistoimintatehtävässä toimivan henkilön työtiloja ja työvälineitä;

— —

Asiasta, josta ei ole virkaehtosopimusta, ja 3 momentissa tarkoitetuista asioista on voimassa, mitä niistä on erikseen säädetty tai määrätty taikka virkaehtosopimuksen lisäksi Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n suostumuksella sopimuspalkkaisen viranhaltijan kanssa yksittäistapauksessa sovittu.

— —

3 §

Neuvottelu- ja sopimusosapuolina ovat Kunta- ja maakuntatyönantajat KT ja sellainen rekisteröity yhdistys, jonka varsinaisiin tarkoituksiin kuuluu viranhaltijain etujen valvominen kuntien, kuntayhtymien ja maakuntien palvelussuhteissa (*viranhaltijayhdistys*) ja jonka kanssa Kunta- ja maakuntatyönantajat KT harkitsee tarkoituksenmukaiseksi virkaehtosopimuksen tekemisen.

Asiasta, josta saadaan sopia virkaehtosopimuksin, Kunta- ja maakuntatyönantajat KT voi valtuuttaa kunnan, kuntayhtymän ja maakunnan omasta puolestaan tekemään virkaehtosopimuksen Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n määräämissä rajoissa.

Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n järjestysmuodosta ja toiminnasta säädetään kuntien ja maakuntien työnantajaedunvalvonnan järjestämisestä annetussa laissa (/).

Neuvottelumenettelystä sekä työrauhan turvaamista tarkoittavasta tai muusta sellaisesta menettelystä voidaan tehdä erillinen sopimus (*pääsopimus*). Samoin voidaan tehdä erillinen sopimus henkilöstöasioiden hoitamisessa noudatettavasta kunnan, kuntayhtymän ja maakunnan viranhaltijain yhteistoimintaa koskevasta menettelystä (*yleissopimus*).

— —

5 §

Virkaehtosopimukseen ovat sidotut:

1) Kunta- ja maakuntatyönantajat KT;

2) maakunnat;

3) kunnat ja kuntayhtymät;

4) kunnalliset keskusjärjestöt;

5) ne viranhaltijayhdistykset, jotka ovat tehneet virkaehtosopimuksen tai jälkeenpäin aikaisempien sopimukseen osallisten suostumuksella kirjallisesti siihen yhtyneet;

6) ne rekisteröidyt yhdistykset, jotka yhdessä tai useammassa asteessa ovat tai sopimuksen voimassa ollessa ovat olleet 5 kohdassa tarkoitettujen viranhaltijayhdistysten alayhdistyksiä;

7) ne viranhaltijat, jotka ovat tai sopimuksen voimassa ollessa ovat olleet sopimukseen sidotun yhdistyksen jäseniä.

Virkaehtosopimuksen estämättä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT voi määrätä viranhaltijain palvelussuhteen ehdoista toisin kuin virkaehtosopimuksessa on sovittu, jos henkilöstön saaminen kuntien, kuntayhtymien tai maakuntien palvelukseen tai palveluksessa pysyttäminen taikka muut painavat syyt sitä vaativat. Kunta- ja maakuntatyönantajat KT ei kuitenkaan saa määrätä palvelussuhteen ehtoja huonommiksi kuin mitä virkaehtosopimuksissa on sovittu.

Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n on ennen 2 momentin mukaisen määräyksen antamista neuvoteltava siitä 3 §:n 4 momentissa tarkoitetun neuvottelumenettelyä koskevan pääsopimuksen osapuolina olevien yhdistysten kanssa sekä kuultava siitä asianomaisia kuntia, kuntayhtymiä tai maakuntia. Jos asia koskee lukuisia kuntia, kuntayhtymiä tai maakuntia, Kunta- ja maakuntatyönantajat KT voi kuulla siitä kuntien, kuntayhtymien ja maakuntien asemesta kuntien tai maakuntien keskusjärjestöjä.

Valiokunnan mietintöluonnos

Kunta- ja maakuntatyönantajat KT voi, neuvoteltuaan 3 momentissa tarkoitettujen yhdistysten kanssa, määrätä niiden kuntaa, kuntayhtymää tai maakuntaa työnantajana edustavien viranhaltijoiden palvelussuhteen ehdoista, joiden osalta virkaehtosopimuksen sitovuuspiiriä on virkaehtosopimuksessa rajoitettu. Ne virat, joiden haltijain tehtäviin kuuluu edustaa kuntaa, kuntayhtymää tai maakuntaa työnantajana, voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

Kunta, kuntayhtymä ja maakunta eivät saa muutoin kuin 2 ja 4 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa taikka 2 §:n 4 momentissa tarkoitetussa yksittäistapauksessa määrätä tai sopia eikä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT suositella virkaehtosopimuksen soveltamisalalla sopimuksen ulkopuolella olevan ja virkaehtosopimuksessa tarkoitettua työtä suorittavan viranhaltijan palvelussuhteen ehtoja sellaisiksi, että ne ovat ristiriidassa virkaehtosopimuksen kanssa.

Mitä 1 ja 5 momentissa säädetään, on noudatettava ainoastaan, jos Kunta- ja maakuntatyönantajat KT, kunta, kuntayhtymä, maakunta, viranhaltijayhdistys tai viranhaltija ei ole sidottu aikaisempaan toisin ehdoin tehtyyn virkaehtosopimukseen taikka, jos virkaehtosopimuksessa itsessään ei ole rajoitettu sen sitovuuspiiriä.

5 a §

Jos virkaehtosopimuksen soveltamisesta tai viranhaltijan palkasta taikka muusta palvelussuhteen ehdosta päättäminen on virkaehtosopimuksessa jätetty kunnan tai kuntayhtymän harkintaan, kunnanvaltuuston tai yhtymävaltuuston päätösvaltaa voidaan kuntalain (410/2015) 91 §:n estämättä hallintosäännöllä taikka muutoin kunnanvaltuuston tai yhtymävaltuuston päätöksellä siirtää muulle kunnan viranomaiselle.

Jos virkaehtosopimuksen soveltamisesta tai viranhaltijan palkasta taikka muusta palvelussuhteen ehdosta päättäminen on virkaehtosopimuksessa jätetty maakunnan harkintaan, maakuntavaltuuston päätösvaltaa voidaan maakuntalain 16 §:n estämättä hallintosäännöllä taikka muutoin maakuntavaltuuston päätöksellä siirtää muulle maakunnan viranomaiselle.

8 §

— —

Työnsululla tarkoitetaan kunnan, kuntayhtymän tai maakunnan toimeenpanemaa ja lakolla viranhaltijayhdistyksen kuntaan, kuntayhtymään tai maakuntaan kohdistamaa työnseisausta, jonka tarkoituksena on vastapuolen painostaminen työriidassa keskeyttämällä työnseisauksen piiriin kuuluvien viranhaltijoiden kaikkien virkatehtävien suorittaminen.

Kunnan, kuntayhtymän ja maakunnan ryhtymisestä työnsulkuun päättää Kunta- ja maakuntatyönantajat KT.

— —

11 §

Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n asiana on valvoa, että kunnat, kuntayhtymät ja maakunnat noudattavat tämän lain säännöksiä ja virkaehtosopimuksen määräyksiä. Valvontavelvollisuuteen sovelletaan, mitä 10 §:ssä säädetään viranhaltijayhdistyksen velvollisuudesta valvoa alaisiaan yhdistyksiä.

13 §

Jos Kunta- ja maakuntatyönantajat KT tai viranhaltijayhdistys katsoo, että työtaistelutoimenpide voi saattaa yhteiskunnan tärkeät toiminnat vakavaan häiriötilaan, eikä neuvotteluissa ole päästy yksimielisyyteen työtaistelutoimenpiteestä luopumisesta tai sen rajoittamisesta, Kunta- ja

maakuntatyönantajat KT:lla tai viranhaltijayhdistyksellä on oikeus viiden vuorokauden kuluessa työriitojen sovittelusta annetun lain 7 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen saatuaan kirjallisesti ilmoittaa valtakunnansovittelijan toimistoon saattavansa asian asianomaisen virkariitalautakunnan käsiteltäväksi.

Jos Kunta- ja maakuntatyönantajat KT tai viranhaltijayhdistys katsoo työtaistelutoimenpiteen muodostuvan 1 momentissa tarkoitetulla tavalla yhteiskunnalle vaaralliseksi työtaistelun aikana, se voi välittömästi saattaa asian asianomaisen virkariitalautakunnan käsiteltäväksi.

14 §

Kuntien virkariitalautakunta käsittelee kuntien ja kuntayhtymien asioita ja maakuntien virkariitalautakunta maakuntien asioita. Kummassakin lautakunnassa on kahdeksan jäsentä. Jäsenet, joiden tulee olla kuntien virkariitalautakunnassa kuntien ja kuntayhtymien viranhaltijoiden työoloihin perehtyneitä ja maakuntien virkariitalautakunnassa maakuntien viranhaltijoiden työoloihin perehtyneitä, nimeää valtakunnansovittelija kolmeksi kalenterivuodeksi kerrallaan. Neljä jäsentä nimetään Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n ja neljä asianomaisen alan viranhaltijayhdistysten edustavimpien keskusjärjestöjen esityksestä. Kullekin jäsenelle nimetään samojen perusteiden mukaan kaksi henkilökohtaista varajäsentä.

Valtakunnan sovittelija nimeää jäsenet, vaikka Kunta- ja maakuntatyönantajat KT tai viranhaltijayhdistykset eivät valtakunnansovittelijan määräämän ajan kuluessa ole tehneet ehdotusta jäsenistä tai varajäsenistä.

— —

15 §

Kuntien virkariitalautakunta ja maakuntien virkariitalautakunta kokoontuvat valtakunnansovittelijan kutsusta valitsemaan keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Lautakuntien menot suoritetaan valtion varoista.

19 §

Mitä 13—18 §:ssä säädetään, ei sovelleta, jos Kunta- ja maakuntatyönantajat KT ja asianomainen viranhaltijayhdistys sopineet asiasta toisin.

20 §

— —

Jos Kunta- ja maakuntatyönantajat KT, kunta, kuntayhtymä tai maakunta menettelee 8 tai 9 §:n vastaisesti taikka jättää noudattamatta, mitä 11 §:ssä säädetään, sen on, jollei virkaehtosopimuksessa ole toisin määrätty, maksettava vahingonkorvauksen sijasta hyvityssakko.

— —

Hyvityssakon määrä saa olla Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n, kunnan, kuntayhtymän, maakunnan ja virnahaltijayhdistyksen osalta enintään 17 100 euroa ja viranhaltijan osalta enintään 69 euroa. Valtioneuvoston tulee Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:ta ja keskeisiä viranhaltijayhdistyksiä kuultuaan tarkistaa nämä euromäärät rahan arvon muutosta vastaavasti kolmivuotiskausittain.

Valiokunnan mietintöluonnos

21 §

Hyvityssakkoon tuomittaessa on otettava huomioon vahingon ja syyllisyyden määrä, toisen osapuolen rikkomukseen mahdollisesti antama aihe sekä yhdistyksen, kunnan, kuntayhtymän tai maakunnan koko. Erityisestä syystä hyvityssakko voidaan jättää tuomitsematta.

— —

25 §

Työtaistelun piiriin kuuluvalle viranhaltijalle ei suoriteta palkkausta eikä muita taloudellisia etuja siltä ajalta, jonka työnteko on estynyt kuntaan, kuntayhtymään ja maakuntaan kohdistetun työtaistelutoimenpiteen vuoksi. Niitä ei myöskään suoriteta kunnan, kuntayhtymän tai maakunnan toimeenpaneman työnsulun piiriin kuuluvalle viranhaltijalle. Viranhaltijalla on kuitenkin oikeus virka-asunnon käyttämiseen työtaistelun aikana.

28 §

Kunta- ja maakuntatyönantajat KT on kuukauden kuluessa virkaehtosopimuksen allekirjoittamisesta toimitettava jäljennös tai tekninen tallenne sopimuksesta työsuojelusta ja sen valvonnasta vastaavalle ministeriölle.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa tapahtuneeseen virkaehtosopimuksen määräyksen rikkomiseen ja työtaistelutoimenpiteeseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

_____

16.

Laki

työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnissa annetun lain (449/2007) nimike, 1 ja 2 §, 3 §:n 1 ja 4 momentti, 4 §, 4 a §:n 1—3 momentti, 6 §:n 2 ja 3 momentti, 10 §:n 4 momentti, 14 §, 15 §:n 1 momentti, 18, 19 ja 24 §, sellaisina kuin niistä ovat 4 § osaksi laissa 1138/2013 ja 4 a §:n 1—3 momentti laissa 1472/2016, seuraavasti:

Valiokunnan mietintöluonnos

Laki

työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja maakunnassa

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on edistää työnantajan ja henkilöstön välistä yhteistoimintaa kunnassa ja maakunnassa. Yhteistoiminnan tavoitteena on antaa henkilöstölle mahdollisuus yhteisymmärryksessä työnantajan kanssa osallistua kunnan ja maakunnan toiminnan kehittämiseen ja antaa henkilöstölle mahdollisuus vaikuttaa omaa työtään ja työyhteisöään koskevien päätösten valmisteluun sekä samalla edistää kunnan ja maakunnan palvelutuotannon tuloksellisuutta ja henkilöstön työelämän laatua.

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan työnantajan ja henkilöstön väliseen yhteistoimintaan kunnassa, kuntayhtymässä ja maakunnassa. Mitä tässä laissa säädetään kunnasta, sovelletaan myös kuntayhtymään.

Tässä laissa työntekijällä tarkoitetaan kuntaan tai maakuntaan virka- tai työsuhteessa olevaa.

3 §

Yhteistoiminnan osapuolet

Tässä laissa tarkoitetun yhteistoiminnan osapuolia ovat kunta tai maakunta työnantajana ja sen palveluksessa oleva henkilöstö. Yhteistoiminnassa ovat osallisina työntekijä, jota yhteistoimintamenettelyssä käsiteltävä asia koskee, ja hänen esimiehensä taikka henkilöstöryhmän tai sen osan edustaja tai asianomaisten henkilöstöryhmien edustajat sekä työnantajan edustaja. Liikkeen luovutuksen yhteydessä yhteistoiminnan osapuolena voi olla myös luovutuksensaaja.

— —

Yhteistoimintaedustajan irtisanomissuojaan sovelletaan hänen toimikautensa ajan, mitä kunnan ja maakunnan viranhaltijasta annetun lain (304/2003) 38 §:n 2 momentissa ja työsopimuslain (55/2001) 7 luvun 10 §:ssä säädetään luottamusmiehen irtisanomissuojasta.

4 §

Yhteistoiminnassa käsiteltävät asiat

Työnantajan ja henkilöstön välisessä yhteistoiminnassa käsitellään ainakin sellaiset asiat, jotka koskevat:

1) henkilöstön asemaan merkittävästi vaikuttavia muutoksia työn organisoinnissa, kunnan tai maakunnan palvelurakenteessa, kuntajaossa tai kuntien tai maakuntien tai näiden välisessä yhteistyössä;

2) palvelujen uudelleen järjestämisen periaatteita, jos asialla voi olla ulkopuolisen työvoiman käytöstä tai liikkeen luovutuksesta johtuvia tai muita olennaisia henkilöstövaikutuksia;

3) henkilöstöön, henkilöstön kehittämiseen ja tasa-arvoiseen kohteluun sekä työyhteisön sisäiseen tietojenvaihtoon liittyviä periaatteita ja suunnitelmia;

4) taloudellisista tai tuotannollisista syistä toimeenpantavaa osa-aikaistamista, lomauttamista tai irtisanomista.

Jos kunnan tai maakunnan talousarvioehdotuksessa edellytetään sellaisia toimenpiteitä, joiden toteuttaminen todennäköisesti aiheuttaisi useita irtisanomisia, osa-aikaistamisia, lomautuksia taikka merkittäviä heikennyksiä palvelussuhteiden ehdoissa, toimenpiteitä on käsiteltävä yhteistoimintamenettelyssä ennen kuin kunnanhallitus tai maakuntahallitus tekee kunnan- tai maakunnan valtuustolle lopullisen talousarvioehdotuksen.

4 a §

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma

Kunnassa ja maakunnassa on laadittava yhteistoimintamenettelyssä vuosittain henkilöstö- ja koulutussuunnitelma.

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelmasta tulee käydä ilmi kunnan tai maakunnan koko huomioon ottaen ainakin:

1) toteutuneiden määräaikaisten työ- ja virkasuhteiden määrä sekä arvio näiden kehittymisestä;

2) periaatteet erilaisten työsuhdemuotojen käytöstä;

3) yleiset periaatteet, joilla pyritään ylläpitämään työkyvyttömyysuhan alaisten ja ikääntyneiden työntekijöiden työkykyä sekä työttömyysuhan alaisten työntekijöiden työmarkkinakelpoisuutta;

4) arvio koko henkilöstön ammatillisesta osaamisesta sekä ammatillisen osaamisen vaatimuksissa tapahtuvista muutoksista ja näiden syistä sekä tähän arvioon perustuva vuosittainen suunnitelma henkilöstöryhmittäin tai muutoin tarkoituksenmukaisella tavalla ryhmiteltynä;

5) suunnitelmien toteuttaminen ja seurantamenettelyt.

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaan tulee lisäksi sisällyttää periaatteet, joiden mukaisesti työnantaja hankkii henkilöstölleen työsopimuslain 7 luvun 13 §:n ja kunnan ja maakunnan viranhaltijasta annetun lain 37 b §:n mukaista työllistymistä edistävää valmennusta ja koulutusta.

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelmassa tulee kiinnittää huomiota:

1) osatyökykyisten työllistämisen periaatteisiin;

2) joustaviin työaikajärjestelyihin.

— —

6 §

Tietojen antaminen

— —

Kunnan ja maakunnan tulee kerran vuodessa antaa henkilöstölle tiedot kunnan tai maakunnan työllisyystilanteesta, toiminnan ja talouden tilasta sekä niiden todennäköisestä kehityksestä. Kunnan ja maakunnan on annettava neljännesvuosittain henkilöstön edustajille heidän pyynnöstään

kunnan tai maakunnan työvoimatilannetta kuvaava selvitys kunnan tai maakunnan määräaikaisissa ja osa-aikaisissa työsuhteissa olevien työntekijöiden määrästä.

Kunnan ja maakunnan on vuosittain esitettävä henkilöstöryhmien edustajille heidän pyynnöstään selvitys kunnassa tai maakunnassa sovellettavista periaatteista tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain (1233/2006) 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun alihankintasopimukseen perustuvan työvoiman käyttämisestä. Selvityksestä tulee käydä ilmi työkohteet, työtehtävät sekä ajanjaksot, joina mainittua työvoimaa käytetään.

10 §

Vuokratyövoiman käyttö

— —

Henkilöstön edustaja ei kuitenkaan voi vaatia 3 momentissa tarkoitettua yhteistoimintamenettelyä, jos tarkoituksena on teettää vuokrattavilla työntekijöillä työtä, jota kunnan tai maakunnan henkilöstö ei vakiintuneen käytännön mukaan suorita, tai jos kysymyksessä on sellainen lyhytaikainen ja kiireellinen työ taikka asennus-, korjaus- tai huoltotyö, jonka teettäminen ei ole mahdollista kunnan tai maakunnan omalla henkilöstöllä.

14 §

Yhteistoimintaelin

Kunnassa ja maakunnassa on yhteistoimintaelin, joka koostuu työnantajan ja henkilöstön edustajista. Työnantaja ja henkilöstöä edustavat 19 §:ssä tarkoitetut yhdistykset tai niiden rekisteröidyt paikalliset alayhdistykset nimeävät edustajansa yhteistoimintaelimeen, jonka toimikausi on neljä vuotta. Yhteistoimintaelimen toimintaan osallistuu myös 3 §:n 3 momentissa tarkoitettu yhteistoimintaedustaja.

Kunnat, maakunnat ja 1 momentissa tarkoitetut yhdistykset voivat tarvittaessa sopia useamman kunnan tai maakunnan yhteisestä yhteistoimintaelimestä.

15 §

Yhteistoimintamenettelystä poikkeaminen

Jos kunnan tai maakunnan viraston, laitoksen tai muun toimintayksikön toiminnan vaarantuminen tai muut erittäin painavat syyt, joita ei ole voinut ennakolta tietää, ovat yhteistoimintamenettelyn esteenä, 4 §:n 1 momentin 1 ja 4 kohdassa sekä 7 §:ssä tarkoitetussa asiassa voidaan tehdä päätös ilman edeltävää yhteistoimintamenettelyä.

— —

Valiokunnan mietintöluonnos

18 §

Yhteistoimintaneuvottelujen suhde työ- ja virkaehtosopimusten neuvottelumääräyksiin

Jos tässä laissa tarkoitetuissa yhteistoimintaneuvotteluissa käsiteltävä asia tulisi käsitellä myös työnantajaa työehtosopimuslain (436/1946) nojalla sitovan työehtosopimuksen tai kunnan ja maakunnan virkaehtosopimuslain (669/1970) nojalla sitovan virkaehtosopimuksen mukaisesti, yhteistoimintaneuvotteluja ei aloiteta tai ne on keskeytettävä, jos työnantaja tai sopimukseen sidottuja työntekijöitä tai viranhaltijoita edustava luottamusmies vaatii asian käsittelyä työ- tai virkaehtosopimuksen mukaisessa neuvottelujärjestyksessä.

19 §

Sopimisoikeus

Kunta- ja maakuntatyönantajat KT ja asianomaisten työntekijöiden ja viranhaltijoiden valtakunnalliset yhdistykset voivat sopimuksin poiketa siitä, mitä 4, 4 a, 5—10 ja 12—16 §:ssä säädetään. Sopimuksin ei voida kuitenkaan poiketa siitä, mitä 6 §:ssä säädetään salassa pidettävien tietojen antamisesta, eikä siitä, mitä 7 ja 8 §:ssä säädetään, siltä osin kuin säännökset koskevat vähintään kymmenen työntekijän irtisanomista.

Edellä 1 momentissa tarkoitetulla sopimuksella on samat oikeusvaikutukset kuin työehtosopimuksella työehtosopimuslain ja virkaehtosopimuksella kunnan ja maakunnan virkaehtosopimuksista annetun lain mukaan. Työ- ja virkaehtosopimuksen määräyksiä saa siihen sidottu työnantaja soveltaa myös niihin työntekijöihin ja viranhaltijoihin, jotka eivät ole sopimukseen sidottuja, mutta kuuluvat sopimuksessa tarkoitettuun henkilöstöryhmään.

24 §

Rangaistussäännökset

Kuntaa työnantajana edustava viranhaltija tai työntekijä, joka tahallaan tai huolimattomuudesta jättää noudattamatta tai rikkoo, mitä 4 §:n 2 momentissa, 5 §:ssä, jos kyseessä ei ole 4 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu työvoiman vähentämistilanne, 6, 10, 11 tai 20 §:ssä säädetään, lukuun ottamatta, mitä 20 §:ssä säädetään työnantajan maksuvelvollisuudesta, on tuomittava *kunnan yhteistoimintavelvoitteen rikkomisesta* sakkoon. Maakuntaa työantajana edustava viranhaltija tai työntekijä on tuomittava edellä mainituista laiminlyönneistä tai teoista vastaavasti *maakunnan yhteistoimintavelvoitteen rikkomisesta* sakkoon. Vastuu työnantajaa edustavien henkilöiden kesken määräytyy rikoslain (39/1889) 47 luvun 7 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan.

Rangaistus 3 §:n 3 momentissa tarkoitetun yhteistoimintaedustajan oikeuksien loukkaamisesta säädetään rikoslain 47 luvun 4 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 6 §:n 2 ja 3 momenttia sovelletaan maakuntaan 1 päivästä tammikuuta 2022.

Maakuntalain ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain voimaanpanosta annetun lain (/) 2 luvussa säädetyn väliaikaishal-

linnon ajan työnantajan ja henkilöstön edustajat valitaan maakunnan yhteistoimintaelimeen siten, että tämän lain 14 §:n mukainen yhteistoimintaelin kootaan tarkoituksenmukaisessa laajuudessa samoja periaatteita noudattaen kuten kunnan yhteistoimintaelin. Henkilöstöä edustavat tämän lain 19 §:ssä tarkoitettujen yhdistysten tai niiden rekisteröityjen paikallisten alayhdistysten ja vastaavien valtion henkilöstöä edustavien yhdistysten tai alayhdistysten nimeämät maakunnalliset edustajat, kunnallisten ja valtion pääsopijajärjestöjen tarkemmin ohjeistamalla tavalla.

17.

Laki

kuntien ja maakuntien työnantajaedunvalvonnan järjestämisestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään kuntien, kuntayhtymien, maakuntalaissa (/) tarkoitettujen maakuntien sekä 4 §:n 2 momentissa tarkoitettujen jäsenyhteisöjen työnantajaedunvalvonnan järjestämisestä.

2 §

Kuntien ja maakuntien työnantajaedunvalvonta

Tässä laissa tarkoitettujen työnantajien työnantajaedunvalvojana toimii julkisoikeudellinen yhteisö Kunta- ja maakuntatyönantajat KT.

3 §

Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n tehtävät

Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n tehtävänä on työnantajaedunvalvonnan toteuttamiseksi:

1) neuvotella ja sopia jäsenyhteisöjensä puolesta henkilöstön palvelussuhteen ehdoista noudattaen, mitä kunnan ja maakunnan työehtosopimuksista annetussa laissa (669/1970), kunnan ja maakunnan virkaehtosopimuslaissa (669/1970) ja työehtosopimuslaissa (436/1946) säädetään sekä hoitaa muut näissä laeissa säädetyt tehtävät;

2) neuvotella ja sopia keskusjärjestötasoisia sopimuksista ja suosituksista;
3) edustaa jäsenyhteisöjään työlainsäädännön valmistelussa;
4) edustaa jäsenyhteisöjään eläkkeitä ja muuta sosiaaliturvaa koskevan lainsäädännön valmistelussa;
5) hoitaa ja kehittää työnantajatoiminnassa tarvittavaa työmarkkinatutkimusta ja siihen liittyvää tiedonhallintaa;
6) hoitaa ja kehittää henkilöstöjohtamiseen, tuloksellisuuteen ja työelämän laatuun kuuluvia tehtäviä;
7) edustaa jäsenyhteisöjään toimialaansa kuuluvissa kansainvälisissä yhteisöissä;
8) antaa suosituksia yleisistä palvelussuhdetta ja työelämän kehittämistä koskevista asioista;
9) hoitaa ja edistää työnantajaviestintää;
10) hoitaa sille muut kuin 1—9 kohdassa tarkoitetut lain mukaan kuuluvat ja työnantajaedunvalvontaan kuuluvat tehtävät.

4 §

Jäsenyhteisöt

Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n jäsenyhteisöjä ovat kunnat ja maakunnat sekä kuntayhtymät.

Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n jäsenyhteisönä voi olla myös:
1) sellainen osakeyhtiö, jonka kaikki osakkeet ovat 1 momentissa mainittujen jäsenyhteisöjen tai tällaisen jäsenyhteisöksi liittyneen osakeyhtiön omistuksessa;
2) sellainen osakeyhtiö ja säätiö, jossa yhdellä tai useammalla 1 momentissa mainitulla jäsenyhteisöllä on kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta ja jonka avulla tuotetaan kuntien tai maakuntien lakiin perustuvien tehtävien hoidon edellyttämiä palveluja sekä näitä välittömästi palvelevia toimintoja;
3) sellainen osakeyhtiö ja säätiö, jossa yhdellä tai useammalla 1 momentissa mainitulla jäsenyhteisöllä on kirjanpitolain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta ja jonka työntekijöiden enemmistö on välittömästi ennen osakeyhtiön tai säätiön perustamista ollut 1 momentissa tarkoitetun jäsenyhteisön palveluksessa.

Hallitus päättää hakemuksen perusteella 2 momentissa tarkoitetun jäsenyhteisön jäsenyyden hyväksymisestä. Jäsenyhteisöksi liittyneen osakeyhtiön tai säätiön on ilmoitettava Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:lle olosuhteissaan tapahtuneista sellaisista muutoksista, joiden vuoksi se ei enää täytä 2 momentissa säädettyjä edellytyksiä. Tällöin hallitus toteaa jäsenyyden päättyneen kyseistä jäsenyhteisöä kuultuaan.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu jäsenyhteisö voi erota Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n jäsenyydestä 6 kuukauden irtisanomisaikaa noudattaen. Kunta- ja maakuntatyönantajat KT voi perustellusta syystä erottaa 2 momentissa tarkoitetun jäsenyhteisön noudattaen sanottua irtisanomisaikaa.

Valiokunnan mietintöluonnos

5 §

Toimielimet

Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:ssä on hallitus sekä kuntajaosto, maakuntajaosto ja yritysjaosto.

6 §

Hallitus

Hallituksessa on 15 jäsentä ja jokaisella henkilökohtainen varajäsen. Hallituksen jäseninä ovat jaostojen puheenjohtajat, henkilökohtaisena varajäsenenään jaoston varapuheenjohtaja.

Jaostot valitsevat keskuudestaan muut hallituksen jäsenet nelivuotiskaudeksi siten, että kullakin jaostolla on oikeus nimittää hallitukseen jäsenet, joiden lukumäärä määräytyy jaoston edustamien työnantajien viimeisimmässä vahvistetussa tilinpäätöksessä olevan yhteenlasketun palkkasumman mukaisessa suhteessa Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n edustamien työnantajien koko palkkasummaan. Mikäli palkkasummien suhteessa tapahtuu merkittäviä muutoksia hallituksen toimikauden aikana, hallituksen kokoonpanoa tulee muuttaa kesken toimikauden.

Hallitus valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja kaksi varapuheenjohtajaa.

7 §

Jaostot

Kussakin jaostossa on 9 jäsentä ja jokaisella henkilökohtainen varajäsen. Jaostot valitsevat keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Valtiovarainministeriö määrää kuntajaoston jäsenet ja varajäsenet kuntien keskusjärjestön ehdottamista henkilöistä ja maakuntajaoston jäsenet maakuntien ehdottamista henkilöistä.

Kuntajaoston jäsenet ja varajäsenet määrätään kuntavaaleja seuraavan vuoden alusta alkavaksi nelivuotiskaudeksi. Kuntajaostoon voidaan valita henkilö, jolla on kuntalain (410/2015) 71 §:n mukainen vaalikelpoisuus kunnan luottamustoimiin ja joka on antanut suostumuksen toimen vastaanottamiseen.

Maakuntajaoston jäsenet ja varajäsenet määrätään maakuntavaaleja seuraavan vuoden alusta alkavaksi nelivuotiskaudeksi. Maakuntajaostoon voidaan valita henkilö, jolla on maakuntalain 60 §:n mukainen vaalikelpoisuus maakunnan luottamustoimiin ja joka on antanut suostumuksen toimen vastaanottamiseen.

Kuntajaoston ja maakuntajaoston jäsenten ja varajäsenten tulee olla niiden jäsenyhteisöjen keskeisessä luottamushenkilö- tai palvelussuhteessa olevia työnantajaa edustavia henkilöitä, joita asianomainen jaosto edustaa. Jäseniä määrättäessä on otettava huomioon jäsenistön vallitsevat poliittiset voimasuhteet sekä alueelliset ja muut tasapuolisuusnäkökohdat. Jäseneksi tai varajäseneksi jaostoon ei voida määrätä työ- ja virkaehtosopimuksen allekirjoittajajärjestöön tai sen jäsenjärjestöön luottamushenkilö- tai palvelussuhteessa olevaa henkilöä.

Valtiovarainministeriön nimeämällä edustajalla on oikeus olla läsnä ja käyttää puhevaltaa maakuntajaoston kokouksissa. Kuntien keskusjärjestön nimeämällä edustajalla on oikeus olla läsnä ja käyttää puhevaltaa kuntajaoston kokouksissa.

Valiokunnan mietintöluonnos

Yritysjaoston jäsenet valitaan yritysjaoston työjärjestyksessä määrätyllä tavalla yritysten edustajakokouksessa. Edustajakokouksesta määrätään tarkemmin yritysjaoston työjärjestyksessä.

8 §

Toimielinten päätösvalta

Edellä 3 §:ssä tarkoitetuissa asioissa päätösvaltaa käyttää hallitus, jollei 4 momentissa toisin säädetä.

Hallituksen päätökset tehdään enemmistöpäätöksinä.

Edellä 3 §:n 2 kohdassa tarkoitettujen keskusjärjestötasoisia sopimuksia ja suosituksia koskevien asioiden osalta hallituksen päätöksen tekeminen edellyttää, että päätöksen kannalla on:

1) hallituksen enemmistö ja kutakin sellaista jaostoa, jonka edustamaa sektoria päätös koskee, edustavista hallituksen jäsenistä vähintään puolet; tai

2) hallituksen jäsenistä vähintään kaksi kolmasosaa ja lisäksi vähintään yksi kolmasosa sitä jaostoa edustavista hallituksen jäsenistä, jonka edustamaa sektoria päätös koskee.

Kukin jaosto päättää 3 §:n 1 kohdassa mainittujen lakien mukaisista tehtävistä jaoston edustamien jäsenyhteisöjen osalta.

Hallitus ja jaosto voivat siirtää päätösvaltaa asettamalleen toimielimelle tai Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n palveluksessa olevalle henkilölle, 3 §:n 1 kohdassa tarkoitetuissa asioissa kuitenkin vain silloin, kun asia koskee yksittäistä jäsenyhteisöä ja sillä ei ole katsottava olevan laajempaa periaatteellista merkitystä. Jos päätösvallan siirtäminen koskee tämän pykälän 3 momentissa tarkoitettuja asioita, päätösvallan siirtämisestä päätetään mainitun momentin mukaisessa järjestyksessä.

9 §

Työjärjestys, valmistelu ja täytäntöönpano

Hallitus päättää työjärjestyksestään sekä jaostojen työjärjestyksestä niiden esitysten perusteella.

Hallituksen ja jaostojen asioiden valmistelusta neuvotteluineen sekä esittelystä ja täytäntöönpanosta huolehtivat Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n palveluksessa olevat henkilöt.

10 §

Hallinto ja talous

Hallitus hyväksyy Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n talousarvion ja tilinpäätöksen sekä valitsee tilintarkastajat. Talousarvion hyväksymispäätöksestä on viipymättä ilmoitettava jäsenyhteisöille. Vastuuvapauden myöntämisestä päättää valtiovarainministeriö.

Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n hallinnon ja talouden sekä toimiston järjestämisestä määrätään hallituksen hyväksymässä johtosäännössä.

Valiokunnan mietintöluonnos

11 §

Jäsenyhteisöjen maksuosuudet

Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n menot peritään jäsenyhteisöiltä. Maksuosuus määräytyy kunkin jäsenyhteisön viimeisimmässä vahvistetussa tilinpäätöksessä olevan palkkasumman mukaisessa suhteessa Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n jäsenyhteisöjen koko palkkasummaan.

Maksuosuuksista voidaan periä ennakkoa. Uusi jäsenyhteisö suorittaa ensimmäisenä jäsenyysvuotenaan maksun vain niiltä kuukausilta, joina se on ollut jäsenyhteisö.

Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n yksittäiselle jäsenyhteisölle antamasta palvelusta voidaan periä palvelun saaneelta kohtuullinen korvaus hallituksen vahvistamien perusteiden mukaisesti.

Hallitus päättää jäsenmaksun maksuajankohdat. Jos maksu viivästyy, sille on maksettava korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukainen viivästyskorko.

12 §

Muutoksenhaku

Jäsenyhteisö voi hakea hallitukselta oikaisua jäsenyhteisölle määrättyyn 11 §:n 1 momentin mukaiseen maksuosuuteen 30 päivän kuluessa maksuosuutta koskevan kirjeen tiedoksisaamisesta. Maksuosuuden oikaisua koskevaan päätökseen saa hakea valittamalla muutosta Helsingin hallinto-oikeudelta 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaamisesta. Valituksen johdosta annettuun päätökseen saa hakea muutosta myös hallitus.

Muilta osin muutoksen hakemisessa noudatetaan kuntalakia ja maakuntalakia.

Muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n hallituksen, sen jaoston tai toimielimen taikka siihen palvelussuhteessa olevan henkilön päätökseen tässä laissa tarkoitetussa asiassa ei saa hakea muutosta. Sama koskee kunnan, kuntayhtymän tai maakunnan viranomaisen päätöstä, joka on tehty kunnan ja maakunnan virkaehtosopimuslain 3 §:n 2 momentin nojalla.

13 §

Esteellisyys ja virkavastuu

Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n hallituksen ja jaostojen jäsenten ja varajäsenten sekä sen palveluksessa olevan henkilön esteellisyyteen sovelletaan hallintolakia (434/2003).

Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:hen palvelussuhteessa olevaan henkilöön ja luottamustehtävää hoitavaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellisia virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen hoitaessaan tässä laissa säädettyjä tehtäviä.

Valiokunnan mietintöluonnos

14 §

Julkisuus ja tietojensaantioikeus

Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n toimintaan sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään viranomaisista.

Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:llä on viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada kunnilta, kuntayhtymiltä, maakunnilta ja 4 §:n 2 momentissa tarkoitetuilta jäsenyhteisöiltä 3 §:ssä säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi tarpeelliset tiedot.

Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:llä on oikeus saada 3 §:ssä säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi valtion viranomaisilta ne tiedot, jotka kunnat, kuntayhtymät ja maakunnat, sekä 4 §:n 2 momentissa tarkoitetut jäsenyhteisöt ovat niille toimittaneet.

Valtiovarainministeriöllä on viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 18 kohdassa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:ltä ja maakunnilta tämän lain 6 §:n 6 momentissa tarkoitetun edustajan tehtävien suorittamiseksi tarvittavat tiedot.

15 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan Kunnallisesta työmarkkinalaitoksesta annettu laki (254/1993).

16 §

Siirtymäsäännökset

Edellä 7 §:n 3 momentista poiketen kuntajaosto määrätään ensimmäisen kerran vuoden 2017 kuntavaalien perusteella. Kuntajaoston ja 7 §:n 4 momentissa tarkoitetun maakuntajaoston toimikausi alkaa 1.1.2021 ja kestää mainituista säännöksistä poiketen yhden vuoden. (Uusi 1 mom.)

Edellä 7 §:n 7 momentissa tarkoitettu edustajakokous kutsutaan koolle ensimmäisen kerran viimeistään vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta. Edustajakokous valitsee 7§:ssä tarkoitetun yritysjaoston jäsenet sekä hyväksyy yritysjaoston työjärjestyksen. Kokouksen kutsuu koolle Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n toimisto viimeistään 4 viikkoa ennen kokousta. Kullakin jäsenyhteisöllä on kokouksessa yksi ääni ja sen lisäksi yksi ääni jokaista palkkasumman alkavaa kahta miljoonaa euroa kohti. Jäsenyhteisö ei kuitenkaan saa äänestää enemmällä kuin puolella kokouksessa edustettuna olevasta äänimäärästä. (HE:n 1 mom.)

Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n päätösvaltaa käyttää Kunnallisesta työmarkkinalaitoksesta annetun lain (254/1993) 2 §:ssä tarkoitettu valtuuskunta, kunnes Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n uudet jaostot on määrätty ja uusi hallitus on valittu.

Ne Suomen Kuntaliitto ry:n palveluksessa olevat henkilöt, jotka toimivat Kunnallisen työmarkkinalaitoksen tehtävissä siirtyvät tämän lain voimaan tullessa Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n palvelukseen. Siirtymisen katsotaan tapahtuneen työsopimuslain (55/2001) 1 luvun 10 §:ssä tarkoitetussa liikkeenluovutuksessa.

Valiokunnan mietintöluonnos

Mitä muualla säädetään Kunnallisesta työmarkkinalaitoksesta tai kunnallisesta sopimusvaltuuskunnasta, koskee tämän lain voimaan tultua Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:tä.

Kunnallisessa työmarkkinalaitoksessa vireillä olevat asiat, voimassa olevat sitoumukset ja sopimukset sekä niistä johtuvat oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät tämän lain voimaan tullessa Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:lle, jollei niiden sisällöstä muuta johdu. Työ- ja virkaehtosopimuksissa ja muissa vastaavissa työmarkkinasopimuksissa Kunta- ja maakuntatyönantajat KT tulee tämän lain voimaan tullessa osapuoleksi Kunnallisen työmarkkinalaitoksen tilalle.

Sen estämättä, mitä 11 §:ssä säädetään, Kunta- ja maakuntatyönantajat KT:n jäsenyhteisöjen maksuosuudet peritään 31 päivään joulukuuta 2020 kumotun kunnallisesta työmarkkinalaitoksesta annetun lain 6 §:n mukaisesti. Vuoden 2021 maksuosuuksien ennakot määrätään jäsenyhteisöjen tammikuun 2021 palkkasummien perusteella.

18.

Laki

Kevasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Kevasta annetun lain (66/2016) 2 §:n 1 momentin 1 kohta, 3 §:n 1 momentti ja 2 momentin 3 kohta ja 19 § sekä

lisätään lakiin uusi 19 a—19 c § seuraavasti:

2 §

Kevan tehtävät

Kevan tehtävänä on hoitaa:

1) julkisten alojen eläkelain (81/2016) mukaisen kunta-alan, maakuntien, valtion, evankelisluterilaisen kirkon ja Kansaneläkelaitoksen henkilöstön eläketurvan toimeenpanoa ja mainitussa laissa säädettyjä tehtäviä;

— —

3 §

Kevan jäsenyhteisöt

Kevan jäsenyhteisöjä ovat kunnat, kuntayhtymät ja maakunnat, sekä Keva, Kuntien takauskeskus ja Kunta- ja maakuntatyönantajat KT.

Valiokunnan mietintöluonnos

Kevan jäsenyhteisöksi voi liittyä:

— —

3) sellainen osakeyhtiö ja säätiö, jossa yhdellä tai useammalla 1 momentissa mainitulla jäsenyhteisöllä on kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta ja jonka avulla tuotetaan kuntien tai maakuntien lakiin perustuvien tehtävien hoidon edellyttämiä palveluja sekä näitä välittömästi palvelevia toimintoja;

— —

19 §

Jäsenyhteisöjen maksut

Kevan menot jäsenyhteisöjen palveluksessa olevan henkilöstön eläketurvan hoitamisesta jaetaan jäsenyhteisöjen maksettavaksi noudattaen 19 a—19 c §:ää. Valtiovarainministeriö vahvistaa 19 c §:ssä tarkoitetun tasausmaksun kokonaismäärän Kevan esityksestä.

Keva päättää jäsenyhteisöiltä kerättävien eläkemaksujen laskentaperusteista ja tasausmaksun määrän. Keva antaa tarkempia määräyksiä maksujen suorittamisen perusteista. Jäsenyhteisöjen 19 a ja 19 b §:ssä tarkoitetun eläkemaksun tulee olla keskimäärin samantasoinen kuin työntekijän eläkelain mukainen keskimääräinen työnantajan työeläkevakuutusmaksu.

Jäsenyhteisöltä voidaan periä ennakkoja 19 a—19 c §:ssä säädetyistä maksuista.

19 a §

Työansioihin perustuva eläkemaksu

Työansioihin perustuva eläkemaksu määrätäänkullekin jäsenyhteisölle ~~on tehtävä~~ sen palveluksessa olevien henkilöiden julkisten alojen eläkelain 85 ja 86 §:ssä tarkoitettujen työansioiden yhteismäärien perusteella.

19 b §

Työkyvyttömyyseläkemaksu

Työkyvyttömyyseläkemaksu määrätäänottaen huomioon sekä jäsenyhteisön julkisten alojen eläkelain 85 ja 86 §:ssä tarkoitettujen työansioiden yhteismäärä että jäsenyhteisön toteutunut työkyvyttömyyseläke- ja kuntoutusrahakorvausmeno tai jompikumpi näistä.

19 c §

Tasausmaksu

Tasausmaksun tulee kattaa eläkemenot pitkällä aikavälillä 19 a ja 19 b §:ssä säädetyn eläkemaksun lisäksi. Tasausmaksua maksavat maakunnat ja kunnat.

Tasausmaksu jaetaan maakuntien ja kuntien kesken siinä suhteessa, mikä on maakuntien ja kuntien osuus julkisten alojen eläkelain 85 ja 86 §:ssä tarkoitetuista työansioista tämän lain voimaantullessa. Tätä jakoa käytetään vuosina 2021—2030. Tätä jakoa laskettaessa maakuntien

työansioiksi lasketaan sen henkilöstön työansiot, joka siirtyy maakuntiin maakuntalain ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain voimaanpanosta annetun lain (/) mukaan. Lisäksi maakuntien työnasioiksi lasketaan ne julkisten alojen eläkelain 85 ja 86 §:ssä tarkoitetut työansiot, jotka ovat työntekijöillä sosiaali- tai terveydenhuollon palveluja tuottavassa yhtiössä, jonka osakkeiden omistus siirtyy maakuntien perustamisen yhteydessä kunnalta tai kuntayhtymältä maakunnalle. Kuntien työansioiksi lasketaan kuntiin, kuntayhtymiin, yhtiöihin, säätiöihin ja yhdistyksiin jäävän henkilöstön julkisten alojen eläkelain 85 ja 86 §:ssä tarkoitetut työansiot.

Maakuntien osuus jaetaan maakuntien kesken maakuntien rahoituksesta annetun lain (/) mukaisen valtion rahoituksen suhteessa. Kuntien osuus jaetaan kuntien kesken kunakin vuonna kuntien viimeiseksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaisen verorahoituksen suhteessa. Kunnan verorahoituksella tarkoitetaan kunnan saamia kunnallisvero-, kiinteistövero- ja yhteisöverotuloja sekä valtionosuuksia, jotka kunnalle myönnetään kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009), opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) ja vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) perusteella. Kunnan osuutta laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 30 §:n mukaista harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 19 ja 19 a—19 c § tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2021.

_____

19.

Laki

vaalilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan vaalilain (714/1998) 1 §, 2 §:n 3 momentti, 3 §, 5 §:n 6—9 ja 11 kohta, 7 §:n 2 momentti, 9 §:n 1 momentti, 18 §:n 2 ja 3 momentti, 19 §:n otsikko ja 1 momentti, 21 §:n 1 momentti, 22 ja 31 §, 34 §:n 2 momentti, 37 §:n 2 momentti, 43 §:n 4 momentti, 57 §:n 3 momentti, 58 §:n 1 momentti, 64 §:n 1 momentti, 76 §:n 1 momentti, 81 §:n 1 momentti, 84, 93 ja 96 §, 101 §:n 2 momentti, 103 §, 104 §:n 2 momentti, 105 §:n 2 momentti, 106 §:n 1—3 ja 5 momentti, 184 §:n 1 momentti, 185 § ja 188 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 1 §, 2 §:n 3 momentin suomenkielinen sanamuoto, 3 §, 7 §:n 2 momentin suomenkielinen sanamuoto, 9 §:n 1 momentti, 18 §:n 2 ja 3 momentti, 19 §:n otsikko ja 1 momentti, 22 §, 31 §:n suomenkielinen sanamuoto, 34 §:n 2 momentti, 37 §:n 2 momentti, 64 §:n 1 momentti, 76 §:n 1 momentti, 81 §:n 1 momentin suomenkielinen sanamuoto, 84 §, 101 §:n 2 momentti, 104 §:n 2 momentti, 105 §:n 2 momentti, 106 §:n 1 ja 5 momentti ja 188 §:n 2 momen-

tin suomenkielinen sanamuoto laissa 563/2015, 5 §:n 6—9 ja 11 kohta sekä 58 §:n 1 momentti laissa 361/2016, 21 §:n 1 momentti osaksi laissa 1263/2007, 43 §:n 4 momentti ja 184 §:n 1 momentti laissa 496/2013 ja 188 §:n 2 momentin ruotsinkielinen sanamuoto laissa 247/2002, sekä

lisätään lakiin uusi 12 a ja 12 b §, 44 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 247/2002 ja 563/2015, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2—4 momentti siirtyvät 3—5 momentiksi, 104 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 300/2009 ja 563/2015, uusi 2 momentti, jolloin muutettu 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, lakiin uusi 10 a luku, 144 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 563/2015, uusi 2 momentti, 188 §:ään, sellaisena kuin sen suomenkielinen sanamuoto on osaksi laeissa 247/2002 ja 563/2015 ja ruotsinkielinen sanamuoto osaksi laissa 247/2002, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 ja 3 momentit siirtyvät 3 ja 4 momentiksi ja lakiin uusi 198 § seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään, miten toimitetaan:
1) kansanedustajien vaalit (*eduskuntavaalit*);
2) tasavallan presidentin vaali (*presidentinvaali*);
3) maakuntavaalit;
4) kuntavaalit;
5) Suomesta valittavien Euroopan parlamentin jäsenten vaalit (*europarlamenttivaalit*).

Vaaleista säädetään lisäksi perustuslaissa, maakuntalaissa (/) ja kuntalaissa (410/2015). Ahvenanmaan maakunnassa toimitettavista maakunnallisista ja kunnallisista vaaleista säädetään maakunnan lainsäädännössä.

2 §

Äänioikeus

— —

Äänioikeudesta maakuntavaaleissa säädetään maakuntalaissa. Äänioikeudesta kuntavaaleissa säädetään perustuslaissa ja kuntalaissa.

— —

3 §

Vaalikelpoisuus

Vaalikelpoisuudesta eduskuntavaaleissa ja kelpoisuudesta tasavallan presidentiksi säädetään perustuslaissa. Vaalikelpoisuudesta maakuntavaaleissa säädetään maakuntalaissa ja vaalikelpoisuudesta kuntavaaleissa kuntalaissa. Vaalikelpoisuudesta europarlamenttivaaleissa säädetään tämän lain 164 §:ssä.

Valiokunnan mietintöluonnos

5 §

Vaalipiirit eduskuntavaaleissa

Eduskuntavaaleja varten maa on jaettu maakuntajaon pohjalta seuraaviin vaalipiireihin:

— —

6) Hämeen vaalipiiri, johon kuuluvat Asikkalan, Forssan, Hartolan, Hattulan, Hausjärven, Heinolan, Hollolan, Humppilan, Hämeenlinnan, Iitin, Janakkalan, Jokioisten, Kärkölän, Lahden, Lopen, Orimattilan, Padasjoen, Riihimäen, Sysmän, Tammelan sekä Ypäjän kunnat;

7) Pirkanmaan vaalipiiri, johon kuuluvat Akaan, Hämeenkyrön, Ikaalisten, Juupajoen, Kangasalan, Kihniön, Kuhmoisten, Lempäälän, Mänttä-Vilppulan, Nokian, Oriveden, Parkanon, Pirkkalan, Punkalaitumen, Pälkäneen, Ruoveden, Sastamalan, Tampereen, Urjalan, Valkeakosken, Vesilahden, Virtain sekä Ylöjärven kunnat;

8) Kaakkois-Suomen vaalipiiri, johon kuuluvat Enonkosken, Haminan, Hirvensalmen, Imatran, Juvan, Kangasniemen, Kotkan, Kouvolan, Lappeenrannan, Lemin, Luumäen, Miehikkälän, Mikkelin, Mäntyharjun, Parikkalan, Pertunmaan, Pieksämäen, Puumalan, Pyhtään, Rantasalmen, Rautjärven, Ruokolahden, Savitaipaleen, Savonlinnan, Sulkavan, Taipalsaaren sekä Virolahden kunnat;

9) Savo-Karjalan vaalipiiri, johon kuuluvat Heinäveden, Iisalmen, Ilomantsin, Joensuun, Joroisten, Juankosken, Juuan, Kaavin, Keiteleen, Kiteen, Kiuruveden, Kontiolahden, Kuopion, Lapinlahden, Leppävirran, Lieksan, Liperin, Nurmeksen, Outokummun, Pielaveden, Polvijärven, Rautalammin, Rautavaaran, Rääkkylän, Siilinjärven, Sonkajärven, Suonenjoen, Tervon, Tohmajärven, Tuusniemen, Valtimon, Varkauden, Vesannon sekä Vieremän kunnat;

— —

11) Keski-Suomen vaalipiiri, johon kuuluvat Hankasalmen, Joutsan, Jyväskylän, Jämsän, Kannonkosken, Karstulan, Keuruun, Kinnulan, Kivijärven, Konneveden, Kyyjärven, Laukaan, Luhangan, Multian, Muuramen, Petäjäveden, Pihtiputaan, Saarijärven, Toivakan, Uuraisten, Viitasaaren sekä Äänekosken kunnat;

— —

7 §

Vaalipiirit muissa vaaleissa

— —

Maakuntavaaleissa vaalipiirinä on maakunta ja kuntavaaleissa kunta.

9 §

Ennakkoäänestyspaikat ja vaalipäivän äänestyspaikat

Ennakkoäänestyspaikkoja ovat:

1) ne kotimaan yleiset ennakkoäänestyspaikat, joiden lukumäärästä ja sijainnista kunnanhallitus päättää ja joita on oltava, jollei erityisestä syystä muuta johdu, jokaisessa kunnassa vähintään yksi;

2) valtioneuvoston asetuksella säädettävät Suomen edustustot ja niiden toimipaikat sekä valtioneuvoston asetuksella säädettävät maakuntavaalien ja kuntavaalien yleiset ennakkoäänestyspaikat Ahvenanmaan maakunnassa;

3) sairaalat, ympärivuorokautista hoitoa antavat ja muut, kunnanhallituksen päätöksellä määrätyt sosiaalihuollon toimintayksiköt sekä rangaistuslaitokset (*laitos*);

4) suomalaiset laivat, jotka ovat ulkomailla, kun ennakkoäänestys toimitetaan.

— —

12 a §

Maakuntavaalilautakunta

Maakuntavaltuuston on asetettava maakuntaan toimikaudekseen *maakuntavaalilautakunta*. Siihen kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja kolme muuta jäsentä sekä tarpeellinen määrä varajäseniä, joita on kuitenkin oltava vähintään viisi. Varajäsenet on asetettava siihen järjestykseen, jossa he tulevat jäsenten sijaan. Sekä jäsenten että varajäsenten tulee mahdollisuuksien mukaan edustaa maakunnassa edellisissä maakuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita äänestäjäryhmiä. Jäsen tai varajäsen, joka maakuntavaalilautakunnalle toimitetun ehdokashakemuksen mukaan on asetettu puolueen tai valitsijayhdistyksen ehdokkaaksi maakuntavaaleissa, ei voi osallistua maakuntavaalilautakunnan työskentelyyn kyseisissä vaaleissa.

Maakuntavaalilautakunnan on ilmoitettava yhteystietonsa Väestörekisterikeskukselle sen määräämällä tavalla.

12 b §

Maakuntavaalilautakunnan työskentely

Maakuntavaalilautakunta on päätösvaltainen viisijäsenisenä. Jos varajäsen on kuollut taikka estynyt tai esteellinen, maakuntahallitus saa tarvittaessa määrätä väliaikaisen varajäsenen.

Maakuntavaalilautakunnan jäsenen ja varajäsenen esteellisyydestä säädetään hallintolain 27—30 §:ssä.

Maakuntavaalilautakunta ottaa itselleen sihteerin ja muun tarvittavan henkilöstön. Se päättää muiden kuin sen kokouksiin tässä laissa tarkoitettujen tehtäviensä vuoksi osallistumaan oikeutettujen henkilöiden läsnäolo- ja puheoikeudesta kokouksissaan.

Maakuntavaalilautakuntaan ei sovelleta maakuntalaissa tarkoitetun hallintosäännön määräyksiä maakuntahallituksen edustajan ja maakuntajohtajan läsnäolo- ja puheoikeudesta kokouksissa eikä oikeudesta ottaa asia ylemmän toimielimen käsiteltäväksi.

18 §

Äänioikeusrekisterin perustaminen ja tiedot

— —

Jokaisesta äänioikeutetusta otetaan äänioikeusrekisteriin seuraavat tiedot sellaisina kuin ne ovat väestötietojärjestelmässä 51. päivänä ennen vaalipäivää kello 24:

1) henkilötunnus;

2) täydellinen nimi;
3) eduskuntavaaleissa, presidentinvaalissa ja europarlamenttivaaleissa 5 §:ssä tarkoitettu vaalipiiri sekä maakuntavaaleissa maakunta;
4) kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta Suomessa;
5) äänestysalue;
6) äänestyspaikka vaalipäivänä ja sen osoite;
7) äidinkieli, jos se on islanti, norja, ruotsi tai tanska;
8) eduskuntavaaleissa, presidentinvaalissa ja europarlamenttivaaleissa asuinvaltio, jollei se ole Suomi;
9) maistraatti, jonka toimialueella kotikunta on;
10) rekisteriin ottamisen päivämäärä;
11) väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 36 §:ssä tarkoitettu turvakielto.

Jollei äänioikeutetulla ole kotikuntaa Suomessa 51. päivänä ennen vaalipäivää, kotikunnan sijasta äänioikeusrekisteriin merkitään kotikuntalain mukainen väestökirjanpitokunta. Jollei tämä kunta enää kuulu Suomen alueeseen, merkitään sen sijasta Helsinki. Jollei maakuntavaaleissa ja kuntavaaleissa tai europarlamenttivaaleissa äänioikeutetulla muun valtion kansalaisella ole kotikuntaa Suomessa, kotikunnan sijasta äänioikeusrekisteriin merkitään äänioikeuskunta. Äänioikeutettu kuuluu näissä tapauksissa äänestysalueeseen, jonka valtuusto on 8 §:n 1 momentin nojalla määrännyt niitä äänioikeutettuja varten, joita ei ole väestötietojärjestelmässä merkitty minkään kiinteistön kohdalle.

— —

19 §

Äänioikeusrekisteriin merkittävät vaalikohtaiset lisätiedot

Maakuntavaaleissa ja kuntavaaleissa jokaisesta äänioikeutetusta, joka ei ole Suomen kansalainen, otetaan äänioikeusrekisteriin sen lisäksi, mitä 18 §:n 2 momentissa säädetään:
1) tieto kansalaisuudesta;
2) tieto ajasta, jona hänellä yhtäjaksoisesti on ollut kotikunta Suomessa, jollei hän ole Euroopan unionin muun jäsenvaltion, Islannin tai Norjan kansalainen.

— —

21 §

Ilmoituskortti

Väestörekisterikeskus laatii jokaisesta äänioikeusrekisteriin otetusta ilmoituskortin, jossa ovat:
1) 18 §:n 2 momentin 2, 5 ja 6 kohdassa tarkoitetut tiedot;
2) äänioikeutetun se osoite,joka on väestötietojärjestelmässä 51. päivänä ennen vaalipäivää kello 24;
3) tieto siitä, missä vaaleissa ja missä vaalipiirissä tai missä maakunnassa ja kunnassa kortin vastaanottajalla on äänioikeus;
4) tiedot vaalipäivästä ja ennakkoäänestyksen ajanjaksosta;
5) kortin lähettäjäksi merkityn maistraatin sekä kunnan keskusvaalilautakunnan yhteystiedot;

6) tieto rekisteristä tai tietojärjestelmästä, johon kortissa olevat tiedot perustuvat;
7) oikeusministeriön laatimat ohjeet kortin käyttämisestä ja menettelystä äänestettäessä.

— —

22 §

Tiedottaminen Euroopan unionin muun jäsenvaltion kansalaisille

Väestörekisterikeskuksen on hyvissä ajoin ennen maakuntavaaleja ja kuntavaaleja sekä europarlamenttivaaleja mahdollisuuksien mukaan toimitettava kaikille äänioikeuden edellytykset täyttäville Euroopan unionin muun jäsenvaltion kansalaisille sopivalla tavalla tieto siitä, että heillä väestötietojärjestelmän tietojen mukaan tulee olemaan vaaleissa äänioikeus ja vaalikelpoisuus, sekä tieto menettelystä, joka on tarpeen äänioikeuden käyttämiseksi ja vaalikelpoisuuden toteuttamiseksi.

31 §

Ehdokashakemukset käsittelevä viranomainen

Ehdokashakemukset käsittelee:
1) eduskuntavaaleissa vaalipiirilautakunta;
2) presidentinvaalissa ja europarlamenttivaaleissa Helsingin vaalipiirilautakunta;
3) maakuntavaaleissa maakuntavaalilautakunta;
4) kuntavaaleissa kunnan keskusvaalilautakunta.

34 §

Asiakirjojen jättämisestä määrääminen ja kuuluttaminen

— —

Määräyksestä on laadittava kuulutus, joka on annettava tiedoksi puolueiden ilmoittamille vaaliasiamiehille ja pantava nähtäväksi viranomaisen kokoushuoneistossa. Kuulutus on julkaistava maakuntavaaleissa sillä tavalla kuin maakunnan ilmoitukset ja kuntavaaleissa sillä tavalla kuin kunnan ilmoitukset saatetaan tiedoksi sekä muissa vaaleissa virallisessa lehdessä.

37 §

Ehdokkaiden järjestyksen määrääminen

— —

Eduskuntavaaleissa, maakuntavaaleissa, kuntavaaleissa ja europarlamenttivaaleissa arvotaan:
1) vaaliliittoon kuulumattomien puolueiden ja vaaliliittojen keskinäinen järjestys;
2) vaaliliitossa sen muodostaneiden puolueiden keskinäinen järjestys;
3) yhteislistojen keskinäinen järjestys.

— —

Valiokunnan mietintöluonnos

43 §

Valtakunnallinen ehdokasrekisteri

— —

Oikeusministeriö laatii tarvittaessa valtakunnallisesta ehdokasrekisteristä tulosteen, johon otetaan vaalipiireittäin, maakunnittain tai kunnittain kunkin ehdokkaan ehdokaslistojen yhdistelmässä olevat tiedot. Ministeriö huolehtii siitä, että tulostetta toimitetaan tarpeellinen määrä kuntien keskusvaalilautakunnille, vaalitoimikunnille ja kotimaan ennakkoäänestyspaikkojen vaalitoimitsijoille sekä ulkoasiainministeriölle jaettavaksi edelleen ennakkoäänestyspaikkoina oleviin Suomen edustustoihin ja suomalaisiin laivoihin.

44 §

Ehdokaslistojen yhdistelmän ja presidentinvaalin ehdokasluettelon jakelu ja tiedoksisaattaminen

— —

Maakuntavaalilautakunnan tulee toimittaa maakuntavaalien ehdokaslistojen yhdistelmiä tarpeellinen määrä:

1) maakunnan kuntien keskusvaalilautakunnille jaettavaksi edelleen vaalilautakunnille, vaalitoimikunnille ja vaalitoimitsijoille;

2) maakunnassa ehdokkaita asettaneiden puolueiden, yhteislistojen ja yhteislistaan kuulumattomien valitsijayhdistysten vaaliasiamiehille;

3) oikeusministeriölle.

— —

57 §

Ennakkoäänestyksen aloittaminen ennakkoäänestyspaikassa

— —

Äänestäjälle on varattava tilaisuus tutustua asianomaista vaalia varten laadittuun vaalipiirinsä, maakuntansa tai kuntansa ehdokaslistojen yhdistelmään, europarlamenttivaalien ehdokaslistojen yhdistelmään tai presidentinvaalin ehdokasluetteloon taikka valtakunnalliseen ehdokasrekisteriin tai siitä laadittuun tulosteeseen.

58 §

Äänestäminen ennakkoäänestyksessä

Äänestäjällä on oikeus äänestää eduskuntavaaleissa, maakuntavaaleissa ja kuntavaaleissa sen vaalipiirin, maakunnan tai kunnan ehdokaslistojen yhdistelmässä olevaa ehdokasta, jossa äänestäjä on asianomaisissa vaaleissa merkitty äänioikeutetuksi, europarlamenttivaaleissa ehdokaslistojen yhdistelmässä olevaa ehdokasta ja presidentinvaalissa ehdokasluettelossa olevaa ehdokasta.

— —

Valiokunnan mietintöluonnos

64 §

Vaalikuorten toimittaminen vaalipiirilautakunnalle

Eduskuntavaaleissa, presidentinvaalissa ja europarlamenttivaaleissa kunnan keskusvaalilautakunnan on suljettava vaalikuoret kestävään päällykseen äänestysalueittain lajiteltuina. Lähetykseen liitetään tiedot vaalikuorten lukumäärästä kussakin ryhmässä, johon ne on lajiteltu. Lähetys sinetöidään, ja sen päällykseen merkitään vaalipiirilautakunnan osoite ja lähettäjä. Lähetys toimitetaan kiireellisesti vaalipiirilautakunnalle sen määräämällä tavalla.

— —

76 §

Äänestäminen vaalipäivänä

Äänestäjällä on oikeus äänestää eduskuntavaaleissa, maakuntavaaleissa ja kuntavaaleissa sen vaalipiirin, maakunnan tai kunnan ehdokaslistojen yhdistelmässä olevaa ehdokasta, jossa äänestäjä on asianomaisissa vaaleissa merkitty äänioikeutetuksi, europarlamenttivaaleissa ehdokaslistojen yhdistelmässä olevaa ehdokasta ja presidentinvaalissa ehdokasluettelossa olevaa ehdokasta.

— —

81 §

Äänestyslippujen ja vaalipöytäkirjan toimittaminen vaalilautakunnista

Vaalilautakunnan puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan ja yhden muun jäsenen on yhdessä viipymättä vietävä äänestysliput sisältävä lähetys ja vaalipöytäkirjan sisältävä lähetys maakuntavaaleissa ja kuntavaaleissa kunnan keskusvaalilautakunnalle ja muissa vaaleissa vaalipiirilautakunnalle.

— —

84 §

Tuloksen laskennasta vastaavat viranomaiset

Ennakkoäänestyksessä annettujen äänestyslippujen laskennasta ja vaalipäivän äänestyksessä annettujen äänestyslippujen tarkastuslaskennasta huolehtii kokouksissaan:

1) eduskuntavaaleissa, presidentinvaalissa ja europarlamenttivaaleissa vaalipiirilautakunta;
2) maakuntavaaleissa ja kuntavaaleissa kunnan keskusvaalilautakunta.

93 §

Varavaltuutetut

Varavaltuutettujen valitsemisesta säädetään kuntalain 17 §:ssä.

Valiokunnan mietintöluonnos

Jos valtuuston toimikauden aikana varavaltuutettujen määrä jää vajaaksi, kunnan keskusvaalilautakunnan on valtuuston puheenjohtajan pyynnöstä määrättävä uusia varavaltuutettuja kuntalain 17 §:n mukaisesti.

Jollei kaikkia varavaltuutetun toimia saada täytetyiksi tässä pykälässä olevien säännösten nojalla, varavaltuutettujen määrä jää vajaaksi.

96 §

Presidentinvaalia, maakuntavaaleja ja europarlamenttivaaleja koskevat säännökset

Ehdokkaiden saamien äänimäärien laskemisesta presidentinvaalissa, maakuntavaaleissa ja europarlamenttivaaleissa sekä näiden vaalien tuloksen laskentatavasta, määräämisestä, vahvistamisesta ja julkaisemisesta sekä siitä tiedottamisesta säädetään II osassa.

101 §

Valitusoikeus ja valitusperusteet

— —

Lisäksi saavat päätöksestä valittaa sillä perusteella, että vaalit on toimitettu virheellisessä järjestyksessä ja että se on saattanut vaikuttaa vaalien tulokseen:

1) jokainen asianomaisessa vaalipiirissä, maakunnassa tai kunnassa äänioikeutettu henkilö;

2) maakuntavaaleissa maakunnan jäsen ja kuntavaaleissa kunnan jäsen.

103 §

Valitusviranomaisen päätös

Jos vaaliviranomaisen päätös tai toimenpide on ollut lainvastainen ja lainvastaisuus on ilmeisesti saattanut vaikuttaa vaalien tulokseen, vaalit on määrättävä uusittaviksi asianomaisessa vaalipiirissä, maakunnassa tai kunnassa taikka europarlamenttivaaleissa koko maassa, jollei vaalien tulos ole oikaistavissa.

Jos vaalipiirilautakunta, maakuntavaalilautakunta tai kunnan keskusvaalilautakunta on vaalien tulosta laskiessaan tai vahvistaessaan menetellyt lainvastaisesti ja lainvastaisuus on vaikuttanut vaalien tulokseen, vaalien tulosta on oikaistava.

104 §

Päätöksen tiedoksianto

— —

Maakuntavaaleissa hallinto-oikeuden päätöksestä on annettava tieto valittajalle, maakuntahallitukselle ja maakuntavaalilautakunnalle, puolueiden ja yhteislistojen vaaliasiamiehille sekä, jos päätöksellä on määrätty vaalien tulos oikaistavaksi tai vaalit uusittaviksi, oikeusministeriölle. Maakuntavaalilautakunnan on saatettava hallinto-oikeuden päätös viipymättä tiedoksi asettamalla päätös seitsemän päivän ajaksi nähtäväksi siten kuin maakunnan ilmoitukset saatetaan tiedoksi.

Valiokunnan mietintöluonnos

Kuntavaaleissa hallinto-oikeuden päätöksestä on annettava tieto valittajalle, kunnanhallitukselle ja kunnan keskusvaalilautakunnalle, puolueiden ja yhteislistojen vaaliasiamiehille sekä, jos päätöksellä on määrätty vaalien tulos oikaistavaksi tai vaalit uusittaviksi, oikeusministeriölle. Kunnan keskusvaalilautakunnan on saatettava hallinto-oikeuden päätös viipymättä tiedoksi asettamalla päätös seitsemän päivän ajaksi nähtäväksi siten kuin kunnan ilmoitukset saatetaan tiedoksi.

105 §

Jatkovalitus

— —

Jos päätöksellä on määrätty vaalien tulos oikaistavaksi tai vaalit uusittaviksi, valitusoikeus on 101 §:ssä mainituilla sekä maakuntavaaleissa myös maakuntahallituksella ja kuntavaaleissa myös kunnanhallituksella. Niiden, jotka eivät ole saaneet päätöstä erikseen tiedoksi, katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, kun päätöksestä ensimmäistä kertaa kuulutettiin yleisradiotoimintaa harjoittavan laitoksen lähetyksessä tai kun päätös asetettiin nähtäväksi 104 §:ssä säädetyin tavoin.

— —

106 §

Valituksen johdosta uusittavat vaalit

Jos vaalit valituksen johdosta määrätään uusittaviksi, uusittavien vaalien vaalipäivä on:

1) eduskuntavaaleissa ja europarlamenttivaaleissa ensimmäisenä sunnuntaina 50 päivän kuluttua siitä, kun valitusviranomaisen päätös on saanut lainvoiman;

2) maakuntavaaleissa maakuntavaalilautakunnan ja kuntavaaleissa kunnan keskusvaalilautakunnan määräämänä sunnuntaina viimeistään 90 päivän kuluttua siitä, kun valitusviranomaisen päätös on saanut lainvoiman.

Uusittavien vaalien toimittamisesta huolehtivat samat vaaliviranomaiset kuin kumotuissa vaaleissa. Jos maakuntavaalilautakunnan tai kunnan keskusvaalilautakunnan toimikausi on kuitenkin jo päättynyt, vaalien toimittamisesta huolehtii sen sijaan tullut lautakunta.

Uusittavissa vaaleissa noudatetaan samaa äänestysaluejakoa sekä käytetään samaa lainvoimaista äänioikeusrekisteriä ja samaa ehdokaslistojen yhdistelmää kuin kumotuissa vaaleissa, jollei valitusviranomainen päätöksessään toisin määrää. Väestörekisterikeskus huolehtii siitä, että äänioikeusrekisteriin otetuille lähetetään uusi ilmoituskortti. Ennakkoäänestys toimitetaan vain siinä vaalipiirissä, maakunnassa tai kunnassa, jota määräys vaalien uusimisesta koskee. Uusittavien vaalien toimittamiseen sovelletaan muutoin, mitä varsinaisista vaaleista säädetään.

— —

Uusittavien eduskuntavaalien tuloksesta on heti ilmoitettava eduskunnalle, uusittavien maakuntavaalien tuloksesta asianomaiselle maakuntavaltuustolle ja uusittavien kuntavaalien tuloksesta asianomaisen kunnan valtuustolle.

Valiokunnan mietintöluonnos

10 a luku

Maakuntavaalit

Maakuntavaalien ajankohta

143 a §

Vaalipäivä

Maakuntavaalien vaalipäivä on huhtikuun kolmas sunnuntai.
Maakuntavaalit toimitetaan samanaikaisesti kuntavaalien kanssa.
Ehdokasasettelu maakuntavaaleissa

143 b §

Valittavien valtuutettujen määrästä kuuluttaminen

Maakuntavaalilautakunnan on kuulutettava, montako valtuutettua maakunnassa valitaan. Kuulutus on viipymättä julkaistava sillä tavalla kuin maakunnan ilmoitukset saatetaan tiedoksi. Kuulutus voidaan antaa 34 §:n 2 momentissa tarkoitetun kuulutuksen yhteydessä.

143 c §

Oikeus asettaa ehdokkaita

Maakuntavaaleissa voivat ehdokkaita asettaa:
1) puolueet;
2) äänioikeutetut, jotka ovat perustaneet valitsijayhdistyksen.
Ehdokkaita asetettaessa kahdella tai useammalla puolueella on oikeus yhtyä vaaliliitoksi sopimalla siitä keskenään. Kahdella tai useammalla valitsijayhdistyksellä on oikeus vastaavalla tavalla muodostaa yhteislista.
Puolueella, vaaliliitolla tai yhteislistalla on oikeus asettaa maakunnassa enintään valittavien valtuutettujen puolitoistakertainen määrä ehdokkaita.
Sama henkilö saadaan samoissa vaaleissa asettaa vain yhden puolueen tai yhden valitsijayhdistyksen ehdokkaaksi.

143 d §

Puolueiden ehdokkaiden asettaminen

Puolueen ehdokkaat asettaa puolueen maakuntavaalilautakunnalle ilmoittama puolueen henkilöjäseniä maakunnassa edustava yhdistys.

Valiokunnan mietintöluonnos

143 e §

Valitsijayhdistyksen perustaminen

Valitsijayhdistyksen perustamiseen ehdokkaan asettamiseksi maakuntavaaleja varten tarvitaan vähintään 50 äänioikeutettua, joilla on kotikunta maakunnassa.

Valitsijayhdistys perustetaan laatimalla päivätty ja allekirjoitettu perustamisasiakirja, jossa on oltava seuraavat tiedot:

1) maininta siitä, mitkä maakuntavaalit ovat kyseessä;

2) ehdokkaan nimi ja arvo, ammatti tai toimi enintään kahta ilmaisua käyttäen sekä hänen kotikuntansa;

3) jokaisen jäsenen nimi, syntymäaika ja osoite;

4) jokaisen jäsenen allekirjoittama vakuutus siitä, että hän on kysymyksessä olevissa vaaleissa asianomaisessa maakunnassa äänioikeutettu;

5) valitsijayhdistyksen vaaliasiamiehen ja hänen varamiehensä nimi ja yhteystiedot.

Äänioikeutettu voi olla jäsenenä vain yhdessä valitsijayhdistyksessä. Jos hän on jäsenenä kahdessa tai useammassa valitsijayhdistyksessä, maakuntavaalilautakunnan on poistettava hänen nimensä kaikista perustamisasiakirjoista.

Ehdokashakemus maakuntavaaleissa

143 f §

Vaaliasiamiehet

Kullakin ehdokkaita asettavalla puolueella ja ehdokkaan asettavalla valitsijayhdistyksellä tulee olla vaaliasiamies ja jokaisella vaaliasiamiehellä varamies. Lisäksi yhteislistan muodostaneiden valitsijayhdistysten on valtuutettava jonkin valitsijayhdistyksen vaaliasiamies toimimaan yhteislistan vaaliasiamiehenä ja toinen hänen varamiehenään.

Puolueen tai yhteislistan vaaliasiamies ei saa olla toisen puolueen tai yhteislistan vaaliasiamiehenä. Valitsijayhdistyksen vaaliasiamies ei saa olla puolueen vaaliasiamiehenä eikä muun yhteislistan vaaliasiamiehenä kuin mihin hänen valitsijayhdistyksensä kuuluu eikä toisen valitsijayhdistyksen vaaliasiamiehenä. Puolueen tai valitsijayhdistyksen vaaliasiamies ei saa olla maakuntavaalilautakunnan jäsenenä eikä varajäsenenä.

Vaaliasiamiehen puolesta saa tässä laissa tarkoitetun hakemuksen, ilmoituksen tai oikaisun tehdä hänen kirjallisesti valtuuttamansa henkilö. Mitä tässä laissa säädetään puolueen, yhteislistan tai valitsijayhdistyksen vaaliasiamiehestä, sovelletaan myös varamieheen.

143 g §

Ehdokashakemuksen jättäminen

Puolueen, yhteislistan tai valitsijayhdistyksen vaaliasiamiehen on annettava ehdokashakemus maakuntavaalilautakunnalle viimeistään 40. päivänä ennen vaalipäivää ennen kello 16:ta.

Valiokunnan mietintöluonnos

143 h §

Puolueen ehdokashakemus

Puolueen ehdokashakemukseen on liitettävä:

1) ehdotus puolueen ehdokaslistaksi, jossa on mainittava siinä järjestyksessä kuin ehdokkaat ehdokaslistojen yhdistelmässä asetetaan, kunkin ehdokkaan nimi ja arvo, ammatti tai toimi enintään kahta ilmaisua käyttäen sekä kotikunta; etunimen rinnalla tai sen sijasta voidaan käyttää yleisesti tunnettua ehdokkaan puhuttelunimeä tai etunimeä lyhennettynä; ehdokaslistassa ei saa olla muita merkintöjä, paitsi jos ne ovat tarpeen ehdokkaan henkilöllisyyden täsmentämiseksi;

2) kunkin ehdokkaan allekirjoittama ja hänen henkilötunnuksellaan varustettu suostumus hänet asettaneen puolueen ehdokkaaksi ja suostumus ottaa vastaan valtuutetuntoimi sekä vakuutus, ettei hän ole samoissa maakuntavaaleissa suostunut toisen puolueen eikä valitsijayhdistyksen ehdokkaaksi;

3) puolueen nimen kirjoittamiseen oikeutettujen antama ilmoitus siitä, että yhdistys, jonka puolesta puolueen vaaliasiamies esiintyy, edustaa puolueen henkilöjäseniä maakunnassa;

4) puoluetta edustavan yhdistyksen antama ilmoitus puolueen vaaliasiamiehen ja hänen varamiehensä nimestä, henkilötunnuksesta ja yhteystiedoista sekä yhdistyksen puolueen vaaliasiamiehelle ja hänen varamiehelleen antama valtakirja.

Puolueen vaaliasiamiehen on päivättävä ja allekirjoitettava ehdokashakemus ja vakuutettava siinä, että ehdokkaat ovat vaalikelpoisia.

143 i §

Ilmoitus vaaliliitosta

Jos puolueet ovat sopineet yhtymisestä vaaliliitoksi, siitä on laadittava yhteinen ilmoitus, jossa luetellaan vaaliliittoon yhtyvät puolueet ja joka kaikkien vaaliliittoon yhtyvien puolueiden vaaliasiamiesten on allekirjoitettava. Vaaliliittoon yhtyneen puolueen vaaliasiamiehen on annettava ilmoitus maakuntavaalilautakunnalle samanaikaisesti puolueen ehdokashakemuksen kanssa.

143 j §

Valitsijayhdistyksen ehdokashakemus

Valitsijayhdistyksen ehdokashakemukseen on liitettävä:

1) ehdotus valitsijayhdistyksen ehdokaslistaksi, jossa ehdokkaasta on 143 h §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetut tiedot;

2) ehdokkaan allekirjoittama ja hänen henkilötunnuksellaan varustettu suostumus hänet asettaneen valitsijayhdistyksen ehdokkaaksi ja suostumus ottaa vastaan valtuutetuntoimi sekä vakuutus, ettei hän ole samoissa maakuntavaaleissa suostunut toisen valitsijayhdistyksen eikä puolueen ehdokkaaksi;

3) valitsijayhdistyksen perustamisasiakirja.

Valitsijayhdistyksen vaaliasiamiehen on päivättävä ja allekirjoitettava ehdokashakemus, merkittävä siihen henkilötunnuksensa sekä vakuutettava siinä, että ehdokas on vaalikelpoinen ja että valitsijayhdistyksen jäsenet ovat itse allekirjoittaneet perustamisasiakirjan.

Valiokunnan mietintöluonnos

143 k §

Ilmoitus yhteislistasta

Jos valitsijayhdistys on sopinut yhteislistasta yhden tai useamman muun valitsijayhdistyksen kanssa, ilmoitus yhteislistasta ja siihen kuuluvista valitsijayhdistyksistä sekä niiden ehdokkaista siinä järjestyksessä kuin ehdokkaat ehdokaslistojen yhdistelmässä asetetaan, on annettava samanaikaisesti valitsijayhdistyksen ehdokashakemuksen kanssa. Ilmoituksen allekirjoittavat yhteislistan muodostaneiden valitsijayhdistysten vaaliasiamiehet.

Ilmoituksessa on lisäksi mainittava yhteislistan vaaliasiamiehen ja hänen varamiehensä nimi ja yhteystiedot.

Ilmoituksessa voidaan ehdottaa ehdokaslistojen yhdistelmään otettavaksi yhteislistan nimitys, johon tulee sisältyä sana "yhteislista". Nimitys ei saa olla sopimaton eikä merkitykseltään yleistävä tai muutoin harhaanjohtava. Nimitykseen voi aina sisältyä yhdistysrekisteriin merkitty nimi, jos yhteislistan muodostaneet valitsijayhdistykset ovat saaneet sen käyttämiseen yhdistykseltä todisteellisesti luvan. Nimitykseen ei kuitenkaan saa sisältyä puoluerekisteriin merkityn puolueen nimeä.

Vaalien tuloksen laskenta ja vahvistaminen

143 l §

Vaalien tuloksen vahvistaminen

Kunkin kunnan keskusvaalilautakunta vahvistaa 3. päivänä vaalipäivän jälkeen viimeistään kello 18 aloitettavassa kokouksessaan äänimäärät, jotka kukin ehdokas sekä puolue, vaaliliitto tai yhteislista yhteensä ovat maakuntavaaleissa saaneet kunnassa, sekä ilmoittaa viipymättä näin vahvistetut äänimäärät ja vaaleissa annettujen äänten kokonaismäärän sekä mitättömien äänten määrän oikeusministeriön määräämällä tavalla maakuntavaalilautakunnalle.

Saatuaan 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen kaikkien kuntien keskusvaalilautakunnilta maakuntavaalilautakunta vahvistaa viipymättä maakuntavaalien tuloksen noudattaen, mitä 88—91 §:ssä säädetään vertauslukujen laskemisesta, arvan käytöstä ja vaalien tuloksen määräämisestä.

Maakuntavaalilautakunnan on tuloksen vahvistamisen jälkeen viipymättä:

1) julkaistava vaalien tuloksen sisältävä pöytäkirja valitusosoituksineen seitsemän päivän ajan siten kuin maakunnan ilmoitukset saatetaan tiedoksi;

2) annettava luettelo valtuutetuiksi valituista ja heidän varajäsenistään maakuntavaltuustolle ja tiedotettava siitä sillä tavalla kuin maakunnan ilmoitukset saatetaan tiedoksi;

3) annettava tieto vaalien tuloksesta oikeusministeriölle sen määräämällä tavalla.

143 m §

Varavaltuutetut

Varavaltuutettujen valitsemisesta säädetään maakuntalain 19 §:ssä.

Valiokunnan mietintöluonnos

Jos valtuuston toimikauden aikana varavaltuutettujen määrä jää vajaaksi, maakuntavaalilautakunnan on valtuuston puheenjohtajan pyynnöstä määrättävä uusia varavaltuutettuja maakuntalain 19 §:n mukaisesti.

Jollei kaikkia varavaltuutetun toimia saada täytetyiksi tässä pykälässä olevien säännösten nojalla, varavaltuutettujen määrä jää vajaaksi.

144 §

Vaalipäivä

— —

Kuntavaalit toimitetaan samanaikaisesti maakuntavaalien kanssa.

184 §

Vaaliasiamiesten ja vaalitarkkailijoiden läsnäolo-oikeus

Puolueiden ja yhteislistojen sekä yhteislistaan kuulumattomien valitsijayhdistysten vaaliasiamiehillä taikka heidän kutakin vaaliviranomaista varten erikseen kirjallisesti valtuuttamillaan henkilöillä on oikeus olla läsnä vaalipiirilautakunnan, maakuntavaalilautakunnan, kunnan keskusvaalilautakunnan ja vaalilautakunnan kokouksissa, jotka pidetään ehdokkaiden numeroiden määräämistä, äänestyslippujen järjestämistä tai laskemista taikka vaalien tuloksen määräämistä varten.

— —

185 §

Vaaliviranomaisen rikosoikeudellinen vastuu

Vaalipiirilautakunnan, maakuntavaalilautakunnan, kunnan keskusvaalilautakunnan, vaalilautakunnan ja vaalitoimikunnan jäseneen ja vaalitoimitsijaan sekä muuhun henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen toimiessaan tässä laissa tarkoitettuna vaaliviranomaisena.

188 §

Kustannusten jako vaaliviranomaisten välillä

— —

Maakunta vastaa maakuntavaalilautakunnan toiminnasta aiheutuneista kustannuksista.

Kunta vastaa kunnan keskusvaalilautakunnan, vaalilautakuntien, vaalitoimikuntien, yleisten ennakkoäänestyspaikkojen vaalitoimitsijoiden ja kotiäänestyksen vaalitoimitsijoiden toiminnasta aiheutuneista sekä muista kuin 1 momentissa tarkoitetuista vaalien toimittamisesta aiheutuneista kustannuksista. Eduskuntavaaleissa, presidentinvaalissa ja europarlamenttivaaleissa oikeusministeriö suorittaa kunnalle kertakorvauksena ministeriön vahvistaman euromäärän jokai-

selta vaaleissa äänioikeutetulta kunnan asukkaalta. Maakuntavaaleissa maakunta korvaa kunnalle niistä aiheutuneet kustannukset.

— —

~~198 §~~

~~*Ensimmäiset maakuntavaalit*~~

~~Ensimmäiset maakuntavaalit toimitetaan vuoden 2018 presidentinvaalin yhteydessä.~~

~~Ensimmäisiä maakuntavaaleja varten maakuntahallinnon väliaikainen valmistelutoimielin asettaa hyvissä ajoin ennen vaaleja maakuntavaalilautakunnan, jonka jäsenten tulee edustaa maakunnan kunnissa edellisissä kuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita äänestäjäryhmiä. Tähän maakuntavaalilautakuntaan sovelletaan muutoin, mitä 12 a ja 12 b §:ssä säädetään.~~

~~Ensimmäisissä maakuntavaaleissa noudatetaan saamaa ehdokasasettelun aikataulua kuin presidentinvaalissa. Maakuntavaalien ehdokkaat numeroidaan ehdokaslistojen yhdistelmässä alkaen numerosta 22.~~

~~Kunnan keskusvaalilautakunta toimittaa maakuntavaalien hyväksytyt vaalikuoret vaalipiirilautakunnalle 64 §:ssä säädetyllä tavalla. Vaalilautakunta toimittaa vaalipäivän äänestyksessä annetut maakuntavaalien äänestysliput vaalipiirilautakunnalle 81 §:ssä säädetyllä tavalla.~~

~~Vaalipiirilautakunnat huolehtivat ensimmäisissä maakuntavaaleissa annettujen ennakkoäänten laskennasta, joka voidaan aloittaa vaalipäivänä aikaisintaan kello 12 tai erityisestä syystä lautakunnan harkinnan mukaan aikaisemminkin, kuitenkin aikaisintaan kello 9. Vaalipiirilautakunnat huolehtivat vaalipäivän äänten tarkastuslaskennasta seuraavasti:~~

~~1) Helsingin vaalipiirilautakunta laskee Helsingin kaupungissa annetut äänet;~~

~~2) Uudenmaan vaalipiirilautakunta laskee Uudenmaan maakunnan äänet, ei kuitenkaan Helsingin kaupungissa annettuja ääniä;~~

~~3) Varsinais-Suomen vaalipiirilautakunta laskee Varsinais-Suomen maakunnan äänet;~~

~~4) Satakunnan vaalipiirilautakunta laskee Satakunnan maakunnan äänet;~~

~~5) Hämeen vaalipiirilautakunta laskee Kanta-Hämeen ja Päijät-Hämeen maakuntien äänet;~~

~~6) Pirkanmaan vaalipiirilautakunta laskee Pirkanmaan maakunnan äänet;~~

~~7) Kaakkois-Suomen vaalipiirilautakunta laskee Kymenlaakson, Etelä-Karjalan ja Etelä-Savon maakuntien äänet;~~

~~8) Savo-Karjalan vaalipiirilautakunta laskee Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan maakuntien äänet;~~

~~9) Vaasan vaalipiirilautakunta laskee Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakuntien äänet;~~

~~10) Keski-Suomen vaalipiirilautakunta laskee Keski-Suomen maakunnan äänet;~~

~~11) Oulun vaalipiirilautakunta laskee Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakuntien äänet;~~

~~12) Lapin vaalipiirilautakunta laskee Lapin maakunnan äänet.~~

~~Kukin vaalipiirilautakunta vahvistaa 3. päivänä vaalipäivän jälkeen viimeistään kello 18 aloitettavassa kokouksessaan äänimäärät, jotka kukin ehdokas sekä puolue, vaaliliitto tai yhteislista ovat maakuntavaaleissa saaneet, sekä ilmoittaa viipymättä näin vahvistetut äänimäärät ja maakuntavaaleissa annettujen äänten kokonaismäärän sekä mitättömien äänten määrän asianomaiselle maakuntavaalilautakunnalle, joka vahvistaa maakuntavaalien tuloksen noudattaen, mitä 88—91 §:ssä säädetään vertauslukujen laskemisesta, arvan käytöstä ja vaalien tuloksen määräämisestä.~~

Valiokunnan mietintöluonnos

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Lain 5 § tulee kuitenkin voimaan vasta seuraavien eduskuntavaalien jälkeen.

_____

20.

Laki

ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain (273/2009) 1 §:n 1 momentti, 4 §:n 2, 4 ja 5 momentti, 5 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 ja 2 momentti, 9 §, 11 a § ja 12 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 1 momentti, 4 §:n 2, 4 ja 5 momentti, 5 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 ja 2 momentti, 9 § ja 12 §:n 2 momentin suomenkielinen sanamuoto laissa 1689/2015, 11 a § ja 12 §:n 2 momentin ruotsinkielinen sanamuoto laissa 684/2010, sekä

lisätään 5 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1689/2015, uusi 3 momentti ja 6 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1689/2015, uusi 6 momentti seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala ja tarkoitus

Tässä laissa säädetään ehdokkaan vaalirahoituksesta ja sen ilmoittamisesta eduskuntavaaleissa, presidentinvaalissa, maakuntavaaleissa, kuntavaaleissa ja europarlamenttivaaleissa.

— —

4 §

Ehdokkaan vaalirahoituksen rajoitukset

— —

Ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä ja muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö eivät saa vastaanottaa suoraan tai välillisesti samalta tukijalta enempää tukea kuin arvoltaan 3 000 euroa kuntavaaleissa, 6 000 euroa eduskuntavaaleissa ja maakuntavaaleissa sekä 10 000 euroa europarlamenttivaaleissa. Tuki puoluelaissa (10/1969) tarkoitetulta puolueelta tai puolueyhdistykseltä voi kuitenkin olla tätä suurempi, jollei se sisällä mainittua rahamäärää enempää muulta tukijalta välitettävää tukea.

— —

Ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä ja muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö eivät saa vastaanottaa tukea vaalikampanjaan valtiolta, maakunnalta, kunnalta, kuntayhtymältä, valtion, maakunnan tai kunnan liikelaitokselta, julkisoikeudelliselta yhdistykseltä, laitokselta tai säätiöltä eivätkä kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitetulla tavalla valtion, maakunnan tai kunnan määräysvallassa olevalta yhtiöltä. Tämä ei kuitenkaan koske tavanomaista vieraanvaraisuutta.

Ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän ja muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön on huolehdittava, että vaalikampanjaan kuuluvasta tai sitä tukemaan tarkoitetusta maksullisesta mainoksesta käy ilmi mainoksen maksaja. Yksityishenkilön nimeä ei saa kuitenkaan julkistaa ilman hänen nimenomaista suostumustaan, jos hänen maksamansa mainoksen arvo on kuntavaaleissa pienempi kuin 800 euroa taikka eduskuntavaaleissa, maakuntavaaleissa, europarlamenttivaaleissa tai presidentinvaalissa pienempi kuin 1 500 euroa.

5 §

Ilmoitusvelvollisuus

Velvollinen tekemään ilmoituksen vaalirahoituksesta on:

1) eduskuntavaaleissa kansanedustajaksi valittu ja vaalien tulosta vahvistettaessa varaedustajaksi määrätty;

2) presidentinvaalissa ehdokkaan asettanut puolue ja ehdokkaan asettaneen valitsijayhdistyksen vaaliasiamies tai tämän varamies;

3) maakuntavaaleissa valtuutetuksi tai varavaltuutetuksi valittu;

4) kuntavaaleissa valtuutetuksi tai varavaltuutetuksi valittu;

5) europarlamenttivaaleissa Euroopan parlamentin jäseneksi valittu ja vaalien tulosta vahvistettaessa varajäseneksi määrätty sekä vaalilain (714/1998) 91 §:ssä tarkoitetussa nimisarjassa varajäsenestä seuraavana oleva ehdokas.

— —

Ehdokas, joka on ollut ehdolla samanaikaisesti sekä maakuntavaaleissa että kuntavaaleissa, mutta tullut valituksi vain toisessa näistä vaaleista, on ilmoitusvelvollinen molempien vaalien vaalirahoituksesta.

6 §

Ilmoitettavat tiedot

Ilmoitukseen merkitään:

1) maininta siitä, mitkä vaalit ovat kyseessä;

2) ehdokkaan nimi, arvo, ammatti tai tehtävä, hänet asettaneen puolueen nimi tai maininta siitä, että ehdokas on ollut valitsijayhdistyksen ehdokas, sekä eduskuntavaaleissa se vaalipiiri, maakuntavaaleissa se maakunta ja kuntavaaleissa se kunta, jossa ehdokas oli ehdolla;

3) vaalikampanjan kulut yhteensä sekä eriteltyinä vaalimainonnasta sanoma-, ilmaisjakelu- ja aikakauslehdissä, radiossa, televisiossa sekä tietoverkoissa ja muissa viestintävälineissä, ulkomainonnasta, vaalilehtien, esitteiden ja muun painetun materiaalin hankkimisesta, mainonnan suunnittelusta ja vaalitilaisuuksien järjestämisestä aiheutuneisiin kuluihin sekä muihin kuluihin;

4) vaalirahoitus yhteensä sekä eriteltynä ehdokkaan omiin varoihin, ehdokkaan ottamiin lainoihin mukaan luettuina ilmoitusta annettaessa maksamattomina olevat laskut sekä kaikkeen ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän tai muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön saamaan tukeen ryhmiteltynä tukeen yksityishenkilöiltä, yrityksiltä, puolueelta, puolueyhdistyksiltä ja muilta tahoilta;

5) muut ilmoitusvelvollisen tarpeellisiksi katsomat tiedot vaalirahoituksesta ja vaalikampanjan kuluista.

Erikseen on ilmoitettava kukin yksittäinen tuki ja sen antaja, jos tuen arvo on kuntavaaleissa vähintään 800 euroa taikka eduskuntavaaleissa, maakuntavaaleissa, europarlamenttivaaleissa tai presidentinvaalissa vähintään 1 500 euroa. Jos tämä tuki on annettu ostamalla yksilöitäviä tavaroita tai palveluita taikka vastaavalla vastikkeellisella tavalla, erikseen ilmoitettavaksi tueksi luetaan vain sen nettomääräinen arvo. Jos erikseen ilmoitettava yksittäinen tuki sisältää kolmannelta taholta välitettyä tukea vähintään edellä mainitun rahamäärän, tuen saajan on ilmoitettava myös tieto välitetyn tuen antajasta.

— —

Ilmoitusvelvollinen, joka on ollut ehdokkaana samanaikaisesti sekä maakuntavaaleissa että kuntavaaleissa, tekee yhden ilmoituksen, jossa on tiedot molempien vaalien vaalirahoituksesta. Tällaisessa ilmoituksessa erikseen ilmoitettavan tuen osalta noudatetaan, mitä 2 momentissa säädetään kuntavaaleista.

9 §

Oikeusministeriön tiedonantotehtävät

Oikeusministeriö toimittaa maksutta valtiontalouden tarkastusvirastolle vaalilain 43 §:ssä tarkoitetun valtakunnallisen ehdokasrekisterin tiedot sekä eduskuntavaaleissa, maakuntavaaleissa, kuntavaaleissa ja europarlamenttivaaleissa viipymättä vaalien tuloksen vahvistamisen jälkeen ja presidentinvaalissa viipymättä ehdokasasettelun päättymisen jälkeen tiedot ilmoitusvelvollisista.

11 a §

Jälki-ilmoitus

Jos ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä tai muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö on ottanut lainaa vaalikampanjan kulujen kattamiseksi eduskuntavaaleissa, maakuntavaaleissa tai europarlamenttivaaleissa, ilmoitusvelvollisen on toimitettava valtiontalouden tarkastusvirastolle tieto lainan määrästä sekä lainan maksamiseen saadusta vähintään 1 500 euron arvoisesta tuesta (*jälki-ilmoitus*). Ilmoitus tehdään laina-aikana kalenterivuosittain sillä vaalikaudella, johon ilmoitusvelvollisuus liittyy.

Valiokunnan mietintöluonnos

12 §

Ilmoitusrekisteri ja sen tietojen julkisuus

— —

Eduskuntavaaleja, maakuntavaaleja ja kuntavaaleja koskevat tiedot pidetään saatavilla yleisessä tietoverkossa viiden vuoden, europarlamenttivaaleja koskevat tiedot kuuden vuoden ja presidentinvaalia koskevat tiedot seitsemän vuoden ajan vaalien tuloksen vahvistamisesta. Muiden kuin 5 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten tekemät ennakkoilmoitukset pidetään saatavilla yleisessä tietoverkossa 30 päivän ajan vaalien tuloksen vahvistamisesta.

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

21.

Laki

puoluelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan puoluelain (10/1969) 8 §:n 2 momentti, 8 a §:n 2 momentti, 8 b §:n 4 momentti, 9 b §:n 1 momentti ja 10 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 683/2010, seuraavasti:

8 §

Tuki puolueelle ja puolueyhdistykselle

— —

Tueksi puolueelle tai puolueyhdistykselle luetaan sen rahana, tavarana, palveluna tai muulla vastaavalla tavalla saamat suoritukset. Tukena ei kuitenkaan pidetä:

1) tavanomaista talkootyötä eikä tavanomaisia ilmaispalveluja;

2) puolueen tai puolueyhdistyksen tavanomaiseen järjestötoimintaan tai omaisuuden hoitoon liittyviä käyvän arvon mukaisia suorituksia;

3) puolueen ja sen puolueyhdistysten toisiltaan saamia suorituksia;

4) puolueen tai puolueyhdistyksen pysyväisluonteisen, yleisillä markkinoilla markkinaehtoisesti harjoittaman liiketoiminnan tuloja;

5) puolueen tai puolueyhdistyksen harjoittaman sijoitustoiminnan tuloja;

6) 9 §:ssä tarkoitettua valtionavustusta eikä muuta vastaavaa lakiin taikka valtion, maakunnan tai kunnan talousarvioon perustuvaa avustusta.

— —

8 a §

Tuki puolueen lähiyhteisölle

— —

Tueksi puolueen lähiyhteisölle luetaan sen rahana, tavarana, palveluna tai muulla vastaavalla tavalla saamat suoritukset. Tukena ei kuitenkaan pidetä:

1) tavanomaista talkootyötä eikä tavanomaisia ilmaispalveluja;

2) puolueen lähiyhteisön tavanomaiseen perustoimintaan tai omaisuuden hoitoon liittyviä käyvän arvon mukaisia suorituksia;

3) saman puolueen lähiyhteisöjen toisiltaan saamia suorituksia;

4) puolueen lähiyhteisön pysyväisluonteisen, yleisillä markkinoilla markkinaehtoisesti harjoittaman liiketoiminnan tuloja;

5) puolueen lähiyhteisön harjoittaman sijoitustoiminnan tuloja;

6) lakiin taikka valtion, maakunnan tai kunnan talousarvioon perustuvaa avustusta puolueen lähiyhteisölle.

8 b §

Tukea koskevat rajoitukset

— —

Puolue, puolueyhdistys ja puolueen lähiyhteisö eivät saa vastaanottaa tukea valtiolta, maakunnalta, kunnalta, kuntayhtymältä, valtion, maakunnan tai kunnan liikelaitokselta, julkisoikeudelliselta yhdistykseltä, laitokselta tai säätiöltä eivätkä kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitetulla tavalla valtion, maakunnan tai kunnan määräysvallassa olevalta yhtiöltä. Mitä edellä säädetään, ei kuitenkaan koske toimitilojen käyttöä eikä tavanomaista vieraanvaraisuutta.

— —

9 b §

Ilmoitettavat tiedot vaalikampanjan kuluista ja rahoituksesta

Puolueen ja avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen on eriteltävä vaalikohtaisesti kampanja-aikana sille aiheutuneet vaalikampanjan kulut ja kampanjan rahoitus. Samanaikaisesti toimitettavien maakuntavaalien ja kuntavaalien osalta erittely tehdään kuitenkin yhdessä. Kulut ja rahoitus on eriteltävä seuraavasti:

1) vaalikampanjan kulut yhteensä sekä eriteltynä vaalimainonnasta sanoma-, ilmaisjakelu- ja aikakauslehdissä, radiossa, televisiossa sekä tietoverkoissa ja muissa viestintävälineissä, ulkomainonnasta, vaalilehtien, esitteiden ja muun painetun materiaalin hankkimisesta, mainonnan suunnittelusta ja vaalitilaisuuksien järjestämisestä aiheutuneisiin kuluihin, vaalikampanjaa var-

ten annettuihin avustuksiin, kampanjaa varten palkatusta henkilöstöstä ja hankituista toimitiloista aiheutuneisiin kuluihin sekä muihin kuluihin;

2) vaalikampanjan rahoitus yhteensä sekä eriteltynä otettuihin lainoihin, 9 §:ssä tarkoitettuun avustukseen ja muuhun vastaavaan lakiin taikka valtion, maakunnan tai kunnan talousarvioon perustuvaan avustukseen, vaalikampanjaan annettuun tukeen sekä muihin rahoituslähteisiin; tuki vaalikampanjaan ryhmitellään tukeen yksityishenkilöiltä, yrityksiltä ja muilta tahoilta.

— —

10 §

Tasapuolisuusvaatimus

Valtion, maakunnan, kunnan ja kuntayhtymän viranomaisten sekä niiden määräämisvallassa olevien yhteisöjen ja laitosten on kohdeltava kaikkia puolueita tasapuolisesti ja yhdenmukaisia perusteita noudattaen.

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

22.

Laki

neuvoa-antavissa kunnallisissa kansanäänestyksissä noudatettavasta menettelystä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan neuvoa-antavissa kunnallisissa kansanäänestyksissä noudatettavasta menettelystä annetun lain (656/1990) nimike, 1—7 §, 8 §:n 2 momentti, 9 §:n 1 momentti, 10 §:n 2 momentti, 12 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohta sekä 13, 14, 16, 17 ja 19 §,

sellaisina kuin niistä ovat 1 ja 4 § laissa 1649/1995, 2 ja 16 § osaksi laissa 716/1998 sekä 5 ja 7 §, 8 §:n 2 momentti sekä 17 § laissa 716/1998, sekä

lisätään lakiin uusi 2 a §, 8 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 716/1998, otsikko ja uusi 4 momentti, lakiin uusi 8 a §, 9 §:ään otsikko ja uusi 3 momentti, 10 §:ään otsikko, 11 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 716/1998, otsikko ja uusi 2 momentti, 12 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 716/1998, otsikko, 15 §:ään otsikko, 18 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 716/1998, otsikko sekä 20 §:ään otsikko seuraavasti:

Valiokunnan mietintöluonnos

Laki

maakunnissa ja kunnissa toimitettavissa neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä noudatettavasta menettelystä

1 §

Lain soveltamisala

Tämä laki koskee menettelyä, jota noudatetaan maakuntalain (/) 25 §:ssä tarkoitetuissa maakunnan neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä ja kuntalain (410/2015) 24 §:ssä tarkoitetuissa kunnan neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä.

2 §

Kansanäänestyksen ajankohta

Maakunnan kansanäänestys toimitetaan maakuntavaltuuston ja kunnan kansanäänestys kunnan valtuuston määräämänä sunnuntaina. Äänestystä ei kuitenkaan voida määrätä toimitettavaksi uudenvuodenaattona tai päivänä, loppiaisena, ensimmäisenä pääsiäispäivänä, vapunaattona tai -päivänä, helluntaipäivänä, itsenäisyyspäivänä taikka jouluaattona tai ensimmäisenä tai toisena joulupäivänä. Äänestystä ei saa määrätä toimitettavaksi myöskään valtiollisten vaalien tai valtiollisen kansanäänestyksen yhteydessä.

2 a §

Kansanäänestyksen toimittamistapa

Kansanäänestys toimitetaan kunnassa äänestysalueittain noudattaen vaalilain (714/1998) 8 §:n nojalla viimeksi määrättyä äänestysaluejakoa. Kunnan valtuusto voi kuitenkin päättää, että useammalla äänestysalueella on kunnassa yhteinen äänestyspaikka.

Äänestykseen voidaan osallistua myös ennakolta kirjeitse (*kirjeäänestys*) sen mukaisesti kuin jäljempänä säädetään.

Maakuntavaltuusto voi päättää, että maakunnan kansanäänestys toimitetaan maakunnan kaikissa kunnissa pelkästään kirjeäänestyksenä. Kunnan valtuusto voi päättää kunnan kansanäänestyksen toimittamisesta vastaavasti. Tällöin kirjeäänestysasiakirjoja voi palauttaa äänestyspäiväksi määrättynä sunnuntaina 10 §:n mukaisesti kunnan keskusvaalilautakunnalle kello 20:een saakka.

Jos äänestys on määrätty toimitettavaksi maakuntavaalien ja kuntavaalien yhteydessä, 1—3 momenttia ei sovelleta, vaan äänestys toimitetaan vaalilain 4 §:n mukaisesti järjestämällä ennakkoäänestys ja vaalipäivän äänestys. Kansanäänestyksen ennakkoäänestys toimitetaan kuitenkin vain kyseisen maakunnan tai kyseisen kunnan alueella.

Valiokunnan mietintöluonnos

3 §

Kansanäänestyksen toimittamispäätös

Maakuntavaltuuston tai kunnan valtuuston on päätettävä kansanäänestyksen toimittamisesta viimeistään 60. päivänä ennen äänestyspäivää. Jos kansanäänestys toimitetaan maakuntavaalien ja kuntavaalien yhteydessä, päätös on tehtävä viimeistään 90. päivänä ennen äänestyspäivää.

Päättäessään kansanäänestyksen toimittamisesta valtuuston on samalla päätettävä äänestyksen aiheesta ja ajankohdasta sekä äänestäjille esitettävistä vaihtoehdoista. Vaihtoehdot voivat sisältyä samaan äänestyslippuun tai kutakin vaihtoehtoa varten voi olla oma äänestyslippu. Äänestäjällä tulee kuitenkin aina olla mahdollisuus ilmaista, ettei hän kannata mitään esitetyistä vaihtoehdoista. Valtuuston on päätöksessään määrättävä äänestyslippujen lukumäärä, sisältö ja ulkomuoto.

Valtuuston on ilmoitettava päätöksestään viivytyksettä oikeusministeriölle ja Väestörekisterikeskukselle sekä maakunnan kansanäänestyksen osalta lisäksi maakuntaan kuuluville kunnille.

4 §

Kansanäänestysaloitteen tekeminen

Maakuntalain 25 §:ssä ja kuntalain 24 §:ssä tarkoitetussa kansanäänestyksen toimittamista tarkoittavassa aloitteessa on yksilöitävä asia, josta kansanäänestys halutaan toimitettavaksi. Aloitteen tekijöiden on allekirjoituksellaan aloitteessa vakuutettava, että he ovat 15 vuotta täyttäneitä maakunnan tai kunnan asukkaita.

Aloitteen tekijöiden allekirjoitukset kerätään paperimuodossa tai sähköisesti tietoverkossa.

Paperimuodossa kerättävän allekirjoituksen tulee olla omakätinen ja siihen tulee liittää aloitteen tekijän nimi ja syntymäaika sekä maakunnan kansanäänestysaloitteessa myös kotikunta.

Kerättäessä allekirjoituksia sähköisesti tietoverkossa on käytettävä vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista annetussa laissa (617/2009) tarkoitettua vahvaa sähköistä tunnistamista.

5 §

Äänestysviranomaiset

Äänestysviranomaisina kansanäänestyksessä ovat vaalilain 12 a §:ssä tarkoitettu maakuntavaalilautakunta ja 13 §:ssä tarkoitettu kunnan keskusvaalilautakunta sekä kunnan äänestyslautakunnat. Kunnanhallituksen on hyvissä ajoin ennen äänestystä asetettava kutakin 2 a §:n 1 momentissa tarkoitettua äänestysaluetta tai, jos useammalla äänestysalueella on yhteinen äänestyspaikka, kutakin tällaista useamman äänestysalueen äänestyspaikkaa varten äänestyslautakunta noudattaen, mitä vaalilain 15 §:ssä säädetään vaalilautakuntien asettamisesta.

Jos äänestys on määrätty toimitettavaksi maakuntavaalien ja kuntavaalien yhteydessä, äänestysviranomaisina kunnassa toimivat vaalilain 13:ssä tarkoitettu kunnan keskusvaalilautakunta, 15 §:ssä tarkoitettu äänestysalueen vaalilautakunta ja laitoksen vaalitoimikunta sekä 17 §:ssä tarkoitetut vaalitoimitsijat.

Valiokunnan mietintöluonnos

6 §

Äänestysviranomaisen kokoukset

Maakunnan kansanäänestyksessä maakuntavaalilautakunta ja kunnan keskusvaalilautakunta kokoontuvat ensimmäisen kerran viimeistään kuukautta ennen äänestyspäivää ja sen jälkeen, jos asian käsittely sitä vaatii.

Kunnan kansanäänestyksessä kunnan keskusvaalilautakunta kokoontuu ensimmäisen kerran viimeistään kuukautta ennen äänestyspäivää ja sen jälkeen, jos asian käsittely sitä vaatii.

7 §

Tiedottaminen kansanäänestyksestä

Kansanäänestyksen aihe ja ajankohta, äänestyksessä noudatettava menettely, äänestyspaikat sekä äänestyksen kohteena olevat vaihtoehdot on saatettava hyvissä ajoin ennen äänestystä yleisesti tiedoksi sillä tavalla kuin maakunnan tai kunnan ilmoitukset saatetaan tiedoksi. Maakunnan kansanäänestyksessä maakuntavaalilautakunta ja kunnan keskusvaalilautakunta sopivat keskenään tarkoituksenmukaisesta tiedottamisesta. Kunnan kansanäänestyksessä tiedottamisesta huolehtii kunnan keskusvaalilautakunta. Muutoin kansanäänestykseen liittyvästä tiedottamisesta säädetään maakuntalain 28 §:ssä ja kuntalain 29 §:ssä.

8 §

Äänestysoikeusrekisteri

— —

Kunnan keskusvaalilautakunnan on viimeistään 55. päivänä ennen äänestyspäivää ilmoitettava Väestörekisterikeskukselle siitä, haluaako se äänestysoikeusrekisteriin otettavat tiedot käyttöönsä konekielisinä vai paperitulosteina. Paperitulosteisiin sovelletaan, mitä vaalilain 71 §:ssä säädetään vaaliluetteloista.

— —

Maakuntavaalien ja kuntavaalien yhteydessä toimitettavassa kansanäänestyksessä äänestysoikeusrekisterinä käytetään mainittujen vaalien äänioikeusrekisteriä.

8 a §

Äänestysasiakirjojen laatiminen ja toimittaminen

Maakunnan kansanäänestyksessä maakuntavaalilautakunta valmistuttaa äänestysliput ja laatii äänestysohjeet sekä huolehtii niiden toimittamisesta kuntien keskusvaalilautakunnille toimitettavaksi edelleen äänestysoikeutetuille. Kunnan keskusvaalilautakunta valmistuttaa muut asiakirjat.

Kunnan kansanäänestyksessä keskusvaalilautakunta laatii ja valmistuttaa kaikki asiakirjat.

Äänestyslipusta on käytävä ilmi, miten se taitetaan kokoon, ja sen on turvattava äänestyssalaisuuden säilyminen.

Valiokunnan mietintöluonnos

9 §

Kirjeäänestysasiakirjojen lähettäminen

Kirjeäänestystä varten kunnan keskusvaalilautakunta lähettää viimeistään 19. päivänä ennen äänestyspäivää kunnan jokaiselle äänestysoikeutetulle, jonka osoite on tiedossa, 3 §:ssä tarkoitetussa päätöksessä käytettäväksi määrätyt äänestysliput, vaalikuoren, lähetekirjeen, lähetekuoren ja laatimansa äänestysohjeet sekä maakunnan kansanäänestyksessä lisäksi maakuntavaalilautakunnan laatimat äänestysohjeet (*kirjeäänestysasiakirjat*).

— —

Maakuntavaalien ja kuntavaalien yhteydessä toimitettavassa maakunnan kansanäänestyksessä maakuntavaalilautakunta ja kunnan kansanäänestyksessä kunnan keskusvaalilautakunta lähettää äänestysoikeutetuille vain laatimansa äänestysohjeet.

10 §

Äänestäminen ja kirjeäänestysasiakirjojen palauttaminen

— —

Tehtyään äänestysmerkinnän äänestysoikeutetun tulee sulkea äänestyslippu tai, jos niitä on käytettävissä useampia, valitsemansa äänestyslippu vaalikuoreen, täyttää ja omakätisesti allekirjoittaa lähetekirje, sulkea vaalikuori ja lähetekirje lähetekuoreen ja lähettää lähetekuori postitse kunnan keskusvaalilautakunnalle siten, että se saapuu sille viimeistään keskusvaalilautakunnan määräämänä ajankohtana, joka voi olla aikaisintaan äänestyspäivää edeltävä keskiviikko kello 18 sekä viimeistään äänestyspäivää edeltävä perjantai kello 18 tai, jos kansanäänestys toimitetaan kunnassa pelkästään kirjeäänestyksenä, viimeistään 2 a §:n 3 momentissa tarkoitettuna ajankohtana.

— —

11 §

Kirjeäänestyksessä annettujen äänestyslippujen leimaaminen

— —

Jos äänestys on toimitettu pelkästään kirjeäänestyksenä, lippuja ei tarvitse leimata.

12 §

Äänestyslipun mitättömyysperusteet

Äänestyslippu on mitätön:

— —

3) jos äänestyslippuna on käytetty muuta kuin maakunnan tai kunnan painattamaa äänestyslippua;

4) jos äänestyslippua ei ole leimattu 11 §:n mukaisesti;

— —

Valiokunnan mietintöluonnos

13 §

Äänten laskenta ja tuloksen vahvistaminen

Maakunnan kansanäänestyksessä kunkin kunnan keskusvaalilautakunta vahvistaa viimeistään 3. päivänä vaalipäivän jälkeen kullekin äänestysvaihtoehdolle kunnassa annetun äänimäärän, kunnassa annettujen äänten kokonaismäärän ja mitättömien äänten määrän sekä ilmoittaa viipymättä näin vahvistetut äänimäärät maakuntavaalilautakunnalle sen määräämällä tavalla.

Saatuaan 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen kaikkien kuntien keskusvaalilautakunnilta maakuntavaalilautakunta vahvistaa viipymättä kansanäänestyksen tuloksen.

Kunnan kansanäänestyksessä keskusvaalilautakunta vahvistaa äänestyksen tuloksen.

Tuloksen vahvistamista koskevaan päätökseen ei saa hakea valittamalla muutosta.

14 §

Tuloksesta tiedottaminen

Maakuntavaalilautakunnan tai kunnan keskusvaalilautakunnan on saatettava kansanäänestyksen tulos tiedoksi sillä tavalla, kuin ilmoitukset maakunnassa tai kunnassa julkaistaan.

15 §

Äänestyslippujen säilyttäminen

— —

16 §

Sinetöinti

Kunnan keskusvaalilautakunta määrää tavan, jolla äänestyslautakunnissa sinetöidään kunnan keskusvaalilautakunnalle toimitettavat lähetykset ja hankkii tarvittavat sinetöimisvälineet.

17 §

Kustannukset

Maakunnan kansanäänestyksestä aiheutuneet kustannukset suoritetaan maakunnan varoista. Maakunta korvaa kunnille aiheutuneet kustannukset.

Kunnan kansanäänestyksestä aiheutuneet kustannukset suoritetaan kunnan varoista.

Valiokunnan mietintöluonnos

18 §

Vaalilain soveltaminen

— —

19 §

Tarkemmat määräykset ja ohjeet

Tarkempia säännöksiä viranomaisten tehtävistä voidaan antaa oikeusministeriön asetuksella.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

23.

Laki

hallintolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan hallintolain (434/2003) 2 §:n 2 momentti, 45 §:n 2 momentti, 58 §:n 2 momentti, sekä 60 §:n 3 momentti,

sellaisena kuin niistä on 58 §:n 2 momentti laissa 1408/2009, seuraavasti:

2 §

Soveltamisala

— —

Tätä lakia sovelletaan valtion ja maakuntien viranomaisissa, kunnallisissa viranomaisissa, itsenäisissä julkisoikeudellisissa laitoksissa sekä eduskunnan virastoissa ja tasavallan presidentin kansliassa (*viranomainen*).

— —

Valiokunnan mietintöluonnos

45 §

Päätöksen perusteleminen

— —

Päätöksen perustelut voidaan jättää esittämättä, jos:

1) tärkeä yleinen tai yksityinen etu edellyttää päätöksen välitöntä antamista;

2) päätös koskee maakunnan tai kunnallisen monijäsenisen toimielimen toimittamaa vaalia;

3) päätös koskee vapaaehtoiseen koulutukseen ottamista tai sellaisen edun myöntämistä, joka perustuu hakijan ominaisuuksien arviointiin;

4) päätöksellä hyväksytään vaatimus, joka ei koske toista asianosaista eikä muilla ole oikeutta hakea päätökseen muutosta; taikka

5) perusteleminen on muusta erityisestä syystä ilmeisen tarpeetonta.

— —

58 §

Tiedoksianto viranomaiselle

— —

Todisteellinen tiedoksianto kunnalle toimitetaan kunnanjohtajalle tai kunnan puhevaltaa asiassa käyttävän toimielimen puheenjohtajalle. Tiedoksianto voidaan toimittaa myös muulle henkilölle, joka on oikeutettu kunnanjohtajan tai toimielimen puheenjohtajan puolesta vastaanottamaan tiedoksiantoja. Mitä edellä säädetään todisteellisesta tiedoksiannosta kunnalle, sovelletaan myös todisteelliseen tiedoksiantoon maakunnalle.

— —

60 §

Todisteellinen tiedoksianto

— —

Jos viranomainen katsoo siihen olevan aihetta, tiedoksianto voidaan toimittaa haastetiedoksiantona. Haastetiedoksiantoon sovelletaan, mitä siitä oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa säädetään. Haastetiedoksiannon voi toimittaa myös valtion, maakunnan tai kunnan viranomaisen palveluksessa oleva virkamies tai viranhaltija, joka eri määräyksellä on oikeutettu toimittamaan haastetiedoksiantoja viranomaisen toimialaan kuuluvassa asiassa. Haastetiedoksiannon toimittajan esteellisyyteen sovelletaan tämän lain esteellisyyttä koskevia säännöksiä.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

Valiokunnan mietintöluonnos

24.

Laki

viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 1 §:n 2 momentti, 4 :n 1 momentin 4 ja 8 kohta, 11 §:n 4 momentti, 14 §:n 1 momentti, 24 §:n 1 momentin 17 ja 18 kohta, sekä 34 §:n 6 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 11 §:n 4 momentti laissa 385/2007 sekä 14 §:n 1 momentti ja 34 §:n 6 momentti laissa 495/2005, seuraavasti:

1 §

Julkisuusperiaate

— —

Oikeudesta seurata eduskunnan täysistuntoa, valtuuston ja muiden maakunnan tai kunnallisten toimielinten kokouksia sekä tuomioistuinten ja kirkollisten toimielinten istuntoja säädetään erikseen.

4 §

Viranomaiset

Viranomaisilla tarkoitetaan tässä laissa:

— —

4) maakuntien viranomaisia ja kunnallisia viranomaisia;

— —

8) lain tai asetuksen taikka 1, 2 tai 7 kohdassa tarkoitetun viranomaisen päätöksen perusteella tiettyä tehtävää itsenäisesti hoitamaan asetettuja lautakuntia, neuvottelukuntia, komiteoita, toimikuntia, työryhmiä, toimitusmiehiä ja maakunnan, kunnan ja kuntayhtymän tilintarkastajia sekä muita niihin verrattavia toimielimiä.

— —

11 §

Asianosaisen oikeus tiedonsaantiin

— —

Mitä tässä pykälässä säädetään asianosaisesta, ei koske sitä, jonka muutoksenhakuoikeus perustuu yksinomaan maakunnan, kunnan tai muun yhteisön jäsenyyteen.

Valiokunnan mietintöluonnos

14 §

Asiakirjan antamisesta päättäminen

Viranomaisen asiakirjan antamisesta päättää se viranomainen, jonka hallussa asiakirja on, jollei 15 §:n 3 momentissa tai muualla laissa toisin säädetä. Maakuntavaltuusto tai kunnan valtuusto voi hallintosäännössään kuitenkin antaa tässä laissa tarkoitettuna viranomaisena toimivalle maakunnan toimielimelle tai kunnalliselle toimielimelle oikeuden siirtää päättämässään laajuudessa asiakirjan antamista koskevaa viranomaisen ratkaisuvaltaa alaiselleen viranhaltijalle. Tiedon antamisesta asiakirjasta, joka on laadittu viranomaisen toimeksiantotehtävää suoritettaessa tai annettu toisen viranomaisen lukuun suoritettavaa tehtävää varten, päättää tehtävän antanut viranomainen, jollei toimeksiannosta muuta johdu.

— —

24 §

Salassa pidettävät viranomaisen asiakirjat

Salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä:

— —

17) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja valtion, maakunnan, kunnan tai muun julkisyhteisön tai 4 §:n 2 momentissa tarkoitetun yhteisön, laitoksen tai säätiön liike- tai ammattisalaisuudesta, samoin kuin sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja muusta vastaavasta liiketoimintaa koskevasta seikasta, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi mainituille yhteisöille, laitoksille tai säätiöille taloudellista vahinkoa tai saattaisi toisen samanlaista tai muutoin kilpailevaa toimintaa harjoittavan julkisyhteisön tai yksityisen parempaan kilpailuasemaan tai heikentäisi julkisyhteisön tai 4 §:n 2 momentissa tarkoitetun yhteisön, laitoksen tai säätiön mahdollisuuksia edullisiin hankintoihin tai sijoitus-, rahoitus- ja velanhoitojärjestelyihin;

18) asiakirjat, jotka sisältävät valtion, maakunnan, kunnan tai muun julkisyhteisön työmarkkinaosapuolena tai työriidan osapuolena laatimia tai saamia tietoja, jos tiedon antaminen niistä olisi vastoin julkisyhteisön etua työnantajana, sekä asiakirjat, jotka sisältävät valtion edustajien maataloustukineuvotteluja varten laatimia tai saamia tietoja, jos tiedon antaminen niistä olisi vastoin valtion etua neuvotteluosapuolena;

— —

34 §

Maksut

— —

Tietojen antamisesta asiakirjasta tämän lain nojalla muissa kuin 9 ja 11 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa peritään maksu noudattaen, mitä valtion maksuperustelaissa tai muussa laissa säädetään tai maakuntalain (/) tai kuntalain (410/2015) nojalla päätetään. Sellaiset 4 §:ssä tarkoitetut viranomaiset, joita maakuntalaki, kuntalaki tai valtion maksuperustelaki eivät koske, voivat maksuja määritellessään soveltaa valtion maksuperustelaissa säädettyjä maksuperusteita, jollei laissa toisin säädetä.

Valiokunnan mietintöluonnos

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

25.

Laki

hallintolainkäyttölain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan hallintolainkäyttölain (586/1996) 8 §:n otsikko ja 1 ja 2 momentti, 38 §:n 2 momentti sekä 70 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 70 §:n 1 momentti laissa 433/1999, seuraavasti:

8 §

Valitus maakunnan viranomaisen, kunnallisen viranomaisen ja kirkollisen viranomaisen päätöksestä

Valituksesta maakunnan viranomaisen päätöksestä säädetään maakuntalaissa (/). Valituksesta kunnallisen viranomaisen päätöksestä säädetään kuntalaissa (410/2015).

Valituksesta Ahvenanmaan maakunnan hallituksen ja sen alaisen viranomaisen sekä Ahvenanmaan kunnallisen viranomaisen päätöksestä säädetään Ahvenanmaan itsehallintolaissa (1144/91).

— —

38 §

Suullinen käsittely asianosaisen pyynnöstä

— —

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos suullista käsittelyä pyytäneen asianosaisasema perustuu maakunnan, kunnan tai muun yhteisön jäsenyyteen.

— —

Valiokunnan mietintöluonnos

70 §

Toimivaltainen hallinto-oikeus hallintoriita-asiassa

Hallintoriita-asia käsitellään siinä hallinto-oikeudessa, jonka tuomiopiirissä sillä asianosaisella, johon tehty vaatimus kohdistuu, on kotipaikka. Jos vaatimus kohdistuu valtioon, maakuntaan, kuntaan tai muuhun julkisoikeudelliseen oikeushenkilöön, asian käsittelee se hallinto-oikeus, jonka tuomiopiirissä tällaisen oikeushenkilön puhevaltaa käyttävän viranomaisen tai toimielimen toimipaikka sijaitsee.

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

26.

Laki

kielilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kielilain (423/2003) 3 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentti, 10 §, 20 §, 24 §:n otsikko ja 1 momentti, 27−29 § ja 32 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 6 §:n 1 momentti osaksi laissa 412/2015, 27 § osaksi laissa 480/2013 sekä 28 ja 29 § laissa 412/2015, seuraavasti:

3 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan tuomioistuimissa, muissa valtion ja maakuntien viranomaisissa, kunnallisissa viranomaisissa, itsenäisissä julkisoikeudellisissa laitoksissa sekä eduskunnan virastoissa ja tasavallan presidentin kansliassa (*viranomainen*), jollei erikseen toisin säädetä.

— —

Valiokunnan mietintöluonnos

6 §

Yksi- ja kaksikielinen viranomainen

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) yksikielisellä viranomaisella valtion ja maakunnan viranomaista, jonka virka-alueeseen kuuluu ainoastaan samankielisiä kuntia, sekä yksikielisen kunnan viranomaista samoin kuin kuntayhtymän viranomaista, jos kuntayhtymään kuuluu ainoastaan samankielisiä kuntia;

2) kaksikielisellä viranomaisella valtion keskushallintoviranomaista, sellaista maakunnan viranomaista ja muuta viranomaista, jonka virka-alueeseen kuuluu erikielisiä kuntia tai vähintään yksi kaksikielinen kunta, ja kaksikielisen kunnan viranomaista sekä kuntayhtymän viranomaista ja kuntalain (410/2015) 51 §:ssä tarkoitettua kuntien yhteistä toimielintä, jos kuntayhtymässä tai kuntien yhteistoiminnassa on erikielisiä kuntia taikka vähintään yksi kaksikielinen kunta.

— —

10 §

Yksityishenkilön kielelliset oikeudet viranomaisissa

Valtion viranomaisessa sekä kaksikielisessä maakunnan viranomaisessa ja kunnallisessa viranomaisessa jokaisella on oikeus käyttää suomea tai ruotsia. Viranomaisen on lisäksi järjestettävä asiassa kuultavalle mahdollisuus tulla kuulluksi omalla kielellään, suomeksi tai ruotsiksi.

Yksikielisessä maakunnan viranomaisessa käytetään maakunnan kieltä ja yksikielisessä kunnallisessa viranomaisessa käytetään kunnan kieltä, jollei viranomainen pyynnöstä toisin päätä tai jollei muualla laissa toisin säädetä. Jokaisella on kuitenkin oikeus käyttää omaa kieltään ja tulla kuulluksi omalla kielellään viranomaisen aloitteesta vireille tulevassa asiassa, joka välittömästi kohdistuu hänen tai hänen huollettavansa perusoikeuksiin tai joka koskee viranomaisen hänelle asettamaa velvoitetta.

20 §

Oikeus toimituskirjan ja muun asiakirjan käännökseen

Jos haastehakemus, tuomio, päätös, pöytäkirja tai muu asiakirja on laadittu toisella kuin asianosaisen kielellä, valtion viranomaisen, kaksikielisen maakunnan viranomaisen ja kaksikielisen kunnallisen viranomaisen on, jollei 2 momentista muuta johdu, annettava asianosaiselle pyynnöstä maksuton virallinen käännös näistä asiakirjoista siltä osin kuin asia koskee hänen oikeuttaan, etuaan tai velvollisuuttaan.

Asianosaisen, joka 15 tai 16 §:ssä tarkoitetussa asiassa haluaa käännöksen, on huolehdittava tästä itse ja omalla kustannuksellaan, jollei tuomioistuin asian laadun huomioon ottaen päätä toisin.

Yksikielisen maakunnan viranomaisen ja kunnallisen viranomaisen on pyynnöstä annettava asianosaiselle maksuton virallinen käännös toimituskirjasta asiassa, joka tulee vireille viranomaisen aloitteesta ja joka välittömästi kohdistuu asianosaisen tai hänen huollettavansa perusoikeuksiin tai joka koskee viranomaisen hänelle asettamaa velvollisuutta.

Valiokunnan mietintöluonnos

24 §

Liikelaitoksen sekä valtion, maakunnan ja kunnan yhtiön kielelliset palvelut

Valtion liikelaitoksen sekä sellaisen palvelua tuottavan yhtiön, jossa valtiolla taikka yhdellä tai useammalla kaksikielisellä maakunnalla tai kunnalla taikka erikielisillä maakunnilla tai kunnilla on määräämisvalta, on annettava palvelua ja tiedotettava suomeksi ja ruotsiksi toiminnan laadun ja asiayhteyden edellyttämässä laajuudessa ja tavalla, jota kokonaisuutena arvioiden ei voida pitää yhtiön kannalta kohtuuttomana. Mitä tässä laissa säädetään viranomaisesta, sovelletaan myös valtion liikelaitokseen sen hoitaessa viranomaistehtävää.

— —

27 §

Viranomaisten kirjeenvaihto

Valtion viranomaisten välisessä kirjeenvaihdossa käytetään suomen kieltä, jollei vastaanottava tai lähettävä viranomainen ole yksikielisesti ruotsinkielinen tai jollei muusta syystä ole tarkoituksenmukaisempaa käyttää ruotsin kieltä tai muuta kieltä.

Valtion viranomaisen on lähettäessään kirjelmiä maakunnalle tai kunnalle käytettävä vastaanottajan kieltä, jos kyseessä on yksikielinen maakunta tai kunta ja molempia kieliä, jos kyseessä on kaksikielinen maakunta tai kunta, jollei 3 momentista muuta johdu. Lähettäessään kirjelmiä yliopistoille, ammattikorkeakouluille ja muille oppilaitoksille valtion viranomaisten on käytettävä vastaanottajan kieltä.

Maakunnan viranomaisen on lähettäessään kirjelmiä virka-alueeseensa kuuluvalle kunnalle käytettävä kunnan kieltä, jos kyseessä on yksikielinen kunta, ja molempia kieliä, jos kyseessä on kaksikielinen kunta.

Pyytäessään ja antaessaan lausunnon asiassa, jossa annetaan toimituskirja tai muu asianosaiselle annettava asiakirja, valtion, maakunnan ja kunnan viranomaisen on käytettävä asian käsittelykieltä. Yksikielinen viranomainen saa kuitenkin antaa lausuntonsa omalla kielellään. Asiaa käsittelevän viranomaisen on tällöin asianosaisen pyynnöstä annettava lausunnosta maksuton virallinen käännös.

28 §

Monijäseniset toimielimet

Valtioneuvoston sekä valtion komitean, toimikunnan, työryhmän ja vastaavan toimielimen jäsenellä sekä kaksikielisen maakunnan, kunnan ja kuntayhtymän toimielimen ja 6 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun kuntien yhteisen toimielimen jäsenellä on oikeus käyttää suomea tai ruotsia kokouksessa sekä pöytäkirjaan tai mietintöön liitettävässä kirjallisessa lausunnossa tai mielipiteessä. Jos toimielimen muu jäsen ei ymmärrä suullista puheenvuoroa, se on pyynnöstä hänelle lyhyesti selostettava.

Valiokunnan mietintöluonnos

29 §

Kokouskutsut, pöytäkirjat ja hallintosäännöt

Kaksikielisen kunnan ja kuntayhtymän valtuuston ja yhtymäkokouksen sekä 6 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun kuntien yhteisen toimielimen kokouskutsu ja pöytäkirja on laadittava suomen ja ruotsin kielellä. Kaksikielisen kunnan ja kuntayhtymän muiden toimielinten kokouskutsujen ja pöytäkirjojen kielestä päättää kunta tai kuntayhtymä ottaen huomioon, että luottamushenkilöiden mahdollisuus täyttää tehtävänsä turvataan ja kunnan asukkaiden tiedonsaantitarpeesta huolehditaan.

Kaksikielisen maakunnan maakuntavaltuuston ja maakuntahallituksen kokouskutsut ja pöytäkirjat on laadittava suomen ja ruotsin kielellä. Maakunnan muiden toimielinten kokouskutsujen ja pöytäkirjojen kielestä päättää maakunta ottaen huomioon, että luottamushenkilöiden mahdollisuus täyttää tehtävänsä turvataan ja maakunnan asukkaiden tiedonsaantitarpeesta huolehditaan.

Kaksikielisen maakunnan, kunnan ja kuntayhtymän hallintosääntö ja vastaavat säännöt on annettava suomen ja ruotsin kielellä.

32 §

Viranomaisten tiedottaminen

Valtion, maakunnan ja kunnallisen viranomaisen yleisölle suunnatussa tiedottamisessa on kaksikielisessä kunnassa käytettävä suomen ja ruotsin kieltä. Asianomaisen ministeriön on huolehdittava siitä, että yksilön hengen, terveyden ja turvallisuuden sekä omaisuuden ja ympäristön kannalta oleellinen tieto annetaan koko maassa molemmilla kansalliskielillä.

— —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

27.

Laki

julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 1 ja 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

Valiokunnan mietintöluonnos

muutetaan julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) 1 §:n 1 momentti ja 5 §:n 2 momentti seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään valtion ja maakunnan viranomaisten, kunnallisten viranomaisten, itsenäisten julkisoikeudellisten laitosten sekä eduskunnan virastojen ja tasavallan presidentin kanslian (*viranomainen*) palveluksessa olevalta henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta sekä kielitaidon osoittamisesta.

— —

5 §

Kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten asettaminen

— —

Henkilöstön kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia voidaan asettaa kunnallisille viranomaisille kuntalain (410/2015) asettamassa järjestyksessä ja maakuntien viranomaisille maakuntalain (/) asettamassa järjestyksessä, jos kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista ei säädetä laissa.

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

28.

Laki

viittomakielilain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan viittomakielilain (359/2015) 3 §:n 2 momentti seuraavasti:

Valiokunnan mietintöluonnos

3 §

Viranomaisen edistämisvelvoite

— —

Viranomaisella tarkoitetaan tässä laissa tuomioistuimia ja muita valtion viranomaisia, maakunnan viranomaisia, kunnallisia viranomaisia, itsenäisiä julkisoikeudellisia laitoksia ja eduskunnan virastoja.

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

29.

Laki

kirjanpitolain 8 luvun 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kirjanpitolain (1336/1997) 8 luvun 2 §:n 6 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1620/2015, seuraavasti:

8 luku

Erinäiset säännökset

2 §

Kirjanpitolautakunta

— —

Kirjanpitolautakunnassa on maakunta- ja kuntajaosto. Kirjanpitolautakuntaan voidaan asettaa muitakin pysyviä tai määräaikaisia jaostoja. Jaostoihin voidaan kutsua kirjanpitolautakunnan ulkopuolisia jäseniä. Kirjanpitolautakunnan jaostojen tehtävistä, kokoonpanosta, asettamisesta sekä päätösvaltaisuudesta annetaan tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan mietintöluonnos

30.

Laki

naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain 4 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) 4 a §, sellaisena kuin se on laissa 232/2005, seuraavasti:

4 a §

Julkisen hallinnon ja julkista valtaa käyttävien toimielinten kokoonpano

Valtion komiteoissa, neuvottelukunnissa ja muissa vastaavissa toimielimissä, maakuntien toimielimissä sekä kunnallisissa että kuntien välisen yhteistoiminnan toimielimissä, lukuun ottamatta maakuntavaltuustoja ja kunnanvaltuustoja, tulee olla sekä naisia että miehiä kumpiakin vähintään 40 prosenttia, jollei erityisestä syystä muuta johdu.

Jos julkista valtaa käyttävällä toimielimellä tai virastolla, laitoksella taikka kunta-, maakunta- tai valtioenemmistöisellä yhtiöllä on hallintoneuvosto, johtokunta tai muu luottamushenkilöistä koostuva johto- tai hallintoelin, toimielimessä tulee olla tasapuolisesti sekä naisia että miehiä, jollei erityisestä syystä muuta johdu.

Viranomaisten ja kaikkien niiden tahojen, joita pyydetään nimeämään ehdokkaita tässä pykälässä tarkoitettuihin toimielimiin, tulee mahdollisuuksien mukaan ehdottaa sekä naista että miestä jokaista jäsenpaikkaa kohden.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan mietintöluonnos

31.

Laki

julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetun lain 2 ja 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan julkisen tietohallinnon ohjauksesta annetun lain (634/2011) 5 §:n 1 momentti ja *lisätään* 2 §:n 2 momenttiin uusi 2 a kohta seuraavasti:

2 §

Lain soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön

— —

Tätä lakia sovelletaan:

— —

2 a) maakuntiin;

— —

5 §

Julkisen tietohallinnon neuvottelukunta

Julkisen hallinnon tietoyhteiskuntakehityksen edistämiseksi valtiovarainministeriön yhteydessä toimii julkisenhallinnon tietohallinnon neuvottelukunta (JUHTA). Neuvottelukunta on valtion viranomaisten, Kansaneläkelaitoksen, maakuntien ja kunnallisten viranomaisten pysyvä yhteistyö- ja neuvotteluelin. Neuvottelukunnassa voi tarvittaessa olla myös muiden julkisenhallinnon tietohallinnon edistämiseen osallistuvien toimijoiden edustajia. Valtioneuvosto asettaa neuvottelukunnan kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

Valiokunnan mietintöluonnos

32.

Laki

hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) 5 §:n 1 momentin johdantokappale ja
lisätään 5 §:n 1 momenttiin uusi 1 a kohta seuraavasti:

5 §

Tukipalvelujen käyttö julkisessa tehtävässä

Seuraavat julkisenhallinnon viranomaiset ovat velvollisia käyttämään 3 §:n 1 momentin 1– 4, 7 ja 8 kohdassa tarkoitettuja tukipalveluja, kun tukipalvelu on käytettävissä ja kyseistä tukipalvelua vastaavan itsenäisesti hankitun palvelun palvelusopimus on päättynyt, jollei viranomaisen ole teknisistä tai toiminnallisista taikka kustannustehokkuuteen tai tietoturvallisuuteen liittyvistä syistä välttämätöntä käyttää toiminnassa tai sen osassa muuta palvelua:

— —

1 a) maakuntien viranomaiset;

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

33.

Laki

arkistolain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan arkistolain (831/1994) 1 §:n 1 momentin 2 ja 4 kohta seuraavasti:

Valiokunnan mietintöluonnos

1 §

Tämä laki koskee seuraavia arkistonmuodostajia:

— —

2) kunnallisia ja maakunnan viranomaisia ja toimielimiä;

— —

4) valtion, maakunnan ja kunnan liikelaitoksia;

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

~~**34.**~~

~~**Laki**~~

~~**Ahvenanmaan itsehallintolaissa tarkoitetun tasoitusperusteen muuttamisesta**~~

~~Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 47 §:n 5 momentissa säädetyllä tavalla sekä Ahvenanmaan maakuntapäivien suostumuksella, säädetään:~~

~~1 §~~

~~Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 47 §:n 1 momentista poiketen tasoitusperuste on 0,36 prosenttia.~~

~~2 §~~

~~Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .~~

~~Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran toimitettaessa vuoden 2019 tasoitusta ja määrättäessä kyseisen vuoden tasoitusmäärälle ennakkoa.~~

~~Vuosien 2019 ja 2020 tasoitusta määrättäessä tasoitusperuste on kuitenkin 0,34 prosenttia.~~

_____

Valiokunnan mietintöluonnos

Valiokunnan uusi lakiehdotus

34.

Laki

julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 5 §:n 1 momentin 1 kohta seuraavasti:

5 §

Hankintayksiköt

Tässä laissa tarkoitettuja hankintayksiköitä ovat:

1) valtion, kuntien, kuntayhtymien ja maakuntalaissa (/) tarkoitettujen maakuntien viranomaiset;

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

Helsingissä 7.11.2018